Samuel **P. HUNTINGTON**

ASKER ve DEVLET

Sivil-Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyasası



Çeviri: **K. Uğur Kızılaslan**

SALYANGOZ
YAYINLARI

Sivil-Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyasası

ASKER ve DEVLET

Samuel **P. HUNTINGTON**



SALYANGOZ YAYINLARI

ASKER VE DEVLET

Sivil Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyasası



SALYANGOZ
YAYINLARI

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

A. Huntington ve *Asker ve Devlet*

Akademik nitelik taşıyan ve bir kuram ortaya atan hiçbir çalışmaya, alanının nihai noktası olarak bakılamaz. Neticesinde bir kuramı bilimsel yapan unsurlardan biri de "test edilebilir" ve "hataları ispatlanabilir" olmasıdır. Bu yargı, özellikle de, değişkenlerin çeşitlilik arzettiği, karmaşık bir etkileşim içinde, çoğunlukla da hesaplanamaz olduğu sosyal bilimler için doğrudur. Bilimsel hipotez geliştirme ve test etme yöntemleri gelişip, farklı olgular ortaya çıktıkça, eski kuramlar tekrar gözden geçirilecek ve yenileri geliştirilecektir. Dolayısıyla, eski kuramlar yenileri için zemin hazırlamak suretiyle bilimsel ilerlemeye katkıda bulunur. Bu nedenle, yeni bir kuram, hitap ettiği alandaki bilimsel ilerlemenin son noktasını değil, sadece bir aşamasını oluşturur.

Samuel P. Huntington'un neredeyse 50 yıl önce kaleme aldığı elinizdeki çalışması da, bu çerçevede, sosyal bilimler alanına dahil siyaset biliminde kuramsal bir çalışma; sivil-asker ilişkileri incelemelerinin son noktası değil, bir aşaması olarak değerlendirilebilir. Ancak bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan bazı özellikleri mevcuttur. Birincisi, bu çalışma, sözkonusu alanda Batı dillerinde yayınlandığı bilinen kapsamlı ilk çalışmadır. Elbette ki 20. yüzyılın ortalarında başta sosyolog Morris Janowitz ve bu çalışmada da adı geçen Harold Lasswell olmak üzere birçok sosyal bilimci, asker-toplum ilişkisi üzerinde odaklanan çalışmalar üretmişlerdir. Ancak, kitabın sonunda, "Notlar" bölümünde yeralan İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerindeki yayınlara yönelik literatür taramasından da anlaşılabileceği gibi, *Asker ve Devlet* öncesinde, sivil-asker ilişkilerinin tüm veçhelerini kapsamlı bir kuram çerçevesinde inceleyen çok yönlü bir araştırmaya rastlanmamıştır. İkincisi, bu çalışma, sivil-asker ilişkilerinin incelenmesi açısından bir yöntem de geliştirmiştir.

Herhangi bir ülkedeki sivil-asker ilişkileri, o ülkenin kendine özgü şartları da hesaba katılmak şartıyla, *Asker ve Devlet*'teki yöntem kalıbına uygun olarak incelenebilir.

Sivil-asker ilişkileri probleminin, işbölümü ve ihtisaslaşmaya dayalı modern devlet ve toplumların bir problemi olduğuna inanan Huntington, "hizmetinde olduğu ülkenin askeri güvenliğini sağlamak" alanında profesyonelleşen subay kadrosunun, siyasi erkle ilişkisini incelediği bu çalışmasını üç kısımda düzenlemiştir. Birinci Kısım'da, modern anlamda askerlik mesleğinin Avrupa'da 19. yüzyıl boyunca ortaya çıkış sürecini anlatan yazar, askerliğin bu süreç sonunda kendi kurum ve mantığını geliştirdiğini gösterir. Huntington, modern askerliğin kurumsal ve zihinsel gelişmesini anlatırken, kuramının kavramsal çerçevesini de hazırlamış, bu kavramlar dahilinde askerlerle siyasi erkin belirli ideolojiler çerçevesinde hangi "ideal modeller"de ilişki kurabileceğini, askerlik mesleği ve kurumunun, siyasi erk tarafından nasıl denetim altına alınabileceğini de belirlemiştir. Yazar, çalışmasının Birinci Kısmını, Batı Avrupa devletlerinin genelinde yaşanan bu süreci farklı şart ve şekillerde tecrübe eden, bu nedenle de kuramına istisna oluşturan iki aykırı örneği, Almanya ve Japonya örneklerini, inceleyerek bitirir.

Huntington'un İkinci Kısım'daki amacı, Birinci Kısım'da anlattığı süreç ve gelişmeyi, 1789-1940 yılları arasında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) üzerinden, ABD'nin özgün şartlarının (liberalizmin hakimiyeti ve Anayasa) yarattığı farklılıkları da hesaba katarak, takip etmektir. Yazar, bu çerçevede, ABD'deki hakim ideoloji olan sermaye liberalizminin (business liberalism), iktidarın belli bir merkezde toplanması korkusuyla, yetkileri yasama ve yürütmede sürekli bölüp dağıtan kuvvetler ve işlevler ayrılığı prensibine dayalı Anayasa ile birleşerek, ülkede profesyonel askerlik ve nesnel sivil denetimin yerleşmesini geciktirdiği yargısına varır. ABD'de liberal ideolojinin hakimiyeti, toplumun askerleri dışlamasına, askerlik kurumunu çağdışı, özgürlük

ve barışı engelleyici bir organ olarak görmesine, muhafazakar bir zihniyete sahip askerlerin de kendi kabuklarına çekilip hizmet verdikleri toplumdan yabancılaşmasına yolaçmıştır. Bu nedenle, toplumun, askerlik mesleğinin kurumlaşmasına katkısı bir hayli çetin bir süreçten geçmiş ve profesyonellik, ABD subay kadrolarına gecikmeli bir şekilde yerleşmiştir. Huntington, Anayasa'daki kuvvetler ayrılığı ve işlevler ayrılığı prensiplerinin de, silahlı kuvvetlerin denetlenmesinde karmaşa yarattığı, böylelikle, Avrupa'da bir hayli başarıyla uygulanan nesnel sivil denetimi anlayışının bu dönemde ABD'de bir türlü oturmadığı yargısına varmıştır.

Kitabın Üçüncü Kısmı ise 1945 yılına kadar iki dünya savaşından galip çıkan ABD silahlı kuvvetlerinin prestijinin arttığı ve toplumla yakınlaştığı, artık dünya liderliği kesinleşen ABD'nin, kamu idaresi anlayışında, bu liderliğin korunması amacıyla, askerliğe sıcak bakan muhafazakar eğilimlerin nispeten güçlendiği, savunma öncelikleri ve harcamalarının giderek arttığı 1940 sonrası dönemi incelemektedir. Bu dönemde, savaşın muzaffer komutanları olan üst rütbeli subay kadrosu, zaten nispeten az gelişmiş durumdaki profesyonelliklerinden ödün vererek, askeri alanların dışına çıkmış, giderek siyaset ve diplomasi alanlarında boy göstermeye başlamıştır. Silahlı kuvvetler, siyasi çekişme ve hiziplerin içinde yeraldıkça da, yasama ve yürütme organları arasında, Anayasa'daki karmaşık ve müphem kuvvetler ayrılığı ilkesinden doğan yetki ve denetim mücadelesinin bir parçası olmuştur. Huntington'a göre bu durum, ABD siyasi ve askeri geleneğinde nesnel sivil denetim mekanizmasının yeşermesini zorlaştırmaktadır. Yazar açısından bu sorunun çözümü, öncelikle, askerlerin işlevlerini kendi "profesyonel" alanlarıyla sınırlamasına, topluma hakim ideolojideki muhafazakar unsurların artmasına ve en nihayet Anayasa'da yetki ve işlev dağıtımının gayet açık biçimde düzenlenmesine bağlıdır.

20. yüzyılın en önemli siyaset bilimcilerinden biri olan

Huntington'un bu kitapta da sergilediği muhafazakar eğilimleri, çalışmalarının neredeyse tümünde kendini göstermiş ve hatta çalışmalarını şekillendirmiştir. 1996'da kaleme aldığı hayli tartışmalı *The Clash of Civilizations* (Medeniyetler Çatışması) adlı çalışması ve bilhassa da 2004 yılında yayınlanan *Who are We?* (Biz Kimiz?) adlı kitabında, sırasıyla dış politika ve de ABD'nin toplumsal dinamikleri, iç siyaseti ve uluslararası rolü ile ilgili olarak dile getirdiği görüşlerden, yazarın, *Asker ve Devlet*'teki hakim muhafazakar anlayışı tutarlı biçimde halen sürdürdüğü anlaşılmaktadır. *Medeniyetler Çatışması*'nda, Fouad Ajami'nin ifadesiyle, dünya üzerindeki farklı medeniyetleri birbirlerinin parçası ve ürünü değil de, bir trenin birbirinden bağımsız vagonları gibi değerlendirip, tespit ve tezlerini bu varsayım üzerine kuran Huntington, farklı kimliklerin, birbirilerini tamamlayıcı bir rol oynamaktan ziyade, Soğuk Savaş sonrası uluslararası ilişkilerdeki anlaşmazlık ve çatışmaların temelini oluşturacağı gibi oldukça katı bir muhafazakar kuram ortaya atmıştır.

Yazar, *Biz Kimiz?* adlı çalışmasında da, uluslar arasındaki toplumsal, siyasi ve kültürel farklılıkların muhafaza edilmesi ve ön plana çıkarılması gerektiğini belirtmiştir. Huntington'a göre, ABD'de demokrasi ve piyasa ekonomisi gibi Amerikan ideallerini tüm dünyaya taşımayı amaçlayan evrenselci liberal hareketlerin güçlenmesi, aslen anti-Amerikan ideoloji ve inançlar taşıyan grupların dünyanın çeşitli yerlerinde iktidarı ele geçirmesine yolaçmakta ve Amerikan güvenliğini tehdit etmektedir. Amerikan toplumunun, Anglo-Protestan kültürüne bağlılık ve dindarlık gibi ayrıştırıcı farklılıklarını milliyetçi bir yaklaşımla vurgulaması gerektiğine inanan Huntington, ABD'nin diğer uluslara yaklaşımında da, uluslar arasında bu alanlardaki farklılıkları bir ölçüt olarak hesaba katması gerektiğini öne sürmüştür. Bir başka ifadeyle, inanç ve kültürdeki ayrıştırıcı özellikleri, bir ulusu tanımlayan belirleyici faktörler olarak değerlendirmiş, bu anlamda, liberal değerler etrafında oluşturulacak küresel bir ortak anlayışa

dayalı barış idealini reddetmiştir. Bir toplumun kültür ve değerleri, diğer toplumların kültür ve değerlerine kozmopolit bir anlayışla nüfuz etmeye çalışmamalı, kendi tecrit edilmiş alanına ise milliyetçi bir anlayış doğrultusunda bütünüyle işlemiş olmalıdır. Huntington, böylelikle, "tüm kültürleri içinde eriten bir kazan" olmakla övünen ABD'nin, 11 Eylül sonrasında, kendi değerlerine dönmesi ve bu değerleri yayma idealinden vazgeçmesi gerektiğini belirtmekle, farklılıkları bir arada yaşatma idealinden, farklılıkların gettolaşması, kendi tecrit alanlarında ayrı ayrı varolması anlayışına, yani aşırıya kaçmış katı bir muhafazakarlığa geçişi savunmaktadır.

Bu bakımdan, *Asker ve Devlet*'i okurken yazarın muhafazakar eğilimlerinden kaynaklanabilecek peşin hüküm ve yanlı değerlendirmeleri göz önünde bulundurmak gerekir. Ancak bu yargı, kitabın sivil-asker ilişkileri alanında öncü bir çalışma olması ve siyaset bilimine, yazarın, *Political Order in Changing Societies* (Değişen Toplumlarda Siyasi Düzen) ve *The Third Wave* (Üçüncü Dalga) adlı diğer çalışmaları kadar katkıda bulunması gibi olumlu niteliklerine zarar vermemektedir. Huntington'un, Asker ve Devlet'te geliştirilen kurama bağlı olarak ortaya attığı öngörülerdeki isabetliliği, kuramın ve dolayısıyla da çalışmanın başarısını yansıtmaktadır. Zira Macar matematikçi Imre Lakatos'un da belirttiği gibi, bir kuramın gücü, o kuramın eski kuramlardaki olguları açıklama ve bu olgulara açıklanabilir yeni olgular ekleyebilme özelliklerini barındırması kadar, kuramın öngörülerindeki isabetliliğe de bağlıdır. Nitekim 1980'lerin başında, Carter Yönetimi'nin başarısızlığı sonrası, yükselişteki muhafazakar akımların da desteğiyle iktidarı devralan Ronald Reagan liderliğindeki ABD, en büyük askeri tehdit unsuru Sovyet blokunu mağlup etmiş ve askeri güvenliğe erişme gayesine önemli ölçüde yaklaşmıştır. Bir başka ifadeyle, toplumda ve kamu idaresinde muhafazakar anlayışın güçlenmesi, Huntington'un öngördüğü gibi, askeri güvenliği arttırmıştır.

Ancak muhafazakarlık ve askeri güvenlik arasında bu tür bir pozitif korelasyon gören Huntington'un tezi, güvenliği tehdit edici yeni bir uluslararası şiddet türü olarak, farklı bir terörizm dalgasının ortaya çıkması sonucu, bir kez daha test edilmeye muhtaçtır. Zira, savaş ve uluslararası ilişkilerin aktörlerine bir yenisi eklenmiştir. Ve başkalarının sorunlarını gözardı edip, olayları kendi inanç, değer ve çıkarları açısından değerlendiren mutlak kazanımlara dayalı muhafazakar-realist anlayış, en azından şimdilik, toplumlar ve gruplar arasındaki düşmanlıkları körüklemekte, yeni şiddet türlerini yeşertip beslemekte ve tüm dünyada güvenliği tehdit etmektedir.

B. Huntington'un Yönteminin Türkiye'de Sivil-Asker İlişkileri İncelemelerine Olası Katkıları: Bir Model Önerisi

Asker ve Devlet'in, Türk siyasi hayatının önemli bir boyutunu oluşturan sivil-asker ilişkilerine dair incelemelere ne tür bir katkısı olabilir? Çalışmanın, Türk siyaseti ve kamu idaresindeki tartışmalar açısından anlamı nedir?

Huntington'un çalışmada gündeme getirdiği birçok tespit, bugün ülkemizde yaşadığımız konuya ilişkin çoğu sorunun 50 yıl önce farklı şekillerde ABD'de de yaşandığını göstermektedir. Askeri bütçe, askerlerin siyasi faaliyetleri, diplomasi ve iç siyasete etkileri, toplumla ve siyasi erkle ilişkileri, askeri kurum ve kuruluşların yapısı ve işlevleri gibi Huntington tarafından bu kitapta ABD bağlamında tartışılan sorunlar, günümüz Türkiyesi'nde de hararetle tartışılmaktadır.

Kitaptaki tespitlerin belki de en önemlisi, askerlerin siyasi tartışma ve mücadeleler içinde yeralmaları ve siyasete müdahale etmelerinin, profesyonel askerliği ve dolayısıyla da ülkenin askeri güvenliğini zedelediği yönündeki tespittir. Özellikle, Avrupa Birliği'ne (AB) uyumlu bir demokrasi ve kamu idaresi anlayışını yerleştirmeye çalıştığımız şu günlerde, Türk Silahlı Kuvvetle-

ri'nin (TSK) ülkenin siyasi yapısındaki doğrudan ve dolaylı ağırlığı, büyük tartışma yaratmakta, konunun her iki tarafının da ateşli taraftarları bulunmaktadır. Bir muhalefet partisi, askerleri iktidarı uyarmak üzere göreve çağırmakta, bir sivil toplum kuruluşu iktidarın dış politikasını eleştirmek üzere askerlerin davetli olduğu bir panel düzenlemekte, kimileri askerlerin siyasi tartışmaların tamamen dışında kalmalarını ve nesnel boyutu aşan sıkı bir denetim altına alınmalarını talep ederken, diğerleri de bu yöndeki eğilimleri Türkiye'yi zayıflatıcı faktörler olarak görmektedir. Dolayısıyla, Huntington'un bu tespitinde öngördüğü muhtemel sorunları aşabilmek için, tarafları zedelemeden, bu tartışmaları bir çatışma halinden çıkarıp, sorunu çözmeye yönelik bir tutum benimsemek gerekir.

Bu nedenle, sözkonusu tartışmaları akademik bir anlayış çerçevesinde değerlendirmek ve Türkiye'ye özgü farklılıkları da hesaba katan tatmin edici ve çağdaş bir sivil-asker ilişkileri çerçevesi düzenlemek için Huntington'un *Asker ve Devlet*'teki çalışma yönetimini örnek alan incelemeler geliştirilmesi, hem ülkemizdeki siyaset bilimi çalışmaları, hem de kamu idaresi açısından faydalı olur. Üniversite ve basın çevrelerinde, Türk sivil-asker ilişkilerinin farklı boyut ve dönemlerini inceleyen ve de giderek zenginleşen bir literatür mevcuttur. Bu çalışmaları, sözkonusu yönteme uygun şekilde bir araya getirip, bütünlüğe kavuşturmak, bu amaca ulaşılmasında önemli bir adımı oluşturacaktır.

Bu bağlamda, Türk sivil-asker ilişkilerine dair kapsamlı bir incelemede, Huntington'un modeline uygun olarak, öncelikle, Türkiye'de askerliğin toplumsal ve kurumsal zeminini tanımlayan bir *kavramsal çerçeve* belirlenmelidir. Kavramsal çerçevede, ilk olarak, Türkiye'de profesyonel askerliğin gelişim ve kurumlaşması, 1793 Nizam-ı Cedid hareketinden başlayarak ele alınıp, bu sürecin Avrupa'da modern askerlik mesleğinin gelişim ve kurumlaşma süreciyle farklılıkları ortaya konabilir. Buradaki

en önemli husus, silahlı kuvvetlerin, modernleşme sürecinde oynadığı rolün tespitidir. Modernleşmeyi, Batılılaşma anlamında, Avrupa'dan uyarlayan devletlerde, silahlı kuvvetlerin, siyasi ve toplumsal gelişmenin en dinamik ve itici gücünü oluşturması, askerlerin siyasette Batılı meslektaşlarına oranla daha etkin roller oynamaları sonucunu doğurmuş, orduya da farklı toplumsal ve siyasi sorumluluklar yüklemiştir. Bu durum, siyasal ve toplumsal gelişme açısından bölgesindeki çoğu devlete oranla hızlı bir modernleşme süreci geçiren Türkiye için daha büyük bir önem arzetmektedir.

Kavramsal çerçevede ikinci olarak, Türkiye'de asker-toplum ilişkisinin genel seyri, askerler ile farklı toplumsal kesimler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkiler, Türk toplumuna hakim ideoloji ile asker zihniyeti arasındaki farklılıklar ve/veya yakınlıklar, Türk askeri geleneği ve ordunun iktisadi kaynak kullanımları ile ekonomiye katkıları ele alınabilir. Bu bölümde ayrıca toplumsal sözleşmeler olarak Türk Anayasalarında silahlı kuvvetlere yüklenen konum, yetki ve görevler incelenebilir ve silahlı kuvvetlerin yasama ve yürütme organlarıyla ilişkilerini düzenleyen mevzuat ile denetleme mekanizmaları irdelenebilir.

Kavramsal çerçevede ele alınacak bir başka konu da Türkiye'de siyasi erk ve silahlı kuvvetlerin, ülkeye yönelik tehdit algılamalarında, genel anlamda, uyum veya farklılık bulunup bulunmadığının tespiti olabilir. Bir başka ifadeyle, hükümetlerin askeri politikası ile silahlı kuvvetlerin savunma doktrini örtüşmekte midir? Tehdit algılamalarında bir görüş birliği olması, siyasi erkle silahlı kuvvetler arasında ortak bir anlayışın geliştirilmesini kolaylaştırıp, sivil-asker ilişkilerine olumlu katkıda bulunabilirken, bu algılamalardaki farklılık ise, sivil-asker ilişkilerini zedeleyebilir.

Çalışmada, daha sonra, yine Huntington'un çalışmasına uygun olarak, belirli dönemler etrafında geliştirilen bir bölümlenme oluşturulmalıdır. Türkiye'de sivil-asker ilişkilerine yön ve-

ren, ilişkilerdeki seyri ve yapıyı değiştiren kilometre taşı niteliğindeki önemli gelişmeler, bu bölümlenme şeklini belirleyebilir. Bu bölümlerin her birinde, bölümde incelenen dönem içindeki toplumsal, kurumsal, hukuki, iç ve dış siyasi gelişmeler ile yapısal değişimler, kavramsal çerçeveye uygun olarak ele alınabilir. Çalışma, örneğin, şöyle bölümlenebilir: Öncelikle, 1793-1959 arası dönem üzerinde odaklanmak mümkündür. 1793, silahlı kuvvetlerde modernleşme ve profesyonelleşmenin başlangıç tarihini, 1959 ise DP iktidarının son yılını temsil etmektedir. Elbette ki bu döneme hakim sivil-asker ilişkileri kalıbına istisna oluşturan çeşitli gelişmeler olmuştur. Ancak, bu yıllar arasında hizmet veren lider siyasi kadroların, genellikle, orduyu profesyonelleştirme girişimlerini sürdürdükleri ve kurumu, düzenin koruyucu bir gücü olarak kullandıkları, Cumhuriyet'in kuruluşuna önemli bir katkısı bulunan silahlı kuvvetlerin de, özellikle tek-parti döneminde, siyasi tartışmaların büyük ölçüde dışında kaldığı söylenebilir.

İkinci olarak, 1960-1982 arası dönemin incelenmesi düşünülebilir. 1960, ilk askeri darbe tarihini, 1982 ise askeri darbeler, muhtıralar, sıkıyönetimler, ideolojik çatışmalar, siyasi kaos ve bölgesel yalnızlığın damgasını vurduğu bir dönemin son yılını temsil etmektedir. TSK, 1960 yılından itibaren Türk siyasetinde merkezi bir rol üstlenmeye başlamış, bunda siyasi kadroların bir uzlaşmaya varma konusundaki yetersizliği, bu yetersizliğin toplumdaki ideolojik kutuplaşmayı arttırışı, siyasi kaosun ekonomiyi çökertmesi, ülkenin bilhassa 1974 Kıbrıs Harekatı ve yine bu dönemde Şah rejimi altındaki İran'ın ABD ve İsrail ile ilişkilerini geliştirmesi sonrasında uluslararası ilişkilerde nispeten yalnız kalması etkili olmuştur. TSK, bu dönem zarfında iki askeri darbe yapmış, bir muhtıra ile hükümet düşürmüş, uzun bir dönem sıkıyönetim uygulaması sürdürmüş ve kaos içindeki bir siyasi yapının tek istikrarlı kurumu olarak görülmüştür.

Son olarak ise 1983 sonrası değerlendirilebilir. Bu dönem,

etnik ve irticai terörün giderek tırmandığı, rejim eleştirilerinin yoğunlaştığı, TSK'nın düşük yoğunluklu savaş stratejisi çerçevesinde sürekli sıcak çatışma içinde olduğu, bu çerçevede askeri harcamaların arttığı, kimi dönemlerde siyasi erkle lider askeri kadroların siyasi bir mücadele içine girdiği ve sivil-asker ilişkileri tartışmalarının, AB'ye uyum politikaları ve ABD'nin 2003 Irak harekatı çerçevesinde Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine yansıdığı bir dönemdir. Sözkonusu dönemin bundan sonra izleyeceği seyirde, Türkiye'nin iç siyasi ve toplumsal dinamikleri kadar, AB ve ABD ile karşılıklı politikalarının da ağırlık taşıyacağı açıktır. Türkiye'nin bu dönemin sonunda sivil-asker ilişkilerinde varacağı nokta, çoğulcu demokrasi ve sivil ağırlıklı kamu idaresi anlayışında katettiği mesafeyi gösterecektir.

Dolayısıyla, *Asker ve Devlet*, sivil-asker ilişkilerinin Türkiye gündemine oturduğu ve ülkenin geleceğini şekillendirecek unsurlardan biri haline geldiği bu dönemde, tartışmalara rehberlik edebilecek klasik bir referans kaynağı olarak düşünülebilir. Kitap, hem getirdiği teorik yaklaşım, hem işlediği konular, hem de sunduğu yöntemle Türkiye'de sivil-asker ilişkilerinin incelenmesi ve tartışılmasında farklı bir yaklaşım kazandırmaktadır. Huntington'un neredeyse yarım asır önce kaleme aldığı bu çalışma, modern bir devlette, profesyonel askerliğin anlamı, askerlik kurumunun kamu idaresindeki konumu ve silahlı kuvvetlerin denetimi konusunda ideal modeller ve uygulamadaki durumları göstererek, Türkiye'deki tartışmalara da ışık tutmaktadır.

Kazım Uğur Kızılaslan

ANNEM İÇİN

Önsöz

Bu kitap sivil-asker ilişkilerinin bir kuramını sunmaktadır. Okuyucu kitapta, öncelikle, Amerika Birleşik Devletleri, ayrıca Avrupa ve Asya ile ilgili birçok tarih materyali bulacaktır. Ancak kitap, ne genelde sivil-asker ilişkilerinin, ne de özelde sivil-asker ilişkilerinin belirli bir veçhesinin tarihsel tanımı üzerine bir denemedir. Bu kitap, daha ziyade, sivil-asker ilişkileriyle ilgili bir bakış açısı ve düşünce biçimi, kısacası kuramsal çerçeve geliştirilmesi yönünde bir çabadır. Kavrayış, kuramı; kuram, soyutlamayı; soyutlama ise gerçekliğin basitleştirilmesi ve düzenlenmesini gerektirir. Hiçbir kuram tüm olguları açıklayamaz ve bu kitabın okuyucusu da kimi durumlarda, kitabın kavram ve ayrıştırmalarının oldukça sivri hatlarla belirlenip kesinleştirildiğini ve böylelikle gerçeklikten bir hayli uzaklaştırıldıklarını düşünebilir. Açıkçası gerçek dünya, karışımların, akıldışılıkların ve uyumsuzlukların dünyasıdır: gerçek şahıslar, kurumlar ve inanışlar kesin hatlarla belirlenmiş mantıklı kategorilere sığdırılamazlar. Ancak eğer bir insanın yaşadığı gerçek dünya hakkında fayda sağlayacak şekilde düşünce geliştirmesi ve bundan daha geniş bir uygulama ve kullanım için dersler çıkarması gerekiyorsa, kesin hatlarla belirlenmiş mantıklı kategorilere gereksinimi vardır. O, insan aklının yasalarına pek uygun biçimde işlemeyen fenomenler hakkında genellemeler yapmaya mecburdur. Kuramlarla ilgili ölçütlerden biri, herhangi bir kuramın ilgili olduğu tüm olguları kapsama ve açıklama seviyesidir. Diğer ve daha önemli bir ölçüt ise sözkonusu kura-

mın ilgili olduğu tüm olguları kapsama ve açıklama seviyesinin diğer tüm kuramlardan daha iyi olmasıdır. Sivil-asker ilişkilerine yönelik çalışmalar kuramlaşma çabalarının bir hayli az oluşundan muzdariptir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bir şekilde yaygın kabul gören tek sivil-asker ilişkileri kuramı, Amerikan liberalizminin temelindeki önkabullerin türevi olan karmaşık ve sistemsiz varsayımlar ve inançlar bütünüdür. Bu fikirler yumağı birçok önemli olguyu kapsamına dahil etmemesi açısından yetersiz, kökenlerinin, çağdaş dünyada geçerlilikleri şüpheli bir değerler hiyerarşisine dayanması açısından ise atıldır. Bu çalışma daha kullanışlı ve uygun bir çerçeve teklif etme ve de sivil-asker ilişkileri çalışmalarının gerektirdiği ana kuramsal konuları belirleyip tanımlama yönünde bir çabadır. Eğer sivil-asker ilişkileri ve ulusal güvenlik konularında daha fazla düşünmeye yönelik bir ilgi uyandırırsa, en önemli amacına ulaşmış olacaktır.

Bu kitabın temelinde iki yöntemsel varsayım bulunmaktadır. İlk olarak, herhangi bir toplumdaki sivil-asker ilişkilerinin birbirlerine bağlı unsurlardan oluşan bir sistem olarak incelenmesi gerektiği varsayılmıştır. Böylesi bir sistemin bileşiminde bulunan ana parçalar, askeri kurumların, yönetimdeki resmi, yapısal konumları, askeri grupların siyasette ve toplumdaki genel rol ve etkileri ve de askeri ve askeri olmayan grupların ideolojilerinin tabiatıdır. Bir bütün sistemin parçaları olarak bu unsurlardan hiçbiri, diğer unsurlarda da fazladan bir değişiklik üretmeksizin değişemez. Örneğin, Japon ve Alman subay kadrolarının farklı ideolojileri, bu kadroların kendi toplumlarında uyguladıkları yetki ve yarattıkları etkilerdeki farklılıkla ve de sözkonusu toplumların farklı ideolojik görü-

nümleriyle doğrudan ilişkili olmuştur. Bu duruma benzer biçimde, 1935'ten 1945'e dek Amerikan subay kadrosunun gücündeki değişimlerin, bu subay kadrosunun düşünce yapısı üzerinde çok büyük etkisi olmuştur. O halde herhangi bir sivil-asker ilişkileri sistemi, bir tarafta silahlı kuvvetlerin yetki, etki ve ideolojisi ile öteki tarafta silahlı kuvvetler dışındaki grupların yetki, etki ve ideolojileri arasında karmaşık bir dengeyi gerektirir. Denge sınırsız çeşitlikteki biçimlerde sağlanabilir. Ancak bu kitabın ikinci varsayımı, soyut biçimde, askeri kurumların doğası ve amaçları ile ilgili bazı önkabullerden hareketle, bu denge türünün, askeri güvenliği azami seviyeye çıkaran "objektif sivil denetimi" olarak tanımlanmasının mümkün olduğudur. Bu standardı kullanarak, herhangi bir toplumdaki sivil-asker ilişkileri sisteminin, o toplumun askeri güvenliğini ne derecede arttırdığını veya zedelediğini incelemek mümkündür. Ayrıca, şayet sistemin "objektif sivil denetimi" dengesine yakınlaştırılması isteniyorsa, bunun için sistemin bileşimini oluşturan parçalarda gerekli değişikliklerin önerilmesi de bu kullanımla mümkündür.

Bu kitabın bazı bölümleri evvelce *"Civilian Control and the Constitution"* (Sivil Denetimi ve Anayasa) olarak [American Political Science Review, L (Eylül 1956), 676-699] ve *"Civilian Control of the Military: A Theoretical Statement"* (Silahlı Kuvvetlerde Sivil Denetimi: Kuramsal Bir Görüş) olarak [içinde Heinz Eulau, Samuel J. Eldersveld ve Morris Janowitz (ed.), Political Behavior: A Reader in Theory and Research (Glencoe, Ill.: The Free Press, 1956), s. 380-385] yayınlanmıştır.

Bu kitabın yayınlanmasını mümkün kılan, Sosyal Bi-

limler Araştırma Konseyi'nin *(Social Science Research Council)* sağladığı Öğretim Görevlisi Araştırma Bursu (Faculty Research Fellowship) olmuştur. Bu yardım için Konsey'e, verdiği sürekli cesaret ve gösterdiği alaka nedeniyle Konsey Başkanı Pendleton Herring'e ve de bana ve bu bursa sağladığı himaye nedeniyle Profesör V.O.Key'e derinden müteşekkirim. Takip eden sayfalar üzerindeki etkilerini kabul etmeseler de, benim genel anlamda siyaset üzerindeki düşüncelerim şu kıdemli meslektaşlarımın bilgeliği ve kavrayışlarına çok şey borçludur: Prof. Arthur N. Holcombe, Prof. William Yandell Elliott ve Prof. Louis Hartz. Kitabın müsveddesi, her biri sırasıyla dahil oldukları sosyoloji, kamu yönetimi, tarih ve askerlik bilimi alanlarının üstün isimleri olan ve çeşitli konularda faydalı eleştiri ve önerileriyle katkıda bulunan Michigan Üniversitesi'nden Prof. Morris Janowitz, Columbia Üniversitesi'nden Dr. Paul Y. Hammond, Harvard Üniversitesi'nden Prof. Ernest R. May ve ABD silahlı kuvvetlerinden Albay Trevor N. Dupuy tarafından bütünüyle okunmuştur. Ayrıca Alexander J. Cella da müsveddeyi erken bir safhasında okumuştur. Kitabın şimdi elimizde kalan haline, arkadaşlığın gerektirdiğinin ötesine geçen emeğiyle, fazladan laf kalabalığını acımasızca ortadan kaldırarak ve yazım stilini geliştirerek katkıda bulunmuştur.

Müsveddenin bazı bölümleri üzerindeki yorumları nedeniyle Paul H. Nitze ve Henry Rosovsky'e, araştırmanın bazı veçhelerindeki yardımları nedeniyle Lewis Hertzman'a ve de sabırlı ve faydalı düzeltmeleri nedeniyle de Harvard Yayınevi'nden Ann Louis Coffin'e müteşekkirim. Denemeyi dikkatli biçimde okuyan anneme ve bu zorlu görevde yardımcı olan Nancy A. Arkelyan, Carolyn N. Car-

penter ve Martha Ann Kelleran'a özel bir teşekkür borçluyum. Son olarak, Kirkland House'daki yoldaşlarım Howard L. Herdman, Warren B. Harshman, Stephen I. Hochauser, Howard H. Muson, Roger C. Ravel ve Stanley E. Tobin'e, referans ve atıfların kontrolündeki sadakatli emeklerinden dolayı derin müteşekkirliğimi ifade etmek isterim. Tüm bu arkadaşlar, eleştirmenler ve yardımcılar bu yaratıcı süreci kolaylaştırmıştır, fakat nihayetinde bu kitap ve kitabın sorumluluğu bana aittir.

Cambridge, Massachusetts S.P.H.
Kasım 1956

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ: Ulusal Güvenlik ve Sivil-Asker İlişkileri

I. KISIM

ASKERİ KURUMLAR VE DEVLET: KURAMSAL VE TARİHİ PERSPEKTİFLER

1. *Bir Meslek Olarak Subaylık* 9

PROFESYONELLİK VE SİLAHLI KUVVETLER
MESLEK KAVRAMI
ASKERLİK MESLEĞİ

2. *Batı Toplumunda Askerlik Mesleğinin Yükselişi* 25

YENİ BİR TOPLUMSAL ŞAHSİYET
PARALI VE ARİSTOKRAT SUBAYLIK
ONSEKİZİNCİ YÜZYIL ARİSTOKRAT KURUMLARI
PROFESYONELLİK ÖNCESİ İDEALLER: ASKERLİK ZANAATI VE DOĞAL DEHA
PROFESYONELLİĞİN KÖKENLERİ
PROFESYONEL KURUMLARIN ORTAYA ÇIKIŞI, 1800-1875
AVRUPA PROFESYONELLİĞİ: GENERAL UPTON'UN ÖZETİ, 1875
PROFESYONEL ETİKİN FORMÜLE EDİLMESİ: CLAUSEWITZ'IN Vom Kriege' SİNDE SAVAŞIN ÖZERKLİĞİ VE TABİYETİ

3. *Asker Zihniyeti: Profesyonel Askeri Etikin Muhafazakar Realizmi* 83

ASKER ZİHNİYETİNİN ANLAMI
PROFESYONEL ASKERİ ETİK

4. *Güç, Profesyonellik ve İdeoloji: Kuramsal Açıdan Sivil-Asker İlişkileri* 112

SİVİL DENETİM ÇEŞİTLERİ
SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN İKİ DÜZEYİ
NESNEL SİVİL DENETİM DENGESİ
SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ KALIPLARI

5. *Almanya ve Japonya: Uygulamada Sivil-Asker İlişkileri* 136

ALMAN VE JAPON KALIPLARI
ALMANYA: PROFESYONEL MİLİTARİZMİN TRAJEDİSİ
JAPONYA: SİYASİ MİLİTARİZMİN SÜREKLİLİĞİ

II. KISIM

AMERİKA'DA ASKERİ GÜÇ: TARİHSEL DENEYİM, 1789-1940

6. *İdeolojik Sabit: Liberal Toplum-Profesyonel Askerlik Karşıtlığı* 199

AMERİKAN SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL SABİTLERİ
LİBERALİZMİN AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ HAKİMİYETİ

ASKERİ MESELELERE YÖNELİK LİBERAL YAKLAŞIM
LİBERAL SİYASETTE KAHRAMAN ASKER

7. *Yapısal Sabit: Muhafazar Anayasa-Sivil Denetim Karşıtlığı* 232

ANAYASADA NESNEL SİVİL DENETİM EKSİKLİĞİ
ANAYASA TASLAKÇILARI VE SİVİL DENETİM
ANAYASA'DA MİLİS ÖRGÜTLENMESİNE DAİR MEVZUAT VE ASKERİ FEDERALİZM: İMPARATORLUK İÇİNDE İMPARATORLUK
KUVVETLER AYRILIĞI: ULUSAL GÜÇLER ÜZERİNDE İKİLİ DENETİM
BAŞKOMUTANLIK MEVZUATI: SİYASİ-ASKERİ HİYERARŞİ
SİVİL DENETİM VE ANAYASAL DEVLET

8. *İç Savaş Öncesi Amerikan Askeri Geleneğinin Kökenleri* 276

AMERİKAN ASKERİ ANLAYIŞININ ÜÇ BAĞLAMI
FEDERALİZMİN BAŞARISIZLIĞI: HAMİLTON'UN ZAMANSIZ PROFESYONELLİK GİRİŞİMİ
TEKNİKÇİLİK
HALKÇILIK
PROFESYONELLİK

9. *Amerika'da Askerlik Mesleğinin Oluşumu* 320

SERMAYE BARIŞÇILIĞININ (PASİFİZM) HAKİMİYETİ: SANAYİİCİLİK (ENDÜSTRİYELİZM)-MİLİTARİZM KARŞITLIĞI
TECRİT YILLARI: KARANLIK VE PARLAK
YARATICI NÜVE: SHERMAN, UPTON, LUCE
PROFESYONELLİĞİN KURUMLARI
AMERİKAN ASKER ZİHNİYETİNİN OLUŞUMU

10. *Neo-Hamiltoncu Uzlaşının Başarısızlığı, 1890-1920* 391

YENİ HAMİLTONCULUĞUN YAPISI
MAHAN VE WOOD: ASKERİ UZMANLIĞIN TRAJEDİSİ
ZAMANSIZ BİR TOPLUMLA ÖZDEŞLEŞME ÇABASI, 1918-1925

11. *İki Savaş Arası Sivil-Asker İlişkilerinin Durağanlığı* 419

SERMAYE-REFORM HUSUMETİ VE PROFESYONEL ASKERLİK
REFORM LİBERALİZMİ: MİLİTARİZMİN PRAGMATİK KULLANIMLARI
ASKERİ KURUMLAR
AMERİKAN ASKERİ ETİKİ, 1920-1941

III. KISIM

AMERİKAN SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNDE KRİZ DÖNEMİ, 1940-1955

12. *İkinci Dünya Savaşı: Gücün Simyası* 457

TOPYEKUN SAVAŞTA SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ
BÜYÜK STRATEJİDE ASKERİN YETKİSİ VE NÜFUZU
ORDUNUN SAVAŞ DÖNEMİ YÖNETİMİYLE UYUMU
İKTİSADİ SEFERBERLİKTE SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ
UYUM VE SÜRTÜŞMENİN FAYDALARI

13. *Savaş Sonrası On Yılda Sivil-Asker İlişkileri* 503

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ ALTERNATİFLERİ
SAVAŞ SONRASI SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ PERSPEKTİFLERİ
AMERİKAN TOPLUMUNDA ASKERİN NÜFUZU

14. *Kuvvet Komutanlarının Siyasi Rolleri* 544

SİYASİ ROLLER: TARAFSIZLIK VE SAVUNMACILIK
TRUMAN YÖNETİMİNDEKİ KUVVET KOMUTANLARI
KORE SAVAŞI: KOMUTANLAR, ERLER VE KAMUOYU
EİSENHOWER YÖNETİMİNİN İLK İKİ YILINDA KUVVET KOMUTANLARI
SONUÇ

15. *Kuvvetler Ayrılığı ve Soğuk Savaş Savunması* 583

KUVVETLER AYRILIĞININ ETKİSİ
KUVVETLER AYRILIĞI-İŞLEVLER AYRILIĞI KARŞITLIĞI
KUVVETLER AYRILIĞI-PROFESYONEL ASKERLİK KARŞITLIĞI
KUVVETLER AYRILIĞI-STRATEJİK TEKİLCİLİK (MONİZM) KARŞITLIĞI

16. *Sivil-Asker İlişkilerinin Kurumsal Örgütlenme Yapısı* 623

SAVAŞ SONRASI ONYILDA ÖRGÜTLENME PROBLEMLERİ
MÜŞTEREK KUVVETLER KOMUTANLIĞI: HUKUKİ YAPI VE SİYASİ GERÇEKLİK
MURAKIPLIK: SAVUNMA BAKANLIĞI'NIN ÜSTBENLİĞİ
BAKAN'IN ROLÜ
MAKAMIN GEREKSİNİMLERİ

17. *Yeni Bir Dengeye Doğru* 664

GÜVENLİK GEREKLİLİĞİ
İDEOLOJİK ORTAMDA DEĞİŞİMLER
MUHAFAZAKARLIK VE GÜVENLİK
ASKERLİK İDEALİNİN DEĞERİ

Notlar 678

ASKER VE DEVLET

GİRİŞ:
Ulusal Güvenlik ve Sivil-Asker İlişkileri

Sivil-asker ilişkileri ulusal güvenlik politikasının bir veçhesidir. Ulusal güvenlik politikasının amacı, bir ulusun toplumsal, iktisadi ve siyasi kurumlarının güvenliğini, diğer bir bağımsız devletten kaynaklanan tehditlere karşı arttırmaktır. Ulusal güvenlik politikası üç biçimde ve iki düzeyde düşünülebilir. Askeri güvenlik politikası, bir ulusun kurumsal ve toprak sınırları dışında faaliyet gösteren herhangi bir silahlı kuvvetlerin, sözkonusu ulusu yoketme veya zayıflatma çabalarını asgari düzeye çekmek veya etkisiz hale getirmek için tasarlanan faaliyetler programıdır. İç güvenlik politikası, yıkıcı tehditle- yani devleti kurumsal ve toprak sınırları içinde faaliyet gösteren güçlerle zayıflatma veya yoketme tehdidiyle- mücadele eder. Durumsal güvenlik politikası ise devletin göreceli gücünü azaltma eğilimi gösteren uzun vadeli toplumsal, iktisadi, demografik ve siyasi koşulların yolaçtığı aşınma tehdidiyle ilgilidir. Bu üç politika biçiminin her birinin bir işlevsel, bir de kurumsal düzeyi mevcuttur. İşlevsel politika, güvenlik tehdidini karşılamaya yönelik mevcut vasıtalardan meydana gelir. Kurumsal politika ise işlevsel politikanın formüle edilme ve uygulanma şekliyle ilgilenir. Sivil-asker ilişkileri, askeri güvenlik politikasının ana kurumsal parçasıdır.

Askeri politikanın işlevsel hususlarıyla ilgili ilk akla gelenler normal şartlar altında şunlardır

(1) devlet kaynaklarından askeri ihtiyaçlara ayrılan payın oranına dair temel mesele de dahil olmak üzere as-

keri kuvvetlerin genişliği, askeri kuvvetlere er kaydı ve kuvvetlerin donanımıyla ilgili nicel hususlar;

(2) teçhizat ve silah türleri, üslerin konumu, müttefiklerle yapılan düzenlemeler ve benzer meselelerin de dahil olduğu askeri kuvvetlerin örgütlenme, tertip, malzeme ve sevkıyatıyla ilgili nicel hususlar;

(3) askeri kuvvetlerin kullanımıyla ilgili dinamik hususlar: yani kuvvetin ne zaman ve hangi durumlar altında faal hale dönüştürüleceği hususları.

Kamusal tartışma genelde bu meseleler etrafında odaklaşır. Fakat bu meseleler hakkındaki kararların doğası, kararların alındığı kurumsal kalıp çerçevesinde belirlenir. Kurumsal politikaya dair temel meseleler daima mevcuttur; sürekli tekrar tanımlanırlar ancak hiçbir zaman çözüme kavuşturulmazlar. Sonuç olarak, bir ulusun sivil-asker ilişkilerinin düzenlenme biçimi o ulusun askeri güvenlik politikasının temelini oluşturur. Bu politikanın kurumsal düzeydeki amacı, askeri güvenliği, diğer sosyal değerlerden en az fedakarlıkla, en azami seviyeye çıkaracak bir sivil-asker ilişkileri sistemi geliştirmektir. Bu amaca ulaşılması sivil ve askeri gruplar arasındaki güç ve tutumların karmaşık bir dengelenişini gerektirir. Uygun biçimde dengelenmiş bir sivil-asker ilişkileri kalıbı geliştiren uluslar güvenlik arayışında önemli bir avantaja sahip olurlar. Askeri politikanın işlevsel meselelerine doğru çözümler getirilmesi olasılığını artırırlar. Uygun biçimde dengelenmiş bir sivil-asker ilişkileri geliştirme konusunda başarısız olan uluslar ise kaynaklarını israf eder ve hesap edilmemiş risklerle karşılaşırlar.

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN İKİ ZORUNLULUĞU

Herhangi bir toplumun askeri kurumları iki güç tarafından şekillenir: toplumun güvenliğine yönelik tehditlerden kaynaklanan işlevsel zorunluluk ve toplumda başat durumdaki toplumsal güçlerin, ideolojilerin ve kurumların yolaçtığı toplumsal zorunluluk. Sadece toplumsal değerleri yansıtan askeri kurumlar, askeri işlevlerini ortaya koymada yetersiz kalabilirler. Öte yandan, sadece işlevsel zorunluluğun şekillendirdiği askeri kurumları toplum çerçevesinde sınırlamak imkansız olabilir. Bu iki gücün karşılıklı etkileşimi sivil-asker ilişkileri meselesinin özünü oluşturur. Bu güçlerin birbirleriyle çatışma düzeyi, toplumun güvenlik ihtiyaçlarının genişliğiyle, toplumdaki değer kalıplarının yapısı ve kuvvetliliğine bağlıdır. Bu iki kuvvet arasında uyumlaştırma ve dengeleme kaçınılmazdır: bazı toplumlar yapıları itibariyle kendi askeri güvenliklerini tesirli biçimde sağlamada yetersiz kalabilirler. Bu tür toplumlar, sürekli tehditlerin mevcut olduğu bir dönemde beka (survival) değerinden yoksundurlar.

Amerikalılar açısından, işlevsel ve toplumsal zorunlulukların dengelenmesi meselesi ancak son dönemlerde yeni bir önem kazanmıştır. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci onyılından, yirminci yüzyılın dördüncü onyılına dek, Amerikalıları güvenlikleri hakkında endişeye düşüren pek az şey olmuştur. Güvenlik doğanın ve şartların sağladığı bir olgu, başka bir ifadeyle yaratılan bir olgudan ziyade miras kalan bir olgu olmuştur. Amerikalılar askeri politikayı ele aldıklarında, Kara Kuvvetleri'nin bütçesinin genişliği veya Deniz Kuvvetleri'ndeki savaş gemilerinin sayısı gibi halihazırdaki uygulama meseleleri üzerinde durmuşlardır. Öte yandan, sivil-asker ilişkilerine yönelik değerlendirmeleri,

askeri kurumların iç iktisadi ve siyasi değerler ile kurumlar üzerindeki etkisiyle sınırlı olmuştur. Zamanımızın en temel ve açık olgularından biri, teknoloji ve uluslararası siyasetteki değişimlerin biraraya gelerek, güvenliği bir başlangıç varsayımından ziyade nihai amaç haline dönüştürmüş olmasıdır. İşlevsel zorunluluk artık gözardı edilemez. Evvelce ana mesele şu olmuştur: Amerikan liberal demokratik değerleriyle en uyumlu sivil-asker ilişkileri kalıbı hangisidir? Şimdi ise daha önemli bir mesele bunun yerini almıştır: Amerikan ulusunun güvenliğini en iyi hangi sivil-asker ilişkileri kalıbı muhafaza edecektir?

Sivil-asker ilişkilerinin en önemli odağı, subay kadrosunun devletle ilişkisidir. Bu noktada işlevsel ve toplumsal baskılar arasındaki çatışma başa baş bir hal alır. Subay kadrosu, askeri yapının aktif yönetici unsurudur ve toplumun askeri güvenliğinden sorumludur. Devlet, toplumun aktif yönetici unsurudur ve kaynakların, askeri güvenlik de dahil olmak üzere önemli değerler arasında tahsisinden sorumludur. Silahlı kuvvetlerle toplumun geri kalan bölümü arasındaki toplumsal ve iktisadi ilişkiler, subay kadrosu ve devlet arasındaki siyasi ilişkileri yansıtır. Sonuç olarak, sivil-asker ilişkilerinin incelemesinde ilk gereklilik subay kadrosunun tabiatını tanımlamaktır. Subay kadrosu ne tür bir organdır? Silahlı kuvvetlerdeki bir subay ne tür bir insandır?

I. KISIM

ASKERİ KURUMLAR VE DEVLET: KURAMSAL VE TARİHSEL PERSPEKTİFLER

1

Bir Meslek Olarak Subaylık

PROFESYONELLİK VE SİLAHLI KUVVETLER

Modern subay kadrosu profesyonel bir organdır ve modern silahlı kuvvetlerdeki bir subay profesyonel bir insandır. Bu, belki de elinizdeki kitabın en temel tezidir. Meslek, hayli ihtisaslaşmış nitelikleriyle kendine özgü bir işlevsel grup türüdür. Heykeltıraşlar, stenograflar, müteşebbisler ve reklam yazarlarının tümü birbirlerinden farklı işlevlere sahiptir, ancak bu işlevlerin hiçbiri tabiatları itibariyle mesleğe özgü değildir. Fakat profesyonellik, bir doktor veya hukukçunun özelliği olması ile aynı anlamda, modern silahlı kuvvetlerdeki subayın da özelliğidir. Profesyonellik, günümüz silahlı kuvvetler subayını, önceki çağların savaşçılarından ayrıştırmaktadır. Bir mesleki organ olarak subay kadrosunun varlığı, sivil-asker ilişkileriyle ilgili modern meseleye kendine özgü özelliğini kazandırmaktadır.

Diğer mesleklerin mesleki doğası ve tarihi detaylı biçimde tartışılmıştır. Ancak modern subay kadrosunun mesleki niteliği gözardı edilmiştir. Toplumumuzda, bir işadamı profesyonelden daha fazla gelir idare edebilir; siyasetçi de profesyonelden daha fazla güç idare edebilir; ancak bir profesyonel daha fazla saygı görür. Fakat kamuoyu da, akademik çevreler de, subayı, bir hukukçu veya doktoru tasavvur ettikleri şekilde pek algılamaz ve sivil profesyonellere yakıştırdığı hürmeti kesinlikle subayla

bağdaştırmaz. Bizzat silahlı kuvvetler dahi kamuoyu zihniyetindeki imajından etkilenmiş ve zaman zaman kendi mesleki statülerinin tanımlarını reddetmiştir. "Profesyonel" terimi silahlı kuvvetlerle bağlantılı olarak kullanıldığında, bu kullanım pek "meşguliyet" ve "sanat"ın zıttı olarak "meslek" anlamında değil de, normalde "amatör"ün zıttı olarak "profesyonel" anlamında olmuştur. "Profesyonel ordu" ve "profesyonel asker" deyimleri, maddi kazanım için çalışan kişi anlamında profesyonel olan, kariyer açısından askerliğe girmiş kişi ile topluma hizmet amacı doğrultusunda, "daha yüksek bir ideali" takip etme anlamında profesyonel olan kariyer subayı arasındaki önemli farkı muğlaklaştırmıştır.

MESLEK KAVRAMI

Modern subay kadrosunun profesyonel niteliğini incelemenin ilk adımı profesyonelliği tanımlamaktır. Herhangi bir mesleğin bir hizmet türü olarak ayrıştırıcı özellikleri, o mesleğe özgü uzmanlık, sorumluluk ve birliktir.[1]

UZMANLIK. Profesyonel bir insan, insan emeğinin belirli bir alanında özel bilgi ve becerilerle donanmış bir uzmandır. Uzmanlık, sadece, uzun süreli bir eğitim ve tecrübe ile elde edilir. Uzmanlık, mesleği, o meslekte bilgi sahibi olmayan insanlardan ayırmak ve meslek mensuplarının göreceli yeterliğini ölçmek için mesleki ehliyete yönelik objektif standartların temelidir. Bu tür standartlar evrenseldir. Bu standartlar bilgi ve beceriye bağlıdırlar ve de zaman ve mekana bakılmaksızın genel kullanımda uygulanabilir özelliktedirler. Sıradan beceri ve sanat sadece şimdiki zamanda varolur ve bunlara, evvelce ne olduğuna atıf-

ta bulunmaksızın, varolan bir tekniğin öğrenilmesiyle hakim olunur. Fakat mesleki bilgi, tabiatı itibariyle entelektüeldir ve yazıyla muhafaza edilmeye uygundur. Mesleki becerinin tarihi vardır ve mesleki yeterliğin özünde, bu tarih hakkında belli bir düzeyde bilgi yeralır. Mesleki bilgi ve becerinin geliştirilmesi ve aktarılması için araştırma ve eğitim kurumları gereklidir. Akademik dergiler, konferanslar ve personelin uygulama ve öğrenim arasında sirkülasyonu yoluyla mesleğin akademik ve uygulama alanları arasındaki temas korunur.

Mesleki uzmanlıkta, ayrıca, normal meşguliyetlerin yoksun olduğu bir genişlik boyutu mevcuttur. Mesleki uzmanlık, toplumun tüm geleneksel kültürünün bir dilimidir. Profesyonel insan becerisini ancak, parçası olduğu bu daha geniş gelenekten haberdar olduğu takdirde başarıyla uygulayabilir. Öğrenilmiş meslekler, sadece toplumun tüm öğrenim yapısının bütünleyici bir parçası olduğundan "öğrenilmiş" mesleklerdir. Buna bağlı olarak, mesleki eğitim iki safhadan oluşur: ilki geniş, liberal ve kültürel arkaplanı, ikincisi ise mesleğin özel becerileri ve bilgisini yerleştirir. Profesyonel insanın liberal eğitimi, normalde toplumun bu amaca adanmış genel eğitim kurumları tarafından sağlanır. Öte yandan, mesleki eğitimin ikinci veya teknik safhası, bizzat meslek kuruluşları tarafından faaliyeti sürdürülen veya meslekle bağlantılı olan özel eğitim kurumları tarafından verilir.

SORUMLULUK. Profesyonel insan, toplumsal bir bağlamda çalışan ve sağlık, eğitim veya adalet düzeyinin ilerletilmesi gibi toplumun işleyişinin özü açısından hizmet gören bir uygulayıcı uzmandır. Her mesleğin müşterisi toptan veya bireysel olarak toplumdur. Örneğin, bir kimya

araştırmacısı profesyonel değildir, çünkü, sağladığı hizmet, toplum açısından faydalı da olsa, doğrudan toplumun varoluşu ve işleyişinin özüne ilişkin değildir: sunulan bu hizmetle, sadece, Du Pont ve Standartlar Enstitüsü'nün doğrudan ve yakın ilgisi mevcuttur. Hizmetinin hayati ve genel niteliği ve de becerisi üzerindeki tekeli, profesyonel insana, toplum tarafından talep edildiği takdirde, hizmetini icra etme zorunluluğu yükler. Bu toplumsal sorumluluk, profesyonel insanı, yalnızca entelektüel becerilere sahip olan diğer uzmanlardan ayrıştırır. Örneğin, kimya araştırmacısı, becerilerini topluma zararlı bir şekilde kullansa dahi, kimya araştırmacısı olarak kalır. Ancak profesyonel insan, toplumsal sorumluluğunu reddederse, bir daha mesleğini uygulayamaz: bir doktor becerilerini toplumkarşıtı amaçlar için kullandığı anda artık doktor değildir. Hizmet ve becerisine adanma sorumluluğu profesyonel güdüyü oluşturur. Mali mükafat, bir profesyonel insanın, profesyonelliğinin *sorumluluğu gereği,* öncelikli amacı olamaz. Bu nedenle de, mesleki bedel, normal şartlar altında, sadece kısmi olarak piyasadaki pazarlıkla belirlenir ve de mesleki teamül ve kanunla düzenlenir.

Normal şekilde mali kazanımlara yönelik beklentiyle düzenlenmeyen hayati bir hizmetin icrası, mesleğin, toplumun geri kalanıyla ilişkisini ilgilendiren bir beyan gerektirir. Profesyonel insanla müşterileri veya bir mesleğin mensupları arasındaki çatışmalar normalde bu tür bir beyanın yakın saikini oluşturur. Bu haliyle meslek, mensuplarına, mesleki bilgiye sahip olmayan insanlarla ilişkilerinde kılavuzluk eden bazı değer ve idealleri ortaya koyucu bir ahlaki birime dönüşür. Bu kılavuz mesleki eğitim sistemi aracılığıyla aktarılan yazılmamış normlar bütünü şeklinde olabileceği gibi, mesleki etik düsturları olarak kurallara bağlanabilir.

BİRLİK. Bir mesleğin mensupları, bir organik birliğe ve meslek hakkında bilgi sahibi olmayanlardan ayrı bir grup olma bilincine dair bir his paylaşırlar. Bu toplu hissin kökleri, mesleki yeterlik için gerekli olan uzun süreli disiplin ve eğitime, ortak iş bağına ve özgün bir toplumsal sorumluluğun paylaşılmasına dayanır. Birlik hissi kendini, mesleki yeterlik standartlarına şeklini verip resmileştiren ve uygulayan ve de mesleki sorumluluk standardını oluşturan ve tatbik eden bir meslek örgütünde gösterir. Böylelikle, bir meslek örgütüne üyeliğin yanında özel bir uzmanlığa sahip olunması ve özel sorumluluğun kabulü, profesyonel insanı, kamuoyu nezdinde, meslek hakkında bilgi sahibi olmayan insanlardan ayırıcı bir mesleki statü kriterine dönüşür. Mesleki çıkar, bir mesleğin mensuplarının mesleki yeterliklerinden, bu yeterliğin ilgili olmadığı alanlarda faydalanmalarının engellenmesini ve benzer biçimde o mesleğin, hariçten gelenlerin başka alanlardaki başarıları veya vasıfları nedeniyle mesleki yeterlik iddia etmelerine karşı korunmasını gerektirir. Mesleki örgütler genelde birlikler veya bürokrasilerdir. Tıp veya hukuk gibi birliğe dayalı mesleklerde, uygulayıcı, faaliyetini tipik olarak bağımsız biçimde sürdürür ve onun müşterisi ile doğrudan kişisel ilişkisi vardır. Diplomatik hizmet gibi bürokratik mesleklerde ise yüksek düzeyde emek uzmanlığı ve meslek çerçevesinde oluşan sorumluluklar mevcuttur ve bu tür meslekler bir bütün olarak toplumun tamamına toplu bir hizmet icra ederler. Bu iki kategori karşılıklı olarak birbirlerini dışlayıcı *(mutually exclusive)* değildir: birliğe dayalı mesleklerin birçoğunda bürokratik unsurlar mevcuttur ve birlikler sık sık bürokratik mesleklerin resmi yapısına katkıda bulunur. Birliğe dayalı mesleklerde her uygulayıcı müşterileri ve meslektaşlarına karşı uygun davranma so-

runuyla bireysel olarak karşı kaldığı için, bu tür meslekle-rin yazılı etik düsturları vardır. Öte yandan, bürokratik meslekler toplu mesleki sorumluluk ve mesleğin toplum-daki uygun rolüyle ilgili daha genel bir anlayış geliştirme eğilimindedirler.

ASKERLİK MESLEĞİ

Subaylık hizmeti, profesyonelliğin ana kriterine uy-gundur. Uygulamada hiçbir hizmette, hatta tıp ve hukukta dahi, ideal meslek tipinin tüm nitelikleri mevcut değildir. Subaylık, muhtemelen, bu ikisinden de (tıp ve hukuk), ideale oranla biraz daha uzakta durmaktadır. Bununla be-raber, subaylığın meslek olma temel niteliği reddedilemez. Uygulamada, subaylık, profesyonel ideale yaklaştığı ölçü-de en güçlü ve tesirli halinde; bu idealden uzaklaştığı ölçü-de de en güçsüz ve kusurlu halindedir.

SUBAYLIĞIN UZMANLIK ALANI. Silahlı kuvvetlerdeki bir subayın uzmanlık alanı nedir? Tüm subaylarda ortak olan ve fakat sivil gruplarca paylaşılmayan bir beceri var mıdır? İlk bakışta, pek böyle bir durum mevcut değilmiş gibi görü-nür. Subay kadrosu, bünyesindeki çok sayıda insan da da-hil olmak üzere, sivil hayatta muadilleri mevcut olan bir hayli fazla çeşitte ihtisas alanlarına sahiptir. Mühendisler, doktorlar, pilotlar, savaş malzemesi uzmanları, personel uzmanları, istihbarat uzmanları, iletişim uzmanları- tüm bunlar modern subay kadrosunda da, bu kadronun dışında da bulunabilir. Tüm bu kendi bilgi alanlarına nüfuz etmiş teknik uzmanları gözardı etsek dahi, tek başına kadroların kara, deniz ve hava subaylarına geniş bölünümü bile, icra edilen vazifelerde ve gerekli becerilerde çok geniş farklılık-

lar yaratmışa benzer. Bir kruvazörün kaptanı ile bir piyade bölüğünün komutanı, bir hayli farklı yetenekler gerektiren bir hayli farklı sorunlarla yüzyüze gibidirler.

Ancak tüm veya hemen hemen tüm subaylarda ortak olan ve de onları tüm veya hemen hemen tüm sivillerden ayrıştıran, ayrı ve farklı bir uzmanlık alanı gerçekten de mevcuttur. Bu merkezi beceri belki de en iyi Harold Lasswell'in deyiminde özetlenmiştir: "şiddetin yönetimi". Bir askeri kuvvetin vazifesi, başarılı silahlı çarpışmadır. Silahlı kuvvetler subayının görevleri şunları içerir: (1) bu kuvvetin örgütlenmesi, teçhizatlandırılması ve eğitilmesi; (2) faaliyetlerinin planlanması ve (3) çarpışmaya giriş ve çıkışta harekatının yönlendirilmesi. Ana vazifesi şiddet uygulanımı olan bir insan örgütünün yönetimi, harekat tarzı ve denetimi subayın kendine özgü becerisidir. Bu; hava, deniz ve kara faaliyetlerinin ortak özelliğidir. Bu beceri, bir askeri subayı, *askeri subay olarak*, modern silahlı kuvvetlerde mevcut bulunan diğer uzmanlardan ayrıştırır. Diğer uzmanların becerileri, askeri kuvvetin amaçlarına ulaşması için gerekli olabilir. Ancak bunlar; hemşirenin, kimyagerin, laboratuar teknisyeninin, diyetisyenin, eczacının ve röntgen teknisyeninin becerilerinin doktorun uzmanlığıyla kurduğu ilişkinin aynısını, subayın uzmanlığıyla sürdüren, temelde yardımcı hizmetlerdir. Tıp mesleğine yardımcı olan uzmanlardan hiçbirinin hastalık teşhisi ve tedavisi yeteneğine sahip olmamaları gibi, askerlik mesleği çerçevesinde yeralan veya bu mesleğe hizmet eden bu yardımcı uzmanların da hiçbiri, "şiddetin yönetimi" yeteneğine sahip değildir. Subaylığın özü, Annapolis'tekilere*

* Yazar "Annapolistekiler" ifadesiyle, ABD'nin Maryland eyaletinin Annapolis kentindeki Birleşik Devletler Donanma Akademisi'nde eğitim gören öğrencileri kastetmektedir. (Ç.N.)

görevleri ilgili olarak verilen, geleneksel "donanmayla çarpışın" emrinde somutlaşır. Şiddet yönetiminde ehliyet sahibi olmayan, ancak subay kadrosu mensubu olan bireyler; örneğin doktorlar, özel rütbeler ve nişanlarla ayrıştırılıp, askeri komuta pozisyonlarının dışında bırakılırlar. Subay kadrosunun devletin idari örgütlenmelerinden biri olması sıfatıyla, bireyler bu kadroya ait olabilirler, ancak bir mesleki organ olması sıfatıyla bu kadronun parçası değillerdir.

Tıpta kalp, mide ve göz mütehassısları olduğu gibi, bizzat askerlik mesleğinin içinde de denizde, karada ve havada şiddet yönetiminden sorumlu uzmanlar mevcuttur. Bir askeri uzman, belirli düzenlenmiş şartlar altında şiddet uygulanışının yönlendirilmesi konusunda özel uzmanlığa sahip bir subaydır. Şiddetin kullanılabileceği şartların çeşitliliği ve şiddetin uygulanılabileceği farklı biçimler altmesleki ihtisaslaşmayı oluşturur. Bunlar ayrıca göreceli teknik ehliyetin değerlendirilmesinin temelini de oluşturur. Bir subayın yönlendirme yeteneğine sahip olduğu şiddet örgütlenmeleri ne kadar geniş ve karmaşık ve de bu subayın kullanılabileceği durum ve şartların sayısı ne kadar fazla olursa, o subayın mesleki yetkinliği o denli yüksektir. Sadece bir piyade takımının (müfrezesinin) faaliyetlerini yönlendirme kabiliyetine sahip birinin mesleki becerisi o denli düşük düzeydedir ki, neredeyse sınırdadır. Bir hava indirme tümeni veya uçak gemisi görev kuvvetinin harekatlarını yönetebilen biri, mesleki ehliyeti hayli yüksek bir profesyoneldir. Geniş ölçekte deniz, hava ve kara kuvvetleri gerektiren bir birleşik *(combined)* harekatın karmaşık faaliyetlerini yönlendirebilen bir subay ise memuriyetinin zirvesindedir.

Askeri işlevin yüksek düzeyde uzmanlık gerektirdiği

besbelli aşikardır. Bir bireyin doğasından kaynaklanan entelektüel yeteneği ve de karakter ve liderlik nitelikleri ne olursa olsun, kayda değer bir eğitim ve tecrübe olmaksızın bu birey sözkonusu işlevleri verimli biçimde yerine getiremez. Acil durumlarda, tıp hakkında bilgi sahibi olmayan akıllı birinin, doktor gelene kadar, doktorun yerini doldurabilmesi gibi, gene acil durumlarda eğitimsiz bir sivil kısa bir süre için düşük düzeyde bir silahlı kuvvetler subayı olarak görev yapma yeteneğine sahip olabilir. Şiddet yönetimi, modern medeniyetlerdeki aşırı karmaşık görev halini almadan evvel, ihtisas eğitimi almamış birinin subaylık yapması mümkün olabilirdi. Ancak şimdi, sadece, çalışma saatlerini tamamen bu göreve adamış bir kişi makul bir mesleki ehliyet düzeyi geliştirmeyi ümit edebilir. Bir subayın becerisi ne (ana hatlarıyla mekanik olan) bir zanaat, ne de (özgün ve aktarılamaz bir beceri gerektiren) sanat değildir. Bu beceri, daha ziyade, kapsamlı bir çalışma ve eğitim gerektiren, olağanüstü karmaşık bir entelektüel beceridir. Subayın hususi özelliğinin, şiddet eyleminin bizzat kendisi değil, şiddetin yönetimi olduğu hatırlanmalıdır. Örneğin, bir tüfeğin ateşlenmesi temelde mekanik bir zanaattır; bir tüfekli (piyade) bölüğün(ün) harekatlarının yönlendirilmesi ise kısmen kitaplardan, kısmen de uygulama ve tecrübeyle öğrenilebilecek tamamen farklı bir yetenek türü gerektirir. Askerlik mesleğinin entelektüel içeriği, modern subayı mesleki hayatının üçte birini formel okul-içi eğitime adamaya mecbur etmektedir- ki bu oran muhtemelen diğer tüm mesleklerdeki eğitim döneminin uygulama dönemine oranından daha yüksektir. Bu durum, subayın memuriyetindeki en önemli unsurlarla ilgili olarak pratik tecrübe kazanmasına ilişkin sınırlı fırsatları kısmen yansıtmaktadır. Fakat sözkonusu durum, aynı za-

manda, askeri uzmanlığın aşırı karmaşıklığım da geniş ölçüde yansıtmaktadır.

Bir silahlı kuvvetler subayının özel becerisi, bu becerinin özünün zaman ve mekandaki değişimlerden etkilenmemesi anlamında, evrenseldir. İyi bir cerrahın niteliklerinin Zürih'te ve New York'ta aynı olması gibi, aynı mesleki askeri ehliyet standartları Rusya'da da, Amerika'da da, 19. yüzyılda da, 20. yüzyılda da geçerlidir. Ortak bir mesleki beceriye sahip olunması, silahlı kuvvetler subayları arasındaki diğer tüm farklılıkları yatayına kesen bir bağdır. Subaylık hizmeti aynı zamanda bir tarihe de sahiptir. Şiddet yönetimi basit biçimde varolan tekniklerin öğrenilmesiyle hakim olunan bir beceri değildir. Sürekli haldeki bir gelişim sürecidir ve subayın bu gelişmeyi anlaması, bu gelişmenin ana eğilim ve trendlerinden haberdar olması gerekir. Bir subay, askeri kuvvetlerin örgütlenmesi ve yönlendirilmesi ile ilgili tekniklerin tarihi gelişiminden haberdar olması şartıyla, mesleğinin zirvesinde kalmayı ümit edebilir. Askeri yazında ve askeri eğitimde savaş ve askeri ilişkiler tarihinin önemine sürekli vurguda bulunulur.

Askeri beceriye hakimiyet, geniş bir genel kültür arkaplanı gerektirir. Tarihin herhangi bir aşamasında şiddetin örgütlenmesi ve uygulanışına ait yöntemler, toplumun kültür kalıbının bütünüyle yakından ilişkilidir. Hukukun sınırlarının tarih, siyaset, iktisat, sosyoloji ve psikoloji ile birleşmesi gibi, askeri beceri de bu alanlarla birleşir. Askeri bilginin, hukukun da ötesinde, ayrıca kimya, fizik, biyoloji gibi doğal bilimlerle de ortak sınırları vardır. Bir subayın işini düzgün biçimde anlaması için, işinin bu diğer alanlarla ilişkisi ve bu diğer bilgi alanlarının kendi amaçlarına katkıda bulunabilme yolları hakkında belli bir fikir sahibi olması lazımdır. Ayrıca, şayet bir subay sadece hiz-

metine özgü alanlarda eğitilirse, analitik becerisini, önsezisini, hayal gücünü ve yargısını pek de geliştiremez. Bir subayın mesleği dahilinde gereksinim duyduğu zihni yetenek ve alışkanlıklar önemli ölçüde mesleği dışındaki geniş öğrenim alanlarında elde edilebilir. Subayın, bir hukukçu ve bir doktor gibi, insanlarla sürekli ilişki halinde olması gerçeği, onun, liberal bir eğitimin teşvik ettiği, insan tavırları, güdüleri ve davranışı hakkında daha derin bir anlayış sahibi olmasını gerektirir. Genel eğitimin hukuk ve tıp mesleklerine giriş için önşart olması gibi, bu tür bir eğitimin şimdi de silahlı kuvvetler subayı için arzu edilir bir özellik olduğu neredeyse evrensel kabul görmüştür.

SUBAYLIĞIN SORUMLULUĞU. Bir subayın uzmanlığı, ona, özel bir toplumsal sorumluluk yükler. Subayın uzmanlığını kendi çıkarı için rasgele kullanmış olması, toplumun dokusunu yıkardı. Tıbbın uygulanışında olduğu gibi, toplum, şiddet yönetiminin de toplumun onayladığı amaçlar için kullanımında ısrarcıdır. Toplumun, bizzat kendi askeri güvenliğinin artırılması için bu becerinin kullanımına ilişkin doğrudan, sürekli ve genel bir çıkarı mevcuttur. Tüm meslekler ancak bir ölçüde devlet tarafından düzenlenirken, askerlik mesleği devletin tekeli altındadır. Doktorun becerisi teşhis ve tedavi; sorumluluğu ise müşterilerinin sağlığıdır. Subayın becerisi şiddetin yönetimi; sorumluluğu ise müşterisinin, yani toplumun, askeri güvenliğidir. Bu sorumluluğun ifası askeri beceriye hakimiyet gerektirir; askeri beceriye hakimiyet de sorumluluğun kabulünü icap ettirir. Hem sorumluluğu, hem de becerisi subayı diğer toplumsal şahsiyet türlerinden ayrıştırır. Toplumun tüm mensuplarının, toplumsal güvenlikte bir çıkarı vardır; devletin bu güvenliğin sağlanması ve diğer

toplumsal değerlere ulaşılmasıyla ilgili doğrudan bir ilgisi mevcuttur; fakat yalnızca subay kadrosu, diğer tüm amaçlardan muaf olarak askeri güvenlikten sorumludur.

Subayın bir mesleki güdüsü var mıdır? Açıkçası subay, aslen iktisadi saiklerle hareket etmemektedir. Batı toplumlarında subaylık hizmeti maddi açıdan pek ödüllendirilmez. Subayın mesleği çerçevesindeki davranışlarını da iktisadi ödül veya cezalar yönlendirmez. Subay ne hizmetini en iyi ödüllendirildiği yere aktaran bir paralı asker, ne de kendini şiddet yönetiminde mükemmelleştirme yönünde istikrarlı ve kalıcı bir arzusu olmaksızın, anlık ve yoğun vatanseverlik ve görev aşkının ilham verdiği bir geçici yurttaş-asker değildir. Subayın güdüsü zanaatına yönelik teknik sevgisi ve de bu zanaatın toplumun yararına kullanılmasına ilişkin toplumsal zorunluluk hissidir. Bu itkilerin bir kombinasyonu mesleki güdüyü oluşturur. Öte yandan toplum bu güdüyü sadece subaylarına faal görevleri sırasında ve emekliliklerinde sürekli ve yeterli ödeme yaparak temin edebilir.

Bir subay, hakimiyeti yoğun eğitim gerektiren, entelektüel bir boyut kazandırılmış bir becerinin sahibidir. Ancak bir doktor veya avukat gibi o da aslen içine kapanık biri değil; sürekli insanlarla ilişki halinde biridir. Mesleki yeteneği, teknik bilgisinin insan bağlamında uygulanmasıyla test edilir. Ancak bu uygulama iktisadi araçlarla düzenlenmemiş olduğundan, bir subay, aynı rütbeyi paylaştığı meslektaşlarına, ast ve üslerine ve de hizmet ettiği devlete karşı sorumluluklarını ortaya koyan kati kılavuzlara gereksinim duyar. Askeri yapı içindeki davranışı karmaşık bir düzenlemeler, alışkanlıklar ve gelenekler bütünü ile yönlendirilir. Topluma yönelik davranışına ise becerisini ancak toplumun, siyasi aracısı devlet kanalıyla onayladığı amaç-

lar için kullanabileceğine dair bilinç rehberlik eder. Doktorun asli sorumluluğu hastasına, hukukçunun müşterisine iken, silahlı kuvvetlerdeki bir subayın asli sorumluluğu ise devletedir. Subayın devlete karşı sorumluluğu, bir uzman danışman sorumluluğudur. Hukukçu ve doktor gibi, o da hizmetinden faydalanan muhatabının faaliyetlerinin sadece bir kesitiyle alakalıdır. Bundan dolayı, muhatabına, özel ehliyet alanının dışında sonuçlar doğuran kararlar yükleyemez. Muhatabına sadece bu alandaki ihtiyaçlarını açıklayabilir, bu ihtiyaçların nasıl karşılanacağı yönündeki tavsiyelerini sunabilir ve muhatabı kararını verdikten sonra bu kararların yürürlüğe geçirilmesinde yardımcı olabilir. Subayın devlete yönelik tavrına bir ölçüde, hukukta ifadesini bulan ve de doktor ile hukukçunun mesleki etik kurallarıyla karşılaştırılabilecek açık kanunlar rehberlik eder. Daha geniş bir ölçüde ise subayın düsturları, alışkanlık, gelenek ve de mesleğinin sürekli ruhunda ifadesini bulur.

SUBAYLIĞIN BİRLİK NİTELİĞİ. Subaylık bir kamusal bürokratik meslektir. Mesleğin uygulanışına dair kanuni hak, dikkatlice tanımlanmış bir organın mensuplarıyla sınırlandırılmıştır. Bir doktor için lisansı ne ise, bir subay için rütbesi odur. Ancak subay kadrosu, yapısı itibariyle basit anlamda devletin bir tasarımı olmanın ötesindedir. Güvenliğin işlevsel zorunlulukları, subay kadrosuna özerk bir toplumsal birim şeklini veren karmaşık hizmet kurumlarını ortaya çıkarır. Bu birime giriş, gerekli öğrenim ve eğitime sahip olanlarla sınırlandırılmış olup, sadece mesleki ehliyetin en düşük düzeyinde mümkündür. Subay kadrosunun birlik yapısı sadece resmi bürokrasiyi değil, dernekleri, birlikleri, okulları, dergileri, alışkanlık ve gele-

nekleri de içerir. Subayın mesleki dünyası faaliyetlerinin alışılmışın üzerinde bir oranını kuşatma eğilimindedir. Normalde toplumun geri kalanından ayrı yaşar ve çalışır; fiziksel ve toplumsal olarak, muhtemelen diğer profesyonellerin birçoğundan daha az meslek dışı ilişkisi vardır. Kendisi ile meslek hakkında bilgisi olmayanlar veya siviller arasındaki hat, kamusal alanda üniformalar ve rütbe nişanlarıyla simgeleştirilmiştir.

Subay kadrosu hem bürokratik bir meslek, hem de bürokratik bir örgüttür. Meslek çerçevesinde mesleki ehliyet düzeyleri bir rütbe hiyerarşisi ile; örgüt çerçevesinde görevler ise bir makam hiyerarşisi ile ayrıştırılmıştır. Rütbe bireye aittir ve tecrübe, kıdem, eğitim ve yetenek açısından ölçülen mesleki başarıyı yansıtır. Rütbe atamaları normalde, devletin belirlediği genel ilkelerin uygulanması yoluyla bizzat subay kadrosu tarafından yapılır. Makam atamaları ise dış etkiye bir ölçüde daha fazla açıktır. Tüm bürokrasilerde yetki makamdan kaynaklanırken, mesleki bürokrasilerde makama seçilebilirlik rütbeden kaynaklanır. Bir subay, bir makama atandığı için rütbe almaz; rütbesinden ötürü belirli görev ve işlevleri icra edebilir. Uygulamada bu prensibin bazı istisnaları olsa da subay kadrosunun mesleki özelliği makam hiyerarşisinin üzerindeki rütbe hiyerarşisine dayanır.

Normalde subay kadrosu, meslek dışından belli sayıda yedek subay da bulundurur. Bunun nedeni, değişken subay ihtiyacı ile devletin acil durumlarda gereksinim duyulan büyüklükte bir subay kadrosunu sürekli şekilde muhafaza etmesinin olanaksızlığıdır. Yedekler subay kadrosuna geçici ilaveler olup, öğrenim ve eğitim yoluyla askeri rütbeye hak kazanırlar. Bu yedek subaylar, subay kadrosunun mensubu oldukları süre boyunca kendileri ile aynı rütbe-

deki profesyonellerin sahip oldukları tüm ayrıcalık ve sorumluluklara tabidirler. Ancak kendileri ile profesyoneller arasındaki yasal ayrım korunmuş ve kalıcı subay kadrosuna giriş, yedek subay kadrosuna girişten çok daha fazla sınırlandırılmıştır. Yedekler, nadiren kariyer subaylarına açık olan mesleki beceri düzeyine ulaşırlar; netice itibariyle, yedekler ekseriyetle mesleki bürokrasinin daha alt rütbelerinde bulunurken, daha üst rütbeler kariyer profesyonellerinin tekeli altındadır. Kariyer subayları, askeri yapıdaki sürekli unsurlar olduklarından ve bir organ olarak daha yüksek düzeydeki mesleki ehliyetlerinden dolayı, yedeklerin, hizmetin gerektirdiği beceriler ve gelenekler konusunda eğitimi ve endoktrinasyonundan sorumludurlar. Yedekler, sadece geçici olarak mesleki sorumluluk alırlar. Toplumdaki asli işlevleri başka bir alandadır. Sonuç olarak, dürtüleri, değerleri ve tavırları kariyer subaylarından büyük ölçüde farklılaşır.

Subay kadrosunun emri altında askere alınmış erler, örgütsel bürokrasinin parçası olmakla birlikte, mesleki bürokrasinin parçası değillerdir. Askere alınmış erlerin oluşturduğu personelde, ne subayın entelektüel becerileri, ne de mesleki sorumluluğu vardır. Onlar şiddet yönetiminde değil, şiddet uygulamada uzmanlardır. Hizmetleri meslek değil, meşguliyettir. Subay kadrosu ile er kadrosu arasındaki temel farklılığı, bu ikisi arasında, dünyadaki tüm silahlı kuvvetlerde evrensel olarak çizilmiş keskin hat yansıtmaktadır. Şayet bu ayrım olmasa idi, en alt düzeydeki askere alınmış erden, en yüksek rütbeli subaya kadar uzanan tek bir askeri hiyerarşi mümkün olabilirdi. Bu iki hizmetin farklılaşan özellikleri, örgütsel hiyerarşiyi süreksiz hale getirmektedir. Er kadrolarında varolan rütbeler, mesleki bir hiyerarşi oluşturmazlar. Erlik rütbeleri, verilen

hizmetler çerçevesinde çeşitli kabiliyetleri, yetenekleri ve vazifeleri yansıtırlar ve de bu rütbeler arasında aşağı-yukarı hareket, subay kadrosunda olduğundan çok daha akışkandır. Subaylık ve erlik hizmetleri arasındaki farklılıklar, birinden diğerine geçişi engelleyicidir. Askere alınmış erlerden bazılarının, bireysel olarak subaylığa geçebildiği doğrudur, ancak bu kural olmaktan ziyade istisnadır. Subaylık için gerekli olan öğrenim ve eğitim, normal şartlarda, bir er olarak uzun süre hizmet vermek üzere askere alınmış birine uygun değildir.

2

Batı Toplumunda Askerlik Mesleğinin Yükselişi

YENİ BİR TOPLUMSAL ŞAHSİYET

Savaşma sanatı, insanoğlunun eski bir uğraşıdır. Ancak askerlik mesleği modern toplumun yeni bir tasarımıdır. Profesyonellik, tarihsel anlamda, Batı kültürünün ayrıştırıcı bir özelliği olmuştur. Sivillere ait önemli meslekler in kökenleri Orta Çağ'ın sonlarına dayanır ve bu meslekler, 18. yüzyılın başına gelindiğinde, hayli gelişmiş bir yapı kazanmışlardır. Ancak subaylık mesleği aslen 19. yüzyılın bir ürünüdür. Doğrusu şu ki, subay kadrosu sözkonusu yüzyılın en önemli kurumsal tasarımlarından biri olmuştur. Subaylar ancak Napolyon Savaşları ile birlikte, kendilerini meslek hakkında bilgi sahibi olmayanlardan ayırt edici ihtisaslaşmış bir teknik edinmeye ve bu tekniğin doğasını oluşturan standartları, değerleri ve örgütlenmeyi geliştirmeye başlamışlardır. Bir toplumsal şahsiyet olarak profesyonel subay, aynı sınai müteşebbis gibi, modern toplumun özgün bir niteliğidir. Subay kadrosunun özerk bir profesyonel organ olarak ortaya çıkışı ile ilgili elbette ki kesin bir tarih verilemez. Bu süreç kademeli ve duraklamalı olmuştur. Ancak iki olgu ön plana çıkmaktadır. 1800'lerden evvel subay kadrosu diye birşey yoktur. 1900'lere gelindiğinde ise hemen hemen tüm büyük ülkelerde bu tip organlar mevcuttur.

Profesyonel subay kadrosunun ortaya çıkışı Avrupa ve

Kuzey Amerika'da modern sivil-asker ilişkileri sorununu yaratmıştır. 1800'lerden öncesi için de sivil denetimi, militarizm ve asker zihniyeti gibi konulardan bahsetmek mümkündür; ancak 19. yüzyılın ilk yarısındaki temel dönüşüm, bu tarihten önceki dönemlere dönmeyi modern sorunlara ışık tutmak açısından faydasız kılmaktadır. Aristokrat-bireysel amatörlerin ve ortaçağ silahşörlerinin tarzları ve görünümleri hakkında bilgi edinmek, çağdaş askeri zihniyeti oluşturan mesleki değer ve tavırları anlamada pek de yardımcı olmamaktadır. Pretoryen Muhafız'ın faaliyetleri de sivil denetim açısından pek faydalı dersler vermemektedir: modern devlette sorun silahlı ayaklanma değildir; uzmanın politikacıyla kurduğu ilişkidedir. Askeri ve sivil alanlar arasındaki farklılık ve bu farklılığın iki grup arasında neden olduğu gerilim, kökenleri ayırt edilebilir şekilde son dönemlere ait olgulardır.

Bu bölüm, subay kadrosunun özerk bir toplumsal kurum olarak kademeli biçimde ortaya çıkışını, bu ortaya çıkış sürecinin başlangıcını, nedenlerini ve erken tarihini incelemektedir. Bu yola öncülük eden üç büyük güç, Prusya, Fransa ve İngiltere'den, 18. yüzyılın profesyonellik öncesinden, 19. yüzyılın profesyonelliğine yönelik değişimi örneklemek için faydalanılacaktır. Mesleki uzmanlık, sorumluluk ve birliğin kaydettiği gelişim, askerlik hizmetinin beş temel kurumunun evrimi açısından ölçülecektir: (1) subay kadrosuna giriş için gereklilikler; (2) subay kadrosu dahilinde terfi yolları; (3) askeri eğitim sisteminin niteliği; (4) askeri kurmaylık sisteminin yapısı; ve (5) subay kadrosunun genel fikri yapısı ve yeterliği. Bu faktörlerdeki değişimlere, yeni asker tipinin ve askeri kurumların entelektüel mantığına şekil veren bir mesleki etik anlayışının gelişimi eşlik etmiştir.

PARALI VE ARİSTOKRAT SUBAYLIK

Subayların komutasındaki ordular ve donanmalar 1800'lerden önce de vardı. Eğer bu subaylar profesyonel değillerse, ne idiler? Genelde ya paralı askerlerdi, ya da aristokrat. Bu iki grup da subaylığın bir meslek olduğu görüşünde değillerdi. Paralı asker için subaylık bir işti; amatör aristokrat içinse bir hobi. Uzmanlık hizmeti gibi profesyonel bir amaç yerine, paralı asker kâr, aristokrat ise onur ve macera arayışmdaydı.

Paralı subaylar feodalizmin yokoluşundan, 17. yüzyılın ikinci yarısına dek başat tipler olmuşlardır. Paralı subayların kökenleri, Yüzyıl Savaşları'nda (1337-1453) serpilen hür bölüklere dayanır. Paralı subaylık sisteminde, subay, topladığı bir bölük adamın hizmetini satışa sunan bir müteşebbis gibi hareket ederdi. Paralı subay, yüksek veya düşük düzeyde bir mesleki yeterliğe sahip olabilirdi. Ancak başarı düzeyi ile ilgili olarak, mesleki standartlara göre değil, maddi standartlara göre yargıya varılırdı. Bir ordu, her biri farklı bir komutanın mülkiyetinde olan ayrı birimlerden oluşurdu. Paralı askerler, bir ölçüde birbirleriyle rekabet halinde olan bireyci kişilerdi; aralarında ne ortak standartlar, ne de birlik ruhu mevcuttu. Disiplin ve sorumluluk yoktu. Savaş bir yağmacılıktı ve yağmacılığın etik anlayışı hüküm sürmekteydi. Paralı subaylık sisteminin sonu Otuz Yıl Savaşları (1618-1648) ve Gustavus Adolphus ile Oliver Cromwell'in disiplinli ordularının başarısıyla geldi.* Ancak sistemin kalıntıları neredeyse profesyonelliğin başlangıcına değin varlığını sürdürdü.

Paralı subayın, aristokrat amatörle ikâmesi, temelde do-

* Onyedinci yüzyıl Protestan kuvvetlerinin, ondokuzuncu yüzyıl profesyonel orduları ile çok yakın benzerlikleri mevcuttur. Örneğin, Yeni Model Ordu'da *(New Model Army)* disiplin katıdır; terfi kısmen kıdeme, kısmen de üstlerin tavsiyesine bağlıdır; terfi satınalımı dışlanmış,

minyonlarını koruyacak ve idarelerine destek olacak sürekli askeri kuvvetlere ihtiyaç duyan ulusal monarkların, iktidarı bünyelerinde toplamalarının bir sonucuydu. Bu dönemden evvel ordular ve donanmalar, gereksinim duyulduğu anda kral ve diğerleri tarafından oluşturulup biraraya getirilirdi. Ancak monarkların kuvvet ihtiyacı sürekli bir ihtiyaçtı ve bu nedenle de düzenli ordular ve düzenli donanmalar kuruldu. Bu kuvvetlerin saflarında normalde toplumun en kötü tabakalarından rüşvet ve baskının bir karışımıyla sekiz ila 12 yıllık bir süre için temin edilen uzun vadeli gönüllüler yeraldılar. Subaylık görevi içinse, monarklar, iradeleri çerçevesinde sayılarını azalttıkları feodal-asillere başvurdular. Asiller ya (Prusya'daki gibi) kralın hizmetine girmeye mecbur edildiler ya da (Fransa'daki gibi) bunun için rüşvet aldılar. Askere alma işlevi subayın elinden alınarak, kralın özel aracılarına verildi. Askeri kuvvetler aracıların bir mülkiyeti olmaktan ziyade, tahtın bir mülkiyeti haline geldi. Bizzat subaylar, kontrat bazında çalışan müteşebbislerden ziyade tahtın kalıcı hizmetkârlarına dönüştüler. Kısacası, askerlik işlevi toplumsallaştı; özel denetimin yerini ulusal denetim aldı. 1789 yılına gelindiğinde, aristokrasinin, tüm Avrupa ordularında, topçuluk ve mühendislik dışında, subaylık konumu üzerinde fiili bir tekeli mevcuttu.1 Aristokrat subaylık, batı toplumunda rakipsiz bir başatlık seviyesine ulaşmış durumdaki profesyonellik öncesi son subaylık türü olmuştur.

---

siyaset ise kati şekilde sınırlandırılmıştır. Ancak görünürdeki bu profesyonelliğin kökenleri, giderek genişleyen teknik ve işlevsel farklılaşmaya değil, geçici bir yoğun ideolojik-dini heyecana dayanmıştır. Bkz. Felix Pribatsch, *Geschichte des Preussischen Offizierkorps* (Breslau, 1919), s. 5-6; Theodore A. Dodge, *Gustavus Adolphus* (Boston, 2 vols., 1895), 5. bölüm; John W. Fortescue, *A History of the British Army* (London, 13 vols., 1899-1930), I, s. 279-284; C. Cooper King, *The Story of the British Army* (London, 1897), s. 39 vd.

ONSEKİZİNCİ YÜZYIL ARİSTOKRAT KURUMLARI

GİRİŞ: DOĞUM VE VARLIK. 17. yüzyıl boyunca avam kesimden birçok insan Prusya ve Fransa ordularında subay olarak hizmet vermiştir. Ancak takip eden yüzyılda aristokrat bir aileden doğum, topçuluğun teknik silahlar sınıfı ve de mühendislik hariç, askerliğin tüm dallarında giriş için bir önşart halini alınca, bu unsurlar kademeli bir biçimde silahlı kuvvetlerden dışlanmıştır. Fransa'da "burjuva" kuvvetleri dahi, nihayetinde, aristokrat olmayanlara kapanmıştır. Prusya'da I. Frederick William (1713-1740) asilleri orduda hizmet vermeye zorlamış ve Büyük Frederick (1740-1786), sadece asillerin onur, sadakat ve cesaret sahibi oldukları inancıyla, burjuva unsurları sistematik olarak subay kadrolarından azletmiştir.

18. yüzyılın ortalarında Fransa ve Prusya'da kurulan askeri ön eğitim okullarına kabuller sadece aristokratlarla sınırlandırılmıştır. Bunun bir sonucu olarak, 1789 yılında Fransız ordusundaki toplam 9,578 subaydan 6,333'ü asillerden, 1,845'i avam kesimden ve 1,100'ü ise kiralık askerlerden oluşmuştur. 1806 yılında Prusya'da 7,100 kişilik subay kadrosunun sadece 700'ü asil olmayanlardan oluşmuş ve bu 700 kişinin hemen hepsi teknik dallarda görevlendirilmiştir. Fransa'da subay adetini aristokratların ihtiyaçları belirlemiştir. Askeri makamlar, fakirleşen asilleri emeklilik aylığına bağlama yöntemi olarak görülmüştür. Neticede 1775 yılında Fransa'daki subay sayısı, ülkenin toplam askeri gücünün üçte birini oluşturan 60,000'e ulaşmıştır. Fransız ordusundaki fazla istihdam savaş ve barış zamanlarında da devam etmiş ve devrimin hemen öncesine değin bu yüzyıl boyunca hüküm sürmüştür.

Restorasyon sonrası merkantilist ve plütokrat* İngilte-

* "Plütokrasi" zenginler yönetimi anlamına gelmektedir (Ç.N.).

re'de de, aristokrasi, militarizm üzerindeki hükmünü sürdürmüştür. Fakat bu, doğum veya statüden ziyade varlık aristokrasisi şeklinde olmuştur. Orduda, teknik hizmetler dışındaki tüm dallarda makam satmalımı, hem giriş, hem de terfi için bir araç haline gelmiştir. Satmalım sistemi, ordu ve devlet arasında çıkar çakışmasını sağlamak ve Britanya adalarında bir başka askeri diktatörlüğü engellemek amacı doğrultusunda, bilinçli şekilde tasarlanmış olan, askeri rütbe için mülkiyet şartını kurmuştur. Makamın yüksek fiyatı, subay aylığı ile geçinmeyi fiilen imkansız hale getiren düşük maaş ve de emeklilik maaş ve ikramiyesine yönelik herhangi bir sistemin bulunmayışı, askeri rütbelerin, barış zamanlarında, belli bir özel gelir sahibi olan kırsal kesim aydın orta sınıfının küçük oğullarının tekeline girmesine yolaçmıştır. Savaş dönemlerinde ise subay kadroları yeni alaylarla genişletilmiş ve askeri rütbeler, bu yeni alaylarda, gerekli fona sahip neredeyse herkes tarafından satın alınabilmiştir.

17. yüzyılın ikinci yarısı boyunca, Britanya donanması da bir grup sürekli subay bulundurmaya başlamıştır. Ancak 1794 öncesine dek, subay adaylarının geniş ekseriyeti için kurallara bağlı herhangi bir giriş sistemi geliştirilmemiştir. Subayların büyük çoğunluğu, kariyerlerine, kendilerini geleceğin subayları olarak seçen gemi kaptanlarının memurları olarak başlamışlardır. 1729 yılında hükümet, 13 ila 16 yaşları arasındaki iyi ailelerin erkek çocuklarını donanma subayı olarak eğitmek amacıyla "Donanma Akademisi"ni kurmuştur. Fakat bu okul hiçbir zaman çok başarılı olmamıştır. Donanma subayı olmaya daha istekli gençler donanmaya "Kaptanın hizmetkarı" (Captain's Servant) yolunu seçerek girmeyi tercih etmişlerdir. Dolayısıyla donanmaya giriş hakkı, doğum ve varlık gibi aristokrat gerekliliklerden çok kişisel etki ve himaye ile kazanılmıştır.[2]

TERFİ: SATINALMA, DOĞUM VE SİYASET. Varlık, doğum ve siyasi etki 1800'ler öncesinde subay kadrosuna girişi olduğu kadar, subay kadrosu içinde terfiyi de kontrol altında tutan unsurlar olmuştur. Britanya ordusunda satmalma sisteminin işleyişi yukarda ele alınmıştı. Fransız ordusunda da terfi, 18. yüzyılın son çeyreğine değin, normalde satınalma ile mümkün olmuştur. En yüksek askeri makamlar, yönetime yakın asillerin tekeli altında kalmış, varlık seviyesi daha düşük olan kırsal kesim asilleri (feodal asiller) ise daha alt rütbeleri işgal etmiştir. Ancak varlık standardı, asalet standardı ile çatışmış ve kırsal kesim asilleri 1776 yılında monark üzerinde hüküm kurarak satmalma sisteminin ortadan kaldırılması sürecini başlatmıştır. Fakat terfi için önşartın böylelikle varlıktan doğuma geçişi, yönetime yakın büyük asillerin en yüksek mevkilerdeki konumunu etkilememiştir. 12 ila 15 yaşları arasındaki genç erkekler, alayların komutanlıklarına getirilmişlerdir. Bu "à la bavette"* subaylar olgusu ancak 1788 yılında sınırlandırılmış ve yarı-profesyonel terfi yöntemleri yürürlüğe getirilmiştir. Ancak o tarihten itibaren artık eski rejimin sistemini değiştirmek için pek geçtir. Prusya'da da, liyakate bağlı terfi kurgusu muhafaza edilmekle birlikte, yönetime yakın yüksek asillerin üst makamlar üzerinde bir tekeli sözkonusu olmuştur. Gerçekte hükümdarın kişisel hesapları ve kaprisleri kararı belirleyici rol oynamıştır. Büyük Frederick'in daha da azalttığı düşük maaş ve herhangi bir düzenli emeklilik maaş ve ikramiye sisteminin bulunmayışı, mülkiyet şartını yürürlüğe getirme eğilimindeki unsurlar olmuşlardır.[3]

---

* *"à la bavette"* Fransızca'da "alt-bezli" anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yazar, Fransa'da yönetime yakın asillerin erkek evlatlarının çok küçük yaşta komutanlık görevine getirildiğini kastetmektedir. (Ç.N.)

Siyasi etki tüm silahlı kuvvetlerde genellikle en yüksek komuta makamlarına yapılan atamalarda belirleyici olmuştur. Fransa'da saray entrikaları ordunun başkomutanlığının seçimini belirlemiş; örneğin Yedi Yıl Savaşları boyunca Madame de Pompadour'un etkisini lehine kullandığı kişileri sürekli değiştirmesi, bu dönem zarfında en az altı komutan değişikliğine neden olmuştur. Britanya'da, Taht, Parlamento veya her ikisi üzerindeki etki, yüksek komuta makamlarının elde edilmesi ve muhafazasında önemli rol oynamıştır. Çok sayıda subay sıklıkla Parlamentoda sandalye elde etmiş, kendilerini ordu içinde terfi ettirmek için yasama alanındaki mevkilerinden faydalanmıştır. Ancak subayların bu ikili rolleri kendilerini aynı zamanda, en azından III. George'un uygulamaktan çekinmediği, kraliyet baskısına açık hale de getirmiştir. Yüksek rütbeli subaylar sıklıkla Tahta karşı gelmelerinden ötürü komuta mevkilerinden azledilmişlerdir. Kimi durumlarda subay oylarının elde edilmesi amacıyla askeri hiyerarşi bu tür maksatlara alet edilmiştir. Donanmada da yüksek düzey atamalarda "bazen liyakat geçerli olmuştur. Ancak daha sık rastlanan ise ailenin, akrabaların ve arkadaşların iltimas ve etkisi, yani tek kelimeyle 'çıkar'dır."[4]

EĞİTİM: ASİLLER VE TEKNİSYENLER. Subaylık eğitimi, hem askerlik biliminin ilkel safhasıyla, hem de komutanlık için yegane şartların cesaret ve onur gibi doğumdan gelen özellikler olduğu yönündeki aristokrat inançla uyuşmazlık arzetmiştir. Bu unsurlardan ilki askeri eğitimi elverişsiz, ikincisi ise gereksiz kılmıştır. Varolan askeri okullar ise had safhada gelişmemiş kurumlar olarak faaliyet göstermişlerdir. Bu okullar iki genel türe ayrılabilir.

İlki, doğum itibariyle asil veya muteber kökenli subay-

ların ön eğitimlerinin verildiği okullardır. XV. Louis'nin 1751 yılında kurduğu Ecole Militaire, Büyük Frederick'in 1765 yılında kurduğu Ritter Academie ve 1729 yılında kurulan İngiliz donanma okulu bu kategori içinde değerlendirilebilir. Bu okullardaki öğrencilerin kalitesi ile okulların eğitim düzeyi eşit derecede düşüktür. Ecole Militaire, ordunun tekamülünden ziyade, kırsal kesim asillerinin yetiştirilmesine ve açıklarının kapatılmasına yönelik bir araç olarak özellikle tasarlanmıştır. Okulun ders programında askeri konular pek az bir rol oynamıştır. Tuetey'in dediği gibi bu okul "une fondation d'intérêt philantrophique plus encore que d' intérêt militaire. . ."* niteliği taşımıştır.[5] Frederick'in kurduğu akademi, asilleri diplomatik hizmetler ve ordu için eğiten bir kurum olarak tasarlanmış ve de bir hayli noksan ve kusurlu bir eğitim vermiştir. Asillerin oğulları, Prusya ordusuna, 12 veya 14 yaşında girmiş ve komuta görevlerine getirilmeden evvel, sadece üstünkörü bir eğitimden geçirilmişlerdir. İngiliz donanma akademisi de bu örneklere benzer biçimde düşük kalibrede bir okul iken, İngiliz ordusu için ise ön eğitime yönelik hiçbir genel kurum oluşturulmamıştır.

1800'ler öncesi askeri okulların ikinci türü ise topçuluk ve mühendislik sınıfları için uzman subayların eğitimi amacıyla tasarlanan okullardır. Tüm subaylara genel anlamda hitap eden asli askeri bilimin yokluğunda, entelektüel uygulamalar için tatmin edici gerçek dallar bu sınıflar olmuşlardır. Teknik bilgiye yönelik eğitim veren bu okullar, sözkonusu alanlara çoğunlukla burjuva subaylar istihdam edildiğinden, aristokrat subayların doğalarından kaynaklanan niteliklerine binaen komutanlık yapabilecekleri

* "Askeri çıkarlardan ziyade hayırsever amaçlara hizmet eden bir kurum. . ." (Ç.N.)

yönündeki teoriyle çatışmamışlardır. Prusya'da, 1706 yılında bir mühendislik okulu kurulmuştur. Woolwich'te topçu ve mühendis subaylara eğitim veren Kraliyet Askeri Akademisi'nin tarihi ise 1741 yılına dayanır. Fransızlar topçuluk eğitimine 1679 yılında Douai'de başlamış ve 1749 yılında Mézières'de bir mühendislik okulu kurmuşlardır. Bu okullardaki eğitim seviyesi ve niteliği önemli ölçüde çeşitlilik arzetmiştir. Örneğin Woolwich'te hem askeri, hem de genel bir eğitime yönelik unsurlar sunulmakla birlikte, eleme imtihanlarının 1774 yılında yürürlüğe girmesine dek, birçok öğrenci gerçek bir hazırlıktan geçmeden, hatta bazıları okuma-yazma bilmeksizin okula kabul edilmişlerdir. Teknik okullar ve asil akademileri 18. yüzyılda askeri eğitime en yaklaşmış olan örneklerdir. Subaylara daha yüksek komuta ve kurmay pozisyonları için ileri düzeyde eğitim veren okullar ise bu tarihlerde mevcut değildir.

KURMAYLAR: KESİNTİLİ GELİŞİM. Askeri kurmaylık, özünde, teknik bilgiyi toplayıp, şiddet yönetimi pratiğine uygulayan mesleki bir kurumdur. Modern askeri kurmaylığın selefine Gustavus Adolphus ve Cromwell'in ordularında rastlanılmıştır. Ancak 17. yüzyılın ortalarından 18. yüzyılın sonuna dek kurmay örgütlenmesindeki ilerleme noksanlığı, askeri bilimin statik karakteriyle paralellik arzetmiştir. 1790 yılı itibariyle varolan sistemler, kendilerinden elli sene sonra gelecek sistemlerle benzerlik taşımaktan ziyade, kendilerinden 150 sene evvelki sistemlerle benzeşmiştir.

Kurmay örgütlenmesinin kökeni, her ne kadar ilkel düzeyde olsa da, sürekli ulusal ordular için gerekli olan levazım faaliyetlerine dayanır. İlk dönemlerdeki kurmaylar arasında en önemli şahsiyet Levazım Generali (Quarter-

master General) olmuştur. Topçuluk ve mühendisliğin, askerlik hizmetinin teknik eğitim gerektiren tek dalları olmaları gibi, lojistik faaliyetler de aynı hizmetin uzman planlaması ve denetimi gerektiren tek işlevleri olmuşlardır. Dolayısıyla kurmaylar askeri harekatlarda pek rol oynamamışlardır. Strateji ve taktikler, birkaç yaverin yardımda bulunduğu komutadan sorumlu generalin görev alanı içinde yeralmıştır. Şayet general düşük kalibreli bir komutan ise, örgütlü kurmay faaliyetlerine hiç lüzum hissetmemiştir. Şayet, Frederick veya Saxe gibi, yetenekli bir general ise, bu faaliyetlere pek az ihtiyaç duymuştur. Kurmay faaliyetleri, bizatihi savaş, savaşı destekleyen faaliyetler kadar karmaşıklaşıncaya dek, gereksiz faaliyetler olmuşlardır.

Fransa, 18. yüzyılın en yüksek düzeyde gelişmiş kurmaylık sistemine sahip ülke olmuştur. Ancak Fransa'nın sadece 1766-1771 arasındaki beş yıl boyunca ve tekrar 1783 yılından sonra, mesleki anlamda gerçek bir modern kurmay yapılanması bulunmuştur. Bourcet'nin örgütlediği şekliyle Fransız kurmay sınıfı, imtihanlar ve deneme faaliyetleri gerektirmiştir. Ancak böylesi bilimsel bir kurum, aristokrat bir yönetim tarzının hakim olduğu Fransız ordusunda tecrit edilmiş ve zeminini kaybetmiştir. Prusya'da genelkurmayın ilk oluşumu Levazım Generali ve yardımcıları çerçevesinde sözkonusu olmuştur. Ancak bunların işlevleri levazım ve istihkamla sınırlı olmuş ve de etkileri ve önemleri 18. yüzyılın sonuna değin cüzi düzeyde kalmıştır. Büyük Britanya'da ise Cromwell'in ordusunda mevcut olan düzenlemelerin üstüne, fiilen kalıcı hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir.[6]

YETERLİK VE ANLAYIŞ TARZI (ESPRİ). 18. yüzyıl subay kadrosu, uzmanlık, disiplin ve sorumluluk gibi askeri de-

ğerleri, lüks, cesaret ve bireycilik gibi aristokrat değerlerin hükmü altına geçirmiştir. Aristokrat subaylıkta bir amatördür; ona göre subaylık kendine ait amaç ve standartları bulunan bir hizmet değil, toplumdaki konumunun ona yüklediği tesadüfi bir vasıftır. Dinlence, avlanma ve iyi yaşam gibi, çarpışmak da aristokratın idealinin bir parçası, spor ve macera açısından sağladığı fırsatlardan dolayı değer verdiği bir eğlencedir. Bu amatörler arasında bazen yetkin askerler çıkmış olmasına rağmen, bunlar sistemin ürünü değil, istisnalarıdır. Fransız ordusunda, hizmetlerinin uygulama veçhelerinde en yetenekli subaylar kiralık askerler olmuş, ancak onlar da kadroda azınlığı oluşturmuşlar ve en düşük rütbelerle sınırlandırılmışlardır. Fransız subaylarının genel yeterlik düzeyi komutanlarında dehşet çığlıklarına yolaçmıştır. İngiltere ve Prusya askeri kurumlarında ise durum biraz daha iyidir. Prusya'daki subay kadrolarında, en yüksek rütbeler giderek yaşlanan generallerle, en düşük rütbeler ise asillerin en yeteneksiz erkek evlatlarıyla doldurulduğu için 18. yüzyıl boyunca bu kadrolardaki ihtiyarlık zafiyetleri, yozlaşma ve beceriksizlik artmıştır. Bütünüyle Frederick'e özgü seçme ve örgütlenme sisteminin bir ürünü olan subay kadrosundaki bu bozulma, Jena felaketinde ve Prusya istihkamlarının Napolyon'a teslim edilmesinde doruğa ulaşmıştır.

Fransa'da toplumsal mülahazaların orduya nüfuz etmesi, rütbeye dayalı disiplinin idamesini fiilen imkânsız hale getirmiştir. Birliklerin asli talim halleri dışında, yüksek rütbeye sahip fakat toplumsal konumları açısından daha düşük düzeydeki subaylar, daha seçkin ailelerden gelen astlarına öncelik vermişlerdir. Hem askeri çevrelerde, hem de saray çevresinde, subayların toplumsal konumlarıyla bağdaşan aileler idame ettirmeleri beklenmiştir. Sa-

ray çevresi üzerinde etki sahibi olunması, bir subayın askeri sorumluluklarını lüzum hissettiği anda terkedebilmesini sağlamıştır. Prusya'da ülkenin fakirliği, Fransız kuvvetlerini tanımlayan lüks aşırılıklarını engellemiştir. Ancak Prusyalı subayların da Fransız muadillerinden daha sağlam bir sorumluluk ve dürüstlük anlayışı bulunmamış ve bu subaylar kraliyet hazinesi pahasına kendilerini zenginleştirecek fırsatlardan düzenli olarak faydalanmışlardır. Subaylığın aristokrat düsturu, askeri disiplini zayıflatmıştır: örneğin orta düzeyde ve kıdemli subaylar arasında düello vakaları alelâde bir olgu haline gelmiştir. Büyük Britanya'da ise Parlamento ve tahtın askeri konulara ısrarlı müdahaleleri disiplini imkânsız kılmıştır. Parlamento mensupları, akrabaları ve arkadaşlarının ayaklanmalara karışmış olmaları veya firar etmeleri hallerinde, onlar adına yetkililerin görevlerine müdahale etmişler, subaylar ise arzu edilmeyen durumlara yönelik emir aldıkları anda komutaları altındaki alayları terketmekte hiçbir beis görmemişlerdir.[7]

ÖZET. 18. yüzyıl subay kadroları, askeri işlevin verimli biçimde icrasından ziyade aristokrasinin ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanmıştır. Varlık, doğum, kişisel ve siyasi nüfuz subayların atama ve terfilerinde belirleyici unsurlar olmuştur. Çocuklar ve yetersiz kişiler sıklıkla yüksek askeri rütbelere getirilmişlerdir. Mesleki bilgiye sahip hiçbir kimse mevcut değildir. Bu nedenle de birkaç teknik okul dışında askeri bilgiyi aktaracak hiçbir kurum ve bu bilginin pratiğe geçirilebileceği hiçbir sistem bulunmamıştır. Subaylar, subay davranış ve inanış tarzlarından ziyade aristokrat davranış ve inanış tarzlarını sergilemişlerdir. Askerlik hizmetinin bu ilkel hali, hukuk, tıp ve ruhban

mesleklerinin sözkonusu dönemde ortaya koyduğu şartlarla tezat arzedebilir. Bu mesleklerin her birinin kabaca bağımsız varoluşları askerlik hizmetinin tabi olduğu yozlaşma türünü düşünülemez kılmıştır. Kısacası basit bir anlatımla askerlik mesleği bu dönemde mevcut değildir.

PROFESYONELLİK ÖNCESİ İDEALLER: ASKERLİK ZANAATI VE DOĞAL DEHA

18. yüzyıl askeri literatürde olağanüstü bir gelişime şahit olmuş ve bu, bir devrin neticelenmesine ve modern bir görünümün belli belirsiz başlangıcına işaret etmiştir. Birkaç yazar ihtisas konularında dikkate değer çalışmalar üretmişler ve de iki 18. yüzyıl yazarı, Guibert ve Lloyd, 19. yüzyıldaki gelişmeleri öngörmüşler ve kapsamlı bir bilimsel savaş anlayışına yaklaşmışlardır.[8] Ancak bunlar istisnadır. Dönemin yazınının kökenleri ekseriyetle geçmişe dayanmış ve bu çalışmalar derslerini Yunanlılar ve Romalıların askeri uygulamalarından çıkarsamışlardır. İşledikleri konunun esaslarına ve sınırlarına yönelik gerçek bir kavrayıştan yoksundurlar. Yazarlar, savaşın bilimsel kavramsallaştırmasım geliştirmek yerine, birbirleriyle bağlantılı olmayan çok çeşitli konularda pratik önerilerini sunmuşlardır. Askeri kurumlarla ilgili olarak ise profesyonel subaylık kavramsallaştırmasım doğal dehaya methiyelerle ikame etmişlerdir. 18. yüzyıl askeri düşüncesi nitelikleri itibariyle profesyonellik öncesidir: birliği, odağı, kuramı ve sistemi yoktur. Askeri tekniğin ilkel halini ve mesleki kurumların eksikliğini aslına uygun biçimde yansıtmıştır.

1800'ler öncesi askeri düşüncenin en çarpıcı kusuru,

diğer bilgi dallarından farklı, kendi içinde birleşik ve tam, oluşturucu unsurlarına mantıklı bir analiz tatbik etmeye müsait ve fakat diğer bilgi alanlarıyla belirli bir ilişkiye sahip askerlik bilimi kavramsallaştırmasının eksikliğidir. Aslında askeri yazarlar bu tür bir bilimin veya savaşın sabit ilkelerinin geliştirilmesi olasılığını genelde reddetmişlerdir. Mareşal Saxe "Savaş, karanlığında hiç kimsenin güvenli bir adımla hareket edemeyeceği gölgelerle doludur... Tüm bilimlerin ilke ve kuralları vardır. Savaşın ise yoktur" demiştir.[9] Savaş biliminin eksikliği fikrine Guibert ve Lloyd taraf olmayabilir, ancak askeri yazarların çoğu bu fikri gerekli görmüşlerdir. Bunlar ayrıca savaşın alt-parçaları üzerinden mantıklıca incelenebilmesi olasılığını kabul etmekte de başarısız olmuşlardır. Strateji, taktik ve askerlik biliminin diğer dalları arasındaki kuramsal ayrışmalar sadece nadiren belirlenebilmiştir. Bu nedenle de savaş üzerine çalışmalar, birbirleriyle aralarında pek az bir mantıklı ilişki bulunan veya mantıklı ilişkiden tamamen yoksun muhtelif konuların oluşturduğu bir karmaşanın tartışılmasına dönüşmüşlerdir. Bu çalışmalar şayet alfabetik bir düzenlemenin ötesinde bir düzenlenme biçimine bir şekilde sahiplerse, o da yapı itibariyle kronolojik bir düzenleme olmuştur. Bu yaklaşım, çalışmaları birçok açıdan yazıldıkları dönem kadar 17. yüzyıla da uygulamaya müsait olan dördüncü yüzyıl yazarı Vegetius'un yaklaşımıyla fiilen aynıdır. Bu kronolojik gelişim, savaş ve muharebenin doğasının anlaşılmasıyla başlayan ve takiben askeri kuvvetlerin elde etmesi için tasarlandığı amaçlara uygun malzeme, eğitim, örgütlenme ve istihdam türlerini çıkarsayan mantıklı kuramsal yaklaşımın elbette ki tam tersidir. Tipik bir 18. yüzyıl askeri çalışması bilimsel bir tezden ziyade katalog tarzındadır.

Çalışmaları bu duruma tezatlığıyla farkedilen yazar, Henry Lloyd'dur. Lloyd "Savaş bir eylem halidir" diyerek savaşın özünü kavrama ve buradan da bir ordunun doğasını kavrama yönünde gayret sarfetmiştir. Lloyd ordunun doğasını "her tür askeri eylemi icra edebilen bir araç" olarak tanımlamıştır. Akabinde orduyu, çeşitli parçalarını ve bu parçalar arasındaki karşılıklı ilişkiyi gözönüne alarak bir makine gibi incelemeye geçmiştir. Saxe'ın aksine, Lloyd'a göre savaş sanatı "diğer sanatlar gibi, yapıları itibariyle değişken olmayan, ancak uygulanımı çeşitlenebilen kesin ve sabit ilkeler üzerine kurulmuştur: bu ilkelerin bizatihi kendileri sabittir". Bentham'ın bir çağdaşı olarak, kesin bir askeri faydacılık üzerinde ısrar etmiştir. Kronolojik yaklaşımı tersine döndürerek, askerlerin tür ve sayıları ile cephane malzemesinin adet ve niteliğini, girişilecek muharebenin türü ile harekât planının belirlemesi gerektiğini öne sürmüştür.[10] Ancak bu İngiliz tarihçi dışında, teferruatlı bir savaş anlayışı ve savaş tanımı geliştirilmesi yönünde pek az çaba ortaya konmuştur.

18. yüzyılda kabul gören generallik kuramı doğal deha kavramı merkezinde oluşturulmuştur. Askeri komuta, müzik ve heykel gibi, doğal beceriler gerektiren bir sanat olarak anlaşılmıştır. Askeri yeterlik aktarılabilir veya öğrenilebilir değildir: insanın çevresinden türettiklerinin bir sonucundan ziyade, doğasında varolan, tamamen sübjektif faktörlerin bir ürünüdür. Bu fikir temelinde romantik olup, profesyonellik karşıtıdır. Bazı insanların komuta etmek, bazılarının ise itaat göstermek için doğduğu inancı aslında aristokrat kuramın kişi düzeyinde uygulanmasıdır. Asiller sadece kendi konumlarında doğan kişilerin subaylığa muktedir olduklarını savunmuşlardır. Aydınlanma döneminin askerlik üzerine çalışan yazarları ise sadece do-

ğuştan üstün yeteneğe sahip bir kişinin başarılı bir komutan olabileceğini öne sürmüşlerdir. Her iki kuram da objektif toplumsal kurumlar aracılığıyla subaylar veya generaller üretebilme olasılığını reddetmişlerdir. Doğal deha kuramı dönemin üst düzeydeki düşünürleri tarafından dahi paylaşılmıştır. Saxe savaş ile diğer sanatlar arasında temel bir benzerlik bulunduğunu savunmuştur. Guibert "doğuştan general"lere methiyeler düzmüştür. Lloyd savaşın iki bölüme ayrılabileceğini öne sürmüştür: kural ve hükümlerle öğretilebilecek olan daha düşük düzeydeki mekanik bölüm ve sadece bir dahinin doğuştan, sezgisel bilgisi kanalıyla hakim olunabilecek daha yüksek düzeydeki bölüm: "Bu bölümü, ne kadar yılmaz ve sürekli olursa olsun hiçbir kural, çalışma veya uygulama ya da ne kadar uzun olursa olsun herhangi bir tecrübe öğretemez; bu sadece dehanın bir eseridir".[11]

PROFESYONELLİĞİN KÖKENLERİ

PRUSYA'NIN ÖNCÜLLÜĞÜ. Şayet askerlik mesleğinin kökeni için kesin bir tarih vermek gerekli olsaydı, o halde 6 Ağustos 1808 tarihini seçmek gerekecekti. Prusya hükümeti o tarihte profesyonellik standardını tavizsiz bir açıklıkla ortaya koyan subay atamalarıyla ilgili bir kararname yayınlamıştır:

> Bir subayın mevkisini belirleyici tek unsur barış zamanlarında öğrenim ve bilgi; savaş zamanlarında ise üstün cesaret ve kavrayış olacaktır. Dolayısıyla ulusumuzun bu niteliklere sahip tüm fertleri en yüksek askeri makamlar için uygundurlar. Evvelce varolan tüm sınıf tercihleri ortadan kaldırılmış olup, kökenine bakılmaksızın her erkeğe eşit sorumluluk ve eşit haklar tanınmıştır.[12]

Scharnhorst, Gneisenau, Grolmann ve Prusya Askeri Komisyonu'nun önemli reformları Batı'da askerlik mesleğinin gerçek başlangıcına işaret etmiştir. Bu liderlerin çalışmaları Prusya Kara Kuvvetleri'nde* bir önceki yüzyılın son onyılında ortaya çıkan ve Jena'dan sonra patlama kaydeden düşünce, tartışma ve yazın akımlarını yansıtmıştır. Bu hareket, 18. yüzyılla arasında kati bir ayrım oluşturmuştur. Modern Alman Kara Kuvvetleri'nin gerçek kurucuları Büyük Frederick ve babası değil, Scharnhorst ve Gneisenau olmuştur. Scharnhorst ve Gneisenau, Prusya kuvvetlerine yüzyılın geri kalan döneminde hakim olan ve nihayetinde diğer tüm subay kadrolarının üzerinde kalıplaştığı modeli oluşturan kurum ve idealleri inşa etmişlerdir. Her ulus batı toplumunun kültürüne kendi özgün katkısını yapmıştır. Bu açıdan Prusya, profesyonel subaylığın kökenini oluşturmuş olma ayrıcalığına sahiptir.

Askeri profesyonelleşme 19. yüzyılda iki dönemde yoğunlaşmıştır. Napolyon Savaşları sırasında ve hemen sonrasında birçok ulus ön askeri eğitim kurumlarım oluşturmuş ve subay kadrosuna giriş şartlarını yumuşatmışlardır. Yüzyılın üçüncü çeyreğinde seçim ve terfi süreçleri gözden geçirilmiş, genelkurmay örgütlenmeleri oluşturulmuş ve ileri düzeyde askeri öğrenim kurumları kurulmuştur. Prusya her iki dönemde de öncülük etmiştir. 1875 yılı itibariyle tüm Avrupa ulusları askeri profesyonelliğin temel unsurlarını elde etmiş olmakla birlikte bu unsurlar sadece Prusya'da etraflı ve tam bir sistem halini almıştır. Giriş için genel ve özel eğitim şartları; sınavlar; yüksek askeri

* Tercümede muğlaklığı önlemek açısından, yazarın ifadesine göre, orijinal metinde, ilk harfi büyük karakterli şekilde "Army" olarak geçen yerlerde Kara Kuvvetleri, küçük karakterli şekilde "army" olarak geçen yerlerde ise "ordu" terimleri tercih edilmiştir. (Ç.N.)

öğrenim kurumları; liyakat ve başarı bazında terfi; ayrıntılı ve etkin bir kurmaylık sistemi; mesleki birlik ve sorumluluk anlayışı; mesleki yeterliğin sınırlarının tanınması: Prusya tüm bunlara olağanüstü düzeyde sahip olmuştur. Ayrıca, yeni mesleğin kuramsal mantığına katkıda bulunan da bir başka Prusyalı, Clausewitz olmuştur. Neden özellikle de bu ülke üstünlüğü bu şekilde ele geçirmiştir? Bu sorunun cevabı Avrupa'da profesyonelliğin ortaya çıkışına yolaçan genel nedenlerde ve bu nedenlerin Prusya'daki varlıklarının özgün niteliğinde bulunabilir. Bu faktörler teknolojik ihtisaslaşma, birbirlerine rakip milliyetçilikler, demokrasi ve aristokrasi arasındaki çatışma ile istikrarlı bir meşru otoritenin varlığıdır.

PROFESYONELLİĞİN ŞARTLARI. 18. ve 19. yüzyıldaki nüfus artışları, teknolojinin gelişimi, sanayileşmenin başlangıcı ve şehirleşmenin yükselişi- tüm bu unsurlar artan işlevsel ihtisaslaşmaya ve işbölümüne katkıda bulunmuştur. Artık her şey gibi savaş da karmaşıklaşmıştır; basit bir şey değildir. Ordular daha genişlemişler ve bundan da önemlisi, giderek artan çeşitlilikte unsurlardan oluşmuşlardır. Evvelce askeri kuvvetlerdeki herkes aynı işlevi icra etmiştir: duruma göre kalkanlar veya kılıçlarla düşmana karşı çarpışma. Ama şimdi ordular ve donanmalar yüzlerce farklı özelliği barındıran karmaşık organizmalar halini almışlar ve böylelikle yeni bir uzman tipine yönelik ihtiyaç yaratmışlardır: bu çeşitli parçaları, belirlenmiş bir hedefe doğru koordine edip yönlendiren bir uzman ihtiyacı. Artık diğer birçok alanda ehliyet sahibi olup, bir de bu beceriye hakim olmak mümkün değildir. Özellikle de bir yandan dış savunma amaçlı şiddet yönetimi uzmanı iken, aynı anda siyasette ve devlet yönetiminde veya iç düzenin korun-

ması amaçlı güç kullanımında beceri sahibi olmak olanaksızlaşmıştır. Subayların işlevleri, siyasetçiler ve polislerin işlevlerinden farklılaşmıştır. Bu dönemde teknolojik ihtisaslaşma aşağı yukarı tüm Avrupa'da mevcut durumdadır. Bu ihtisaslaşmanın Prusya'ya özgü dışavurumu toplumsal ve siyasal şartlarla açıklanabilir.

Askeri profesyonelleşmede altı çizilmesi gereken ikinci faktör, ulus-devletin büyüyüşüdür. Diğer toplumsal kurumlardan ayrı bir subay kadrosunun özerk varlığı, bu kadroya ihtiyaç duyulmasını ve kadroyu destekleyecek yeterli kaynakların mevcut bulunmasını gerektirir. Ulus-devlet sisteminin gelişimi bu iki unsuru da beslemiştir. Devletler arasındaki rekabet, her bir devletin askeri güvenliğe adanmış sürekli bir uzmanlar kadrosu oluşturmasına neden olmuştur. Güvenliğin savaş yoluyla, özellikle de savaşta mağlubiyet sonucu kaybolması veya bu yöndeki tehdit, tüm ulusları profesyonelleşmeye teşvik etmiştir. Prusya 1806 yılındaki mağlubiyet sonrası profesyonel bir subay kadrosu oluşturma girişimini başlatmış, ülkedeki ikinci profesyonelleşme dalgası ise Danimarka'ya karşı 1848 yılındaki utanç verici yenilgi sonrası gündeme gelmiştir. Profesyonellik Fransa'daki en büyük atılımını 1815 ve 1870 sonrasında, İngiltere'de ise 1856, 1870 ve 1902'den sonra kaydetmiştir. Ulus-devletin hacmi de sürekli bir askerlik mesleğini destekleyebilecek yeterli kaynağı sağlamıştır. Bunun yanında devlet bürokrasisinin bir parçası olarak subay kadrosu, sadece üst düzeyde gelişmiş devlet kurumlarına sahip toplumlar tarafından muhafaza edilebilmiştir.

Rakipleşen milliyetçilik unsurunun Prusya'ya özgü bir uygulanırlığı mevcuttur. Doğal sınırlardan yoksun ve toprakları Almanya'nın tümüne bölük pörçük dağılmış du-

rumdaki Prusya'nın bağımsızlığının ve bütünlüğünün korunması, güçlü bir silahlı kuvvetlerin varlığına bağlı olmuştur. Prusya'nın hükümdarları 17. yüzyılın ortalarından itibaren bu durumun farkına varmış ve etkin bir düzenli ordunun muhafazası için geniş kaynak ve insan gücü sarfetmiştir. Mirebeau'nun belirttiği gibi şayet Prusya orduya sahip bir ulus değil de ulusa sahip bir ordu olmuş ise bu durum, ordunun varlığının ulusun varlığı için hayati bir öneme sahip olmasından kaynaklanmıştır. Prusya'nın Napolyon'un kitle orduları tarafından yenilgi ve utanca uğratılması, Prusya hükümdarlarına 18. yüzyıla uygun türdeki bir kuvvetin ülke güvenliğini garanti edemeyeceğini göstermiştir. Prusya halkı, Fransız devrim milliyetçiliğine karşı çıkmak amacıyla orduya kaydedilmiştir. Prusyalılar, Napolyon'un dehası ve mareşallerinin yeteneklerine karşı mücadele vermek amacıyla, üst düzeyde eğitim, örgütlenme ve göreve sadakat yoluyla başarıya ulaşan toplu yeterliğe sahip bir subay kadrosu geliştirmiştir. Ulusu yenilgiye sürükleyen bir doğal liderin ortaya çıkmaması uzun vadede Prusya'ya avantaj kazandırmıştır. Bu eksiklik Prusyalıları, sıradan kişilerin sistematik biçimde eğitilmesi yoluna başvurmaya zorlamıştır. Avrupa'nın askeri açıdan en güvensiz büyük gücü olarak Prusya'nın profesyonel bir subay kadrosu kurulmasına öncülük etmesi pek şaşırtıcı değildir.

Demokratik idealler ile partilerin yükselişi profesyonellikteki büyümeyi etkileyen üçüncü faktördür. Demokratik ideoloji, temelde siyasi kurumların örgütlenmesine yönelik bir sistemdir. Ancak bu ideolojinin önde giden isimleri askeri kurumları da aynı kalıpta biçimlendirmeye çalışmıştır. Bunlar aristokrat ideali, temsil ideali ile ikame etmişlerdir: buna göre subay kadrosu demokratikleştiril-

meli ve subaylar doğuma göre değil, yurttaşlarının tercihlerine göre seçilmelidir. Amerikan Devrimi sırasındaki subay seçimleri, devlete ait milis güçleri içindeki atamalarda en yaygın vasıtalar olmuşlardır. Fransız Devrimi'nin ilk yıllarında aynı sistem denenmiş ve eşit düzeyde başarısız sonuçlar alınmıştır. Elbette ki temsil ideali de, aristokrat ideal gibi, askeri profesyonellik ile bağdaşmamıştır. Ancak temsil ideali asillerin subay kadrolarındaki tekelinin kırılmasında anahtar rol oynamıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında iki ideal arasındaki çatışma profesyonelliğin ilerlemesi lehine bir çıkmaz yaratmıştır. İki taraf da silahlı kuvvetleri kendi çıkarları ve ilkelerine boyun eğdirmeye çalışınca, tek uzlaşma zemini, parti veya sınıf bağlılığından arınmış ve kendine has çıkar ve prensiplere uygun biçimde örgütlenmiş bağımsız bir subay kadrosunun tanınması olmuştur.

Profesyonelliğe müsait denge, özellikle Prusya'da, daha az bir ölçüde de Fransa'da mevcut olmuştur. Prusya'da aristokrasi ve aristokrat değerler Jena'yı takip eden yüzyılda güçlerini korumuşlardır. Aynı anda liberal fikirler de serpilmiş ve burjuvazi giderek güçlü bir hal almıştır. Rakip sınıf ve ideolojilerin subay kadrosuna hakim olma amaçlı çatışmaları açısından en uygun çözüm, siyasetten tecrit edilmiş profesyonel bir organın oluşturulması olmuştur. 1806-1812 yılları arasındaki Prusya reformları bu durumu en somut biçimde yansıtmıştır. Askeri muhafazakarlar subay kadrosunun aristokrat temelini korumayı amaçlamışlardır. Öte yandan, aşırı reform yanlıları, seçimle gelen subaylar sisteminin desteklenmesini istemişlerdir. Scharnhorst bu grupları birbirleriyle dengelemede başarılı olmuş ve iki tarafı da memnun etmemekle birlikte, taraflar açısından kabuledilebilir olan mesleki standartlara bağlı bir sistem geliştirmiştir. Gouvion St. Cyr aynı stratejiyi on yıl

sonra Fransa'da uygulamıştır. Napolyon emrindeki ordu liberalizme gebe bir hal almıştır. Restorasyon dönemi reaksiyonerleri bu eğilimi temizlemeyi ve 1789 öncesi modele dönüşü amaçlamışlardır. St. Cyr, siyasi yelpazenin her iki ucundan aşırıların muhalefetine karşın, ılımlı görüş sahiplerinin sağlam desteğiyle 1818 reformlarını yürürlüğe koymuştur.[13] Öte yandan, aristokrasi ve demokrasi arasındaki çatışma varolmakla birlikte, bu çatışmanın başka yerlerdekinin aksine çok keskin olmadığı ve de tüm toplumu kucaklamadığı İngiltere gibi bir ülke, profesyonelliği bir toplumsal uzlaşma aygıtı olarak kavrayan güdüden yoksun kalmıştır. Son olarak, aristokrasinin bulunmadığı ve demokrat idealin karşı konulmaz biçimde hüküm sürdüğü Amerika Birleşik Devletleri'nde profesyonellik yönünde bir teşvik fiilen mevcut değildir.

Aristokrasi ve demokrasinin Avrupa ve Amerika kıtalarında farklılaşan güçleri, Atlantik'in her iki yakasındaki gözlemcilerin, askeri profesyonelliğin ortaya çıkışını anlamadaki özgün tarihi hatalarını da açıklamaktadır. Avrupa'da profesyonellik başat aristokratlara meydan okumuş, dolayısıyla da demokrasi ile özdeşleştirilmiştir. Amerika'da ise profesyonellik başat demokrasiye meydan okumuş, bu nedenle de aristokrasi ile özdeşleştirilmiştir. Bu tuhaf durumun sonuçları De Tocqueville'in profesyonel subay kadrosunun ana özellikleri ile ilgili zekice yorumunda görülebilir. Ancak De Tocqueville, Avrupalı bir bakışla dünyayı değerlendirerek, bu mesleki unsurları "demokrat ordular"m özellikleri olarak tanımlamıştır.[14] Aynı anda paradoksal olarak, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Jackson taraftarları, De Tocqueville'in demokrat olarak isimlendirdiği kurumları aristokrat olmakla suçlamıştır. Elbette ki bu kurumlar ne aristokrat, ne de demokrattır; bu ku-

rumlar askeridir. Ancak ne aristokrat, ne de demokrat bakış açısı bunları toplumsal-siyasal düşmanından ayrıştıramamıştır.

Profesyonelliğin gelişimini kolaylaştıran son bir faktör de silahlı kuvvetler üzerinde tanınmış tek bir meşru otorite kaynağının varlığıdır. Bir profesyonel subay ulusa hizmet ideali ile doludur. Uygulamada ise ulusun yetkisinin somutlaştığı genel kabul gören bir tür asli kuruma sadık kalmalıdır. Şayet birbirlerine rakip otorite merkezleri veya otoritenin kimde olduğuna dair rakipleşen fikirler var ise profesyonellik mümkün olmaz veya en azından çok zor hale gelir. Rejime yönelik ideolojiler ve idari bağlılıklar arasındaki çatışma subay kadrosunu böler ve de askeri hesap ve değerlerin üzerine siyasi hesap ve değerleri bindirir. Bu şekilde hükümet açısından, subayın siyasi bağlılığının yapısı, mesleki yeterlik düzeyinden daha fazla önem kazanır.

Silahlı kuvvetler üzerinde tek bir otorite makamının bulunması yönündeki ihtiyaç, sınıf çatışmasının profesyonelliği harekete geçirebilme haddini sınırlayıcıdır. Karşıtlaşan sınıfların her biri, subay kadrosu üzerinde belli bir otorite iddiası taşıyan birbirlerine rakip devlet kurumları ile özdeşleşmeleri veya sözkonusu sınıfların devletin anayasal yapısı ile ilgili olarak farklı görüşler taşımaları halinde, bu durum profesyonelliğe katkıda bulunmaz, aksine mani olur. Sınıf çatışması ancak her iki sınıfın da belirli bir devlet kurumunun silahlı kuvvetler üzerinde otorite kurmasını kabul etmeleri halinde profesyonelliğin yararına vesile olur. Profesyonellik, dolayısıyla, parti çekişmesi ve siyasi çatışmanın silahlı kuvvetlerin bünyesinden bir adım uzaklaştırılmasını ve silahlı kuvvetler üzerindeki siyasi etkinin genel kabul gören bir resmi devlet kurumu aracılığıyla sevkedilmesini gerektirir. Bu nedenle de asgari dü-

zeyde bir anayasal uzlaşma askeri profesyonellik açısından zaruridir.

Bu değerlendirmelerin ışığında incelendiğinde, Prusya, Fransa ve Büyük Britanya ile ilgili en önemli olgu, bu ülkelerden sadece Prusya'nın askeri profesyonelliğin büyümesine müsait bir anayasal yapıya sahip oluşudur. Prusya'daki profesyonelliğin en temel unsuru kralın Yüksek Harp Komutam *(Supreme War Lord)* ve askeri konulardaki yegane yetkili olarak tanınmasıdır. 1848-1850 yılları arasındaki kısa süre haricinde Prusya burjuvazisi, giderek artan gücüne rağmen, hiçbir zaman kralın sözkonusu yetkisine meydan okuma ve parlamentonun yetkisini iddia etme kudretine ulaşamamıştır. Dolayısıyla da orduyu rejim çerçevesindeki siyasetin dışında bırakmak göreceli olarak kolaylaşmıştır.*

Ancak Büyük Britanya'da 1688 yılındaki yapısal düzenleme ile tesis edilen ikili kontrol profesyonelleşmeyi geciktirmiştir. Parlamento ordu toplama ve muhafaza etme gücünü elinde tutmuş; komuta ve atamalar ise Taht'ın yetkisi dahilinde kalmıştır. Parlamento'nun üstünlüğü 19. yüzyılda sağlam şekilde tesis edilinceye dek yürütme ve yasama arasındaki kurumsal rekabet Britanya silahlı kuvvetlerinin iç politikaya karışmasına neden olmuştur. Parlamento'nun askeri alandaki sözkonusu üstünlüğünün sağlanması süreci, 1790'lı yıllarda savaş konusunda sorumlu Devlet Bakanlığı makamının kurulması ile başlamış ve yüz yıl sonra Başkomutanlık makamının ortadan kaldı-

* 1850 yılından sonra bazı konularda parlamentoya, bazılarında ise Taht'a sorumlu kılınan Savaş Bakanı bunun kısmi bir istisnası olmuştur. Bakanın konumu kimi zamanlarda savunmasız kalmış ve bu ikili sorumluluk, makamın gücünün kaybedilmesine yolaçmıştır. Bkz. Gordon A. Craig, *The Politics of the Prussian Army*, 1640-1945 (Oxford, 1955), s. 124-125, 223-225.

rılmasıyla son bulmuştur. Ancak bu arada 18. yüzyıla ait bu sistem Amerika'daki sömürgelere ithal edilmiş ve Amerikan Anayasası'm Şekillendirenler tarafından aynen alınmıştır. Bu nedenle de daha sonraki dönemlerde Amerika Birleşik Devletleri'nin karşılaştığı askeri profesyonellik ve sivil denetim sorunları, George'lar dönemi Britanyası* ile benzeşmiştir.

Fransa'da rejim çatışması daha derine inmiş, daha uzun sürmüş ve profesyonellik üzerinde çok daha fazla ters etki bırakmıştır. 1818 yılındaki gibi bazı istisnai vakalarda bu çatışma silahlı kuvvetlerde profesyonelleşmenin aşama kaydetmesi açısından kullanılabilmiştir. Ancak normal şartlarda bu mücadele o denli yoğun olmuş ve rejimle ilgili o denli karşıtlaşan ideolojiler içermiştir ki subay kadrosunun siyasetten tecrit edilmesiyle oluşabilecek bir uzlaşma imkansızlaşmıştır. Ulusu bölen hizipler ulusun silahlı kuvvetlerine de yansımıştır. Cumhuriyetçiler, Meşruiyetçiler† ve Bonapartistler'in tümü orduyu kontrol etmek amacıyla doğrudan bir çaba içerisine girmişlerdir. Fransız politikacılar, tarafsızlığını titiz bir şekilde muhafaza edecek tamamen siyaset dışı, profesyonel bir subay kadrosu ideali ve de yüksek rütbeli subayların kendi rejim ideolojilerine bağlılıklarını temin etmek amacıyla nüfuzlarını uygulamadıkları takdirde, bu subayların acil bir durumda sadakatsiz, hatta devrim yanlısı olabilecekleri korkusu arasında kalmışlardır. Her ne kadar St. Cyr, Restorasyon döneminde subay kadrosunu profesyonelleştirmek

* Yazar burada *Georgian Britain* terimini kullanmaktadır. Bu terim, 1714-1839 yılları arasında Britanya tahtına gelen George isimli dört kralın dönemine atfen kullanılmaktadır. (Ç.N.)

† Yukarıda "meşruiyetçiler" olarak tercüme edilen orijinal metindeki *"Legitimists"* terimi Fransa'daki Bourbon Krallığı taraftarlarına atfen kullanılmıştır. (Ç.N.)

suretiyle tarafsızlaştırmaya gayret ettiyse de hükümetin aristokrat liderleri subayları siyasi görüşlerine göre kategorize etmek, güvenilmez bulduklarını tasfiye etmek ve orduyu gizli polis aracılığıyla gözetime tabi tutmakta ısrarcı olmuşlardır.[15] Macmahon, Boulanger, Dreyfus, Sarrail, De la Roque, Petain ve De Gaulle gibi isimler Fransız subay kadrosunun takip eden dönemlerde yapısal siyasete olan alakalarını kanıtlamaktadır.

GENEL HİZMET VE PROFESYONELLİK. Milliyetçilik ve demokrasinin yükselişinin, profesyonelliğin ortaya çıkışıyla yakından ilişkili önemli bir sonucu olmuştur. Bu, "silah altına alınmış uluslar"* kavramının ve bu kavramın bir ürünü olarak, birkaç yılla sınırlı kısa bir dönem için tüm yurttaşların genel hizmet amacıyla sıradan er olarak istihdam edilmesiyle oluşan ulusal ordunun doğuşudur. Subay kadrosunda amatörlükten profesyonelliğe değişim, neredeyse daima sıradan erlikte kariyer askerlerinden yurttaş-askerlere değişimle eşzamanlı olmuştur. Subay kadrosunu ilk profesyonelleştiren ülke olan Prusya, sürekli genel hizmeti de ilk yürürlüğe geçiren ülke olmuştur. 3 Eylül 1814 tarihli yasa tüm Prusya tebaalarına düzenli orduda (üçü faal görevde, ikisi de yedek olmak kaydıyla) beş, milis gücünde† veya *Landwehr*'de ise ondört yıl hizmet verme zo-

* Orijinal metinde "silah altına alınmış uluslar" kavramı için *"nations in arms"* ifadesi kullanılmaktadır (Ç.N.).

† "Milis gücü" ifadesiyle, Fransa'da devrim sonrası yurttaşların askere alınmasıyla oluşturulmuş kitle ordularının ondokuzuncu yüzyıldan itibaren yükselişine paralel olarak tüm Avrupa'da yaygınlaşan ve kısa süreli bir ön eğitimden geçmekle birlikte düzenli orduya dahil olmayan yurttaş-askerlerin daha ziyade savunma amaçları için dönem dönem oluşturduğu, faal askerler dışındaki yedek silahlı güçler kastedilmektedir. Yukarıda adı geçen *Landwehr* Prusya'da gönüllü yurttaşların oluşturduğu bu tür bir milis gücüdür. (Ç.N.)

runluluğu getirmiştir. Bu yasada zikredilen hizmet koşulları zaman içinde çeşitli farklılıklar arzetmişse de, yasa ile tesis edilen temel sistem Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna dek yürürlükte kalmıştır. Fransa'da Devrim ve İmparatorluk boyunca geçici bir süre için ve karmaşık bir şekilde uygulanan zorunlu askerlik hizmeti, XVIII. Charles Beratı ile yasaklanmıştır. Ancak St. Cyr, subay kadrosundaki reformların yanısıra bir genel zorunlu hizmet türü de geliştirmeye gayret etmiştir. Aristokrat muhalefet St. Cyr'i, ordunun gönüllü askere alma ve kura ile oluşturulmasını öngören bir yasa ile uzlaşmaya zorlamıştır. Ancak bedelli askerliğe* izin verilmiş ve yüzyılın ortalarında subay kadrolarının profesyonelleşmesi sürecinde durgunluk yaşanmasıyla birlikte Fransa kariyer amaçlı olarak sürekli hizmet vermek üzere askere alman gönüllülerden oluşan Devrim öncesi sıradan er sistemine geri dönmüştür. Fransa kitle ordusu sistemini ancak Fransa-Prusya Savaşı sonrasındaki ikinci profesyonelleşme hamlesi ile benimsemiştir. Buna karşılık Prusya'nın 1870 yılındaki zaferi İngiltere'de sadece satınalma sistemini yürürlükten kaldırmakla kalmamış, İngilizlerin, hizmet süresini on yıldan altı yıla indirip, kısa dönem askere alımlarını arttırma yolunda yoğun gayret sarfederek kitle ordusunun oluşturulması yönünde adımlar atmalarına da yolaçmıştır.[16]

Zorunlu askerlik hizmeti ve profesyonelleşmenin eşzamanlı olarak gündeme gelmesi kısmen, askeri güvenlik ihtiyacına paralel biçimde gelişen bir tepkinin sonucudur.

* Yukarıda "bedelli askerlik" olarak tercüme edilen kelime için orijinal metinde, kendi yiyecek ve giyecek masraflarını karşılayıcı bir ödeme yapmak kaydıyla, ondokuzuncu yüzyılda onlarca yıl sürebilen askerlik hizmetinden kaçınıp, bir yıl süreli "kısa dönem" askerlikten faydalanabilen zengin ailelerin erkek çocuklarının durumu ile ilgili olarak kullanılan *"substitutes"* kelimesine yerverilmiştir (Ç.N.).

Prusya, Napolyon tarafından mağlup edilmesinin bir sonucu olarak ordusunu profesyonelleştirmiş ve sıradan erler için zorunlu hizmeti başlatmıştır. Diğer Avrupa ülkeleri Prusya sisteminin bu birbirine bağlı veçhelerini, sistemin faydalarını gözlem yoluyla veya doğrudan ve şanssız bir tecrübeyle kavramaları sonucunda benimsemişlerdir. Coğrafi açıdan daha güvenli konumdaki Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkeler her iki değişimi de gerçekleştirmede daha ağır davranmışlardır. Fakat bu duruma ilâveten zorunlu askerlik hizmeti ile profesyonelleşme arasında daha doğrudan bir ilişki de mevcut olmuştur. Erbaş kadrosu ancak düzenli ordunun uzun dönem askerleri tarafından oluşturulduğu müddetçe silahlı kuvvetlerdeki aristokrat amatörlere güvenilebilmiştir. Erbaş kadrosu amatör askerlerden oluşmaya başlayınca ordular genişlemiş ve de çok daha ehliyetli ve tecrübeli liderlere yönelik ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Askerlik kurumunun ana çekirdeğinin sürekli olarak temini, askeri tekniklerde ilerleme kaydedilmesi sorumluluğu ve düzenli aralıklar halinde sürekli askere alınan erlerin rütbe sıralaması aracılığıyla eğitimi subayların işlevleri haline gelmiştir. Subay ve erbaş kadrosundaki yapısal değişim, bu unsurların toplumun geri kalan bölümüyle ilişkilerini de değiştirmiştir. 18. yüzyıl ordularında erbaş kadrosu, toplumdan tecrit edilmiş ve güvenilmez, toplumun geri kalan kesimlerinde kökleri veya bağlantıları bulunmayan kişilerden meydana gelmiş bir serseri grubudur. Öte yandan subaylar ise aristokrat konumlarının sağladığı belirli bir statüye sahip olmuşlardır. 19. yüzyılda rollerin tersine çevrilmesi ile birlikte askere alınan erler ulusal nüfusu yatayına bölen bir "hakiki yurttaşlar" kesimi haline gelmiş, subaylar ise dış dünya ile çok az bağı mevcut, kendi dünyasında yaşayan ayrı bir

mesleki grup olarak ortaya çıkmıştır. 18. yüzyıl ordularında askere alınan erler, modern ordularda ise subaylar silahlı kuvvetlerin en askeriyeye has kesimlerini oluşturmuşlardır.

Bazı yazarlar zorunlu genel hizmetin başlangıcının önemini aşırı biçimde vurgulayıp, subay kadrosundaki değişimlerin önemini gözardı etme eğiliminde olmuşlardır.[17] Prusya'nın Fransa karşısında 1870 yılında elde ettiği zafer Prusya ordusunun kitlesel niteliğinin sonucu olduğu ölçüde Prusya subay kadrosunun ve özellikle de genelkurmayının üst düzey mesleki ehliyetinin de bir sonucudur. Bu yorumcular, eski "profesyonel ordudan" yeni "yurttaş" veya "kitle" ordusuna yönelik değişimi vurgulayarak, subay kadrosunda profesyonelliğin ortaya çıkışı gerçeğini gölgelemişlerdir. Bu faktörü gözardı etmeleri, kitle ordularının kaçınılmaz olarak bir topyekun savaş ve de sınırsız şiddette bir ulusal mücadele anlamına geldiği sonucuna varmalarına yolaçmıştır. Zorunlu askerlik hizmeti gerçekten de bu yönde bazı eğilimler yaratmış olabilir ancak bu eğilimler subay kadrolarının profesyonelleştirilmesi çerçevesinde orduların lider kesimlerine ılımlı, mantıklı ve hesaplı bir uzmanlığın yerleştirilmesi sonucu kısmen dengelenmiştir.

PROFESYONEL KURUMLARIN ORTAYA ÇIKIŞI, 1800-1875

GİRİŞ VE ÖN EĞİTİM. Mesleki giriş yöntemlerinin evrimi üç aşamadan geçmiştir: (1) giriş açısından aristokrat önşartların ortadan kaldırılması; (2) temel düzeyde bir mesleki eğitim ve yeterlik şartı getirilmesi; ve (3) asgari bir genel eğitim şartı getirilmesi ve bu eğitimin, faaliyetlerini silahlı kuvvetler çerçevesinde sürdürmeyen kurumlar tarafından verilmesi koşulunun ortaya konması.

Prusya'da askerliğe girişteki sınıf sınırlamaları 6 Ağustos 1808 tarihli kararname ile ortadan kaldırılmıştır. Subay kadrosunun temel yeterliğini teminat altında tutmak amacıyla bir dizi ayrıntılı öğretim ve sınav şartları geliştirilmiştir.* Kadronun gerekli niteliklere sahip tüm adaylara resmen açılmış olmasına rağmen aristokrat hesaplar gene de önemlerini korumuştur. Daha seçkin muhafız alayları genelde aristokratlara, teknik silahlar sınıfı ise çoğunlukla burjuvalara has tutulmuş, düzenli hat birlikleri de iki grup arasında aşağı yukarı eşit biçimde bölümlenmiştir. Bir alaydan sorumlu albay tarafından aday gösterilme şartı veya buna alternatif olarak harp okuluna kabul şartı, uygun aile geçmişine sahip olmayan adayların dışlanmasını mümkün kılmıştır. Buna rağmen aristokrat olmayanlar subay kadrosunun daima önemli bir parçasını oluşturmuş, ancak 1815 yılındaki tepki sonrası, evvelce toplam subay kadrosu içindeki sayıları itibariyle yarı yarıya olan oranları, 1860 yılında kadronun tamamının üçte birine düşmüştür. Bu tarihten sonra ise sayıları kademeli

* Ondokuzuncu yüzyılın ortalarında, onyedi buçuk, yirmiüç yaşları arasındaki Prusyalı bir lise öğrencisinin subaylık için atması gereken adımlar şunlardır: (1) bir alaydan sorumlu albay tarafından aday gösterilmesi; (2) serbest bilimlerle ilgili genel bir imtihandan geçmesi; (3) er saflarında altı ay hizmet vermesi; (4) Kılıç Düğümü (*Swordsknot*-kılıç kabzasına iliklenen ve subaylığa geçişi simgeleyen dekoratif amaçlı kurdele şeklinde düğüm, Ç.N.) nişanına atanması (*Portepeefähnrich*); (5) tümen okulunda altı aylık eğitimden geçmesi; (6) askeri konularda özel bir imtihana tabi tutulması; (7) alay subayları tarafından kabul edilmesi; (8) teğmen rütbesiyle görevlendirilmesi. Askeri lise öğrencilerinin çoğunluğu genel sınavdan onsekiz veya ondokuz yaşında geçirilmişler, sonrasında ise normal liselerden mezun öğrencilerle aynı yöntemleri takip etmişlerdir. Ondokuzuncu yüzyılın sonunda Alman Donanması'nda uygulanan giriş yöntemleri de bu Kara Kuvvetleri sistemini temel almıştır. Bkz. Archibald Hurd ve Henry Castle, *German Sea Power* (London, 1913), s. 160-164.

biçimde artış kaydetmiş, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde ise toplam subay kadrosu içindeki sayıları itibariyle oranları üçte ikiye ulaşmıştır. Prusya'da 1865 yılında yürürlüğe getirilen eğitim ve sınav şartı, aristokrat veya burjuva bütün subaylar açısından diğer tüm Avrupa ordularının hepsinden çok daha üstün bir temel yeterlik düzeyinin teminatı olmuştur.

İlk dönem Prusya reformcuları subaylar açısından hem genel eğitimin, hem de özel eğitimin arzu edilirliğini vurgulamışlardır. Ancak başlarda bu iki tür eğitim, karmaşık bir çeşitlilik arzeden okullar ve imtihan kurulları ile birbirlerine karışmıştır. Fakat 1844 yılındaki geniş çaplı yeniden örgütlenme çalışması genel öğrenim şartlarını arttırmış ve de genel ve teknik eğitimi birbirlerinden açıkça ayırmıştır. Bu değişimin ardındaki felsefe, subaylığa istihdam yönteminin, diğer öğrenilebilen mesleklere istihdamla aynı temelden hareket etmesi gerektiği inancı olmuştur.*

---

* Henry Barnard, *[Military Schools and Courses of Instruction in the Science and Art of War* (Philadelphia, 1862), s. 291-292], reformların teorik boyutunu şöyle özetlemiştir:

"1. Askerlik mesleği, diğer meslekler gibi, zihinsel gelişim için tasarlanan, bir sonraki özel ve mesleki eğitimden ayrı olan ve bu eğitim için temeli hazırlayan genel bir okul eğitimi gerektirir.

"Okul eğitimi Kılıç Düğümü sınavında, özel mesleki eğitim ise subaylık sınavında test edilir.

"2. Kılıç Düğümü nişanı adaylarının hazırlık eğitimi ülkedeki normal okulların işlevleri arasındadır. . .

"3. Askerlik mesleğine giriş için şart koşulan genel eğitim, adaya daha sonraki askeri eğitimi açısından daha kesin bir temel vermekle kalmaz, ayrıca bu genel eğitim tüm mesleklerin arka planını oluşturduğundan, adaya özel bilgisini tercih edebileceği her tür meslek için geliştirebilmesi olanağını da sağlar.

"4. Tümen okulları, öğrencilerin formel ve genel eğitim açısından

Prusyalı bir generalin de söylediği gibi:

Askeri sınavların ilk ve en büyük gayesi, aşırı eğitimli *(übergebildetes)* değil, fakat serbest bilimler eğitimine sahip bir subaylar kadrosunun *(ein gebildetes Offiziercorps)* temini; ikinci gayesi ise mesleki eğitime sahip bir subaylar kadrosunun *(ein berufgebildetes Offizier-corps)* teminidir.[18]

Geleceğin subaylarında bir normal liseden *(gymnasium)* mezun olmaları ve üniversiteye giriş için uygunluk belgesi elde etmeleri veya bunu başaramazlarsa, öğrencinin gerçek bilgisini test etmekten ziyade entelektüel kapasitesi ile analitik yeteneğini test etmek için tasarlanmış altı gün süren detaylı bir sınavı başarı ile tamamlamaları şartı aranmıştır. Öğrencilerini hayatın tüm alanları için hazırlayan normal liseler ile diğer okulların mezunları toplam subay sayısının üçte ikisini oluştururken, geri kalan kısmın çoğunluğu devlet tarafından emekli subayların er-

---

düşük düzeyde ilerleme kaydetmeleri ve fakat mesleki bilimlerin unsurlarına yüzeysel biçimde hakim olmaları sonucunu doğuran ve öğrencileri hayat için hazırlaması gerekirken yıllarını sınavlara talim etmeye harcatan skolastik bilimler alanındaki çok yönlü tedrisat programından arındırılmıştır.

"5. Şayet tümen okullarının yetenekli askeri eğitmenler kadrosu mevcut ise, bu okullar iyi bir mesleki eğitim sağlayabilirler. . .

"6. Kılıç Düğümü sınavı için gerekli olan serbest bilimler eğitimi miktarı gözönüne alınarak, askerlik mesleğine yönelmiş kişilerin yakın çevresi, subay adayı olan dostlarına, diğer mesleklere mensup şahısların gördüğü eğitime eşit düzeyde bir eğitimi sağlamaları konusunda uyarılır. . ."

Serbest bilimler eğitimi ifadesiyle, ülkemizde Fen-Edebiyat Fakültelerine tekabül eden ve İngilizce'de *"liberal arts"* olarak geçen, müspet bilimlerle sosyal bilimler alanlarının temel branşları üzerindeki eğitim kastedilmektedir. (Ç.N.)

kek çocukları için oluşturulan askeri liselerin mezunları olmuşlardır. Öğrenciler askeri okullara on-onbir veya onbeş-onaltı yaşlarında alınmışlardır. Bu okulların öğrencileri askeri disipline tabi olmakla birlikte, tüm eğitim fiilen serbest bilimler alanlarında sürdürülmüştür. Genel hazırlık okullarının Harp Bakanlığı tarafından yönetilmesi uzmanlaşmış mesleki yeterlik ilkesini elbette ki ihlâl etmiş; askeri okullarda verilen genel eğitim normal liselere oranla daha düşük düzeyde kalmış ve bizzat Prusyalı üst düzey askerler askeri liselerin varlığının devamının uygunluğu üzerinde görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Prusyalı subayların teknik ehliyeti, askeri okullardan en üst derecelerle mezun olmuş birkaç öğrenci dışında tüm subay adaylarının altı aylık bir süre için erbaş kadrosunda hizmet vermesi, tümen okulunda dokuz aylık bir teknik askeri eğitime katılması ve daha sonra da teknik askeri konulardaki subaylık imtihanını geçmesi yönündeki şartlarla güvence altına alınmıştır.

Fransa'da Devrim, askerlik mesleğine girişteki tüm aristokrat sınırlamaları silip süpürmüştür. Doğum bundan böyle hiçbir zaman askeri bir vazife için resmi önşart olmamıştır. Restorasyon döneminde eski yöntemlere geri dönüş için güçlü bir baskı oluşturulmuş ancak St. Cyr subaylığa girişin askeri okullar veya rütbeler arasındaki rekabetle sağlanması gereği yönündeki ilkeyi sağlam bir şekilde tesis etmiştir. Benzer standartlar donanma için de oluşturulmuştur. 19. yüzyıl boyunca her iki kurumda da, çeşitlilik arzetmekle birlikte, yüksek oranda aristokrat subay bulunmuştur. Bu olgu, aristokrat ailelerin askeri kariyere yoğun ilgisini, askerliğe giriş açısından kendi lehlerine olan şartların herhangi birinin kaldırılmasından daha belirgin şekilde yansıtmıştır.

St. Cyr yasası ve takip eden yasama çalışmaları subayların üçte birinden üçte ikisine kadar olan bir kısmın askeri okullardan, geri kalan kısmın ise dört yıllık hizmeti bulunan onbaşı veya çavuşlardan teminini öngörmüştür. Erbaş kadrosundan terfi olarak gelen "fırfırlı (çizgili) erler"*, rütbeli ve rütbesiz subayların görev ve sorumlulukları arasındaki fark konusunda çoğunlukla bilgi sahibi olmamışlar ve subay kadrosunun entelektüel düzeyine pek katkıda bulunmamışlardır. Askeri okullardan giriş yapan subaylar ise bunun aksine hem genel, hem de teknik açıdan iyi bir eğitime sahip olmuşlardır. Fransa'da mesleki tedrisatın uygulandığı üç kurum mevcut olmuştur. *Ecole Polytechnique* (kuruluş yılı 1794) ordu için topçuluk ve mühendislik sınıfına dahil subayları, donanma için ise bahriye topçuları, denizcilik mimarları ve diğer teknik uzmanları yetiştirmiştir. Süvari ve piyade sınıfı için subay eğitimi veren Özel Askeri Okul ise 1803 yılında Fontainebleau'da kurulmuş ve 1808 yılında St. Cyr'e taşınmıştır. Sırasıyla 1810 ve 1816 yıllarında Brest ve Toulon'da kurulan denizcilik okulları, 1827 yılında Brest'te oluşturulan tek bir kurum çatısı altında birleştirilmiştir. Bu okulların tümüne giriş, rekabete dayalı sınavla gerçekleşmiş ve normalde adayların yaşları Politeknik Enstitüsü ve St. Cyr'e girişte onaltı ila yirmi, denizcilik okuluna girişte ise ondört ila onaltı arasında değişmiştir. Ancak çoğunlukla adayların girişten evvel normal lise *(lycée)* eğitimlerini tamamladıkları varsayılmıştır. Fransa'da, Prusya'dakinden daha yoğun şekilde, subayların ortaokul ve lise eğitimlerini ülkenin normal eğitim ku-

* Yazarın orijinal metinde *"privates with stripes"* ifadesiyle atıfta bulunduğu bu erbaş sınıfından terfi yoluyla subay kadrosuna dahil olan askerlerin, Türk sistemindeki astsubayların muadili olduğu düşünülebilir (Ç.N.).

rumlarında tamamlamış olmaları istenmiştir. Bunun tek istisnası her yıl sınırlı sayıda subay çocuğunu harp akademilerine veren Fransa'daki tek asli askeri hazırlık okulu *Prytanée Militaire* olmuştur. St. Cyr ve *Ecole Polytechnique*'te iki yıllık bir eğitim verilmiştir. St. Cyr'in ders programının ilk senesi ağırlıklı olarak bilimsel konulara, ikinci senesi ise genellikle askeri konulara ayrılmıştır. *Ecole Polytechnique*'te ise neredeyse tamamen bilimsel ve teknik bir tedrisat uygulanmış, ders programında topografya ve askerlik sanatını içeren sadece tek bir ders yeralmıştır. Denizcilik okulu öğrencileri ise Brest'te iki yıl süreyle genel ve mesleki konularda eğitimlerini tamamladıktan sonra eğitim gemisinde bir yıllık uygulama eğitiminden geçirilmişlerdir.[19]

Britanya Kara Kuvvetleri'nde ise giriş önündeki aristokrasi engelleri Fransa ve Prusya silahlı kuvvetlerine oranla çok daha uzun bir süre hüküm sürmüştür. Satınalma sisteminde (elbette topçuluk ve mühendislik sınıfları dışındaki) tek kırılma 1802 yılında Sandhurst'te Kraliyet Harp Okulu'nun kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Bu kuruma giriş için Başkomutanlık tarafından aday gösterilme şartı aranmış olsa da kurumun mezunları askeri mevkilerini herhangi bir satınalma işlemine girişmeden elde etmişlerdir. 19. yüzyılın ortalarında subaylığa girişte satmalma gerektirmeyen yöntemlerin fazlalaştırılması amacıyla yoğun çaba sarfedilmiştir. Ancak 1871 yılında satmalma sisteminin tümüyle ortadan kaldırılmasına dek aristokrat nitelikler Britanya silahlı kuvvetlerine giriş şartları arasındaki resmi yerini muhafaza etmiştir.* Britanya Donanması'na

* 1860 ve 1867 yılları arasında orduya yapılan ilk 4,003 atamadan 3,167'si satmalma ile, 836'sı ise satmalma olmaksızın gerçekleşmiştir.

"Kaptanın hizmetkarı" olarak giriş 1794 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak oluşturulan "Birinci Sınıf Gönüllüler" *(First Class Volunteers)* sınıfının görevlileri gene gemi kaptanları tarafından atanmıştır. 1833 yılında sözkonusu atamaların Amirallik makamı tarafından onaylanması şartı yürürlüğe getirilmiş ve 1838-39 yılları arasında sınav sistemi oluşturulmuştur. 1848 yılında kaptanın yetkileri daha da sınırlandırılmış ve 1870 yılında her bir atama için iki ön aday gösterilmesini gerektiren "sınırlı rekabet" sistemi yerleştirilmiştir. Böylelikle Britanya donanmasına girişte himayenin ortadan kaldırılması, Britanya ordusuna girişte satmalmanm ortadan kaldırılmasıyla aynı hızda yürütülmüştür.[20]

1802 yılında Kraliyet Harp Okulu'nun kurulması, 1806 yılında Woolwich'in yeniden örgütlenmesi ve genişletilmesi ve de aynı yıl donanma akademisinin Kraliyet Deniz Harp Okulu'na dönüştürülmesiyle birlikte Büyük Britanya ön mesleki eğitim açısından uygun kurumlara sahip olabilmiştir. Ancak subayların tümünde bu okullara katılım şartı aranmamıştır. Ayrıca uygun bir genel eğitim açısından da herhangi bir koşul oluşturulmamıştır. Öğrencilerin Woolwich veya Sandhurst'e devlet okullarından giriş yapmalarıyla birlikte, Britanya devlet okulları ne Fransa'daki ne de Prusya'daki liselerle karşılaştırılabilecek seviyede olmamıştır. Bunun da ötesinde, Amirallik makamı, öteden beri geleceğin donanma subaylarını oniki ila on-

---

Subaylık için eğitim şartlarına muhalefet 1850'li yıllarda Prusya sistemini eleştiren ve bu sistemin aksine "Britanyalı bir subay önce bir centilmen, sonra bir subay olmalı" diyerek eski sistemde ısrar eden Cambridge Dükü tarafından etraflı biçimde dile getirilmiştir. Atfen Roy Lewis ve August Mode, *Professional People* (London, 1952), s. 31.

dört yaşları arasında belirleyip kaydeden, bir tür "genç yaşta elde etme" politikasına sadık kalmıştır. Dolayısıyla da şayet donanma subayının genel bir eğitim alması gerekiyorsa, bu ancak Amirallik makamı kanalıyla sağlanabilmiştir. 1806 yılı ile 1837 yılı arasındaki dönemde bu eğitimin Portsmouth'daki Kraliyet Deniz Harp Okulu tarafından tedarik edilmesi yönünde bazı çabalar görülmüştür. Ancak 1837 yılında bu okulun kapanması sonrasında genel eğitim okul yetkilileri tarafından, açık denizde yüzen gemilerde, görev sırasında kuramsal olarak verilmeye başlanmıştır. Açık denizde verilen bu eğitim uygulama itibariyle neredeyse tamamen pratik ve teknik bir eğitim olmuştur. 1875 yılında bu sisteme son verilmiş ve Dartmouth'da bir eğitim gemisi inşa edilerek, yaşları oniki ila ondört arasında değişen öğrencilerin denize açılmadan önce iki yıl boyunca eğitimlerini bu gemide almaları sağlanmıştır. 1886 yılında özel bir komite Amirallik makamını, "genel eğitimin bizzat kendileri tarafından verilmesi veya subayların istihdamının, adayların orta dereceli okullardan mezuniyetlerine kadar geciktirilmesi" yoluyla subaylara "daha yüksek düzeyde bir zekâ ve daha iyi bir genel eğitim" temin etmesi konusunda uyarmıştır. 1903 yılında Osborne'daki donanma okulu bu alternatiflerden ilkini sağlamaya yönelik bir çaba çerçevesinde yeniden yapılandırılmış, on yıl sonra da devlet okullarından subaylığa özel girişe izin verilmesiyle ikinci alternatife uygun eylem yolu da benimsenmiştir.[21] Böylelikle, Britanya Kara Kuvvetleri subaylarının hem genel, hem de ihtisas eğitimi almaları şartı, sözkonusu şartın Prusya Kara Kuvvetleri'nde tesisinden neredeyse yüz yıl sonra getirilmiştir.

TERFİ. Subay kadrosuna girişte mesleki standartların oluşturulmasını, subay kadrosu dahilinde terfi etmede mesleki standartların oluşturulması takip etmiştir. Yeni terfi sistemi genel hatlarıyla kıdeme göre terfi esasını seçim unsuruyla birleştirmiştir.

Prusya'da Scharnhorst terfi önşartı olarak sınav fikrini getirmiş ve subayların dış gelire bağımlılığını azaltmak amacıyla maaşlarını yükseltmiştir. Yetenekli subaylar Genelkurmay bünyesinde hızla terfi edebilmiştir. Resmileştirilmiş kuralların eksikliğine rağmen, subayların terfisinde nüfuz ve kayırmacılık oldukça cüzi bir rol oynamıştır. Olağanüstü yetenekli subaylar, özellikle de Genelkurmay'da veya İkinci Başkanlık Dairesi'ndeki vazifelere seçilenler daha hızlı terfi edebilmekle birlikte, terfilerde yüzbaşı rütbesine kadar genellikle kıdem esası geçerli olmuştur. Yüzbaşılık rütbesinin ötesinde ise terfi, subayın dahil olduğu kuvvet bünyesinde veya kıta dahilinde gerçekleşmiş ve kıdem daha katı biçimde takip edilmiştir. Kıdem esasına göre terfi sırası geldiği halde terfi ettirilmeyenlerin istifa etmesi beklenmiştir. Subayların çoğu binbaşı rütbesine kadar yükselmeyi ümit edebilmiş, askeri personele en büyük tırpan bu rütbeden albaylık rütbesine terfilerde yeralmıştır. Mühendislik ve piyade topçuluğu sınıflarında bir eleme kılavuzu olarak sınavlardan faydalanılmıştır.

1818 tarihli Fransız yasası terfiyle ilgili profesyonel olmayan faktörlerin ortadan kaldırılması yönünde cesur bir çabadır. Yasa, yarbaylık rütbesine kadar olan tüm terfilerin üçte ikisinin kıdem esasına göre gerçekleşmesini öngörmüştür. Daha alt rütbeler ve de albay ve general makamlarına atamaları ilgilendiren üçte birlik kısımda ise seçim esasını ortaya koymuştur. Ancak yasa kıdem esasına aşırı sadık kalmış, alt rütbelerde çok uzun hizmet süreleri

gerektirmiş ve aristokrat kayırmacılığı tümden engellememiştir. Sistemin tümü 1832 yılında Temmuz Monarşisi* tarafından gözden geçirilmiştir. Atamadan önce her rütbede verilmesi gereken hizmet süresi önemli ölçüde azaltılmış ve binbaşılık rütbesine kadar kıdem esasına göre düzenlenen terfilerin oranı üçte ikiden, yarı yarıya düzeyinde bir orana kadar indirilmiştir. Daha da önemlisi, bu yasa askeri mahkemeler tarafından cezalandırılan uygunsuz davranış durumları haricinde subaylara rütbe garantisi vermesi yönüyle de "Ordu Beratı" başlığını taşımaya layık bir yasa olmuştur. Farklı kuvvetlerde görevli terfiye uygun subaylara dair listelerin her yıl belirlendiği detaylı bir terfi tavsiyeleri sistemi geliştirilmiş ve teftiş kurulu ya da üst düzey subaylardan oluşan bir komite, kararlarını bu listeye göre belirlemiştir. 1851 yılında kapsamlı ve düzenli bir emeklilik maaş şablonu yürürlüğe konulmuştur. Fransız Kara Kuvvetleri'nde 19. yüzyılın ortaları itibariyle mesleki ilerlemeye yönelik resmi düzenlemeler mevcuttur. Ancak fiili uygulamada sistem hala bazı yönleriyle kusurlu ve istismarlara açık bir sistem olmuştur.

Fransız Donanması'ndaki şartlar kara kuvvetlerindeki durumla bir ölçüde benzerlik taşımıştır. Bir rütbeden sonrakine terfi alt rütbede iki ila dört yıllık bir hizmet ve bazı durumlarda komuta deneyimi gerektirmiştir. En alt rütbeden capitaine de *frégate* (yarbay) rütbesine kadar terfi, hem kıdem, hem de seçim esasına göre yapılırken, yarbay-

* Temmuz Monarşisi, Fransa'da 1830 yılında Kral X. Charles'ın, taraftarları ile birlikte eski rejime dönme yönündeki baskı içeren girişimlerinin orta sınıfta yarattığı şiddetli muhalefet sonucu, tahtını, torunu Chambord Kontu Henri'ye bırakması sonrası tahtın bu kez orta sınıf destekli Orleans Dükü Louis Philippe tarafından 31 Temmuz 1830 tarihinde devralınmasıyla oluşturulan meşruti yönetime atfen kullanılan bir terimdir (Ç.N.).

lık rütbesinin üzerindeki terfiler sadece seçim esasına göre belirlenmiştir. 19. yüzyılın son çeyreğinde, kıdemli subayların geç emekli olması nedeniyle terfi fırsatlarının ortadan kalkması, mevcut bulunan sayılı mevki atamaları için aile yakınlarının tercihi *(nepotism)* ve kayırmacılığın yaygınlaşmasına yolaçmıştır. İmparatorluk döneminde genelde liyakat hüküm sürmüşken, Üçüncü Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfuz esaslı bir rol oynamıştır. Durum o denli aşırılaşmış ve amirallerle bakanların erkek çocuklarının görünürdeki olağanüstü yeteneklerine dair gazete eleştirileri o denli kuvvetlenmiştir ki sistemin 1890 yılında gözden geçirilmesi gerekmiştir. 1824 yılından beri varlığını sürdüren ve kayırmacılığın odağı haline gelmiş olan Amirallik Konseyi feshedilmiş ve terfiye uygun subayların belirlenmesi için genel müfettişlik sistemi oluşturulmuştur.[22]

Britanya Kara Kuvvetleri'nde siyaset ve satınalım, 19. yüzyıl boyunca, ağır işleyen bir süreç çerçevesinde ortadan kaldırılmıştır. Siyasetin sınırlandırılmasına ilişkin ilk adım 1794 yılında Başkomutanlık makamının tesisiyle atılmıştır. Bu yeni makam orduya parti siyaseti dışında olduğu düşünülen profesyonel bir askeri lider kazandırmıştır. Bu askeri lider terfi ve disiplin meselelerini siyasi açıdan daha hassas olan sivil bakanlardan kademeli biçimde devralmıştır. 1861 yılında ordudaki komuta, disiplin ve atama ile ilgili sorumluluk ve yetkilerin tümü Başkomutanlığa devredilmiş, Başkomutanlık sadece Tahtın silahlı kuvvetlerin yönetilmesiyle ilgili genel denetimine ve Harp Bakanlığı'mn kraliyet yetkilerinin uygulanmasıyla ilgili sorumluluğuna tabi kılınmıştır. Atamaların belirlenmesinde Başkomutanlığa yardımcı olabilmek amacıyla her generalin astlarıyla ilgili olarak altı ayda bir rapor vermesi isten-

miştir. Hemen hemen aynı dönemde orta düzeyde subayların atamasıyla ilgili olarak sınav şartı getirilmiş ve Kurmay Akademisi'nin başarıyla tamamlanması Genelkurmay merkezinde görevlendirilmek için bir önşart halini almıştır.

Satmalım varlığını sürdürdüğü müddetçe, Britanya Kara Kuvvetleri'nde gerçek anlamda mesleki terfi olanaksız olmuştur. 1856 yılı itibariyle yüzbaşılığın maliyeti £ 2,400, yarbaylığın maliyeti ise £ 7,000 civarında olmuştur. III. William döneminden beri subayların aşırı düşük maaşlarına artış yapılmamış, dolayısıyla da askeri kariyer açısından bağımsız bir gelir kaynağına sahip olunması büyük önem taşımıştır. Bu durumu eleştirenler yok değildir. Lord Grey 1846 yılında sisteme şiddetli bir eleştiri getirmiş ve ileri görüşlü bir reform programı formüle etmiştir. 1850 yılında da bir Kraliyet Komisyonu sözkonusu sistemi yürürlüğe geçirmiştir. Ancak reforma karşı muhalefet gene de gücünü korumuştur. Muhalefetin iddiasına göre satınalım devlete hakim olan mülkiyet çıkarlarının orduya da hakim olmasını sağlamak kaydıyla ordunun devlete sadakatinin teminatını oluşturmuştur. Doğrudan sosyo-politik denetim mesleki sorumluluk anlayışına dayalı bağlılığa tercih edilmiştir. Wellington Dükü gibi muhafazakârlar "paralı ordu"nun "Majesteleri adma işgal ettikleri makamların dışında, ülkenin çıkarları ve kaderi ile yakın bağları olan bahtlı ve karakterli adamlar"ın önderliğindeki bir orduyla ikâme edilmesini savunanları şiddetli biçimde eleştirmiştir. Yeni Model Ordu'nun hayaleti Britanyalı asker ve devlet adamlarını Restorasyon'dan ikiyüz sene sonra dahi dehşete düşürmüştür. Lord Cardwell'in satmalım sistemini 1871 yılında kaldırmasını ancak Prusya askeri aygıtının Fransa'ya karşı savaşta sergilediği üstün verimlilik

örneği mümkün kılabilmiştir. O anda dahi "profesyonel" bir ordu fikrine karşı birçok eleştiri mevcudiyetini korumuş, bu eleştirilere karşı Cardwell şunları vurgulamak zorunda kalmıştır:

> . . . bu son seferin tarihinden edindiğimiz bir ders varsa o da şudur: Prusyalıların başarılarının sırrı atfedilen diğer tüm nedenlerden daha ziyade subaylarının mesleki eğitiminde yatmaktadır. Ne cesaret, ne de kahramanlık, mesleki talim olmadan, pek bir işe yaramaz. . .[23]

Parlamento, çekinceyle de olsa, Moltke'nin Cromwell'den daha büyük bir tehdit arzettiğini kabul etmiş ve hükümete Cromwell'in subaylarının makamlarının tümünü satın alma yetkisi ile kıdem ve liyakate göre seçim esasına dayalı bir terfi sistemi yerleştirme yetkisi vermiştir.

Mesleki terfi kuralları Britanya Donanması'nda kara kuvvetlerine oranla daha kolay kabul görmüştür. Donanmada siyaset 19. yüzyılın başlarında önemli ölçüde etkisizleştirilmiştir. Bunun da ötesinde Donanma'da satınalım sistemi mevcut olmamıştır. Yüzyılın sonlarından itibaren etkin bir emeklilik şablonu yürürlüğe konulmuş ve 1860 sonrasında tüm terfiler makam esasından ziyade rütbe esasına göre yapılmıştır. Terfiler, yarsubaylık *(midshipman*)* rütbesi ve asteğmenliğe sınav, teğmenlik ve komuta kademelerine seçme ve diğer tüm rütbelere kıdem esasına bağlı olarak yapılmıştır.

EĞİTİM. Savaş sanatının kapsamı genişleyip ve karmaşıklığı arttıkça, bu alanda ileri düzeyde eğitim veren ku-

* Çeviride Redhouse Sözlüğü'ne atfen yarsubay olarak tercüme edilen *Midshipman* rütbesi, Britanya donanmasında Deniz Harp Okulu öğrenciliği ile asteğmenlik arasında yeralan bir ara rütbedir. (Ç.N.)

rumlara yönelik ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Prusya bu ihtiyacı diğer güçlerden çok daha önce görmüş ve Scharnhorst 1810 yılında Berlin'de ünlü *Kriegsakademie*'yi kurmuştur. Bu okul savaş sanatı alanında yüksek öğretim verecek bir askeri üniversite olarak tasarlanmıştır. Subaylar okula beş yıllık hizmetlerini tamamladıktan sonra, görevlerini yetkinlikle yerine getirdikleri bağlı oldukları komutanlar tarafından belgelendiği ve on gün süren özel giriş sınavını başarıyla geçtikleri takdirde kabul edilmişlerdir. Her yıl, genellikle altmış ila yetmiş aday arasından seçilen kırkı okula alınmıştır. Zorunlu müfredat konuları taktikler, askeri tarih, silah bilimi, saha istihkamları ve sürekli istihkamlar, askeri ve siyasi yönetim, ekonomi, matematik, topçuluk, özel coğrafya ve jeoloji, kurmay görevi ve askeri hukuk alanlarını içermiştir. Akademik çalışmaların yarısı kadar bir bölümü seçmeli derslerden oluşmuş ve subaylar genel tarih, mantık, fizik, kimya, edebiyat, yüksek jeodezi, yüksek matematik, Fransızca ve Rusça alanları arasından seçim yapabilmişlerdir. Öğretim görevlileri kadrosu asker ve sivillerden oluşturulan okul mükemmel bir kütüphaneye de sahip olmuştur.

Harp Akademisi Prusya profesyonelliğinin odak kurumu olmuştur. Zaman içinde, Akademi'ye katılım yüksek rütbeye veya Genelkurmay'daki en gıpta edilen makamlardan birine ulaşmak için bir önşart haline gelmiştir. Akademi uzun bir süre boyunca Avrupa'da türünün tek örneği bir kurum olmuştur. Akademi'nin etkisini gösteren bir ölçüt 1859 yılında askeri literatürün yüzde 50'sine yakın bir bölümünün Almanya'da üretildiğine dair tahmindir.[24] Daha aşağı seviyede okullarda olduğu gibi Harp Akademisi'nde de ezbere dayalı detaylı olgusal bilgilerin verilmesinden ziyade öğrenciler düzeyinde genel kavrayış ve geniş

bir kuramsal yetenek geliştirilmesine vurgu yapılmıştır. Yabancı gözlemciler "kendine güven"in cesaretlendirilmesi ve "aklm yapılanması, disipline edilmesi ve de düşünce geliştirme alışkanlıklarının cesaretlendirilmesi gibi yüksek eğitim amaçlarına" önem atfedilmesini şaşkınlıkla karşılamışlardır.[25] Modern eğitim teorisinin standartları ışığında değerlendirildiğinde, Prusya askeri eğitim sistemi 19. yüzyıl boyunca Avrupa'daki sivil veya askeri tüm eğitim sistemlerinin en gelişmişidir.

Fransa'da da, Prusya'da olduğu gibi, 19. yüzyılın ilk yarısında birkaç yüksek ihtisas okulu kurulmuştur. Ancak Fransa'daki okulların hiçbiri *Kriegsakademie* ile mukayese edilebilir düzeyde olmamıştır. Buna kısıtlı da olsa bir miktar yaklaşabilen tek kurum 1818 yılında St. Cyr'in kurduğu kurmay okuludur *(Ecole d'Application d'Etat Majeur)*. Okula kabul edilen öğrencilerin sayısı, St. Cyr ve Ecole Polytechnique'in en iyi öğrencilerinden küçük bir bölüm ve faal hizmet durumundaki asteğmenlerle sınırlandırılmıştır. Tüm adaylara askeri konularda ağır bir sınavdan geçmeleri şartı getirilmiştir. Eğitim süresi iki yıl olarak belirlenmiş ve *Kriegsakademie*'nin müfredatıyla karşılaştırıldığında daha dar çerçeveli ve ilkel bir eğitim sunulmuştur. Bununla beraber, okula katılım Genelkurmay kadrolarına atanmanın şartlarından biri olmuştur. Fransız profesyonelliğinin diğer kurumlarında olduğu gibi, kurmay okulunda da 19. yüzyıl boyunca önemli bir ilerleme kaydedilememiştir. *Kriegsakademie*'yle karşılaştırıldığında Fransa'daki tüm askeri eğitim kurumları 1860'larda Fransa'nın Berlin'deki askeri ataşesinin de belirttiği gibi, "basit zirai okullar" gibi kalmıştır.[26]

1871 yenilgisinden sonra, Fransız subayları, Prusyalı subayların 1807 yılında yaptığı gibi, kendi askeri eğitimle-

ri için gayri resmi düzeyde örgütlenmeye başlamışlardır. 1874 yılında hükümet harp akademisi kurulması arzusunu incelemek üzere bir komisyon görevlendirmiş ve 1876 yılında yüksek rütbeli subaylara yönelik özel bir eğitim programı oluşturulmuştur. Nihayetinde, 1878 yılında *Ecole Militaire Supérieure* adında gerçek bir harp akademisi kurulmuştur. Bu okula giriş sınavla belirlenmiş ve okulda gelecekte üst komuta görevlerine ve kurmay makamlarına atanması muhtemel yüzbaşı ve teğmenlere iki yıllık bir eğitim programı sunulmuştur. Ecole daha sonraki dönemlerde iniş-çıkışlar yaşasa da, Fransız askeri eğitimi 1870'deki seviyesinden çok daha yüksek bir düzeye ulaşmıştır.[27]

Büyük Britanya'da yüksek askeri eğitim kurumları Fransa'dakilerin gerisinde kalmıştır. 1799 yılında York Dükü subaylara kurmaylık eğitimi verecek özel bir okul açmıştır. Bu okul 1802 yılında Kraliyet Askeri Yüksek Okulu *(Royal Military College)* olarak yeniden yapılandırılmış ve kurmaylık kursu Kraliyet Askeri Yüksek Okulu içinde Kıdem Departmanı *(Senior Department)* adlı bir bölüme dönüştürülmüştür. Ancak Kıdem Departmanı 1857 yılında Kraliyet Askeri Yüksek Okulu'ndan çıkarılıp, ayrı bir Kurmaylık Yüksek Okulu olarak kuruluncaya dek İngiliz askeri hayatında nispeten küçük bir rol oynamıştır. Kurmaylık Yüksek Okulu'nun kurulmasından sonra dahi bu kurum Prusya Akademisi'ne eşdeğer olamamış, İngiliz Kara Kuvvetleri'nin ileri düzeyde bir yüksek askeri okula kavuşması yıllar sonra mümkün olmuştur. Donanma'da yüksek eğitim, Portsmouth'daki Kraliyet Donanma Okulu'nun *(Royal Naval College)* 1837 yılında yüksek okul olarak yeniden örgütlenmesiyle başlamıştır. Bu okul 1873 yılında Greenwich'e taşınmış ve Britanya Donanması'nın yarsu-

baylık *(midshipman)* üstü rütbedeki tüm subaylarının "meslekleri ile ilgili tüm branşlarda kuramsal ve bilimsel eğitimi"[28] amacına hizmet eden üst-düzey bir eğitim merkezine dönüşmüştür.

KURMAYLAR. Prusya öncüllüğü en aşikar biçimde profesyonel kurmaylığı geliştirmesinde görülür. Prusya Genelkurmayı'nın geçmişi, kralın, evvelce varolan Levazım Generalliği'nin tedarik kadrosunun gerçek bir genelkurmay olarak yeniden örgütlenmesine dair emir verdiği 25 Kasım 1803 tarihine dayanır. Bunun öncesinde 1800 yılında General von Lecoq bazı hazırlık reformlarını tamamlamış, ancak modern, profesyonel anlamda bir genelkurmayın oluşturulmasına dair taslak, Albay von Massenbach tarafından 1802-1803 yılında hazırlanan ve takip eden yılki kraliyet talimatının zeminini oluşturan muhtıralarda yeralmıştır. Bu talimat çerçevesinde subayların özel bir sınavı geçtikten sonra atamalarının yapılması ve kurmaylık makamları ile alay görevleri arasında birbirini izleyen bir rotasyona tabi tutulmaları kararlaştırılmıştır. Genelkurmay'ın görevleri iki kategoriye bölünmüştür: askeri harekatların temel prensiplerinin geliştirilmesine dair sürekli görevler ve halihazırdaki askeri meselelerle savaş planlarının hazırlanmasına dair özel görevler.

Genelkurmay, Prusya'nın Napolyon'a mağlubiyeti öncesinde hiçbir zaman verimli bir işleve sahip olma fırsatı bulamamıştır. Ancak Scharnhorst 1808 yılında kurmayı yeniden örgütlemiş, görevlerini bu kez daha kesin hatlarla yeniden tanımlamış, Berlin'deki Büyük Genelkurmay ile Saha Kuvvetleri Genelkurmayı arasındaki ayrımı resmen devreye sokmuş, kurmay makamlarına erişimi Kriegsakademie'ye bağlamış ve genelkurmay subaylarının komuta

sorumluluklarını paylaştıkları ikili komuta sisteminin başlangıcını tesis etmiştir. Genelkurmay, Napolyon'un çöküşü sonrasında, savaş zamanı yerine getirdiği işlevleri barış zamanı da uygulamaya devam etmiştir. 19. yüzyıl boyunca Genelkurmay Prusya profesyonelliğinin kurumsal kalesi olma eğilimi göstermiştir. İlk birkaç onyıl boyunca aristokratik tepkinin merkezi olma eğilimi gösteren Savaş Bakanlığı ve Askeri Kabine karşısında Genelkurmay, konum ve tanınma açısından mücadele vermek zorunda kalmıştır. Ancak 1857 yılında Genelkurmay Başkanı olan von Moltke'nin önderliğinde hızla üstünlük elde etmiştir. Moltke'nin bilimsel ve rasyonel uzmanlığı, Alman subay kadrosunun başat ideali haline gelmiştir. 1860'lardan başlayarak Genelkurmay hizmeti Alman Kara Kuvvetleri'nde en imrenilen görev olmuştur. Genelkurmay subaylarının şarap kırmızısı pantolon şeritleri subay kadrosu içindeki yeni seçkinlerin sembolü olup, mesleğin kremasına dönüşmüş ve bilgi, yeterlik ve göreve bağlılığın en yüksek standartlarına delalet etmiştir. Subay kadrosu mensupları arasında en çok Genelkurmay subayının nezdinde, mesleki hizmetin gerekleri ile karşılaştırıldığında herşey ikincil durumda olmuştur. "Her zaman göründüğünüzden fazlası olun" sözü Moltke'nin kurmay subaylarına öğüdüdür. Yarım yüzyıl sonra von Seeckt bu geleneği keskin ifadelerle özetlemiştir:

> Şekil değişir ama ruh o eski ruhtur. Bu, Kara Kuvvetleri'nin hizmetinde göreve sessiz, bencil olmayan bağlılığın ruhudur. Genelkurmay subayları isimsiz kahramanlar olarak kalır.[29]

Prusya sisteminin belki de en devrimci yanı, dehanın gereksizliğine, hatta tehlikesine ve de üst düzey eğitim, örgütlenme ve deneyim sayesinde başaran sıradan insana

itimat duyma gerekliliğine dair varsayımdır. Bu yaklaşım bir yandan bireyi bütünün kolektif iradesi ve aklına tabi kılarken, öte yandan da uygun seviyede ve sorumluluk alanında kaldığı müddetçe bireye geniş bir hareket serbestisi tanımıştır. Bu, 18. yüzyıl askeri deha kuramının karşı-tezi olmuştur. Prusya sistemini inceleyen İngiliz gözlemciler, diğer ordularda mevcut olan üstlere köle gibi mekanik itaat özelliğinin Prusya ordusunda bulunmamasından ve her subayın, diğerlerinin görevlerine müdahale etmeksizin, kendi belirli işlevini yerine getirebilmesinden etkilenmişlerdir.[30]

Fransa'da General Paul Thiebault 1800 yılında modern dönemin ilk kurmaylık talimatnamesini yayınlamıştır. Asli uygulamada ise Napolyon'un kurmay komutanı Berthier temel bir genelkurmay örgütlenmesi geliştirmiş, ancak bu örgütlenmenin tüm yapısı ve işlevi Napolyon'un yetenek ve zekası ve de Berthier'in alçaklık ve kıskançlığı ile rengini bulmuştur. St. Cyr, restorasyon döneminde kurmay kadrosu ve bu kadroya subay yetiştirecek bir okul kurduysa da, kurum olarak bir genelkurmay oluşturmamıştır. Kurmay kadrosunun mensupları, bölük komuta kademelerinde, Savaş Bakanlığı ve diğer idari birim merkezlerinde, askeri ataşe olarak yabancı ülkelerde, eğitmen olarak yüksek askeri okullarda görevlendirilmişlerdir. Ancak ne Savaş Bakanlığı'nm özerk bir birimi olarak "Büyük Genelkurmay" kurumu, ne de Genelkurmay Başkanlığı makamı tesis edilmemiştir. Dolayısıyla da kurmay subaylarının eğitim ve istihdamı, amaç ve odaktan yoksun kalmıştır. 1831 sonrasında Fransız kurmay kadrosu giderek çizim ve topografya ile ilgili dar çerçeveli bir teknik hizmete dönüşmüştür. Fransa'da kurmaylığın gelişimi ayrıca, üst düzey bir subayın uzman tavsiyesi ve yardımından zi-

yade doğal yeteneklerine güvenen biri olması gerektiğine dair 18. yüzyıla ait kavramsallaştırmanın, Napolyon ve Afrika savaşları ile güçlenerek devam etmesiyle de sekteye uğramıştır. Kurmay kadrosunun yeterlik düzeyi ve profesyonel kurmayları ilgilendiren meselelerle başarılı biçimde mücadele edebilme yeteneği 1830-1870 yılları arasındaki kırk yıllık dönemde genel olarak sürekli bir düşüş kaydetmiştir. Fransa-Prusya Savaşı'na kadar Fransız kurmaylığı o denli düşük bir noktaya inmiştir ki, Alman muadiline denk olmadığının görülmesi pek de şaşırtıcı olmamıştır.[31]

Wellington, giriştiği kıta savaşları sırasında Britanya Kara Kuvvetleri için verimli bir kurmaylık sınıfı geliştirmiştir. Ancak barışın sağlanması sonrasında Britanya kurmaylığı az-çok dağılmış ve 19. yüzyıl boyunca Büyük Britanya modern anlamda bir genelkurmaya sahip olamamıştır. Ordunun Kırım Savaşı'ndaki başarısız performansı, kurmaylığın yeniden inşasına yönelik bazı adımların atılmasına yol açtıysa da bu adımların tek uzun vadeli sonucu, 1857 yılında Kurmaylık Yüksek Okulu'nun *(Staff College)* kurulması olmuştur. Britanya Kara Kuvvetleri'ndeki yegane kurmaylık makamları yaver general *(adjutant general)* ve levazım *(quartermaster)* bölümleri olmuş, idare ve tedarikle ilgili bu makamların ötesinde, stratejik ve taktik ihtisas alanları dahilindeki askeri harekat ve askeri istihbaratla alakalı hiçbir asli kurmaylık kadrosu bulunmamıştır. Bu kusur 20. yüzyılın başlarında, Spenser Wilkinson gibi azimli insanların çabaları, Boer Savaşı'ndan alınan derslerle birleşip, ordunun yeniden örgütlenmesi sonucunu yaratıncaya dek giderilememiştir. Bu çabalar ve dersler sonucundadır ki 1904 yılında bir Ordu Konseyi *(Army Council)* oluşturulmuş ve Genelkurmay Başkanlığı makamı tesis edilmiştir. Bundan birkaç yıl sonra da Genelkurmay Baş-

kanlığı'nın sorumluluğu, İmparatorluk Genelkurmayı *(Imperial General Staff)* aracılığında dominyonlarla askeri işbirliği oluşturacak ölçüde genişletilmiştir.[32]

YETERLİK VE ANLAYIŞ TARZI (ESPRİ). Subayların mesleki yeterlik ve anlayış tarzlarının gelişmişlik düzeyi, kaçınılmaz olarak mesleki kurumların yerleşiklik düzeyini yansıtmıştır. İngiltere bu açıdan üç büyük güç arasında en geri kalmış düzeydeki ülke olmuştur. İngiliz askeri liderlerinin uzmanlığı, 20. yüzyıl başlarına kadar önemini koruyan aristokrat ve toplumsal mülahazalardan ciddi biçimde etkilenmiştir. Bir İngiliz generalinin de söylediği gibi, 1890 yılında dahi İngiliz Kara Kuvvetleri Wellington geleneğine bağlı kalanlarla "askerliği bir meslek haline getirmek isteyenler" arasındaki bölünmüş yapısını devam ettirmiştir.[33] Fransa'da, Fransa-Prusya Savaşı'ndan önce profesyonel ve entelektüel eğilimleri olan subaylara şüpheyle yaklaşılmıştır. O dönemde Fransız ordusunda bireycilik yaygındır: İkinci İmparatorluğun ordusunun ideal tipi, "düşünceden yoksun ama sınırsız cesaret ve cüret sahibi" anlamına gelen *"beau sabreur"*dür.[34] Fransız ordusunda entelektüel faaliyetlerin reddi ve de eğitimle kurmaylık sistemlerinin dar ve katı sınırları Almanlar karşısındaki yenilgide belirleyici unsurlar olmuştur. 1870'lerin reformları sonrası Fransız kuvvetlerinde ise, Fransız devletinin yapısı üzerindeki ideolojik ihtilafların engellemelerine rağmen, profesyonel ruh başat hale gelmiştir.

Mesleki yeterlik ve profesyonel ruh en olgun gelişim düzeyine Prusya'da erişmiştir. 1866 ve 1870 yıllarındaki Prusya ordularının düzgün işleyişe sahip verimliliği, İngiliz Kara Kuvvetleri'nin 1856 yılında, Amerikan ordularının İç Savaş sırasında ve de Avusturya ve Fransa ordularının

Prusya'ya mağlup olduğu dönemlerde ortaya koydukları beceriksizlik ve karmaşa ile belirgin bir tezat arzetmiştir. Askeri okulların merkezi önemi ve Genelkurmay'm kilit rolü Prusya Kara Kuvvetleri'ne diğer ordularda bulunmayan bir entelektüel boyut kazandırmıştır. Bir İngiliz gözlemcinin 1859 yılında üzüntüyle belirttiği gibi:

> Prusya ordusunda her şeyin eğitimden ibaret görülmesi olgusu, subayın mesleğinde kendini mükemmelleştirmesine yolaçması açısından etkili bir araç olmuş; terfinin kişisel kaprislerle değil liyakatla gerçekleştiğine dair kati inanç ise Prusya subay kadrosunun tümünü, İngiliz ordusundaki muadillerinden çok daha üstün kılmıştır.[35]

Prusya subay kadrosu, Wrangel ve Manteuffel gibi muhafazakarların muhalefetine rağmen, aristokrat sınıf ruhundan askeri kast ruhuna doğru ağır işleyen bir dönüşüm geçirmiştir. Yüzyılın ortasını takip eden yıllarda toplumsal kökenlerine bakılmaksızın tüm subayların yakın birliği ve yoldaşlığı vurgulanmaya başlanmıştır. Sınır burjuva ve asil arasına değil de, asker ve sivil arasına çekilmiştir. Doğum kaynaklı aristokratlık, eğitim ve başarı kaynaklı aristokratlıkla ikame edilmiştir. Prusyalı subay fakir, uzman, disiplinli ve sıkıca örülmüş bir mesleki camianın bütününü oluşturan parçalardan biridir. Bunun neticesi ise Avrupa'da benzeri olmayan bir birlik anlayışı olmuştur. Britanya Askeri Eğitim Komisyonu'nun ifadesiyle

> Prusya ordusundaki subayların tümü kendilerini, ortak bağ ve duygularla birleşmiş tek bir vücut olarak, kısaca subay kadrosu olarak değerlendirmekte, bu kadroya kabul olunma ise hemen farklı ayrıcalıklarla donatılmak ve özel görevler yüklenmek şeklinde görülmektedir.[36]

AVRUPA PROFESYONELLİĞİ: GENERAL UPTON'UN ÖZETİ, 1875

1875 yılına kadar Avrupalı büyük güçlerin silahlı kuvvetlerinde, sözkonusu ülkelerdeki aristokrat unsurların güçlü muhalefetine rağmen, profesyonelliğin temel kurumlarının sağlam bir şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Amerikalı general Emory Upton tarafından Avrupa orduları ile ilgili olarak hazırlanan özet rapor, bu olguya işaret eden belgelerden biridir. Upton, General Sherman ve Bakan Belknap tarafından bu göreve sevkedilmiş ve kendisine başta Alman askeri sistemi olmak üzere Avrupa'daki orduların örgütlenmesi, taktikleri, disiplinleri ve eğitimlerinin incelenmesi emredilmiştir. Upton raporunda tüm Avrupa'da yaygınlaştığını gördüğü profesyonel kurumlar üzerinde durmuş ve bu kurumların Amerikan ordusuna tatbiki konusunda uyarıda bulunmuştur:

1. Subay kadrosuna giriş sadece bir askeri okuldan mezuniyetle veya mesleki eğitimle ilgili bir kursu tamamlayıp, bir eleme sınavını başarıyla geçen adaylar açısından rütbe terfisiyle mümkün olmuştur.

2. Bir harp akademisi subayları, yüksek harp ilimleri konusunda eğitmiş ve kurmay makamları ile yüksek komuta görevleri için hazırlamıştır.

3. Genelkurmay "en yüksek düzeyde mesleki eğitime sahip" subaylar talep etmiştir. Subaylar kurmay ve kıta görevleri arasında rotasyona tabi tutulmuşlardır.

4. "Devletin ordudaki en büyük yeteneklerden tam olarak fayda sağlayabilmesi açısından, kararlı bir gayret ve mesleki beceri sergileyen tüm subaylara kurmay sınıflarına girerek veya seçme yoluyla hızlı terfi olanağı açık tutulmuştur."

5. Devletin, subaylarının durumlarından haberdar olabilmesi için komuta kademesindeki subaylardan, her yıl veya iki yılda bir, astlarının "gayret, yeterlik, özel kabiliyetler ve şahsi karakterlerini" inceleyen raporlar istenmiştir.

6. "Subaylar yalnızca devlete fayda sağlayabilmeleri açısından görevde tutulmaktadır. Bu nedenle şayet bir subay cahil veya yetersizse, Devlet bu subayın terfisini kişisel rapor ve özel sınavlar yoluyla durdurarak, silahlı kuvvelerin zarar görmesini engelleyebilir. . ."[37]

PROFESYONEL ETİKİN FORMÜLE EDİLMESİ: CLAUSEWITZ'IN *VOM KRIEGE*' SİNDE SAVAŞIN ÖZERKLİĞİ VE TABİYETİ

Karmaşık bir bilim olarak savaşın ve bu bilime atfen mesleki kurumların nesnel biçimde ortaya çıkması, savaşı sağlıksız bir ifadeyle zanaat ve generali de doğal deha olarak tanımlayan 18. yüzyıl kavramsallaştırmalarını atıl kılmıştır. Oluşan yeni şartlar, yeni bir kuram gerektirmiş ve bu kuram ilk etraflı ve kati formülasyonunu Karl von Clausewitz'in ölümünden sonra 1831 yılında yayınlanan *Vom Kriege* (Savaş Üzerine) adlı çalışmasında bulmuştur. Clausewitz'in Scharnhorst ve Gneiseneau'ya askeri reform alanında asistanlık yapmış olması anlamlıdır. Kitabını 1815'den sonraki yıllarda Harp Akademisi Müdürlüğü görevini sürdürürken yazmıştır. Kitap aslen, evvelce Clausewitz'in de çalışmalarına katıldığı reformların entelektüel mantığını hazırlamıştır.

Clausewitz'in kendisini ve çalışmasını tartışmaktaki en önemli sorun, yazarın ününün ve çalışmasının kalıcılı-

ğının anlatımına ilişkindir. Askeri yorumcular, bu kıpkırmızı burunlu Prusyalı'yı, Batı toplumunun en önemli askeri düşünürü, askerlik üzerine yazanların Shakespeare veya Goethe'si olarak selamlamakta ve çalışmasını da askerlik biliminin İncil'i olarak tanımlamakta tam bir ittifak halindedirler. Bu yorumcuların büyük bölümü Clausewitz'in strateji ve taktiklerin evrimine, Napolyon yöntemlerinin özüne ilişkin olarak geliştirilen anlayış ve formülasyona yaptığı katkıları ön plana çıkarmışlardır. Ancak Clausewitz'in taktik üzerine geliştirdiği görüşler çoktandır geçersizleşmiştir. Stratejinin ilkeleri üzerine beyanları ise günümüzde diğer askeri düşünürlerin söylediklerinden pek de farklılık taşımamaktadır. Clausewitz'in anlamlı katkısı daha yüksek bir analiz düzeyinde gerçekleşir ve de savaşın içsel doğasına ve diğer insan faaliyetleriyle olan ilişkisine dairdir. Clausewitz elbette ki etrafındaki entelektüel akımlardan tecrit edilmiş durumda değildir. Askeri konularda çalışmalar yapan diğer yazarlar da aynı yönde gruplaşmış ve bunların birçoğu *Savaş Üzerine* adlı çalışmada ele alman hususları önceden gözlemlemiştir. Ancak bu yazarlar savaşın doğasında gerçekleşen değişimlerin sadece rastlantısal veçhelerini irdelemişlerdir. Clausewitz bu dönüşümün özünü kavramada ve ifade etmede yalnız kalmıştır. Bu nedenle de askeri düşüncede, Marx'ın sosyalist kuramda işgal ettiği yere benzer bir konumu hakkıyla almıştır. Askeri alanda Clausewitz öncesi yazın ön çalışma niteliğinde olup, kısmi bir görünüm arzetmiş ve takiben onun çalışmasında somutlaşmıştır. Clausewitz sonrası yazının büyük bölümü ise tefsire yönelik olmuş ve ustanın beyanlarının anlamını yorumlamıştır.

Clausewitz'in kuramının temel unsuru, kendi geliştirdiği, savaşın ikili doğası kavramıdır. Savaş bir yandan ken-

di yöntem ve amaçlarına sahip özerk bir bilim, öte yandan da nihai amaçları kendi dışından kaynaklandığı için ikincil bir bilimdir. Savaş kavramı dosdoğru mesleki bir kavramdır ve bu haliyle de herhangi bir mesleğin esaslarını bünyesinde bulundurur: diğer insan düşünce ve eylemlerinden bağımsız yegane bir konu ile sınırlanma ve bu konunun topyekun insan eylem ve amaçları çerçevesi dahilindeki sınırlarını tanıma. Clausewitz profesyonel askeri etikin diğer birçok unsurunu ortaya koyar. Ancak bunlar ikincildir. Yeni ufuklar açan katkısı savaşın ikili doğası ve askerin rolü kavramlarıdır. Bu kavramlar önkabul olarak alındıktan sonra profesyonelliğin fiilen diğer tüm veçhelerinin takibi muhakkaktır.

Clausewitz'e göre, savaş bağımsız bir bilim, kendi içinde bir "şey" olarak kabul edildiğinde *(Krieg an sich)*, savaşın özü güçtür. *"Böylelikle savaş, rakibimizi irademizi takibe mahkum etmeyi amaçlayan bir güç eylemidir."* Bu anlamda savaş herhangi bir sınırlamaya müsaade etmez. Generallik ilmi, güç yoluyla düşmanı silahsızlandırma veya devirme ilmidir. Kuramda, bu, daima zaruridir. Bu nedenle de muharebe ve kan dökülmesi kaçınılmazdır. "Kan dökmeden fetheden şu generallerden bize bahsetmeyin." Clausewitz'in savaşın özü olarak sınır tanımayan güce vurguda bulunması, bazı yorumcuların onun düşüncesini sadece bundan ibaret görmesine, onu, sadece bir kanlı şiddet övgücüsü olarak tanımlamalarına yolaçmıştır. Liddell Hart, Clausewitz'e "kitlesel ve karşılıklı kıyımın Mehdi'si" ve " 'mutlak savaş', 'sonuna kadar çarpışma' doktrininin kaynağı" olarak atıfta bulunur.[39] Ancak bu, Clausewitz'in yanlış bir tefsiridir. Savaş sadece soyut olarak, kuramda, her şeyden bağımsız şekilde ele alındığında, sınırsız şid-

dettir. Uygulamada ise savaş, hiçbir zaman tecrit halinde bir eylem değildir. Güç, kendi içinde bir amaç değildir. Sadece kamusal amaçlar için rasyonel biçimde kullanılırsa haklılık kazanabilir. Savaş daima kullanılacak gücün kapsamı ve doğasını belirleyen dışsal siyasi amaçlara tabidir. Savaşın neticeleri hiçbir zaman mutlak neticeler olamaz. "Bu haliyle tüm bu savaş konusu uçlara çekilmiş durumdaki güçlerle ilgili kati yasaya tabi kılınamaz." Askeri harekatların maliyetleri, erişilecek amaçlarla dengelenir. Savaşın siyasi hedefi mücadele boyunca kılavuzluk yapar. Kurşunların işi sadece diplomatik notaları ikame etmektir. Clausewitz'in en bilinen ifadesinde de hükmettiği gibi "savaş diğer bazı unsurları da ekleyerek siyasi münasebetin sürdürülmesinden başka bir şey değildir." Kısacası savaşın "kendi mantığı değil, kendi grameri" vardır.

Bu özerk, ancak araçsal bir bilim olarak savaş kavramı, savaşta ihtisas sahiplerinin rollerine dair benzer bir kuramı çağrıştırmaktadır. Savaşın kendine has bir gramere sahip olduğu gerçeği, profesyonel askerlerin bu gramerdeki uzmanlıklarını, dışsal müdahaleler olmaksızın geliştirmelerine izin verilmesini gerektirmektedir. Bir avukatın becerisi hakkında müvekkillerinin kişiliklerinden yola çıkarak bir yargıya varılamayacağı gibi, "bir ordunun meziyeti" de, uğrunda savaştığı davanın tabiatından anlaşılamaz. Bir ordunun doğasında varolan nitelikleri, sadece bağımsız askeri standartlar ışığında değerlendirme altına alınabilir. Askeri organın kullanıldığı amaçlar hakkında yargıda bulunulması ise, silahlı kuvvetlerin uzmanlığının dışında bir konudur. "Savaşın siyasi amacı, muharebe alanının dışında kalır. . ." Savaşın kendine has mantığı ve amacı yoktur. Asker daima devlet adamına tabi olmalıdır. Sa-

vaşın yürütülmesi daima devlet adamının yetkisinde kalmalıdır, çünkü bu iş "daha üst düzey ilişkilerinde devlet politikasıyla ilgili keskin bir sezgi gerektirir."

Siyasi bakış açısının, askeri bakış açısına tabi kılınması mantıksız olurdu, zira savaşı politika hazırlamıştır; politika akli bir melekedir; savaş ise sadece bir araçtır; bunun tersi bir durum mevzu bahis değildir. Dolayısıyla askeri bakış açısının siyasi bakış açısına tabi olması mümkün olan tek durumdur.

Bir savaş bakanının askeri işler konusunda detaylı bilgiye ihtiyacı yoktur, askerlerden de pek başarılı bakan çıkmaz. Askeri görüş açısının siyasi amaçlarla etkileşime girmesi elbette ki kaçınılmazdır ve politikanın hazırlanmasında da eldeki imkanların dikkate alınması gerekir. Clausewitz, askerlerin devlet adamlarına, amaç ve vaatlerin belirlenmesinde ülkelerinin askeri güçlerinin sınırlarını gözardı etmemeleri hususundaki uyarılarını dile getirir. Devlet adamları, politikaların "tüm toplumun çıkarlarını temsil ettiğini" varsaymalı ve bu anlayışla sözkonusu politikalara itaat etmelidir. Clausewitz askerlik mesleğinin ilk kuramsal mantığını formüle ederken, aynı zamanda sivil denetimin ilk kuramsal ispatına da katkıda bulunmuştur.

3

Asker Zihniyeti: Profesyonel Askeri Etikin Muhafazakar Realizmi

ASKER ZİHNİYETİNİN ANLAMI

Askerliğin yegane, yani işlevsel, veçhesi sıklıkla "asker zihniyeti" açısından ele alınmıştır. Bu bölüm sözkonusu kavramı yeterince kesin bir şekilde tanımlamayı, böylelikle de faydalı bir analiz aracı olarak kullanılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Asker zihniyetinin tanımlanmasına üç açıdan yaklaşılabilir: (1) yeteneği veya niteliği; (2) vasıfları veya özellikleri ve (3) tutumları veya esasları.[1]

İlk yaklaşımı yeğleyen yazarlar normal olarak "asker zihniyetinin" düşük çapını vurgulamışlardır. Profesyonel askerin zekası, derinliği ve hayalgücünü, hukukçunun, işadamının ve politikacının zeka, derinlik ve hayalgücü ile karşılaştırarak, asker açısından olumsuz görüş bildirmişlerdir. Asker hakkındaki bu düşük yargı, subay rütbelerine getirilen kişilerin tabiatlarından kaynaklanan yetersiz hüner ve beceriler, askerlik mesleğinin entelektüel girişimi caydırıcı kurumsal yapısı ve subayların maharetlerini aktif olarak uygulayabilecekleri fırsatların azlığı gibi farklı sebeplere bağlanmıştır. Bu genel yaklaşım asker zihniyetinin belli bir özelliği üzerinde durmakta, ancak bu zihniyetin bilhassa "askeri" veçhelerini tanımlamaya yardımcı olmamaktadır. Asker zihniyetinin zeka seviyesi ölçümünde belirli bir yer işgal etmesi olgusu, bu zihniyetin ayrıştırıcı

özellikleri hakkında hiçbir fikir vermemektedir. Bu yer, mühendislerin veya diş hekimlerinin zihniyetlerinin de o ölçümde konumlandırdıkları yerle aynı olabilir.

İkinci yaklaşım asker zihniyetinin benzersizliğinin, askeri bir şahsiyeti oluşturan bazı akli vasıf ve niteliklerden kaynaklandığını öne sürer. Asker ve sivil kökenli yazarlar, asker zihniyetinin esnek, toleranslı, sezgisel ve hissi olmadığı; disiplinli, katı, mantığa dayalı ve bilimsel olduğu hususunda genelde görüş birliğine sahiptir. Askerlik işlevinin sürekli ifası gerçekten de bu nitelikleri ortaya çıkarabilir. Bu tanımların asker zihniyetini hemen hemen yansıttığı sezgisel olarak düşünülebilir- ki bu da bir sezgidir. Ancak askerlerin ve siyasi açıdan önemli diğer grupların kişilik özellikleri, ayrıca toplumsal haller çerçevesinde kişilikleri, değerleri ve davranışları arasındaki ilişki hakkında daha geniş bir bilgi birikimi elde edilinceye dek bu yaklaşım sivil-asker ilişkilerinin incelenmesinde pek de faydalı olmayacaktır.

Üçüncü ve daha yararlı bir yaklaşım asker zihniyetinin esaslarını, yani askerlerin tutumlarım, değerlerini, görüşlerini incelemektir. Bu geleneksel olarak iki farklı teknikten biri yoluyla yapılır: asker zihniyetinin içerik açısından veya kaynak açısından tanımlanması. Asker zihniyetinin içerik açısından tanımlanması tekniği bazı değer ve tutumları içerik açısından askerlere özgü olarak tanımlar ve böylelikle de bu değer ve tutumların askerler arasında bir hayli yaygın olduğunu iddia eder. Karakteristik açıdan genelde askerlere özgü olduğu varsayılan iki tip tutum üzerinde odaklanılır: savaş yanlılığı ve otoriter yönetim yanlılığı. Askerin barışın aptallaştırıcı olduğuna, çatışma ve savaşın ise insanın en yüksek ahlaki ve entelektüel niteliklerini geliştirdiğine inandığı, saldırgan ve savaş yanlısı ulu-

sal politikaları desteklediği öne sürülür. Demokrasiye karşı olduğu, toplumu emir-komuta zincirine göre yapılandırmayı arzuladığı düşünülür. Bu çıkarımlar doğru olsun olmasın, bunlara erişilirken kullanılan yöntem hem öznel, hem de keyfidir. Kimi değerlerin *a priori* (önsel) olarak askerlere özgü varsayılması ve dolayısıyla da askerlerin bu değerleri taşıdığının kabul edilmesi doğru da olabilir, yanlış da. Fakat yöntem açısından bu varsayımların doğru olmasını gerektiren hiçbir şey yoktur.

Alternatif bir yöntem ise askerlerin değerlerinin kaynakları açısından tanımlanmasıdır. Bu, bir askeri kaynaktan gelen her tür tutum ve değer ifadesinin asker zihniyetini yansıttığını varsaymaktır. Ancak bu noktadaki zorluk, askeri kaynak çıkışlı her şeyin özelliklerini bu kaynaktan almasının şart olmayışıdır. Askerler, asker oldukları gibi, Fransız ve Amerikalı, Katolik, liberal ve reaksiyoner, Yahudi ve Yahudi-karşıtı de olabilirler. Bir asker tarafından verilen herhangi bir beyanat, bir asker olarak tavırlarını değil de, daha ziyade askeri rolüyle ilgili olmayan toplumsal, iktisadi, siyasi veya dini bağlılıklarının yarattığı tavırları yansıtabilir. Şayet hayatın tüm farklı yönlerini kapsayıcı, tüm ülkelerde ve tüm zamanlarda askerlerin iletişimine dair geniş ve temsili bir örnekleme araştırılabilseydi, bu tip rastlantısal özellikler elenebilir ve sözkonusu zorluk bertaraf edilebilirdi. Ancak bu tip bir girişimin büyüklüğü, asker zihniyetini tanımlamanın alternatif bir yolunu bulmayı daha arzu edilir kılmaktadır. Bu alternatif yol da, *l'idée militaire*, yani asker fikriyatını mesleki etik olarak tanımlayıp, esaslarını kavramaktır.

Uzun bir süre boyunca aynı eylemleri tekrarlayan insanlar ayrıştırıcı ve kalıcı düşünce alışkanlıkları geliştirme eğiliminde olurlar. Dünya ile olan özel ilişkileri, dünya

hakkında özel bir bakış açısı edinmelerini sağlar ve de davranış ile rollerini bir mantığa oturtmalarına yolaçar. Bu yargı özellikle mesleki bir rol için geçerlidir. Meslekler, daha dar çerçevede tanımlanmış, daha yoğun ve özel biçimde izlenen, diğer birçok meşguliyete oranla farklı insan faaliyetlerinden daha belirgin şekilde tecrit edilmiş durumdadır. Mesleki işlevin sürekli biçimde nesnel olarak sergilenmesi, sürekli bir mesleki *weltanschauung*, yani mesleki zihniyetin ortaya çıkmasına neden olur. Asker zihniyeti, bu anlamda, profesyonel askerlik işlevinin ifasının bir parçası olan ve bu işlevin doğasından çıkarsanabilen değer, tavır ve perspektiflerden oluşur. Askerlik işlevi, şiddet yönetiminde uzman ve devletin askeri güvenliğinden sorumlu kamusal, bürokratik çerçevede örgütlenmiş bir meslek tarafından ifa edilir. Şayet bir değer veya tavır, askerlik mesleğinin uzmanlığı, sorumluluğu ve örgütlenmesine mahsus bir duruma delalet ediyor veya bu durumdan kaynaklanıyorsa, sözkonusu değer veya tavır profesyonel askeri etikin bir parçasıdır. Profesyonel etik, meslek mensubu insanların, meslek dışı olanlara davranışlarını düzenleyen düşünün dar anlamındaki mesleki ahlak kavramından daha geniştir. Profesyonel etik kavramı, askerlik mesleği rolünün sürekli ifasından çıkarsanabilen tüm tercih ve beklentileri içerir.

Asker zihniyeti, böylelikle, gerçek insan ve grupların inanışlarının incelenmesine olanak sağlayan Weberci ideal tip çerçevesinde soyut olarak tanımlanabilir. Herhangi bir birey veya grup tamamen askeri kaygılarla harekete geçmeyeceği için, hiçbir birey veya grubun askeri etiki meydana getiren unsurların tümüne sıkı sıkıya bağlı kalmayacağı açıktır. Herhangi bir subay grubu, etik çerçevesine, sadece profesyonel olduğu ölçüde, yani toplumsal zo-

runluluklardan ziyade işlevsel zorunluluklardan kaynaklandığı müddetçe bağlı kalacaktır. Bir subay kadrosunun bu etiki nadiren ifade etmesi profesyonellik düzeyinin düşüklüğüne, yaygın biçimde telaffuzu ise profesyonellik düzeyinin yüksekliğine delalet eder. Profesyonel askeri etik, ayrıca, entelektüel açıdan anlamlandırdığı askerlik mesleği gibi, "zaman ve mekan dışı"dır. Askerlik işlevinin özünde temel bir değişiklik olmadığı müddetçe profesyonel etikin içeriğinde bir değişim olmayacaktır. Silah teknolojisindeki gelişmeler veya ekonominin askerlik alanında giderek artan önemi gibi askeri teknikteki basit değişimler askeri etikin karakterinde, penisilinin icadının tıbbi etikte yolaçtığı değişikliklerden daha fazla bir değişikliğe yolaçmaz. Bu nedenle askeri etik, herhangi bir subay grubunun, herhangi bir yer ve zamanda profesyonellik düzeyi hakkında yargıda bulunulmasına olanak sağlayan sabit bir standarttır. Bu ideal modele, netlik açısından "profesyonel askeri etik" olarak atıfta bulunulacaktır. Tarihin belli bir noktasında belli bir subay grubunun öne sürdüğü görüşler, "19. yüzyıl Alman askeri etiki" veya "I. Dünya Savaşı sonrası Amerikan etiki" şeklinde isimlendirilebilir.

Takip eden bölümde, profesyonel askeri etik hakkında, (1) temel değerler ve görüş açıları, (2) ulusal askeri politika ve (3) ordunun devletle ilişkisi ile ilgili olarak, fikir geliştirilmeye çalışılacaktır. Bu tanım, beyan edilen görüşler askerlik işlevinin ifasına mahsus olduğu ölçüde doğru olacaktır. Etikin doğasına ilişkin bu çıkarımlar askeri literatürden seçilen tipik vakalara atıfta bulunularak örneklendirilecektir. Askeri etikin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tarihi gelişimi daha sonraki bölümlerde detaylı olarak ele alınacağından, Amerikan kaynaklarından yapılan alıntılar kasten sınırlı tutulmuştur. Ayrıca, bu örnekler

sadece anlamlandırmaya yardımcı olacaktır; asker kökenli birinin sözkonusu örneklerle çelişki halindeki, hatta onların askeri etiğe dahil edilmelerini geçersizleştiren ifadeleri de en az onlar kadar askeri etikin parçası olabilir. Bu konuyla ilgili biricik kriter, atıfta bulunulan örnek veya ifadenin askeri işlevin ifasıyla ilişkili olup olmadığıdır.

PROFESYONEL ASKERİ ETİK

İNSAN, TOPLUM VE TARİH. Askerlik mesleğinin varlığı, insanlar arasında çatışan çıkarlar mevcut olduğunu ve bu çıkarların elde edilebilmesi için şiddet kullanımını öngörür. Dolayısıyla askeri etik çatışmayı doğa içindeki evrensel kalıplarlardan bir olarak kabul eder ve şiddetin insanın kalıcı biyolojik ve psikolojik doğasında kökleşmiş olduğuna inanır. İnsanda varolan iyilik ve kötülük arasında askeri etikin vurgusu kötülüğedir. İnsan bencildir. Güç, varoluş ve güvenlik dürtüleriyle harekete geçer. "İnsan aklı doğası itibariyle tek yanlı ve sınırlıdır."[2] İnsanda varolan güçlülük ve zayıflık arasında askeri etikin vurgusu zayıflığadır. İnsanın bencilliği onu çatışmaya sürükler ama zayıflığı, çatışmada başarılı olunması açısından örgütlenme, disiplin ve önderlik gerektirir. Clausewitz'in de dediği gibi "Tüm savaşlar insan zayıflığını önkabul olarak alır ve bu zayıflığı hedefler." Normal insandan kahraman olmayacağını en iyi profesyonel asker bilir. Askerlik mesleği insanları, doğalarında varolan korku ve yetersizlikleri bertaraf etmek için örgütler.[3] Savaşın sürdürülmesindeki belirsizlik ve talih unsurları, ayrıca rakibin hareket tarzlarının öngörülmesine ilişkin zorluk, askerleri, insanın ileri görüşlülüğünün ve kontrol gücünün sınırları hakkında şüpheye düşürür. İnsanda varolan akıl ve mantıksızlık arasında as-

keri etikin vurgusu aklın sınırları üzerinedir. İnsanların geliştirdiği en iyi planlar, planlamada öngörülmeyen "boşluk"ların* uygulamada ortaya çıkmasıyla dağılır gider. Clausewitz, "savaşın gidişatını belirleyen unsurların dörtte üçü, irili ufaklı bilinmezlerin oluşturduğu bir belirsizlik sisi içinde saklıdır," der. Bunun yanında insan doğası ise evrensel ve değişmezdir. İnsan, tüm zaman ve mekanlarda temelde aynı insandır.[4] Askerlerin insana ilişkin görüşleri kesinlikle kötümserdir. İnsanda iyilik, güçlülük ve akıllılık unsurları mevcuttur ancak o aynı zamanda kötü, zayıf ve mantıksızdır. Askeri etikin insanı, özünde Hobbes'un insanıdır.

Askerlik mesleğinin varlığı, rekabet halindeki ulus-devletlerin varlığına bağlıdır. Mesleğin sorumluluğu devletin askeri güvenliğini arttırmaktır. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi işbirliği, örgütlenme ve disiplin gerektirir. Hem görevi topluma hizmet etmek olduğundan, hem de bu görevi yerine getirmek için kullandığı araçların doğal özelliklerinden ötürü asker, birey karşısında grubun önemine vurgu yapar. Herhangi bir eylemde başarıya erişmek, bireyin iradesinin grubun iradesine teslimini gerektirir. Gelenek, anlayış tarzı *(esprit)*, beraberlik ve camiatümünün askeri değerler sistemindeki yerleri çok yüksektir. Bir subay verdiği hizmetin gerekleri sözkonusu olduğunda kişisel çıkar ve arzularını terketmelidir. Bir 19. yüzyıl Alman subayının dediği gibi, asker "kişisel çıkar, varlık

* Yazar, yukarıda "boşluk" olarak tercüme edilen ifade için orijinal metinde Clausewitz'in *"Savaş Üzerine"* adlı çalışmasının İngilizce çevirisindeki *"friction"* terimini kullanmaktadır. *"Friction"* terimi ile savaş planlamasında öngörülmeyen tüm unsurlar (üstler-astlar arası ihtilaflar, rakibin harekat tarzlarında umulmadık farklılıklar, hava şartlarında beklenmeyen değişimler, haritalandırma hataları vb) anlatılmak istenmiştir. (Ç.N.)

ve ikbalinden feragat etmelidir . . . Şüphesiz egoizm, subay kadrosu açından vazgeçilemez olan tüm niteliklerin en zorlu düşmamdır."[5] İnsan daha ziyade sosyal bir hayvandır. Gruplar halinde yaşar. Kendisini gruplar halinde savunur. En önemlisi kendisini sadece gruplar içinde geliştirebilir. "Zayıf, bayağı ve fani birey", duygusal tatmin ve ahlaki doyuma ancak sürekli bir organik bütünün "güç, büyüklük, kalıcılık ve ihtişam"ına katılarak erişebilir.[6] Askeri etik temelinde topluluk ruhuna sahiptir. Özünde bireycilik karşıtıdır.

Askerlik görevi, mesleki bilgi bütününü meydana getiren bir tecrübe birikimine sahip olduğundan dolayı bir meslektir. Askeri görüş açısına göre, insan sadece tecrübeyle öğrenir. Eğer kendi tecrübesinden dersler çıkarması için yeterli fırsatı olmamışsa, başkalarının tecrübelerinden öğrenmelidir. Dolayısıyla subaylar tarih çalışır, tarihi incelerler. Zira tarih, Liddell Hart'ın ifadesiyle "evrensel bir tecrübe," askeri tarih ise Moltke'nin dediği gibi "barış zamanlarında savaşı öğretmenin en etkin yoludur." Bu nedenle askeri etik düzenli, belli bir amaca yönelik tarih eğitimine olağanüstü değer verir.[7] Tarih, asker açısından, gelecekte uygulanmaya müsait ilkeler geliştirilmesi amacıyla kullanıldığında değerlidir. Asker kökenli bir tarih öğrencisi çalışmalarında sürekli genellemeler oluşturmayı amaçlar. Fakat askeri etik belirli bir tarih kuramına yatkın değildir. Bir yandan monist (tekilci) yorumları reddederken, öte yandan da ideolojik ve ekonomik faktörler karşısında gücün önemini vurgular. İnsan doğasının kalıcılığı, herhangi bir ilerleme kuramını olanaksız kılar. "Değişim kaçınılmazdır. İlerleme ise kaçınılmaz değildir."[8] Tarihte bir kalıp olsa da, bu kalıp düz değil, daireseldir. Medeniyetler yükselir ve çökerler. Savaş ve barış, birbirini takip eder.

Tıpkı saldırı ve savunma muharebeleri arasındaki üstünlüğün birbirlerini takip etmeleri gibi.[9]

ULUSAL ASKERİ POLİTİKA. Askerlerin ulusal politikayla ilgili görüşleri, devletin askeri güvenliğine dair mesleki sorumluluklarını yansıtır. Bu sorumluluk ordunun, (1) devleti temel siyasi örgütlenme birimi olarak görmesine; (2) devletin askeri güvenliğine yönelik sürekli tehditleri ve sürekli savaş olasılığını vurgulamasına; (3) güvenlik tehditlerinin büyüklüğü ve yakınlığı hakkında uyarılarda bulunmasına; (4) güçlü, çeşitliliğe sahip ve hazır bir ordunun muhafazasını arzulamasına; (5) devletin taahhütlerini genişletmesi ve zaferin kesin olduğu durumlar haricinde savaşa girmesine karşı çıkmasına, yolaçar.

Ulus-Devletin Öncüllüğü. Askerlik mesleğinin varlığı, askeri bir kurumun idamesini sağlayacak yeteneğe sahip ve güvenliğine yönelik tehditler nedeniyle bu kurumun muhafaza edilmesini arzulayan ulus-devletin varlığına bağlıdır. Ulus-devletlerin profesyonel bir askeri güç bulunduran tek sosyo-politik grup olmasının belli bir nedeni yoktur. Ama birkaç ikincil derecede önemli istisna dışında, durum böyledir. Dolayısıyla askerler devleti nihai siyasi örgütlenme birimi olarak varsayma eğilimindedirler. Askeri bir gücün idamesi ve kullanımının gerekçesi, devletin siyasi amaçları içinde aranmalıdır. Savaşların nedenleri daima siyasidir. Sürekli siyasi amaçlara odaklanmış devlet politikası savaş öncesinde vardır, savaşa başvurma kararını belirleyicidir, savaşın doğasını yönlendirir ve savaştan sonra da devam eder. Savaş siyasi bir amacın aracıdır. Devletin amacı kendi yıkımı olamaz. Dolayısıyla, şayet savaşan tarafların karşılıklı yıkımı sözkonusu ise, "topyekun savaş" veya "mutlak savaş"tan kaçınılmalıdır.[10]

Güvensizliğin Sürekliliği ve Savaşın Kaçınılmazlığı. Bağımsız ulus-devletlerin varolduğu bir dünyada askeri güvenlik sorunu hiçbir zaman nihai bir çözüme kavuşamaz. Devletlerarası rekabet süreklidir ve savaş sadece bu rekabetin, varlığı her zaman hissedilen askeri güvenlik meselesinin mevcut krize eklenmesi suretiyle yoğunlaşmasıdır. Savaş daima olası ve nihayetinde kaçınılmazdır. Görünen nedenleri çatışan devlet politikalarından kaynaklansa da, temel nedenleri, tüm insan çatışmalarının kaynağının varolduğu insan doğasında gizlidir. "Savaşı ortadan kaldırmak için, nedenini yoketmeliyiz, bu neden ise insan doğasının kusurluluğunda saklıdır."[11]

Şayet savaşların nedenleri insanoğlunun doğası ise, savaşı tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Dolayısıyla, asker zihniyeti savaşı önlemek için tasarlanan kurumsal aygıtlara şüpheyle yaklaşır. Antlaşmalar, uluslararası hukuk, uluslararası tahkim, Lahey Mahkemesi, Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler'in barışa katkısı pek azdır. Belirleyici faktör daima devletler arasındaki güç ilişkisidir. "Devletlerin eylemlerini, son tahlilde, güç ve hızlı harekete geçme iradesi dışında hiçbir şey düzenleyemez."[12] Bizzat diplomasi, gücün mevcudiyeti ve kullanımı için yüzeysel bir perdeden başka bir şey değildir. Antlaşmalar ve diğer uluslararası örgütler uluslararası gücün gerçeklerini yansıttıkları müddetçe bir anlam taşırlar. Bir devlet taleplerini güçle destekleyecek dayanıklılık ve iradeye sahip değilse, diplomasi yoluyla pek bir başarı elde edemez. Nelson'un da bir defasında belirttiği gibi, "Avrupa'daki en iyi arabulucu, Britanya'ya ait bir savaş gemisi filosudur."

Güvenlik Tehditlerinin Büyüklüğü ve Yakınlığı. Askerler normalde devlete yönelik yakın ve potansiyel güvenlik tehditlerine korku ile yaklaşırlar. Lord Salis-

bury'nin bir keresinde belirttiği gibi, "Doktorlara bakarsanız, hiçbir şey sıhhatli değildir; ilahiyatçılara bakarsanız, hiçbir şey masum değildir; askerlere bakarsanız, hiçbir şey güvende değildir." Askerler devlete yönelik tehditlerin sürekli bir karaktere sahip olduğunu bilirler ama gene de mevcut tehlikenin aciliyetini vurgularlar. Mesleki yeterlik amacı askerlerin tehlikeyi mümkün olan en doğru biçimde değerlendirmelerini gerektirir. Ancak bunun yanında askerlerin askeri güvenliği hedef alan tehlikelere dikkat çekmesi hem mesleki ilgileri, hem de mesleki görevleri gereğidir. Dolayısıyla tehdit durumunun askeri açıdan değerlendirilmesinde uluslararası siyasetin nesnel gerçekleri kısmen belirleyicidir. Askerlerin görüşlerinde ayrıca öznel bir profesyonel önyargı da mevcuttur. Bu önyargının gücü, bir askerdeki genel profesyonellik düzeyine bağlıdır. Bu profesyonel önyargı veya mesleki sorumluluk konusundaki duyarlılık, askerlerin, tehdit değerlendirmesinde yanılsalar dahi, bu yanılgının, tehdidin abartılmasından kaynaklanması gerektiğine inanmalarına yolaçar. Dolayısıyla askerler kimi zamanlarda tehdit olmasa dahi devletin güvenliğine yönelik tehditler olduğuna inanacaktır.

Askerler, güvenlik tehditlerinin değerlendirilmesinde, diğer devletlerin niyetlerinden ziyade kapasitelerine bakarlar. Niyetlerin doğaları itibariyle siyasi, dönek, değişken olmaları, değerlendirilip, öngörülmelerini fiilen olanaksız kılar.[13] Bir asker, başka bir devletin savaşma gücünü değerlendirme konusunda mesleki kabiliyete sahiptir. Fakat o devletin politikaları hakkında yargıya varmak yetkinliğinin dışında bir konudur. İnsan, doğası itibariyle, daha güçlü bir devlete, en dostane niyetleri ilan etse dahi güvenilmemesi gerektiğini düşünür. Eğer bir devletin diğerinin güvenliğini zedeleyecek gücü varsa, zedeleyeceğini

varsaymak gerekir. Güvenlik, diğer güçlere en kötü niyetlerin ve en keskin yeteneklerin yakıştırılmasını gerektirir. Her ihtimale hazırlıklı olmak askerlere ait bir sorumluluktur. Askerlerin "fikri hiçbir zaman iyi dileklere sarılıp sarmalanmamalıdır. . . Bir asker, zaman, yer ve kaynaklara dair askeri olgular, zorlu hesaplar ve çetin gerçeklerle uğraşacaktır."[14] Bir ülkenin askeri planlamacıları, diğer ülkenin kendilerine saldıracağına dair herhangi bir göstergeye gereksinim duymaksızın, o ülke ile savaşa dair etraflı planlar hazırlayabilir.

Askeri Gücün Düzeyi ve Kaynakları. Askerlerin ulusal güvenlikle ilgili endişeleri, onları devletin güvenliğinin muhafazası amacıyla silahlı kuvvetlerin genişletilmesi ve güçlendirilmesi konusunda uyarılarda bulunmaya sevkeder. Bu uyarıların en yaygını, ulusal bütçeden daha geniş bir pay talebi ile tezahür eder. Ordu, aynı endişe nedeniyle, ayrıca, askeri kaynakların (devletin iktisadi ve insan potansiyeli) gerçek askeri güce dönüştürülmesini arzular. Askerler tipik olarak silah üretebilen fabrikalara sahip olmaktansa, elinde güçlerini toparlayabileceği düzenli birlikler ve silah stokları bulunmasını tercih eder. Gözle görülür güç ister; görünmez, potansiyel güç değil. Askerlerin bir diğer arzusu da, bu gücün fiilen mümkün olan tüm olasılıklara göğüs gerebilecek kapasitede bir güç olmasıdır. İnsan öngörüsünün sınırları, güvenlik tehditlerinin belirli şekillerde gerçekleşeceğine dair varsayımları tehlikeli kılmaktadır. Bu nedenle askerler, silah sistemlerinin her birinin, karşı koymak üzere tasarlandıkları tehditlerle mücadele edebilmeleri için yeterince sağlam bir bakım görmeleri kaydıyla, mümkün olan en geniş silah ve güç çeşitliliğini tercih eder. Devlet normalde olası tehditlerin tümüne veya birçoğuna karşı koyabilecek güçleri elinde bulundur-

ma yeteneğine sahip olmadığından askerlerden, askeri öncelikler sıralaması oluşturması beklenebilir. Kuramsal açıdan bakıldığında, askerlerin bu sıralamayı askeri güvenliğin öznel gereklerine göre yapmaları gerekir. Gerçekte ise elbette askerlerin bilhassa aşina olduğu askeri ihtiyaçlar ve güçler öne çıkarılmaktadır. Bir asker, bu şekilde hareket ettiği ölçüde, bir bütün olarak ordunun görüşlerinin sözcülüğünden ziyade, belirli bir kuvvet komutanlığı veya oradaki belirli bir bölümün çıkarlarının sözcülüğünü yapmış olacaktır. Ancak oluşturduğu öncelikler hiyerarşisi ne olursa olsun, askeri sezgileri bu askerin devleti sözkonusu sıralamada mümkün olduğunca alta inmesi konusunda uyarmasına yolaçar.

Askerler devletin güvenliğinin, garantiler ve ittifaklar yoluyla da arttırılmasını isterler. Ancak askerler açısından bu garanti ve ittifakların, devletin gücünü, taahhütlerinden fazla arttırması gerekir. Zayıf, istikrarsız ve macerapeverest müttefikler kazanç sağlamaktan ziyade sorumluluk yükler. Müttefik seçimi, ideolojik ve siyasi kaygılara bakılmaksızın, sadece ulusal güvenlik çıkarlarının karşılıklılığı temelinden hareketle yapılmalıdır. "Devletler arasındaki ittifaklara tamamen güç politikası çerçevesinde yaklaşılmalıdır."[15] Bu deyimin sahibi bir Alman monarşi yanlısıdır, ancak Almanya'nın 1920'li yıllarda komünist Rusya ile askeri işbirliği kurmasından dolayı hissettiği pişmanlık, 1950'li yıllarda faşist İspanya ile işbirliğine giren Amerikan askeri kurmaylarının pişmanlığından daha fazla olmamıştır. Ulusal güç ayrıca sınırların genişletilmesi ve dış üsler elde edilmesi ile de arttırılabilir. Ancak burada da toprakların genişletilmesinin, taahhütlerin fazladan arttırılması değil, güçte gerçek bir artış yaratması anlamına gelmesi önemlidir. Askerlerin saldırıya açık ve savunulma-

sı zor tecrit halindeki denizaşırı toprakların ulusal sınırlara katılması gibi bir arzusu yoktur.

Taahhütlerin Sınırlanması ve Savaştan Kaçınılması. Askerlerin, siyasi hedeflerin arzulanırlığı veya sakıncalılığı gibi kaygıları yoktur. Ancak, devletin askeri güvenliğini doğrudan etkilediği için, siyasi hedeflerle askeri araçlar arasındaki ilişki hakkında kaygıları mevcuttur. Politikacı, ulusu, askeri kapasitesinin ötesinde taahhütler altına almaktan kaçınmalıdır. Sakıncalı olduklarından değil de, uygulanamaz olduklarından dolayı, büyük siyasi tasarımlardan ve kapsamlı siyasi hedeflerden kaçınılmalıdır.* Devletin askeri güvenliği ön planda olmalıdır. Ahlaki hedefler ve ideolojik amaçların takibi, askeri güvenlik pahasına yapılmamalıdır. Siyasi amaç hedeftir ama bu yargı, Clausewitz'in ifadesiyle, "despot bir kanundur anlamına gelmez; siyasi amaç eldeki imkanların niteliklerine uyum sağlamalıdır. . ." Devlet adamı devlet politikasının dinamik yönünü, amaca ilişkin unsurlarını belirler. Askerler ise bu politikanın pasif yönünü, araçsal unsurlarını temsil eder. Askerin işlevi, devlet adamını, amaçları araçlarının ötesine geçtiğinde uyarmaktır.

Askerler, normal hallerde, dikkatsiz, saldırgan ve savaş yanlısı hareket tarzlarına karşı çıkarlar. Belirli bir güce karşı savaşın gelecekte kaçınılmaz olduğu ve de bu müstakbel savaşta başarı şansının az olduğu düşünülürse, ulu-

---

* "Profesyonel askerin vazifesi onu kötümser olmaya mecbur eder. İdealizme ve iyi dileklere cevabı 'hayır' olmalıdır. Bu, onu barış ve refah dönemlerinde sevimsiz biri yapsa da, o koşulların geçici olduğunu, tarihin sarkacının eninde sonunda ülkenin ikbalini ve muhtemelen varlığını tehlikeye sokacak ve silahlı kuvvetlerin nihai müdahalesini gerektirecek o eski noktaya geri döneceğini farzetmelidir." R. A. Hall (Albay, ABD), "The Peacetime Duties of the Armed Services," U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXX (Haziran 1946), 781.

sal güvenliği korumak amacıyla bugünden bir "önleyici savaş" tercihinde bulunabilirler. Ancak normalde geleceği kesin hatlarıyla öngörmenin olanaksızlığını kabul ederler. Savaş, her durumda, devletin askeri güvenliğine yönelik tehditlerin yoğunlaşmasıdır, dolayısıyla savaşa nihai bir yol olarak, fiilen kesin bir sonuç alınabileceği anda başvurulmalıdır.[16] Kesin bir sonuç alınması yönünde öngörüde bulunabilme şartı ise, güçlü bir devletin, tecrit edilmiş, küçük veya gerikalmış bir ulus ile çarpışması halleri hariç, nadiren karşılanır. Bu nedenle, savaş askerler açısından pek sık tercih edilen bir şey değildir. Dolayısıyla, askerler, daima, savaş tehlikesinin artan silahlanma gerektirdiğini öne sürerler ama bu silahlanma artışının savaşı elverişli veya arzu edilir kılacağını pek söylemezler. Daima hazırlıktan yanadırlar ama hiçbir zaman hazır hissetmezler. Bu çerçevede, profesyonel asker devlet politikasının belirlenmesi sürecine tedbirli, muhafazakar, sınırlayıcı bir rol üstlenerek katkıda bulunur. Faşist Almanya, komünist Rusya ve demokratik Amerika da dahil olmak üzere modern devletlerin birçoğunda askerlerin tipik rolü bu olmuştur. Savaşa hazırlanmak isterler. Ama savaşmaya hiçbir zaman hazır değillerdir.

Bu pasif tavrın kökleri, kurumsal muhafazakarlıkta olduğu kadar, devletin güvenliğine dair kaygılarda da yatabilir. Lider konumundaki komutanlar, toplumun en büyük güç yapılanmalarından birinin başındadırlar. Bu toplum savaşa girerse, her şeyi riske etmiş olacaklardır. Sonucu ister zafer, ister mağlubiyet olsun, savaş kurumlar arasında en çok askeri kurum için rahatsızlık verici bir durumdur. Çarlık Rusyası subaylarından biri, bir keresinde, savaştan, "orduları çürütüyor" diye nefret ettiğini belirtmiş, Amerikan donanma subayları ise İç Savaş'ı "donanmayı mahvet-

ti" diye suçlamışlardır.[17] Bu tavır, araçları amaca dönüştüren bir yönelimi, Merton'un ifadesiyle, gizli, potansiyel işlevin, açık, dışa vurulan işlevi geride bıraktığı bir noktayı yansıtmaktadır. Asker, güçle ilgili kaygısı neticesinde, güç birikimini, kullanılabileceği alanlara bakılmaksızın, kendi içinde bir amaç olarak görebilir. Bu gücün herhangi bir şekilde israfı konusunda çok isteksiz bir tavır ortaya koyabilir.

Asker kendisini, sivillerin savaş çığırtkanlığının sürekli bir kurbanı olarak görür. Savaşı başlatanlar halk ve siyasetçiler, kamuoyu ve hükümetlerdir. Bu savaşlarda çarpışacak olanlarsa askerlerdir. Savaşa methiyeler düzenler, savaşı romantik hale dönüştürenler askerler değil, sivil felsefeciler, yayıncılar, akademisyenler olmuşlardır. Sadece askeri gücün varlığı savaşa neden olmaz. Barışı arzulayan bir devlet, arzusunu elde etmek için iyi silahlanmış olmalıdır. Zayıf devletler saldırıya davetiye çıkarırlar. Sivil siyasetçi halka hoş görünmek için bir yandan silahlanma giderlerini kısmak, öte yandan da maceraperest bir dış politika takip etmek eğilimindedir. Asker her iki eğilime de karşıdır. Askeri etik, bu şekilde, silahlı güç ve savaş yanlılığı, asker devlet ve savaşa eğilimli devlet arasına keskin bir çizgi çekmektedir.[18] Asker devlet düzenli gücün, disiplin, hiyerarşi, iç sınırlama ve dayanıklılık gibi askeri faziletlerini barındırır. Savaş yanlısı devleti ise vahşi, sorumsuz şevk ve heyecan ve de şiddet, zafer ve macera aşkı gibi özellikler tarif eder. Savaşa aşina asker için, bu tür bir zihniyetin pek tasvip edilecek yanı yoktur. Bir yandan savaşın nihai olarak kaçınılmazlığına inanırken, öte yandan da savaşla çok yakın bir bağlılık kurulmasına karşı en keskin muhalefeti yapar.

ASKER VE DEVLET. Askerlik mesleği uzmanlık gerektirir ve sınırlı bir yapıya sahiptir. Askerlik mesleğinin mensupları kendi alanlarında ihtisaslaşmış bir yeterliliğe sahipken, alanları dışında yeterlilik eksiklikleri mevcuttur. Askerlik mesleğinin devletle ilişkisi bu doğal işbölümü üzerine kurulmuştur. Bu ilişkinin özü, askeri uzman ile siyasi uzman veya devlet adamının farklı yeterlilik alanlarını ilgilendirir. Askerlik biliminin 19. yüzyılda profesyonelleşmesinden önce aynı insanın her iki alanda da faaliyet göstermesi mümkündü. Ancak bu şimdi imkansızdır. Napolyon askerlik ilmi ile siyaset arasındaki o eski birliği bünyesinde toparlayabilmiştir. Ancak Napolyon'un yerini, bu yeni bölümlenmeyi sembolize eden Bismarck ve Moltke almıştır.* Devlet adamı ile asker arasında bulunması gereken ilişkinin yapısının tam ve kesin bir tanımı yapılamaz. Ancak bu ilişkiyi düzenlemesi gereken ilkelerin bazılarını ortaya koymak mümkündür.

Askerlik bilimi, karar ve eylem için mesleki eğitim ve tecrübenin sağladığı bir ihtisas yeterliliğini gerektiren bir alandır. Devlet politikasının silahlı kuvvetlerce tatbikini ilgilendiren bu alan sabit ve değişken unsurlardan oluşur. Böylesi bir ayrım askerlik mesleğinin ortaya çıkışından sonra tanımlanabilmiştir. Sabit unsur, insan doğasının ve fiziki coğrafyanın kalıcılığını yansıtır. Bunu strateji diye

* Devlet adamı ile askerin birbirlerinin yerini tutmaları imkanı korkarım geçen yüzyıl ebediyen tarihe karışmıştır. Almanlar savaşma işini profesyonelleştirmiş, modern icatlar ise, savaşın teknik yönlerini arttırarak, onu bir ihtisas alanına dönüştürmüştür. Aynı durum demokrasi yoluyla profesyonelleşen siyaset için de aşağı yukarı geçerlidir. Her ne kadar ikisi de aynı zanaatın, yani insanların yönetimi ve insana ait işlerin düzenlenmesi zanaatının, dalları olsa da, artık hiçbir insan her iki vazifeye birden talip olmayı ümit edemez." Mareşal Earl Wavell, *The Good Soldier* (Londra, 1948), s. 27-28.

isimlendirip, böylelikle değişken unsurlardan, yani taktik ve lojistikten, ayırt edebileceğimiz gibi, savaşın "temel", "sabit", "ebedi", "değişmeyen ve değiştirilemez" ilkeler bütünü olarak da formüle edebiliriz. Askeri tarihçiler bu ilkelerin sayısı ve içeriği üzerinde farklı görüşler bildirseler de, askerlik biliminin temel çekirdeği sıfatıyla varlıklarını sorgulamazlar. Ancak sözkonusu ilkelerin tatbiki teknoloji ve toplumsal örgütlenmedeki değişimler çerçevesinde sürekli değişir. Bu nedenle ideal asker, stratejide muhafazakar, yeni silahlar ve yeni taktik yapıları ile ilgili olarak ise açık fikirli ve ilerlemecidir. Askerlik biliminin hem sabit, hem de değişken veçheleri üzerinde eşit bir uzmanlık düzeyine sahiptir. İcra ettiği sanatın özü aslında bu iki veçhe arasındaki ilişki olarak tanımlanabilir: "iyi komutanlığın değişmez, temel koşullarının, değişken taktik yapılarla ilişkisi..."[19] Devlet adamının, profesyonel askerin yargısını kabul etmesi gereken alan işte budur.

Siyaset devlet politikasının hedefleri üzerine yoğunlaşır. Bu alanda yeterlilik, karar alma sürecine giren tüm unsur ve çıkarlar hakkında geniş bilgiye sahip olmayı ve de bu sürece dahil olmasını sağlayacak meşru bir yetkiyi gerektirir. Siyaset askeri yetkinliğinin kapsamı dışındadır ve askerlerin siyasete katılımı, mesleki yetkinliklerini gölgelemek, meslek içinde bölünmeler yaratmak ve mesleki değerlerin dışsal değerlerle ikame edilmesine yolaçmak suretiyle profesyonelliklerini zedeler. Bir subay siyasi açıdan tarafsız kalmalıdır. "Bir komutan askeri konulardaki yargısının siyasi kaygılarla sapmasına hiçbir zaman müsaade etmemelidir."[20] Askerlik bilimine ait alan, siyasi alana tabi olduğu kadar, ondan bağımsızdır da. Savaşın siyasi amaçlara hizmet etmesi gibi, askerlik mesleği de devletin amaçlarına hizmet eder. Ancak devlet adamı mesleğin bü-

tünlüğüne ve faaliyet alanına saygı göstermelidir. Askerler, devlet adamından siyasi kılavuzluk beklentisi içinde olma hakkına sahiptir. Bu özerk mesleğin, siyasi amaçlara esaslı şekilde tabiiyeti sözkonusu olduğunda sivil denetimden bahsetmek mümkündür.

Askerin devlete karşı sorumlulukları üç bölümden oluşur. Bunların ilki temsili işlevdir ve askeri güvenliğe ilişkin taleplerin devlet mekanizmasında temsilini ifade eder. Askerler, diğer güçlerin kabiliyetleri ile ilgili bilgiler ışığında, askeri güvenliğin asgari düzeyde sağlanması açısından gerekli gördüğü hususlar hakkında devlet yetkililerine bilgi vermelidirler. Bu konudaki görüşlerini ne ölçüde sunabilecekleri hakkında bir tanımlama yapmak zor olsa da, bunun sınırları olduğu gerçeğini kabul etmek gerekir. Askerlerin sahip olduğu yetki ve görev, genel hatlarıyla, kaynakların askeri ve diğer alanlar arasında bölüştürülmesinden sorumlu yasama veya yürütmeye dahil kamusal organlara görüşlerini sunmalarıdır. Askerin ikinci sorumluluğu, danışmanlık işlevidir ve devletin alternatif hareket tarzlarının sonuçlarının askeri açıdan incelenip, bu konuda devlet yetkililerine rapor sunulmasını ifade eder. Devleti yönetenler şayet üç olası politika üzerinde duruyorlarsa, asker elbette ki bunlardan hangisinin arzu edilir olduğu hakkında yargıda bulunamaz. Ancak bu politikalardan ilkinin halihazırdaki askeri kapasiteyle kolayca yerine getirilebileceğini, ikincisinin, askeri kuvvetlerde kayda değer bir artış sağlanmaması halinde ciddi riskler içerdiğini, üçüncüsünün ise verimli bir şekilde uygulanmasının devletin askeri kabiliyetini aştığını söyleyebilir. Askerin devlete karşı üçüncü ve son sorumluluğu, yürütme işlevidir ve kendi askeri kanaatinin tam aksi yönünde olsa dahi, devletin askeri güvenliği ilgilendiren kararlarının uygulanma-

sını ifade eder. Devlet adamı hedefi belirler ve askerlere bu hedefe erişilmesi sürecinde kullanacakları kaynakları tahsis eder. Bundan sonra beklenen, askerlerin ellerinden gelen en iyi şekilde bu hedefe ulaşılması için mücadele etmeleri olacaktır. Bu aslında askeri stratejinin, politika doğrultusunda tanımlanmasıdır: "komutanın emrine sunulan imkanların, belirlenen hedefe uyumlaştırılması."[21]

Elbette ki strateji ve politika kavramlarının çakıştığı oldukça geniş bir alan mevcuttur. Kimi zamanlar, üst düzey bir komutan tamamen askeri gerekçelerle bir karar aldığı halde, bu kararın önceden tahmin etmediği bazı siyasi sonuçlar yarattığını görebilir. Böyle durumlarda, politik kaygılar, stratejik kaygılara oranla öncelik kazanmalıdır. Askerler, savaş meydanının seçimi gibi belki de tamamen askeri nitelikli birçok kararın politika boyutuna da sahip olduğunu ve bu doğrultuda yönlendirilmesi gerektiğini bilmelidirler. Clausewitz'in de dediği gibi, "savaş sanatı en geniş anlamıyla düşünüldüğünde siyasete dönüşür, ama bu, uğrunda notaların değil, muharebelerin verildiği bir siyasettir." Devletin en üst düzey askeri komutanları, kaçınılmaz olarak strateji ve politikanın bu birbirine karışmış dünyasında faaliyet gösterirler. Askeri tavırlarının siyasi sonuçları hakkında daima tedbirli olmalı ve devlet adamlarının nihai kararlarını kabullenme iradesi göstermelidirler. İdeal bir asker, kendisinden yürütme işlevi çerçevesinde, hem askeri hem de siyasi unsurlar içeren kararlar verilmesi istendiğinde, önce askeri çözümü geliştirmeli ve sonra da şayet gerekiyorsa siyasi danışmanlarının önerileri doğrultusunda bu çözümde değişiklikler yapmalıdır.

Askerlik mesleği devlete hizmet için vardır. Mümkün olan en iyi hizmetin sunulabilmesi için, askerlik mesleğinin ve bu mesleğin yönettiği gücün, devlet politikasının

verimli bir aracı haline dönüştürülmesi gerekir. Siyasi irade yukarıdan geldiği için, mesleğin bir itaat hiyerarşisi şeklinde örgütlenmesi gerekir. Mesleğin işlevini yerine getirebilmesi için ise bu hiyerarşideki her bir kademenin, kendisinden alt kademelerin kesin ve sadık itaatini görmesi gerekir. Bu nedenle sadakat ve itaat askerlikteki en güçlü mesleki faziletlerdir: "itaat kuralı, askerlik için diğer tüm kuralların bağlı olduğu bir fazilettir . . ."[22] Bir asker yetkili üstünden yasal bir emir aldığında, tartışmaz, tereddüt etmez, kendi görüşlerini öne sürmez; hemen itaat gösterir. Asker hakkında, uyguladığı politikalar üzerinden değil, uygulama sürecindeki çabukluğu ve verimliliği üzerinden yargıya varılır. Askerlerin hedefi, bu itaat aracını mükemmelleştirmektir, bu aracın hangi amaçlarla kullanıldığı ise sorumluluklarını aşar. En önemli faydası, amaca yönelik değil, araçsaldır. Shakespeare'in V. Henry'sindeki asker gibi, davanın doğruluğunu "bilmesi" veya "öğrenmesi" gerekmez. Çünkü şayet "Kral'ın 'davası' yanlışsa, Kral'a itaatimiz suçu bizim üzerimizden siler."

Bir subay kadrosu, sadece askerlik idealine itaatkar olduğu ölçüde profesyoneldir. Diğer bağlılıkları fani ve bölücüdür. Bugün siyasi açıdan cazip görünen bir şey, yarın unutulacaktır. Birine siyasi açıdan cazip görünen bir şey, diğerinin nefretini uyandıracaktır. Silahlı kuvvetler içinde değişmez ve birleştirici olan tek şey mesleki yetkinlik idealidir: bireyin İyi Askerlik idealine sadakati, birliğin En İyi Alayın ruh ve geleneklerine sadakati. En etkili askeri kuvvet ve subaylar, siyasi ve ideolojik hedeflerden ziyade, bu ideallerle motive olanlardır. Silahlı kuvvetlerin devletin sadık bir hizmetkarı olması ve sivil denetimin teminat altına alınması, ancak askerlerin bu ideallere bağlılıklarıyla mümkündür. Modern ordularda, subayların mesleki moti-

vasyonu, siyasi veya ekonomik gerekçelerle, gönüllü veya zorunlu olarak askere alman yurttaş-askerlerin motivasyonlarıyla tezat arzetmektedir. Profesyonel subay kadrosu, devletin, askere alınmış yurttaş-askerlerin itaatlerini sağlamakla yükümlü organıdır. Elbette ki yurttaş-askerlerin, bir West Point veya St. Cyr mezunu gibi, mesleki motivasyon ve mesleki sorumluluk duyarlılığı geliştirmesi beklenemez. Bununla birlikte, profesyonel subaylarla yurttaş-askerler arasındaki fark, yurttaş-askerlerin dış dürtü ve etkilere kayıtsız kalmaları sağlandığı ölçüde asgari düzeye çekilebilir. İşi iyi savaşmak olduğu için iyi savaşan profesyonel bir ordu, daha yüksek bir amaç uğruna iyi bir savaş veren siyasi bir ordudan çok daha güvenilirdir. Amerika Birleşik Devletleri Deniz Piyadeleri Komutanlığı ve Fransız Lejyoner Kuvvetleri, devletlerine, gönderildikleri sefer ne olursa olsun, değişmez ve kayıtsız bir yetkinlikle hizmet verirler. Profesyonelin askeri niteliği, uğrunda savaştığı davadan bağımsızdır.

İtaat askerlerin en yüksek faziletidir. Peki itaatin sınırları nedir? Bu soru iki farklı bağlamda ortaya çıkar. Bunlardan ilki, subayın ahlaki ve entelektüel vasıfları olan askeri itaat ile mesleki yetkinlik arasındaki ilişki üzerinde odaklaşır. İkincisi ise bir askeri değer olarak itaat ile askeri olmayan değerler arasındaki çatışmayı irdeler.

Askeri İtaat-Mesleki Yetkinlik Karşıtlığı. Askeri itaat ile mesleki yetkinlik arasındaki çatışma genellikle askerlikteki ast-üst ilişkisinde görülür. Çatışma, iki geniş anlamda, harekata ve doktrine özgü olarak ortaya çıkar. Harekata dair çatışma, alt rütbedeki bir subayın, bağlı olduğu üstünden gelen ve askeri bir felakete yolaçacağına inandığı bir emri yerine getirmesi durumunda sözkonusu olabilir. Ast konumdaki subayın görüşlerini üstüne bildirdiği

ve komutanının emrinde gene de ısrar ettiği veya alt rütbedeki subayın üstü konumundaki subayı görüşlerinden haberdar etme fırsatı bulamadığı varsayılırsa, astın gene de itaat etmesi gerekir mi? İtaatin amacı, üstlerin hedefinin gerçekleştirilmesidir. Şayet ast bu hedefi tam olarak biliyor ve üssünün bilgi sahibi olmadığı bazı şartlar nedeniyle hedefe ancak emre itaatsizlikle erişebiliyorsa, itaatsizlik göstermesi haklılık kazanabilir. Ancak bu duruma pek nadir rastlanılır. Normal durumlarda, harekata dair emirlere itaatsizliğin askeri örgütlenme yapısı üzerinde neden olduğu zedelenme, bu tür itaatsizliklerin kazandırdığı faydaları safdışı edecektir. Üstün daha büyük bir yetkinliğe ve daha fazla bilgiye sahip olduğu farzedilmelidir. Harekatlarda, özellikle de omuz omuza savaşta, sarsılmaz itaatin, askeri yetkinlikle çatışma halinde olabileceği düşünülemez. Askeri yetkinliğin özü bu itaattir.*

Askeri itaat ile mesleki yetkinlik arasındaki ikinci tür çatışma harekat dışı, doktrinle ilgili konularda ortaya çıkar. Katı ve esnek olmayan itaat, yeni fikirlerin bastırılmasına, ilerlemeyi engelleyici bir rutinin oluşmasına yolaçabilir. Yüksek komuta düzeyindeki askerlerin düşünce tarzlarını geçmişte dondurmuş olmaları, taktik ve teknolojide-

* Harekata dair emirlere itaatsizliğin klasik bir örneği, aşağıdaki ifadelerle davranışına haklılık kazandırmaya çalışan Lord Nelson'a ait olanıdır: "Birçoklarının benim gibi düşünmediğini görüyorum ama emre itaat mükemmeliyetin ta kendisidir. Eğer üstlerim burnumun dibinde neler olduğunu bilselerdi talimatları ne olurdu acaba? Ben emirlerin en büyüğünün Kralıma hizmet vermek ve Fransız'ı mağlup etmek olduğuna inanıyorum. Bu en büyük emirden diğer bazı küçük emirler serpilebilir ve şayet küçük emirlerden bazıları büyük emri bastırırsa, ben geri döner ve büyük emre itaat ederim." Bkz. A.T. Mahan, *The Life of Nelson* (Boston, 2 cilt, gözden geçirilmiş 2. basım, 1900), I. Cilt, 56-63, 189-191, 445-451, II. Cilt, 89-92 ve *Retrospect and Prospect* (Boston, 1902), s. 255-283.

ki rahatsız edici yeni gelişmeleri bastırmak için askeri hiyerarşi mekanizmasını devreye sokmaları pek rastlanmamış durumlar değildir. Orta kademelerde subayların mesleki bilgilerini geliştirmek amacıyla böylesi durumlarda üstlerine itaatsizlik göstermeleri haklılık kazanabilir mi? Bu soruya verilebilecek basit bir yanıt yoktur. Üst rütbedeki subayların yetkilerinin daha yüksek düzeydeki mesleki kabiliyetlerinden kaynaklandığı kabul edilir. Şayet durum böyle değilse, emir-komuta zinciri mesleki olmayan amaçlar uğrunda kötüye kullanılıyor demektir. Ancak ast konumundaki subaylar, talimatnameyi oluşturan doktrinlerden çok daha üstün olarak gördükleri doktrinleri zorlarken gene de tedbirli adımlar atmalıdırlar. Bu subaylar, özellikle de, mücadelelerinde başarılı olduklarını varsayarsak, devreye sokacakları yeni tekniğin askeri verimliliği, emir-komuta zincirinde yolaçtıkları zedelenmeyi bertaraf edecek ölçüde arttırıp arttırmayacağını hesap etmelidirler. Eğer bertaraf ediyorsa, o halde itaatsizliğin haklı bir gerekçesi var demektir. En nihayetinde mesleki yetkinlik, belirleyici kriter olmalıdır.[23]

Askeri İtaat-Askeri Olmayan Değerler Karşıtlığı. Bu konuyla ilgili olarak rastlanabilecek ikinci tür sorunlar, askeri itaatin askeri olmayan değerlerle ilişkisine dairdir. Devlet adamı tarafından, ülkesini bir ulusal felakete sürükleyeceğine inandığı bir hareket tarzını takip etmesi emredildiğinde, subayın sorumluluğu ne olacaktır? Veya kara sınırları hukukunu açıkça ihlal edecek bir emri yerine getirmesi istendiğinde? Ya da genel kabul gören ahlak standartlarından benzer düzeyde bir sapmayla sonuçlanacak bir şey yapması emredildiğinde? Bu sorunları dört grupta ele almak mümkünmüş gibi görünüyor.

İlk olarak, askeri itaat ile siyasi hikmet arasında bir ça-

tışma mevcuttur. Askerlikte astların, mesleki verimliliği arttıracak yeni gelişmelerin kabulü konusunda yönetici düzeydeki komutanlarına zorlamada bulunmalarının haklı görülebileceğini evvelce söylemiştik. Aynı ilişkinin üst düzeydeki komutanlarla devlet adamları arasında da olması gerekmez mi? Şayet devlet adamı tam bir siyasi budalalık gibi görünen bir yol takip ediyorsa, komutanın siyasi hikmet talebiyle bu yola karşı direniş göstermesi haklı bulunmaz mı? Üstlerine ayak direyen ast konumundaki subaylar, kendilerini mesleki hikmete atıfta bulunmak suretiyle savunurlar. Ancak bu iki durum arasında büyük bir fark vardır. Askeri verimliliğin kriterleri sınırlı, somut ve göreceli olarak nesnel; siyasi hikmetin kriterleri ise sınırları belirlenmemiş, müphem ve oldukça öznel kriterlerdir. Hiçbir mantıklı insan, bir subayın siyasi yargısının devlet adamlarının siyasi yargılarına oranla daha tercih edilir olduğuna inanmaz. Devlet adamının yüksek düzeyde siyasi hikmet sahibi olduğu bir gerçek olarak kabul edilmelidir. Şayet devlet adamı, askerin ulusal bir felaketle neticeleneceğinden emin olduğu bir savaşa karar verirse, asker, fikrini beyan ettikten sonra geri çekilmeli ve bu zor durumda elinden gelen en iyisini yapmaya çalışmalıdır. Örneğin 1930'lu yılların sonlarında Alman ordusunun üst düzey komutanlarının hemen hepsi, Hitler'in dış politikalarının ulusal bir felakete yol açacağı konusunda hemfikirdiler. Ancak askeri görev onun emirlerinin yerine getirilmesini gerektirdi. Bazıları bu yolu takip ederken, bazıları da, siyasi hedeflerine ulaşmak için mesleki düsturu terk etti. General MacArthur'un, hükümetin Kore Savaşı'nı yürütüş tarzına yönelik muhalefeti de özünde benzer bir nitelik arzediyordu. Hitler'e karşı direnişe katılan generaller de, MacArthur da unuttular ki, savaş ve barış meselelerinde karar vermek subayların bir işlevi değildir.

İkinci ve ilkinin tam karşıtı olarak, askeri yetkinlik siyasi bir üstün tehdidine maruz kaldığı anda, askeri itaat ile askeri yetkinlik arasında bir çatışma ortaya çıkar. Şayet bir devlet adamı, mesleki standartlar ışığında yorumlandığında askeri açıdan saçma olan bir emir verse ve sözkonusu emir, hiçbir siyasi sonuç taşımaksızın tamamen askerlik alanına giren bir konuda olsa, bu emri alan subay ne yapabilir? Emir hiçbir siyasi sonuç taşımaksızın tamamen askerlik alanına giren bir konuda olduğu takdirde, yani son şarta uygun olup siyasetten tamamen ayrılmış ise, bu durum, dış mülahazaların mesleki alana açık bir müdahalesini gösterir. Askeri bir üstün sorgulanabilir bir emir vermesiyle ilgili örnekte mevcut olan, üstlerin mesleki yetkinliğe sahip oldukları öngörüsü, devlet adamı askeri meselelere müdahale ettiğinde sözkonusu olamaz. Bu noktada mesleki standartların varlığı, askeri itaatsizliğe haklılık kazandırır. Devlet adamı, tıpkı Hitler'in II. Dünya Savaşı'nm son dönemlerinde yaptığı gibi, çarpışma halindeki birliklerin ilerlemesi veya geri çekilmesi konusunda karar veremez.

Üçüncü ve bu iki karşıt uç değerlendirmenin tam ortasında olarak, askeri itaat ile hukukilik arasında bir çatışma mevcuttur. Şayet bir subay, sivil bir üstten bir emir alırsa ve de sivil üstün böylesi bir emri yürürlüğe sokacak yasal yetkisi yoksa ne yapabilir? Subayın, devletin bir hizmetkarı olarak, sadece devletin meşru yetkiye sahip organlarının hizmetinde olduğu varsayılır. Şayet devlet adamı seçtiği harekat tarzına dair emri verirken, yasalara uygun hareket etmediğini kabulleniyorsa, o halde subayın itaatsizlik göstermesi haklılık kazanır. Şayet devlet adamı yasalara uygun hareket ettiği iddiasını öne sürüyor, ancak subay devlet adamının verdiği emri yasadışı buluyorsa, o halde me-

sele subay ve devlet adamının neyin yasal, neyin yasadışı olduğu konusundaki yargılarını belirleyen göreceli yetkinliklerine bağlı olur. Askerlik mesleğinin bulunduğu birçok modern devlette ayrıca bir grup ihtisas sahibi uzmanın oluşturduğu ve bu tip konularda karara varma işlevini yerine getiren adli makamları vardır. Şayet adli makamların bu konudaki yargısı elde edilebiliyorsa, subay bu yargıyı kabul etmek zorundadır. Şayet bu, durumun aciliyetinden veya bizzat adli makamın yasallığının şüphe altında olmasından dolayı, mümkün değilse, subay sadece duruma uygulanacak yasayı inceleyebilir ve bu yolla kendi kararını verebilir. Hukuk standartları siyasete ait standartlardan çok daha kesin, ancak askerlik bilimine ait standartlara oranla daha az tanımlanmış durumdadır. Durum ne olursa olsun, subay devlet adamının görüşünün geçerliliğini kuvvetle muhtemel olarak ele almak zorundadır. Şayet devleti yöneten iki hükümet mevcutsa ve de her ikisi de usulünce yönetime geldiklerini ve askerlerin itaatini hak ettiklerini öne sürüyorlarsa, subay bu ikisi arasında bir siyasi tercih yapmaktan kaçmamaz.

Son olarak, askeri itaat ile temel ahlak arasında bir çatışma mevcuttur. Bir subaya, devlet adamı tarafından soykırım işlemesi, işgal altında tuttukları topraklardaki halkları yoketmesi emredilirse, bu subay ne yapabilir? Etik standartlar hakkında yargıda bulunmak ve bu standartları uygulamak sözkonusu olduğunda, devlet adamı ve asker eşittir. Her ikisi de ahlaki açıdan eylemleri üzerinde sorumluluk taşıyan özgür bireylerdir. Asker, ahlaki açıdan nihai bir yargıda bulunma hakkını sivile teslim edemez. Kendisini, ahlaklı bir birey olmaktan alıkoyma hakkı yoktur. Fakat mesele, bu kadar basit değildir. Çünkü bu noktada hem siyaset hem de temel ahlak kuralları sözkonusu

olabilir. Devlet adamı devlet çıkarlarını ilerletmek açısından kendisini genel kabul gören ahlak kurallarını ihlal etmek mecburiyetinde hissedebilir. Meselenin sıklıkla böyle durumlarda ortaya çıktığı reddedilemez. Devlet adamı *raison d'état** uğruna bilincin özel taleplerini reddediyor diye, askerin bilincini, kendinde olduğu gibi ikinci plana atarak, onu da bu reddedişe bulaştırması haklılık kazanır mı? Subay açısından bu, bir taraftan kendi bilinci ile devletin çıkarları, diğer taraftansa mesleki fazileti olarak itaat anlayışı arasında bir seçim yapma anlamına gelir. İtaat, bir asker olarak; itaatsizlikse, bir insan olarak borcudur. Askerden, en uç durumlar istisna, mesleki etike bağlı kalıp, itaat göstermesini beklemek makuldür. Askerin, askeri itaat ile devletin refahından kaynaklanan ikili talep karşısında özel bilincinin sesine kulak verip, onu takip etmesinin haklılık kazandığı durumlar pek nadirdir.

ÖZET: MUHAFAZAKAR REALİZM. Askeri etik insan doğasındaki sabitliği, mantıksızlığı, zayıflığı ve kötülüğü vurgular. Toplumun bireye üstünlüğünün ve de düzenin, hiyerarşinin ve işlev bölümünün önemine işaret eder. Tarihin sürekliliğini ve değerini öne çıkarır. Ulus-devleti en yüksek siyasi örgütlenme biçimi olarak kabul eder ve ulus-devletler arasında sürekli savaş ihtimalini kabullenir. Uluslararası ilişkilerde gücün önemine dikkat çeker ve devlet güvenliğine yönelik tehlikeler konusunda uyarılarda bulunur. Devletin güvenliğinin güçlü silahlı kuvvetlerin kurulmasına ve sürdürülmesine bağlı olduğuna inanır. Devlet eylemlerinin, doğrudan devlet çıkarlarını aşmaması, aşırı taahhütlerden kaçınılması ve savaş yanlısı

* *Raison d'état:* Devletin hak ve çıkarları (Ç.N.)

veya maceraperest politikaların arzu edilmezliği konularında uyarılar yapar. Savaşın siyasetin bir aracı olduğuna, askerin devletin hizmetinde olduğuna ve askeri profesyonelliğin özünde sivil denetimin yattığına inanır. İtaati, askerlerin en yüksek fazileti olarak yüceltir. Bu nedenlerle askeri etik karamsar, kollektivist, tarih eğilimli, güç yönelimli, milliyetçi, asker yanlısı, barışçı ve askerlik mesleğine ilişkin görüşü açısından araçsalcıdır. Kısaca realist ve muhafazakardır.

4

Güç, Profesyonellik ve İdeoloji: Kuramsal Açıdan Sivil-Asker İlişkileri

SİVİL DENETİM ÇEŞİTLERİ

Silahlı kuvvetlerin toplumsal rolü "sivil denetim" açısından sıklıkla tartışma konusu olmuştur.[1] Ancak sivil denetim kavramı hiçbir zaman tatminkar bir tanımlamaya kavuşturulamamıştır. Sivil denetim muhtemelen sivil ve askeri grupların birbirlerine karşı göreceli güçleri ile alakalı bir kavramdır. Gene muhtemelen denilebilir ki, sivil denetim, askeri grupların güçleri azaltıldığı ölçüde sağlanır. Sonuç olarak sivil denetim kavramının tanımlanmasıyla ilgili temel sorun şudur: Askerin siyasi gücü* nasıl asgari seviyeye çekilebilir? Genel olarak, bu sorunun iki geniş kapsamlı cevabı mevcuttur.

ÖZNEL SİVİL DENETİM: SİVİL GÜCÜN AZAMİ SEVİYEYE ÇEKİLMESİ. Askeri gücün asgari seviyeye çekilmesinin en basit yolu sivil grupların gücünün silahlı kuvvetlere oranla azamileştirilmesi gibi gözükmektedir. Ancak sivil grupların fazlalığı, çeşitlilik arzeden karakteri ve çıkarlarının

* "Askerin siyasi gücü" ifadesi orijinal metinde *"military power"* , yani "askeri güç" olarak geçmekte, yazar *"military power"* ve *"military political power"* ifadelerini değişimli olarak kullanmaktadır. Yazar bu ifadelerle askerin siyaset içindeki ağırlığını kastettiğinden, Türkçe metinde daha anlaşılır olması maksadıyla "askerin siyasi gücü" terimi tercih edilmiştir. (Ç.N.)

çatışması bir bütün olarak güçlerinin silahlı kuvvetlere oranla azamileştirilmesini olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle, sivil gücün azamileştirilmesi daima belli bir sivil grup veya grupların güçlerinin azamileştirilmesini ifade eder. Bu öznel sivil denetimdir. Genel bir kavram olarak sivil denetim bir veya daha fazla sivil grubun belirli çıkarları ile özdeşleştirilmiştir. Sonuç olarak öznel sivil denetim sivil gruplar arasındaki güç ilişkileri ile alakalıdır ve gücünü diğer sivil gruplar pahasına arttırmayı amaçlayan herhangi bir sivil grup tarafından ileri sürülür. Böylelikle de başlı başına bir amaç olmaktan ziyade "devletlerin hakları" türünden araçsal bir slogana dönüşür. Devletlerin hakları sloganının, devlet içinde ulusal düzeydekine oranla daha fazla güce sahip ekonomik gruplar tarafından, ulusal hükümette daha fazla güce sahip sivil gruplara karşı mücadelelerinde seslendirilmesi örneğindeki gibi, sivil denetim sloganı da silahlı kuvvetler üzerinde herhangi bir güce sahip olmayan gruplar tarafından, böylesi bir güce sahip gruplara karşı mücadelelerinde kullanılır. Devletlerin hakları gibi, sivil denetim ifadesi de çeşitli kusurlar barındırır. Hangi sivil grupların denetimi ifa edeceği hususu daima sorgulanmalıdır. Çok yakın bir geçmişe kadar sivil denetim Batı toplumlarında hep bu öznel anlamıyla varolmuştur. Aslında profesyonel bir subay kadrosunun bulunmadığı bir ortamda öznel sivil denetim mümkün olan tek sivil denetim şeklidir. Tarihteki çeşitli örnekleri incelendiğinde, öznel sivil denetimin belirli hükümet kuruluşlarının, belirli toplumsal sınıfların ve belirli siyasi rejimlerin güçlerinin azami seviyeye çekilmesi ile özdeşleştirildiği görülmektedir.

Hükümet Kuruluşlarının Sivil Denetimi. 17. ve 18. yüzyılda, İngiltere ve Amerika'da silahlı kuvvetler genelde

tahta bağlı olmuş, bu nedenle de "sivil denetim" sloganı, parlamentodaki gruplar tarafından, tahta karşı güçlerini arttırmak amacıyla kullanılmıştır. Ancak kral da tıpkı kendileri gibi bir sivil olduğundan, istedikleri aslen genel anlamda bir sivil denetimden ziyade, parlamentonun silahlı kuvvetler üzerindeki denetimini azami seviyeye çekmek olmuştur. Ve parlamento denetimi de, silahlı kuvvetlerin gücünü azaltmanın bir yolu olarak değil, kralın gücünü sınırlamanın bir yolu olarak düşünülmüştür. Günümüzde, Kongre ve Başkan ABD'de benzer bir mücadele içindedirler. Kongreyi silahlı kuvvetlerin verimli şekilde denetim altında tutulması açısından gereğinden fazla büyük ve zayıf biçimde örgütlenmiş bulan icranın başı konumundaki Başkanlık makamı, sivil denetimi Başkanlık denetimi ile özdeşleştirmektedir. Öte yandan, Kongre'yi halka, askeri danışmalarının mahkumu olması muhtemel Başkan'dan daha yakın gören Kongre de, sivil denetimi Kongre'nin denetimi ile özdeşleştirmektedir. Ancak hem Kongre, hem de Başkan temelde gücün sivil ve asker arasında dağılımından ziyade yürütme ve yasama arasında dağılımı ile alakadardırlar.

Toplumsal Sınıfların Sivil Denetimi. 18. ve 19. yüzyılda, Avrupa'da aristokrasi ve burjuvazi, askerin siyasi gücünün kontrolü mücadelesine girmişlerdir. Her iki sınıf da sivil denetimi kendi çıkarları ile tanımlamışlardır. Ancak genel de aristokrasi silahlı kuvvetler içinde başat konumda olduğundan, liberal burjuva gruplar sivil denetim sloganım en çok kullanan sınıf olmuş ve aristokrat kontrolü askeri kontrolle özdeşleştirmişlerdir. Askeri kurumlar toplumun tüm alanlarına nüfuz etmiş bu iki sınıf arasındaki mücadelenin sahnelendiği yerlerden sadece birini oluşturmuş; ana mücadele konusu ise, silahlı kuvvetlerde aristok-

ratların çıkarları mı, yoksa liberallerin çıkarları mı hüküm sürecek sorusu ile ilgili olmuştur.

Siyasi Rejimin Sivil Denetimi. Sivil denetimi belirli bir sivil çıkarı ile tanımlamanın daha geniş bir uygulaması, sadece belirli bir siyasi rejimin- ki bu rejim de genelde demokrasidir-sivil denetimi teminat altına alabileceği yönünde bir iddia çerçevesinde gelişir. Sivil denetim demokratik yönetimle, askeri denetim ise mutlakıyetçi (saltçı) veya totaliter yönetimle özdeşleştirilir. Politikaların demokratik ülkelerde ikna ve uzlaşma ile; mutlakıyetçi yönetimlere sahip ülkelerde ise güç ve yıldırma ile (ya da en azından güç kullanımı ve yıldırma yönündeki tehditle) belirlendiği öne sürülür. Bu çerçevede, en güçlü şiddet aracını kontrolü altında tutan silahlı kuvvetler totaliter ülkelerde demokratik ülkelerdekine oranla daha güçlü olacaklardır. Ancak, aslında bu iddianın doğruluğu muhakkak değildir. Silahlı kuvvetler, demokratik bir ülkede sivil denetimi zayıflatabilir ve de demokratik yönetimin meşru süreç ve kurumları aracılığıyla çok geniş bir siyasi güç elde edebilir (örneğin II. Dünya Savaşı'nda Amerika Birleşik Devletleri). Öte yandan, totaliter bir rejimde de, subay kadrosunun birbirine rakip birimlere bölünmesi, parti orduları ve özel kuvvetler kurulması (Waffen-SS ve MVD)* , askeri

* **Waffen-SS:** Silahlı SS olarak tanımlayabileceğimiz Waffen-SS *Schutzshaffel* (SS) oluşumunun askeri kanadıdır. Kökenleri Nazi hareketinin başlangıç yıllarına dayanan bu yapılanma 1920'li ve 1930'lu yıllarda siyasi kaos yaşayan Almanya'da genel olarak parti lider kadrolarını korumak ve parti düşmanlarını yok etmek amacıyla fanatik Nazilerden oluşturulmuştur. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Waffen-SS'e Nazi ideolojisini paylaşan yabancılar da kaydolabilmiştir. Adolf Hitler'e bağlılık ve itaati tam bir askeri kurum olarak tasarlanmıştır. **MVD:** SSCB'de İçişleri Bakanlığı'nın adının kısaltılmış hali olan MVD Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı'nın da adının kısaltmasıdır. Ancak SSCB dönemindeki oldukça geniş görev sahası çerçevesin-

hiyerarşiye bağımsız komuta zincirleri nüfuz ettirilmesi (siyasi komiserler) benzeri tekniklerle ordunun siyasi gücü azaltılabilir. Terör, komplo, gözetleme ve güç kullanımı totaliter bir devletin idare yöntemleridir ve de yine terör komplo, gözetleme ve güç kullanımı böylesi bir devlette sivillerin ülkenin silahlı kuvvetlerini denetim araçlarıdır. Bu araçlar gerektiği kadar acımasız biçimde kullanılabilirlerse, ordunun siyasi gücünü fiilen devre dışı bırakabilirler (örneğin II. Dünya Savaşı'nda Almanya). Dolayısıyla, öznel sivil denetim herhangi bir siyasi rejimin tekelinde değildir.

Askerliğin meslek olarak yükselişi sivil grupların ordu üzerindeki denetimlerini azami seviyeye çekme gayretlerini karmaşıklaştırarak sivil-asker ilişkileri meselesini dönüştürmüştür. Bu yükselişle beraber, sivil gruplar yalnızca benzer amaçlara sahip diğer sivil gruplarla değil, aynı zamanda yeni, bağımsız ve işlevsel askeri zorunluluklarla da karşı karşıya kalmışlardır. Sürekli olarak belirli öznel sivil denetim yapıları üzerine iddiada bulunulması, bu zorunlulukların reddedilmesini veya dönüştürülmesini gerektirmiştir. Bunun yapılamaması halinde, öznel anlamda bir sivil denetim olanaksız hale gelmiştir. İşlevsel askeri zorunluluklarla toplumun geri kalan kesimleri arasındaki ilişkiye hükmeden yeni bir ilke gereksinimi ortaya çıkmıştır. Sivil denetim belirli sivil gruplara basit anlamda araçsal bir değer ifade ettiği müddetçe, bu denetimin tanımına ilişkin genel bir anlayış birliği geliştirmek elbette imkansız görünmüştür. Her bir grup bunu kendi çıkarını gözetir bir

---

de yazarın belirttiği şekilde totaliter bir yönetimin silahlı kuvvetlerden bağımsız bir özel kuvveti olarak faaliyet gösterebilmiştir. Bu geniş görev sahası Rusya Federasyonu yönetimince son dönemlerde oldukça daraltılmıştır. (Ç.N.)

güç dağılımı olarak tanımlamıştır. Bu da sivil denetim siyasette devamlı arzulanmasına ve de 18. ve 19. yüzyıllarda bu konuda birçok şey yazılmasına rağmen, konuyla ilgili memnun edici bir tanımlama geliştirilememesi hususundaki tuhaf tarihi olguyu açıklamaktadır. Ancak askerlik mesleğinin yükselişi bir yandan belirli öznel sivil denetim yapılarını atıl hale getirirken, öte yandan da sivil denetimin yeni ve daha anlamlı bir tanıma kavuşmasına olanak sağlamıştır.

NESNEL SİVİL DENETİM: ASKERİ PROFESYONELLİĞİN AZAMİ SEVİYEYE ÇEKİLMESİ. Nesnel anlamda sivil denetim askeri profesyonelliğin azamileştirilmesini ifade eder. Daha açık bir dille, nesnel sivil denetim subay kadrosu içinde profesyonel tavır ve davranışların ortaya çıkmasına en uygun zemini oluşturan, asker ve sivil gruplar arasındaki siyasi güç dağılımı şeklidir. Dolayısıyla, nesnel sivil denetim, doğrudan öznel sivil denetim karşıtı bir anlayıştır. Nesnel sivil denetim, amacına, orduyu sivilleştirerek, onu, devletin bir aynası haline getirerek ulaşır. Nesnel sivil denetim amacına, aynı zamanda, orduyu askerileştirerek, onu devletin bir aracı haline getirerek ulaşır. Öznel sivil denetim çeşitli yapılarda oluşabilirken, nesnel sivil denetimde tek bir yapı mevcuttur. Nesnel sivil denetimin karşı tezi, ordunun siyasete katılmasıdır: silahlı kuvvetler, giderek artan bir biçimde, kurumsal, sınıfsal ve rejimle ilgili siyasete dahil oldukça, sivil denetim azalır. Öte yandan, nesnel sivil denetim, silahlı kuvvetlerin siyasete dahil olmasını bir önkabul olarak alır. Öznel sivil denetimin özünde, özerk askeri profesyonelliğin tanınması vardır; nesnel sivil denetimin özünde ise bağımsız bir askeri alanın reddi vardır. Tarihte öznel denetim talebi bizzat askerlik mesleği

içinden, nesnel denetim talebi de askerlik alanındaki gücünü azamileştirmek konusunda oldukça istekli bir tutum sergileyen farklı sivil gruplardan gelmiştir.

Her tür sivil denetim sisteminin özünde, askeri gücün asgarileştirilmesi yatar. Nesnel sivil denetim askeri gücün azaltılmasını orduyu profesyonelleştirerek, onu siyasi açıdan steril ve tarafsız kılarak sağlar. Bu yaklaşım ordunun siyasi gücünün sivil gruplara oranla en düşük düzeye çekilmesi sonucunu doğurur. Aynı zamanda, askerlik mesleğinin varoluşunun devamı açısından gerekli olan belirli bir güç unsurunun özünde barındırılmasını sağlar. Yüksek düzeyde profesyonelliğe sahip bir subay kadrosu devlet içinde meşru yetki zeminine sahip her sivil grubun isteklerini yerine getirmeye hazırdır. Bu da aslında, siyasi gücün çeşitli sivil gruplar arasında dağılımına atıfta bulunmaksızın, ordunun siyasi gücüne kesin sınırlar çizer. Ordunun gücünde, profesyonelliğin azamileştiği noktanın ötesinde herhangi bir azaltmaya gidilmesi, sadece, belirli bir sivil grubun yararına vesile olur ve bu grubun diğer sivil gruplarla giriştiği mücadelelerde onun gücünün artması amacına hizmet eder. Dolayısıyla askeri profesyonelliği en kolaylaştıran güç dağılımı aynı zamanda askeri gücün, sivil gruplar arasında taraf olmaksızın, çekilebileceği en düşük noktadır. Bu nedenle de, sivil denetimin nesnel tanımı siyaseten tarafsız ve tüm toplumsal sınıfların kabul edebileceği tek somut sivil denetim standardıdır. Nesnel tanım, sivil denetimi grup çıkarlarım maskeleyen bir siyasi slogan olmaktan çıkarıp, grup yaklaşımlarından bağımsız bir analitik kavram düzeyine yükseltir.

Sivil denetimin öznel tanımı sivil denetim ile askeri güvenliğin gereksinimleri arasında bir çatışma olduğunu varsayar. Bu varsayım genellikle sürekli askeri güvensizli-

ğin sivil denetimi olanaksızlaştırdığını iddia eden belirli sivil grupların taraftarları arasında kabul görmüştür. Bu gruplar sözkonusu iddia ile yoğunlaşan güvenlik tehditlerinin askeri gereksinimlerin artmasına yolaçtığmı, bu durum karşısında da sivil denetim baskısının daha güçleştiğini ifade ederler. Dolayısıyla da askeri güvenliğin sağlanması açısından gerekli olan adımlar sivil denetimi zayıflatıcı unsurlar olarak değerlendirilir. Öte yandan, öznel sivil denetimi arttırma gayreti de sıklıkla askeri güvenliği zayıflatmıştır. Sivil gruplar, örneğin, ulusal politikalarda kendine has görüşe sahip ayrı bir askerlik mesleğinin varlığını tanımadıkları için, barışın korunması açısından askeri gücün azaltılmasının gerektiğini varsayarlar. Ancak askerin siyasi gücündeki bu azalma sıklıkla çok daha savaş yanlısı sivil grupların güçlerinin artmasına yolaçmıştır. Sonuç olarak, ordunun gücünü azaltarak savaş riskini asgari düzeye çekmeyi deneyen bu sivil gruplar çoğu kez tam olarak kaçındıkları bu durumu cesaretlendirmişlerdir. II. Dünya Savaşı'nm hemen öncesinde savaşın Japonya hariç tarafı olan tüm ülkelerde ordunun gücünün sistematik olarak azaltılmasına şahit olunmasını veya Soğuk Savaş'ın hararet düzeyinin Sovyetler Birliği'ndeki generallerin siyasi güçlerini ters orantılı biçimde değiştirir görünmesini tesadüfi bulmak zordur. Ancak şayet sivil denetim nesnel anlamıyla tarif edilirse, onunla askeri güvenlik amacı arasında bir çatışma mevcut olmaz. Nesnel sivil denetim ordunun gücünü tüm sivil gruplara nispeten en düşük düzeye indirmekle kalmaz, aynı zamanda askeri güvenliği sağlama ihtimalini de en azami düzeye yükseltir.

Elbette ki, nesnel sivil denetimin başarılabilmesi askerlik mesleğinin ortaya çıkmasıyla mümkün olmuştur. İşbölümünün, şiddetin idaresinde ayrı bir uzman sınıfının

ortaya çıkabileceği bir noktaya getirilebildiği tüm toplumlarda öznel sivil denetimin hükmü kalmamıştır. Ancak nesnel sivil denetimdeki başarı, sivil denetimi öznel anlamda idrak eden birçok sivil grubun bu yöndeki eğilimi nedeniyle sekteye uğramıştır. 19. yüzyıl aristokrat ve burjuvaları veya 20. yüzyıl Fransız anayasa hizipleşmelerinde olduğu gibi burada siyaseten tarafsız bir subay kadrosu kabul edilememektedir. Bu gruplar, subay kadrolarını kendi çıkar ve ilkelerine tabi kılmaktaki ısrarlarını sürdürmektedirler. Bu nedenle de yüksek düzeyde bir nesnel sivil denetim modern Batı toplumlarmda dahi az rastlanır bir fenomendir.

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN İKİ DÜZEYİ

Askeri profesyonelliği ve nesnel sivil denetimi azami seviyeye çeken şartlar nelerdir? Bu sorunun cevabı sivil-asker ilişkilerinin iki düzeyi arasındaki ilişkiye bağlıdır. Güç düzeyinde kilit husus subay kadrosunun, toplumdaki sivil gruplara oranla gücüdür. İdeolojik düzeyde kilit husus silahlı kuvvetlerdeki mesleki etik anlayışının toplumdaki hakim siyasi ideolojilerle uyumluluğudur. Bir tarafta, askerlerin ve sivillerin gücünü ölçebilecek kriterlere gereksinim duyulmaktadır. Diğer tarafta ise ordudaki mesleki etik anlayışının siyasi eğilim yelpazesindeki yeri konusunda bir fikir edinmek gerekir.

SUBAY KADROSU VE SİYASİ GÜÇ. Güç, başkalarının davranışlarını kontrol edebilme kapasitesidir.[2] Bir güç ilişkisinin en az iki düzeyi mevcuttur: güç derecesi veya miktarı, yani birinin belirli bir davranışının başka biri tarafından kontrol edilme kapsamı ve ikinci olarak, gücün

kapsama alanı veya yeri, yani bir kişinin, diğer bir kişi veya grup tarafından etkilenen davranış türleri. İki insan veya grup arasındaki ilişkiler her ihtimalde, iki yönden de, birbirini aşan veya en azından birbirinden farklı kapsamlarda güç uygulanımı gerektirir. Güç iki şekilde varolur: resmi yetki ve gayriresmi etki. Resmi yetki tanımlanmış bir toplumsal yapı içindeki konumları itibariyle bir kişinin diğer kişinin davranışları üzerinde sahip olduğu kontrolü ifade eder. Yetki kişiden kaynaklanmaz; statü ve konumun bir özelliğidir. Dolayısıyla da yetki, düzenlenmiş, yapılandırılmış veya meşru güçtür. Bu ilişkilerde yeralan bireylerin ardı ardına değişimi sırasında göreceli olarak sabit kalan sürekli bir ilişki kalıbıdır. Bu gücün uygulanımı, anayasa, kanun, içtüzük, kararname veya köklü geleneklerle düzenlenmiştir. Resmi yetkinin güçle ilgili hikayenin sadece bir tarafını anlattığı bir siyasi hakikattir. Bir kişi veya bir grubun diğer bireylerin davranışlarını resmi bir yapı dahilindeki konumları itibariyle değil, başka türlü müeyyide ve karşılıklar itibariyle kontrol altında tuttuğu gayriresmi ilişkiler de mevcuttur. Bu kontrol etkisi kişilikten, varlıktan, bilgelikten, itibardan, dostluktan, kardeşlikten veya diğer çeşitli kaynaklardan serpilebilir. Ancak bu etkinin ayrıştırıcı özelliği, belirli birey veya grupların işgal ettikleri rol veya konumlardan değil, bizatihi kendilerinden kaynaklanıyor olmasıdır.

Yetki. Sivil-asker ilişkilerindeki yetki kalıbının incelenmesinde kilit kriterler askeri ve sivil grupların yetkilerinin birbirlerine karşı göreceli düzeyi, birliği ve kapsamıdır. Bir grubun yetki düzeyi ne kadar yüksek olursa, yapısının birliği o kadar büyük, yetkisinin kapsamı o kadar geniş, kendisi de o kadar güçlü olur.

Yetki düzeyi bir grubun devlet yönetiminin yetki hiye-

rarşisinde bulunduğu konumu ifade eder. Silahlı kuvvetler alt yetki düzeylerine indirgendiği ölçüde kurum üzerinde dikey denetim uygulanabilir. Şayet silahlı kuvvetler hiyerarşinin tepesine konur ve devletin diğer kurumları bu hiyerarşide silahlı kuvvetlere tabi olursa-bir başka deyişle, silahlı kuvvetler veya onun kurmay kadrosu askeri egemenliğe sahip olduğu takdirde- subay kadrosunun yetkisi azami düzeye çekilmiş olur. Silahlı kuvvetlerin diğer kurumlar üzerinde, diğer kurumların da silahlı kuvvetler üzerinde bir yetkisi olmadığı hallerde bir anlamda daha düşük düzeyde bir yetkiden bahsedilebilir. Bu halde biri askeri, diğeri sivil iki paralel yetki yapısı mevcut demektir. Bu silahlı kuvvetlerin bağımsızlığı durumudur. Üçüncü olarak, subay kadrosu hiyerarşide yürürlük açısından nihai yetkiye sahip diğer bir kuruma tabi olabilir. Diğer bir ifadeyle, bu durumda subay kadrosunun yürütmenin başına doğrudan tabiiyeti vardır. Bunun ötesinde, subay kadrosu devlet yönetim hiyerarşisinde daha da alt konumlara yerleştirilebilir. Ancak bu yerleşim çok da alt düzeye çekilmez ve hiyerarşide genellikle yürütmenin başı ile subay kadrosunun arasında sadece bir ara-yetki düzeyi konumlandırılır. Sözkonusu ara düzey normalde sivil bölüm bakanlığı şeklinde oluşturulduğundan, bu askeri yetki düzeyi, bakanlık denetimi olarak isimlendirilebilir.

Yetki birliği belirli bir grubun diğer bir gruba oranla yapısal birliğini ifade eder. Bir tekelci, piyasanın diğer tarafındaki çok sayıda firmayla ile pazarlık yaptığı esnada birçok avantaja sahiptir. Aynı şekilde, yapısal birlik içindeki bir grup, yapısal birliği bulunmayan başka bir grupla pazarlık yaptığı esnada büyük avantajlara sahip olur. Şayet subay kadrosu asıl itibariyle kara, deniz ve hava unsurlarına bölünmüş olsa da, genelkurmay başkanının kurmay

ve askeri liderliğinde tekrar birleştirilmiş ise bu birleşme devletin diğer kurumlarına oranla silahlı kuvvetlerin yetkisini arttırır. Ordu üç ses yerine tek ses ile konuşur. Diğer gruplar subay kadrosu bölümlerinden birini diğerine karşı rakipleştiremezler.

Üçüncü olarak yetki kapsamı grubun güç uygulamasına izin veren çerçeveyi oluşturmuş değerlerin tür ve çeşitliliğini ifade eder. Örneğin askeri grupların yetkisi normalde askeri konularla sınırlandırılmıştır. Şayet genelkurmay başkanları hükümete tarımsal destekler konusunda da öneri getirebilselerdi, bu durumda yetkilerinin kapsamı bir hayli genişlemiş olurdu. Kendisiyle devletin yetki hiyerarşi içinde hemen hemen aynı konumda bulunan sivil teşkilat veya grupların paralel faaliyetleri çerçevesinde sınırlı bir kapsamda belirlendiği ölçüde silahlı kuvvetlere yatay sivil denetim uygulanabilir.

Etki. Bir grup ve bu grubun liderlerinin siyasi etkisi hakkında bir kanaat oluşturmak, resmi yetkileri konusunda kanaat oluşturmaktan da zordur. Ancak subay kadrosunun siyasi etkisini değerlendirmek açısından kabaca dört gösterge mevcuttur.

(1) Subay kadrosu ve kurmaylarının grup ilişkileri. Bir grubun etkisine yönelik testlerden biri bu grubun diğer güçlü grup veya bireylerle ilişkilerinin kapsam ve niteliğine ilişkindir. Subay kadrosu açısından bu ilişkiler genellikle üç türde olur. Birincisi hizmet öncesi ilişkiler subayların silahlı kuvvetlere dahil olmadan önceki faaliyetlerinde ortaya çıkar. Şayet subayların önemli bir bölümü belirli bir toplumsal sınıf veya coğrafi kesimden oluşuyorsa, bu durumun subay kadrosunun o sınıf veya kesim üzerinde etkisini attırdığı varsayılabilir. İkincisi, subaylar askeri hizmetleri esnasında hizmet-içi ilişkiler geliştirip, kongre ko-

miteleri veya silahlı kuvvetlerce alımı yapılan malların üreticileri gibi gruplarla özel bağlar kurabilirler. Son olarak hizmet sonrası ilişkiler subayların kıtadan ayrıldıktan sonraki faaliyetlerinin genel kalıbını yansıtabilir. Örneğin şayet subaylar emeklilikleri sonrası normalde belli bir iş alanına dahil oluyor veya ülkenin belirli bir köşesine yerleşiyorlarsa, bu da tahminen subayların toplumun sözkonusu kesimlerindeki etkisini arttırır.

(2) Subay kadrosu ve kurmaylarının yetkisine tabi ekonomik kaynaklar ve insan kaynakları. Milli hasılanın askeri amaçlara ayrılan bölümü ne derecede geniş ve askeri veya sivil görevler çerçevesinde silahlı kuvvetler hizmetinde bulunan insan sayısı ne denli fazla olursa, subay kadrosunun ve kurmaylarının etkisi o denli büyük olur. Ancak, silahlı kuvvetler yetkisine tabi kaynaklarda artış veya azalmanın bizzat bu yetkide bir değişiklik yaratması gerekmez. Silahlı kuvvetler denetimine tabi kaynaklardaki değişimlere rağmen, kurumun yetki düzeyi, birliği ve kapsamı sabit kalabilir.

(3) Subay kadrosu ve diğer grupların karşılıklı hiyerarşik nüfuzu. Şayet silahlı kuvvetler mensupları askeri olmayan iktidar yapılarında yetkili görevler üstlenebilirlerse, silahlı kuvvetlerin etkisi artar. Silahlı kuvvetler mensubu olmayan bireyler resmen tanımlanmış silahlı kuvvetler görevlerine nüfuz edebildiği ölçüde askerin etkisi azalır.

(4) Subay kadrosu ve kurmaylarının itibar ve popülaritesi. Subay kadrosu ve kurmaylarının kamuoyu nezdindeki yeri ve toplumdaki geniş kesimler veya kategorik grupların silahlı kuvvetlere karşı tavrı askeri etkinin belirlenmesinde elbette ki kilit unsurlardır.

Bu dört faktör silahlı kuvvetlerin siyasi gücü hakkında bir gösterge oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Bu ilişki-

lerin aşağı yukarı bir sayısal ölçüsü ordunun siyasi etkisinin derecesini gösterir. İlişkilerin özel içeriği ve niteliği askeri yetkinin alanını belirler. Örneğin, devletin normalde sivillere özgü branşlarının yetkili konumlarında görev alan asker sayısının artması silahlı kuvvetlerin etkisinin arttığı sonucuna işaret eder. Silahlı kuvvetler mensuplarının görev aldığı sözkonusu branşların bağlı bulunduğu belirli devlet teşkilatlarının türleri, artan etkinin alanı hakkında sonuçlar çıkarılmasını sağlar: görevlendirmelerin tümü Dışişleri Bakanlığı'nda olabileceği gibi devletin farklı sivil kurumlarma genel şekilde yayılmış olabilir.

MESLEKİ ETİK VE SİYASİ İDEOLOJİLER. Güç mücadelesi içine giren çeşitli sivil gruplar olduğu gibi, çeşitli sivil etik anlayışları ve ideolojiler de mevcuttur. Dolayısıyla, bir ucundaki askeri değerlerden diğer ucundaki sivil değerlere uzanan kesintisiz bir hattın mevcut olduğunu varsaymak olanaksızdır. Askeri etik somut, kalıcı ve evrenseldir. Öte yandan, "sivil" terimi basit anlamda "askeri olmayan"ı ifade eder. "Asker zihniyeti" ile "sivil zihniyet" arasında bir bölünme yoktur, çünkü tek bir "sivil zihniyet" mevcut değildir. Birçok "sivil zihniyet" vardır ve sivil etik anlayışlarının ikisi arasındaki fark, bunlardan herhangi biriyle askeri etik arasındaki farktan daha büyük olabilir. Bu nedenle askeri etik sadece belirli sivil etik anlayışları ile karşılaştırılabilir. Askeri etik bu çalışmada bir tür sivil etik anlayışının-yani siyasi ideolojinin-dört tezahürü ile karşılaştırılacaktır. Bir siyasi ideoloji devletin meseleleri hakkında geliştirilen değerler ve tavırlar bütünüdür. Askeri etik ile karşılaştırılacak ideolojiler Batı kültüründe en belirgin durumdaki dört tanesi olacaktır: liberalizm, faşizm, Marksizm ve muhafazakarlık.[3] Her ideoloji genel ve soyut bi-

çimde, tarihi tezahürlerinden bağımsız olarak ele alınacaktır. Her vakada incelenen nokta, bir fikirler sistemi olarak algılanan ideolojinin askeri etikle ne ölçüde uyumlu olduğu veya hasımlaştığıdır.

Liberalizm. Liberalizminin kalbi, bireyciliktir. Bireyin aklını ve ahlaki faziletini vurgular ve bireysel özgürlüğe konulan siyasi, ekonomik ve toplumsal sınırlamalara karşı çıkar. Askeri etik ise bunun aksine insanın kötü, zayıf ve irrasyonel olduğuna ve de gruba tabi tutulması gerektiğine inanır. Bir asker insanlar arasındaki ilişkinin doğasının çatışma olduğunu öne sürer; bir liberal ise insanlar arasındaki ilişkinin doğasının barış olduğunu iddia eder. Liberalizm akıl uygulamasının çıkar uyumu üreteceğini düşünür. Liberaller açısından, herhangi bir girişimin başarısı bireysel enerjilerin azami seviyede ortaya konmasına, asker için ise bu tabiiyete ve uzmanlaşmaya bağlıdır. Liberal kendini ifadeyi, asker itaati yüceltir. Liberalizm organik toplum teorisini reddeder. Askeri yaklaşıma karşıt olarak liberalizm insan doğasının uysal olduğunu ve de eğitim ve uygun kurumlar yoluyla geliştirilebileceğini savunur. Bir liberal normalde ilerlemeye inanır ve tarihin belirleyiciliğini asgari seviyeye indirger. İnsanın siyasi meselelerine tecrübesine dayanarak değil de aklma danışarak çözüm üretebilmesi daha olasıdır.

Asker, insan ilişkilerinde güce vurgu yapar; liberalizm ise normalde ya gücün varlığını reddeder, ya önemini asgarileştirir, ya da doğası itibariyle kötü olarak tanımlayıp hor görür. Liberalizm, askerin sürekli bir tehdit altında gördüğü ulusal güvenliğin mevcut olduğunu bir önkabul olarak alır. Liberal düşünce, geniş ölçüde, ekonomi ve ekonomik refahla ilgili olup, büyük silahlı kuvvetler oluşturulmasına, güç dengesi diplomasisine ve askeri ittifaklara

karşı çıkar. Liberalizm barışa giden yolun uluslararası hukuk, uluslararası mahkemeler ve uluslararası örgütler gibi kurumsal aygıtlardan geçtiğine inanır. Liberalizmin bir çok pasiflik yanlısı eğilimleri vardır, ancak bir liberal, liberal ideallerin kazanımı için yapılan bir savaşı normalde destekleyecektir. Bir ulusal politikanın aracı olarak savaş ahlaki değildir; ancak adalet ve özgürlük gibi evrensel gerçekliğe sahip ilkeler adına savaş ahlakidir. Bu anlamda liberal genelde savaşa karşı olup, özel durumlarda sıklıkla desteklerken, asker, savaşı, soyut düzeyde kabul eder fakat belli tezahürlerine karşıdır.

Liberalizm genelde silahlanmaya ve sürekli ordulara karşıdır. Bunlar hem barışa, hem de anayasal düzene tehdittir. Eğer askeri örgütlenme gerekliyse, bu liberal ilkeleri yansıtan bir askeri örgütlenme olmalıdır. Liberalizmde sivil denetim liberal düşüncenin askeri örgütlerde yapılandırılmasını ifade eder. Liberalizm profesyonel askerleri geri kalmış, yetersiz ve de ekonomi, ahlak ve ideolojinin önemini gözardı eden kişiler olarak görür. Ulusal savunma sadece bir avuç insanın değil, herkesin sorumluluğudur. Eğer savaş gerekli hale gelirse, devlet halk milisleri ve vatandaş ordularına dayanıp, "silah altında bir ulus" olarak savaşmalıdır.

Faşizm. Askeri etik ile faşizm bazı açılardan benzer olmakla birlikte, aralarından temel bir farklılık mevcuttur. Askerin, varoluşun bir olgusu olarak kabul edip, en etkin biçimde mücadele edilmesi gerektiğini düşündüğü unsurları faşizm, varoluşun en ulu değerleri olarak yüceltir. Asker savaşmayı insan doğasının bir parçası olarak görürken faşizm bunu, insanın en yüce faaliyeti olarak över. Askeri etik ulus-devleti bağımsız bir birim olarak kabul eder; faşizm ise devlet veya partiye, ahlaki erdemin yapılandığı

bünye, ahlaklılığın nihai kaynağı olarak selam durur. Askeri düşünce savaşı kabullenirken, faşist savaş ve şiddete romantik bir çerçevede yaklaşır. Asker gücün gerekliliği ve kullanımını tanır; faşist bizatihi kendi içinde bir amaç olarak güce tapınır. Askeri etik toplumda liderlik ve disiplinin gerekliliğini kabul eder; faşizm ise önderin ulu gücü ve yeteneğine vurgu yapar ve önderin iradesine teslimiyeti mutlak görev olarak görür.

Faşizm ve askeri düşüncenin insan doğası ve tarihe ilişkin görüşleri büyük ölçüde farklılaşır. Askeri düşüncede insan özelliklerinin evrenselliğine yapılan vurguya karşın faşist seçilmiş bir halk veya ırkın doğal üstünlüğüne ve de önderin doğasından kaynaklanan deha ve yüksek erdemine inanır. Askeri düşünce ise herkese şüphe ile yaklaşır. Asker tarihten öğrenir, liberal ise akla dayanırken faşist sezgiyi önemser. Düzenlenmiş bilgiye ve pratik-ampirik realizme pek ihtiyaç duymaz. "İrade"nin, dışsal engeller üzerindeki zaferini coşku ile karşılar. Bu açıdan, faşizm liberalizmden daha bireyselci ve insan doğasının sınırlamalarına vurgu yapan askeri etikten daha uzaktır.

Liberalizmin aksine, faşizm güçlü silahlı kuvvetlerin bulundurulmasını destekler. Liberal idealler, asker de devletin güvenliği için savaşırken, faşist savaşmak için savaşır. Savaş siyasetin aracı değil, amacıdır. Askerin dikkatli ve savaş yanlısı olmayan dış politikasına karşın, faşist, çatışmaya girişilmesi ve devletin gücünün nihai sınırına kadar genişlemesi gibi ilan ettiği amaçları çerçevesinde dinamik, saldırgan ve devrimci bir politikayı savunur. Faşist diğer tüm toplumsal kurumların devlet veya partiye tabi kılınmasına inanır. Askerlik mesleğinin bizatihi kendisinin uygun bir ideolojik renge sahip olması gerekir. Faşizm ise, askeri kurumlar üzerine dışsal yapılar yükleyecek öl-

çüde liberalizm kadar ileri gitmese de, devlet dışındaki potansiyel güç odaklarının varlığına düşmanca yaklaşır. Liberalizm gibi faşizm de topyekun savaşa, kitlesel ordulara ve askerliğin her vatandaşın görevi olduğuna inanır.

Marksizm. Marksizm'in insan üzerine görüşleri, askerin görüşlerinden temelden farklıdır. Marksist için insan, doğasında iyi ve rasyoneldir; onu kötü kurumlar yozlaştırır. Doğası itibariyle, diğer insanlarla barış içindedir. Bu insanın, tarihin başlangıcından önceki durumudur. Bu insanın, dialektik süreçler son bulduğundaki durumu da olacaktır. Marksist düşünce insanlar arasında temel farklılıklar bulunduğunu reddederken, tarihin bu aşamasında, proletaryayı diğer sınıflardan daha ilerlemeci görür. Asker gibi Marksist de tarihin dikkatli bir öğrencisidir. Tez, antitez ve sentezin sürekli tekrarında döngüsel bir unsur mevcut olsa da, tarihin temel gidişatı lineer ve ilerlemecidir. Asker gibi Marksist de her alanda mücadele görür, ancak Marksist'in gördüğü sadece sınıf mücadelesidir. Asker tarihte şansın rolünü ve insan özgürlüğünü kabul ederken, Marx tarihe yön veren olaylarda ekonomik güçlerin belirleyici olduğunu öne sürer. Marksist tarih görüşü monist, askeri düşüncenin tarih görüşü ise plüralisttir. Marksist, askerden ayrıca, tarihin, az çok ütopik bir topluma ulaşılmasıyla birlikte sona ereceğine dair inancıyla da farklılaşır.

Marksizm de, askeri etik de insan ilişkilerinde gücün ve grupların önemini kabul eder. Ancak Marksist ekonomik gücün önemine dikkat çekerken, asker kılıcın üstünlüğüne inanan Machiavelli ile aynı görüşü paylaşır. Marksist için temel grup sınıftır—insanlık yatay bir sıralama içindedir; asker için temel grup ulus-devlettir—insanlık dikey bir sıralama içindedir. Doğrusu, Marksizm devletin grup birliğinin bir yansıması olduğu olgusunu reddeder ve

devletin sınıf savaşının bir aracı olduğunu öne sürer. Askeri etik devletin birçok değişik nedenle savaşa gidebileceğini kabul ederken, güç ve güvenlik endişelerini vurgular. Marksist için ise devletlerarası savaşların temelinde ekonomik emperyalizm vardır. Marksist'in meşruiyet tanıdığı tek savaş sınıf savaşları, onayladığı tek silahlı kuvvetler türü ise sınıf araçlarıdır. Marksist evrensel askeri değer ve yapıları tanımaz; her silahlı gücün niteliği, uğrunda savaştığı sınıfın çıkarları ile belirlenir. Marksist, "proleter" niteliklerde örgütlenmiş ve kapitalist çıkarlara muhalif bir silahlı güç yanlısıdır. Dolayısıyla Marksizm de, liberalizm gibi, askeri kurumların askeri olmayan fikirler üzerine kalıplanmasında ısrar eder.

Muhafazakarlık. Liberalizm, Marksizm ve faşizmin aksine muhafazakarlık askeri etikle benzerlik taşır.* Gerçekten de, askeri etiki muhafazakar realizm etiklerinden biri olarak isimlendirmek uygun bulunmuştur. Muhafazakarlık, insan, toplum ve tarih kuramlarında, insan ilişkilerinde gücün rolünü tanımasında, varolan kurumları kabullenmesinde, sınırlı hedeflerinde, büyük tasarımlara şüphe ile yaklaşmasında hep askeri etik ile birlik içindedir. En önemlisi de, muhafazakarlık, diğer üç ideoloji gibi, monist ve evrenselci değildir. Tüm insanlara ve tüm kurumlara aynı fikirleri uygulamayı denemez. Dolayısıyla, incelenen ideolojiler arasında sadece muhafazakarlık, kendi mantığının dürtüsüyle, askeri işlevlerin taleplerinden kaynaklanan askeri değerlerle çatışmaya girmez. Sadece muhafazakarlığın askeri kurumlara yüklemek istediği bir ka-

* Muhafazakarlık, burada ve bu çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, ABD'de, Herbert Hoover'ın örneklendirdiği türden, popüler siyasi söylencedeki gibi liberalizmin *laissez-faire*, mülkiyet hakları formlarını değil, Burke'ün felsefesini ifade eder.

lıbı yoktur. Askeri etik ile liberalizm, faşizm ve Marksizm arasında doğalarından kaynaklanan karşıtlıklar ve çatışmalar varken, askeri etik ve muhafazakarlık arasında doğalarından kaynaklanan bir benzerlik ve uyum mevcuttur.

NESNEL SİVİL DENETİM DENGESİ

Sivil ve askeri gruplar arasında askeri profesyonelleşmeyi ve nesnel sivil denetimi azamileştiren güç dağılımı, toplumda hakim olan ideoloji ve profesyonel askeri etik arasındaki uyuma göre çeşitlenir. İdeolojinin, (liberalizm, faşizm veya Marksizm'in olduğu gibi) anti-militer bir ideoloji olması halinde ordu ancak profesyonelliğinden fedakarlık edip, toplumda hakim değer ve tavırlara tutunursa kayda değer bir siyasi güç elde edebilir. Böylesi anti-militer bir toplumda, askeri profesyonellik ve sivil denetim, silahlı kuvvetlerin yetki ve etki arzusundan vazgeçip, varlığını zayıf ve tecrit edilmiş biçimde sürdürerek, toplumun genel hayatından kopması halinde azami seviyeye çekilebilir. Öte yandan, asker yanlısı bir ideolojinin başat durumda olduğu bir toplumda, askerin siyasi gücü, yüksek profesyonellik düzeyiyle uyumsuzluğa düşmeden, geniş ölçüde arttırılabilir. Dolayısıyla nesnel sivil denetimin sağlanması silahlı kuvvetlerin gücüyle toplumun ideolojisi arasında uygun bir dengenin oluşturulmasına bağlıdır.

Silahlı kuvvetlerin kendisine sempati ile yaklaşmayan bir toplumda güç elde etmek amacıyla verdiği tavizler gücün düzeltici ve hafifletici etkisine ilişkin genel fenomenin sadece bir örneğidir. Gücün ilkeleri aşındırdığı ve de kesin, dogmatik ve katı değer sistemlerinin plüralist bir toplumda iktidardan dışlandığı bir hakikattir. Sadece esnek olan, uyum geliştirme iradesini gösterebilen, taviz vermeye ha-

zır kişiler yaygın destek kazanabilirler: gücün daima bir bedeli vardır. Silahlı kuvvetlerin güç için ödemesi gereken bedel, askeri etikle toplumda hakim ideolojilerin arasındaki farkın büyüklüğüne bağlıdır. Muhafazakar olmayan bir toplumda güç elde etmenin asker açısından etkisi, güç elde etmenin radikaller üzerindeki uslandırıcı etkisine benzer. Michels, *Siyasi Partiler*'in bir noktasında der ki "sosyalistler zafere ulaşabilir, ama sosyalizm asla." Aynı görüş silahlı kuvvetlere sempatisi olmayan bir toplumda askerler için de geçerlidir. Generaller ve amiraller zafere ulaşabilirler, ama profesyonel askeri etik ulaşamaz. Siyasi gücün evcilleştirici etkisi onları sıkı liberaller, sıkı faşistler veya sıkı komünistler yapabilir belki, ama zayıf profesyoneller yapacağı kesindir. Mesleki performans başarısından ve mesleki kodlara bağlılıktan kaynaklanan memnuniyetin yerini güçten, varlıktan, popülerlikten ve askeri olmayan grupların beğenisinden kaynaklanan memnuniyet alacaktır.

Birçok toplumda güç, profesyonellik ve ideoloji arasındaki ilişki, grupların göreceli güçlerindeki değişimi, değişen fikir ve düşünce akımlarını ve ulusal güvenliğe yönelik çeşitli tehditleri yansıtan dinamik bir ilişkidir. Nesnel sivil denetimi oluşturan güç-ideoloji dengesinin sağlanması en yumuşak ifadeyle bayağı zordur. Her meslekte, mesleğin doğasından kaynaklanan mesleki umutlar ile ilişki içinde olabileceği dışsal politikalar arasında bir gerilim tecrübe edilir. Askerlik mesleği, toplum için ifade ettiği hayati önem ve devlet tehdit altında olduğu anlarda kullanması gereken devasa güç nedeniyle bu gerilimi diğer mesleki organlardan daha yüksek bir düzeyde dışa vurur. Bu ilişkide trajik bir gereksinim unsuru mevcuttur. Mesleki başarı, siyasetle ilişki kurma dürtüsünü harekete geçirerek kendi düşüşünü hazırlar. Gene de mesleki yeterlik ve

itaat değerlerinin peşindeki profesyonel insanla, kendi içinde bir amaç olarak gücün peşindeki siyaset adamı oldukça farklı tiplerdir. Ancak her iki tipe ait unsurlar birçok insanda ve her grupta bulunur. Dolayısıyla ikisi arasındaki gerilim hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz, yalnızca az çok tahammül edilir şekilde düzenlenebilir.

Batı toplumlarında anti-militarist ideolojiler serpilmiş ve askeri güvenlik talepleri veya daha basit bir ifadeyle güç arzusu birçok askeri şahsiyet ve grubu hükümetlerde başat rol oynamaya sevketmiştir. Bunu yapabilmelerinin tek yolu profesyonel görünümlerinden vazgeçmek olmuştur. Ancak sözkonusu askeri şahsiyet ve gruplar en önde gelen ve siyasetle en içiçe askerler olduklarından, bunların tavırları, silahlı kuvvetler dışı gruplar tarafından, askeri düşüncenin tipik örnekleri olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla da De Gaulle, Ludendorff ve MacArthur gibi aykırı, silahlı kuvvetler dışı askeri şahsiyetlerin "asker zihniyeti"ni temsil ettiği düşünülmüştür. Aslında bu tür insanlar siyasi rolleri çerçevesinde askeri olmayan kaynaklardan doğan değerleri ortaya koymuşlardır.

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ KALIPLARI

Güç, profesyonellik ve ideoloji arasındaki genel ilişkiler sivil-asker ilişkilerine ilişkin beş ideal tip geliştirilmesine izin vermektedir.* Bunlar elbette ideal ve uç tiplerdir;

* Bu üç faktörün sekiz olası kombinasyonu vardır ama bunlardan bir tanesi (anti-militer ideoloji, askerin yüksek düzeyde siyasi gücü, yüksek askeri profesyonellik) yukarıda belirtilen kuramsal önermeler çerçevesinde imkansız ve diğer ikisi de (asker yanlısı ideoloji, askerin düşük düzeyde siyasi gücü, düşük askeri profesyonellik; asker yanlısı ideoloji, askerin yüksek düzeyde siyasi gücü, düşük profesyonellik) en sıradışı durumlar haricinde gerçekleşmesi pek mümkün olmayan kombinasyonlardır.

gerçek uygulamada herhangi bir toplumdaki sivil-asker ilişkileri iki veya daha çoğundan unsurları biraraya getirir. Bu beş tipten üçü yüksek düzeyde profesyonelliğe ve nesnel sivil denetime izin verirken, ikisi düşük düzeyde profesyonellik ve öznel sivil denetim öngörür.

(1) Anti-militer ideoloji, askerin yüksek düzeyde siyasi gücü ve düşük askeri profesyonellik. Bu tip sivil-asker ilişkileri askeri profesyonelliğin gecikmeli olduğu geri kalmış ülkelerde veya güvenliğe yönelik tehditlerin aniden arttığı ve silahlı kuvvetlerin siyasi gücünü birden arttırdığı gelişmiş ülkelerde ortaya çıkar. Batı Avrupa ülkelerinden diğer ülkelere askeri profesyonellik kurumları ve etikinin ihracı, demokrasi rejiminin ihracı kadar zor olmuştur. Dolayısıyla Yakın Doğu, Asya ve Latin Amerika'ya bu tür sivil-asker ilişkileri hakim olma eğilimindedir. Türk ulusu gibi uluslar büyük zorluklarla subaylarını siyasetten uzaklaştırıp, subay kadrosunda profesyonel davranış ve görünüm geliştirebilmişlerdir. Japonya, bu kalıpta sivil-asker ilişkilerini uzun süredir koruyan tek büyük güçtür. Ancak bu kalıp I. Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın, II. Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nin sivil-asker ilişkilerinin niteliğine de uygun olmuştur.

(2) Anti-militer ideoloji, askerin düşük düzeyde siyasi gücü ve düşük askeri profesyonellik. Unsurların bu tür bir kombinasyonu sadece toplumun ideolojisini sahiplendiği ve silahlı kuvvetlerin, siyasi gücünü ne denli azaltsa da, sözkonusu ideolojinin etkisinden kurtulamadığı bir ortamda görülür. Modern totaliter devletlerdeki sivil-asker ilişkileri bu türe eğilimlidir ve II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'da bu türe yakın bir sivil-asker ilişkileri kalıbı oluşturulmuştur.

(3) Anti-militer ideoloji, askerin düşük düzeyde siyasi

gücü ve yüksek askeri profesyonellik. Güvenliğine yönelik fazla tehdit hissetmeyen bir toplumun bu tür bir sivil-asker ilişkileri kalıbını uygulaması olasıdır. Tarihte, İç Savaş sonrası askeri profesyonelliğin oluşturulmasından II. Dünya Savaşı'nın başlangıcına değin Amerika Birleşik Devletleri'nde bu kalıp hakim olmuştur.

(4) Asker-yanlısı ideoloji, askerin yüksek düzeyde siyasi gücü ve yüksek askeri profesyonellik. Sürekli güvenlik tehdidi altında olan ve askeri değerlere sempati ile yaklaşan bir toplum, bir yandan askerin yüksek düzeyde bir siyasi güce sahip olmasına izin verirken, öte yandan da askeri profesyonelliği ve nesnel sivil denetimi koruyabilir. Bu çeşit bir sivil-asker ilişki kalıbının oluşturulması yolundaki çarpıcı başarıyı muhtemelen Bismarck-Moltke çağındaki (1860-1890) Prusya ve Almanya yakalamıştır.

(5) Asker yanlısı ideoloji, askerin düşük düzeyde siyasi gücü ve yüksek askeri profesyonellik. Bu tür bir sivil-asker ilişkileri kalıbı, güvenlik tehditlerinden göreceli olarak uzak ve askeri bakış açısına sempati ile yaklaşan muhafazakar veya benzeri bir ideolojiye sahip bir toplumda beklenebilir. 20. yüzyıl Britanyası'ndaki sivil-asker ilişkileri belli bir ölçüde bu türe eğilim arzetmiştir.

5

Almanya ve Japonya: Uygulamada Sivil-Asker İlişkileri

ALMAN VE JAPON KALIPLARI

Modern Japonya 1868, modern Almanya ise 1870'de oluşmuştur. Almanya ve Japonya'nın bu yılları takip eden ve de II. Dünya Savaşı'ndaki yenilgilerine dek süren yetmişbeş yıllık dönemdeki sivil-asker ilişkilerinin tarihi, bir önceki bölümde geliştirdiğimiz kuramın uygulanması açısından mükemmel bir malzeme sunmaktadır. Amerikalılar, Almanya ve Japonya'yı temelde "militarist" uluslar olarak sınıflandırma eğiliminde olmuşlardır. Ancak bu ülkelerdeki sivil-asker ilişkilerine ait kalıplar neredeyse hiçbir açıdan benzeşmez durumdadır. Muhtemelen hiçbir ülke modern Almanya'nın sahip olduğundan daha geniş bir sivil-asker ilişkileri deneyim çeşitliliğine sahip değildir. Hiçbir subay kadrosu Alman subay kadrosunun yakaladığı profesyonellik seviyesine erişememiş ve hiçbir büyük gücün subay kadrosu nihayetinde Alman subay kadrosu kadar tümden yozlaşmamıştır. Alman sivil-asker ilişkileri tarihinin her faslından çıkarılacak farklı dersler ve uyarılar vardır. İmparatorluk dönemine ait deneyimler sivil denetimin faydalarını gösterir. Cumhuriyetçi dönem, siyasi kaos ortamında bu denetimi sağlamanın zorluğuna işaret

eder. I. Dünya Savaşı, askeri şahsiyetlerin siyasi roller üstlenişinin felakete varan sonuçlarına örnek teşkil eder. Nazi yönetimi dönemi ise eşit düzeydeki bir başka felaketi, askeri konulardaki uyarılara aldırış etmeyişin ve askerlerin haklarının siyasi liderlerce korunmayışının yarattığı mahvedici sonuçları örneklendirir. Almanya'daki sivil-asker ilişkilerinin çeşitliliği, bu ilişkilerin tarihini korkunç ama bir o kadar da öğretici bir inceleme konusuna dönüştürür. Japonya'daki sivil-asker ilişkileri ise Almanya örneğinin aksine 1868'den 1945'e kadar göreceli olarak tek bir istikrarlı kalıp ortaya koymuştur. Japon silahlı kuvvetleri en baştan beri ülkenin siyasetinde sürekli olarak aktif bir rol oynamıştır. Yüksek düzeydeki Alman profesyonelliği ülkede askeri ve popüler etik arasında sivri bir gerilim yaratırken, Japon subay kadrosunun halka yakın düşünce yapısı silahlı kuvvetlerle toplum arasında genel bir uyum yansıtmıştır. Alman sivil-asker ilişkilerinin kilit noktasını münferit dağılmalar, Japon sivil-asker ilişkilerinin kilit noktasını ise sürekli düzensizlik tanımlar. Ancak Almanya'da dengenin dağılması ile Japonya'da bir denge sağlayamama başarısızlıklarının nihai neden ve sonuçları aynıdır. Her iki ülkede sivil-asker dengesinde görülen bozulma rejime ait daha temel düzensizlikleri yansıtır. Yine her iki ülkedeki bu bozulma, askerlerin ve devlet adamlarının görüş açı ve yargılarını çarpıtarak, sorumluluk ve görevlerinde karmaşa yaratarak, fanatiklik ve kibiri körükleyerek ve de barış zamanlarında savaş yanlılığına sürükleyip, savaş zamanlarında zayıflığa yolaçarak ulusal güvenlikte güç kaybına neden olmuş, gerilemelerine katkıda bulunmuştur.

ALMANYA: PROFESYONEL MİLİTARİZMİN TRAJEDİSİ

İMPARATORLUK DENGESİ, 1871-1914. 1871-1914 yılları arasındaki imparatorluk dönemi sivil-asker ilişkileri, yüksek düzeyde ve kapsamı sınırlı bir askeri yetki üzerine kurulu olağanüstü düzeyde nesnel bir sivil denetim ve askeri profesyonellik, silahlı kuvvetlerin geniş ve giderek değişen bir tabana sahip siyasi etkisi ve yandaş bir muhafazakar ulusal ideoloji yansıtmıştır.

Askeri Profesyonellik. Modern Almanya, Prusya'dan Avrupa'nın en profesyonel subay kadrosunu devralmıştır. Askeri harekatlara yönelik bilimsel ve rasyonel yaklaşımlarıyla Genelkurmay ve de subaylara kıta ve yüksek komuta görevleri için savaşma ilmi alanında eğitim veren Kriegsakademie bu kadronun merkezi unsurları olmuştur. Destekleyici unsurları ise askerliğe giriş sistemleri ile ihtisas eğitimi ve de genel öğrenim gerektiren başlangıç eğitimi oluşturmuştur. Savaş, hiçbir yerde Alman askeri okulları ve kurmay makamlarında olduğu ölçüde ciddiye alınıp, dikkatle incelenmemiştir. Muhteşem bir teknik yeterlilik, yüksek entelektüel gelişim, göreve sarsılmaz sadakat, bunların hepsi başta Genelkurmay olmak üzere subay kadrosunun hemen hemen tüm birimlerinin özellikleri olmuştur. Alman profesyonelliğinin üstünlüğü büyük-küçük, gelişmiş-gerikalmış tüm diğer ülkelerin devlet adamları ve askerleri tarafından kabul edilmiş ve de bu devlet adamı ve askerler, Alman modelini kendi askeri kurumları için örnek model olarak almakta istekli davranmışlardır.

Almanya'daki kurumsal profesyonelliğin Alman asker zihniyetindeki muadili mesleki etikin başatlığı olmuştur. *Savaş Üzerine*, subay kadrolarının İncil'i olarak kabul edilmiştir. İmparatorluğun iki sıradışı askeri lideri, 1857-

1888 yılları arasında Genelkurmay Başkanlığı görevini yürüten von Moltke ve aynı görevi 1891-1905 yılları arasında sürdüren von Schlieffen, Clausewitz'in öğrencileridir. Bu iki liderin düşünceleri, yazıları ve davranışları subay kadrosunun entelektüel ve ahlaki çizgisini belirlemiştir. Alman ordusunun değer ve tutumları, von Moltke ve von Schlieffen'in etkisiyle belki de tarihte hiçbir ordunun başaramadığı ölçüde ideal tipte askeri etik anlayışına yaklaşmıştır. Sözkonusu mesleki değerlerin güçlülüğü, sivil denetim ve savaşın ulusal politikadaki rolü gibi iki temel noktada subayların görüşlerine yansımıştır.

Savaşın siyasetin bir aracı olduğu ve bu nedenle de askerin devlet adamının küçük ortağı şeklinde bir işlev yerine getirdiği subay kadrosunda bir hakikat olarak genel kabul görmüştür. Birçok subaya oranla daha siyaset yönelimli olan von Bernhardi bile bu temel dogmaya bağlı kalmıştır. Hem Moltke, hem de Schlieffen siyaset ve savaş kavramlarının farklı kimliklere sahip olduklarını ve yakın ilişkide bulunduklarını kabul etmişlerdir. Moltke, Schlieffen'e oranla siyaset hakkında daha geniş bir bilgi birikimine sahipse de, hiçbir siyasi hırsı olmamış ve kendisini askeri görüşlerin ortaya konulmasında etkin bir gayret göstermekle sınırlamıştır. Ona kılavuzluk eden ideal, siyaset dışı bir ordu idealidir.

> [Moltke der ki] bir komutan, askeri harekatlar sırasında askeri zaferi hedef olarak göz önünde bulundurmalıdır. Ama devlet adamının, bu zafer veya mağlubiyetlerle neler yaptığı bu komutanın faaliyet alanına girmez. Bu, devlet adamının işidir.[1]

Schlieffen, Moltke'ye oranla, siyasetten daha fazla kaçınmış ve kendisini askeri meselelerle ilgili olarak Genel-

kurmay'a adamıştır. Kelimenin tam anlamıyla bir askeri teknisyendir. Alman ordusunun rasyonelliği, savaşın kendi içinde bir amaç olarak yüceltilmesine izin vermemiştir. Savaş kaçınılmazdır, kimse bunu tartışmaz ama arzu edilir bir şey de değildir. İnsan savaşa ancak tahammül edebilir. "Yokluk ve sefalet," der Moltke, "hastalık, ıstırap ve savaş, bunların tümü insanın kaderi ve doğasındaki kalıcı unsurlardır."[2] Yakın çalışma arkadaşlarının birçoğu gibi, Moltke de savaşın Almanya için "ulusal bir talihsizlik" olacağına inanmıştır. Ancak gene de, Alman askeri güvenliği açısından gerekli bulduğu için, 1875 ve 1877 yıllarında sırasıyla Fransa ve Rusya'ya karşı savaşları desteklemiştir. Konuları daima bu tepe noktadan ele almış, ütopik bir romantikten ziyade rasyonel bir karamsar olarak yaklaşmıştır. Emperyalist arzulardan doğan ve nispeten yeni kurulmuş bir kuvvet komutanlığı olarak kendisini yaratan toplumdan tam olarak farklılaşamayan donanmanın subay kadrosundaki bazı unsurlar kimi zamanlarda savaş yanlısı ve emperyalist eğilimler göstermişlerdir. Kara Kuvvetleri üst yönetiminin neredeyse tamamı ise her iki eğilime de karşı çıkmıştır. Vagts'ın da belirttiği gibi, Kara Kuvvetleri "1914 öncesinde, strateji dışında saldırgan bir tutum göstermemiştir." Sözkonusu strateji, ordunun bir kabus olarak gördüğü ve bir cephede hızlı ve kesin bir zafer gerektiren iki cepheli bir savaşla başa çıkabilmek için tasarlanmıştır. Genelkurmay'ın 1902 yılında gizli bir yazısında açıkladığı gibi:

> Hiçbir yeri fethetmek istemiyoruz; sadece sahip olduğumuz ne varsa onu müdafaa etmek istiyoruz. Muhtemelen hiçbir zaman saldırgan olmayacağız, daha ziyade saldırıya uğrayan taraf olacağız. Elzem olan hızlı muvaffakiyetin kesinliği, ancak hücumla mümkün olabilir.[3]

Alman ordusu ulusal güvenlik sözkonusu olduğunda gerçekten de neredeyse patolojik bir kaygı taşımıştır. Alman askeri yöneticileri, savaşı savunmak bir yana, onu son başvurulacak siyasi yol olarak görmüş ve de sıkıntılı karabasanlar ve ateşli hazırlıklarla beklemiştir.

Devletin Yetkisi. Alman profesyonelliğinin sürdürülmesini sağlayan devlet yetki yapısı, üç unsurun benzersiz bir kombinasyonundan oluşmuştur. Öncelikle askeri yetkinin kapsamı askeri meselelerle sınırlı tutulmuştur. İç ekonomi politikalarının belirlenmesinde silahlı kuvvetler rol oynamamıştır. Dış politikayla Şansölye ve Dışişleri Bakanı ilgilenmiştir. Genelkurmay tamamen askeri konulardan sorumlu tutulmuştur. Genelkurmay Başkanı ve Savaş Bakanı'mn dış politikanın belirlenmesi sürecinde askerlerin görüşlerini sunmaları, doğal ve uygun karşılanmıştır. Bu makamlarını görüşlerinin sivil yetkililerden farklılaşması da doğal ve uygun karşılanmıştır. Ancak nihayetinde karar generallere değil sivillere ait olmuştur. Örneğin Bismarck, Moltke'nin Avusturya ve Fransa ile barış antlaşmaları ve de 1880'li yıllardaki Rus politikasına ilişkin önerilerini reddetmiştir. Dış politikada askerlerin geleneksel mesleki rolünü aşan tek subay Amiral von Tirpitz olmuş, o da diğer amiraller tarafından özünde siyasi bir kişilik olarak nitelendirilmiştir. Ancak bir bütün olarak ele alındığında, ordu, askerlerin güçlerini genişletmek isteyebilecekleri diğer etkin kurum ve yetkililerin yatay denetimi sayesinde, kendi alanında tutulmuştur.

Askeri gücü sınırlayan ikinci faktör ise sivil ve askeri yetkinin göreceli birliğidir. Sivil iktidar, Kaiser ve Başbakanlık makamında yoğunlaşmışken, askeri yetki birçok makam arasında bölünmüştür. Reichstag askeri meselelerde az da olsa rahatsızlık verici bir rol oynamanın dışm-

da pek etkinlik gösterememiş, kurumun askeri politika üzerindeki parlamento denetimini arttırma gayretleri ise sivil denetimi bertaraf edecek ölçüde güçlü olmamıştır. Ayrıca subay kadrosu İmparator'a kayıtsız şartsız bağlılık yemini etmiş, böylelikle kendini bağlayarak, yürütme makamını yasama makamıyla karşı karşıya getirmek suretiyle gücünü arttırma olanağını ortadan kaldırmıştır. Öte yandan askeri yetki ise önce Kara Kuvvetleri ve Donanma arasında ikiye bölünmüş, daha sonra da bizzat bu kuvvet komutanlıkları içinde yetki bölünmesi yapılmıştır. Kuvvet komutanlıklarının her birinin içinde üçlü bir karargah örgütlenmesi yapılmış ve sözkonusu örgütlenme şu unsurlardan oluşmuştur: (1) normalde profesyonel bir subayın liderliğini yaptığı ve de komutanlığın idari, siyasi ve lojistik veçhelerinden sorumlu bir bakanlık; (2) yine bir subayın liderliğinde ve personel işlerinden sorumlu kabine ve (3) askeri harekatların planlamasını yapan kurmay kadrosu. Bu karargahlardan hiçbirinin Donanma filoları ve Kara Kuvvetleri kıtaları üzerinde komuta yetkisi olmamıştır. Dolayısıyla, karargah makamlarındaki altı başkan ve de komuta düzeyindeki generaller ve amirallerin tümü Kaiser'e sorumlu olmuş, Keiser de bu makamlardan önüne getirilen askeri öneriler arasında kendi seçimlerini yapabilmiştir. Bunlara bir de Kara Kuvvetleri'nde Savaş Bakanlığı, Askeri Kabine ve Genelkurmay arasındaki güçlü rekabet eklenmiştir. İlk başlarda Bakanlık başat kurum olmuş, ancak 19. yüzyılın ilerleyen dönemlerinde önce Askeri Kabine, sonra da Genelkurmay üstünlüğü ele geçirmiştir. Elbette en sonunda Genelkurmay tam bir hakimiyet elde etmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı'na kadar bu üç askeri makam arasında zorlu bir yetki dengesi mevcut olmuştur.

Askeri yetkinin sınırlı kapsamı ve birçok makam ara-

smda paylaştırılmasının etkileri bu yetkinin yüksek düzeyi ile dengelenmiştir. Tüm üst düzey askeri yetkililer, Yüksek Savaş Hükümdarı *(Supreme War Lord)* olarak Keiser'le doğrudan temas kurma hakkına *(Immediatstellung)* sahip olmuş, bu da silahlı kuvvetler üzerinde dikey denetimi zayıflatmıştır. Keiser'in önerilerine muhtaç olduğu askeri liderler kendi aralarında görüş ayrılığına düşmedikleri müddetçe neredeyse tam bir özerklik sahibi olmuşlar ve dış müdahalelere maruz kalmaksızın kurumlarını idare edebilmişlerdir. Bir yandan askeri yetkinin sınırlı kapsamı ve sivil iktidarın bir elde toplanması orduyu siyaset dışında tutarken, öte yandan da askerlerin Keiser'le doğrudan temas kurabilme hakkına sahip olmaları siyasileri askeri konuların dışında tutmuştur. Tüm faktörler gözönünde bulundurulup, dönemin ideolojik iklimi de hesaba katıldığında bu yetki kalıbının bütünü, sivil denetimi ve askeri profesyonelliği azami seviyeye çekmeye uygun bir görünüm arzetmiştir.

Siyasi Etki. İmparatorluk subay kadrosunun siyasi etkisinin üç belirgin veçhesi vardır: (1) subay kadrosunun Junker aristokrasisiyle yakın ilişkisinin giderek zayıflaması; (2) 1888-1897 yılları arasında askeri liderlerin siyasete geçici bir süre için yoğun ilgi duyması ve (3) Alman halkı açısından askeri liderlerin popüleritesinin yaygın biçimde artması ve askeri kariyerin prestij kazanması.

Alman birliği savaşlarının yaşandığı on yılda, subay kadrosunun üçte ikisinden fazlası aristokrasi kökenli olmuştur. Orta sınıf askeri kariyer üzerindeki iddiasında başarıya ulaştıkça, bu oranda düzenli bir düşüşe şahit olunmuştur. 1905 yılına gelindiğinde, Genelkurmay'da hizmet veren 102 subaydan 44'ünü burjuva kökenli askerler olmuş, bu 44 subay arasında Ludendorff ve Gröner gibi ge-

leceğin parlak isimleri de yeralmıştır. 1913 yılında ise bu unsurlar subay kadrosunun bütününün yüzde 70'ini oluşturmuştur.[4] 1890 yılından sonra donanmada gerçekleştirilen büyük genişleme, aristokrasiden ziyade burjuvaziyle daha yakın bir ilişkiye sahip denizci subayları kadrosunun sayısını ve etkisini de arttırmıştır. Subay kadrosu ile aristokrasi arasındaki bağların zayıflaması, sınıf çıkarlarının askeri çıkarlara göre ön plana çıkma olasılığını azaltarak profesyonelliğin gelişimine yardımcı olmuştur. Ayrıca, Junker dünya görüşü oldukça muhafazakar ve asker yanlısıdır ve subayların böylesi bir dünya görüşüne sahip Junkerlerle yakın bağlarının zayıflaması, ordunun daha az muhafazakar eğilimleri olan ve değişime daha uygun genel kamuoyuna bağımlılığını arttırmıştır.

İmparatorluk dönemi boyunca, askerlik mesleği ile siyaset arasındaki çizgiyi, herhangi birinden diğerine çok az insan aşabilmiştir. Bunun belirgin istisnaları, sivil siyasi liderlikte bir boşluk oluştuğu ve birçok askeri şahsiyetin bu boşluğu doldurmak için harekete geçtiği 1888-1897 yılları arasında gerçekleşmiştir. Bu duruma 1888 yılında Keiser'in ölümü, aynı yıl Moltke'nin, 1890 yılında da Bismarck'm emekliliğe ayrılması gibi faktörlerin oldukça kısa bir zaman aralığına tesadüf etmesi yolaçmıştır. Yeni ve genç hükümdar tek adam yönetimi taraftarı olmuş, yönetimdeki danışmanlarının sorumluluk ve işlevlerine saygı göstermemiş ve de askerlerle, askerliğin fiyakalı taraflarına yoğun bir kişisel ilgi duymuştur. Moltke'nin yerini siyasi beceri ve hırslara sahip ve yeni hükümdarın gözdesi olarak etkisini birçok alana yayma konusunda oldukça istekli Waldersee almıştır. Waldersee, Bismarck'ın 1890 yılında görevi bırakıp, yerine bir başka asker General Leo von Caprivi'nin atanmasında bir hayli etkili olmuştur. Daha da

önemlisi askeri etikin iki temel unsurunu reddeden de askerlikten devşirme politikacı Waldersee'dir. Önleyici savaşın önde gelen bir savunucusu olmuş, askeri darbe fikrini de teklif etmiştir. Ancak Keiser'in gözünden düşmesi uzun sürmemiş, 1891 yılının başında görevden alınarak, iktidara güçlü bir asker olarak dönme hayalleri beslediği emeklilik yıllarına başlamıştır. Waldersee'nin otuz aylık Genelkurmay Başkanlığı görevi, selefi Moltke'nin bu görevde geçirdiği otuziki ve halefi Schlieffen'in aynı yerdeki ondört yıllık hizmeti ile tezat arzetmiştir. Waldersee, imparatorluk subay kadrosuna uygun biri olmamış, ancak 1920'li ve 1930'lu yıllarda görev yapan Scleicher, Reichenau ve Blomberg gibi asker politikacıların önderliğini yapmıştır. Waldersee'nin çılgınlıklarının birçoğuna faal olarak karşı çıkan Caprivi 1894 yılında görevinden alınmış ve 1897 yılına gelindiğinde sivil devlet adamları siyasi liderliklerine devam edebilmişlerdir. Schlieffen'in sadece teknik konular üzerinde yoğunlaşmasıyla birlikte askerlerin ilgileri mesleki sınırlara çekilmiştir.

Askerlerin aristokrasiyle olan yakın ilişkilerinin azalması, 1871'den sonraki yıllarda, ordunun tüm halk arasında artan popülaritesiyle fazlasıyla telafi olmuştur. Bu, Moltke'yi ulusal bir kahraman haline getiren 1866 ve 1870 zaferlerinden kaynaklanmış ve askeri bütçede I. Dünya Savaşı'na değin kaydedilen düzenli artışlara zemin hazırlamıştır. Modern Batı toplumlarınm hiçbirinde askeri kariyer ve subaylar, bu denli uzun bir barış döneminde, Wilhelm Almanyası'nda halk içinde sahip oldukları prestije erişememişlerdir. Asker "rakipsiz biçimde, Devletteki en öncelikli insandır" ve Genelkurmay'a askeri bilgeliğin ve devlet güvenliğinin teminatının kahini olarak huşu ile bakılmıştır. "Asker artık kutsanmış bir ruh olarak görülmek-

tedir- teğmen etrafta genç bir tanrı, sivil asteğmen ise bir yarı-tanrı gibi dolaşmaktadır."[5]

Popüler Tavırlar. Ordunun yaygın popülaritesi, halkın zihniyeti askeri etike sempati ile yaklaştığı müddetçe askeri profesyonellik açısından sağlam bir zemin oluşturmuştur. Ordu 1914 yılında, 1880 yılında olduğu ölçüde popüler durumdadır. Ancak 1914'ün entelektüel iklimi 1880'inkinden bir hayli farklılaşmıştır. Gizli ve kurnaz güçler Alman ulusunun değer yapısını etraflı şekilde değiştirmişlerdir. Dolayısıyla ordunun popülaritesi askeri profesyonellik açısından bir katkıdan ziyade bir tehdide dönüşmüştür. Sınırlı ve muhafazakar bir ideolojinin yerini milliyetçi ve saldırgan bir ideoloji almıştır. Materyalizm, savaş çığırtkanlığı, savaşa ve şiddete övgü, saf *Macht*'a (güç-ÇN) tapınma, Alman ruhundaki daha makul, idealist ve insancıl unsurların yerini almıştır. Mommsen, Droysen, Treitschke ve Nietzsche; Goethe, Schiller, Kant ve bir de Clausewitz'i yerlerinden etmiştir. Savaş ve güç kendi içinde amaç olarak kabul edilmiş ve dolayısıyla da gücün insanı, devletin hizmetkarından ziyade devletin cisimleşmiş hali olarak görülmüştür. Devlet sadece ve sadece güçtür ve de savaş Treitschke'nin ifadesiyle "kelimenin tam anlamıyla siyaset bilimi", ilerlemenin ve ulusal erişimin ana kaynağıdır. Paulsen'in gözlemine göre "Almanya'ya bir zamanlar şairlerin ve düşünürlerin diyarı denirdi. Ama bugün, tarihteki aslı gibi, usta savaşçıların diyarıdır."[6]

Savaş yanlısı ideoloji üniversitelerde oluşmuş ve Alman halkı tarafından sahiplenmiştir. Etkisi toplumun tüm kesimlerinde hissedilmiştir. Subay kadrosunu I. Dünya Savaşı'na kadar bu etkiden bağışık kılan tek unsur, subayların askeri etike sıkı sıkıya bağlı kalmaları olmuştur. Bu-

nunla beraber yeni fikirler kendisini yavaş yavaş askerlik mesleği çevrelerinde de hissettirmeye başlamıştır. Dönemin bir ürünü olan donanma, milliyetçilik ve genişlemecilik felsefelerine açık bir kurum olmuştur. Subaylar, von Der Goltz ve Bernhardi gibi, halkın savaş yanlısı hislerini besleyen popüler yazarlara ilgi duymaya başlamıştır. Özellikle Bernhardi'de, kendilerini ve görüşlerini reddeden Genelkurmay'da bulamadıkları desteği bulmuşlardır. Ancak Kara Kuvvetleri subay kadrosunun önemli bir bölümü askeri etike sadık kalmış, güç etikini ise reddetmiştir. Almanya'nın entelektüel ve ahlaki çöküşüyle karşı karşıya iken, eski fikirlere sıkı sıkıya tutunmuş ve Rosinski'nin ifadesiyle "değişen bir manzaradaki yekpare bir blok" gibi kalmıştır.[7] Kara Kuvvetleri subay kadrosu birçok açıdan muhafazakar ahlakı terkeden son toplumsal kurum olmuştur. Ancak bu yeni popüler ideoloji, varoluşunun özünü oluşturan güç dengesi ve profesyonelliği bertaraf etmiştir.

I. DÜNYA SAVAŞI: ASKERİ DİKTATÖRLÜK, 1914-1918. Birinci Dünya Savaşı, sivil-asker ilişkilerindeki imparatorluk dönemi dengesinin tam bir yıkımına şahitlik etmiştir. Savaşın sonuna gelindiğinde, Genelkurmay devletin yönetimini ele geçirmiştir. Askeri liderlerin askerlik ideallerine bağlılıklarını terketmeleri de bu döneme tesadüf etmiştir. Bu Alman deneyimi, büyük bir savaşın muhafazakar olmayan bir yönetimle sürdürülmesinin zorluklarını oldukça isabetli biçimde örneklemektedir. Muharebeler generalleri kahramanlara, kahramanlar kendilerini politikacılara dönüştürür ve bunun neticesi de profesyonel askeri sınırlılık ve tedbirliliğin kaybıdır.

Genelkurmayın siyasete müdahalesi, von Falkenhayn'm 1914 sonbaharından Ağustos 1916'ya dek kuru-

mun başkanı olarak hizmet verdiği dönemde başlamıştır. Bu dönem boyunca, askeri yetki ve etkide yavaş fakat sürekli bir genişleme gerçekleşmiştir. Ancak bu, savaşın son iki yılında Hindenberg'in Falkenhayn'm halefi sıfatıyla Genelkurmay Başkanlığı görevine geldiği ve Ludendorff'un Baş Levazım Generalliği'ne *(First Quartermaster General)* atandığı dönemde, sözkonusu ikilinin fiilen ele geçirdiği mutlak iktidarın başlangıcı da olmuştur. Askeri kontrolün bu olağanüstü genişlemesindeki temel unsur, muzaffer Tannenberg'in benzersiz popülaritesi olmuştur. Tannenberg, Almanların zafer getireceğine tam olarak güvendikleri bir ulusal idole dönüşmüştür. Hindenburg'un Tannenberg'e yönelik övgüleri, Moltke ve Bismarck da dahil diğer askeri veya siyasi şahsiyetlere yakıştırılan övgüleri fazlasıyla aşmıştır. Dolayısıyla Tannenberg, Ludendorff ve Genelkurmay'ın devlet içindeki güçlerini arttırmaları açısından kullanabilecekleri ideal bir dayanak noktası olmuştur. İstifa tehdidi, Keiser'i kontrol altına almaya yetmiştir. Ludendorff, bu tehdidi savurarak İmparator'u, Genelkurmay ile sivil yetkililer arasındaki görüş ayrılıklarının çoğunda askerlerin görüşlerine rıza göstermeye zorlayabilmiştir. 1917 yazında Bethmann-Hollweg'in Şansölyelik görevinden alınmasını, yerine askerlerin uygun bulduğu Michaelis'in atanmasını sağlamıştır. Michaelis göreve geldikten birkaç ay sonra emri altında bulunduğu askerleri tatmin edebilecek kapasitede biri olmadığını göstermiştir. Böylelikle görevden alınmış ve yerine Yüksek Komutanlığın tavsiyesi ile Kont von Hertling getirilmiştir. Daha sonra, Ocak 1918'de ise Hindenburg ve Ludendorff, İmparator'un Sivil Kabine başkanının görevden alınmasını sağlayabilmişlerdir. Diğer askeri makamlar da benzer biçimde Genelkurmay'ın iradesi altına alınmışlardır.

Komutanlar güçlerini iç ve dış politikayı da etkileri altına alacak ölçüde genişletmişlerdir. Keiser Ocak 1918'de askerlerin dış politika ve barış müzakerelerinde tam yetki taleplerini reddetmişse de, askerler Dışişleri'ni, bu kurumdaki temsilcileri Kont von Haeften vasıtasıyla az-çok istedikleri biçimde yönlendirebilmişlerdir.[8] Temmuz 1918'de komutanların Brest-Litovsk barış antlaşmasına ilişkin görüşlerine muhalefet eden Dışişleri Bakanı'nm görevden alınmasını sağlamışlardır. Dış politikadaki etkilerini, bunun öncesinde de, birkaç önemli kararın alınması sürecinde sivillerin görüşlerinin geçersiz kılınması için kullanmışlardır. 1916 sonbaharında, İtilaf Kuvvetleri'nin askeri gücüne Polonya birliklerinin eklenmesi umuduyla bağımsız bir Polonya Krallığı kurulmasında ısrar etmişler ve bu ısrarlarında başarılı olmuşlardır. Bu Rusya ile hemen bir barış antlaşmasına varılmasını engellemiştir. 1917 kışında ise, Bethmann-Hollweg'in muhalefetine rağmen, sınırsız denizaltı savaşının devreye sokulmasını sağlamışlardır. Yüksek Komutanlık, politikaya yaptığı bu iki müdahaleyle bir düşmanın savaşa devam etmesine, diğer bir düşmanın da savaşa dahil olmasına yolaçmıştır. 1917 yılı boyunca ilhaka yönelik savaş hedeflerinin muhafaza edilmesinde ısrarcı olmuşlar, bu durum barışı sağlama amaçlı bir müzakere için gösterilen gayretleri sekteye uğratmıştır. Askeri güç iç ekonomide de etkisini göstermiştir. Savaşın doğası, Genelkurmay'm ekonomi ile ilgili bölümlerinin yiyecek, malzeme, işgücü ve cephaneyi de kapsayacak ölçüde genişletilmesini gerektirmiştir. Dolayısıyla politikanın hiçbir alanı Genelkurmay'm ilgisi dışında kalmamıştır. Sınai üretim, Hindenburg Programı adlı bir politikayla kontrol altına alınmış ve arttırılmıştır. Generallerin yetkisi Alman hayatının en öte menzillerine nüfuz ettikçe, önceleri askeri

faaliyetlere getirilen geçerli tüm yatay sınırlamalar ortadan kaldırılmıştır.

Yüksek Komutanlığın gücünün subaylardan çoğunun düşüncesini ne ölçüde etkilediği hakkında bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak askeri liderlerin görüşleri gücün tepelerinden gelen bu vizyonla keskin biçimde değişmiştir. Sivil denetime dair eski doktrinler terkedilmiştir. Kimin Şansölye olduğu artık farketmemektedir, ancak, Ludendorff'un meşhur ifadesiyle "kesin olan bir tek şey vardır ki, o da gücün benim elimde olması gereğidir." Savaş öncesi Genelkurmay'ın anti-emperyalist tavırlarıyla tamamen ters düşen genişlemeci hedefler benimsenmiştir. 1917'de, askerlerin savaş hedefleri arasında Polonya, Rusya'nın Baltık bölgesindeki toprakları, Fransa'nın doğusu ve Belçika'nın tamamının ele geçirilmesi yeralmıştır. Ve bu hedeflerin dahi, sistemine eninde sonunda fiilen Alplerin kuzeyindeki tüm Avrupa'yı dahil edecek devasa Germen diyarının sadece çekirdeğini oluşturduğu düşünülmüştür.

Politika hedeflerinden daha da önemlisi, askerlerin yansıttıkları değerlerdeki köklü değişimlerdir. Bu değer değişimleri en tipik ifadelerini savaş sırasında değil de, generallerin mağlubiyet sonrası geliştirdikleri yazında bulmuştur. Generaller, askerlerin başatlığının Almanya'nın makus talihi üzerindeki etkisine gözlerini kapatıp, askeri gücün savaş sırasında hakettiği makul ölçülere kavuşturulmadığını öne sürmüşlerdir. Sorumluluğu sivillere yüklemek amacıyla geliştirilen bu tema, "arkadan hançerlenme" efsanesiyle de sıkı sıkıya bağlanmıştır. Bu yeni doktrinin en yetkin ifadesi bizzat General Ludendorff'un 1935 yılında yayınlanan *Der Totale Krieg* adlı çalışmasında yeralmıştır. Ludendorff peşin peşin profesyonel askeri geleneği

reddetmiştir: "Clausewitz'in tüm kuramları çöpe atılmalıdır." 18. yüzyıldan bu yana savaşın doğasındaki değişimler sonucu savaş siyasetin değil, siyaset savaşın hizmetine girmiştir. Almanya'nın hem Fransa-Prusya Savaşı, hem de I. Dünya Savaşı'ndaki sorunu, yetkinin Keiser, Şansölye ve Genelkurmay arasında bölünmesi olmuştur. Bunun yerine, savaş başlar başlamaz, tüm ulusun Başkomutan'a tabi olması gerektiğine inanılmıştır. Başkomutan tüm siyasi liderleri ikame eder ve yetkisi "herkesi kucaklayıcıdır." Böylesi bir insan eğitim ve tecrübeyle yaratılamaz. Başkomutan, yaratıcı güç, güçlü karakter, sorumluluk kabul etme azmi ve yılmaz bir irade ile tanımlanır. O bir sanatçıdır; bu konum için ya doğuştan yaratılmıştır, ya da yaratılmamıştır. Ludendorff böylelikle 18. yüzyıl doğal askeri deha kavramına yeniden hayat vermiştir. Ludendorff'un kuramı, her şeye yeten bir kudret vehmi, şiddet övgüsü, güç yaltakçılığı ve ihtisaslaşmış yetkinliği dışlaması gibi özellikleriyle 19. yüzyıl Alman askeri düşüncesini ayakta tutan unsurların hepsinin tam bir reddi anlamına gelmiştir. Bu kuram, aslen Treitschke, Nietzsche ve Spengler'deki daha ziyade kirli unsurların, mutlak askeri gücü akla dayandırma amaçlı olarak istismar edilmesinden ibarettir. I. Dünya Savaşı sırasında, askerlerin başat konumda oldukları bir ortamda geliştirilen bu kuramın, ordunun II. Dünya Savaşı'nda Avusturyalı bir onbaşı tarafından emir altına alınmasından sonra tam olarak başarıya kavuşması ironiktir. Önceki anlaşmazlıkla ilgili olarak en doğru hükmü, 1924 yılında "felaketimizin nedenini askeri otoritenin sivil otoriteye üstünlüğünde aramalıyız; işte bu militarizmin özüdür; doğrusu, Alman militarizmi intihar etmiştir," diyen bir başka asker, General von Schoenaich vermiştir.[10]

WEIMAR: DEVLET İÇİNDE DEVLET, 1918-1926. Weimar Cumhuriyeti'nin işbaşına gelişi sonrasında, askerlerin rolünde, devlete tam anlamıyla hakim olmaktan, devlete önemli bir destek sağlamaya doğru bir değişim gözlemlenmiştir. Cumhuriyet döneminin entelektüel ve siyasi iklimi profesyonelliğin sürdürülmesi açısından büyük ölçüde uygun olmayan bir görünüm ortaya koymuştur. Weimar hükümeti, yaygın kabul görmemiş ve birçok güçlü toplumsal grubun desteğinden yoksun kalarak, hassas bir mevcudiyet sürdürmüştür. Dolayısıyla hükümet, istikrarlı ve disiplinli bir kurum olarak, mağlubiyet ve devrimi atlatan ve siyasi dağılma ortamında somut bir güç merkezi olarak ayakta kalan orduya yönelmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle de devlet ordunun desteğine tam olarak bağımlı hale gelmiştir. Ancak bu olgu, orduyu rejimle ilgili bir konuyla karşı karşıya getirmek suretiyle, hükümetin bu desteği almasından kesin şekilde emin olamayacağı anlamı taşımıştır. Aslında 1918 yılında Weimar Cumhuriyeti Devlet Başkanı Ebert, askeri liderlerle bir antlaşma müzakere etmiş, bu antlaşmaya göre ordunun hükümete desteğine karşılık aşırı solu bastırma taahhüdünde bulunmuştur. 1920 yılında, Kapp Ayaklanması* sırasında ordu bekle-

* Kapp Ayaklanması *(Kapp Putsch)*: Weimar dönemi Almanyasında Mart 1920'de meydana gelen ve beş gün süren bir siyasi olaydır. Sağ görüşlü bir gazeteci olan Wolfgang Kapp'ın, özellikle bir utanç vesilesi olduğuna inandığı Versay Antlaşması sonrasında Cumhurbaşkanı Ebert'e keskin bir muhalefet göstermesiyle başlamıştır. Weimar hükümetine doğrudan bir tehdit arzeden olayda, General Luttwitz ve emrindeki subayların desteğini alan Kapp, Luttwitz aracılığıyla başkent Berlin'in işgalini sağlamış ve burada kurulan milliyetçi merkez sağ hükümetinin Şansölyesi olmuştur. Buna hemen bir tepki gösteremeyen Ebert başkenti terk etmiş, hükümeti Dresden'de biraraya getirerek, Kapp, Luttwitz ve yandaşlarının Berlin'deki hareket alanlarını felce uğratmayı amaçlayan genel grev çağrısında bulunmuştur. Kapp, başta

gör politikası çerçevesinde tarafsız kalmıştır. Bundan üç yıl sonra hükümet aşırı sağ ve soldan gelen ayaklanma tehditleriyle sarsıldığında ise, ordu cumhuriyetçi hükümeti savunmuş ve hükümet adına olağanüstü hal uygulamasına geçmiştir. Weimar hükümetinin olabildiği kadar görevde kalması, ordu desteği ile mümkün olmuştur. Ancak bu destek devlet tarafından yönetilebilen bir destek değil, ordu tarafından bahşedilen bir destektir.

Cumhuriyetin genel siyasi zayıflığı sivil denetimin oluşturulmasıyla ilgili rejimden kaynaklanan yeni zorlukların etkisiyle artmıştır. Öncelikle, imparatorluk yönetiminde tüm subaylar İmparator'a bağlılık yemini etmiştir. Nerede ve kime itaat göstereceklerine dair bir şüphe duyma fırsatları olmamıştır. Ancak Cumhuriyet döneminde muğlaklıklardan pek arınmamış durumdaki uzun bir belge olan anayasaya bağlılık yemini etmişlerdir. Subaylar

---

Ludendorff olmak üzere önemli askeri liderlerin desteğini aldıysa da, subay kadrosu mensuplarının büyük bölümü, 1919 yılında Komünist/Spartakist hareketlere karşı kendilerine verdiği taahhütlere uygun davranan Ebert'e karşı girişilen bu hareket için desteği esirgemiştir. Bununla birlikte Ebert'e doğrudan bir destek de verilmemiştir. Sonuç olarak, Kapp Ayaklanması grev sonrasında giderek ilk etkisini kaybetmiş ve Luttwitz ile Kapp'ın 17 Mart 1920'de Berlin'den ayrılmasıyla sona ermiştir. Kapp Ayaklanması, Weimar hükümetinin kendi başkentinde dahi otorite kuramadığını, otoritesine yönelik tehditleri ancak bir genel grevle etkisiz kılabildiğini göstermiştir. Bir kısım tarihçiler, Berlin'deki grev çağrısına Berlin halkının gösterdiği uyumun, Ebert'in başkentte genel kabul gördüğüne yorarken, diğerleri ise halkın bunu siyasi inançları doğrultusunda değil de, bir sene önceki Komünist/Spartakist ayaklanmanın acı tecrübeleri çerçevesinde, bir başka siyasi bunalım istemedikleri için yaptığını öne sürmüştür. Kapp ve Luttwitz'in yandaşlarının önemli bölümü yavaş yavaş serpilen Nazi Partisi'nin gelecekteki destekçileri olmuşlardır. Örneğin Luttwitz'in ana savaş gücü işlevini gören Erhardt Tugayı mensupları kendilerini tanıtmak amacıyla kasklarında Nazi sembolü olan *swastika* işareti taşımışlardır. (Ç.N.)

çoğu defa hangi bireylere bağlılığın anayasaya bağlılık anlamına geleceğini kendileri belirlemek durumunda kalmışlardır. Bu sorun ikinci bir faktörle, yani asker üzerindeki yetkinin çok sayıda sivil kurum arasında bölünmüş olmasıyla daha da ağırlaşmıştır. Devlet Başkanı silahlı kuvvetlerin Başkomutanı sıfatıyla üst düzeyde tüm subayları atama ve azletme yetkisine sahip olmuştur. Öte yandan Şansölye ise hükümetin başkanlığı görevini üstlenmiş ve Devlet Başkanı'nın orduyla ilgili tüm tasarruflarının Şansölye veya Savunma Bakanı tarafından onaylanması gerekmiştir. Hem Şansölye, hem de Savunma Bakanı, genelde askeri politika, özelde ise askeri bütçe üzerinde tam bir yetkiye sahip Reichstag'a sorumlu tutulmuşlardır. Üçüncüsü, sivillerdeki bu bölünmüşlüğün aksine, orduda yeni bir birlik doğmuştur. Alman İmparatorluğu'nun çeşitli devletlerinin orduları tek bir ulusal güç içinde toparlanmış, ayrıca tüm karargah örgütlenmeleri de tek bir komutanın emri altında yapılandırılmıştır. Dördüncüsü, orduya ait tek bir sözcünün böylelikle oluşturulması, askeri yetki düzeyinin azaltılmasına yönelik gayretlerin bertaraf edilmesine de katkıda bulunmuştur. Kuramsal olarak, oluşum halindeki genelkurmay *(Truppenamt),* Savunma Bakanlığı'na bağlı durumdaki Kara Kuvvetleri Komutanı'na bağlanmıştır. Dolayısıyla, ordunun *Immediatstellung* (bkz. s. 143-Ç.N.) hakkı kağıt üzerinde ortadan kalkmıştır. Gerçekte ise Kara Kuvvetleri Komutanı'nın askeri aygıt üzerindeki tam kontrolü sayesinde artan gücü, onu, Savunma Bakanı'ndan fiilen bağımsız hale getirmiştir. İlk iki Savunma Bakanı, Noske ve Gessler, asker çıkarlarının sözcüsü gibi hareket etmişler, son ikisi, General Gröner ve General Schleicher ise asker kökenli bakanlar olmuşlardır.

Weimar Cumhuriyeti dönemi subay kadrosu askeri

diktatörlük ideolojisinden geri çekilmiş ve eski imparatorluk dönemi askeri etiki yönüne doğru bir dönüş yapmıştır. 1919- 1926 arası dönemde Reichswehr'deki en hakim kişilik, profesyonel askerin tipik bir örneği olan ve siyaset dışında bir ordu fikrine tam anlamıyla sadık kalan General von Seeckt'tir. Seeckt subaylarını kabiliyetlerine göre seçmiş ve onları en yüksek düzeyde yetkinlik kazandırmak için dikkatle eğitmiştir. Seeckt savaşa karşı mesleki bir nefret duyduğunu belirtmiştir: "Asker savaştan, bu konuda tecrübe sahibi olduğundan dolayı, savaş hakkında hiçbir şey bilmeyip, sürekli barıştan bahseden teorisyene oranla daha fazla korkar."[11] Cumhuriyetçi hükümete getirdiği önerilerde genelde, devletin askeri güvenliğine ilişkin mesleğine uygun kaygılar ışığında hareket etmiştir. Ordu içinde askeri faziletlerin vurgulanmasında, maceraperest ve fırsatçıların dışlanmasında ve de düzeyli ve siyasi olmayan bir tavır ısrarında hoşgörüsüz davranmıştır. "Askerlere gelince," der, "komutanlarından daha fazla bilgiye sahip olmak ve daha iyi işler çıkarmak onlara göre değildir. Onların görevi itaatten ibarettir. . . Siyasi ihtilaf kanserinin kemirdiği bir Reichswehr tehlike saati gelip de çattığında, çatırdamaya başlar."[12]

Seeckt'in askeri etik formülasyonundaki tek kusurlu unsur, ordunun sadakatinin kime olacağı yönündeki bir miktar belirsizliktir. Bu kusur, Weimar anayasasının muğlaklığını ve cumhuriyetçi hükümetin siyasi zayıflığını yansıtmıştır. Seeckt'in ordunun yerine ilişkin tanımı şu kuralda belirtilmiştir: "Ordu Devlet'e hizmet eder; partiler üstüdür." Buna göre,

> Ordu Devlet içinde bir Devlet gibi olmalıdır ama verdiği hizmet yoluyla Devlet ile bir hale gelmelidir; aslında bizzat Devletin en saf şekli haline dönüşmelidir.[13]

Bu bir sorun çıkmayıncaya kadar iş görür bir kural olmuştur. Ama ordunun hükümetle ilişkisini bir tanıma kavuşturamamıştır. Ordu, hükümete hizmet eden bir mesleki birlik olarak değil, devlet içinde devlet olarak tanımlanmıştır. Şayet hükümet devletin temsilcisi veya onun cisimleşmiş hali ise, o halde ordu hükümete itaat edecek ve hiçbir sorun kalmayacaktır. Ancak şayet hükümetin mevcudiyeti ve yapısının doğası partilerarası anlaşmazlık konusu ise o halde ordu hükümetle muhtemelen mesafeli kalacaktır. Gerçekte Weimar Cumhuriyeti hükümeti her iki kategoriye de uymuş, dolayısıyla da ordu, Seeckt'in tanımladığı gibi, hükümete karşı garip bir ikili tavır sergilemiştir. Bunun ne anlama geldiği en iyi Ebert'in 1923 yılında Seeckt'e yönelttiği Reichwehr'in nerede durduğu sorusuna aldığı yanıtta örneklenir. Seeckt bu soruya "Sayın Başkanım, Reichwehr benim arkamdadır" cevabını vermiştir.[14] Seeckt kimi zamanlar ciddi ciddi egemen güç görevini üstlenmeyi düşünmüştür. Reichwehr'in önde gelen isimleri Weimar Cumhuriyeti'ni kalıcı bir Alman devlet yapılanması olarak kabul etmediklerinden, şiddetli kriz anlarında siyasi hükümlerde bulunmaları gerekmiştir.

WEIMAR: HİZİP İÇİNDE HİZİP, 1926-1933. Seeckt'in emekliye ayrılışı sonrasında halefi Korgeneral Heye'nin yamsıra Gröner gibi diğer generaller Seeckt'in politikalarına devam etmeye çalışmışlardır. Ancak bu giderek daha da zorlaşmış ve Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarına doğru öncekinden bayağı farklı bir sivil-asker ilişkileri kalıbı gözlemlenmeye başlamıştır. Seeckt döneminde ordunun sadece rejimle ilgili ağır bir kriz durumunda siyasi kararlar alması beklenmiştir. Seeckt'in görevi bırakması sonrasında ise ordu günlük meseleler ve partilerarası siyasi manev-

ralarla daha içli dışlı olmaya başlamıştır. Ordunun günlük siyasete artan müdahaleleri yetki yapılanmasındaki bir değişimden değil, sadece, askeri liderlerin ordunun siyasi gücünü doğrudan siyasi amaçlar için kullanmaya yönelik heveslerinden kaynaklanmıştır.

Bu değişimi sürükleyen iki kilit isim Hindenburg ve General Kurt von Schleicher olmuştur. Hindenburg 1925 yılında Cumhuriyet'in Devlet Başkanlığı görevine getirilmiştir. Ordu devlete bağlılığı artık bir mareşale ve ulusal kahramana bağlılık olarak tanımlamaya başlamıştır. Şayet Devlet Başkanı, Seeckt gibi partilerarası politikanın üstünde bir isim olsaydı, bunun ciddi sonuçları olmazdı. Ancak durum böyle değildi. Hindenburg, savaş sırasında Genelkurmay Başkanı sıfatıyla Luderndorff için dayanak noktası oluşturduğu gibi, yeni göreviyle de Schleicher gibi asker politikacılar için dayanak noktası oluşturmuştur. Schleicher 1926 yılında Savunma Bakanlığı'nın siyasi işler departmanının başkanlığına atanmıştır. Hindenburg üzerindeki etkisinden faydalanarak ve her ideolojiden parti yöneticileriyle müzakerelere girişip, anlaşmalar yaparak, hükümetin kilit isimlerinden biri haline gelmiş ve keyfine göre herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın kabineler kurup yıkmıştır. Schleicher 1927 yılında kendisini halihazırdaki görevine atayan Savunma Bakanı Gessler'i yavaş yavaş makamından etmiş, yerine Gröner'in bu göreve atanmasını sağlamıştır. Takiben 1930 yılında ise Şansölye Müller başkanlığındaki kabinenin düşmesine ve yerine Heinrich Brüning başkanlığındaki yeni kabinenin kurulmasına öncülük etmiştir. İki yıl sonra Brüning ve Gröner'i bir kenara atıp, von Papen'in Şansölye olarak atanmasını sağlamıştır. Kendisi ise Savunma Bakanlığı görevini üstlenmiştir. 1932 sonbaharının sonlarına doğru Papen'den de kur-

tulmuş ve aynı yılın Aralık ayında Şansölye olmuştur. Böylelikle genaraller hükümetteki en yüksek iki makamı ele geçirmişlerdir. Ancak çok geçmeden düşmanları Schleicher'e karşı birleşmiş ve Ocak 1933'ün sonunda Hitler, Naziler ve milliyetçilerin oluşturduğu kabinenin başı sıfatıyla görevi devralmıştır. Schleicher döneminde Reichwehr devlet içinde devlet olmaktan çıkmış, hizipler içinde bir hizbe dönüşmüştür. Generaller siyasi rekabete girişmişler, fakat kaybetmişlerdir. Scleicher, birbuçuk yıl sonra totaliter siyasette başarısızlığın bedelini ödemiş ve bir Nazi tertibi sonucu 30 Haziran 1934 tarihinde suikasta kurban gitmiştir.

ÜÇÜNCÜ REICH: MUZAFFER SİVİLLER, 1933-1945. Nazilerin iktidarı kendilerinde toplamaları, askerlerle varılan gayri resmi bir karşılıklı anlayışa bağlı olmuştur. Buna göre ordu siyasetten çekilip, bu alanı Nazilere bırakacak, karşılığında ise Naziler genişletilmiş bir yeniden silahlanma programını zorlamanın yanısıra orduya askeri işlevde tekellik ve kendi alanlarında özerklik sağlayacaklardır. Bu düzenleme 1934 baharında aleni bir tasdik görmüş ve ordu Hitler'in Devlet Başkanlığı görevine atanmasını desteklerken, Hitler de, Reichwehr'i kitlesel, ideolojik eğilimli bir halk ordusuyla ikame etme hayalleri kuran Röhm ve S.A.'nın bastırılmasına rıza göstermiştir. Nazi rejiminin ilk yıllarındaki sivil-asker ilişkileri, Weimar Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki sivil-asker ilişkileriyle bazı benzerlikler taşımıştır. Ordu Nazi yasama faaliyetlerinin birçoğunun dışında bırakılmış, sivil mahkemelerin ordu mensupları üzerindeki yetkisine son verilmiş, ordunun parti hiyerarşisi ve Gestapo'nun etkisi altına girmesi kesin olarak engellenmiştir. Alman toplumunun önde gelen kurumları,

*Gleichschaltung** adlı Nazi politikasına bir bir teslim olurken, ordu, Nasyonal Sosyalizm virüsünün göreceli olarak bulaşmadığı, tecrit halinde sağlıklı bir kurum olarak ayakta kalabilmiştir. Nazi kıyımından kurtulmak isteyen Almanlar ordu bünyesinde, disiplin, uzmanlık, görev ve dürüstlük gibi mesleki kalıplar dahilinde bir sığınağa kavuşabilmişlerdir. Bu nedenle, eski subayların, "göçetmenin aristokrat yolu" diye tanımlanagelen bir şekilde, yeniden üniformalarına koşturmaları pek de şaşırtıcı olmamıştır.

Askeri Profesyonellik. Subay kadrosu, bu yıllarda profesyonel bir askeri yaklaşımın hakimiyeti altında olmuştur. Subayların büyük çoğunluğunu pek de hoşnut etmeyen çılgın Schleicher vakası sonrası, saf mesleki rolde büyük bir huzur bulunmuştur. Subaylar siyasetten kaçınıp, sayıları giderek artan güçlerinin eğitimleri ve disiplinleri üzerine yoğunlaşma fırsatını memnuniyetle karşılamışlardır. Askerlerin sivil denetime bağlılığı tekrar oturtulmuştur. Örneğin, Albay Foertsch *Modern Savaş Sanatı* adlı çalışmasında, savaşın siyasete, askerin devlet adamına tabiiyetiyle ilgili klasik doktrinin altını yeniden çizmiş ve Clausewitz'i sorgulayan Luderndorff'u eleştirileriyle paylamıştır. Bizzat Luderndorff'un çalışması Genelkurmay tarafından "köktenci" olarak nitelenip, reddedilmiştir.[15] Nazilerle askerler arasında, yeniden silahlanma ve sivil denetimle ilgili olarak tesadüfi ve geçici bir görüş birliği oluşturulmasına rağmen, iki grubun değerleri arasında gene de temel bir çatışma mevcut olmuştur. Bu çatışma eninde so-

---

* *Gleichschaltung:* Toplumun tüm yönleriyle kuşatılıp, kontrol altına alınarak koordine edilmesini ifade eden Nazi politikasıdır. 1933-1937 yılları arasında uygulanan bu politikayla, toplumu etkisi altına alabilecek hükümet ve Nazi kurumları dışındaki tüm örgütlenmelerin devre dışı bırakılması ve yokedilmesi amaçlanmıştır. (Ç.N.)

nunda kendini göstermek zorunda kalmıştır. Alman askerlerinin itaat, sadakat, onur, entelektüel dürüstlük, gerçekçilik ve akılcılık ideallerinin, Nazilerin ilkesizlik, ahlaksızlık ve akıldışılığından halihazırda olduğundan daha fazla kopması pek mümkün değildir.* Naziler, Hitler'in "entelektüeller kulübü; başka bir şey değil" diye tanımladığı Genelkurmay'ın "lanet nesnelliği"ne pek de gereksinim duymamışlardır.[16]

Askerlerin yaklaşımı ile Nazi yaklaşımı arasındaki çatışma, en keskin şekilde, dış politikada odaklanmıştır. Alman generallerin bu alandaki tavrı, askeri etikin fiilen mükemmel bir ifadesi olmuştur. Almanya'nın silahlı gücünü yeniden inşa etmek istemişler, ancak bunu yavaş şekilde ve savaşa kışkırtmaktan ziyade Almanya'nın güvenliğini muhafaza etmek üzere yapmayı amaçlamışlardır. Almanya'nın çarpışmaya hazır olması için silah endüstrisinin genişletilmesi, eğitimli yedeklerin elde edilmesi, ordunun modern silahlarla donatılması, savunma istihkamlarının oluşturulması ve bunlar gibi birçok işin başarılması gerektiğine inanmışlardır. Bunların tamamlanma tarihlerine ilişkin hesaplamalarında ise sürekli uzak geleceği düşünmüşlerdir. Birçokları, coğrafi hassasiyeti nedeniyle Almanya'nın hiçbir zaman kendi şartlarına uygun bir savaşa giremeyeceği kanaati taşımışlardır. Bu görüşe göre, Almanya bir savaş başlattığı takdirde, kendisini kesin olarak yokedecek bir güçler koalisyonu ile karşı karşıya kalacaktır. Ordunun bu sakin görüşleri karşısında Naziler ise se-

* Askeri etiğin parlak bir tanımı, Genelkurmay Başkanı General Ludwig Beck tarafından Ekim 1935'te Harp Akademisi'nin açılış töreni konuşmasında yapılmıştır. Beck'in ana teması Moltke'nin "Deha, bir iştir" deyişi olmuş ve Beck oldukça cesur biçimde "ansızın ortaya çıkan ilhamlar" ile "iyi niyet dilekleri"ni eleştirmiştir. Bu konuşma Beck'e Nazi çevrelerinde pek de dost kazandırmamıştır.

ferberliği hızlandırmayı, engelleri gözardı etmeyi veya sümen altına atmayı ve de maceraperest ve saldırgan bir dış politikaya yelken açmayı amaçlamışlardır. Bu iki bakış arasındaki temel karşıtlık bir general tarafından savaş sonrasında oldukça iyi özetlenmiştir:

> Hitler akıl ve bilginin bir şey olmadığını, zafer odaklı eğilmez bir irade doğrultusunda hedefi sarsılmaz şekilde takibin ise her şey olduğunu düşünmüş ve inanmıştır. Zaman ve mekan kaygılarının, kendi askeri gücünü düşmanın gücüne oranlamaya dayanan hassas hesapların yerini, gizemli kurgular almıştır.[17]

Ordu, otuzlu yıllar boyunca adım adım Hitler'in saldırgan eylemlerine karşı çıkmış ve her adımda uyarılarının reddedildiğini ve Hitler'in başardığını görmüştür. Almanya'nın tecriti anlamına geleceği gerekçesiyle, Milletler Cemiyeti'nden çekilme kararma karşı çıkmışlardır. Müttefiklerde bir misillemeyi gündeme getirebileceği gerekçesiyle, 1935 yılında Versay Antlaşması'nın tanınmaması ve mecburi askerlik hizmetinin yeniden başlatılması kararlarına karşı uyarılarda bulunmuşlardır. Fransa'nın müdahalesinden çekinerek, 1936 yılında Rhineland'e yeniden asker konuşlandırılmasını protesto etmişlerdir. Hitler Kasım 1937'de askeri danışmanlarına Avusturya ve Çekoslovakya'ya doğru genişleme planlarını açtığında, generaller yine Alman ordusunun böylesi macera dolu bir sefere hazır olmadığını öne sürmüşlerdir. Ancak takip eden bahar aylarında, Avusturya ile Almanya arasında Anchluss'u oluşturma planı bir dizi iç yıkıcı faaliyet, diplomatik manevralar ve askeri blöflerin kurnaz bir kombinasyonu ile başarıya ulaşmıştır. Hitler'in Çekoslovakya'ya ilişkin tasarımları ise orduda daha da büyük bir dehşet uyandırmış, subaylar bunun başta Fransa olmak üzere, İngiltere ve Rusya gibi ül-

kelerle Almanya arasında savaşla neticelenecek bir anlaşmazlık yaratabileceğini düşünmüşlerdir. Genelkurmay Başkanı General Beck 1938 yazında askerlerin bu muhalefetinin önderliğini yapmıştır. Ancak Hitler Beck'i istifaya zorlamış ve yerine Hadler'i atamıştır. Hitler Çekoslovakya seferine giriştiği dönemde ise, Hadler'le işbirliği halindeki bir grup asker, Almanya, kendi felaketini yaratacak bir savaşa bulaşmadan önce devletin kontrolünü ele geçirmeyi amaçlayan bir darbe planlamışlardır. Ancak subaylar kararsızlık ve çekingenlik arasında hırpalanmış, mesele, Müttefiklerin Münih'te Nazilere verdikleri tavizlerle çözüme kavuşmuştur. Darbe planı iptal edilmiştir. Hitler generallerini bir kez daha mağlup etmiştir.[18] Bu ordunun hevesini kırmıştır. Ordu, takip eden yıllarda, Batı'ya 1939 sonbaharında saldırıda bulunma, Rusya'nın işgali ve S.S. tarafından 1943 yılında zorlanan İsviçre'ye yönelik bir saldırı önerileri gibi, Hitler'in savaş sırasında gündeme getirdiği daha cüretkar planlara itirazlarda bulunmuştur. Ancak Hitler'in bu sürekli itirazlara rağmen sürekli başarılı olması, ordunun kendine güvenini ve yönetim çevrelerindeki etkisini zayıflatmıştır. Naziler, pısırık ve aşırı tedbirli generalleri hor görmeye başlamışlardır. Bizzat Hitler asker zihniyetini beklediğinden çok farklı bulmuş ve bir keresinde şu yorumu yapmıştır:

> Alman Hükümeti'nin başkanı olmadan önce, Alman Genelkurmay'ını, her şeye ve herkese saldırma tehdidi taşıdığından, tasmasından sıkıca tutulması gereken bir kasap köpeği zannederdim. Ancak başkan olalı beri, Genelkurmay'ın hiç de öyle olmadığını kabullenmem gerekti. Genelkurmay, gerekli gördüğüm her faaliyeti engellemeye çalışmakta ısrar etti . . . Bu "kasap köpeği"ni dürtmesi gereken daima ben oldum.[19]

Nazi değerleri ile askeri değerlerin çatışması, iki imkansız arasında bir uzlaşma oluşturulmasını sağlamıştır. Durum, askeri ideoloji ile halkta yaygın popüler ideoloji arasındaki gerilimin karşılaştırma kabul etmez ölçüde daha büyük olması dışında, 1900-1918 arası döneme benzer bir görünüm arzetmiştir. "Siyasetin dışında bir ordu", tamamen siyasi, totaliter bir toplumda hoş görülemez bir anomalidir. Askerlerin akla dayalı tedbirliliği de aynı şekilde devrimci zihniyete yabancı bir olgudur. Askerler, I. Dünya Savaşı'nda, görüşlerini terk etmişler ve halkta yaygın heyecanı kucaklamışlardır. II. Dünya Savaşı sırasında askerlerin çok azı bu yola meyletmiştir. Birçoğu ise görüşlerinden dönmemiştir. Dolayısıyla dengeyi tekrar oturtabilmenin tek yolu olarak, ordunun siyasi gücünün yokedilmesi ve askerlerin Nazi görüşlerine yakınlaştırılması görülmüştür.

Devletin Yetkisi. Ordunun yıkımı için akla uygun her yöntem kullanılmıştır. Askeri kurumların yetkisi azaltılmış, bölünmüş ve sınırlanmıştır. Profesyonelliğin merkezi konumundaki Genelkurmay'ın düzeyi giderek düşürülmüştür. Hitler 1935 yılında Yüksek Komutanlık görevini üstlenmiş ve Nazilerle işbirliği halindeki bir subay olan von Blomberg Hitler'e bağlı olarak Savaş Bakanlığı ve Wehrmacht Başkomutanlığı görevlerine getirilmiştir. Üç kuvvet komutanlığı Blomberg'e bağlanmış ve her kuvvet komutanının emri altında da kendi komutanlıklarının kurmay kadroları oluşturulmuştur. *Ministeramt* (Schleicher'in eski makamı) bünyesinden de, takiben gene bir Nazi işbirlikçisi olan Keitel'in başkanlığına getirildiği *Wechmachtamt* adlı genişletilmiş bir kurmay kadrosu oluşturulmuş ve bu kurum doğrudan Blomberg'e sorumlu kılınmıştır. Böylelikle bakanlık düzeyindeki tüm makamlar ya

doğrudan parti üyeleri, ya da Nazilerle çalışmaya istekli generallerle doldurulmuştur. Önceleri *Immediatstellung* hakkını hararetli bir kıskançlıkla savunan Genelkurmay artık askeri hiyerarşide dördüncü düzeye konumlandırılmıştır.

1938 Şubatında Blomberg ve Kara Kuvvetleri Komutanı von Fritsch görevden alındıktan sonra Savaş Bakanlığı kurumu resmen lağvedilmiştir. Bizzat Hitler Wehrmacht Başkomutanı sıfatıyla Blomberg'in görevini üstlenmiş, *Wehrmachtamt* kurumunu da Wehrmacht Yüksek Komutanlığı'na (OKW) dönüştürerek, kurumun yönetimini Keitel'e vermiştir. OKW'deki ana birim, Harekat Kurmay Karargahı olmuş, diğer bir Nazi sempatizanı Jodl başkanlığındaki bu birim, evvelce Kara Kuvvetleri Kurmay Karargahı'nın sorumluluk alanına giren planlama işlevlerinin birçoğunu üstlenmiştir. Takiben, Kurmay Başkam'nın, karar alma süreci dahilinde komuta subayıyla ortak sorumluluğa sahip olması doktrini de terkedilmiş, dolayısıyla Genelkurmay'ın önemi biraz daha azaltılmıştır. Genelkurmay örgütlenmesi, Kara Kuvvetleri Komutanı von Brauhitsch'in görevden alınıp, Hitler'in Kara Kuvvetleri'nin sorumluluğunu bizzat üstlendiği Aralık 1941'e kadar varlığını sürdürmüştür. Hitler, bu şekilde, Devlet Başkanlığı ve Savaş Bakanlığı gibi siyasi makamlarla, Wehrmacht Başkomutanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı gibi askeri makamları bünyesinde toplamıştır. Dolayısıyla bu, Hitler'in temsil ettiği askeri makamların, askerliğe ilişkin işlevlerini artık yerine getiremeyeceği anlamına gelmiştir.

Askeri yetki düzey açısından düşürüldüğü gibi, aynı zamanda bölünmüştür de. S.A önderliğinin 1934 yılında lağvedilmesi, Reich'in tek silahlı gücü olma konumunu koruma gayreti içindeki ordu için pahalı bir zafer olmuş-

tur.* Bu mücadelenin gerçek galibi, 30 Haziran düzenlemelerinin hemen ardından S.S.'in genişletilmesi faaliyetine girişen Himmler olmuştur. S.S. en nihayetinde, 1944 yılında sayısı yirmibeş ila otuza ulaşan ve hemen hemen tümü zırhlı, mekanize veya hava indirme gücüne sahip olan birliklerin oluşturduğu resmen ikinci bir orduya dönüşmüştür. Göring komutasındaki Luftwaffe de normal emir-komuta zincirinden bağımsız bir güç olmuştur. Luftwaffe 1935 yılında uçaksavar birimlerini ele geçirmiş, böylelikle de bir sorun çıkması halinde Kara Kuvvetleri'nin Göring'e ait uçakları vurmasının engellenmesi teminat altına alınmıştır. 1942 yılında, Hava Kuvvetleri'nin fazladan personelinin istihdamıyla oluşturulan Luftwaffe Kara Tümenleri, kara muharebeleri için tasarımlanmış ve sayıları en nihayet yirmiye ulaşmıştır. Dolayısıyla Üçüncü Reich resmen üç orduya sahip olmuştur: düzenli ordu, Himmler'in Waffen-SS'i ve Göring'in çeşitli özelliklerdeki Luftwaffe birimleri. Hitler ayrıca karmaşık bir ikili komuta ilişkileri kalıbı takip etmiştir. Kara Kuvvetleri Kurmay Karargahı'nm planlamadaki rolünün azaltılması, Hitler'in 1938 yılında OKW'ye, Çekoslovakya'nın tam olarak işgaline yönelik karmaşık bir plan tasarlama yetkisi vermesiyle başlamıştır. Rusya'nın 1941 yılında işgal edilmesi sonrası, OKW ve OKH'ye (Kara Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı) tamamen farklı yetki alanları verilmiştir. OKH Rusya cephesinde savaşın sürdürülmesinden sorumlu tutulurken, OKW ise diğer yerlerdeki askeri mücadelelerin yönetimi

* Yazar, yukarıda "pahalı bir zafer" olarak tercüme edilen yer için, orijinal metinde "Pyrrhic victory" ifadesini kullanmaktadır. İngilizce'de bu deyişle, Yunan komutan Pirus'un M.Ö. 279 yılında Romalılara karşı büyük kayıplar neticesinde elde ettiği zafere atfen, ağır kayıplar neticesinde elde edilen başarı ifade edilmektedir. (Ç.N.)

sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu iki komuta merkezi arasındaki tek bağlantı noktası Hitler ve ona bağlı olarak görev yapan kurmaylar olmuştur. Bir tek alayın dahi bir cepheden diğerine transferi, Hitler'in onayını gerektirmiştir. Bağımsız komuta hatları ise varlığını muharebe alanlarında sürdürmüştür. Özel görevler için birçok özel örgüt ve hiyerarşi yapıları ihdas edilmiştir. Todt Örgütlenmesi adı verilen, partiyle ilişkili ve ordudan bağımsız kurum, askeri taahhüt işlerinden sorumlu olmuştur. 1943 yılında siyasi endoktrinasyon subayları *(National Socialistische Führungoffiziere-* NSFO) silahlı kuvvetler içinde faaliyetlere başlamıştır. Bu subaylar Rus siyasi komiserler model alınarak yetiştirilmişler ve askeri hiyerarşiden bağımsız bir emir-komuta zincirine sahip olmuşlardır. İstihbarat servisleri, birbirleriyle rekabet etmeleri konusunda cesaretlendirilmiş ve bu rekabet, Alman haberalma faaliyetlerinin doğruluğu ve verimliliği üzerinde felakete varan sonuçlar yaratmıştır.[20]

Askeri yetkinin kapsamı da daraltılmıştır. Hitler, üst düzey komutanlarını, Milletler Cemiyeti'nden çekilme, yeniden silahlanma ve Rhineland'ın yeniden işgali kararlarıyla ilgili olarak ya bilgilendirmemiş, ya da planlarını onlara son anda bildirmiştir. Fritsch ve Beck'in askerlere danışılma gerekliliği konusundaki iddiaları hiçbir olumlu sonuç vermemiştir. Takiben, askerler dış politika kara alma sürecinden dışlandıkları gibi, onların tamamen askeri konularda karar almalarına da izin verilmemiştir. Hitler askeri planların hazırlanması sürecine ilk müdahalesini 1938 sonbaharında yapmıştır. Ancak savaş başlayıp, özellikle de Almanya için işlerin kötü gittiği görüldükçe, Hitler karar alma kapsamını en ince taktiklerin belirlenmesi düzeyine kadar genişletmiştir. Generallerin tavsiyeleri Hitler

tarafından defaten çiğnenmiş ve iptal edilmiştir. Esnek bir savunma sisteminden ziyade katı bir savunma sistemi üzerinde ısrar etmiş, kendi onayı olmaksızın geri çekilme kararı alınmasına izin vermemiştir. Taburların hareket tarzlarını bizzat denetlemiş ve uzun vadeli stratejik planlama faaliyetlerini gözardı etmiştir. "Tüm hareket özgürlüğü ortadan kaldırılmıştır. En üst düzey komutanlar dahi, tahammülü imkansız bir vesayete tabi tutulmuşlardır."[21]

Siyasi Etki. Naziler, subay kadrosunun sadece yetkisini ortadan kaldırmakla yetinmemişlerdir. Naziler açısından, subay kadrosunun temel karakterini değiştirmek, kendi değer ve hedeflerini iddia eden bir özerk grup olma özelliğini yoketmek, yetkisini ortadan kaldırmaktan daha elzem görülmüştür. Bu, başlıca üç yöntemin kullanılmasıyla başarılmıştır. İlk olarak, üst düzey komutanların propaganda, tehdit ve de (varlık ve güç vaat eden) rüşvet yoluyla Nazi davasına kazandırılması yönünde gayret sarfedilmiştir. Şüphesizdir ki, Blomberg, Keitel ve Jodl Nazilerle işbirliğine, kısmen de olsa, elde edecekleri yüksek makamlar ve bu makamların sağlayacağı onur sayesinde ikna edilmişlerdir. Subay rejime sadık kaldığı müddetçe, kişisel zaafları Führer tarafından affedilebilmiştir. Partiye özel hizmetlerde bulunan veya sadakatleri konusunda tereddütler bulunan subaylara kayda değer hediyeler verilmiştir. Orta düzey subaylar için ise ikna ve terfi vaatleri kullanılmıştır. Naziler tabiatıyla askeri muhafazakarlığa pek lüzum görmemiş, Guderian ve Rommel gibi, kişilikleri ve görüşleri geleneksel Genelkurmay niteliklerine uygun olmayan askeri putkırıcılar ve muhalifleri ön plana çıkarmışlardır.

Uzun vadede daha önemli sonuçlar veren bir yöntem ise Nazi eğilimlerine sahip genç subayların düşük rütbele-

re nüfuz ettirilmesidir. Nazilerin, ordunun genişletilmesi konusundaki hızlılık talebi, Beck ve diğerlerinin de gözlemlediği gibi, göreve yeni başlayan subayların, kadrolarca hazmedilmesini ve subay kadrosunun öğretilerinin bu yeni mensuplarda yerleştirilmesini zorlaştırmıştır. Yeni subaylar sıklıkla Nazi gençlik örgütleri mezunları arasından seçilmişlerdir. Ordu, rejimin ilk yıllarında bu kaynaktan yapılan girişlere engel olmaya çalıştıysa da, nihayetinde giderek artan ihtiyaç üst düzey komutanları itirazlarını kesmeye mecbur etmiştir. Bunun sonucu olarak, orta düzey ve kıdemli rütbe sahipleri arasında kayda değer bir görüş farklığı ortaya çıkmış ve de II. Dünya Savaşı yıllarına gelindiğinde üst düzey komutanlar, Hitler'e karşı askeri bir harekat emri verdikleri takdirde ideolojik yönelimlere sahip astlarının sadakatlerinin ne yönde tezahür edeceği konusunda şüpheye düşmüşlerdir.[22] Donanma ve Hava Kuvvetleri subay kadrolarının sıfırdan inşası gerekmiş, dolayısıyla da bu komutanlıklarda Nazi görüşü daha hakim olmuştur.

Nazilerin subay kadrosunun yapısını değiştirmede kullandıkları yöntemlerden üçüncü ve sonuncusu, mesleki görüş ve değerlere bağlı kalan subayların hizmetten alınması olmuştur. Bu anlamda ilk büyük tertip, Şubat 1938'deki Blomberg-Fritsch Krizi ile ortaya çıkmıştır. Her iki subay da 5 Kasım 1937'deki komutanlar konferansında dile getirilen Hitler'in saldırgan planlarına karşı çıkmışlardır. Üstelik Blomberg askerlik rolünü terkedip, siyasi hayata yelken açmış, böylelikle Göring ve Himmler'in düşmanlıkları ve kıskançlıklarına maruz kalmıştır. Blomberg, Ocak 1938'de Führer'in izniyle, kendi toplumsal seviyesinden daha düşük seviyedeki bir hanımla evlenmiştir. Bu evlilikten iki hafta sonra Göring, Hitler'e, Bayan Blomberg'in

bir fahişe olduğunu kanıtlayan polis belgelerini sunmuştur. Bu, Blomberg'in Wehrmacht Başkomutanlığı görevinden alınmasını garantilemiştir. Ancak Blomberg'in en akla yatkın halefi olarak, Kara Kuvvetleri Komutanlığı görevini yürüten ve kelimenin tam anlamıyla profesyonel bir asker olan Fritsch görülmüştür. Göring ve Himmler bu atamayı önlemek amacıyla Fritsch'in homoseksüel olduğuna dair bazı kanıtlar sunmuşlardır. Suçlamalar asılsızdır ama hakkındaki soruşturma devam ederken Fritsch'in görevden alınmasına ve Führer'e subay kadrosunu yenilemek için bir fırsat yaratılmasına yetmiştir. Blomberg ve Fritsch dışında altı general daha emekliye sevkedilmiş ve alay komutanlıklarında büyük çapta bir yeniden yapılanma gerçekleştirilmiştir.

Subay kadrosunun, Fritsch'in düzmece suçlamalarla görevden alınmasına rıza göstermesi, kadronun özerk bir kurum olarak sona erdiğine işaret etmiştir. Subaylar, bu tür entrikalara karşı tamamen çaresiz kalmışlardır. Fritsch, totaliter siyasetin bu komploya ve ilkesizliğe dayalı yöntemleriyle mücadele etmek yerine, Gestapo sorgusunu kabullenmiş ve Himmler'i bir düelloya davet etmeyi düşünmüştür. Sonuçta özel bir mahkeme Fritsch'i temize çıkarmıştır. Ama bu beraat kararı çıkıncaya dek, Fritsch işini kaybetmiş ve gizli polisin uzun eli kendini orduda hissettirmeye başlamıştır. Fritsch takiben eski alayının onursal albaylığına atanmıştır. Ancak artık kırgın ve bezgin bir adamdır. Savaş başlamadan hemen önce Doğu Prusya'daki alayına katılmış ve şunları yazmıştır: "Artık benim için, Herr Hitler'in Almanyası'nda, savaşta ya da barışta, bir yer yoktur. Ben alayıma sadece bir hedef olarak eşlik edeceğim, çünkü evimde kalamam."[23] 22 Eylül 1939'da, Varşova'nın eteklerinde Polonyalılara ait bir makineli tüfeğin

açtığı ateşe doğru yürümüş ve öldürülmüştür. Fritsch totaliter bir devlette nasıl bir politikacı gibi davranması gerektiğini bilememiştir. Ama bir asker gibi muharebe meydanında nasıl ölmesi gerektiğinden haberdardır. Onunla beraber, Alman subay kadrosunun meslek ruhu ve ahlaki bütünlüğü de ölmüştür.

Münih'ten hemen sonra üç general daha emekliğe ayrılmıştır. Bunlardan ikisi, Beck ve Adam, Hitler'e yönelik muhalefetlerini açık yüreklilikle seslendirmişlerdir. Üçüncüsü, von Rundstedt, eski ekolün temsilcilerinden Prusyalı bir profesyoneldir. Bu noktadan itibaren savaş süresince, Hitler'den, askeri tedbirlilikleri veya kuşkulu sadakatleri nedeniyle hoşlanmayan subayları düzenli bir şekilde emekliye ayırma ve görevden alma silsilesi gerçekleşmiştir. Almanlar 1941 sonbaharında Rusya'da durdurulduklarında, Brauchitsch, (yeniden göreve çağrılan) Rundstedt, Bock ve Leeb faal görevlerinden ayrılmışlardır. Son olarak, 20 Temmuz 1944 tarihindeki rejimi yıkma girişimi sonrasında üst komuta düzeyinde yapılan büyük düzenleme neticesinde yirmi general ve bir amiral idam edilmiş, beş general intihar etmiş ve sayıları yedi yüzü bulan subay da görevden alınmış veya ölüm cezasına çarptırılmıştır.[24]

*Askeri Götterdämmerung**. Askerlerin, Nazilerin silahlı kuvvetlere nüfuzuna yönelik tepkileri, onları üç gruba

---

* *Götterdämmerung:* Almanca dilinde Tanrıların Alacakaranlığı anlamına gelen bu terim, aynı zamanda ünlü Alman besteci Richard Wagner (1813-1883) tarafından 1853 yılında bestelenen dört bölümlük ve onsekiz saatlik Der Ring des Niebelungen adlı operanın bölümlerinden birinin adıdır. Onikinci yüzyıl Alman epik şiirlerinden birine dayandırılan bu operada Almanları liderliğe taşıyan ve bir devdeki yüzüğü ele geçirip halkının ve lideri Brünnhilde'nin sevgisini kazanan Siegfried adlı kahramanın hikayesi konu edilmektedir. Wagner, Almanların kahramanlıklarına dayalı bu tür besteleri ve Müzikte Yahudilik adlı anti-

bölmüştür. Kliklerden biri Nazi oyunlarına teslim olmuş, profesyonel görüşlerini terkedip, Nazi görüşlerini benimsemiş ve bu tavırları nedeniyle de devlet tarafından uygun biçimde ödüllendirilmiştir. Hammerstein-Equord, Canaris, Beck, Adam ve Witzleben ile 20 Temmuz komplosunun* mimarlarının büyük bölümünün dahil olduğu diğer bir grup bizzat Hitler ve politikalarına karşı aktif muhalefet çizgisinde siyasi roller üstlenmişlerdir. Her iki grup da

---

semitik çalışmasında örneklenen Yahudilere yönelik olumsuz tavrı nedeniyle Nazilerin sempatisini kazanmıştır. Huntington, çalışmada "askeri götterdämmerung " ifadesiyle, Nazi rejiminin "alacakaranlığında" profesyonel anlayışlarına leke vurmaksızın en rasyonel şekilde hareket etmeye çalışan Alman komutanların oynak hareket tarzlarına atıfta bulunmuş, bunu yaparken de sözkonusu rejimin yarattığı kötülük ortamını, rejimin sempatisini kazanmış bir sanatçının ifadesiyle tanımlamıştır. (Ç.N.)

* Ocak 1944'te Rusların Leningrad kuşatmasını kırmasından sonra Temmuz 1944'te de İngiliz ve Amerikalıların Normandiya'ya başarılı bir çıkartma yapması, Alman üst komutasında iki cepheli savaşın yarattığı ciddi sorunlar nedeniyle cephelerden birinde savaşın durdurulması gerektiği fikrinin taraftarlarını arttırmıştır. Ancak bu mağlubiyetleri, savunmanın başarısızlığına bağlayan Hitler, iki cepheli savaşta ısrarcı olmuş, bu da Hitler'le generalleri arasında bir askeri krize yolaçmıştır. General Beck'in öncülüğündeki bir grup Hitler muhalifi üst düzey subay, 20 Temmuz 1944 tarihinde Hitler'i bombalı bir suikastla yoketmeyi ve Berlin'de Nazi karşıtı bir hükümet kurmayı planlamıştır. Bu çerçevede darbeci ekipte yeralan General Stauffenberg, Hitler'e yapacağı bir sunum için geldiği karargahta zaman ayarlı bomba yüklü çantasını toplantı masasının altında bırakmış ve bomba Stauffenberg ofisi terkettikten hemen sonra patlamıştır. Bombanın patladığı ve ofistekilerin tümünün muhtemelen öldüğü yolunda haberler alan General Olbricht ise emrindeki subaylar ile birlikte Berlin'de darbe girişimini başlatmıştır. Girişimin amacı Nazi hükümetini ortadan kaldırıp, General Beck'in başkanlığında, Goerdeler'in Şansölyelik görevini üstleneceği ve Mareşal von Witzleben'in Başkomutanlık görevine atanacağı yeni bir hükümet kurmaktır. Ancak radyoda Hitler'in bombalı saldırıdan yara almadan kurtulduğu yönünde kesin haberler çıkması sonrasında darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. (Ç.N.)

siyaset uğruna profesyonelliği terkettikleri için, bu gruplar hakkında mesleki değil de siyasi standartlar üzerinden hükme varmak daha uygundur. İlk grup Nasyonal Sosyalizm'in günahlarını paylaşırken, ikinci grup en yüksek insani ve dini idealler doğrultusunda harekete geçmiştir.

Subayların büyük çoğunluğu, herhangi bir siyasi beklentiye sahip olmaksızın, sadece uygun mesleki tavrı takip etmeyi arzu etmişlerdir. Nazi rejiminin ilk günlerinde bu davranış tarzı mümkün olmuştur. Generaller askerlik mesleğinin gereklerini yerine getirmiş, askerlerin yapması gereken uyarıları yapmış ve bu uyarılar reddedildiğinde ise askerlik görevlerini ifa etmişlerdir. Ancak Fritsch'in dışlanması sonrasında, tamamen askerlere özgü bir rol üstlenmek mümkün olmamıştır. Subay kadrosunun yetkisine müdahale edilmesi ve özerkliğinin ortadan kaldırılması çözümsüz bir tartışma yaratmıştır. Askeri düstur ne tam itaate, ne de tam direnişe müsaade etmemiştir. Devletin liderlerine itaat edilmesine yönelik mesleki görev, devletin güvenliğine yönelik mesleki sorumlulukla uzlaştırılamaz bir çatışmaya girmiştir. "Ben bir askerim," demiştir Brauchitsch, "itaat benim görevimdir." Eşit düzeyde iyi bir askeri mantığa sahip diğerleri bu görüşe karşı çıkmıştır: "Savaş zamanlarında en yetkin komutanlar dahi," demiştir Speidel, "Tanrı'ya ve bilince itaat borcumuzla, insanlara itaat borcumuz arasındaki ayrımı her defasında doğru olarak yapamaz."[25] Bu nedenle de generaller çırpınıp durmuşlar, itiraz için bir temel oluşmadığı zamanlarda itaat gösterip, ellerine fırsat geçtiğinde, imkansız siyasetleri sabote etmişler, kimi kez ayak uydurup, kimi kez rıza göstermişler, tahammül ötesi durumlarda istifa ederek, köşelerine çekilip, durum daha da kötüleştiğinde yeniden çağrıya uyarak görevlerine dönmüşlerdir.

Bu tavrın siyasi açıdan övgüye layık hiçbir yanı yoktur. Ama zaten bu generaller de siyasi kişilikler değillerdir; aksine siyasetten kaçınmışlardır, dolayısıyla da onlar hakkında siyasi standartlar üzerinden bir hükme varmak uygun olmaz. Profesyonel askerliğe uygun tutumlar takınmaya çalışmışlardır, bu nedenle onlar hakkında asker standartları üzerinden bir hükme varılması gerekir. Bu kriterler açısından bakıldığında, performansları kabul edilebilir düzeydedir. Kötülük onlardan kaynaklanmamıştır. Kötülük, onların askeri itikatlara göre yaşamalarına izin vermeyen ortamdadır. Bu itikadı zedelemeden ortamdaki kötülüğü yoketmeleri mümkün olmamıştır. Zaferleri ve trajedileri, soykırım inançlarını silinceye dek, inançlarına bağlı kalmalarında olmuştur.

ALMAN SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ. Scharnhorst ve Gneisenau tarafından yaratılan ve de Moltke, Schlieffen ve Seeckt'in zirveye taşıdığı profesyonel subay kadrosu II. Dünya Savaşı'ndan sonra mevcudiyetini yitirmiştir. Nazizm'e kurban gitmiş ve yıkılışı savaşın felaketlerinden biri olmuştur. Alman profesyonel subay kadrosu, Batı medeniyetinin en soylu ve en iyi unsurlarını içinde toplamıştır. Aydınlanmacı reform döneminde doğmuş, dürüstlük, hizmet, yetkinlik, görev ve sadakat idealleri ile büyümüştür. Kullanıldığı amaçlar her ne olursa olsun, kendi içinde ve dışında, akıl, realizm ve barışın bir gücü olmuştur. Gidişi ne Almanya, ne de dünya için hayırlı olmamıştır.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde ne tür bir sivil-asker ilişkileri kalıbının ortaya çıkacağını göreceğiz. Batı Alman ordusuna yönelik ilk planlamalar, eski geleneğin bazı unsurlarına geri dönüşü öngörmektedir. Ancak hakim eği-

lim farklı bir yöne işaret etmektedir. Bundestag askeri güçlerin denetiminde pay sahibi olmak konusunda ısrar etmektedir. Yeni ordunun temelde sivil bir nitelik taşıyacağı vurgulanmıştır. Askeri mahkemelerin kararları bağımsız sivil kurullarda gözden geçirilecektir. Rütbeler arası farklılaşma asgari düzeye çekilecek, subayların yetkileri kısıtlanacak, selamlama zorunluluğu sınırlanacaktır. Bunlardan daha da önemlisi, Alman hükümetinin savunma danışmanı, sivil bir komisyonun ordunun "iç düzenini" denetleyeceğini ve tüm askerlerin özel bir "vatandaşlık kursu"ndan geçirileceğini belirtmiştir. Herr Blank'm "Demokrasi sadece demokratlar, özgürlük ise sadece özgürlük deneyimine sahip olanlar tarafından müdafaa edilebilir" sözlerine atıfta bulunulmuştur.[26]

Bu fikirlerin fiilen uygulanması Alman sivil-asker ilişkilerinde üçüncü bir aşamanın başlangıcı olacaktır. Büyük Frederick'in aristokrat ordusu Napolyon tarafından yıkılmıştı. Scharnhorst ve Gneisenau'nun yarattığı profesyonel ordu ise Hitler tarafından yıkılmıştır. Şimdi, nesnel denetimden ziyade öznel denetimi içeren, ideolojik motivasyona sahip demokratik bir ordu oluşturulması önerisi gündeme gelmiştir. Bu yaklaşım, kısmen, geçmişin profesyonelliğine ve bu profesyonelliğin yanlış bir değerlendirme neticesinde Hitler'le özdeşleştirilmesine bir tepkidir. Gariptir ki, bu yaklaşım yine kısmen, Hitler'i mağlup eden Amerikalıların bir taklididir. Ancak Bonn hükümetinin getirdiği değişiklikler iyiyi yakalamaktan uzaktır. Daha ilkel bir sivil-asker ilişkileri türüne geri dönüştür. Sözkonusu değişiklikler kaçınılmaz olarak Alman ordusunun siyasetle içli dışlı olmasını daha da teşvik edecek ve yeni ordunun savaşma kabiliyetini azaltacaktır. Herr Blank ne derse desin, demokratik bir devlet, demokrat bir güçle değil, pro-

fesyonel bir güçle daha iyi müdafaa edilebilir. Federal Alman Cumhuriyeti, Weimar hükümetinin sahip olmadığı ölçüde bir yurttaş güvenine ve güçlü merkezi kurumlara sahiptir. Yirmili yıllarda sivil denetimi engelleyici olan unsurlar artık mevcut değildir. Şayet yeni Alman demokrasisi etkili bir sivil denetim sistemini ve profesyonel subay kadrosunu yeniden oluşturma fırsatını kullanmazsa sonuç trajik olur. Bu, Scahrnhorst, Gneisenau ve Clausewitz'in geleneğine yeniden hayat vermekten çok daha kötü sonuçlara yolaçar.

JAPONYA: SİYASİ MİLİTARİZMİN SÜREKLİLİĞİ

ULUSAL İDEOLOJİ: ŞİNTO VE BUŞİDO. Japon sivil-asker ilişkilerini etkileyen kilit faktör, 1868 yılma kadar yedi yüzyıl süren feodalizmin devamlılığıdır. Feodalizm döneminde Japon toplumunun hakim sınıfı, şekli bir öneme sahip olan İmparator, ülkenin gerçek hakimi şogun, yerel hükümdarlar yani daimyo ve de şogun ve daimyolarm takipçileri olan savaşçılar yani samuraydan oluşmuştur. Köylüler ve küçük tüccarların da dahil olduğu halkın çoğunluğu ise siyasi meselelerin dışında tutulmuştur. 1867-1868 restorasyonu feodalizme son vermiştir. Şogunluk ortadan kaldırılmış, çekildiği inzivadan çıkarılan İmparator'a ulusal meselelerin yönetiminde faal bir rol verilmiş ve erk, yerel hükümdarlardan alınarak, merkezi hükümete geçirilmiştir. İmparatorluk denetiminin yeniden oturtulmasına ve yeni devlet kurumlarmm oluşturulmasına samuraylar öncülük etmiştir.

1945 yılına kadar Japon düşüncesinin temel çerçevesini oluşturan Japon ulusal ideolojisi, özünde, imparatorluk yetkisi ile samuray hakimiyetini yansıtan birbirleriyle iliş-

kili iki düşünce sisteminden meydana gelmiştir. Bu düşünce sistemleri sırasıyla Devlet Şintosu ile Buşido'da somutlaşmıştır. Devlet Şintosu Japon yaşamında din ve devlet birliğini ifade etmiştir. Üç temel doktrine sahiptir.[27] "Japonya İmparatorluğu'na ebediyete kadar sürecek çağlar boyunca kesintisiz bir İmparatorlar silsilesinin hükmedeceğini ve ülkeyi yöneteceğini" ve de "İmparator'un kutsal ve dokunulmaz olduğunu" hükme bağlayan "kesintisiz kutsal imparatorluk egemenliği" inancı, 1889 Anayasası'nm I. ve III. Maddelerine yansımıştır. İmparator yaşayan bir tanrı olarak görülmüş, iradesi mutlak kabul edilerek, tebaalarının görevinin bu iradeye itaatten ibaret olmadığı, ayrıca kendilerini bu irade ile tanımlamaları gerektiği düşünülmüştür: bir başka ifadeyle, İmparator'a duyulan şevk ve heyecan doğrultusunda nefsin kaybedilmesi. Şinto'nun ikinci unsuru, bizzat Japon ulusunun ilahi kökenlere sahip olduğuna dair inançtır. Buna göre Japonlar ilahi güçlerin takdir ettiği kurumlarla donanmış özel yeteneklere sahip bir ulustur: "Japon ulusunun tanrıları, ülkeye kutsal bir toprak, ilahi özelliklere sahip bir ırk psikolojisi ve ilahi şekilde kurumlaşmış bir devlet yapısı bahşetmiştir." Son olarak, Japonya'nın kutsal bir göreve sahip olduğuna dair bir inanç mevcuttur. Dünya üzerindeki her ulus, hiyerarşide hakettiği yerde bulunmalı, hakettiği konumu üstlenmelidir. Bir amiralin ifadesine göre Japonya'nın görevi "İmparator'un sınırsız hikmetlerini tüm dünyada hakim kılmaktır." Kimi zamanlarda bu görevi yerine getirebilmek için askeri güç kullanmak gerekse de, dünya, yardımsever Japonların önderliğinde, tek bir çatı altında biraraya getirilecektir.

Japon ulusal ideolojisindeki diğer unsur, Japon feodalizm döneminde askeri sınıfın ahlaki düsturu olan eski sa-

muray etikidir. Feodalizm sonrasında duyulan özlem neticesinde bu düstura geri dönülmüş ve Buşido adı verilmiştir. Buşido, askeri şövalyelerin tavırlarına verilen genel isimdir. Buşido düsturu, Avrupa şövalyeliğinin davranış standartları ile birçok benzerlik taşımıştır. Buşido değerleri, şiddeti bizzat şiddet olduğu için seven savaşçıların değerleridir. Kılıç "samurayın ruhu" ve "Tanrı'nın sembolü"dür. Önceleri daha ziyade sınırlı bir sınıfın sahiplendiği bu savaş yanlısı düstur, 1867 sonrasında tüm ulusun ideolojisine dönüşmüş ve Japonya "tartışmasız biçimde savaş yanlısı bir ulus" haline gelmiştir.[28] Böylelikle Devlet Şintosu ve Buşido'yu biraraya getiren ulusal etik, imparatorluk milliyetçiliği ile feodal militarizmin bir sentezi olmuştur. Bu etik otoriter, ırk merkezli, milliyetçi, (hem İmparator'a tapınma, hem de Japon İmparatorluğu'na övgüler sunma anlamında) imparatorluk yönelimli, genişlemeci ve de savaşçılara ve savaşçılığın faziletlerine yüksek değerler biçen savaş yanlısı bir etiktir.

JAPON ASKER ZİHNİYETİ. Japon ordusu ulusal ideolojiye sıkı bir bağlılık taşımıştır. Bunun nedenleri basittir. 1868 Restorasyonunu ortaya çıkaran ve bu ulusal ideolojinin yükselişini besleyen unsurlar, aynı zamanda modern Japon silahlı kuvvetlerinin de yaratıcısı olmuştur. Ayrıca, silahlı kuvvetler sözkonusu ideolojide bir hayli ayrıcalıklı bir yere de sahip olmuştur. Japon ordusu, İmparator'la sıkı biçimde özdeşleştirilmiş, Yamato ırkının dünyevi görevinin yerine getirilmesi açısından elzem, belki de hayati bir öneme sahip olmuş ve samuray geleneğinin sürekliliğinin bir nişanı olarak görülmüştür. Ulusal ideoloji orduya, ordu ulusal ideolojiye hizmet etmiştir. Böylelikle Japon ordusu, Alman ordusunun aksine, Schleicher'in dile getir-

diği, dönemin hakim ruh hali ile uyuşum halinde olma idealine erişmiştir. Askeri ve siyasi değerler arasında herhangi bir gerilim bulunmamıştır. Dolayısıyla, Japonya dünya üzerindeki "en siyasi ordu"ya sahip olmuştur.[29] Ayrıca, ulusal ideoloji ve bu ideolojinin feodal gelenekle yakın bağlantısı hesaba katıldığında, Japon subay kadrosu dünyadaki büyük askeri organlar arasında profesyonel ruhtan en yoksunu olarak görülmüştür.

Japon ordusunda profesyonel etikin etkisiz kalması oldukça ilginçtir çünkü 1868'i takip eden onyıllarda yeni liderler ülkelerinin askeri kurumları için Batı'daki muadillerini model almak konusunda bilinçli bir uğraş vermişlerdir. Önce Fransız, daha sonra da Alman askeri danışmanlar Japon ordusunun yaratılmasına yardımcı olmuşlardır. Harp akademileri kurulmuştur. 1872 yılında bir deniz harp okulu, 1876 yılında bir donanma mühendislik okulu, 1888 yılında ise bir donanma kurmay okulu oluşturulmuştur. Subay istihdam sistemi, Almanya'nın sistemi ile büyük benzerlikler taşımıştır. Terfi şartları, herhangi bir Avrupa ülkesinin subay kadrosunda geçerli olan şartlara uygun nitelikler arzetmiştir. Ancak, Batı'da bu kurumsal aygıtların ortaya çıkmasıyla birlikte gelişen profesyonel anlayışı Japonya'ya ithal etmek mümkün olmamıştır. Japonya profesyonelliğin şekline, dışsal görünümüne sahip olmuş, fakat özüne kavuşamamıştır. Popüler ideoloji, Japon asker zihniyeti üzerindeki hakimiyetini sürdürmüştür. Profesyonel askeri etike benzer birşey Japon subay kadrosunda ancak 20. yüzyılda bir zemin bulabilmiş, o da nispeten zayıf ve bayağı azınlık bir grup için geçerli olabilmiştir. Japon ordusunun başat idealleri bu etike kökünden karşıt kalmıştır.

Bu karşıtlığın en temel örneği kendisini ideal subay kavramında göstermiştir. Profesyonel askeri etik, savaşçı

faziletleri ile askeri faziletler arasına bir sınır çeker. Ancak Japonlar açısından ideal subay, şiddetin başkaları tarafından kullanılmasını sevk ve idare eden bir yönetici değil, çatışmaya bizzat kendisi giren bir savaşçıdır. Bu, profesyonel değil, feodal bir idealdir. Bir gözlemcinin tarifinde belirttiği gibi, Japon subay Batı'daki muadillerine göre teknik açıdan daha alt düzeyde olsa da, bu zayıflığı "muhteşem 'cüreti' ve savaşma şevkiyle telafi eder."

> Japon subay . . . muhteşem bir önderdir. Zayıflığı, Avrupalı subaylar gibi, çarpışmayı idare eden taraf olamamaktan ibarettir. Muharebeyi yönetmektense, muharebenin çektiği tarafa sürüklenir. Cesareti ve onur anlayışı, savaş zanaatının gerekliliklerinin doğru ve gerçekçi bir şekilde kavranmasından ziyade, savaşma tutkusundan ilham alır. . . Japon, askerden ziyade savaşçıdır ve zayıflıkları bu özelliklerinde saklıdır. Bu ikisi arasında çok ince de olsa, bir fark vardır: savaşçının en temel özelliği cesareti, askerinki ise disiplindir.[30]

Japon silahlı kuvvetlerinde subaylara yönelik fikri eğitim, bilimsel başarılardan ziyade ateş altında cesareti vurgulamıştır. Bu, subaylarla emri altındaki adamları arasında kurulmuş bulunan yakın bağ ile ilişkili olmuştur. Hepsi kendilerini biraraya gelmiş savaşçılar gibi görmüşlerdir. Subaylar, erlerin sahip olmadığı beceri ve yetkinliğe sahip, temelden farklı bir grup olarak değerlendirilmemiştir.

Profesyonel bir asker birbirleriyle karşıtlaşan ulusların maddi güçleri arasındaki denge üzerine odaklanma eğilimindedir. Ancak Japon askeri düşüncesi maddi faktörlere asgari düzeyde bir rol biçmiştir. Japonlar sadece ruhun belirleyici olduğunu düşünmüştür: bu Buşido'nun temel bir kavramıdır. Onlara göre Japon zaferlerinde üstün silahların bir etkisi olmamıştır:

Hayır! Yalu'da, Kore ve Mançurya'da muharebeleri kazanan atalarımızdı; ellerimize yön veren ve kalplerimizde çarpan atalarımız. O hayaletler; atalarımızın o savaşçı ruhları, işte onlar asla ölü değillerdir.[31]

Veya bir subayın belirttiği gibi: "Japon İmparatorluğu Ordusu, ruhi talime savaş sanatından daha fazla önem verir. Moral güç, fiziki güçten daha önemlidir."[32] 1930'lu yıllarda Savaş Bakanlığı yapan General Araki, Japonya'nın ilahi görevine ilişkin şu beyanda bulunmuştur:

> . . . İmparatorluğun yolunu dört denizin sonuna kadar yaymak ve zaferlerle açmaktır. Gücün kifayetsizliği bizi endişelendirmesin. Maddi unsurlar neden endişemiz olsun ki?[33]

Dolayısıyla savaş inancın bir imtihanı olarak algılanılmıştır. Zirveye daha güçlü silahlara sahip olan değil, daha güçlü inanca sahip olan ulus çıkacaktır. Bu ulusun, ilahi güçler tarafından bir rolle görevlendirilen Japon ulusu olması kaçınılmazdır. Batılı bir askeri düşünür için Tanrı daha büyük müfrezelerin yanında; Japonlar içinse Yamato ırkının yanındadır. Japon ordusunun Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı yapılan savaşa pek itirazı olmamıştır, zira her ne kadar bizim onlardan daha fazla kaynağa sahip olduğumuz bilinse de, savaşma ruhumuzun onlara oranla daha zayıf olduğu düşünülmüştür. Dolayısıyla Japon asker zihniyeti nesnelden ziyade öznel; bağımsız olmaktan ziyade taraflıdır. Ulusal ideoloji orduya iyiden iyiye nüfuz etmiş bulunduğundan, ordu için bir askeri meseleyi soğukkanlı ve gerçekçi bir tavır ve bilimsel yaklaşımla analiz etmesi olanaksız değilse bile bir hayli zor olmuştur.* Japon

* "Askeri bir bakış açısından yaklaşarak Japon zihniyetinin öznelden ziyade nesnel olduğu söylenebilir. Barış zamanlarında bir Amerikalı

askeri eğitimi, birlikleri hazırlamanın en önemli veçhesi olarak *Seishin Kyoiku*, yani ruhi seferberliği vurgulamıştır. Bu, özünde ruhi bir endoktrinasyon ve Japon ulusal ideolojisinin ilkelerinden oluşmuştur: bireyin ulusla özdeşleştirilmesi ve İmparator'un iradesine teslimi. Sözkonusu eğitim, çok daha önceleri okullarda başlayan bir sürecin devamı olmuştur. Japonya'da mecburi askerlik hizmetinin nedenlerinden biri de orduya, fiilen tüm erkek nüfusu Buşido ve Kodo (İmparatorluğa özgü tavırlar) ideallerinde eğitme fırsatı vermiş olmasıdır.

Zekanın asgari düzeye çekilmesi ve ruhun yüceltilmesi Japonya'da kayda değer bir profesyonel askeri yazın eksikliğine yolaçmıştır. Japonya, 1905'den 1945'e kadar büyük bir deniz gücü olmasına rağmen, hiçbir Japon yazar deniz gücünün doğası ve kullanımı üzerine elle tutulur bir kuram geliştirmemiştir. Bu konu üzerine II. Dünya Savaşı öncesinde gündeme gelen Japon kaynaklı çok az sayıdaki çalışma ya sansasyon yaratmaya yönelik ya da bayağı giriş düzeyinde olmuştur. Akademik analizlerden yoksun kalınmıştır. Aynı durum kara harekatları için de geçerlidir. "Japonya hiçbir zaman savaş bilimi üzerine standart bir çalışma üretmemiştir."[34] Batı'da mesleki eğitimin çekirdeğini

---

yazar Pasifik'te olası bir savaş için hararetli bir tartışma başlatabilir veya bir İngiliz askeri öğrenci Akdeniz'in hakimiyeti üzerine bir tez hazırlayabilir ve her ikisi de, Fransa'nın İtalya ile veya Almanya'nın Rusya ile çarpıştığı hayali seferler üzerine uzun uzun konuşabilirler. Japonlar ise, bunun aksine, kendilerini doğrudan etkilemeyen sular hakkında ilgiden yoksundurlar. Batılı öğrenci tamamen akademik bir ilgi doğrultusunda sadece donanmalara ilişkin faktörler üzerinde odaklanırken, Japonlar için ulusal-siyasi yaklaşımı bertaraf etmek çok zordur. Bir kural olarak, Guam'ı, ülkelerine yönelik ortadan kaldırılması gereken bir tehdit olduğunu belirtmeden veya ima etmeden tartışamazlar." Alexander Kiralfy, "Japanese Naval Strategy," içinde Edward Earle (editör), *Makers of Modern Strategy*, (Princeton, 1952), s. 459.

oluşturan askeri tarih konusu da, benzer bir şekilde, Kurmay Okulu hariç Japon askeri eğitim sistemi içinde bir yer bulamamıştır. Askerlik konusunda kayda değer sayı ve nitelikteki süreli yayınlar Japonya'da ancak I. Dünya Savaşı sonrasında görülmeye başlanmış, bunların denizcilik konularına ilişkin olanları da yine giriş düzeyinde kalmıştır.

Japon silahlı kuvvetlerinin disiplini feodal dönemin bir kalıntısı olmuştur. Subaylar ve askerlerin, hayatlarını İmparator uğruna hemen feda etmeye hazır olmaları beklenmiştir. Bir Japon askeri için, bir muharebe sırasında dudaklarında "Tenno Heika Banzai" feryadıyla ölmekten daha büyük bir başarı düşünülmemiştir. Muharebede ölen tüm askerler tanrılık makamına yükseltilmiş ve adları bir ulusal mabede kazınmıştır. Bunun yanında savaşçılık düsturu da geri çekilmeye müsaade etmemiştir. Geri çekilmeyi bir askeri gereklilik olarak kabul edip, bu nedenle bu tip harekatlara hazırlanan gerçekçi profesyonel Batı askeri düşüncesinin aksine, Japon doktrini, geri çekilmeyi makul bir alternatif olarak değerlendirmeyi reddetmiştir. Buna bir de, teslimiyeti, gerçekçi bir askeri yaklaşımla daha meşru bir harekat tarzı olarak görmeyi reddeden "teslim olmaktansa ölmek" geleneği eklenmiştir. General Araki'nin ifadesiyle:

> Geri çekilmek ve teslim olmak Ordumuz tarafından kabul edilemez . . . Ellerinden geleni yaptıktan sonra teslim olarak düşmanın bir esiri haline gelmek yabancı askerler tarafından kabul edilebilir bulunan bir harekettir. Ama bizim geleneksel Buşido anlayışımıza göre, geri çekilmek ve teslim olmak Japon askerine yakışmayan en utanç verici hallerdir.[35]

Savaşı genelde arzu edilmez bulan ve ulusal politikanın başvurduğu en son yol olarak gören profesyonel aske-

ri görüşün aksine, feodal Japon savaşçısı şiddeti ve savaşı kendi içinde bir amaç olarak övme eğiliminde olmuştur. Japon Savaş Bakanlığı'mn bir deklarasyonunda şunlar ifade edilmiştir: "Savaş Yaratılışın Atası ve Kültürün Anasıdır. Rakiplerine karşı mücadele etmek birey için ne anlama geliyorsa, Üstünlük için Rekabet devlet için o anlama gelir. Her iki durumda da Hayatın ve Kültürel Yaratılışın doğuşunu ve gelişimini tetikleyen işte bu tür bir güdüdür."[36] Japonya'nın genel hatlarıyla böylesi bir savaş felsefesine sahip olduğu düşünüldüğünde, Japon ordusunun ulusal hedeflere erişmek için belli durumlarda savaşı tercih etmiş olması şaşırtıcı değildir. Bilhassa Kara Kuvvetleri'nin üst düzey komutanları savaşçı kişilik sergilemişler, siyasette daha sınırlı bir role sahip amiraller ise daha muhafazakar ve profesyonel yönelimli olmuşlardır. Japon ordusu Çin ile 1894-1895 yılları arasında yaşanan çatışmaya istekli davranmıştır. Ordu, bu savaşın sonunda Liaotung Yarımadası'nın ele geçirilmesi konusunda uyarılarda bulunmuştur. I. Dünya Savaşı sırasında Çin'e karşı sert bir politika takip edilmesini savunmuşlardır. Üst düzey komutanlar, savaştan sonra Sibirya'ya yapılan müdahale sırasında Japon etkisini o bölgede arttırmak istemişlerdir. 1928 yılında Çin'e yapılan müdahalenin ve 1931 yılında Mançurya'ya düzenlenen saldırının sorumlusu ordu olmuştur. Son olarak 1937 yılında Çin ile Japonya arasında patlak veren olayları Japon ordusu başlatmış ve en azından Kara Kuvvetleri'nin üst düzey komutanları (Deniz Kuvvetleri daha çekingen davranmıştır) 1941 yılının Aralık ayında Amerika ve Britanya'nın bölgedeki topraklarına saldırıda bulunulması gerektiğini savunmuşlardır. Siyaset yönelimli Japon askeri liderlerinin saldırgan politikalara verdiği düzenli desteğe dair bu sicil, profesyonel eğilimli

Alman generallerinin maceraperest politikalara karşı hükümetlerine sundukları ısrarlı uyarılarla açık bir tezat ortaya koymaktadır. Almanya'da ordu hükümetin Milletler Cemiyeti'nden çekilme kararma ve ülkelerinin Versay Antlaşması'nın ihlal edilerek yeniden ordulaşmasına karşı çıkarken, Japon ordusu hükümetlerinin Londra Deniz Silahsızlanma Antlaşması'ndan çekilme kararını ve bu antlaşmaya yönelik ithamlarım desteklemişlerdir. Japon subay kadrosunda yeralan daha uç gruplar ise Doğu Asya'da Japon hakimiyetini açık açık haklı çıkaracak bir felsefe geliştirmeye çalışmışlardır.

ASKERİ YETKİ: İKİLİ YÖNETİM. Japon devletinde sivil-asker ilişkilerinin hukuki yapısı özünde askerin bağımsızlığına dayalı bir görünüm arzetmiştir. Yönetim iki alana bölünmüştür: asker ve sivil. Bu yönetim anlayışının kuramı *niju seifu*, yani "ikili yönetim"dir. Ancak siviller askeri alanda hiçbir yetki uygulama hakkına sahip değilken, ordu, siyasi etkisinden hareketle, gücünü kolayca sivil alanlara da taşıyabilmiştir.

Bu ikili yönetimin hukuki yetkisi anayasa ve gelenekten kaynaklanmıştır. İmparator'u silahlı kuvvetlerin Başkomutanı yapan 1889 Anayasası İmparator'a ayrıca silahlı kuvvetlerin örgütlenmesi ve barış zamanlarında konumlandırılması, savaş ilan etme, barış yapma ve antlaşmaları sonuçlandırma yetkisi vermiştir. Bu düzenlemeler, üst düzey askeri komutanlarla İmparator arasındaki doğrudan ilişkinin anayasal gerekçesini hazırlamıştır. Kabinenin sivil üyelerinin aksine, Savaş ve Donanma Bakanları İmparator'a ulaşmak için Başbakan kanalını kullanmak zorunda kalmamışlardır. Aynı durum Kuvvet Komutanları ve komuta düzeyindeki generaller ve amiraller için de geçerli

olmuştur. İmparator askeri komutanlık yetkisini doğrudan kullanmıştır. Ordu İmparator'un kişisel aygıtı olmuştur. Silahlı kuvvetlerin Taht'la böylesi yakın bir özdeşleştirme içinde olması, ordunun İmparator'a övgüyü ön plana çıkaran Devlet Şintosu'na bağlılığının temelini oluşturmuştur. Bu yakınlık ayrıca Japon ordusunu diğer ülkelerin ordularından farklı bir hukuki konuma kavuşturmuştur. Bir generalin de söylediği gibi, "Yabancı ordular mevcudiyetlerini hukuki bir temele dayandırırlar, fakat İmparatorluk ordusunun mevcudiyeti, hukuktan sınırsız ölçüde daha değerli olan temeller üzerine kurulmuştur."[37] Ordunun sivil müdahale olmaksızın işlevlerini yerine getirmesi, "Doğrudan İmparator'a arzedildikten sonra mütalaa için kabineye sunulabilen *gunki* (strateji) ve *gunrei* (askeri komuta) meseleleri istisna olmak üzere, Savaş ve Donanma Bakanları arzlarını Devlet Başkanı'na yapacaklardır" ifadesini taşıyan 1889 tarihli bir İmparatorluk Kararnamesi ile teminat altına alınmıştır.[38] Devletin sivil yönetimini oluşturan Başbakan ve kabinesi, tahta, askeri harekatlar ve donanma harekatları, strateji ve de silahlı kuvvetlerin iç örgütlenmesi, eğitimi ve disiplini konularında tavsiyelerde bulunmaktan alıkonulmuştur.

Ordunun sivil müdahalelerden bağışıklığına ilişkin bir başka teminat da Savaş ve Donanma Bakanlıkları görevine sivillerin atanmasının yasaklanmasıyla sağlanmıştır. Sadece üst düzey subayların bu görevlere atanabileceğine dair evvelce varolan gelenek 1900 yılında yasalaşmıştır. Savaş Bakanlığı görevine sadece Kara Kuvvetleri'nde muvazzaf durumdaki bir orgeneral veya korgeneral atanabilmiştir. Benzer biçimde Donanma Bakanlığı görevine sadece Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda muvazzaf durumdaki bir oramiral veya koramiral atanabilmiştir. Bu sınırla-

ma 1912 yılında muadil rütbe taşıyan yedek durumdaki subayların da sözkonusu makamlara atanabilmesini sağlamak amacıyla yumuşatılmıştır. Ancak bu yumuşama sadece 1936 yılına kadar sürmüş, daha sonra 1900 tarihli prosedüre geri dönülmüştür. Kuvvet komutanlıklarından gelen bakanların kabine değişiklikleri sırasında istifa etmemeleri ve birçok hükümetin görev dönemi boyunca makamlarını korumaları sıklıkla rastlanan, olağan bir durumdur ki bu olgu sözkonusu kişilerin sivil bakanlara oranla sahip oldukları ayrıcalıklı konuma işaret etmiştir.

Sivil ve askerler arasındaki bu tam yetki bölüşümü, elbette ki, iki grup arasında sürekli sürtüşmelere yolaçmıştır. Yetki alanlarını kolayca tanımlamak mümkün olmadığından, bir hükümetin istikrarını sağlamak için her iki tarafın da desteği gerekmiştir. Ancak sivil siyasetin yozluğu ve oynaklığı orduyu daha üstün bir konuma taşımıştır. General Araki'nin de bir keresinde ifade ettiği gibi "Savaş Bakanı, Kamp'ın [bağlı bulunduğu Komutanlığı'n-Ç.N.] arzuladığı herhangi bir siyasetin benimsenmesini veya onaylamadığı herhangi bir siyasetin reddedilmesini sağlama gücüne sahiptir."[39] Savaş Bakanı için, istediği neticeyi sağlamanın yolu sadece istifa tehdidini savurmak olmuştur. Kabine'de bir Savaş Bakanı ve bir Donanma Bakanı gerektiğinden ve de bu makamlara sadece subaylar atanabildiğinden, her kuvvet komutanlığı, mensubunu istifa ettirterek bir hükümetin düşmesini sağlayabilmiş veya talepleri karşılanmcaya dek yeni bir kabinenin kurulmasını engelleyebilmiştir. Japon tarihinde bu tür askeri baskılar birçok kez yaşanmıştır.* Maliyeye ilişkin işlerin görülme

* 1912 yılında, Prens Saionji kabinesinin, Kara Kuvvetlerinin gücünde bir artış talebini reddetmesi üzerine Savaş Bakanı istifa etmiş ve kabine düşmüştür. 1914 yılında Vikont Kiyura bir kabine oluşturmaya

biçimi de ikili yönetimi güçlendirici bir unsur olmuştur. Taht, yani uygulamadaki anlamıyla üst düzey komutanlar, silahlı kuvvetlerin barış zamanlarındaki güç kapasitelerini belirleme yetkisiyle donatılmıştır. Diet ödenek ayrılması ile ilgili olarak karar verme yetkisini korumuştur, ancak Diet'in ödenek ayırmayı reddetmesi halinde otomatikman bir önceki yılın bütçesi sürdürülmüştür. Sivil bakanlıkların bütçe tahminleri Diet'e Maliye Bakanı aracılığıyla sunulurken, Savaş ve Donanma Bakanları bütçelerini yasama önünde kendileri savunmuşlardır. Bakanlar genellikle askeri politika üzerinde etraflı bir tartışmayı cesaretlendirmemiş ve sekteye uğratmışlardır.

Askeri yetki yapısında olası tek zayıf nokta sorumluluk paylaşımının birçok askeri makam arasında gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu açıdan Japon örgütlenmesi, I. Dünya Savaşı öncesi Alman örgütlenmesini andırmıştır. Kara

---

çalışmış ancak hiçbir amiral Donanma Bakanlığı teklifini kabul etmediğinden çabalarından vazgeçmek zorunda kalmıştır. 1936 yılında, Hirota kabinesini oluşturduğunda, Kara Kuvvetleri kabine için önerilen Dışişleri Bakanı, Sömürge Bakanı ve Adalet Bakanı atamalarını veto etmiş ve Hirota'yı kendi görüşleri ile daha uyumlu olan kişilerin seçimine zorlamıştır. Bir yıl sonra Kara Kuvvetleri Hirota ile anlaşmazlığa girmiş, Savaş Bakanı istifa etmiş ve kabine düşmüştür. Liberal bir subay olan General Ugaki başbakanlığa atanmıştır. Ancak Kara Kuvvetleri'ndeki hakim unsurlar ile Ugaki arasında eskiden kalma bazı hesaplar olduğundan, hiçbir generale kabineye katılma izni verilmeyerek Ugaki mağlup edilmiştir. Kara Kuvvetleri, Ugaki'nin başarısızlığı sonrası görevi devralan General Hayaşi'ye karşı daha ılımlı davranmış, fakat Savaş Bakanı seçimi ile hükümet programını yeni başbakana dikte ettirmiştir. 1940 yılında Yonai kabinesinin düşüşünü Kara Kuvvetleri temsilcisinin istifası hızlandırmış ve Yonai'nin görevini Kara Kuvvetleri'nin programını neredeyse tamamen benimseyen Konoye devralmıştır. Bkz. Chitoshi Yanaga, "The Military and the Government in Japan," Amer. Pol. Sci. Rev., XXXV (Haziran 1941), 535-539; Hillis Lory, Japan's Military Masters (New York, 1943), 5. bölüm; Hugh Burton, Japan Since 1931 (New York, 1940), s. 45-55.

Kuvvetleri'ne "Üç Büyük" önderlik etmiştir: Savaş Bakanı, Kara Kuvvetleri Komutanı ve Askeri Eğitim Başmüfettişi. Deniz Kuvvetleri örgütlenmesi, Bakan ve Deniz Kuvvetleri Komutanı altında toplanmıştır. Bunların yanında bir de, onursal nitelikte bir kurum olarak 1898 yılında oluşturulan Mareşaller ve Filo Amiralleri Kurulu *(Board of Field Marshals and Fleet Admirals)* bulunmuştur. Hepsinden daha da önemlisi tüm üst düzey general ve amirallerin oluşturduğu ve askeri politikanın bütününden sorumlu kılınan Yüksek Askeri Konsey mevcut olmuştur. Savaş dönemlerinde Kara ve Deniz Kuvvetleri kurmaylarının katılımıyla İmparatorluk Karargahı oluşturulmuştur. Böylesi bir çeşitliliğe sahip örgütler arasında olası bir rekabet, işbirliği yapmak suretiyle güçlerini daha da artıracaklarına dair karşılıklı anlayış çerçevesinde engellenmiştir. Örneğin 1931 yılında dönemin siyasi partilerinin önemlerinin artması neticesinde "Üç Büyük", tüm önemli personel atamalarının karşılıklı muvafakatlarıyla gerçekleşebileceğine dair bir anlayış birliğine varmışlardır. Bir süre sonra Savaş Bakanı daha güçlü bir konuma gelmiş ve 1935 yılında Askeri Eğitim Genel Müfettişliği üzerinde yetki hakkı iddiasında bulunmuştur. 1931 Anlaşması yürürlükten kaldırılmış ve Bakan atamalarla ilgili olarak tam yetki üstlenmiştir. Savaş Bakanı böylelikle eşitler arasında birinci olma eğilimi göstermiştir. Askeri otoriteler arası işbirliği veya bir otoritenin diğerine tabi hale getirilmesi, sivillerin, askeri kurum bolluğundan faydalanmasını engellemiştir.[40]

Devlet yönetimini oluşturan bu iki unsur, teorik açıdan, tamamen ayrı alanlarda işlev göstermiş olsalar da, uygulamada siviller askeri meselelerin dışında bırakılırken, ordu sivil meselelerde faal bir rol üstlenmiştir. Ordunun yetki ve etkisi dış ve iç politikayı kapsayıcı olmuştur.

Bir Savaş Bakanı'nın ifadesine göre, "Yüksek Askeri Konsey'de müzakere edilen konuların ulusal savunma ile sınırlanması genel kabul gören bir olgu ise de, aslında müzakere konularının kapsamının ne sınırı, ne de niteliği mevcuttur."[41] İkili yönetim kaçınılmaz olarak ikili diplomasiye yolaçmıştır. Komutanların, askeri kuvvetlerini korumak ve bu kuvvetlerin sahadaki duruma göre ortaya çıkan ihtiyaçlarını gidermek için aldıkları tedbirler Kabine'nin denetimine tabi olmamıştır. Örneğin 1931 Mançurya Krizi sırasında Japonya'daki üstlerinin desteğini alan saha komutanları bağımsız bir politika takip etmişler ve bu durum Dışişleri Bakanı'nın 18 Eylül olaylarının etkisini sınırlamak için gösterdiği çabaları sekteye uğratmıştır. Dışişleri ve Kabine'nin muhalefetine rağmen, ordu üst yönetimi Japon kuvvetlerinin Kore üzerinden Mançurya sınırını geçmelerini emretmiştir. Bundan birkaç hafta sonra, Dışişleri Bakanı, Amerika Birleşik Devletleri'ne, Japon güçlerinin Chinchow adlı sınır kasabasına saldırmayacağına dair güvence vermiş, ancak ordu kasabayı işgal etmiştir. Bir general silahlı kuvvetlerin Mançurya'ya ilişkin görüşlerini, "ulusal diplomasimizi, ulusal kaderimizle ilgili herhangi bir vizyon yeteneği olmayan Dışişleri Bakanlığımıza emanet etmek çok tehlikeli olurdu . . .bir ulusal politikayı sadece ordu idare edebilir" ifadeleriyle tanımlamıştır.[42]

Ordu kendi dış politika gündemini oluşturup takip etme eğilimi göstermekle kalmamış, aynı zamanda kati çerçevelere sahip bir iç ekonomi programının benimsenmesi konusunda hükümete zorlamalarda bulunmaktan da çekinmemiştir. General Araki bir keresinde, "ordu sadece askeri harekatlara hazırlıklı olmamalı, ekonomik, toplumsal ve kültürel problemleri çözmeye de hazırlıklı olmalı, sağlam, köklü ve adil temellere dayalı bağımsız bir dış po-

litika takip etmelidir," demiştir.[43] Savaş Bakanlığı 1930'lu yıllarda, aşağı yukarı bir askeri refah devleti anlamına gelen "İmparatorluk Sosyalizmi" adlı bütün bir iktisat felsefesi geliştirmiştir. Orduya iç siyasette en temel muhalefet normal olarak üst burjuvaziden kaynaklanmış, askeri ekonomik program ise kapitalizm karşıtı bir ruha sahip olmuştur. Sözkonusu ekonomik program serbest girişime karşı çıkıp, ekonomi üzerinde katı devlet denetimini savunarak, sosyal güvenlik ve işsizlik sigortası programlarının genişletilmesini ve de vergi sisteminin büyük varlık yoğunlaşmasını engelleyecek ölçüde gözden geçirilmesini öngörmüştür. Ordunun ekonomiye ilişkin bu tip fikirlerinin birçoğu, 1938 yılında yürürlüğe giren Ulusal Seferberlik Yasası'nda yeralmıştır.

ORDUNUN SİYASİ ETKİSİ. Ordunun Japon toplumu üzerindeki siyasi etkisi bu dönem boyunca (1868-1945) oldukça yüksek düzeyde seyretmiştir. Sözkonusu süredeki tek boşluk, savaş olasılığının düşük göründüğü ve Japonya'nın halka karşı sorumlu parti yönetimleriyle tek gerçek deneyimini yaşadığı 1922-1931 yılları arasındaki dönemde gerçekleşmiştir. Bu düşük askeri yetki düzeyi, aynı zamanda, askeri gücün temelinde, klan desteğinden, daha geniş tabanlı halk desteğine doğru bir değişimi yansıtmıştır. Japonya'da ordunun siyasi etkisinin beş kilit unsuru mevcut olmuştur.

Bu unsurlardan ilki, ordunun güçlü Batı Japonya klanları olan Çoşular ve Satsumalar'la yakın ilişkisidir. Sözkonusu klanlar 1868 Restorasyonu'na önemli ölçüde önderlik etmişlerdir. Restorasyon sonrası yıllarda Çoşu'lar Kara Kuvvetleri'nde, Satsuma'lar ise Deniz Kuvvetleri'nde başat konumda olmuşlardır. 1922 yılına değin bu kuvvet-

lerin hemen hemen tüm üst düzey subayları bu iki klandan biri tarafından sağlanmıştır. Hükümetler genelde bu iki klan arası rekabete maruz kaldığından, bu durum bir ölçüde ordunun da siyasete çekilmesine yol açmış, ancak aynı zamanda kuvvet komutanlıklarının her ikisinin de sağlam bir siyasi destek ve liderliğe sahip olmasını sağlamıştır. Örneğin, 1909 yılında hükümetin en etkili yaşlı üyesi Mareşal Yamagata'ya ilaveten, Başbakan, Savaş Bakam ve Kara Kuvvetleri Komutam da, Çoşu kabilesi kökenli kişiler olmuştur. Öte yandan, Donanma Bakanı dışında hemen hemen tüm üst düzey amiraller ve generallerin birkaçı da Satsuma klanı mensubu kişiler arasından seçilmiştir. Kuvvet komutanlıklarının sözkonusu samuray grupları ile yakın ilişkisi Birinci Dünya Savaşı yıllarında azalmaya başlamıştır. Yamagata'nın 1922 yılında ölmesiyle, Çoşu etkinliği büyük bir darbe almıştır. Klanlar açısından, subay kadrosu üzerindeki tekellerini sürdürmek, fiilen olanaksız hale gelmiştir. Daha düşük klanların mensupları ile burjuvalar, kendilerine, askeri hiyerarşi içinde yer bulmaya başlamışlardır. 1920'li yılların sonlarına gelindiğinde, subay kadrosunun yeni mensuplarını çoğunlukla küçük arazi sahipleri, esnaf, imalathane sahipleri ve benzerleri gibi alt orta sınıftan seçtiği görülmüştür. Subay kadrosu tabanındaki bu genişleme birçok açıdan Alman ordusunun Junker aristokrasisi ile giderek azalan ilişkisine benzer bir nitelik taşımıştır. Sözkonusu durum, ordunun öncelikli destek teminatını yoğunlaşmış bir toplumsal-coğrafi gruptan alarak, toplumun geneline yayma eğiliminde olmuştur.

Japon ordusunun siyasi etkisine dair ikinci unsur, Almanya vakasında neredeyse hiç rastlanmamış bir unsurdur. Bu, Japon askerlerinin hükümetlerde askeri nitelikli olmayan önemli görevler üstlenmesi olgusudur. Alman-

ya'da Caprivi ve Schleicher gibi siyasi nitelikli askerler istisna iken, Japonya'da asker kökenli devlet adamlığı bir kural gibi olmuş, askeri ve askeri olmayan işlevlerin aynı insanda toplanması feodal geleneğin sürdürülmesi olarak görülmüştür. Restorasyon'un erken dönemlerinde askeri liderler yasaların şekillenmesinde, bir eğitim sistemi oluşturulmasında, ulusal bürokrasinin örgütlenmesinde ve bunlar gibi birçok reformun hayata geçirilmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Takip eden yıllarda askerlerin hükümetlerde en üst düzeyde görevler üstlenmeleri kabul edilir bir hal olarak algılanmıştır. Kabinede, Özel Meclis'te ve İmparatorluk nezdinde etkileri hissedilmiştir.

1885 yılında yeni hükümetin göreve başlamasından, 1945 yılında yaşanan teslimiyete kadar Japonya kırk iki hükümete başkanlık eden otuz Başbakan görmüştür. Bu otuz Başbakan'dan onbeşi general veya amiral kökenli olmuş ve bunlar ondokuz hükümete başbakanlık yapmışlardır. 1889-1918 arasındaki otuz yılın yarısından daha fazla bir süre boyunca Çoşu mensubu üç general; Yamagata, Katsura ve Terauşi, başbakanlık görevi üstlenmişlerdir. Asker kökenlilerin sivil hükümetlere katılımı parti hakimiyetinin yaşandığı 1920'li yıllarda nispeten azalmıştır. Ancak bu dönemde dahi Amiral Kato ve Yamamoto sırasıyla 1923 ve 1924 yıllarında, General Tanaka ise 1927-1929 yılları arasında başbakanlık yapmışlardır. Mançurya hadisesi sonrasında askeri etkide yeniden bir artış gözlemlenmiştir. Amiral Saito ve Amiral Okado Mayıs 1932'den Şubat 1936'ya kadar başbakanlık görevlerini sürdürmüş ve bu tarihten Ağustos 1945 yılındaki teslimiyete kadar Japonya'da görev yapan dokuz başbakandan dördü general, ikisi amiral kökenli olmuştur. Bu görevde en uzun süreli görev yapan asker kökenli politikacı Ekim 1941'den Tem-

muz 1944'e kadar hükümetlere başkanlık eden General Tojo olmuştur. Askerler, hükümet başkanı asker kökenli olsun veya olmasın, hükümetlerde sıklıkla askeri olmayan görevlere atanmışlardır. 1898-1900 yılları arası görev yapan Yamagata hükümetinde on bakanlıktan beşine askerler bakan olarak atanmıştır. General Tanaka Başbakanlık görevini sürdürdüğü 1927-1929 arası dönemde aynı zamanda Dışişleri Bakanlığı görevini de üstlenmiştir. 1930'lu yılların çeşitli dönemlerinde asker kökenli şahıslar, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı görevlerine getirilmiştir.

Askeri etki yönetimin diğer birimlerinde de hissedilmiştir. Mareşal Yamagata 1902-1922 yılları arasında Özel Meclis Başkanlığı görevini yürütmüş, aynı zamanda Taht'a danışmanlık hizmeti veren eski devlet adamlarının oluşturduğu Genro'nun en etkili mensuplarından biri olmuştur. Yamagata, "hem siyasette, hem de orduda, tahtın ardındaki güç, Kabineler kuran veya yıkan ve de sözü kanun olan adam" olarak görülmüştür.[44] Meclis genelde asker eğilimli bir yapıya sahip olmuş, örneğin 1930 yılında Londra Deniz Silahsızlanma Antlaşması'nın geçişini beş ay boyunca engellemiştir. Ordu geleneksel olarak sarayda İmparator'un danışmanları nezdinde de güçlü bir etkiye sahip olmuştur. Ancak 1930'lu yıllarda daha liberal görüşlü devlet adamlarının sarayda görevlendirilmesiyle bu etki zayıflamıştır.

Japon ordusunun siyasi gücünün üçüncü önemli unsuru, vatansever, faşist ve militarist cemiyetler olmuştur. Bunlar Kara Okyanus ve Kara Ejderha gibi gizli küçük cemiyetlerin yanısıra Emekli Askerler Birliği, Vatansever Kadınlar Cemiyeti, ve Ulusal Savunma Kadın Cemiyeti gibi geniş tabanlı örgütlenmelerden oluşmuştur. Bu örgütler

ve benzerleri terörizmden propagandaya kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermişlerdir. Sözkonusu grupların örgütlenmesi, yönlendirilmesi ve finanse edilmesinde subaylar sıklıkla önemli roller üstlenmiş ve buna karşılık bu gruplar da dışa doğru genişleme, iç reform ve kontrol altında tutmayı da içeren askeri iç ve dış politikaları kayıtsız şartsız desteklemişlerdir.

Klan etkisinin azalmasıyla halkın bütünü ordu açısından en önemli destek kaynağına dönüşmüştür. Özellikle Kara Kuvvetleri kendini sıradan insanla özdeşleştirmek amacı doğrultusunda büyük mesafe katetmiştir. Restorasyon'un hemen sonrasında, gerekli sağlık şartlarını haiz tüm erkeklere askerlik hizmeti zorunluluğu getirilmiş ve subay kadrosu rütbeleri liyakat esasına göre herkese açık tutulmuştur. Kara Kuvvetleri geleneksel olarak kendi bünyesinde hizmet verenlere karşı çok babacan bir tavır takınmış ve Japon kitlelerinin refahını arttırılması amacıyla türlü tertipler düzenlemiştir. II. Dünya Savaşı öncesinde faaliyet gösteren her iki parti de büyük işletmelerin çıkarlarıyla yakın ilişki içinde olmuşlardır. Kara Kuvvetleri ise, siyasetçiler, sanayiciler ve bankacılar arasındaki bu kirli koalisyonu sıklıkla suçlamış ve de kendisini, ulusal meselelerin toplumun bütünü yararına, tarafsız, verimli ve dürüst biçimde idaresi açısından ayakta duran bir kurum niteliğiyle özdeşleştirmek için büyük çaba sarfetmiştir. Kara Kuvvetleri'ne yönelik halk desteği 1920'li yıllarla birlikte azalmaya başlarken, ordu sıradan Japon için temel cazibesini hiçbir zaman kaybetmemiştir.

Ordunun siyasi etkisinin beşinci ve sonuncu veçhesi 1931 yılından itibaren Japon devlet yönetiminde terörist yöntemlere geri dönüştür. Bu yöntemler, mevcut anayasal rejimin üstüne yasadışı bir şiddet sistemi uygulanmasını

içermiştir. Askerlerin taleplerine karşı çıkan siyasi liderler suikast tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Londra Deniz Silahsızlanma Antlaşması'm yürürlüğe sokan Başbakan Hamaguşi Kasım 1930'da saldırıya uğramış ve aldığı yaralar sonucu ölmüştür. Halefi İnukai 15 Mayıs 1932 tarihinde gerçekleşen askeri ayaklanmada öldürülmüştür. En kapsamlı tertip ise 26 Şubat 1936 tarihinde gerçekleşen, Ferman Mührü Emini, Askeri Eğitim Başmüfettişi ve Maliye Bakanı'nın öldürüldüğü ve diğer üst düzey hükümet yetkililerinin canlarını zor kurtardıkları saldırı olmuştur. Bu suikastların failleri, hükümetin içerde ve dışarıda askeri program doğrultusunda gerekli tedbirleri almadığına inanan genç subaylar ve harp okulu öğrencileridir. Bu aşırılılık yanlısı genç subaylarla üst düzey komutanlar arasındaki ilişki açık olmasa da, bu dönemdeki her yeni şiddet dalgasının üst düzey komutanların yararına neticelendiği açıktır. 26 Şubat hadisesi sonrasında ordu yeni hükümet oluşumunu fiilen şekillendirmiş ve muvazzaf olmayan subayların kuvvet komutanlıklarına bağlı bakanlıkların başına atanmasına izin veren 1912 Kararnamesi'nin feshini sağlamıştır. Gizli şiddet tehdidi ordunun siyasi etkisinin kilit bir parçası olmuştur. Alman subaylar bir suikastı dahi başarıyla gerçekleştirecek psikolojik kabiliyete sahip değilken, Japon muadilleri bu tip bir sorun veya beceri eksikliği yaşamamışlardır.

JAPON SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ. Japonya'da siyasete sürekli asker müdahalesi kalıbı, 1945 yılında Japon subay kadrosunun lağvedilmesiyle sona ermiştir. Maziden hiçbir eser kalmamış ve mağlubiyetinden sekiz sonra Japonya'daki tek sivil-asker ilişkisi, Amerikalı işgal güçleriyle, sivil Japon kurumları arasında yaşanmıştır. Ja-

ponya'nın egemenliğini tekrar elde etmesi sonrasında da gerçek bir Japon ordusu kurulmamış, dolayısıyla ortada hakkında yorum yapılabilecek gerçek bir sivil-asker ilişkileri yapısı olmamıştır. Bu durum sonsuza dek böyle süremez. Japonya işe bir tabula rasa 'dan başlayabileceğinden, yeni askeri kurumlar oluşturma sürecinde, bir anlamda olağanüstü bir özgürlüğe sahip olacaktır. Japon liderlerde, eski subay kadrosunun siyasi niteliği ve bunun yıkıcı sonuçlarına dair bir bilinç oluştuğu takdirde, bu durum yeni kurulacak kadronun tamamen siyasetin dışında bırakılmasında ısrar edilmesine yolaçacaktır. Öte yandan günümüz Japon ideolojisi güçlü şekilde savaş karşıtı bir ideolojidir. Savaş öncesindeki savaş yanlısı milliyetçilikten bir hayli farklı olmasına rağmen, yeni ideoloji de, eskisi gibi, askeri profesyonellik karşıtıdır. Ayrıca, profesyonel bir askeri geleneğin olmaması ve de Amerikan fikir ve uygulamalarının etkisinin, nesnel sivil denetime erişilmesini daha da zorlaştırıp, karmaşıklaştırması kuvvetle muhtemeldir. Japonya'da, 1945 öncesinde hakim olan sivil-asker ilişkilerinden görünürde farklı ama özünde pek de farklı olmayan bir sivil-asker ilişkileri sisteminin ortaya çıkma olasılığı güçlüdür.

II. KISIM

AMERİKA'DA ASKERİ GÜÇ: TARİHSEL DENEYİM, 1789-1940

6

İdeolojik Sabit: Liberal Toplum-Profesyonel Askerlik Karşıtlığı

AMERİKAN SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL SABİTLERİ

Liberalizm, Amerika Birleşik Devletleri'nde, daima başat ideoloji olmuştur. Öte yandan Amerikan Anayasası, yoğunlaşmış siyasi güçten korkan ve bu gücü birçok hükümet biriminde yayarak dağıtan insanların ürettiği, temelinde muhafazakar bir anayasadır. Ancak Amerikan sivil-asker ilişkilerinin tarihteki sıradışılığı, liberal ideolojinin muhafazakar Anayasa ile birleşip, siyasi güçle askeri profesyonellik arasında tersine bir ilişki kurabilme ölçüsünden kaynaklanır. Cumhuriyet'in doğumundan İkinci Dünya Savaşı'na kadar, liberalizm ve Anayasa, Amerikan sivil-asker ilişkilerinin ortamının nispeten değişmez sabit unsurları olmuşlardır. Her iki unsur birleşerek, profesyonelleşme süreci Avrupa'da tamamlanıncaya dek, Amerika'da subaylığın profesyonelleşmesini geciktirmişlerdir. Her iki unsur biraraya gelerek, nesnel sivil denetimi, ordunun, siyasi gücün tamamen dışında bırakılmasına bağlamışlardır.

LİBERALİZMİN AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ HAKİMİYETİ

Amerikan Kara Kuvvetleri, 1784 Temmuz'unun birinci günü itibariyle, Tuğgeneral Henry Knox'un komutasın-

daki yedi yüz erkekten oluşmuştur. Bu tarihten altı ay önce Devrim sona ermiş, Sir Guy Carleton New York'u boşaltmış ve Washington, Fraunces' Tavern'de subaylarına veda etmiştir. Kıta Ordusu'nun son kalıntısı olan bu yedi yüz kişilik güç, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tek düzenli askeri güç haline gelmiştir. "Sürekli orduların cumhuriyetçi Yönetimlere uygun olmadığı, özgür insanların haklarına yönelik tehlikeler arzettiği ve genelde despotizmin yerleşmesi için yıkıcı araçlara dönüştürüldüğü" konusunda Elbridge Gerry ile hemfikir olan Kıta Kongresi, 2 Temmuz 1784'de bu son düzenli ordu müsveddesinin de dağıtılması emrini vermiştir:

> Komuta görevindeki subaya, Fort Pitt'deki ambarların korunması için yirmi beş er, West Point'deki ambarların ve diğer cephaneliklerin korunması için elli beş er ve bu oranlara uygun sayıda subay dışında, Amerika Birleşik Devletleri hizmetindeki tüm birliklerin terhis edilmesi, hizmette yüzbaşı rütbesinin üstünde subay kalmaması talimatı verilmesine hükmedilmiştir. . .

Düzenli ordunun gücünü bu şekilde seksen kişilik bir muhafız ekibi nispetinde azaltan Kongre daha sonra eyaletlerden, batı sınırında oluşturacağı garnizon için yedi yüz milis talebinde bulunmuştur.

131 yılın biraz üzerinde bir zaman sonra, 1915 sonbaharında, Savaş Bakanlığı görevine vekalet eden Henry Breckinridge, Woodrow Wilson'la görüşmeye çağrılmıştır. Breckinridge, Başkan'ı, bir elinde *Baltimore Sun* gazetesinin bir nüshası, "titreme içinde ve hırsından bembeyaz olmuş" şekilde bulmuştur. Başkan, Breckinridge'e, gazetedeki, Genelkurmay'ın Almanya ile olası bir savaşa yönelik planlar yaptığına dair haberi göstermiştir. Wilson bu haberin doğru olup olmadığım sorduğunda, Breckinridge

bilgisi olmadığını belirtmiştir. Bunun üzerine Başkan bakanına konuyu araştırması ve şayet haber gerçekse Genelkurmay'daki tüm subayları görevden alması ve Washington'dan ayrılmalarını emretmesi talimatını vermiştir.[1]

Bu iki vaka Amerikan siyaset zihniyetine ilişkin iki temel hususu gözler önüne sermektedir. İlkin, liberalizm, Devrim döneminden 20. yüzyılın ilk yarısının sonuna değin Amerikan düşüncesindeki hakim unsur olmuştur. İkincisi, liberalizm askeri kurumları ve askerlik işlevini anlamaz ve bunlara karşı düşmanca bir tutum içindedir.

Liberalizmin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kapsayıcılığı ve statik tabiatı, Avrupa'daki ideolojilerin çeşitliliği ve dinamizmi ile bir tezat arzetmiştir. Bir Fransız'ın, aristokrat muhafazakarlık, devrimci demokrasi, Bonapartizm, ruhban yönetimi, monarşi, liberalizm, sosyalizm ve komünizmle doğrudan deneyimleri mevcuttur. Amerikalı ise sadece liberalizmi bilir, tanır. Bugün, sosyalist olsun, Tory (muhafazakar) olsun bir İngiliz'in siyasi görüşü, 18. yüzyılın sonundaki ortalama bir İngiliz'in siyasi görüşünden köklü farklılıklar taşır. Woodrow Wilson'un siyasi ideolojisi ise Elbridge Gerry'nin siyasi ideolojisi ile özünde aynıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde liberalizm değişmez, monoton ve herkesi kucaklayıcı olmuştur.

Liberal fikirler, Amerikan sömürgecilerine Locke'çu İngiliz geleneğinden kalan bir mirastır. Ancak liberalizmin Amerika'daki hakimiyeti bu mirasın bir sonucu değil, ekonomik genişleme ve uluslararası tecritin bir sonucudur. İstikrarlı ekonomik büyüme, sınıf çatışmasını hafifletmiştir. Gelir sürekli büyüdüğünden, gelir dağılımı konusunda yoğun mücadeleler olmamıştır. Kurulu düzene meydan okuyacak radikal bir ideoloji geliştirebilen hiçbir grup büyüyememiş; bu gruplar, daima, henüz çekirdek

halindeyken düzene hemen asimile edilmişlerdir. Oluşumunu tamamlayan gruplar ise (ikisi hariç) radikal saldırılara karşı çıkarlarını savunabilecek muhafazakar bir ideoloji geliştirememiştir. Her yeni gelen dalga, kalenin kapılarına erişemeden buharlaşıp gitmiştir. Çekirdek halindeki gruplar da, oluşumunu tamamlayan gruplar da liberalizme tutunmuşlardır. Avrupa feodalizminin, Avrupa sınıflarının ve Avrupa proletaryasının olmadığı bir ortamda, Amerika'daki siyasi mücadele, aynı temel değerleri paylaşan çıkar grupları arasındaki sınırlı amaçlara hitap eden küçük kavgalar anlamına gelmiştir.[2] Birkaç istisna dışında, Amerika'daki büyük siyasi anlaşmazlıklar liberalizmin iki veya daha çok çeşidi arasında yaşanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin 19. yüzyılda dünya siyasetinden tecriti, liberalizmin başatlığını kuvvetlendirmiştir. Ulusal güvenlik basit ve kendiliğinden mevcut bir olgu olarak görülmüş, yani bilinçli bir siyasetin sonucunu değil, herhangi bir siyasi analizin başlangıç noktasını oluşturmuştur. Bu ortamda, Amerika'nın dünyanın geri kalanıyla ilişkisini açıklayacak bir felsefeye ve uluslararası meselelerde takip edilecek en uygun yol hakkındaki önerilere neden ihtiyaç hissedilecektir ki? Amerikan toplumundaki tüm gruplar normal şartlar altında kendilerini ekonomik açıdan tümden güvencede hissetmekle kalmamış, aynı zamanda normal şartlar altında siyasi açıdan da kendilerini tümden güvence altında hissetmişlerdir. İç siyasette gücün rolüne dair Amerikan bilinci, sınıf çatışması eksikliği nedeniyle körleşmiştir. Dış siyasette gücün rolüne dair Amerikan bilinci ise dış tehdit eksikliği nedeniyle körleşmiştir.

Liberal doktrinin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hakimiyetine dair De Tocqueville'den Myrdal'a kadar bir-

çok gözlemci yorumda bulunmuştur. Liberalizm Amerikan toplumuna nüfuz etmiş ve toplumda bir totaliter diktatörün gıpta edeceği ölçüde bir inanç birliği yaratmıştır. Doğası itibariyle en liberal olmadığı düşünülen kurumlar dahi liberalizmin etkinliği karşısında teslim bayrağını çekmiştir. Örgütlü din, normalde muhafazakar bir güçtür. Ancak Amerika'da Protestanlık, liberal vizyon doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve Katoliklik dahi liberal ortamdan önemli ölçüde etkilenmiştir. Jonathan Edwards ile Henry Ward Beecher arasında bir yüzyıldan fazla bir dönem farkı mevcut olduğuna inanmak güçtür.* Dinin fethi, liberalizmin en önemli ideolojik zaferi, iş çevreleri tarafından kabullenilmesi ise çok daha önemli siyasi zaferidir. Aydınlanmacı akılcılık, liberalleşmiş Protestanlık, Sosyal Darwincilik ve katı ekonomik bireyciliğin özgün bir bileşimi olan Amerikan teşebbüs ideolojisi, en ince ayrıntısına kadar liberal bir ideolojidir. Amerikan toplumunu oluşturan diğer gruplar gibi iş çevreleri de hiçbir zaman muhafa-

* Jonathan Edwards (1703-1758) ve Henry Ward Beecher (1813-1887), Calvinizm mezhebi mensubu önde gelen iki Amerikalı protestan ilahiyatçısıdır. Her ikisi de teolojinin sadece spritüel alanları üzerinde odaklanmamış, ayrıca insan hayatı, zevkleri ve meşguliyetleri de ilgi alanlarına girmiştir. Amerikanın liberal kültürü ve değişime açıklığı ile dinin değişmez kuralları arasında bir uyuşma sağlamayı amaçlamışlardır. Bu uyuşma, Amerikan din anlayışının, toplumun hakim ideolojisi olan liberalizmin etkisiyle aynı anda hem maddi, hem de manevi yönlere sahip olması, takva sahibi ama aynı zamanda seküler bir yapı kazanması ve pragmatizmi ön plana çıkarması neticesinde sağlanmıştır.Huntington bu noktada Edwards ile Beecher'ın yaşadığı yıllar arasında bir yüzyılı aşkın bir dönem farkı bulunmasına rağmen, Amerikan liberalizminin her iki dönemde de toplumun din anlayışını (diğer alanları olduğu gibi) aynı şekilde etkilediğini göstermeyi amaçlamakta ve sözkonusu iki ilahıyatçıyı, liberal ideolojinin dinle uyuşumunu sağlayan bu anlayışın gelişmesine olan katkıları nedeniyle örnek olarak anmaktadır. (Ç.N.)

zakar bir ideoloji geliştirme gereksinimi duymamışlardır. Bireycilik, akılcılık ve ilerlemeden oluşan liberal itikada bağlılık amacı doğrultusunda iş çevreleri de, kiliseler, üniversiteler, diğer meslek grupları ve işçi hareketi yanındaki yerini almıştır.

Amerikan tarihinde liberal ideolojiye bağlılık amacına erişmede başarısızlığa uğrayan iki grup mevcut olmuştur. Bunların her ikisi de tam anlamıyla muhafazakar gruplar olmuş ve yine her ikisi de İç Savaş'tan önce sahneye çıkmıştır. Bu gruplardan biri olan Federalistlerin kökenleri, kabaca 1789-1812 yılları arasında New England bölgesi ve Atlantik kıyılarındaki ticari ve sınai grupların çıkarlarının temsiline dayanmıştır. Muhafazakarlıkları, iç ve dış tehditlerden kaynaklanmıştır. İçerde kendilerini "varlıklı ve doğuştan talihlilerin" partisi olarak görmüşler; aşırı uçtaki Federalistler ise, kentlerdeki mülk sahibi olmayan unsurlarla, sınırlardaki geri kalmış bölge çiftçilerinin sürükleyeceği Fransız modeli benzeri bir toplumsal devrimden çekinmişlerdir. Federalistler ayrıca Avrupalıların çıkarlarının, henüz yeni doğmuş ülkeyi tehdit altında tuttukları Cumhuriyet'in ilk on iki yılı boyunca dış politikanın yürütülmesinden de sorumlu olmuşlardır. O dönemde Amerika Birleşik Devletleri, Fransız, İngiliz ve İspanyolların bölgede sahip oldukları toprakların yanısıra, Britanya donanması ile kuşatılmış durumdadır. Dolayısıyla Federalistler ulusal güvenliğe dair meşru bir kaygı taşımışlardır. Federalistlerin muhafazakar ideolojisi, Hamilton ve John Adams'ın yazılarına, Washington'un genel hal ve tavırlarına ve de John Marshall'ın hukuka dayalı, tarafsız devlet adamlığına yansımıştır. Ancak Federalistlerin muhafazakarlığına yolaçan iç neden, 1800 yılındaki Jefferson Devrimi'nin gereksiz bir endişe kaynağı olduğunun anlaşılma-

sıyla ortadan kalkmıştır.* Devrim sulandırılmış ve ne sokaklarda çetelere, ne özel mülkiyete elkonulması hadiselerine, ne de giyotin sehpalarına rastlanılmıştır. Sınıf farklılıkları kalın çizgilerle belirli hale geleceğine daha da bulanıklaşmış ve İyi Niyetler Çağı'nda giderek eriyip silinmiştir.‡ Federalist siyasi mirasın katıksız bir temsilcisi olan John Quincy Adams, Jefferson tarafından kurulan Cum-

* Jefferson Devrimi: Bağımsızlık İlanı metninin yazarlarından biri ve ABD'nin üçüncü başkanı olan Thomas Jefferson'un (1743-1826), 1800 yılında seçimleri kazanması sonrasında, özellikle kendinden evvelki Hamilton döneminde, genç Cumhuriyet'in, kuruluşunda dile getirilen eşitlikçi, insan hak ve özgürlüklerine ve de halkın iradesine dayalı yapısının giderek bozulduğu ve devletin varlıklı finans çevreleriyle, kapitalist büyük imalatçıların bir aracına dönüştüğü iddiasıyla, Cumhuriyetçi yapıyı tekrar canlandırmak için getirdiği reformlar, bu adla anılır. Aydınlanma dönemine, özellikle de Locke'un liberal prensiplerine bağlılığıyla tanınan Jefferson, kılıçla değil de, çoğunluğun iradesini sağlayacak barışçı araçlarla bir devrim yapmaya çalışmıştır. Hamilton'un oluşturmaya çalıştığı, sivil hak ve özgürlükleri tehdit eden merkeziyetçi yapıya karşı çıkmış ve eyaletlere kendi içlerinde daha fazla irade verilmesini savunmuştur. İnsanın doğal haklarına inanan Jefferson finans çevreleriyle, büyük imalatçılara karşı çiftçi haklarının da savunucusu olmuş, ayrıca sivil iradeye bağlılığı nedeniyle Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin büyüklüğünü daraltmayı ve askerler üzerinde sivillerin otoritesini arttırmayı amaçlamıştır. Jefferson çoğunluk iradesinin üstünlüğünü vurgularken, azınlığın eşit haklarının da korunması gerektiğinin altını çizmiş, böylelikle azınlık görüşlerinin gözardı edilebileceğini savunan eski dönem Federalistlerinden ayrılmıştır. [Jefferson dönemi ve Jefferson Devrimi üzerine bu özet bilgi için bkz. Noble E. Cunningham, Jr., "Jeffersonian Democracy," The Reader's Companion to American History, t.y. , (Çevrimiçi) http://college.hmco.com/ history/readerscomp/readers comp/rcah/html/rc_047600_jeffersonian.htm, 25 Ekim 2003- Ç.N.]

‡ İyi Niyetler Çağı (Era of Good Feelings): ABD tarihinde, kabaca 1817-1825 yılları arasındaki James Monroe yönetimi dönemine verilen addır. Terim, 1812 yılında ABD ve Britanya arasındaki savaşın 1814 Gent Antlaşması'yla bitişi sonrası Federalist Parti'nin gücünü giderek yitirmesiyle birlikte, siyasi çekişmelerin azaldığı, tüm siyasi hareketlerin ülkedeki tek parti olan ve Jefferson tarafından kurulan Demokrat-Cumhuriyetçi Parti'de toplandığı, topluma en azından yüzey-

huriyetçi Parti tarafından Başkanlığa seçilmiş ve böylelikle, Federalist ve Cumhuriyetçi bir başkan olarak, partinin kurucusu Jefferson'un göreve başlama merasimi konuşmasında sarfettiği "Hepimiz Federalizm yanlısıyız; hepimiz Cumhuriyetçiyiz" ifadesindeki idealini yerine getirmiştir. Dışarıda ise Gent Antlaşması, Avrupa'nın Amerika kıtasından çekilmesi ve Amerika Birleşik Devletleri açısından seksen yıllık muhteşem kıta tecritinin gerçekleşmesi anlamına gelmiştir.* İç ve dış tehditler ortadan kalkınca, muhafazakar Federalizm yanlılığı da etkisini kaybetmiştir.

Liberalizmin hakimiyetinin ikinci istisnası, savaş öncesi Güney bölgesi olmuştur. Güney'in muhafazakarlığı, öncelikle, iç kaygılardan kaynaklanmıştır. Güney'deki toplumsal sistem, liberal bir ortamda liberal olmayan bir ada görünümü taşımıştır. Güneyliler muhafazakarlıklarını, kendilerinden önceki Federalistler gibi, görüşlerini savunma çabası doğrultusunda, yaratıcı ve özgün bir siyasi spe-

---

sel biçimde milliyetçi bir ruhun hakim olduğu ve de teknoloji ve edebiyat alanlarında büyük ilerlemeler kaydedilen sözkonusu döneme işaret eder. (Ç.N.)

* Gent Antlaşması (1814): Fransa ve Britanya arasında sömürge toprakları üzerinde devam eden çatışmalar sırasında ABD, kurucularının dış politika geleneklerine bağlı kalarak, tarafsız bir tutum izlemeyi sürdürmüş, iki tarafla da özellikle ticari ilişkilerini devam ettirmiştir. Ancak Britanya ABD'ye kendisine destek vermesi konusunda baskı yapmıştır. Bu baskılar arasında Amerikan denizcilerinin Britanya donanması hizmetine verilmesi, ABD'nin kuzey ve iç kesimlerindeki su yolları etrafında tarafsız alanlar açılması gibi egemenlik hakkını çiğneyen hususlar da yeralmış ve ABD hükümeti kamuoyunun da desteğiyle bu baskılara direnmiştir. İki taraf arasındaki gerilim neticesinde 1812 yılında savaş başlamıştır. Savaşta iki ülke güçleri arasında denge nedeniyle bir taraf lehine tam bir üstünlük oluşmamış, 1814 yılında savaş öncesi şartlara *(status quo ante bellum)* geri dönüşü öngören Gent Antlaşması imzalanmıştır. (Ç.N.)

külasyon kullanarak göstermişlerdir. Liberalizm diyarı olan Amerika, paradoksal biçimde, hiçbir zaman sıradışı bir liberal siyasi kuramcı yetiştirmemiştir. İçten ve dıştan hiçbir meydan okumaya muhatap olmayan Amerikan liberalizmi, rekabet eksikliğinin zararlarını görmüş ve liberal yazarlar 18. yüzyıl formüllerini tekrarlamakla yetinmişlerdir. Kendilerine hasım bir siyasi ortamda varlıklarına haklılık kazandırmak zorunda kalan muhafazakarlar ise siyasi kuram arayışlarına sürüklenmişlerdir. Bu nedenle de Eski Güney, George Fitzhugh ve John C. Calhoun'un yazılarında ifadesini bulan önemli muhafazakar çalışmalar üretebilmiştir. Bunun yanında Güneylilerin iç korkuları, Federalistlerin iç korkularının aksine, daha makul gerekçeler taşımıştır. Köle sahipleri, Amerika Birleşik Devletleri tarihinde mülkiyetlerinden zorla koparılan tek önemli toplumsal grubu oluşturmuşlardır. Güney muhafazakarlığının kaderini İç Savaş belirlemiştir. 1865'ten sonra liberalizm Amerikan sahnesinde rakipsiz bir hakimiyet kurmuştur.*

Askeri meselelere yönelik liberal Amerikan yaklaşımı düşmanca, statik ve topluma hakim; Federalistlerle Güneylilerin muhafazakar yaklaşımı ise yandaş, yapıcı ve topluma muhalif bir görünüm ortaya koymuştur. Askeri politikayla ilgili en geniş sezgiyi sergileyen ve askeri işlevin önemini en çok takdir eden iki devlet adamının, muhafazakar grupların büyük sözcüleri Alexander Hamilton ve John C. Calhoun olması asla tesadüf değildir. Bu iki lider sadece askeri politikayla ilgili görüşleriyle değil, askeri meselelere olan ilgileriyle de liberal liderlerden keskin bi-

* 20. yüzyıla girilirken Theodore Roosevelt, Henry Cabot Lodge, Elihu Root, Herbert Croly gibi öncüler etrafında ortaya çıkan Yeni-Hamiltoncular hareketi yarı-muhafazakar bir harekettir. Bkz, Bölüm 10.

çimde farklılaşmışlardır. Amerikan liberalizmi geçen 150 yılı aşkın sürede askeri konularda benzer beceri ve ilgiye sahip bir hükümet lideri yetiştirememiştir. Ancak Hamilton ve Calhoun Amerikan entelektüel ve siyasi gelişmelerine dair hakim görüşten tecrit edilmiş halde kalmışlardır. Siyasi felsefeleri gibi askeri politikaları da Amerikan halkı arasında hiçbir zaman popülerlik kazanmamıştır. Liberalizmin önüne kattığı çığ, onları da bir yana, tarihte itibarını kaybetmişlerin çukuruna süpürüp atmıştır.

ASKERİ MESELELERE YÖNELİK LİBERAL YAKLAŞIM

> Eninde sonunda farkına vardığım şey, bizi ileriye taşıyacağına inandığım bir felsefenin artık bir işe yaramadığını görmenin yarattığı müşkül durumda kalış hissi oldu... Liberallerin demokratik değerlerin korunması için yapması ve söylemesi gerekenlerle, gerçek güçlerin onları karşı karşıya bıraktığı durumlar arasındaki tezat, entelektüel duyularıma şiddetli biçimde çarpıyor.[3]

Randolph Bourne'un, Amerika'nın I. Dünya Savaşı'na girişinden altı ay sonra sarfettiği bu sözler, liberalizm felsefesini savaş meselesine uygulamayı amaçlayan hassas ve zeki bir gözlemcinin yaşadığı çaresizlik hissini acı biçimde ortaya koymuştur. Bourne'un karşı karşıya kaldığı inatçı olgu, felsefesinin savaş, barış ve uluslararası ilişkiler üzerine kafa yormayı kolaylaştıracak araçlar geliştirmemiş olmasıdır. Bu meseleler, E.F.M. Durbin'in ifadesiyle, liberalizmin "büyük, hariç bırakılmış sorunlarıdır". İç meselelerle sınırlandığında harikulade çeşitliliğe ve yaratıcılığa sahip olan liberalizm, dış politika ve savunma meselelerine uygulandığında sendelemiştir. Bu başarısızlık liberalizmin Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu kadar Avru-

pa'da da karakteristik bir özelliği olmuş, ancak bunun Avrupa'da yarattığı sonuçlar o denli belirgin olmamıştır. Avrupa ülkeleri liberalizmle rekabet halinde olan ve ulusal güvenlik meseleleriyle başa çıkılabilmesi açısından liberalizmden daha yetkin yöntemler ortaya koyan başka felsefeler de geliştirebilmişlerdir. Ancak liberal zihniyetin Amerika Birleşik Devletlerindeki hakimiyeti, öncelikle dış politikada muhafazakar veya daha kullanışlı diğer bir felsefenin eksikliğinin, Amerika'nın dış ve savunma politikalarının yürütülmesinde daha derinden hissedilmesine yolaçmış; ikinci olarak da bu alandaki sorumluluğundan kurtulamayan Amerikan liberalizminin, devletlerarası ilişkilerde Avrupa liberalizminden çok daha yoğun biçimde liberal bir yaklaşım geliştirme çabası göstermesine neden olmuştur. Amerika'nın liberalizm deneyimi, ayrıca, liberal düşüncenin uluslararası ilişkilerdeki yetersizliğine katkıda bulunan ana unsurları daha da kuvvetlendirip, ön plana çıkarma eğilimi göstermiştir. Amerikan liberalizminde bu duruma yolaçan unsurları (1) uluslararası meselelere ilgisizlik, (2) iç çözümlemelerin dış meselelere uygulanması ve (3) uluslararası ilişkilerde nesnellik arayışı şeklinde özetlemek mümkündür.

Liberalizm bireyin haklarının devlete karşı korunması iddiasından kaynaklanmıştır. Liberal düşünce, bireyin devletle ilişkisiyle toplumda bireyler arası ilişkiler üzerinde odaklanmıştır. Liberalizm, devletin varlığını asla sorgulamamıştır. Aksine devletin kendi kendine yeterliliğini ve dış güvenliğini bir önkabul olarak almıştır. Örneğin, Ruggiero Avrupa liberalizmine dair bir klasik olan çalışmasında liberal devlete özgü üç işlev tanımlamıştır: toplumdaki çıkarların uyumlaştırılması ve birleştirilmesini öngören siyasi işlev; bireyin haklarını teminat altına alan hukuki iş-

lev; bireyin kendini geliştirmesi için fırsatların arttırılmasını öngören iktisadi ve toplumsal işlev. Ruggiero liberal devlet için bir güvenlik işlevi tanımlamamıştır. Bu işlevin *in vacuo* (boşlukta, varlığına dair hiçbir olgu veya kanıta gerek olmaksızın) varolduğu öngörülmüştür. Liberalizm bireyin devlete karşı savunulmasına kafa yorarken, bir devletin diğerine karşı savunmasını gerekçelendirmek konusunda yetersiz kalmıştır. Avrupa'daki ve Amerika'daki liberal siyasi partiler dış politika ve savunma konularını tipik olarak ihmal etmişlerdir. Pek az sayıda liberal politikacı, bünyesinde diplomatik ve askeri becerileri biraraya getirmeye çalışmıştır. Bir devletin kendi kendine, boşlukta varlığını sürdürdüğü varsayımı bilhassa Amerikan liberalizmi için geçerlidir, çünkü Amerikan deneyimi olgusu hemen hemen bir yüzyıl boyunca liberal ideale oldukça yaklaşmıştır. Liberal varsayımın Amerika Birleşik Devletleri'ne uygulanılabilir olması, bu varsayımı Amerikan zihniyetine iyice yerleştirmiş ve devletin boşlukta varolduğuna yönelik sözkonusu varsayımın temelleri ortadan kalkmaya başladıkça, çözülmesi bir hayli zor sorunlar yaratmıştır.

Liberalizmin güvenlik sorunlarına dair diğer bir veçhesi ise iç politikaların uluslararası meselelere uygulanmasıyla ilgili olmuştur. Dış politika konuları gücün uluslar arasında dağılımını ilgilendirir. Bu sorunla doğrudan başa çıkamayan liberalizm, dış politika ve savunma konularını, etkili biçimde yönetebildiği iç meselelere indirgemeyi denemiştir. Liberal çözümlerin Amerikan toplumundaki olağanüstü başarısı nedeniyle, bu da yine bilhassa Amerikan liberalizminin karakteristik bir özelliği olmuştur. Liberal bakış açısına göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde ciddi bir toplumsal çatışmanın olmaması farklı bir hukuki sistem ve farklı bir iktisadi sistemin varlığının ürünüdür. Hu-

kuki sistemin tartışma dışı olmadığı veya iktisadi sistemin fevkalade başarılı sonuçlar vermediği diğer ülkelerde liberal yaklaşıma yönelik eğilim Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kadar güçlü olmamıştır. Fakat Amerikalılar çoğu kez bir dizi iç reformun uluslararası sorunların çözümü için de benimsenebileceğinde ısrarcı olmuşlardır. Cumhuriyetçi yönetim şeklinin evrensel olarak kabul edilmesi, uluslararası serbest ticaret, gerikalmış bölgelerin sanayileştirilmesi, fakirliğin ortadan kaldırılması, tahkim antlaşmaları, Dünya Adalet Divanı, savaşın yasadışı hale getirilmesi, kamuoyunun bilgisi dahilinde varılan açık antlaşmalar, bunların tümü belli zamanlarda Amerikan dış politikasının hayati hususları olarak gündeme getirilmiştir. Amerikan liberalizmi, bu reformları savunmak suretiyle iç başarılarını dış politikaya yansıtmaya çalışmıştır.

Amerikan liberalizminin dış politikada karşılaştığı zorlukların üçüncü veçhesi nesnel standartlar ve ideal hedefler arayışı konusunda ortaya çıkmıştır. Liberalizm uluslar hakkında mutlak bir standarda, yani bireyin özgürlüklerini azami seviyeye çekme ölçülerine göre yargıda bulunma eğiliminde olmuştur. Bu standardın dış politikaya uygulanması tuhaf bir kopuş ve nesnellik hissi yaratılmasına yolaçmıştır. Zira liberal, tutarlılık açısından başka uluslara karşı uyguladığı bu standardın aynısını kendi ulusu hakkında da uygulamak suretiyle bir yargıya varmak durumunda kalmıştır. Dolayısıyla, normal şartlar altında uluslar arasındaki güç mücadelesine yabancılaşma hissetmiştir. Liberalizm bir müdahil olma felsefesi değildir. Müdahaleye karşı daima Aristocu bir tavır takınmıştır. Orta sınıfların felsefesi olarak ortaya çıkmış ve kendisini aristokrasi ve proletarya yanlılığının oluşturduğu uçlar arasında akılcı bir orta nokta olarak görmüştür. 20. yüzyıl libe-

rali ise kendini komünizm ve faşizm arasındaki hayati bir merkez olarak algılamıştır. Son dönemlere kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde liberalizmin bu veçhesi daha da geliştirilmiş ve bu olgu neticesinde Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa devlet sistemi işleyişinden kopuk durumda kalmıştır. Liberal felsefenin orta yol anlayışı, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya siyaseti içindeki konumunu doğru biçimde tanımlamıştır. İlk Başkanımızın Avrupa'daki savaşla ilgili ilk tepkisi tarafsızlık ilanı olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri sadece tarafsızlık haklarının ihlal edilmesi veya dengeleyici konumunun tehdide maruz kalması sonrasındadır ki, 1812, 1917 ve 1941 yıllarında Avrupa'daki savaşlara dahil olmuştur. Liberalin, toplumdan kopuk ve toplumu ideal bir standarda göre yargılayan konumu, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya siyaseti içindeki konumuyla uyum içinde olmuştur. Liberallerin idealleri için kavga vermeyi göze alması, fakat kurumları uğruna kavgaya nadiren girmesi durumunda olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri de, güç dengesine müdahil olmama politikası çerçevesinde, ulusal çıkarlar açısından değil, evrensel idealler açısından tanımlanmış dış politika hedefleri takip etmiştir.

AMERİKANIN SAVAŞ KARŞISINDAKİ KARARSIZLIĞI. Savaşa yönelik Amerikan tutumu geniş çapta değişkenlik göstermişse de, her duruma hükmedici bir birlik ortaya koyabilmiştir. Amerikalılar savaş konusunda uç eğilimler gösterirler: ya savaşı gönülden destekler, ya da tümden reddederler. Bu uç eğilimler bizzat liberal ideolojinin doğasının bir gereğidir. Liberalizm, devletin güvenliğe dair çıkarlarının ahlaki geçerliliğine şiddetle itiraz ettiğinden, ya liberal amaçlarla uyuşmaz bulunarak savaşın haksızlı-

ğına hükmedilmeli, ya da bu amaçları destekleyen bir ideolojik hareket olarak savaşa haklılık kazandırılmalıdır. Amerikan düşüncesi savaşı, muhafazakar-asker yanlısı anlamda, ulusal politikanın bir aracı olarak görmemektedir. Asker kökenli olmayan Amerikalı yazarlar, Clausewitz'in, savaşı, devlet politikasının diğer araçlarla yürütülmesi olarak tanımlayan ünlü deyişine atıfta bulunurken, sözkonusu deyişin soğukkanlı hesapçılığını ve ahlaksızlığını eleştirmişlerdir. Amerikalılar Washington'un Veda Söylevi'nin büyük bölümünü önemseyip kutsamakla birlikte, Clausewitz'le birçok açıdan benzerlik taşıyan, ulusun "savaşla barış arasında, adaletin kılavuzluğundaki çıkarlarının gerektirdiği şekilde bir seçim yapabilmesi" gereğine dair görüşlerini asla kabul etmemişlerdir. Washington'un tavsiyelerindeki savaşa yönelik bu nispeten hissi olmayan, tarafsız, gerçekçi tutum, Amerikan zihniyetine bariz şekilde yabancıdır.

Barış yanlısı akım Amerikan düşüncesinde bir hayli güçlü olmuştur. Savaşın tümden reddi, insanların akılcı olduğunu, dolayısıyla aralarındaki farklılıkları barışçı yollardan çözebilmeleri gerektiğini öngören liberal görüşle uyum içindedir. Tartışmaların barışçı yollardan çözümü için gerekli işleyişi oluşturacak unsurlar ise ya milliyetçi ve savaş yanlısı propagandayı devre dışı bırakan uygun eğitim, ya da uluslararası örgüt ve tahkim antlaşmaları gibi uygun kurumlardır. Batı medeniyetinde örgütlü barış yanlılığı normal şartlar altında bir orta sınıf hareketi olmuş ve kelimenin tam anlamıyla bir orta sınıf ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri böylesi bir düşünce hareketinden payını almıştır.[4]

Savaşa kutsiyet kazandırma yaklaşımı barış yanlılığı ile uyuşmazlık gösteren bir yaklaşım değildir. Amerikan milli-

yetçiliğinin, Amerikan halkının diğer halklardan üstünlüğü iddiasına değil de, Amerikan ideallerinin diğer ideallerden üstünlüğü iddiasına dayanan idealist bir milliyetçilik olduğu ortak bir gözlemdir. Carl J. Friedrich'in de bize hatırlattığı gibi " Amerikalı olmak bir ideal, Fransız olmak ise bir gerçektir."[5] Amerikan idealizmi, savaşları, ulusal güvenliğin belirli amaçları için değil, demokrasi, hür denizler, kendi kaderini tayin gibi evrensel ilkeler uğruna çarpışılan kutsal mücadelelere* dönüştürme eğilimi ortaya koymuştur. Gerçekten de bir Amerikalı için savaş, kutsal bir mücadele uğruna yapılmıyorsa, savaş olamaz. Amerikan savaşlarının bildik listesi, birçoğu normalde bu listede tanımlanan yedi savaştan daha uzun ve daha kanlı geçen 19. yüzyıl Kızılderili çarpışmalarını gözardı eder. Kızılderili çarpışmaları kutsal amaçlara hitap eden bir savaşın taşıdığı ideolojik hedeflere ve halkın paylaştığı bir şevke sahip olmamış, özellikle bu savaş için askere alınan özel kuvvetler tarafından değil, daha ziyade düzenli birlikler tarafından sürdürülmüştür. İngilizler ise, aksine, çarpışmalar, Birinci ve İkinci Afgan Savaşı durumlarındaki gibi, bir isim vermeyi gerektirecek ölçüde ciddi olduğunda, sınır çarpışmalarını dahi savaş olarak tanımlamaktan kaçınmamıştır. Ancak bir kutsal sefer için değil de, bir savaş için Amerikan halkından destek talebinde bulunulması, Kızılderili çatışmalarını bir yana bırakırsak, ilk kez Temmuz 1950'ye rastlar.

---

* Yazar, "kutsal mücadele", "kutsal sefer" olarak tercüme edilen ifadeler için orijinal metinde, Türkçe'de "haçlı seferi" anlamına gelen *"crusade"* terimini kullanmıştır. Ancak ABD'de crusade ifadesi kutsal bir amaç uğruna verildiği inancıyla, şiddet içersin veya içermesin yapılan tüm mücadeleler için kullanılan genel bir ifadedir. Bu bakımdan tercümede kelimenin doğrudan çevirisi yapılmamış, yazarın ortaya koyduğu görüşlerin anlamını vermeye çalışan ifadeler kullanılmıştır.(Ç.N.)

Bir uçtan diğerine gidiş-gelişler kendini sürekli tekrarlayan bir özellik ortaya koyarlar. Kapsamlı ideolojik amaçlarla tanımlanan savaşların başarı şansı pek azdır. Dolayısıyla normalde savaşları; şiddet yöntemlerini, liberal hedeflerin teminat altına alınması vasıtaları olarak gören yaklaşımdan uyanış süreci takip eder. İspanyol-Amerikan Savaşı sonrasında emperyalizm karşıtlığı dalgası ortaya çıkmıştır. I. Dünya Savaşı sonrasında tecritçi ve revizyonist tepki oluşmuş, savaşın ortadan kaldırılması veya savaşı ikame edecek bir yöntem bulunması gereği vurgulanmıştır. İspanyol-Amerikan Savaşı'nı Lahey Divanı ve tahkim antlaşmaları; I. Dünya Savaşı'nı ise Kellogg Paktı, silahsızlanma konferansları ve tarafsızlık hareketleri takip etmiştir. Bu yöntemlerin tümü eninde sonunda ulusal çıkarların muhafazasında başarısızlığa uğramış, liberal barış yanlılığından uyanışa geçilmiş, ulusal çıkarlar yeni ideolojik hedefler dahilinde akla dayalı bir çerçeveye oturtularak yeni bir kutsal savaş için şevk ve heyecan yükselmeye başlamıştır.

ASKERLİK MESLEĞİNE YÜKLENEN DÜŞMANCA İMAJ. Liberalizm, savaş üzerine birbirinden farklı görüşler ortaya koysa da, askerlik mesleğine karşı düşmanca tavrında birlik içindedir. Askerlik mesleğinin işlevi devletin askeri güvenliğidir ve devletin askeri güvenliği ne kutsal amaçlar uğruna yapılan savaşları destekleyenlerin, ne de barış yanlılarının meşruiyetini kabul ettiği bir endişe değildir. Her iki grup da askerlik mesleğini kendi amaçlarına erişmede bir engel olarak görür. Barış yanlısı, profesyonel askeri, kendi rütbesini ilerletip, gücünü arttırmak için çatışmalar tertipleyen bir savaş çığırtkanı olarak tanımlar. Kutsal amaçlara hitap eden bir sefer olarak savaş destekçiliği ya-

pan biri ise profesyonel askeri, savaşın gidişatı sırasında sürekli fesat çıkaran, uğruna savaşılan amaçlar için bir aşk taşımayan ve bu amaçlara karşı herhangi bir ilgisi olmayan sorun yaratıcı biri olarak görür. Asker, barış yanlısı için barış ve huzurunu bozan, kutsal sefer yanlısı için ise kutsal seferini kirleten biridir.

Profesyonel askerin savaşı sürekli arzuladığına dair barış yanlılarınca paylaşılan görüş Batı toplumlarında oldukça yaygın bir görüştür. Daha ziyade Amerikalılara özgü olan görüş ise savaşların profesyonel askerlerce yürütülmesine yönelik karşıtlıktır. Örneğin Britanya'da geleneksel olarak barış dönemlerinde ordunun yüzüne dahi bakılmaz ama savaş gelip de çattığında, orduya güvenilir. Britanya'daki bu tavır değişikliklerini Kipling'in "Tommy Atkins"i çok güzel anlatır. Ama Amerika'da düzenli ordu mensupları savaşta da, barışta da hep dışlanır. Kutsal seferler profesyoneller tarafından değil, halk tarafından yürütülmelidir. Savaşın ideolojik amaçlarına en büyük önemi atfeden gruplar, aynı zamanda profesyonel subayların muhafazakar ve sınırlı politikalarına yönelik muhalefetin en ateşli savunucuları olmuşlardır. Bu tutum Nathaniel Hawthorne'un, Franklin Pierce üzerine, Meksika Savaşı çerçevesindeki bir sefere atfen yazdığı biyografide çok güzel ifade edilmiştir:

> Bize muharebeler kazandıran kahramanlıklar, savaş gazilerinin eğitilmiş cesaretlerinin değil, içten ve ani bir ateşin eseridir ve muhakkaktır ki yurttaş askerin vatan davasına adanmışlığında, silahları mesleği haline getirmiş ve sadece görevini yapan birinin ne kadar istese de başa çıkamayacağı, şövalyeliği anımsatan bir letafet mevcuttur.[6]

İç Savaş sırasında Güney'e karşı cüretkar ve saldırgan bir politika izleme konusunda şiddetli bir arzu taşıyan Ra-

dikal Cumhuriyetçiler, tedbirli bir tutum takman McClellan ve diğer generallere karşı oldukça sert eleştiriler yöneltmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı sırasında da Woodrow Wilson benzer bir yaklaşım göstererek, profesyonel askerlerin rolünü şu nedenlerle azami ölçüde kısıtlamıştır:

> Bu, evvelce rastlanılmamış türde bir savaştır ve dolayısıyla bir anlamda amatörlerin savaşı olmalıdır . . . Önceki savaşlarda deneyim kazanmış tecrübeli askerler, bu tecrübeyi elde ettikleri savaşların türü itibariyle modası geçmiş askerlerdir . . .
>
> Amerika daima her şeyi yapmayı göze alabilecek insanları bulabilmesiyle övünmüştür. Amerika dünyanın en kıymetli amatör ulusuna sahip ülkesidir. Almanya ise dünyanın en kıymetli profesyonel ulusuna sahip ülkesidir O halde, iş yeni bir şeyler yapmaya, hem de en güzel şekilde başarmaya gelince, ben her defasında amatörü profesyonele tercih ederim.[7]

Askeri yaklaşımın özündeki muhafazakarlık, Amerikan liberalizminin kendi iç ve dış düşmanlarını askeri profesyonellikle özdeşleştirmesine yolaçmıştır. Devrim Savaşı, yurttaş-askerlerin, III. George'un düzenli ordularıyla paralı askerlerine karşı verdikleri bir savaş olarak tanımlanmıştır. İç Savaş, Güney'in West Point talimli ordularına karşı yapılmıştır. Başkan Wilson'un yukarıda atıfta bulunulan sözleri I. Dünya Savaşı'ndaki en baş düşmanın Alman militarizmi olduğu yönündeki Amerikan görüşünü yansıtır. Amerikalıların II. Dünya Savaşı sırasında Alman ordusunu Nazi rejimiyle özdeşleştirmesi, Alman ordusunun rejime yönelik muhalefetinin Amerikan çıkarları lehine kullanılması imkanını ortadan kaldırmıştır. Bir başka ifadeyle, Amerikalılar için profesyoneller daima kendilerine rakiptir.

İç politikada, her liberal grup, kendisini hedefleyen

belirli düşman gruplarım orduyla özdeşleştirme eğilimindedir. Liberal bir toplumda kabul görecek herhangi bir işleve sahip olmayan ve Amerikan ideolojik uzlaşmasının dışında kalan ordu herkes açısından uygun ve geçerli bir hedef grubu oluşturmuştur. Ordunun siyasi düşmanlarla özdeşleştirilmesi ilk başlarda geçerli gözükmüştür, zira temelde aristokrat bir yapı ortaya koyan 18. yüzyıl askeri kurumları liberalizmin karşısında olmuştur. Ancak bu düşünce kalıbı, silahlı kuvvetlerin aristokrasiden kopmasına ve giderek profesyonelleşmesine rağmen varlığını sürdürmüştür. Her yeni ortaya çıkan liberal grup, orduyu, eski düzenin çıkarlarıyla özdeşleştirmiştir. Jefferson dönemi Demokratları orduyu monarşinin bir müttefiki, hak ve özgürlüklere karşı bir tehdit olarak görmüştür. Jackson yanlıları için silahlı kuvvetler aristokrasinin bir kurumu ve demokrasiye yönelik bir tehdit olmuştur. İş çevreleri orduyu artık mazide kalmış tarım çağının atıl bir kalıntısı, sivil hayatın rekabetçi mücadelelerinden kaçan parazitlerin bir sığınağı ve üretkenliğe yönelik bir tehdit olarak düşünmüştür. İşçi gruplarıyla reformist gruplar ise iş çevreleriyle ordu arasında fesat bir ittifak olduğuna inanmışlardır. Elbette ki, bu teorilerin tümünün doğru olması mümkün değildir ve aslında Güney'le yakın ilişkisi gözardı edildiğinde, ordunun Amerikan toplumundaki herhangi bir grupla önemli bir bağa sahip olduğu söylenemez. Ancak orduyu herkes için uygun bir düşman olmaya sevkeden tam da bu tecrittir. Ordunun iç düşmanlarla özdeşleştirilmesinin ikili bir etkisi vardır. Bu yaklaşım herhangi bir liberal grubun, kendisini sivil denetimle özdeşleştirirken, normalde liberal uzlaşma dahilindeki rakiplerini askerlik mesleğiyle özdeşleştirmek suretiyle sözkonusu uzlaşmanın dışında göstererek, kendisiyle karşıtları arasındaki farkı abartma-

sına olanak sağlamaktadır. Ordunun bu amaçlar çerçevesinde kullanılması, Amerikan toplumunu oluşturan tüm gruplarda gördüğümüz, rakiplerini yabancı veya "Amerikalılığa özgü olmayan" gruplarla bağlantılı göstermek suretiyle, onlarla aralarındaki siyasi farklılıkları büyütme eğilimlerinin örneklerinden biridir. Ancak bu uygulama aynı zamanda Amerikan zihniyetinde zaten varolan askerlik karşıtı tutumları güçlendirmektedir.

LİBERAL ASKERİ POLİTİKA: İTAAT ET VEYA YOK OL. Askerlik mesleğine yüklenen bu düşmanca imajlar Amerikan liberalizminin askeri politikasının temelini oluşturmuştur. Bu politikanın özünde askeri değerlere ve askeri gerekliliklere yönelik sürekli bir karşıtlık mevcuttur. Liberalizmin orduya yönelik yaklaşımı aslen şudur: itaat et veya yok ol. Amerikan liberalizmi bir yandan tüm şiddet kurumlarının fiilen devre dışı bırakılmasını desteklemiş ve böylelikle de sivil-asker ilişkileri sorunundan tümden kurtulmayı amaçlamıştır. Bu, kökten çözüm politikasıdır. Diğer yandan, silahlı kuvvetler bulundurulması gerektiğinde ise, Amerikan liberalizmi kapsamlı bir öznel sivil denetim yapısı oluşturulmasında ve askeri kurumların tamamen askerliğe özgü özelliklerini kaybedecekleri şekilde liberal anlayış dahilinde yeniden yapılandırılmasında ısrarcı olmuştur. Bu, dönüştürme (tahavvül) politikasıdır. Bu iki yaklaşım beraberce sivil-asker ilişkileri meselesine yönelik Amerikan çözümünü ortaya koymaktadır. Kullandıkları vasıtaların farklılığına rağmen her iki politika da işlevsel askeri zorunluluklarla profesyonel askeri bakış açısının [sivillere] tabiiyetini amaçlar.

Kökten çözüm politikası genellikle güvenlik gereksinimlerinin büyük ordular gerektirmediği barış dönemle-

rinde etkili olmuştur. Sözkonusu politikanın en açık dışavurumu "küçük düzenli ordu" fikrine karşı gösterilen büyük ilgidir. Bu ilgi, askeri meselelere yönelik Amerikan yaklaşımının adeta sabit özellikleri olan bazı tavırlara yansımıştır.

(1) Büyük ordular hak ve özgürlüklere yönelik bir tehdittir. Bu tavır özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir hayli popülerlik kazanmış ve öncelikle Kara Kuvvetleri'ni hedef almıştır. 19. yüzyılın sonlarında silahlı kuvvetlerin sivil özgürlükleri ihlal ettiği yönündeki iddialar gündeme gelince yeniden canlanmıştır. O dönemlerde tehlikenin soyut anlamda özgürlüklere yönelik değil de, grev hakkı, askerlik hizmetini reddetme hakkı ve barış yanlısı propaganda yapma hakkı gibi belirli özgürlüklere yönelik olduğu düşünülmüştür.

(2) Büyük ordular demokrasiye yönelik bir tehdittir. Bu tutum Jacksonizm'le beraber ortaya çıkmıştır.* Subay

* Jacksonizm *(Jacksonianism):* ABD siyasi tarihinin bu karmaşık ve tartışmalı kavramı, en basit şekliyle, Andrew Jackson (1767-1845) liderliğindeki Demokrat Parti'nin 1828 sonrasında iktidara gelmesiyle yürürlüğe koyduğu bir dizi reform bütününü ifade eder. Daha geniş anlamıyla, oy kullanan nüfusun genişletilmesinden, federal cumhuriyete özgü kurumların yeniden yapılandırılmasına değin Jackson döneminde gerçekleştirilen tüm demokratik reformların ardındaki temel yaklaşımdır. Ancak bir başka açıdan bakıldığında ise köleliğe, Kızılderililer üzerinde hakimiyet kurulmasına, tam bir beyazlar iktidarı oluşturulmasına bağlı bir siyasi harekettir. Özetle Jacksonizm, zaman zaman radikalliğe kaysa da daima güçlü eşitlikçi ideallere adanmış, ancak bu eşitçiliği sadece beyaz nüfus açısından gözeten özgün bir demokratik harekettir. Bu hareket, bazı unsurlarını Amerikan Devrimi ve 1780 ve 90'larda etkinlik gösteren Federalizm karşıtlarından devralmış olsa da, daha ziyade ondokuzuncu yüzyıl başında gerçekleşen derin toplumsal ve iktisadi değişimlere karşı gelişmiş ve de belirli bir sınıf veya coğrafi bölgeye mahsus olmayan ulusal bir tepkidir. Günümüz tarihçileri ondokuzuncu yüzyıl başındaki bu değişimleri "piyasa devrimi" *(market revolution)* açısından incelemişlerdir. Kuzey Doğu ve Kuzey Batı böl-

kadrosunu, halka dayalı yönetimi yıkma tertibi içindeki bir "aristokrat kast" olarak görmüştür. Sözkonusu tutum Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin her ikisini hedef almakla bir-

---

gelerinde ulaşım alanındaki hızlı ilerlemeler ve göçler, küçük çiftçilerle, esnaf ve sanatkarlara dayalı iktisadı yapıyı sarsmış ve bu gruplar peşin paraya mahsul satışı yapan çiftçi ve kapitalist imalathane sahiplerinin oluşturduğu gruplar tarafından ikame edilmiştir. Güney'de ise pamuk rekoltesindeki patlama, zayıflamakta olan köle ekonomisini yeniden canlandırmış ve kölelik sistemi giderek yaygınlaşmıştır. Öte yandan, Batı'da Kızılderililerle melez Latin Amerikalılar'ın ellerinden alınan topraklar, beyazların yerleşimi ve bu toprakları işlemelerinin yanısıra arazi spekülasyonu için de yeni alanlar yaratmıştır. Bu "piyasa devrimi"nden herkes eşit biçimde fayda sağlayamamış, özellikle beyaz olmayan nüfus için bu gelişmeler tam da bir felaket olmuştur. Ancak Jacksonizm, daha ziyade, bu gelişmelerin beyaz nüfus içinde yarattığı gerilimler üzerinden yükselmiştir. Kuzey Doğu bölgesinde toprakları ipotekli çiftçilerle yeni yeni serpilen proleter sınıf, Güney'de köle sahibi olmayan küçük işletmeciler ve toprak sahipleri ve de Batı'da esnaf sınıfı, ticaretin ve kapitalist sistemin yayılmasını sınırsız bir fırsat ortamı olarak değil, yeni bir bağımlılık türü olarak görmüşlerdir. Ülkenin tüm kesimlerinde "piyasa devrimi"nin motoru olan girişimciler ise eski düzenin seçkinlerinin, yollarını tıkayıp, iktisadi gelişimi kendi lehlerine kullanacaklarından şüphelenmişlerdir. 1820'lere gelindiğinde, bu gerilimler siyasi açıdan çok yönlü krizlere yol açmaya başlamıştır. Bu dönemde onsekizinci yüzyıl seçkinci cumhuriyetçi anlayıştan türeyen yaklaşımların hala gücünü koruduğu ve özellikle denize kıyısı bulunan eyaletlerde devlet yönetiminin iyi ahlaklı ve mülk sahibi aristokrat yapıda bir gruba bırakılması gerektiği yönünde bazı güçlü eğilimler bulunduğu görülmüştür. Bu yaklaşımın özellikle 1812 Savaşı sonrası "İyi Niyetler Çağı"nda devlet politikalarına yansımasıyla birlikte, beyazlar arasındaki eşitsizlik giderek artmıştır. Siyasi erk özellikle John Quincy Adams ve Henry Clay liderliğindeki yönetim sırasında dar bir azınlık grubunun eline geçmeye başlamıştır. Bu sorunlarla ilgili olarak geliştirilen çözümler genellikle daha fazla demokrasi ve iktisadi politikaların revizyonu üzerinde yoğunlaşmıştır. Cumhuriyetçi-Demokrat Parti altında oluşturulan siyasi uzlaşmadan kopuşlar başlamış ve yeni kitlesel siyasi partiler kurulmuştur. Siyasi reform talepleri merkezinde işçi hareketleri başlatılmıştır. Güneyliler düşük tarife ve daha geniş eyalet özerkliği isterken, Batılılar ise daha fazla ve daha ucuz arazi, alacaklı bankalar ve diğer finans kurumlarıyla ilişki-

likte, en tipik yansıması daha ziyade "West Point kliki" üzerinde yoğunlaşmıştır.

(3) Büyük ordular ekonomik refaha yönelik bir tehdittir. Deniz Kuvvetleri'ni özgürlükleri hedefleyen bir tehlike

---

lerinde kendi lehlerine bazı düzenlemeler talep etmişlerdir. Gelişmelerden rahatsız bu grupların tümü, Kızılderililere karşı yapılan savaşlardaki başarısı nedeniyle bir halk kahramanı olan ve cumhuriyetçi seçkinciliğe karşı nefretiyle bilinen Andrew Jackson'un altında birleşmişlerdir. 1824 seçimlerini Adams ve Clay arasında kirli pazarlıklar neticesinde kurulan bir tür koalisyona kaybeden Jackson, bu seçimlerden sonra siyasi tabanını başta Güney bölgesi olmak üzere ABD'nin tümünde genişletmiş, 1828 seçimlerini kazandıktan sonra devlet yapısını "piyasa devrimi"nin yarattığı tüm sınıf önyargılarından, merkeziyetçi anlayıştan ve kredi bağımlı bir ulus yaratan dinamiklerinden kurtarmayı amaçlamıştır. Jackson'a göre insanlık tarihinin tümü sınırsız varlık ve ayrıcalılara sahip açgözlü ve hakimiyetini genişletmek için ellerindeki tüm olanakları birleştirmiş bir azınlıkla, onların sömürmeye çalıştıkları çoğunluk arasındaki mücadeleden ibaret olmuştur. Bu çerçevede çoğunluğun yanında yeralan Jackson ve taraftarları eşit haklar ve sınırlı devlet arayışı doğrultusunda bir dizi reform geliştirmişler, bu reformlarla varlıklı ve ayrıcalıklı grupların kamu kurumlarında güçlerini birleştirmeleri suretiyle daha da zenginleşmelerini engellemeye, tüm beyaz erkeklerin eşitliğine dayalı bir siyasi kültür oluşturmaya çalışmışlardır. Jacksonistlerin toplumsal vizyonunda tüm beyazların her türlü ayrıcalıktan arınmış bir yönetim altında iktisadi bağımsızlığını teminat altına alma ve istediği şekilde yaşama şansına sahip olmaları öngörülmüştür. Her ne kadar Jackson'un bu reformları en başta kendisine iktidar yolunu açan koalisyonun önde gelenlerinin sözkonusu girişimler doğrultusunda kendi güçlerini kaybetme endişeleri neticesinde başlattıkları muhalefet nedeniyle sarsılsa da, Jackson ABD'de liberal anlayışın en özgün temsilcilerinden biri olmuş ve günümüz Demokrat Partisinin ilkelerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Jackson'un sadece beyaz erkek Amerikalılar için gözettiği eşitliğin, dönemin şartları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizen siyasal bilimciler, Jacksonist reformların oluşturmak istediği eşitlikçi ve imtiyazsız düzenin bu dönemsel yanlışlardan daha kalıcı olduğunu öne sürmektedirler. [Jacksonizm üzerine bu özet bilgi için bkz. Sean Wilentz , "Jacksonian Democracy," The Reader's Companion to American History, t.y. , (Çevrimiçi) http://college.hmco.com/history/readerscomp/rcah/html/ah_046700_jacksoniande.htm, 25 Ekim 2003-Ç.N.]

olarak isimlendirmek mümkün olmadığından, Jefferson yanlıları, bunun iktisadi bir tehdit olduğunu savunmuşlardır. İç Savaş sonrasında subay kadrosunun profesyonelleşmesi, Kara Kuvvetleri için dahi "özgürlüğe yönelik tehdit" argümanının ardındaki desteği bir hayli azaltmış, bunun üzerine silahlı kuvvetlerin genelini hedefleyen "silahlanma yükü" argümanı gündeme gelmiştir. Bu argüman iş çevreleriyle radikal oluşumlar arasında popülerlik kazanmış ve her iki grup da askeri gücün üretken olmadığını öne sürmüşlerdir.

(4) Büyük ordular barışa yönelik bir tehdittir. Silahlanma yarışının savaşa yolaçtığı ve ordunun savaşların en büyük destekçisi yönündeki görüş, Jefferson yanlılarının Deniz Kuvvetlerine karşıtlığının önemli nedenlerinden birini oluşturmuş ve barış yanlısı tavrın sürekli unsuru olmuştur. Ancak bu görüş en yaygın popülaritesine 20. yüzyılın başlangıcında ulaşmış ve "silahlanma yükü" argümanı gibi etkinliğini günümüze değin sürdürmüştür.

Dönüştürme politikası büyük orduların gerekli görüldüğü savaş zamanlarında daha fazla rağbet görmüştür. Ancak bu politikanın bazı unsurlarına barış zamanlarında da rastlanılmıştır. Bu politikanın belki de en iyi sembolü "öncelikle milis örgütlenmesine güvenilmelidir," sloganında ve Josephus Daniels'in Deniz Kuvvetleri ile ilgili olarak "Amerika'da Amerikanlaştırılmamış bir kurum oluşturamazsınız" ifadesini kullandığı 1915 tarihli deklarasyonunda görülebilir. Bu politikanın desteklenmesinde üç temel argüman ortaya sürülmüştür.

Bunlardan ilki, savunmanın, tıpkı oy verme gibi, her yurttaşın sorumluluğu olduğu argümanıdır. Bu sorumluluk küçük özel bir gruba devredilemez. Askeri profesyonelliğin yükselişi öncesinde Amerikan topraklarındaki sö-

mürge eyaletlerde ortaya çıkan bu görüş "yurttaş-asker" ve "silah altına alınmış ulus" kavramlarına bürünerek 20. yüzyıla taşınmıştır.

İkincisi, demokratik bir ülkenin demokratik bir askeri güce sahip olması gerektiği argümanıdır. Geçmişi yine sömürge dönemine dayanan bu argümanın en uç noktası subayların seçimle belirlenmesi uygulaması olmuştur. Daha ılımlı türleri ise subaylar ve erler arasındaki farklılıkların kaldırılmasını, silahlı kuvvetlere demokratik-liberal ideolojinin telkin edilmesini ve de disiplin ve koordinasyondan ziyade bireysel girişime güvenilmesini öngörmüştür.

Üçüncü argüman ise, şayet bulundurulması şartsa, silahlı kuvvetlerin toplumsal açıdan arzu edilir hedeflere erişilmesi amacıyla kullanılmasını savunmuştur. Bu, Mühendisler Kıtası'nm toplumsal hizmetlerinin başlangıcından bugüne kadar Amerikan tarihinin sürekli bir unsuru olmuştur. Silahlı kuvvetlerin tek amacının savaş olduğu yönündeki Calhoun-Root görüşüyle tezat arzeder.

LİBERAL SİYASETTE KAHRAMAN ASKER

Amerikan mizacının bu çok kuvvetli asker-karşıtı konumu karşısında şu soruları sormadan edemeyiz: Neden savaş kahramanı askerler Amerika Birleşik Devleri'nde bu denli popülerdir? Nasıl olur da 33 başkanımızdan 10'u general kökenlidir ve Theodore Roosevelt gibi asker kökenli olmayan diğer başkanlarm da olumlu savaş sicilleri popülaritelerine ve başarılarına bu ölçüde katkıda bulunmuştur? Neden, dikkatle incelediğimizde, bir savaş kahramanı askerin, askeri deneyime sahip olmayan rakibine nispeten, genel anlamda daha başarılı bir siyasi aday olduğu kanaatine varırız? Bu, askere pek saygıyla yaklaşmayan bir

toplum açısından pek garip bir anomali değil midir? Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bu duruma karşın, İngiltere'de, 1789 yılından bu yana general kökenli sadece bir siyasetçi, Wellington Dükü, başbakanlığa yükselmiştir.[8]

Bu soruların cevabı, elbette ki, Amerika'da savaş kahramanı askerin, liberal dönüşümün en yüce örneği olarak algılanılmasında yatar. Başarılı bir savaş kahramanı asker, ya profesyonel olmayan bir asker ya da şayet profesyonelse, askeri fiyakalarını terk edip, onlardan sıyrılmış, liberal kisvesine bürünmüş bir eski askerdir. Savaş kahramanı askerin Amerika'da üstlendiği rol, hakikaten de, siyasi güç ve askeri profesyonelliğin Amerikan iklimiyle uyumlu olmadığının en nihai kanıtıdır. Amerikan kamuoyu, askeri geçmişinin mirasını reddeden şahısları birer kahramana dönüştürmekten asla kaçınmamıştır. Öte yandan bir asker, sadece asker kimliğini ön plana çıkararak asla popüler olamamıştır. Dixon Weber'in de işaret ettiği gibi, Washington'u istisna tutarsak, Amerikan tarihindeki tüm büyük ulusal kahramanlar liberal isimlerden oluşmuş ve dolayısıyla da profesyonel askere yönelik ilgi daima kısa süreli olmuştur. Profesyonel asker yerine amatörler veya üniformasını bırakmış profesyoneller ve hatta askeri inançları yıkan asker kökenli putkırıcılar Amerikan toplumunun sempatisini kazanmışlardır.

Partilerin geçmişte çıkardığı önemli başkan adaylarından onbeşi savaş kahramanı asker olarak tanımlanabilir. Bunlardan dokuzu profesyonel olmayan askerdir, yani askerlik mesleği onların tek ya da ana uğraşıları değildir. Bu dokuz ismi şöyle sıralayabiliriz: Washington, Jackson, William Henry Harrison, Pierce, Frémont, Hayes, Garfield, Benjamin Harrison ve Theodore Roosevelt. Geri kalan profesyonel askerlerin oluşturduğu altı isim ise Taylor, Scott,

McClellan, Grant, Hancock ve Eisenhower'dır.* Bu 15 ismin siyasi kariyerleri ile ilgili en çarpıcı olgu profesyonel olmayan askerlerin siyasi hayatta profesyonellere oranla daha şanslı oluşlarıdır. Profesyonel olmayanlar arasından sadece Frémont Beyaz Saray'ın yolunu tutamamış, altı profesyonelden ise üçü başarısızlığa uğramıştır. Seçim kampanyaları açısından bakıldığında fark daha da büyüktür: profesyo-

* Jackson, W. H. Harrison ve Frémont hariç profesyonel asker olmayan asker kökenli başkan adaylarının tümü yurttaş-askerliğin gerektirdiği o büyük sınavla yüz yüze gelmiş ve askerlik hizmetleri savaş veya savaş tehdidi yılları ile sınırlı olmuştur. Jackson ulusal askeri hizmete 1812 Savaşı sırasında Tennessee milis örgütlenmesinden dahil olmuş ve savaş sonrasında yedi yıl Kara Kuvvetleri'nde hizmet vermeye devam etmiştir. Ancak ününü bu askeri kariyerinden önceki avukat, hakim, çiftçi ve siyasetçi kariyerine borçludur. W. H. Harrison 1791-1798 yılları arasında Düzenli Ordu'da subaylık hizmeti vermiş, ancak savaş kahramanlığı ününü bu hizmetinden sonraki Kızılderili Toprakları Valiliği ve 1812 Savaşı'ndaki tuğgenerallik görevi sırasında kazanmıştır. Frémont Kara Kuvvetleri'ne 1834-1848 yılları arasında savaş ve barış dönemleri dahil ondört yıl kadar bir süre hizmette bulunmuş, barış dönemlerindeki hizmetleri neredeyse tamamen keşif niteliği taşımıştır. Taylor ve Scott West Point mezunu değillerdir; ancak her ikisi de yetişkin yıllarının neredeyse hepsini Kara Kuvvetleri hizmetinde harcamışlardır. Grant yedi yıl boyunca Kara Kuvvetleri hizmetinden ayrılmış, ancak başka hiçbir işte yetkinlik kazanamamıştır. McClellan İç Savaş öncesinde dört yıl demiryolu yöneticiliği, Eisenhower ise daha da kısa bir süre için üniversite rektörlüğü yapmıştır. Hancock ise üniformasını hiç çıkarmamıştır. McClellan hariç profesyonel askerlerin hepsi başkan adayı olarak gösterildiklerinde muvazzaf asker durumunda olmuşlardır. 1848 seçimlerinde Scott'a karşı Demokrat Parti başkan adayı olarak gösterilen Lewis Cass, 1812 Savaşı sırasında general olarak askeri hizmette bulunmuş, ancak bu askeri sicili seçim kampanyasında pek büyük bir rol oynamadığından, "savaş kahramanı asker başkan adayı" olarak sınıflandırılamaz. Bu anlamda tek "savaş kahramanı asker kökenli aday" 1904 seçimlerinde başkan yardımcısı adayı olarak gösterilen Theodore Roosevelt olmuştur. Ancak Roosevelt kampanyasını Başkan olarak geçmişi ve kişiliği üzerine kurmuştur. Buna rağmen, İspanya-Amerika Savaşı'ndaki başarıları siyasi yükselişinde o denli önemli rol oynamışlardır ki, Roosevelt'i profesyonel olmayan savaş kahramanı asker olarak sınıflandırmak meşru görülebilir.

nel olmayanlar 15 seçim kampanyasından 10'unu zaferle kapatırken, profesyoneller sekiz kampanyadan beşinde mağlup olmuştur. Kadrolu subayların kaybettiği üç seçimden ikisinde galip tarafın profesyonel olmayan savaş kahramanı bir asker olduğu görülmektedir: Pierce 1852 yılında Scott'u, Garfield ise 1880 yılında Hancock'u mağlup etmiştir. Bu iki seçimde de yurttaş amatör-profesyonel asker karşıtlığı kayda değer bir rol oynamıştır. Scott asker resmiyeti taşıması nedeniyle eleştirilmiş, savaş sicili ve güya açgözlü dürtüleri Pierce'in çağrıştırdığı basit idealizm, yurtseverlik ve yiğitlikle karşılaştırılıp, iki aday arasındaki Scott aleyhine tezat ortaya konulmuştur. 28 yıl sonra Scott'un adaşı Winfield Scott Hancock benzer eleştirilerden payını almıştır. Tamamen askerlik mesleğine adanmış kariyerinin Başkanlık için uygun olmadığı söylenmiş ve Yeniden Yapılanma döneminde sivil denetime karşı gösterdiği asker bağlılığı, Güney taraftarlığı olarak tefsir edilmiştir. Garfield'in destekçileri bir avukat, öğretmen, akademisyen, devlet adamı, general ve Senatör olarak adaylarının çeşitli alanlardaki farklı deneyimlerini vurgulamışlardır. Amerikalılar siyasi adaylarının savaş kahramanı askerler olmalarından hoşlanmakla birlikte, askeri deneyimlerinin sivil kariyerleri çerçevesinde bir ara veya yan iş olmasını tercih etmişlerdir. Zafer meydanından dosdoğru siyasete giren savaş kahramanı askerleri istisna tutarsak, Amerikalılar tercihlerini, yetenekleri tamamen askerliğe özgü alanlarla sınırlı adaylardan ziyade hukuk, siyaset, yöneticilik veya diğer sivil faaliyetlerde başarılı olmuş çok yönlü adaylardan yana kullanmışlardır. Liberal kahraman çeşitliliğe sahip bir kahramandır. Dixon Weber'in de dediği gibi "Amerikalılar Dünya Savaşı sırasında askerleri kendi oyunlarında yenmek için kısa bir süreliğine işi gücü bırakan Çavuş York gibi barıştan

yana insanlara karşı özel bir yakınlık hissederler."[9]

Askeri profesyonellerin popülaritesi, askerin adamından ziyade halkın adamı olabilme ölçülerine bağlı olmuştur. Başkanlığa ulaşabilen üç profesyonel subay bunu daha ziyade askeri zaferle hoşa giden karakterlerinin bir kombinasyonuyla başarmışlardır. Askerliğe verdikleri hizmetler onların bir parti veya fraksiyonun değil de halkın hizmetkarı olarak takdim edilmelerini sağlamış, "Cesur ve Hazır", "Sam Amca", "Ike" gibi sloganların oluşturduğu candan ve samimi insan imajı da bununla birleşerek işi bitirmiştir. Bu faktörler ayrıca dönemin acil sorunları ilgili taahhütlerden sakınmalarına da izin vermiştir. Askeri ve diğer alanlarda kati bir programa sahip olduklarından değil, aksine neredeyse programsız olmalarından dolayı kamuoyundan rağbet görmüşlerdir. Seçimlerde yenilgiye uğrayan profesyonel askerler- Scott, McClellan ve Hancock'ya soğuk ve ürkütücü kişilikleriyle abartılı bir asker tipi çizmişler ya da sivil yaşamdaki yetersizliklerini çok bariz ve çok çabuk biçimde göstermişlerdir. Deniz Kuvvetleri subaylarının hiçbir zaman parti başkan adaylığını kazanamamaları, hatta Dewey dışında böylesi bir adaylık içinde ciddi olarak düşünülmemeleri, Deniz Kuvvetleri subay kadrosunun daha sıkı anlamda profesyonel ve daha tecrit edilmiş karakterini yansıtmaktadır. Deniz subayları, Kara Kuvvetleri'ndeki meslektaşlarına oranla sivil toplumdan daha ayrı ve kopuk bir dünyada yaşama eğilimi göstermişler, bu nedenle geniş bir siyasi zemin oluşturmada zorlanmışlardır.* Askeri hizmeti sırasında işbaşındaki karşıt yö-

* Deniz subaylarının siyasi yetersizliği Kongre seçimlerine de yansımıştır. 150 yıl içinde Düzenli Donanma'nın eski mensubu sadece altı subay seçilerek Kongre'ye gelmişlerdir. U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXVII (Aralık 1951), 1339-1340.

netimden maruz kaldığı nezaketsiz ve kaba tavırları öne sürerek kendisini sandık başında aklamaya ve rakiplerinden intikam almaya çalışan subaylar da başarısız olmuşlardır. Amerikan halkı kindar değil muzaffer generaller ister. Frémont'un 1856'da gördüğü rağbet ve 1882'deki vakitsiz adaylığı 1848 ve 1862 yıllarında Kara Kuvvetleri'nden pek de nazik olmayan bir biçimde ayrılışının nedenlerini yansıtmaktadır. Scott kendisini Meksika Savaşı sırasında komuta görevinden alan Demokratlara karşı haklı göstermek istemiş and McClellan Lincoln'e karşı benzer kin dolu duygular beslemiştir. 20. yüzyılda Leonard Wood'un I. Dünya Savaşı sırasındaki saha komutanlığı talebinin haksız biçimde reddedildiğini söylemesi fazla bir destek elde etmesine yolaçmamış, General MacArthur'un dramatik biçimde görevden almışı siyasette yükselişini sağlayacak bir met-cezir dalgası yaratmamıştır.

Başkanlığa ulaşan profesyonel subaylar, sadece aday olarak değil, işbaşındayken de sivil kalıba ayak uydurmuşlardır. Muhtemelen bir istisnai konu dışında tümünün politikaları, askeri deneyime sahip olmayan siyasetçilerin politikalarından genel anlamda büyük bir farklılık arzetmemiştir. Belki de sivil siyasetçilerden daha çekingen davranmışlar ve dönemlerinin hakim siyasi güçlerinin dosdoğru temsilcileri ve araçları olarak hizmet vermişlerdir. Bilhassa kabinelerine herhangi bir kati siyaset empoze etmeye çalışmamışlar ve daha ziyade dinleyip, Kongre'nin isteklerine genelde boyun eğmişlerdir. Amiral Dewey'in "Başkan olmak bayağı kolay; tek yapmanız gereken . . . Kongre'den emir almak" dediği söylenir.[10] Profesyonel asker kökenli başkanların politikalarıyla sivil başkanların politikaları arasındaki önemli tek farklılık silahlı kuvvetlerin hacmini ilgilendiren konularda ortaya çıkmıştır. Tay-

lor, Grant ve Eisenhower Yönetimleri askeri yapılanmada kapsamlı küçülmeler yapmışlardır. Bu kısmen savaş sonrası seferberlik durumunun ortadan kalkması ile ilgilidir. Kısmen de sivil değerlere aşırı uyum gösterme çabasının, eski generaller olarak sivil meslektaşlarına oranla Kara Kuvvetleri hacmini daha rahat daraltabilmeleri olgusunun bir sonucudur.

İç Savaş sonrasında askeri profesyonelliğin yükselişi ordu ile siyaset arasındaki çizgiyi bir nebze keskinleştirmiştir. Bundan evvel birçok siyasetçi milis örgütlenmesinde görev almış ve birçoğu Düzenli Ordu ile sivil hayat arasında gidip gelmişlerdir. Dokuz profesyonel olmayan subay kökenli başkan adayından beşinin adaylığı İç Savaş öncesinde gerçekleşmiş ve üçü askerlikteki ününü İç Savaş sırasındaki başarılarıyla sağlamıştır. Theodore Roosevelt'in İspanya-Amerika Savaşı sırasında katettiği sıçrayış hariç tutulursa, Eyaletler Arası Savaş yurttaş-subayın kendini göstermesi açısından son fırsat olmuştur. Profesyonel olmayan savaş kahramanı asker muhtemelen geçmişe ait bir fenomendir. Geleceğin yurttaş-askerleri muzaffer orduları komuta ederek değil, bireysel cesaret gösterileri ile sivrilebileceklerdir.

Profesyonel savaş kahramanı asker için neler söyleyebiliriz? Önemi arttı mı, azaldı mı? Profesyonellerden ikisi, Taylor ve Scott, İç Savaş öncesinde, askerlik hizmeti ile siyaset arasındaki çizgi düzenli ordu subayları için dahi o denli belirgin ve kesin değilken aday gösterilmişlerdir. Diğer üç profesyonel subay ise İç Savaş sırasında ün kazanmışlardır. 1880-1952 yılları arasında hiçbir profesyonel asker Başkanlığa aday gösterilmemiştir. Bu dönem zarfında Başkanlığı en çok isteyen iki profesyonel, Amiral Dewey ve General Wood, fazla mesafe katedememişlerdir. Bu iki-

si içinden Kara Kuvvetleri'ne "doktor" olarak katılan ve askerlikteki ününü İspanya-Amerika Savaşı sırasında gönüllü bir subay olarak verdiği hizmetle kazanan Wood'un da sadece bir "yarı-profesyonel" olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla, Hancock ile Eisenhower arasındaki yetmişbeş yıllık mola 1865 sonrası ordunun yükselen profesyonellik anlayışını yansıtmaktadır. Profesyonel olmayan askerler (Theodore Roosevelt hariç) savaş kahramanı asker adaylar olamamışlardır, zira savaş kahramanı olamamışlardır. Profesyonel askerler, profesyonel savaş kahramanı asker adaylar olmamışlardır, zira artık tam anlamıyla profesyoneldirler: askerler siyasi riskler almaya şüpheyle yaklaşmışlar ve siyasetçiler de bu tip profesyonel askerlerin adaylığına şüphe ile bakmışlardır. Eisenhower'in 1952 yılında seçilmesi ise 1940 sonrasında şartlardaki köklü değişimle birlikte profesyonel askerin siyasete girişine işaret etmiştir.

7

Yapısal Sabit: Muhafazakar Anayasa-Sivil Denetim Karşıtlığı

ANAYASADA NESNEL SİVİL DENETİM EKSİKLİĞİ

Amerikan Anayasası, aksi yöndeki yaygın kanıya karşın, sivil denetime ilişkin bir düzenleme getirmez. Bir başka ifadeyle, yüksek düzeyde askeri profesyonellikle uyumlu nesnel bir sivil denetime müsaade etmez. Bu anlamda sivil denetimin temel esasları, siyasi ve askeri sorumluluklar arasında belirgin bir ayrım yapılması ve ordunun kurumsal olarak siyasete bağlanmasıdır. Bu unsurlar, siyasi ve askeri işlevleri birarada ele alan ve de siyasete askeri meseleleri, askeri meselelere de siyaseti katan Amerikan Anayasası açısından pek tanınmayan unsurlardır. Anayasa çerçevesini belirleyenlerin bu metni yazarken tasarladıkları kalıp esasında sivil-asker ilişkilerine öznel bir yaklaşımda bulunulması olmuştur. Sivil denetim bazı dönemlerde Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmıştır, ama sivil denetim uygulaması anayasanın esasları itibariyle değil, anayasanın esaslarına rağmen mümkün olabilmiştir.

Anayasa'nın sivil denetimi oluşturduğu iddiasıyla atıfta bulunulan veçheleri aslında metnin sivil denetimin sağlanmasını zorlaştırıcı veçheleridir. Şayet ordu sınırlı bir kapsama sahip olsa ve tek bir sivil lider altında toplanan

yetki piramidinde tabi bir düzeyde konumlandırılsa idi, sivil denetim azami düzeye çekilebilirdi. Ancak Anayasa'mn askeri konulara ilişkin düzenlemeleri neredeyse bunun tam zıddına meydan vermektedir. Sivillerin askeri meselelere ilişkin yetkilerini bölmekte ve askeri yetkililerin hükümetin üst düzey yöneticileriyle doğrudan temas kurabilmesini teşvik etmektedir:

(1) Bütünüyle federal yönetim sisteminde, milis örgütlenmesine dair maddeler, milis kuvvetleri üzerindeki denetimi, federal hükümet ve eyalet hükümetleri arasında bölüştürmektedir.

(2) Federal hükümette, kuvvetler ayrılığı ilkesi, federal silahlı kuvvetler üzerindeki denetimi Kongre ve Başkan arasında bölüştürmektedir.

(3) Federal hükümetin yürütme bölümünde Başkomutanlık maddesi, ordu üzerindeki denetimi Başkan ile bakanlar arasında bölüştürme eğilimi göstermektedir.

Son iki düzenleme 18. yüzyıl İngiliz kamu idaresi sistemindeki askeri güçlerin dağılım şeklini de yansıtmaktadır. Ancak bu benzerlik birbuçuk yüzyıl boyunca temel bir farklılığa dönüşmüştür. İngiliz yönetim şeklinin evrimi neticesinde, asker üzerindeki tüm yetki merkezileşerek Kabine'de toplanmıştır. Dolayısıyla günümüz İngiliz yönetim yapısı bir hayli etkin bir sivil denetim mekanizmasına sahiptir. Amerikan Anayasası ise 18. yüzyıl kalıbında dondurulmuştur. Bu ülkenin merkezkaç siyaseti, Anayasası'nın esnek olmayan yapısı ile birleşerek İngiltere'dekine benzer değişimlerin gerçekleşmesini engellemiştir. Dahası Amerikalıların askeri meselelere ilgisizliği nedeniyle, konuya ilişkin anayasal yapıyı desteklemek üzere neredeyse bir tane bile ek kanun hükmünde kararname çıkarılmamıştır. 20. yüzyıl öncesindeki tek önemli ilaveler 1789 yı-

lında kurulan Savaş Bakanlığı makamı ile 1798 yılında kurulan Donanma Bakanlığı makamı olmuştur. Amerikan tarihinin önemli bir bölümünde Amerikan sivil-asker ilişkilerinin hukuki yapısını Anayasa ile bazı ufak tefek düzenlemeler belirlemiştir.

ANAYASA TASLAKÇILARI VE SİVİL DENETİM*

Birleşik Devletler Anayasası'nı geliştirenlerin konuşma ve yazıları ordunun sivil erke tabi kılınması gereği üzerine açıklamalarla doludur. Şayet durum buysa, o halde neden bu niyetlerini gerçekleştirmede bu denli başarısız oldular? Bunun cevabı elbette ki askeri profesyonelliğin ve bu mesleğin siyasi kurumlara tabi kılınması anlamında sivil denetimin 18. yüzyılda bilinmeyen olgular olmasında yatmaktadır. Sivil denetimin sağlanması açısından bakıldığında, Anayasa metni taslağı, tarihin yanlış bir döneminde geliştirilmiştir. Profesyonellik öncesi subaylığın son yıllarının bir ürünüdür. Şayet metin 25 yıl sonra bir çerçeveye oturtulabilseydi, askeri güce dair maddeleri önemli farklılıklar taşıyabilirdi. Ancak bu haliyle Anayasa, metni geliştirenlerin, bilgelikleri ve güçlü sezgilerine rağmen, birkaç istisna dışında, askeri profesyonelliğin ortaya çıkışını tahmin edemediklerini göstermektedir. Anayasa metni taslağını hazırladıkları dönemde varolmayan bir şey için bir düzenleme getirmediklerini söylemek, onları eleştirmek demek değildir. Sivil denetime dair yaklaşımları onların subaylık, silahlı kuvvetler ve devlet örgütlenmesiyle ilgili fikirlerinde yansıtılmıştır.

* Orijinal metinde, çeviride "taslakçı" olarak tercüme edilen ifade için "Framers" terimi kullanılmış ve terimle, Anayasa çerçevesini hazırlayanlar kastedilmiştir. (Ç.N.)

Subaylık. Anayasa tamamen askeri örgütlenmeye tahsis edilmiş ayrı bir personel sınıfı öngörmemiştir. George Mason, Virginia Kongresi'nde "Askerlik mesleği ile pek haşır neşir değilim" demiş ve bu sözler Hamilton, Pinckney ve diğer birkaç isim dışında Anayasa metnini geliştirenlerin tümünün görüşlerini yansıtmıştır. Ne askerlik mesleğinden, ne de askerliğin farklı beceri alanlarından haberdardırlar. Subaylık o dönemde ülke meselelerine kafa yoran her erkeğin özelliği olmuştur. Federal Kongre mensuplarından birçoğu Devrim sırasında askeri rütbelere sahip olmuştur. Washington'u bu anlamda diğerlerinden ayıran tek özellik en belirgin asker devlet adamı olmasıdır. Kişiliklerinde, tıpkı yüzyıl sonra modern Japonya'yı kuran samuraylar gibi, askeri ve siyasi yetenekleri birleştirmişlerdir. Blackstone'u takip ederek, hür bir devlette bir yurttaşın asker olduğu için yurttaşlığının sona ermediğine, bilakis bir yurttaş olduğundan dolayı asker olabildiğine inanmışlardır.[1]

Bu görüşler, I. Maddenin 6. Fıkrası'nda ele alman katılma hakkı geçersizliği ve uyumsuzluğa ilişkin mevzuatta daha açık şekilde ortaya konulmuştur:

> Hiçbir Senatör veya Temsilci, seçilme süresi boyunca, Birleşik Devletler yetki alanı içinde oluşturulmuş, oluşturulacak veya bu süre zarfında hizmet bedeli arttırılacak herhangi bir sivil göreve atanamaz ve Birleşik Devletler'de böyle bir göreve atanmış bir kimse görevine devam ettiği sürece iki Meclis'e de mensup olamaz.

Kongre, neredeyse ittifakla, bu paragrafın ikinci bahsini destekleyerek, yasama erkini, yargı ve (ordunun da dahil olduğu) yürütme erkiyle uyumsuz kılmıştır. Kuvvetler ayrılığı bunu gerektirmiştir. Bu, siyaseti ordudan ayır-

ma arzusundan değil, yasamayı yürütmeden uzak tutma gereksiniminden kaynaklanmıştır. Kongre'de asıl önemli tartışma, paragrafın birinci bahsi üzerinde odaklanmıştır. Tafsilat Komitesi'nin raporuna göre bu mevzuat yasama mensuplarının seçildikleri süre boyunca herhangi bir ulusal göreve atanmalarını uygunsuz kılmak için önerilmiştir. Yasama mensuplarına sivil görevler üstlenmeleri izninin verilmesi konusundaki görüşler farklılaşmış ve tartışma en nihayetinde uzlaşma ile sonuçlanmıştır. Senatör ve Temsilcilerin askeri görevlere atanmaya uygunlukları konusunda ise genel bir görüş birliği oluşmuştur. Federal Kongre temsilcilerinden Morris "Kara ve Deniz Kuvvetleri subaylarını (yasamadan) dışlarsanız, sivil erkten farklı çıkar talepleri olan veya ona muhalif bir çete kurmuş olursunuz; subayları 'düşmanla yüzyüze gelmeye cesaret edemeyen' bu geveze Tanrılar' a karşı nefret ve tiksinti hissi duymaya zorlamış olursunuz." Morris devamla şunları söylemiştir:

> Peki, bir savaş halinde, bu savaşı idarede en yetkin olduğu düşünülen yurttaş, Yasama mensubu olursa [ne olacak?] Özgürlüklerimiz için savaştığımız son mücadelemizin başlangıcında, hatta bu mücadele sırasında, böylesi bir düzenleme ne sonuçlar yaratırdı, düşündünüz mü?

Yasama mensuplarının yürütme görevlerine genel olarak uygunsuz oldukları bahsi üzerine lehte görüş bildiren Edmund Randolph gibi bazı temsilciler de, askeri beceriye sahip bazı yurttaşların gerçekten de Kongre mensubu olabileceklerini belirterek, askeri görevlerle ilgili bir istisna oluşturulmasını desteklemişlerdir. Neticede, son taslak uyumsuzluğa ilişkin mevzuatı, sivil ve askeri görevler için geçerli kılarken, katılma hakkı geçersizliğini sadece sivil

görevlerle sınırlandırmıştır. Takiben, Madison, Virginia Kongresi'nde, sivil görevlere dair katılma hakkı düzenlemelerini savunurken, askeri görevlere atanmayla ilgili herhangi bir sınırlama getirilmeyişine atıfta bulunmuştur. Madison'un argümanları, onay münazaraları sırasında yasama mensuplarının askeri görevlere katılma hakkına herhangi bir muhalefet olmayışıyla birleşerek, bu Cincinnatus* askeri liderlik kuramının ne denli yaygın bir kabul gördüğünü ortaya koymuştur.[2]

Silahlı Kuvvetler. Birleşik Devletler Anayasası'm geliştirenlerin vizyonundaki profesyonel olmayan subaylık kavramı, 18. yüzyıl Amerikası'nın aşina olduğu iki askeri örgütlenme yapısından biriyle vücut bulabilirdi: düzenli ordu ve yurttaş milis örgütlenmesi. Dolayısıyla farklı siyasi inançlar, askeri örgütlenme ile ilgili tartışmalarda belirleyici rol oynamıştır. Üst-sınıf kökenli subayları ve alt-sı-

---

* Cincinnatus (MÖ 519-438): Amerika Birleşik Devletleri'nin kurucuları ve Anayasa yazıcıları fikirlerini geliştirmede genellikle Roma İmparatorluğu'ndan ilham almışlardır. Roma'nın bu ilham verici kahramanlarından biri de erken Roma döneminin efsanevi general ve devlet adamı Lucius Quinctius Cincinnatus'dur. M.Ö. 458 yılında Senato tarafından çiftliğinden çağrılarak Roma'ya gelip, bir diktatör olarak orduları ve devleti idare etmesi ve cumhuriyeti tehdit eden Aequi kabilesi kökenli düşmanlarını yenmesi istenen Cincinnatus altmış gün içinde büyük bir zafer kazandıktan sonra tüm siyasi ve askeri görevlerini terk edip bir hektarlık tarlasına dönmüştür. Aynı görevle M.Ö. 439 yılında bir kez daha Roma'ya çağrılan Cincinnatus, aynı başarıyı tekrarlamış ve yine geçici olarak atandığı görevlerden ayrılıp tarlasına dönmüştür. "Roma'nın kurtarıcısı" olarak da anılan Cincinnatus'un, erdemli bir yurttaş kimliğiyle askeri görevlerini yerine getirmesi ve yetkinlikleri nedeniyle hem yasama, hem de askeri meselelerin de dahil olduğu yürütme görevlerini ifa etmesi, daha sonra da sivil hayatına geri dönmesi, Huntington'un atıfta bulunduğu ve George Washington'un çok özendiği "Cincinnatus askeri liderlik kuramını" ifade eder. Bu anlamda onsekizinci yüzyıl doğal deha anlayışıyla da uyumludur. (Ç.N.)

nıf kökenli erleri ile düzenli ordu temelde aristokrat bir kurumdur. Britanya Tahtı ve Avrupa despotizmi ile özdeşleştirilmiştir. Bu açıdan Amerikalıların gözünde lüzumsuz bir kurum olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'ya uzaklığı, Kızılderililerle ilgilenecek küçük sınır garnizonları dışında kalıcı bir silahlı gücü gereksiz kılmıştır. Dolayısıyla önceliğin yarım zamanlı *(part-time)* subaylar ile erlerden oluşan yurttaş milis örgütlenmesine verilmesi üzerinde genel bir görüş birliği oluşmuştur. Yeni cumhuriyet için tek uygun silahlı güç yapısının bu olduğuna kanaat getirilmiştir. Milis örgütlenmesi, ulusun savunmasının tüm yurttaşların sorumluluğu olduğuna dair demokratik ilkenin somutlaşmış hali olarak kabul edilmiştir. Böylelikle, subaylarla erler arasındaki farklılaşmanın asgari düzeye çekilmiş olacağı ve aralarındaki çizginin toplumsal yapıdaki herhangi bir keskin çatlağa tekabül etmeyeceği düşünülmüştür.

Milis örgütlenmesi tercihi, eyaletlerin neredeyse tümünü kapsayan bir genellik kazanmıştır. Edmund Randolph, bir nebze de abartarak, "Federal Kongre'nin bir tek mensubu dahi" düzenli ordu olasılığı karşısında "öfkesini gizleyemedi" demiştir. Anayasa taslağını onay toplantıları sırasında, düzenli silahlı kuvvetler fikrine daha da güçlü bir muhalefet sergilenmiştir. Bununla birlikte sözkonusu kongreler, eyaletleri düzenli ordu kurmaktan men eden, ancak, federal hükümete, bir silahlı gücün oluşturulması ve idamesi konusunda, bu amaçla iki yıldan fazla mali tahsisat yapılamayacağı yolundaki kısıtlama dışında, sınırsız bir yetki veren Anayasa'yı onaylamışlardır. Bu belirgin anomalinin nedenleri iki yönlüdür. İlki, federal hükümetin sınır boyunca bir tür sürekli güce sahip olması gereği genel kabul görmüştür. İkincisi, acil durumlarda düzenli

bir orduya gereksinim duyulacağına dair bir olasılığın daima gözönünde bulundurulması gerektiği düşünülmüştür. Ancak umut ve beklenti bu acil durumun hiç ortaya çıkmayacağı ve güçlerin asla kullanılmayacağı yönünde olmuştur. Anayasa'daki az sayıdaki düzenlemede bu düzenlemedeki kadar çekinceli bir görüş birliği oluşturulmuş ve hatta düzenli orduya karşı çok hararetli muhalefet gösteren bazı delegeler Anayasa'yı imzalamayı reddetmişlerdir. Bu sınırsız Kongre gücüne yönelik eleştiriler tüm eyalet kongrelerinde yaygınlaşmıştır. Bazı eyaletler böylesi bir gücün idamesi için Kongre çoğunluğu şartı aranmasını istemiş veya milis örgütlenmesinin "hür bir devletin doğal savunması" ve düzenli orduların "özgürlüğe yönelik bir tehdit" olduğunu beyan eden anayasa değişiklikleri teklif etmişlerdir.3

Milis örgütlenmesi tercihi sivil denetimin geleceği açısından iki önemli sonuç doğurmuştur. İlki, asla profesyonel olarak yönetilemeyecek veya sivil denetime tabi tutulamayacak bir güce Amerikan askeri planlamasında oldukça geniş bir yer tahsis etmiştir. Elbette ki o dönemde yurttaş-milis örgütlenmesinde de, düzenli ordularda da pek nadir sayıda profesyonel subaya rastlanılmıştır. Ancak düzenli ordular tam zamanlı askerlerden oluşmuş olduğu için zaman içinde disiplinli profesyoneller yapısına kavuşabilmiştir. Bu yarım-zamanlı bir milis gücünde olanaksızdır. İkincisi, milis örgütlenmesinin ana savunma gücü olacağı beklentisi, Anayasa taslakçılarının, oluşum halindeki silahlı kuvvetleri denetim altına almak amacıyla kurumsal teknikler tasarlama konusunda ilgisiz kalmalarına yolaçmıştır. Bu ilgisizlik kısmen böylesi denetim aygıtlarının asla başarılı olamayacağı yönündeki hissiyatın bir sonucu olmuştur. Daha geniş bir anlamda ise böylesi aygıtların

gereksiz olduğu görüşünü yansıtmıştır. Cumhuriyet, sadık yurttaş-askerleri tarafından müdafaa edilecektir. Sivil üstünlüğü ise ayrı bir askeri güç yapılanmasını devre dışı bırakmak suretiyle sürdürülecektir.

Devlet Örgütlenmesi. Anayasa taslakçılarımn sivil denetim kavramsallaştırması, bizatihi ordunun denetim altına alınmasından ziyade, sivillerin orduyu kullanma amaç ve biçimlerinin denetim altına alınması düşüncesi üzerine kurulmuştur. Taslağı hazırlayanlar siyasi gücü ele geçiren subaylardan çok, askeri gücü ele geçiren siyasi yetkililerden endişe etmişlerdir. Farklı bir asker sınıfı tahayyül edemediklerinden böylesi bir sınıfa karşı endişe de taşımamışlardır. Ancak ordu üzerindeki yetkinin tek bir devlet kurumunda yoğunlaşmasından endişe etmek için geçerli bir neden mevcut olmuştur. Muhafazakar şahsiyetler olarak, silahlı kuvvetler üzerindeki güç de dahil olmak kaydıyla, tüm güçleri bölüştürmek istemişlerdir. Askeri gücü tekeli altına almış federal hükümet eyaletler için, silahlı kuvvetleri denetimi altına almış Başkan da Kongre için bir tehdit olacaktır. Dolayısıyla, taslakçılar, sivil denetimi, silahlı kuvvetler üzerindeki yetkinin belli kurumlar arasında parçalanmasıyla özdeşleştirmişlerdir. Siyasi ve askeri işlevlerin farklı doğaları üzerine bir anlayış geliştirmek arzusundan ziyade Kongre'nin yürütme denetiminden bağımsızlığını sağlama endişesi ile hareket eden Anayasa taslakçıları, bu nedenle yasama görevi ile askeri görevleri birbirlerine uyumsuz kabul etmişlerdir. Milis örgütlenmesinin düzenli orduya oranla daha fazla kabul görmesi konusu, eyaletlerin ve federal hükümetin, yürütme ve yasama açısından silahlı kuvvetler üzerindeki göreceli yetkisine dair tartışma karşısında, ikincil konuma gerilemiştir. Güçlü bir federal hükümeti tercih edenler şu argümanları

ileri sürmekten çekinmemişlerdir: (1) Konfederasyon Hükümleri'nin devamı her eyalette düzenli ordu bulunacağı anlamına gelir; (2) öngörülen federal hükümet yapısının, düzenli ordu oluşturma gücüne sahip olması gereği muhakkaktır ve (3) bu gücü kullanma gereksiniminden kaçınmak için, federal hükümet, milisleri örgütlemeli ve disiplin altına almalıdır. Öte yandan, eyalet haklarının destekçileri ise federal yönetimin düzenli ordu bulundurmasının gereksiz olduğunu ve her durumda eyaletlerin, kendilerini federal hükümetin düzenli ordusundan korumak amacıyla, milisler üzerinde tam bir denetim hakkına sahip olmaları gerektiğini öne sürmüşlerdir.[4]

ANAYASA'DA MİLİS ÖRGÜTLENMESİNE DAİR MEVZUAT VE ASKERİ FEDERALİZM: İMPARATORLUK İÇİNDE İMPARATORLUK

Anayasa'nın milis örgütlenmesine dair mevzuatı, sivil denetimi iki şekilde sekteye uğratmaktadır. İlk olarak, tam anlamda disiplin altına alınamayacak ve siyasi karmaşadan tamamen çıkarılamayacak yarı-askeri bir gücün varlığına anayasal zemin oluşturmaktadır. İkincisi, eyaletlerle federal hükümet arasında, milis örgütlenmesi üzerinde, milisleri federal sistemin çatışan çıkar kavgalarının konusu edecek şekilde, bir denetim bölüşümü yaratılmasına anayasal zemin oluşturmaktadır. Kısmen sivil, kısmen askeri; kısmen federal, kısmen eyaletlere ait bu özgün örgütlenme yapısı kombinasyonu, milis örgütlenmesini devletin siyaset geliştirici kurumlarından bağımsız kılmaktadır.

Anayasa taslakçılarmın milis örgütlenmesini düzenli orduya tercih etmesine yolaçacak geçerli nedenleri olmuştur. Ancak bu güç üzerindeki denetimi bölüştürmenin pek bir mantığı yoktur. Madison'un da dediği gibi bu denetim

"doğası itibariyle iki farklı otorite arasında bölüştürülebilir bir sürece sahip değildir." Ancak, Madison da eklemiştir ki, mantık değilse de siyaset, taslakçıları ikili denetimi desteklemeye zorlamıştır. Hamilton gibi bazıları Amerika Birleşik Devletleri federal hükümeti için tam bir denetim hakkı istemiştir. Diğer bazı isimlerse, federal hükümetin milis üzerindeki yetki çerçevesinden tamamen dışlanmasını arzulamıştır. Bu iki görüş açısının çarpışması çeşitli uzlaşma tekliflerinin geliştirilmesine yolaçmıştır. Sonunda, siyasi güçler arasında sağlanan denge, metne, milis örgütlenmesi ile ilgili şu maddelerin girişiyle sonuçlanmıştır:

Kongre şu yetkilere sahip olacaktır . . .

Milislerin, Birlik Yasalarının uygulanması, Ayaklanmaların bastırılması ve İşgallerin püskürtülmesi için görev başına çağrılması;

Milislerin örgütlenme, silahlandırılma ve disiplini için gerekli düzenlemelerin yapılması; Subayların Atanması ile Milislere Kongre'nin disiplin nizamnamesi çerçevesinde eğitim verilmesi Yetkisi Eyaletlerde kalmak kaydıyla, Birleşik Devletler Hizmetinde kullanılabilecek Bölümünün yönetilmesi . . . . . Milis örgütlenmesi, Birleşik Devletlerin fiili hizmetine çağrıldığında, Başkan, Eyalet Milis gücünün Başkomutanı olacaktır.

Buna ilaveten Kongre'ye silahlı kuvvetlere ilişkin madde çerçevesinde , elbette ki, "ordu toplama ve silahlı güçleri destekleme" yetkisi de verilmiştir.[5] Bu yetkilerin kullanımı iki döneme bölünebilir. 1792'den 1903'e kadar milis örgütlenmesi barış zamanlarında eyalet denetimine, savaş zamanlarında ise ikili denetime tabi tutulmuştur. 1903 sonrasında ise milis örgütlenmesi barış zamanlarında ikili denetime, savaş zamanlarında ise federal hüküme-

tin denetimine tabi tutulmuştur.*

Eyalet denetiminin 19. yüzyıl boyunca barış zamanlarında varolmasının nedeni, Kongre'nin 1903 yılına kadar bu alandaki tek hukuki düzenleme olan 1792 tarihli Milis Kanunu çerçevesinde, Anayasa'daki milis örgütlenmesine ilişkin mevzuatın kendisine tanıdığı yetkileri kullanmayı reddetmesi ve bu konuda federal denetim veya etkin bir federal destek sağlayan düzenleme getirmemesidir. Dolayısıyla, milisler, faal olarak Amerika Birleşik Devletleri hizmetine çağrılmadıkları dönemlerde, tamamen eyalet gücü işlevi görmüştür. Ancak bu tip görevlere çağrıldıklarında ise Anayasa'mn milis örgütlenmesine ilişkin mevzuatı doğrultusunda oluşan ikili denetim, milislerin kullanım amaçları ve subay atamaları ile ilgili olarak sürekli karmaşa ve çekişmelere yolaçmıştır. Örneğin, 1812 yılında Başkan milis güçlerini göreve çağırdığında, Massachusetts ve Connecticut valileri, şartların, bu çağrıyı gerektirip gerektirmediği konusunda karar verme yetkisine sahip merciinin Başkan değil kendileri olduklarını iddia etmişlerdir. Savaş sırasında ise Niagara sınırı üzerindeki milis güçleri anayasal hükümler çerçevesinde, Kanada'da savaşan Amerikan düzenli birliklerini desteklemek üzere sınırı geçmeyi reddetmişlerdir. Milis birimleri, İspanya-Amerika Savaşı sırasında da benzer şekilde Amerika Birleşik Devletleri toprakları dışında hizmet vermeyi reddetmiş-

* Anayasa'daki milis örgütlenmesine dair mevzuatın yolaçtığı sorunlar son dönemlere kadar temelde pek değişmemiştir ve çalışmanın bu bölümünde milis güçleri üzerine yapacağımız tartışma 1940 sonrasında gelişen olayları da kapsayacaktır. Buna karşın, Anayasa'nın çalışmanın bu bölümünde tartışılan kuvvetler ayrılığı ve Başkomutanlık üzerine mevzuatı 1940 öncesi dönemle sınırlanacak, 1940 sonrasında ortaya çıkan özel sorunlar ise ayrı olarak III. Kısım'da ele alınacaktır.

lerdir. Anayasa'ya göre milis güçleri federal bir hizmet verdikleri anda, Başkan, Başkomutanları olacaktır. Ancak milis güçlerinin subayları, savaş ve barış dönemlerinde eyalet valileri tarafından atandığına göre, Başkan bu görevi nasıl yerine getirebilir? Eyalet valileri, 1812 yılında, Başkan'ın milis güçlerini Düzenli Ordu generalleri emrine verme yetkisine karşı çıkmışlardır. Eyalet yetkilileri birliklerini ulusal hizmetten uygun gördükleri anda çekmiş ve milis örgütlenmesindeki subayları, teorik olarak emri altında bulundukları düzenli ordu subaylarından daha üst rütbelere atayarak, emir-komuta zincirini bozmuşlardır. İç Savaş sırasında da milis güçlerine alay subaylarının ve kendi emri altındaki ulusal gönüllülerin atamalarını eyaletler yaparken, Başkan ise generallerin atanmasından sorumlu olmuştur. İspanya-Amerika Savaşı için Gönüllü Ordu oluşumunu belirleyen 22 Nisan 1898 tarihli yasa bu yetki bölüşümünü yeniden düzenlemiştir.[6]

Savaş zamanlarındaki ikili denetim uygulaması 19. yüzyıl sonlarında etkinliğini kaybetmiştir. Milis güçleri 20. yüzyıl savaşlarında Anayasa'nın silahlı kuvvetler mevzuatı çerçevesinde tamamen ulusal bir güç olarak mücadele vermiştir. Barış zamanlarında eyalet denetimi sistemi de 1903 yılından sonra pek etkin olamamıştır. Kongre'nin sözkonusu yıl yürürlüğe getirdiği Dick Yasası ile milis örgütlenmesine ilişkin mevzuat doğrultusunda geliştirilen barış zamanı ikili denetim uygulaması tam anlamıyla oturtulmuştur. Bu değişikliklerin iki yönlü etkisi sözkonusu olmuştur. Milis örgütlenmesinin savaş zamanlarındaki askeri önemi artmıştır, zira bu değişikliklerle milis örgütlenmesini etkin bir askeri oluşum haline dönüştürebilecek donanım sağlanmıştır. Milis örgütlenmesinin barış zamanlarındaki siyasi gücü de artmıştır, zira kurum rekabet

halindeki iki otorite merkezi arasında konumlandırılmıştır. 19. yüzyıl boyunca savaş zamanlarında bir hayli zor olan milis örgütlenmesi üzerindeki sivil denetim uygulaması, 20. yüzyılda ise barış zamanlarında zorlaşmıştır. Dolayısıyla milis örgütlenmesine ilişkin mevzuat etkili bir siyasi örgüt olan Milli Muhafızlık kurumunun ve bu kurumun kamuoyundaki temsilcisi Milli Muhafızlar Birliği'nin *(National Guard Association-NGA)* anayasal temelini oluşturmuştur. Anayasaların siyasi güçler tarafından üretildiği genel kabul gören bir olgudur. Ancak bizatihi anayasaların da bazı siyasi çıkarlar yaratabildiği veya bu çıkarların yaratılmasına meydan verdiği de doğrudur. Anayasa'daki milis örgütlenmesine dair mevzuat ve Milli Muhafızlık kurumu bu ikinci söylediğimize örnek teşkil eder. Şayet bu tür bir mevzuat olmasaydı, Milli Muhafızlık kurumu ve bu kurumun temsilcisi NGA günümüzde sahip oldukları nüfuzu elde edemezlerdi.

NGA, 1898 yılında Kongre'nin milis örgütlenmesi mevzuatı çerçevesindeki sorumluluklarını yerine getirmesini amaçlayan bir grup milis subayı tarafından kurulmuştur. Ortak denetim amaçlı "birleşik bir cephe oluşturmak" için tasarlanmıştır.[7] Kurucuları, federal hükümetin, eyalet milis güçleri için mali kaynak sağlamasını, eğitim vermesini, ortak standartlar belirlemesini ve belli sınırlara sahip denetim mekanizması oluşturmasını istemişlerdir. Milislerin etkin bir askeri güç olduğuna inanmayan Düzenli Ordu bu yapılanmaya muhalefet etmiştir. Ancak ikili denetimi savunanlar ilk zaferlerini 1903 yılında kazanmış, müteakiben de Düzenli Ordu'nun düşmanca tutumunun sürekliliğine rağmen konumlarını güçlendirerek sürdürmüşlerdir. Muhafızlık kurumu kurulduğu günden beri milis mevzuatına bağımlılığını kabul etmiş ve ikili statüsünü güçlü

bir şekilde savunmuştur. Muhafız subayları, bu mevzuatın, taslakçıların askeri politika üzerindeki gerçek duygularını yansıttığını öne sürmektedirler. Anayasal "ikili denetim mekanizması" merkezi denetime ve eyaletlerin tam denetimine karşıdır. Eyaletlerin tam denetim uygulaması olanaksızdır, zira eyaletler açısından Muhafızların bütün giderlerinin karşılanması iktisadi açıdan makul değildir; merkezi denetim uygulaması anayasaya aykırıdır, zira Muhafızlara göre, silahlı kuvvetler mevzuatı Kongre'ye federal bir milis örgütlenmesi oluşturma değil, düzenli bir ordu bulundurma yetkisi vermektedir. Milli Muhafızlara göre barış zamanlarında ikili denetim, federal hükümetin mali kaynaklarla eğitim ve tekniğe ilişkin usul ve yöntemleri (know-how), eyaletlerinse komuta ve idareyi sağlaması anlamına gelmektedir. NGA, bir yandan Muhafız faaliyetleri için sürekli daha büyük federal mali kaynak talebinde bulunmuş, öte yandan da federal denetimin herhangi bir şekilde yaygınlaştırılmasına karşıtlığını kararlılıkla sürdürmüştür. Örneğin 1949 yılında cephaneler ve inşaat projeleri için federal yardımda artış, Milli Muhafız subayları üniformaları için ödenek, Milli Muhafız postaları için ise ücretsiz gönderme ayrıcalığı talebinde bulunmuştur. Aynı zamanda, Muhafızlar üzerindeki federal denetimi arttıracak girişimleri şiddetle eleştirerek, 1948 yılında oluşturulan ve tek bir ulusal yedek asker gücü öngören Grey Kurulu'nun tavsiyelerini, "Anayasaya aykırı, Amerikalılığa aykırı . . . anlayışımıza ve yaşam felsefemize ters . . . düşüncesiz ve yasadışı" ifadeleriyle tanımlamıştır. Milli Muhafızlık kurumu, Anayasa'daki milis örgütlenmesine ilişkin mevzuat temeli üzerinden, fevkalade boyutlarda bir siyasi güç üretmiştir. NGA Başkanı'nm da açıklıkla ve doğru şekilde belirttiği gibi Muhafızlık kurumu "imparatorluk içinde impa-

ratorluktur."[8] Kendi ilgi alanı dahilinde sözü kanundur veya çok çabuk şekilde kanunlaşır. Muhafızlığın siyasi gücünün kapsamı ve milis örgütlenmesi mevzuatının bu güce katkıları şu unsurlarda gözlemlenebilir: kurumun (1) hukuki statüsü; (2) anayasal sembolizmi; (3) eyalet hükümetleri ve federal hükümette resmi temsil düzeyi; (4) birliğinin (NGA) özgün konumu ve (5) Kongre üzerindeki etkisi.

Hukuki Statü. NGA'nın Muhafızlığın ikili statüsünü sağlamlaştırma gayretleri, kuruma özgün bir hukuki konum kazandırmıştır. Milli Muhafızlık ikili bir varlık sürdüren tek bir örgüttür. "Eyaletler ve Bağlı Topraklar Milli Muhafızlığı" olarak, milis mevzuatı dahilinde örgütlenmiş ve eyalet yetkililerinin emir ve talimatları altında, eyaletlerdeki hukuk ve düzeni koruma görevini üstlenmişlerdir. Bu çerçevede, Anayasa'da, Amerika Birleşik Devletleri yasalarının uygulanması, ayaklanmaların bastırılması ve işgallerin püskürtülmesi ile sınırlanan amaçlar doğrultusunda Kongre'den uygun yetkiyi alan Başkan tarafından göreve çağrılabilir. Şayet Muhafızlığın statüsü sadece bu unsurlarla sınırlanmış olsaydı, bir askeri kurum olarak dış savaşa katılması anayasal açıdan olanaksızlaşırdı. 1917 yılında, Muhafızlık mensupları, kurumun yurtdışında hizmete izin veren bir yetkisi bulunmadığından, bireysel olarak ulusal orduya katılmışlar ve böylelikle Muhafızlık örgütlenmesini sekteye uğratmışlardır. Sonuç olarak NGA, 1933 yılında Muhafızlığı, Silahlı Kuvvetler mevzuatı çerçevesinde, "Birleşik Devletler Milli Muhafızlığı" adı altında, Kara Kuvvetleri'nin bir yedek güç unsuruna dönüştüren bir yasanın Kongre'den geçişini sağlamıştır. Bu yasayla, Muhafızlığın görevi dünyanın her yerinde her tür askeri harekat için birimler oluşturmak şeklinde tanımlanmıştır. Birleşik Devletler Milli Muhafızlığı, Kongre'nin ulusal bir

acil durumun mevcudiyetini ilan etmesi kaydıyla, Başkan'ın faal hizmet emrine tabidir. Muhafızlık her durumda en elverişli statüye sahiptir. Milis mevzuatı çerçevesindeki statüsü kurumu barış zamanlarında federal denetimden korumaktadır. Silahlı kuvvetler mevzuatı çerçevesindeki statüsü kurumun savaş zamanlarında öncelikli bir role sahip olmasını sağlamaktadır.

Anayasal Sembolizm. Muhafızlık ikili denetime tabi bir milis gücü olarak kendisini iki saygın anayasal sembolle özdeşleştirmektedir: yurttaş-askerlik ve eyalet hakları. Muhafızlık mensupları, Minute Man geleneğini takiben, önce yurttaş, sonra asker olan "amatör askerler"dir.* NGA 1944 yılında "gelecekte de, geçmişteki gibi, bu milletin sağlam gelenekleri, kapsamlı tecrübeleri ve temel hukukuna bağlı olarak, yurttaş-asker savaş zamanlarında Milletimizin öncelikli savunma gücünü oluşturmalıdır," şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Öte yandan, federal yedek asker gücü de yurttaş-askerliği temsil ettiği iddiasında bulunabilir. Ancak bu unvanın yanında eyalet hakları bayrağını da taşıyabilen tek kurum Muhafızlık kurumudur. NGA başkanı Walsh "kurumumuz ve bu kuruma bağlı diğer örgütler Eyaletlere aittir; sadece savaş dönemlerinde Federal Hükümet'e emanet edilir" ifadesini kullanmıştır. Muhafızlık askeri yapılanma içinde de "federal sisteme bağlılık" talep etmektedir. Böylelikle federal hükümete

* Minute Men Örgütlenmesi: 1775 yılında, Amerikan Devrimi sürecinde ilki Concord kentinde kurulan, daha sonra da diğer kentlere yayılan askeri yapılanma türüdür. Britanya kuvvetlerine karşı oluşturulan bu yurttaş-asker (milis) örgütlenmesi ile ani bir İngiliz saldırısı tehdidi altındaki Devrim yanlısı yerleşim birimlerine hızla ulaşılması ve bu güçler aracılığıyla ilk direnişin gösterilmesi planlanmıştır. Adını "alarm halinde bir dakikada hazır olacak güç" ifadesinden almıştır. (Ç.N.)

karşı eyalet yönetimlerinin desteğini alabilecektir. Örneğin 1943 yılında düzenlenen Valiler Konferansı'nda Muhafızlığın ikili statüsünün savaş sonrasında da devam ettirilmesi konusunda uyarılarda bulunulmuş, 1948 yılında ise Valiler Konferansı İdari Komitesi, Grey Kurulu'nun raporuna yönelik NGA eleştirilerine katıldığını belirtmiştir. Muhafızlığın eyaletlerle kurmuş olduğu bu yakın ilişki, kurumun diğer ulusal silahlı kuvvetler yedek güçleri örgütlenmelerine oranla, siyasi gücünü arttırmaktadır. Yedek Subaylar Birliği (ROA) 1954 yılında 60,000 üyeye sahipken, NGA'da bu sayı 34,000'dir. Bununla birlikte, eyaletlerde sağlam bir eylem tabanı bulunmayan ROA, NGA ile eşit düzeyde bir siyasi etki yaratamamaktadır. ROA Başkanı 1946 yılında başında bulunduğu örgütü, NGA'nın "küçük kardeşi" olarak tanımlamış ve "Milli Muhafızlık, Yedeklerin sahip olmadığı birçok olanağa sahiptir" ifadesini kullanarak, ROA'nm ikincil konumunu kabullenmiştir.[9]

Eyalet Düzeyinde ve Ulusal Düzeyde Temsil. Muhafızlığın konumu eyalet yönetimlerinde ve federal hükümette sahip olduğu resmi temsil yeteneği ile güçlendirilmiştir. Muhafızlığın eyaletler düzeyindeki şefi, valiler tarafından atanan general rütbesinde üst düzey bir yardımcı komutandır. Muhafızlığı eyaletler düzeyinde temsil eden bu yetkililer, NGA'ya "paralel" bir kurum olan Yardımcı Komutanlar Birliği aracılığıyla birbirleriyle bağlantı içindedir. Muhafızlık Kara Kuvvetleri Karargahı'nda, 1920 Milli Savunma Yasası uyarınca bir Muhafızlık mensubu olması gereken Milli Muhafızlık Bürosu Şefi ve aynı yasaya göre Muhafızlığı etkileyen tüm politikaları ele alması gereken Genelkurmay'daki ortak kuvvet komutanlıkları komitelerinin Milli Muhafızlığa bağlı mensupları tarafından temsil edilmektedir. Ulusal düzeydeki bu temsil yeteneği

NGA'ya Kara Kuvvetleri ve Savaş Bakanlığı'nda neler döndüğü hakkında geniş bilgi edinme olanağı sağlamaktadır. Muhafızlığın politika geliştirme sürecinden dışlanması ise genelde, bu politikalar ışığında üretilen programların Kongre'ye tesliminden sonra NGA'nm muhalefet göstermesi ile sonuçlanmaktadır.[10]

Milli Muhafızlar Birliği. Diğer birçok güçlü oluşum gibi NGA da özel bir birlik ile bir kamu kuruluşu olma arasındaki sınırın üzerinde yeralan belirsiz bir konum işgal etmektedir. Hukuki açıdan NGA sadece Milli Muhafızların gönüllü bir birliğidir. Bununla birlikte kendisini "Birleşik Devletler Milli Muhafızlığı'nın yetkili temsilcisi" olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda Muhafızlığın eyalet düzeyinde ve ulusal düzeyde temsiliyle de yakın bağlantıya sahiptir. Birlik, 1948 yılında, Muhafızlık subaylarının sadece yüzde 42'si NGA'ya mensupken, "tüm Milli Muhafız subaylarının Milli Muhafızlar Birliği üyeliğinde ısrarcı olunmasının" eyaletlerde görevli yardımcı komutanların sorumluluğuna girdiğini beyan etmiştir. Bu amaçla eyaletlere, her yeni Muhafız subayının resmi sınav kuruluna girmeden önce NGA üyelik başvurusu formu doldurması konusunda uyarılarda bulunmuştur. NGA bu tür yöntemlerle, 1953 yılına gelindiğinde Milli Muhafız subayları arasında yüzde 99'luk bir üyelik oranına ulaşmıştır. Bir özel kuruluş olarak NGA, halkla ilişkiler faaliyetleri sürdürmekte, National Guardsman adında aylık bir dergi yayınlamakta ve Muhafızlığı çeşitli yasama faaliyetlerinde temsil etmektedir. Örneğin, 1948 yılında gündeme gelen Kura ile Askerlik Hizmeti Yasası üzerinde çıkan tartışmaların bir noktasında Muhafızlığın görüşlerinin galip gelmeyeceği anlaşılınca, Birlik, kendi seçim bölgelerini temsil eden kongre üyeleri üzerinde lobi çalışmaları sürdürmek ama-

cıyla 34 eyaletten mensuplarını Washington'a getirmiştir. Birlik mensupları iki günlük çalışma sonrasında bir hayli başarılı olmuşlar ve Kongre'nin Milli Muhafızlığın yaklaşımını benimsemesini sağlamışlardır. Başkan Walsh'un ifadesiyle, NGA'nın asıl büyük hikmeti

> ... Milli Muhafızlığın, çıkarlarının korunmasında güvenebileceği tek teşkilat olmasında yatmaktadır; zira Birlik hürdür ve dolambaçsızdır, herhangi bir kalıba bürünmek veya kendisini iletişim kanallarının ya da emir-komuta zincirinin dar sınırları ile kısıtlamak mecburiyetinde değildir.[11]

Kongre Üzerindeki Etkisi. Muhafızlığın etkisi son tahlilde Kongre üzerindeki etkisi ile özetlenebilir. Milislerin kaderi Kongre'nin elindedir. Kongre'nin milis mevzuatı çerçevesindeki Muhafızlık işlevlerinin uygulanmasını reddedip, 1903 öncesi duruma dönmek suretiyle kurumun ikili statüsünü ortadan kaldırması ve siyasi gücünü sekteye uğratması mümkündür. Buna karşılık, Kongre silahlı kuvvetler mevzuatı çerçevesinde Muhafızlığı federal statüye kavuşturup, tamamen ulusal nitelikte bir kurumsal aygıta da dönüştürebilir. Ancak NGA subayları "Milli Muhafızlığın geleceğini biz belirlemeliyiz" iddiasını ortaya koymaktalar. Şayet Muhafızlığın geleceğini NGA "belirleyecek" ise, o halde Kongre'nin Milli Muhafızlığı ilgilendiren meseleler üzerindeki tasarruflarını da NGA belirlemek zorundadır. NGA, yarım yüzyıldır tam da bunu becermede şaşırtıcı bir başarı elde etmiştir. Muhafızlığın yerel kökleri, eyalet hakları ve yurttaş-askerlikle örtüşmesi, eyalet yönetimlerinden aldığı destek, lobi çalışmaları ve baskı oluşturma taktikleri, kurumu Capitol Hill'de bir güç unsuruna dönüştürmüştür. Başkan Walsh'un ifadesiyle "Kongre daima sığınağımız ve gücümüz olmuştur."

Milli Muhafızlığın Kongre'deki başarı sicili 1903 yılındaki Dick Yasası ile başlar. Bizzat temsilci Dick, NGA'nm eski başkanlarından biridir. Birlik, 1908 yılında, Muhafızlığa yönelik federal hükümet desteğini güçlendiren ikinci Dick Yasası'nın da geçişini sağlamıştır. Muhafızlık, 1916 yılında ise "enerjisinin her bir gramını" Genelkurmay'ın Kıtasal Kara Kuvvetleri planını "yenilgiye uğratma gayretine" yönlendirmiştir. Bu gayretler başarılı sonuç vermiş ve aynı yıl yürürlüğe giren Milli Savunma Yasası, Muhafızlık görüşlerine uygun bir yasa olmuştur. Muhafızlığın konumu, dört yıl sonra, 1920 yılında yürürlüğe giren ve kurumun "büyük bir başarı ve büyük bir zafer" olarak tanımladığı Milli Savunma Yasası ile daha da güçlendirilmiştir. Kongre, 1933 yılında, Muhafızlığı savaşta ve barışta Kara Kuvvetleri'nin yedek unsuruna dönüştüren yasayı geçirdiğinde "Milli Muhafızlığın getirdiği önerilerin tümüyle hemfikir olduğunu göstermiştir." 1920'li ve 30'lu yıllarda NGA, Muhafızlığın tahsisatının 1920 yılındaki 13,000,000$'lık seviyesinden, 1941 yılındaki 72,000,000$'lık seviyeye yükseltilmesi gayretlerinde başarılı olmuştur. 1940 yılında Kura ile Askerlik Eğitimi ve Hizmeti Yasa Tasarısı'nın özgün hali Muhafızlığın çıkarlarına aykırı olunca, Birlik tasarıya, "milli müdafaamızın ilk hattının ayrılmaz bir parçası olarak Milli Muhafızlığın gücü ve örgütlenmesinin sürdürülmesi ve teminat altına alınması esastır" ifadelerinin yeraldığı "Milli Muhafızlık muafiyet fıkrasmı" ekletmiştir. Muhafızlık, 1946 yılında ise Savaş Bakanlığı'nm geniş çaplı bir Örgütlü Yedek Kıtası (ORC) oluşturma gayretlerine karşı mücadele vermiş, bu oluşumu kendisine "rakip" ve "paralel" bir yapılanma olarak tanımlamıştır. ORC'ye 40,000,000$'lık tahsisat ayrılması yönündeki Savaş Bakanlığı önergesi, Milli Muha-

fızlığın ısrarları sonucu, Kongre tarafından, devre dışı bırakılmıştır. Ancak Muhafızlık kendisine ayrılan fonlarla ilgili olarak hiç sıkıntı yaşamamıştır. Bütçe Dairesi, 1949 Mali Yılı'nda, Muhafızlık için 195,000,000$ tutarında bir fon teklif etmiştir. NGA bu fonu yeterli bulmamış ve ekonomik davranma eğiliminde olan Sekseninci Kongre'yi ikna ederek, 290,000,000$ tutarında bir tahsisat ayrılmasını sağlamıştır. Birlik, ayrıca, 1948 yılında da kendi görüşlerinin Kura ile Askerlik Hizmeti Yasası'na eklenmesinde ve Grey Kurulu'nun yasama tekliflerinin reddedilmesinde başarılı olmuştur. 1954 yılında, Savunma Bakanlığı Müsteşarı, Muhafızlığın sadece Anavatan Savunmasında ve sivil savunma işlevlerinde kullanılmasını öngören bir teklifte bulunmuş, buna karşın Birlik başkanı Walsh bu meydan okumaya hiç istifini bozmadan cevap vermiştir: "Eğer istedikleri savaşsa, hadi buyursunlar savaşalım."[12]

Bu sicil de göstermektedir ki, Walsh'un ifade ettiği gibi, Kongre, Muhafızlığa gerçekten "cömert bir destek" vermiştir. Sekseninci Kongre üzerindeki görüşlerini anlatmaya devam eden başkan,

> [Merak ediyorum da, acaba] . . . yasama alanında bu kadar kısa bir sürede Milli Muhafızlar Birliği kadar başarılı olmuş başka bir kurum var mıdır[?] Bu Birliğin tüm önemli yasama amaçlarına ulaşmış olması hakikaten de büyük bir başarıdır.

ifadesini kullanmıştır. NGA Yasama Komitesi, bundan iki yıl sonra Birliğin "kendi varlığı ve gelişimi açısından esas teşkil eden tekliflerin yasalaşmasında harikulade başarılı olduğunu" bildirmiştir.[13] Muhafızlık pek hararet ve kıskançlıkla savunduğu ikili statüsünü devam ettirdiği müddetçe, durum pek değişmeyecektir. Milis mevzuatının göl-

gesinde "imparatorluk içinde imparatorluk" kurup, keyfini süren bu birinci sınıf askeri lobi, kendini ilgilendiren tüm kongre oturumlarına hakim olmaktadır. Muhafızlık, Birleşik Devletler Anayasası'nın yarattığı bir Frankeştayn canavarıdır. Anayasa, kurumun "Milli Muhafızlık daima varolacaktır" sloganının teminatı olmaktadır.

KUVVETLER AYRILIĞI: ULUSAL GÜÇLER ÜZERİNDE İKİLİ DENETİM

Kuvvetler ayrılığının en çarpıcı veçhesi birçok açıdan, Başkan ile Kongre arasındaki yetki paylaşımında değil, bu paylaşımın diğer grupların güçleri üzerindeki etkilerinde görülür. Koordine halinde iki organın varlığı, bu organlardan herhangi birinin gücünün, diğer gruplara oranla, tam egemen yetkiye sahip olması halinde elde edeceği güçten daha az olduğu anlamına gelir. Güç yayılmasından en öncelikli şekilde fayda sağlayan gruplar, örgütlü çıkar çevreleri, bürokratik teşkilatlar ve silahlı kuvvetlerdir. Kuvvetler ayrılığı üst düzey askeri yetkililere siyasi çatışmalara dahil olmaları için davetiye çıkarır, hatta karşı konulmaz biçimde bu çatışmaların içine çeker. Dolayısıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde askeri profesyonelliğin ve sivil denetimin gelişimi önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

Anayasa taslakçıları İngiltere ve diğer kolonilerde 18. yüzyıl ortasında hakim olan askeri kurumlar üzerindeki yetki paylaşımı mekanizmasını, sadece küçük değişikliklerle aynen metne geçirmişlerdir. George Mason "cüzdan ve kılıç [yasama veya yürütme farketmeksizin] aynı ellerde olmamalıdır," demiştir. Başkan, İngiliz kralının, Kongre ise İngiliz Parlamentosu'nun yetkilerine sahip olmuş-

tur. Hamilton, The Federalist 'de, Başkan'ın yürütme yetkisi ile ilgili olarak, "tam anlamıyla Büyük Britanya kralına ve New York valisine eşit olacaktır" ifadesini kullanmıştır. Ancak taslakçılar İngiliz örneğini alırken yasama lehine önemli bir değişiklik yapmışlardır. Kongre'ye savaş açma yetkisi vererek, Britanya uygulamasından farklı bir yaklaşım getirmişler ve temsili hükümet anlayışında çarpıcı bir ilki gerçekleştirmişlerdir. Buna göre Kongre'ye

> Savaş ilan etmek, gemi yakalama yetkisi vermek ve misilleme mektubu sunmak, Toprak ve Su İşgallerini ilgilendiren Kural ve Düzenlemeler yapmak;
>
> İki yıldan daha uzun bir süre için Kullanıma açık Mali Tahsisat ayrılmaması kaydıyla, Ordu toplamak ve bu güçlere destek sağlamak;
>
> Donanma oluşturmak;
>
> Kara ve Deniz Kuvvetlerinin idaresi ve nizamı için Kurallar geliştirmek . . . Ve
>
> Bu Yetkilerin ve bu Anayasa ile Birleşik Devletler Yönetimi'ne veya yönetim içindeki herhangi bir Bakanlık veya Sorumluya tanınmış diğer Yetkilerin Uygulamaya geçirilebilmesi için gerekli olan tüm yasaları çıkarmak

yetkileri tanınmıştır. Başkan ise "Birleşik Devletler Kara ve Deniz Kuvvetleri Başkomutanı" olarak tanımlanmıştır.[14]

Bu yetki paylaşımının genel amacı bellidir. Ancak sorun başkanlığa ait yetkinin veriliş şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu mevzuat, yetkiyi bir işlev olarak değil, bir makam olarak vermesiyle Anayasa'da özgün bir yere sahiptir. Başkana "Kara ve Deniz Kuvvetlerine komuta etme" işlevi verilmemiş, "Başkomutanlık" makamı verilmiştir. Yetkinin veriliş şeklindeki bu farklılık kayda değer bir önem arzet-

mektedir. Taslakçılar, Başkanlığa ait yetkiyi bir makam olarak tanımlamak suretiyle, bu makama ait yetki ve işlevleri tanımlamaktan kaçınmışlardır. Bu yöntem Anayasa'nın onay toplantılarından geçişini kolaylaştırmakla birlikte, takip eden kuşaklar için üzerinde kafa yorup, tartışacak bir konu yaratmıştır. Bu Başkomutanlığın yetkileri gerçekten nedir acaba? Bu yetkilerin kapsamı savaşta önderlik görevi üstlenmek gibi oldukça geniş, askeri komuta görevi üstlenmek gibi bir hayli dar bir çerçeve dahilinde değişebilir. Doğrudan tamamen Kongre'ye veya eyaletlere verildiği belirtilen tüm yetkilerin Başkanlık yetkilerine dahil olmadığı kesin, Kongre'ye veya eyaletlere verilmemiş sırf askerliğe özgü yetkilerin ise Başkanlık yetkilerine dahil olması mümkündür. Başkomutanlık makamı aynı zamanda askeri olmayan yetkilere de sahip midir? Bizzat taslakçıların bu noktada çatışan fikirler öne sürdükleri görülmektedir. Ancak Anayasa Mahkemesi 1850 yılında Başkan'ın Başkomutan sıfatıyla görev ve yetkisinin "tamamen askeri" olduğunu ilan etmiş ve başkanlık yetkisiyle kraliyet ayrıcalıkları arasında benzerlik kurma çabalarına karşı çıkmıştır.[15] Başkomutanlık tamamen askeri olarak yorumlandığı müddetçe başkanlık makamının yetkisine ilave bir katkısı çok sınırlı olabilir. Başkomutanlık mevzuatını oluşturan madde, gerçekten de, İç Savaş'a kadar, Profesör Carwin'in ifadesiyle Anayasa'nın "unutulmuş maddesiydi." Ancak İç Savaş'ta ve II. Dünya Savaşı'nda Lincoln ve Roosevelt bu mevzuatı genelde yasama ile ilgili olarak askeri olmayan olağanüstü geniş kapsamlı başkanlık icraatlarının gerekçesi olarak kullanmışlardır. Bu icraatların Başkomutanlık mevzuatı çerçevesinde gerekçelendirmesi inandırıcı olmuştur, zira John Rutledge bu yetkiyi bir işlev değil, bir makam olarak tanımlamıştır. Başkomutanlık ma-

kamının darbe eğilimli bir savaş aygıtını ele geçirmeye yetkili olduğu öne sürülebilir. Kara ve Deniz Kuvvetleri'ne komuta etme işlevinin böylesi bir yetkiye elverdiğini öne sürmek olanaksızdır. Bir başka ifadeyle, mevzuatın ordu üzerinde sivil denetimin teminat altına alınması için doğrudan pek bir faydası olduğu söylenemez. Hatta bir açıdan böylesi bir denetim için zararlı olduğu bile söylenebilir. Ancak bir işlev değil de bir makam olarak oluşturulduğu için, Başkan'ın kendi yetkisini Kongre yetkileri pahasına genişletmesinde faydalı olmuştur. Bu da iki kurum arasındaki çatışma alanını genişletmiş ve bu nedenle üst düzey askeri yetkililerin siyasi tartışmaların içine girmeleri olasılığını arttırmak suretiyle sivil denetimi dolaylı olarak biraz daha sekteye uğratmıştır.[16]

Başkan'm askeri meselelerle ilgili yetkilerini kullanırken yararlandığı vasıtalar, askeri personelin atama işlemleri, icra emir ve talimatlarının hazırlanması ve de sivil bir bakanın aracılığına duyulan güven gibi mekanizmalardır. Kongre'nin bu alandaki vasıtaları ise statüler, tahsisatlar ve soruşturmalardır. Bu vasıtalar kara ve deniz kuvvetleri komiteleri, tahsisat komiteleri ve özel savaş dönemi soruşturma komiteleri tarafından Kongre adına kullanılır. Başkan da, Kongre de, kimi zamanlar kendi planlarına destek sağlamak veya kendi amaçları doğrultusunda askeri planları yönlendirip, itelemek için orduya başvurmayı gerekli bulmuş veya kestirme yol olarak görmüştür. Dolayısıyla ulusal subay kadrosunun siyasetle ilişkisi, milis subay kadrosunun ilişkisine oranla daha az tutarlı ve yapısı itibariyle daha münferit olmuştur. Yetkinin iki ayrı yönetim arasında bölüştürülmesi milis çıkarlarının ilgili çevrelerde ortaya konulması açısından daimi bir siyasi sözcü gerektirmiştir. Yetkinin aynı yönetimin iki ayrı erki arasında

paylaştırılması ise subayların, geçici olarak, askeri güç, askeri strateji, askeri örgütlenme ve askeri atamalarla ilgili tartışmalara bireysel olarak veya klikler oluşturmak suretiyle müdahalesine yolaçmıştır. 1940 yılına kadar bu konular iç siyasette genelde pek bir önem arzetmemiştir. Dolayısıyla kuvvetler ayrılığı askeri profesyonelliğin ortaya çıkışı önünde pasif ve gizli bir engel oluşturmuştur. Kuvvetler ayrılığının sivil denetim açısından sonuçları ise pek belirgin olmamıştır, zira askeri politika Başkan için de, Kongre için de nispeten daha az öneme sahip bir konu olarak değerlendirilmiştir.

Askeri Güç. İç siyasette silahlı kuvvetlerin gücüne ilişkin tartışmaların ortaya koyduğu kalıp, askerlerin siyasete katılımını gölgeleme eğilimi yaratmıştır. 1940 öncesinde yürütme daha geniş bir askeri yapılanma için Kongre'den daha istekli görünmüştür. Kongre'nin dış tehditlerle teması, yürütmeye oranla daha nadir ve Kongre'ye yönelik harcamaların azaltılması yönündeki toplum baskısı ise daha yoğun olmuştur. Ayrıca, bütçe sürecinde kongre gücünü ortaya koymanın en basit yolu yürütme taleplerinde indirime gitmek olmuştur. Dolayısıyla daima taban baskısından ayrı bir unsur olan iki erk arasındaki kurumsal çekişme, Kongre'nin askeri tahsisatlara yönelik istekliliğinin azalmasına yolaçmıştır. Bu durum ise üst düzey askeri yetkililerin Başkanla yakınlık kurması ve kongre komitelerinde Başkan'm programını desteklemesiyle sonuçlanmıştır. Askerlerin Kongre'nin yandaşı olarak siyasete müdahalesi bariz ve dramatik bir görünüm arzetmiştir. Askerlerin Başkan'm yandaşı olarak siyasete müdahalesi ise ustaca ve daha gizli olmuştur. Kuşkusuz bazı yönetimler askeri tekliflerine Kongre desteği sağlamak açısından popüler subaylardan faydalanmışlardır. Ancak ülkenin savunması

açısından neye gereksinimi olduğu konusunda Kongre'ye mesleki danışmanlık hizmetinde bulunan bir asker ile yönetim adına Kongre'de lobi faaliyeti yürüten bir asker arasında bir sınır koymak oldukça zordur. Bu iki rol teoride birbirlerinden farklı olsa da, uygulamada birbirine karışır. Diğer yandan, II. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda bu kalıp üzerinde, Kongre'nin Başkan'a oranla askeri taleplere daha sıcak bir yaklaşım göstermesi sonucunu yaratan önemli bazı değişimler gerçekleşmiştir.

Askeri Strateji. Yürütme ve yasamanın strateji üzerindeki görüşleri hakkında sürekli bir konum tanımlamak, askeri güç ile ilgili konumlarını tanımlamaktan daha zordur. Ancak yine de sürekli bir kalıp belirlenmeye çalışılırsa, Kongre'nin genelde daha saldırgan ve hücum zihniyetli bir strateji taraftarı olduğu, Başkan'ın ise tedbirlilik ve sınırlılığı tercih ettiği söylenebilir. Konu karmaşık olduğu zamanlar, yürütme de yasama da subay kadrosunda kendi görüşlerine yakın unsurlar bulabilmiştir. Subaylar, üst düzey yürütme yetkilileri arasında kendi strateji görüşlerine destek bulamadıkları zamanlarda bu desteği verecek bir Kongre mensubu bulmakta zorlanmamışlardır. Yürütmenin askeri stratejisini eleştirmek isteyen kongre mensupları da benzer bir şekilde bu tip eleştirilerine mesleki bir saygınlık havası katacak subaylar tespit edebilmişlerdir.

Siyaset ve stratejinin birbirlerine karışmasının en uç örneği İç Savaş sırasında gerçekleşmiştir. Kongre'deki Savaşın İdaresi Komitesi'nin amacı, kurucularından biri tarafından "savaşı halkın yönlendirmesi doğrultusunda idare eden yürütme teşkilatları dikkatli ve tedbirli gözlerle takip altına almak" şeklinde tanımlanmış, aynı kişi "Biz bu ülkenin silahlı kuvvetlerinin komutası altında değiliz. Onlar Kongre olarak bizim emrimiz altındalar," ifadesini kul-

lanmıştır.[17] Komite sıkı bir kölelik karşıtlığı ve saldırgan bir "Richmond'a Hücum" stratejisi içeren "radikal" bir politika taraftarı olmuştur. Başkan ve General McClellan ise her iki konuda da daha sakin hareket etmeyi yeğlemişlerdir. Bu fikir ayrılığının sonucunda Komite McClellan'ı devre dışı bırakmaya müsaade eden yetkisini kullanmaktan çekinmemiş ve generali komuta görevinden çekilmeye zorlamıştır. Komite mensupları askeri strateji ile ilgili becerilerinin onları generallerle en azından eşit konuma getirdiği konusunda kesin bir inanç taşımışlardır. McClellan'a yönelik muhalefetlerinde, görüşlerini paylaşan ve faaliyetleriyle "Küçük Mac"in otoritesini sarsan Kara Kuvvetleri subaylarından da destek almışlardır. Öte yandan Komite'nin görüşlerine yakınlığı ile tanınan Hooker ve Burnside gibi generaller ise daha muhafazakar astlarının komployu çağrıştıran faaliyetleri ile çalışamaz hale getirilmişlerdir.

Askeri Örgütlenme. Askeri örgütlenme açısından tesadüfi bir görüş birliği, subayların Başkan'a karşı Kongre ile taraf olmalarına yolaçmıştır. Kongre, doğal olarak, askeri örgütlenme yönergesini detaylı bir yasama sürecine tabi tutmak suretiyle kendi gücünü yürütmeye oranla arttırmayı amaçlamıştır. Subaylar durumun kendi ellerini Başkan ve sivil bakanlara karşı güçlendirdiğini düşünerek bu konuda genelde Kongre'yi desteklemişlerdir. Bu nedenle de askeri örgütlenmeye ilişkin tartışmalar, stratejiye ilişkin tartışmalara oranla, askerlerin siyasete müdahalesini gösteren daha bariz örnekler sunar.

İç Savaş sırasında Kongre askeri örgütlenmenin detaylarını belirlemeye girişmiş ve McClellan'ın komutası altındaki birliklerin sayısını azaltmak amacıyla Lincoln'ü Kara Kuvvetleri'ni kıtalara bölmeye zorlamıştır. Savaş

sonrasında, 1867 Kara Kuvvetleri Tahsisatları Yasası ile Başkan'ın askeri harekatlara ilişkin tüm emir ve talimatları (sözkonusu dönemde Grant'in üstlendiği) Kara Kuvvetleri Komutanı aracılığıyla iletmesi öngörülmüştür. Yasa ayrıca Kara Kuvvetleri Komutanı'nm kendi talebi veya Senato'nun onayı haricinde, Washington'dan gönderilmemesini ve Washington dışında başka bir yerde komuta görevine atanmamasını düzenlemiştir. Başkan'ın Başkomutanlık yetkisinin bir bölümünün askeri bir asta transferine meydan veren bu çaba kuşkusuz Anayasa'ya aykırı olmakla birlikte Amerikan tarihinin bu alandaki tek örneği değildir.

Kongre, genelde, yetkinin Savaş Bakanı'nın şahsında ve Kara Kuvvetleri Kurmay teşkilatında merkezileştirilmesine karşı çıkan Savaş Bakanlığı subaylarını desteklemiştir. Mühendisler Kıtası'nın sivil işlevleri açısından bağımsız konumu, askeri yetkilerle yasamaya ilişkin yetkileri birleştirme eğiliminin en uç örneği olmuştur. 1901 yılında, İaşeden Sorumlu General *(Quartermaster General),* Genel Sağlık Servisi'nden Sorumlu General *(Surgeon General),* Ödeneklerden Sorumlu General ve Başmühendisin oluşturduğu dört kurmay şefi, Savaş Bakanı'nm muhalefetine rağmen, Kongre'yi ikna ederek, konumlarını güçlendirmişlerdir. Takiben, Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı ile yardımcısının göreceli yetkileri ile ilgili tartışmada Savaş Bakanı, Kurmay Başkanı'nı başarıyla desteklemiş, ancak Kurmay Başkan Yardımcısı bir kongre komitesinin himayesi altına alınmıştır. 1920 yılında yürürlüğe giren Silahlı Kuvvetler Örgütlenme Yasası ile Kongre Savaş Bakanı'nı, "kamu çıkarları açısından uygun olmadığı" haller dışında, Kurmay teşkilatının herhangi bir yasa teklifine ilişkin olumlu-olumsuz tüm yorumlarını teslim etmekle görev-

lendirmiştir. Bu düzenlemenin amacı Kara Kuvvetleri Kurmay kadrosuna dahil subayların "şefleri ile yaşadıkları görüş ayrılıklarını bir Kongre komitesi önünde tartışmalarını" sağlamaktır. Amiral Fiske önderliğindeki deniz subayları 1914 ve 1915 yıllarında Başkan ile Bakan Daniels'in muhalefetine rağmen Deniz Harekatları Şefliği'nin kurulması için kongredeki yandaşları ile beraber çalışmışlardır.[18]

Askeri Atamalar. Askerlerin siyasete müdahalesinin personel atamalarına ilişkin evresi tek bir kalıp ortaya koymamaktadır. Bireylerin müdahale ölçüsü ve seçtikleri taraf, belirli bir siyasete ilişkin görüşleriyle siyasi eğilimlerinin bir fonksiyonudur. Ancak Kongre ve Başkan genelde kendi görüşlerine yakın subayların atamalarını yapıp, kendi görüşlerine karşı olanların ise atamalarını engellemek suretiyle etkilerini azami düzeye çekme taraftarı olmuşlardır. Örneğin Meksika Savaşı'nda Kara Kuvvetleri'nin iki kıdemli generali, Tümgeneral Scott ve Taylor, Whig [Partisi] taraftarı idiler.* Bir Demokrat olan Başkan Polk, bu

---

* Whig Partisi, 1834 yılında Başkan Andrew Jackson'un siyasi rakiplerinin kurduğu partidir. Henry Clay'in liderliğindeki parti, adını İngiliz monarşi-karşıtı partisi Whig'den almış, böylelikle "Kral Andrew" olarak tanımladıkları Başkan'a yönelik eleştirilerini sembolize etmişlerdir. Jackson taraftarları bu rakip partiyi varlıklıların ve aristokratların çıkarlarına adanmış olmakla suçlamış, parti kısa siyasi yaşamında bu suçlamaları pek de haksız çıkaramamıştır. 1840 ve 1848 seçimlerinde Beyaz Saray'a Başkan gönderen Whig Partisi, bankaların, iş çevrelerinin, büyük işletmelerin, ekonomik büyümenin, pozitif liberal devletin, insani reformların ve siyasette ahlakın savunucusu olmuş, köleliğin genişletilmesine, idari baskıcılığa, devlet müdahalelerine, demokratik oy verme hakkına karşı çıkmıştır. Bu birbirleriyle çelişen parti amaçları, kurumun, liderlerinin, siyaset ve programlarının ve de destekçilerinin heterojen bir yapı arzetmesi sonucunu doğurmuştur. 1852 yılında kölelik uygulamasının genişlemesi ülkedeki en büyük siyasi tartışma konusu olduğunda partinin köleliğe karşı tavrında ısrar

subaylara güvenemeyeceğini düşünerek, onların bir halk kahramanına dönüşmelerini istememiştir. Bu nedenle Kongre'den sahibinin hiyerarşide Scott ve Taylor'un üssü olacak bir korgenerallik rütbesinin oluşturulmasını talep etmiştir. Bu göreve bir Demokrat olan Senatör Thomas Hart Benton'u atamayı planlamıştır. Ancak Kongre bu fikre yanaşmamış ve Taylor 1848 yılında Başkan seçilmiştir. İç Savaş Sırasında Savaşın İdaresi Komitesi yandaş fikirler taşıyan generallerin terfisi için aktif bir çaba gösterirken, politikalarına karşı çıkan generallerden kurtulmaya çalışmıştır. Kongre nüfuzunun kullanımına dair rutin olduğu ölçüde bir hayli önemli de olan diğer bir örnek Dewey'in İspanya-Amerika Savaşı'ndan hemen önce Asya Deniz Filosunun komutanlığına atanmasıdır. Donanma Bakanı Long, Dewey'in atanmasına karşı çıkarken, Bakan Yardımcısı Theodore Roosevelt (T.R.) bu atamayı desteklemiştir. T.R. Dewey ile görüşmüş ve ona bir senatör tanıyıp tanımadığını sormuştur. Bir deniz subayı olan Oramiral Dewey, bir Kongre mensubu olan Vermont Senatörü Proctor'u tanıdığını söyleyince, Proctor yasama mensubu olarak Başkan McKinley ile görüşmesi konusunda ikna edilmiş ve bu atama gerçekleşmiştir.[19]

Dolayısıyla, Kongre ve Başkan'ın farklılaşan çıkarları, subayların hangi tarafa yandaş olacaklarında belirleyici bir rol oynamıştır. Askeri güç ile ilgili konularda normal

---

etmesi ülke çapında oy ve popülarite kaybetmesine neden olmuş ve parti, heterojen yapısının da etkisiyle, 1854 yılında dağılmıştır. Whig taraftarlarının çoğu siyasi tercihleri itibariyle Demokrat Parti'ye yakınlaşmıştır. [Edward Pessen, "Whig Party", The Reader's Companion to American History, t.y., (Çevrimiçi), http://college.hmco.com/ history/readerscomp/rcah/html/rc_091900_whigparty.htm, 15 Aralık 2003, Ç.N.]

şartlar altında Başkan ile beraber hareket etmişler, örgütsel meselelerde Kongre'ye yakınlaşmışlar, stratejiyi ilgilendiren konularda bölünmüşler, kişiler meselelerde ise kendi çıkarlarının gereklerine göre hareket etmişlerdir. Ulusal ordu subayları, ne zaman önemli askeri politika sorunları ortaya çıksa, yasama-yürütme çekişmesindeki taraflardan biri lehine bu mücadeleye dahil edilmişlerdir. Kuvvetler ayrılığı Amerikan subaylarının profesyonelliklerini rahatça yaşamalarını olanaksızlaştırmıştır.

BAŞKOMUTANLIK MEVZUATI: SİYASİ-ASKERİ HİYERARŞİ

Başkomutanlık mevzuatının önemli bir işlevi ulusal acil durum zamanlarında geniş çaplı Başkanlık yetkilerinin uygulanmasına gerekçe kazandırmasıdır. İkinci önemli işlevi ise yürütme erkinde sivil denetim mekanizmalarının oluşturulmasını karmaşıklaştırmasıdır. Kuvvetler ayrılığının askeri yetkililer için Başkan'ı es geçip doğrudan Kongre ile temas kurmaları açısından açık bir davetiye olması gibi, Başkomutanlık mevzuatı da yine askeri yetkililer için sivil bakanı es geçip, doğrudan Başkan ile temas kurmaları açısından açık bir davetiyedir.

Başkomutanlık mevzuatı, Taslakçıların siyasi ve askeri işlevleri birbirlerine karıştırdıklarını gösteren en sıradışı örneklerden biridir. Senatörlerin savaş zamanlarında general olarak hizmet verebileceklerini tahayyül eden anlayışın aynısı, sivil bir Başkan'ın Başkomutan olarak hizmet verebileceğine de inandırmıştır. Göçebe kabilelerden taslakçıların dönemine değin birçok toplumda devletin başının aynı zamanda askeri güçlere başkomutanlık etmesi yaygın bir gelenek olmuştur. Bu Yunan kent-devleti, Roma cumhuri-

yeti, ulus tabanlı Avrupa monarşileri için olduğu kadar, Napolyon dönemi Fransası için de geçerli olmuştur. Dönemin eyalet anayasalarının neredeyse tümü eyalet valisini aynı zamanda milis güçlerinin başkomutanı olarak tanımlamıştır. Silahlı kuvvetlere komuta edilmesi, tıpkı idari yetkililerin atanması ve ittifak pazarlıklarının yürütülmesi gibi, yürütmenin başının üstlendiği işlevlerden biri olarak görülmüştür. Dolayısıyla bu rolün Başkan'a atfedilmesinden daha tabii bir şey olamayacağı düşünülmüştür. Başkan'm, Avrupa devletlerinin Savaşçı-Kral kalıbından türetilmiş cumhuriyetçi bir Asker-Başkan olması tasarlanmıştır.

Taslakçılarm Başkan'm askeri işlevlerini uygulamasıyla ilgili beklentilerinin zayıflığı, Başkan'ın bu yetkisinin kapsamım savaş alanında birliklere bizzat komuta etmesini engelleyecek şekilde daraltmadaki başarısızlıklarında görülebilir. Bu tür bir kısıtlama New Jersey planına dahil edilmiş ve Hamilton'un desteğini kazanmıştır. Ancak New Jersey'deki onay toplantısında Başkan'ın şahsen komuta etme yetkisini sınırlama talebi açıkça reddedilmiştir. Bu yetkiye yönelik bazı eleştiriler diğer eyalet toplantılarında da dile getirilmiş, ancak sözkonusu çabalar başarısızlığa uğramıştır. Taslakçılarm ve halkın niyet ve beklentisi Başkan'ın arzu ettiği takdirde savaş alanında komuta görevini üstlenebileceği yönünde olmuştur. İlk başkanlar bu yetkiyi kullanmaktan çekinmemişlerdir. Washington Whiskey Ayaklanması'm bastırmak üzere göreve çağrılan milis güçlerine bizzat komuta etmiştir. 1814 yılındaki etkisiz Washington savunmasının örgütlenmesinde James Madison'un doğrudan parmağı vardır. Meksika Savaşı sırasında Başkan Polk, orduya savaş meydanında bizzat komuta etmese de, savaşın askeri stratejisini geliştirmiş ve birçok defa tamamen askeri nitelikteki çeşitli tartışmalara faal

olarak katılmıştır. Bir Başkan'ın doğrudan askeri işlevlerini yerine getirmesinin son örneği, 1862 baharında Birlik ordularının idaresine katılan Lincoln döneminde görülmüştür. Başkan bizzat harekat planını belirlemiş ve hazırladığı Savaş Emirleri ile birliklerin hareketlerini yönetmiştir. Başkan'ın askeri meselelere katılımı en nihayet Grant'in Virginia'da işi ele almasıyla sona ermiştir. Her ne kadar Theodore Roosevelt I. Dünya Savaşı'nda Başkomutan olarak geçmiş deneyiminin Fransa'da bir bölüğe komuta edebilme yetkinliğini kanıtladığını öne sürmüşse de, Lincoln'den sonra hiçbir Başkan askeri harekatların idaresine kalkışmamıştır.[20]

19. yüzyıl ortasına değin, siyasi ve askeri yetkinlik arasında gerçek bir farklılık sözkonusu olmamıştır. Meseleye yatkın her insanın komuta kabiliyetine sahip olduğu ve Başkan'ın askeri işlevlerini yerine getirmesinin bu açıdan herhangi bir sorun yaratmadığı düşünülmüştür. Başkan'dan aşağıya doğru giden ve de Savaş ve Donanma Bakanları aracılığıyla üniformalı komutanlara ulaşan belirli tek bir siyasi-askeri hiyerarşi mevcut olmuştur. Bu hiyerarşi boyunca yeralan herkesin siyasi ve askeri sorumluluk ve yetenekleri birbirlerine karışmıştır. Başkanlar sıklıkla, Savaş Bakanları ise neredeyse daima askeri deneyim geçmişine sahip kişiler olmuşlardır. Öte yandan üst düzey generaller genellikle siyasetle içli-dışlı bir kişilik ortaya koymuşlardır. Netice olarak, kuvvet komutanlıklarının bağlı bulunduğu bakanlıkların örgütlenmesinin diğer bakanlık örgütlenmelerinden pek bir farkı bulunmamıştır.

Askeri işlev profesyonel hale dönüştükçe bu birleşik hiyerarşi kırılmaya başlamıştır. Başkanlar artık askeri komuta hizmeti verme yetkinliğine sahip değillerdir; geçmiş eğitimleri nedeniyle böyle bir yetkinliğe sahip olsalar dahi,

siyasi sorumluluklarını terketmeden bu işleve zaman ayıramayacak hale gelmişlerdir. Başkanlığın siyasi işlevleri, Başkomutanlığın askeri işlevleri ile uyumsuzlaşmıştır. Savaş Bakanlığı veya Donanma Bakanlığı görevlerine atanmış sivil politikacılar da askeri komuta uygulamaya yetkin kimseler değildir. Öte yandan, askeri profesyonelliğin ortaya çıkması sadece askeri deneyime sahip, siyasetçi bakanlardan bir hayli farklı ve teknik olarak komuta yetkinliği taşıyan subaylar yaratmıştır. Ancak Başkan'ın komuta uygulayabileceğine dair anayasal varsayım varlığını sürdürmüş, bu da Başkan, bakan ve askeri yetkililer arasındaki ilişkileri karmaşıklaştırmıştır. Anayasaya göre ordunun başındaki şahsiyet asker kökenli, bakan siyasetçi, Başkan ise hem asker, hem de siyasetçidir. Normalde, başında bulunduğu bakanlığın çıkarlarının temsili sorumluluğunu taşıyan bakanın, yetkinlik açısından olmasa dahi en azından yaklaşım açısından, daha geniş bir yelpazedeki çıkar ve sorumluluklarla ilgilenmesi gereken Başkan'a oranla, daha asker eğilimli olacağı tahmin edilir. Ancak Anayasa bu ilişkiyi tersine çevirmiş ve hiyerarşinin belirginliğini gölgelemiştir. Emir-komuta zinciri bir sivil politikacı olan bakan aracılığıyla mı yukarı, Başkanlık makamına uzanmaktadır? Yoksa, Başkanlıktan aşağı doğru, biri bakana giden siyasi-idari yetki hattı, diğeri ise doğrudan en üst düzey askeri sorumluya giden askeri komuta yetki hattı olmak üzere iki yetki hattı mı mevcuttur? Bu konular günümüze değin Amerikan askeri örgütlenmesini bir sis tabakası altında tutmuştur.

YÜRÜTMEYE BAĞLI SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN DENGE, KOORDİNE VE DİKEY TÜRLERİ. Başkan, bakan ve askeri yetkili arasındaki yürütme kaynaklı sivil-asker ilişkilerinin

üç türünü tasavvur etmek mümkündür.* Başkan'ın en yüksek düzeyde siyasi kararları almasını ve askeri yapılanmanın genel denetimini yapmasını öngören Denge Kalıbı, Başkan'a tamamen siyasi bir işlev atfeder. Başkanlığa bağlı olarak yine tamamen siyasi bir şahsiyet olan ve askeri örgütlenmenin bütününün sorumluluğunu taşıyan bakan yeralmaktadır. Hiyerarşi, bakanın altında askeri ve idari unsurlara bölünmektedir. En üst düzeyde profesyonel asker bakanın önde gelen askeri danışmanı olup, normal şartlar altında silahlı kuvvetlerinin tümünün komutasından sorumludur. En üst düzey askeri yetkili hiyerarşide Başkan'ın altında yeralan Bakan'a bağlı olmakla birlikte, sivil yetkililerin hiçbirinin askeri komuta uygulama yetkisi yoktur. Bakanın altında ayrıca bakanlığın askeri olmayan tedarik, lojistik ve mali faaliyetlerini yürüten (sivil veya asker) idari yetkililer yeralmaktadır.

Bu denge kalıbı askeri profesyonelliği ve sivil denetimi azami düzeye çeker.[21] Sivil ve askeri sorumluluklar açıkça birbirlerinden ayrılmış ve askeri sorumluluklar sivil sorumluluklara tabi tutulmuştur. Başkan ve bakan siyasi meselelerle, askeri yetkili askeri meselelerle, daire şeflerinin emrindeki personelse idari meselelerle ilgilenmektedir. Profesyonel askeri yetkilinin yetki yelpazesi idari daireler

* Elbette ki, yürütme kaynaklı sivil-asker ilişkilerinin diğer olası yapıları da mevcuttur. Örneğin, bakanlığın başına bir subay getirilmesi bunlardan biridir. Ancak bu çalışmadaki analiz Amerikan deneyimi açısından geçerli üç ideal türle sınırlı olacaktır. Kimi durumlarda profesyonel askerler Savaş Bakanlığı görevine getirilmiş olsalar da, bu sık rastlanılan bir durum ve kabul gören bir uygulama değildir. Ciddi biçimde gündeme getirilen ve bakanlığın yerinde askerlere yer veren tek teklif, Donanma Bakanlığının üç deniz subayından müteşekkil bir kurulla ikame edilmesini öngören 1815 tarihli plandır. Teklif kabul görmemiş, başarısızlığa uğramıştır.

aracılığıyla askeri alan çerçevesinde sınırlanmakta, bakana tabi durumdaki yetki düzeyi ise onu siyasi kararlara müdahaleden uzaklaştırmaktadır. İdari ve askeri çıkarlar, Başkan'm yetkisi altındaki Bakan tarafından dengelenmektedir. İngiliz sivil-asker ilişkileri 19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana benzer bir anlayışla örgütlenmiş durumdadır. 1794-1870 yılları arasında Savaş Bakanlığı silahlı kuvvetlerin sivillere özgü işlerini idare etmiş ve doğrudan hükümdara bağlı olan Başkomutan askeri komuta ve disiplinden sorumlu tutulmuştur. Ancak 1870 yılında Kabine askeri yetkilinin Savaşın İdaresinden Sorumlu Devlet Bakanı'na bağlanmasında ısrarcı olmuşlardır. Başkomutanlık makamının 1895 yılında lağvedilmesi ve müteakiben Kraliyet Genelkurmay Başkanlığı'nın kurulmasıyla tam bir denge mekanizması oluşturulmuştur. Aynı sistem Amirallikte de geçerli olmuştur. Bu örgütlenme biçiminin oluşturulabilmesinin tek nedeni, Kral'ın çekincelerle de olsa başgeneralllik ve başamirallik rollerinin, Bagehot'un ifadesiyle anayasanın "payeden ibaret" bir kısmına dönüşmesine rıza göstermiş olmasıdır. "Etkin" denetim hiyerarşisi, Parlamento'dan Kabine'ye, oradan Başbakan'a, oradan Savaşın İdaresinden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na, oradan da askeri yetkili ile Savaş Bakanlığı'nın idari dairelerine uzanmıştır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde hiçbir Başkan, Başkomutanlıktan kaynaklanan anayasal işlevlerinin körelmesine izin vermemiştir. Bu yetkiler canlılığını korumakta, payeden ibaret kalmamaktadır. Dolayısıyla örgütlenmede denge kalıbına ulaşılması zor, sürdürülmesi ise bundan da zor olmuştur. Amerikan sivil-asker ilişkileri, neredeyse kaçınılmaz olarak, askeri profesyonelliği ve sivil denetimi zayıflatan başka düzenlemelere doğru yönelmektedir.

Koordine Düzeni, askeri ve idari işlevlerin Başkan'ın

hemen altında ayrılmasını öngörür. Bakanın sorumlulukları askeri olmayan idari görevlerle sınırlı olup, askeri yetkili askeri işlevlerini doğrudan Başkan'a bağlı olarak yerine getirir. İdari zincir Başkan'dan, Bakan'a, oradan da daire şeflerine; emir-komuta zinciri ise Başkan'dan askeri yetkiliye, oradan da silahlı kuvvetlere uzanmaktadır. Bu Anayasa'daki teoriyle uyum halindedir ve Başkan dışındaki tüm sivilleri askeri hiyerarşinin uzağında tutmaktadır. Ancak sivil denetimi sekteye uğratmaktadır. Askeri yetkilinin yetki yelpazesi askeri meselelerle sınırlanmış olmakla birlikte Başkan ile doğrudan temasına izin veren yetki düzeyi askeri yetkilinin siyasi konulara müdahalesine meydan vermektedir. Başkan normal şartlar altında askeri ve siyasi politikaların karşılıklarına fazla vakit ayıramayacak ölçüde diğer meselelerle meşgul olduğundan, askeri yetkili siyasi kararlar almak zorundadır. Başkan ile askeri yetkili arasındaki doğrudan ilişki ayrıca Başkan'ı askeri konulara elini bulaştırma konusunda cesaretlendirmekte ve yetkinliğe sahip olmadığı profesyonel askeri planlama ve komutaya müdahale etmesine neden olmaktadır.

Dikey Kalıp, Başkomutanlık mevzuatının yarattığı sorunu farklı ancak yine sivil denetime uygun olmayan bir şekilde çözümlemektedir. Bu düzende bakan ve askeri yetkili aynı sorumluluklara sahiplerdir. İdari daire şefleri profesyonel askeri yetkiliye, profesyonel askeri yetkili bakana, bakan ise Başkan'a bağlıdır. Başkan, Başkomutanlık makamını elinde tutmayı sürdürdüğünden ve Başkan ile askeri hiyerarşinin diğer birimleri arasında bir bağlantı oluşturulması gerektiğinden, bakana, Başkomutan vekili veya diğer bir isim altında emir-komuta zinciri içinde bir yer verilir. Ancak askeri yetkili, bakana bağlı kurumun tüm faaliyetleri üzerinde bir denetim kurarken, tamamen

askeri nitelikteki komuta ve planlama işlevleri, askeri yetkilinin, hiyerarşide, idari daire şefleri ile aynı düzeyde yeralan, askeri bir astına verilir. Bu durum, askeri yetkilinin, Başkan ile doğrudan temas kurmasını engeller, zira bakan ile aynı sorumluluklara sahiptir. Dolayısıyla, Başkan ile özel bir ilişki iddiasında bulunamaz ve hiyerarşide bakana bağlı olarak konumlandırılmalıdır. Öte yandan, bakana bağlı kurumun tüm faaliyetlerini denetler, bu nedenle de bakanı içi boş bir sözde yetkiliye indirgeyebilir. Bu kalıpta askeri yetkili siyasi ve idari sorumluluklarla, askeri komuta işlevlerini kendi şahsiyetinde toplamak suretiyle yetkinliğinin sınırlarını aşmaktadır. Daha üst bir yetki düzeyini, profesyonel statüsü açısından eşit şekilde zarar verici olan daha geniş bir yetki kapsamı uğruna feda etmektedir. Sadece Başkan'm değil, bakanın da askeri komuta görevi üstlendiği yolundaki anayasal mitin devam ettirilmesi gerçek olgulara ters düşmektedir.

Dolayısıyla Amerikan anayasal sistemi yürütme alanında dengeli bir sivil-asker ilişkileri kalıbının oturtulmasını kolaylaştırmamaktadır. Başkan'ın Başkomutanlık yetkisi yürütme yapısını kaçınılmaz olarak koordine veya dikey kalıplarından birine itmektedir. Askeri yetkilinin çıkarları onu hem Başkan ile doğrudan temas hakkı kurma, hem de bakanlığın idari ve askeri tüm veçheleri üzerinde genel bir denetim oluşturma arayışına yönlendirmektedir. Öte yandan Bakan ise hem Başkan ile tam bir temas hakkı ayrıcalığı sürdürmeyi, hem de emrinde kendine bağlı birçok ast ile çalışmayı amaçlamaktadır. Ne askeri yetkili, ne de bakan aynı anda her iki amacına birden asla ulaşamayacaklardır. Askeri yetkinin düzey ve kapsamı tersine bir ilişki görünümü arzetmektedir. Bakan'm ya hem askeri hem de idari veçheleri ele alan bir askeri şahsiyet tarafın-

dan bakanlığından koparılması, ya da askeri veçheden vazgeçip, askeri yetkilinin Başkan ile doğrudan temas hakkı sahibi olmasına rıza göstermesi kaçınılmazdır.

SİVİL DENETİM VE ANAYASAL DEVLET

Nesnel sivil denetim Amerika Birleşik Devletleri'nde varolmuştur, ancak bu düzenli orduların fiilen devre dışı bırakılmasına ve silahlı kuvvetlerin siyasi güç dışında kalmasına izin veren coğrafi tecritin ve uluslararası güç dengesinin bir sonucudur. Bu anlamda sivil denetim o denli etkin olmuştur ki, Amerikalılar bunu kendi yönetim sistemlerinin temel bir ilkesi olarak tanımlamışlardır. Fakat kendilerini kandırmaktalar. Coğrafyanın bir lütfunu Anayasa'ya atfetmekteler. Nesnel sivil denetim anayasa dışıdır, anayasal geleneğimizin değil, siyasi geleneğimizin bir parçasıdır. Sivil denetim bir anlamda siyasi partiler sistemi gibidir. Taslakçılar halk demokrasisinin yükselişini önceden tahmin edememişler, dolayısıyla siyasi partiler için herhangi bir düzenleme geliştirmemişlerdir. Askeri profesyonelliğin yükselişini öngörememişler, sivil denetim için herhangi bir düzenleme getirmemişlerdir. Bu konuların ikisi de Anayasa'da düşünülmemiştir; fakat bu konular anayasa dışındaki güçler tarafından mevcut hale getirilmişlerdir. Anayasa Büyük Britanya'dakine benzer güçlü bir parti sisteminin gelişiminin engellenmesine kendi çapında bir katkıda bulunmuştur. Anayasa Büyük Britanya'dakine benzer etkin bir sivil denetim mekanizmasının geliştirilmesinin engellenmesine de kendi çapında bir katkıda bulunmuştur. Yazılı bir anayasanın yarattığı sınırlamaların en güçlü bazı işlevsel zorunluluklar karşısında etkili olduğu görülmüştür.

Dolayısıyla soruyu şöyle sormak lazım: Anayasa'da değişiklikler yapmaksızın, mevcut çerçeve içinde sivil denetimi düzenlemek ne ölçüde mümkündür? Zorluklar hep aynı, ancak bu zorlukların hepsi de aynı düzeyde güçlü değil. Başkomutanlık mevzuatının sivil denetime ne ölçüde zarar verdiği daha ziyade o makamı işgal eden bireylere bağlıdır. Bu mevzuat askeri profesyonelliğe ve sivil denetime hiçbir şey katmamakta, aksine onlardan çok şey almaktadır. Başkomutan olmayan ve hiçbir askeri işlevi bulunmayan Britanya Başbakanı, silahlı kuvvetleri üzerinde Amerikan Başkanı'na oranla daha etkin bir denetime sahiptir. Mevzuatın en önemli olumlu kullanımı, Başkanlık yetkilerinin askeri olmayan alanlarda Kongre'ye karşı genişletilmesi olmuştur. Şayet mevzuat bu askeri olmayan çerçevede anlaşılırsa ve şayet başkanlar da anayasadaki hakları üzerinde bir kişisel kısıtlama uygulayıp, silahlı kuvvetlerin askeri komutasını, İngiltere Kralı'nın yaptığı gibi, fahri bir görev olarak algılarlarsa, sivil denetimin önündeki bu engel ortadan kalkar ve dengeli bir yürütme örgütlenmesi çalışır hale getirilebilir.

Milis mevzuatı askeri profesyonelliğin gelişimini silahlı kuvvetlerin sadece tek bir kesiminde doğrudan sekteye uğratmaktadır. Kongre'nin milis örgütlenmesi üzerindeki ikili denetimi ortadan kaldırması elbette ki mümkündür. Ancak Milli Muhafızlığın siyasi gücü karşısında bunun pek de olası gözükmediği anlaşılmaktadır. Hatta, mevcut durum dikkate alınırsa, bunun pek arzu edilir bir şey olmadığı dahi söylenebilir. En uygun yol, askeri federalizmin durumundan en iyi şekilde faydalanmaktan geçer. Muhafızlığın varlığı güçlü ve kullanıma hazır bir yedek güç örgütlenmesinin gelişimini kaçınılmaz olarak engelleyecektir. Anayasa Muhafızlığı güçlü bir siyasi unsura dö-

nüştürmüştür. Bu siyasi gücün Muhafızlığı etkin bir askeri örgütlenmeye dönüştürmesi de uzak bir ihtimal değildir. 1954'ün sonu itibariyle, Kara ve Hava Kuvvetleri Milli Muhafızlığı, Kara ve Hava Kuvvetleri Yedek Gücü'nün iki katı bir çapta, 400,000 kişilik bir maaşlı kadroya sahiptir. 1956 yılının başı itibariyle Muhafızlığın kara güçleri 21 piyade birliği, 6 zırhlı birlik, 9 alay çatışma birimi, 9 zırhlı süvari alayı, 123 uçaksavar taburu, 74 topçu taburu ve diğer ek birimlerden oluşmuş durumdadır. Hava Milli Muhafızlığı 27 hava savaşı filosu dahilinde örgütlenmiştir. Muhafızlığın savaş hazırlığı hali, tarihindeki en üst düzeye çıkarılmıştır. Uçaksavar birimleri ve avcı uçağı filolarının çoğu yarı-alarm statüsünde ülkenin hava savunmasına katılmışlardır.[22] Bizatihi yapısı itibariyle Milli Muhafızlık asla tam olarak nesnel sivil denetim çerçevesine sokulamaz. Ancak mevcut anayasal ve siyasi çerçeve dahilinde saygın bir yedek gücü oluşturmak hala mümkündür.

Nesnel sivil denetimi asıl köstekleyen anayasal unsur kuvvetler ayrılığıdır. Bu Amerikan yönetim sisteminin esasını oluşturmakta ve etkisi silahlı kuvvetlerin tümünde hissedilmektedir. Anayasa'da yapılacak temel bir değişiklik dışında hiçbir şey kuvvetler ayrılığı yapısını değiştiremez. Böylesi bir değişiklik yapılabilse dahi, bu değişiklik karşılığında ödenecek bedele değeceği hakikatten de bir hayli kuşkuludur. Sivil denetimin ve askeri profesyonelliğin ötesinde de bazı değerler vardır ve taslakçılar da Anayasa'yı yazarlarken bu değerleri gözönünde bulundurmuşlardır. Başka ülkelerin daha etkin sivil denetim sistemleri olabilir ama hiçbir ülkenin keyfi siyasi güç üzerinde bu denli etkin bir sınırlama sistemi veya yürütme birliği ile yasama çeşitliliği arasında bu denli özgün bir denge mekanizması yoktur. Profesyonel standartlara bağlı kalmaya

çalışan subayların da, sivil denetim uygulamaya çalışan sivil bakanların da kabine sistemine karşı kıskançlık hissetmesi kaçınılmazdır. Ancak böylesi bir sistem Amerika Birleşik Devletleri için uygun değildir. Kuvvetler ayrılığının çerçevesi dahilinde, bu ilkenin sivil denetim üzerindeki kötü etkilerini azaltacak kurumsal bazı ayarlamalar yapılabilir. Ancak bu etkileri tamamen gidermek mümkün değildir. Daha dar bir sivil denetim ölçüsü ve daha düşük bir askeri profesyonellik anlayışı, Amerikan halkının anayasal sistemin diğer faydaları uğruna ödemesi gereken bedellerdir.

8

İç Savaş Öncesi Amerikan Askeri Geleneğinin Kökenleri

AMERİKAN ASKERİ ANLAYIŞININ ÜÇ BAĞLAMI

Amerikan askeri geleneğinin üç bağlamı, teknikçilik, halkçılık ve profesyonelliktir. Bunların tümünün kökeni İç Savaş öncesine dayanır. Teknik unsur, askerlik mesleğine katkıda bulunan ve de mekanik beceri ve uzmanlık gerektiren bilim alanlarını kapsar: iyi bir subay, bir inşaat mühendisi, gemi tasarımcısı, haritacı veya hidrograf gibi, teknik beceri gerektiren bir alanda uzmanlığa sahip olmalıdır. Askeri teknikçiliğin kökenleri, 19. yüzyılın ilk yarısında yaygın biçimde serpilmekle birlikte, önemli bölümü Amerikan askeri anlayışına Jefferson döneminde yapılan katkılarla ortaya çıkmıştır. Teknik etki en çok, başta Donanma olmak üzere askeri eğitimde ve kurmay örgütlenmelerinde hissedilmiştir. Amerikan askeri anlayışının halkçı bağlamı, bilgi ve eğitim düzeyine bakılmaksızın genel anlamda tüm Amerikalıların askerlik sanatında kendilerini geliştirme yeteneklerini vurgular: bir subay, demokrasi ve özgürlükler gibi ideallerden ilham alan bir yurttaş-askerdir. Halkçı unsur daha ziyade Jackson dönemi demokrasi anlayışından türemiştir. Bu unsurun kurumsal yansımaları, daha ziyade subay kadrosuna giriş ve terfi sistemleri ile Kara Kuvvetleri'nin Jackson döneminde netleşen örgütlenmesinde belirginleşmiştir. Güneyin askeri ge-

leneğe bir katkısı olan savaş ilmi ve bu ilimde uzmanlaşmış askerlik mesleği fikirleri, 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde oluşmuş durumdadır. Ancak, askeri profesyonellik, Amerikan liberalizminin hakim özellikleri üzerinden yükselen teknikçi ve halkçı bağlamların aksine, 19. yüzyıl boyunca Amerikan gelişimini yönlendiren akımların dışında kalmış durumdaki muhafazakar bir azınlık kesimiyle özdeşleştirilmiştir. Askeri profesyonelliğin bir fikir olarak ifade edilmesini sağlayan Güney desteği, uygulamada ise bu fikri yenik düşürmüştür. Askeri profesyonellik, teknikçilik ve halkçılığın aksine, kurumsal yansımalardan yoksun kalmıştır. İç Savaş öncesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde kayda değer hiçbir askeri kurum varolmamıştır.

FEDERALİZMİN BAŞARISIZLIĞI: HAMİLTON'UN ZAMANSIZ PROFESYONELLİK GİRİŞİMİ

Askeri profesyonelliğin Amerika Birleşik Devletleri'nde kurumsal bir yapı kazanmasındaki başarısızlık aynı zamanda Federalizmin başarısızlığıyla doğrudan ilişkili olmuştur. Muhafazakarların neredeyse klasik bir örneği olan Federalistlerin temel değerleri, askeri etikin değerleriyle yakın benzerlikler taşımıştır. Federalistler, cumhuriyetin zorlu ilk yıllarında Amerika'nın güvenliğini korumakla sorumlu olmuşlar ve bu nedenle de askeri meselelere muhafazakarlığın gerektirdiği biçimde yakın bir ilgi duymuşlardır. John Adams, "Kara Kuvvetleri Hamilton'un hobisiydi" diye yazmış ve Adams'ın bizzat kendisi de ülkenin ikinci başkanı olarak ulusal savunma "gönlümde daima farklı bir yer tutmuştur" ifadesini kullanmıştır.[1] Federalistler devletin işlevleri arasında askeri güç gereksi-

nimini ve ulusal savunmanın önceliğini sürekli vurgulamışlardır. Güç siyasetini eleştirip, ondan kaçınmak bir yana, bu siyaset oyununu büyük bir haz ve dikkatli bir incelikle sürdürmüşlerdir. Washington'un Veda Söylevi'nde ortaya koyduğu, ulusun, "adaletin kılavuzluğundaki çıkarlarımızın öngördüğüne uygun biçimde savaşla barış arasında bir seçim yapabilmesi için" yeterince güçlü ve yeterince hassas olması gerektiği yönündeki tavsiyesi dahi, savaşın, devlet politikasının rasyonel bir aracı olduğuna dair profesyonel askerliğe özgü savaş kavramsallaştırmasını yansıtmaktadır.

Şayet Federalist muhafazakar yaklaşım bir entelektüel akım ve siyasi güç olarak merkezi rolünü 19. yüzyılda da sürdürebilseydi, askeri profesyonellik açısından üretken bir kaynak oluşturabilirdi. Ancak Federalistler, savaş ilmi ve askerlik mesleği Amerika'da işlevsel açıdan tatbiki mümkün hale gelmeden önce siyaset sahnesinden çekilmişlerdir. Dolayısıyla da, askeri güç gereksinimini vurgulamakla birlikte, bu gücün mesleki yönelimine dair gereksinim konusundaki görüşlerinde pek net olamamışlardır. Federalistlerin iki lideri, Washington ve Hamilton, siyasi makamdan askeri makama kolayca geçiş yapabilen, profesyonelliğin anti-tezi bir kişilik ortaya koymuşlardır. Aynı bağlamda, nesnel sivil denetimi konusunda kuvvetli bir kavrayış geliştirememişlerdir. Washington'un Kıta Kongresi'ne itaat göstermesi, asker sıfatıyla değil de bir yurttaş sıfatıyla mümkün olabilmiştir. Federalistler arasında sadece Hamilton askeri profesyonelliğin önemli unsurlarını öngörebilmiştir. Küçük bir askeri lider grubunun savaş ilminin esasları konusunda uzun süreli ve uzmanlığa dayalı bir eğitime tabi tutulmasının iş bölümünün zorunlu bir sonucu olduğunu savunmuş ve yöneticilerinin "savaş ilkele-

ri, bu ilkelerin gerektirdiği uygulamalar ve bu unsurların tümünü çevreleyen bilim alanları"nda eğitileceği, kapsamlı bir askeri yüksek okulun kurulması konusunda uyarılarda bulunmuştur.[2] Hamilton'un görüşleri askeri meseleler üzerine Federalist düşüncenin en gelişmiş örneği olsa da, birçok Federalist açısından dahi kabul edilemez bulunmuştur. Ve bundan daha da önemlisi, muhafazakar Federalist düşünce birçok Amerikalı açısından kabul edilemez bulunmuştur. Federalizmin 1800 yılında yaşadığı siyasi düşüş sonrasında Amerikan askeri geleneğinin başlangıç noktasını Hamilton'un yeni serpilmekteki profesyonellik anlayışı değil, Jefferson döneminde ortaya çıkan teknikçilik oluşturmuştur.

TEKNİKÇİLİK

JEFFERSON'A ÖZGÜ KAYNAKLAR: UZMANLAŞMA İLKESİ.

İç Savaş öncesinde Amerikan subaylarına çoğunlukla iyi eğitim verilmiş ve bilimsel bir öğretim sunulmuş, ancak bu öğrenim faaliyetleri tüm subayların paylaştığı ve onları toplumdaki diğer kesimlerden farklılaştıran bir özellik taşımamıştır. Bunun yerine, subaylar birçok farklı teknik ihtisas alanlarından birinde uzmanlaştırılmış ve bu alandaki yetkinlikleri onları diğer alanlarda eğitilen subaylardan ayırırken, aynı uzmanlık alanında silahlı kuvvetler dışında faaliyet gösteren sivillerle yakın bağlar geliştirmelerine yolaçmıştır. Bir başka ifadeyle, subay kadrosu farklı önem derecelerine sahip birçok alt-gruba bölünmüş ve muhtemelen de bu durum neticesinde, sözkonusu alt-gruplardan herhangi birinin sivil toplumun belirli bir kesimiyle bağları, ordu içi alt-grupların birbirleriyle aralarındaki bağlardan daha kuvvetli olmuştur. Kara Kuvvetleri subayı asker

zihniyetinden ziyade mühendis zihniyeti, Deniz Kuvvetleri subayı ise donanma zihniyetinden ziyade denizci zihniyeti taşımıştır. Sözkonusu dönemde Amerika'da henüz çeşitli teknik uzmanlık alanları üzerinden gelişip, bu alanları bir askeri amaç olarak sadece savaşa yönlendirilmiş bir konu çerçevesinde uyarlayacak, tabi kılacak ve birleştirecek farklı bir askerlik ilmi oluşmamış durumdadır. Teknikçilik, Avrupa'da profesyonellik tarafından genel anlamda ikame edildikten çok sonra dahi Amerikan askeri anlayışının önemli bir güç unsuru olarak varlığını sürdürmüştür. Bu gücünü, Amerikan kültürünün, kuramsal genellemelere ve neden-sonuç ilişkisine dayalı teleolojik amaç tanımlamalarına kendisiyle aynı düzeyde düşmanlık taşıyan pragmatik, ampirik, materyalist, pratik veçhelerinden almıştır. Kökenleri farklı bir siyasi-entelektüel akıma dayansa da, askeri teknikçilik daha ziyade Jefferson döneminin Amerikan askeri kurumları üzerindeki etkisinin bir ürünü olmuştur.

Diğer liberaller gibi Jefferson da düzenli askeri güçlere karşı pek ilgi ve istek duymamış ve profesyonel subaylığın ortaya çıkmakta olan özelliklerini farketmemiştir. Sivil ile asker arasındaki farklılaşmanın, "her iki tarafın da mutluluğu için yokedilmesi" gerektiğini öne süren Jefferson, bu anlamda nesnel sivil denetimi de gerekli bulmamıştır. Ancak kendisini takip eden birçok liberalin aksine, Jefferson ulusal savunma için belli bir plan geliştirmiştir. Jefferson Amerika Birleşik Devletleri'ne yönelik sürekli tehditleri ve savaş ihtimallerini küçümsememiş, reddetmemiştir. Askeri politikası, Hamilton'unki gibi, uluslararası ilişkilerin istikrarsız ortamının bir ürünüdür. Ancak iki politika esasları itibariyle geniş ölçüde farklılaşmış ve Jefferson'un askeri politikası, Hamilton'un "halkın askeri

egemenliğine" dayalı bir "dönüşüm"ü içeren ve aşırılıklar taşıyan programına liberal bir alternatif geliştirme çabası olarak ortaya çıkmıştır. Jefferson, Amerika Birleşik Devletleri'ni silahsızlandırmak bir yana, tüm ulusu silahlı bir gruba dönüştürmeyi arzulamıştır. "Düzenli bir orduyla sadece silahlı bir ulus başa çıkabilir; dolayısıyla ulusumuzu silahlı ve disiplinli tutmak daima önemlidir . . ."[3] "Her yurttaş bir askerdir" deyişinin sahibi Jefferson'a göre milis yapılanması yurt geneline yayılmalı, iyi örgütlenmeli, sınıflandırılmalı, disiplinli ve teçhizatlı olmalıdır. Nihayetinde, Jefferson'un askeri politikası Hamilton'un programından daha başarılı olmamıştır. Askerlik hizmeti zorunluluğunun toplum geneline yayılması fikri, aslında askerlik hizmetin ortadan kaldırılmasıyla aynı anlamı taşımıştır. Kongre, düzenli orduyu, liberal bir orduyla ikame etmek yerine, yok denecek kadar dar bir hacimle sınırlamayı tercih etmiştir. "Kökten çözüm", "dönüşüme" üstün gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, barış zamanlarında acil durumlarla ilgilenmek üzere bir milis gücü bulundurulması ve savaş zamanlarında düzenli bir ordu oluşturulması gibi Jefferson tarafından ortaya konulan önerilere yönelmemiş, barış zamanlarında acil durumlarla ilgilenen bir düzenli ordu bulundurup, savaş durumlarında ise milisleri silah altına almıştır. Hamilton'un programının liberal bir toplumda tatbiki mümkün olmamıştır, zira program liberalizmin ilkelerine ters düşmüştür; Jefferson'un programının tatbiki mümkün olmamıştır, zira program toplumun ilkelerine ters düşmüştür.

Askerlik ilmi ve askeri liderliğe dair Jefferson yaklaşımı, sözkonusu yaklaşımın askeri güç kuramını yansıtmıştır. Jefferson yanlıları bir askeri güç oluşumuna dair gereksinimi kabullendikleri gibi, belirli bir askeri bilgi ve eği-

tim düzeyine dair gereksinimi de kabullenmişlerdir. Ancak askeri gücü sivil nüfusla özdeşleştirdikleri gibi, askeri ve sivil beceriler arasında bir farklılaşma da görmemişlerdir. Nicel olarak, askeri gücün toplumun bütününden, nitel olarak da, askerlik ilminin, diğer bilim dallarının oluşturduğu bütünden ayrıştırılamayacağına inanmışlardır. Jefferson, "erkek yurttaşlarımızın tümünü eğitmeli ve belli sınıflara ayırmalı" ve "askeri öğretimi yüksek okul eğitiminin düzenli bir parçası haline getirmeliyiz" demiştir. Askerlik mesleğinin gerektirdiği beceriler, sivillere özgü birçok mesleğin gerektirdiği becerilerin aynısı olduğundan, askeri öğretimin tüm topluma yayılabilmesi mümkün olmuştur. Amerikan Kara ve Deniz Kuvvetleri subayları tarafından 1830'lar öncesinde geliştirilen kısıtlı yazında, teknik konular askeri konulara oranla çok daha geniş bir yer tutmuştur. Jefferson döneminin tercih ve ilgisi Aydınlanmacı bilim adamına yönelik olmuştur; bu bağlamda iyi bir subayın özel bir bilimsel beceride uzman olması gerektiği düşünülmüştür.

Kara Kuvvetleri subay kadrosunun teknikçilik eğilimi, Fransızların Amerikan askeri anlayışı üzerindeki etkisiyle güçlenmiştir. Fransa'nın bu etkisini besleyip büyüten de yine Fransız kurumlarıyla kültürüne büyük yakınlık hisseden Jefferson ve yandaşları olmuştur. Amerikalılar, Fransızları örnek almak suretiyle, istihkamları, topçuluğu ve mühendisliği ön plana çıkarmışlardır. West Point'in ilk yıllarında okulun önde gelen dahi yöneticisi Sylvanus Thayer, Fransız eğitim tarzını dikkatle incelemiş ve neticede Fransa'nın "askeri ilmin membası" olduğu yönündeki görüşleri kuvvetlenmiştir. Büyük Ecole Polytechnique modelini uygulamak ve Fransız eğitmenleriyle Fransız ders kitapları kullanmak suretiyle West Point'i Fransız askeri

okulları tarzında bir kalıba sokmaya gayret etmiştir. Kara Harp Akademisi'nin 19. yüzyılın ilk yarısında Halleck ve Mahan gibi eğitimlerinde olağanüstü başarı göstermiş mezunları, öğrenimlerini sürdürmeleri amacıyla Prusya'ya değil de Fransa'ya gönderilmişlerdir. Jomini'nin* askeri harekatların önemli veçheleri üzerinde nihai sözleri söylediği düşünülmüş ve Amerikan piyade, süvari ve topçu taktikleri, Fransız Kara Kuvvetleri modelini örnek almıştır. Akademi ve genelde Kara Kuvvetlerinin tümü üzerindeki Fransız etkisi bu alanlarda teknik ve bilimsel başarılara erişilmesine katkıda bulunduysa da, Kara Kuvvetleri'nin askeri amaçlarından uzaklaşılmasına yolaçmıştır.[4]

EĞİTİM: WEST POINT'TEKİ MÜHENDİSLİK OKULU. Amerikan askeri eğitimi amaçları itibariyle İç Savaş sonrasına kadar neredeyse tamamen teknik eğitimin özelliklerini taşımıştır. Yüksek askeri ilim ve strateji gibi konularda öğrenim ya hiç olmamış, ya da pek dar kapsamlı tutulmuş ve Prusya'daki hazırlık okulları veya Berlin Kriegsakademie ile karşılaştırılabilecek hiçbir Amerikan askeri eğitim kurumu oluşturulmamıştır. Jefferson döneminin Amerikan askeri anlayışı üzerindeki en belirgin ve kalıcı etkisi West Point'teki askeri akademide görülmüştür. Hamilton 1799 yılında gündeme getirdiği önerilerinde beş okul oluşturulması fikrini savunmuştur: öğrencilerin iki yıl süresince "askerlik sanatının farklı alanlarında mükemmel bir bilgi düzeyine erişmelerini sağlayacak" eğitimden geçecekleri

* Baron Antoine Henri de Jomini (1779-1869): Fransız general ve askeri düşünür. Özellikle 1804 yılında yayınlanan *"Traité des grandes opérations militaires"* (Büyük Askeri Harekatlar Üzerine Bir İnceleme) ve 1837 yılında yayınlanan *"Précis de l'art de la guerre"* (Savaş Sanatının Özü) adlı çalışmalarıyla başta ABD olmak üzere Batılı ülkelerin askeri formasyonlarında önemli rol oynamıştır. (Ç.N.)

bir Temel Eğitim Okulu ve temel derslerin tamamlanmasından sonra yüksek mühendislik ve topçuluk, süvari, piyade ve denizcilik alanlarından herhangi birinde uzmanlık eğitimi için gidecekleri dört ihtisas okulu.[5] Bu tür bir eğitim örgütlenmesi, bir bütün olarak askerlik ilminin özüne ilişkin eğitimin yamsıra uzmanlık alanlarına dair unsurlar üzerinde de eğitim veren gerçek anlamda bir mesleki akademinin oluşmasını sağlayabilecekti. Jefferson'un 1802 yılında West Point'te kurduğu eğitim kurumu ise Hamilton'un önerdiği askeri üniversite örgütlenme yapısının sadece beşte birini karşılamıştır. West Point neredeyse tamamen Mühendisler Kıtası oluşumunu takip etmiştir. Ana amacı askeri ve sivil alanlarda istihdam edilmek üzere mühendisler yetiştirmek olmuştur. St. Cyr'den ziyade, Ecole Polytechnique'in muadili bir okul özelliği taşımış, askerlik mesleği üzerine bir mesleki akademi olarak değil de, uygulamalı bir fen okulu olarak tüm ulusa hizmet vermek üzere tasarlanmış bir teknik enstitü çerçevesinde yapılanmıştır. Jefferson, West Point'in ilk okul komutanı olarak, bu göreve atanması öncesinde hiçbir askeri tecrübesi bulunmayan, ancak istihkamların inşasında görev alıp, icracı bir bilim adamı olarak ün kazanan Jonathan Williams'ı atamıştır. Jefferson daima Akademi'nin askeri faaliyetlerinden ziyade bilimsel faaliyetlerine ilgi duymuştur.

West Point'in Jefferson dönemine dayanan kökenleri, Amerikan askeri eğitiminde teknik alanlara vurgu yapılması geleneğini başlatmak suretiyle, uzun bir süre kalıcılığını koruyan olağanüstü bir etki yaratmıştır. Akademi'nin İç Savaş öncesindeki en önemli katkıları, Jefferson'un da arzuladığı gibi, mühendislik ve fen bilimleri alanlarında görülmüştür. Okul, İç Savaş sonrasına değin, varlığını Mühendisler Kıtası'nm bir parçası olarak sürdürmüş, okul yö-

neticisinin de yine bu bölümden atanması zorunluluğu getirilmiştir. Ders programının büyük çoğunluğunu mühendislik dersleri oluşturmuştur. Mühendislik Bölümü 1812 yılında kurulmuş, Taktik Bölümü'nün kurulması için gerekli olan Kongre kararının alınması ise 1858 yılına değin mümkün olmamıştır. Askeri konular askeri mühendisliğin yan dalları olarak düşünülmüş, bizzat askeri mühendislik ise inşaat mühendisliğinin bir alt kolu olarak görülmüştür. Bir gözlemcinin de belirttiği gibi, İç Savaş döneminde Akademi'de "strateji ve büyük taktik, askeri tarih veya Savaş Sanatı olarak bilinen alanlarda eğitim" verilmemiştir.[6] Akademi mezunlarına yönelik özel kuruluşlar kaynaklı yoğun bir talep görülmüş, mezunlar ayrıca devlet tarafından topoğrafik araştırmalar, demiryolu inşaatları ve diğer iç gelişim projelerinde istihdam edilmişlerdir. İç Savaş öncesindeki yıllar boyunca Akademi mezunları özelliklerini askerlik alanında verdikleri hizmetlerden ziyade sivil meslek alanlarında sergilemişlerdir. West Point generallerden çok demiryolu şefleri yetiştirmiştir. Birçok öğrenci Akademi'ye Kara Kuvvetleri subayı olmaktan ziyade bilim adamı veya mühendis olmak için girmiş ve Akademi bilime, keşiflere ve iç gelişime katkıları nedeniyle ulus nezdinde varlık gerekçesi kazanmıştır. 1835 öncesinde, West Point, Amerika'da teknik eğitimin gelişiminde yönlendirici bir etkiye sahip olmuştur. 1870 öncesinde kurulmuş bulunan ondokuz mühendislik okulunun çoğu-ki bunlara Harvard ve Yale'de dahildir- Askeri Akademi ile pedagojik bir bağlantı içinde olmuştur. Dolayısıyla İç Savaş öncesinde West Point'in mesleki askerlik eğitimine girişte gerekli olan iki unsur açısından eksiklikleri mevcuttur. Öğrencilerine serbest bilimlerde geniş bir temel kazandırmadığı gibi, askerlik ilminin temel özelliklerini de verememiştir.

Teknikçilik 1860'lardan önce donanma eğitiminde Kara Kuvvetleri'nde olduğundan çok daha hakim bir konuma sahip olmuştur. Ancak bu hakimiyetin sebeplerinin tamamen Jefferson dönemine özgü unsurlardan kaynaklandığını söylemek mümkün değildir. İlk dönemlerde gemiciliğe ağırlık verilmiş ve donanma subayları sıklıkla doğrudan ticari filolardan temin edilmiştir. Daha sonra, buharın devreye girmesiyle birlikte, genel ilgi deniz mühendisliği üzerinde yoğunlaşmıştır. 1845 öncesinde subaylar genel olarak uygulama-yoğun ve üstün körü bir eğitimden geçirilmişlerdir. Denizcilik Okulu'ndan teğmenliğe geçişte subay adaylarının tabi tutulduğu sınavlar sadece yön tayini ve gemiciliği konu almış ve Deniz Kuvvetleri'nde bir subayın eğitimi için tek yerin geminin güvertesi olduğuna dair güçlü bir gelenek yerleşmiştir. En nihayet, West Point benzeri bir denizcilik okulunun yasal bir kurumlaşma çerçevesine kavuşması arzusu genel kabul görmüştür. Ancak bu okulun yapısı da yine teknikçi bir anlayışla tasarlanmıştır. Örneğin 1814 yılında Bakan Jones sadece teknik konularda eğitim verilmesi gerektiğini savunmuş, ancak böylesi bir eğitimle "bir deniz subayının kemale erebileceğini" düşünmüştür.[7] 1841 yılında ise Bakan Upshur buharlı gemilerin devreye girişinin subaylardaki bilimsel yetkinlik düzeyinin yükseltilmesini gerektirdiğini öne sürmüştür. Deniz Harp Akademisi en nihayet 1845 yılında kurulduğunda ders programının West Point'teki programla, inşaat mühendisliği yerine denizcilik teknolojisi dersinin verilmesi dışında, yakın bir benzerlik taşıdığı görülmüştür. Deniz Kuvvetleri'nde kuramsal eğitime muhalefet, takip eden onyıllar boyunca, gücünü sürekli korumuştur.

KURMAY ÖRGÜTLENMESİ: JEFFERSON DÖNEMİNE ÖZGÜ DONANMA TEKNİKÇİLİĞİ, 1815-1885. Teknikçiliğin hakim konumu aynı zamanda Kara ve Deniz Kuvvetleri'ndeki idari kurmay hizmetlerine yüklenen kilit role de yansımıştır. Bu dönem boyunca, ne Savaş Bakanlığı, ne de Donanma Bakanlığı, mesleki bilgiyi askeri harekatlar ve savaşa uygulamakla yükümlü gerçek bir kurmay karargahına sahip olmamıştır. 1813 yılında kurulan Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı general rütbesinde bir komutan yardımcısı, general rütbesinde bir levazım subayı, yine general rütbesinde savaş teçhizatları sorumlusu, bir maaş katibi, yardımcı topografi mühendisi ve bunların yardımcılarından meydana gelmiştir. Bu Kurmay Başkanlığı örgütlenmesinin Kara Kuvvetleri üzerindeki nüfuzu, teorik olarak Kara Kuvvetleri'nin çıkarlarını temsil etmekle yükümlü olan, fakat gerçekte sonuna kadar siyasi çekişmelere batmış bulunan Kuvvet Komutanı'nın konumuyla dengelenmiştir. Teknik branşlar ayrıcalıklı bir statüden faydalanmışlardır. Mühendislik, Harp Nizamnamesi'nde, "askerlik ilminin en yüksek dalı" olarak tanımlanmıştır.[8] İç Savaş'm hemen öncesindeki yıllar boyunca Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin gayretlerinin önemli bölümü, özünde sivillere özgü uğraşılar olan keşiflere, bilimsel araştırmaya ve iç gelişime teksif edilmiştir.

Jefferson ve yandaşlarına özgü teknikçiliğin askeri örgütlenme üzerindeki etkisine dair en kayda değer örnek, örgütlenme yapısına 1812 Savaşı'ndan hemen sonra, Madison Yönetimi sırasında, son şekli verilen Deniz Kuvvetleri'nde görülmüştür. O dönemde kurulan ve 20. yüzyıla kadar hakimiyetini koruyan bu örgütlenme kalıbında askeri uzmanlık kesin olarak teknik uzmanlıkla özdeşleştirilmiş ve savaş sırasında deniz harekatlarının geniş anlamda

yürütülmesine dair mesleki bilgi gerekliliği aynı mantıkla kesin olarak reddedilmiştir. Dolayısıyla, Deniz Kuvvetleri örgütlenme yapısı bu şekliyle askerliğe özgü mesleki çıkarların temsili açısından herhangi bir düzenleme içermemiş ve sonuç olarak sivil-asker ilişkilerinin idaresine ilişkin üç ideal tipin gerektirdiği örgütlenmelerin hiçbirine benzememiştir. Bunun yerine tam anlamıyla profesyonellik öncesi bir örgütlenme yapısı görünümü taşımıştır.

1798'den 1815'e kadar Donanma Bakanlığı bir Bakan ve sivil olsun askeri olsun bakanlığın tüm işlerini yürüten birkaç katipten oluşmuştur. 1812 Savaşı'ndan sonra daha geniş bir kurmay örgütlenmesine dair talebin ortaya çıkmasıyla birlikte Kongre kaptan düzeyinde üç komutandan müteşekkil bir Donanma Komisyon Heyeti kurmuştur. Heyet Bakan'ın hemen altında konumlandırılmış ve Bakan ile aynı sorumlulukları paylaşmıştır. Heyete ve Bakan'a aynı anda tedarik ve inşaat gibi sivil görevlerle savaş gemilerinin sevk ve idaresi gibi askeri görevler eşit düzeyde atfedilmiştir. Kongre'nin niyetinin dikey bir örgütlenme sistemi kurmak olduğu açıktır. Ancak Donanma Bakanı Benjamin Crowninshield bu görüşü paylaşmamıştır. Heyet, ilk dönemlerindeki çalışmalarından birinde Bakan'dan bir filonun sevkedileceği yer hakkında bilgi vermesini talep etmiştir. Crownshield, Heyet'in sadece sivil-sınai meseleler üzerinde odaklanması gerektiğini belirterek bu talebi reddetmiştir. Başkan yasanın Crownshield'in düşündüğü şekliyle yorumlanmasını desteklemiş ve bu dönemden 1842 yılma kadar Heyet'i oluşturan üç donanma subayı Bakanlığın sivil faaliyetleri ile ilgilenirken, Bakan askeri faaliyetleri yönetmiştir.

Bu sistem yüzeyde saçma bir paradoks gibi gözükmüştür. Aslında ise ardında bir mantık mevcuttur. Deniz Kuv-

vetleri'nin sivil faaliyetleri, askeri faaliyetlerine oranla çok daha fazla ihtisas gerektiren teknik meseleler olmuştur. Savaş gemilerinin tasarımı, inşası ve teçhizi ile Donanma serenlerinin idaresi uzmanlık gerektiren görevlerdir. Disiplin, personelin sevki ve gemilerin idaresi, bu teknik görevlerle karşılaştırıldığında, nispeten basit meseleler olarak gözükmüşlerdir. Bir bürokrat bunları idare edebilir, ancak teknik görevleri yerine getirmesi asla mümkün değildir. Bakan'ın Deniz Kuvvetleri'nin askeri meselelerini halletme yetkinliği taşıdığı fikri, 1820'lere dek hüküm süren ve bu göreve denizcilik deneyimi olan birinin atanmasını öngören gelenekle kuvvetlenmiştir. Deniz Kuvvetleri örgütlenme yapısının ardındaki mantık 1839 yılında Donanma Bakanı Paulding tarafından açık şekilde beyan edilmiştir. Paulding, Bakanlığının görevlerinin iki doğal sınıfa ayrıldığını belirtmiştir. İlk sınıf görevler deniz kuvvetlerinin hacmi ve dağılımı ve de deniz kuvvetleri personelinin idaresi, sevki ve disiplini gibi "devletin daha genel ve kapsamlı çıkarlarına ilişkin sorumluluklardan oluşmuştur". İkinci sınıf görevler ise "deniz kuvvetlerinin inşası, teçhizatı ve bakımına ilişkin tüm sorumlulukları" içermiştir. Bakan'a göre ilk sınıftaki görevler "hiçbir özel teknik veya mesleki bilgi veya deneyim gerektirmemiştir. . ." Dolayısıyla, Bakan'ın bu görevleri doğrudan yerine getirebileceği düşünülmüştür. Ancak ikinci sınıf görevlerin yerine getirilmesi "uzun bir mesleki deneyim gerektirmekte olup, bu görevlerin yetkin donanma subaylarının gözetimi altında daha kusursuz şekilde başarılabileceği" savunulmuştur.[9] Heyetin 1842 yılında "daire sistemi" ile ikame edilmesi dahi Jefferson dönemine özgü bu kalıpta herhangi bir değişiklik yaratmamıştır. "Daire sistemi" ile evvelce Donanma Komisyonu Heyeti tarafından bir bütün olarak

yerine getirilen görevler, Serenler ve Doklar Dairesi, Teçhizat ve Tamirat Dairesi, Tedarik ve Giyim Dairesi, Silah ve Hidrografi Dairesi ve de Tıbbi ve Cerrahi Daire adı altında beş daireye dağıtılmıştır. Profesyonel askeri görüşün Deniz Kuvvetleri yapılanmasında temsili açısından hiçbir düzenleme yapılmamış ve bu işlevi eskiden olduğu gibi yine Bakan yerine getirmeye çalışmıştır.

Deniz Kuvvetleri'nin askeri faaliyetleri karmaşıklaştıkça Bakanların bu faaliyetleri yönetecek yetkinlikte olmaları kaçınılmaz biçimde zorlaşmıştır. Bu zorluk savaş zamanlarında acı biçimde ortaya çıkmıştır. İç Savaş sırasında Bakan yardımcılığı görevine Donanma'nın askeri şefi olarak görev yapmak ve Donanma strateji ve harekatlarını yönetmek üzere eski bir donanma kaptanının atanması gerekmiştir. Bu görevli doğrudan Lincoln'e bağlı olmuş ve savaş sırasında deniz kuvvetleri örgütlenmesi kısa bir süre için "koordinasyon kalıbı"na yaklaşmıştır. Ancak 1869 yılında Donanma Bakanlığı Yardımcılığı makamı kaldırılmış ve Deniz Kuvvetleri savaştan önceki profesyonellik öncesi örgütlenmeye geri dönmüştür. Bunu takip eden otuz yıl içinde çeşitli dönemlerde herhangi bir savaş tehdidi ortaya çıktığında Deniz Kuvvetleri'nde alelacele askeri planlamadan sorumlu ad. hoc. (kısa süreli ve bir görevle sınırlı) bir profesyonel heyet oluşturulması gerekmiştir. İspanya-Amerika Savaşı sırasında askeri harekatları yönetmek üzere bir Donanma Strateji Heyeti oluşturulmuştur. Ancak barış zamanlarında askeri planlama ve strateji gibi görevler doğrudan sivil bakanın sorumluluğu altında kalmış ve Deniz Kuvvetleri dahilinde askeri liderlerin varlığı yine teknik daire şefliği görevleriyle sınırlandırılmıştır. West Point'te teknikçiliğe ağırlık verilmesinin Kara Kuvvetleri'nde askeri profesyonelliğin ortaya çıkışını

sekteye uğratması gibi, deniz kuvvetleri örgütlenmesinde mevzilenmiş teknik odaklanma da 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde Donanma'daki profesyonel reform yanlıları açısından en büyük engellerden birini teşkil etmiştir.

HALKÇILIK

JACKSON'A ÖZGÜ KAYNAKLAR: KAYNAŞMA İLKESİ. Ayrı bir askerlik ilminin bulunmayışı bir yandan subayı teknik ihtisaslaşmaya yönlendirirken, diğer yandan da subaylık için herhangi bir ihtisas alanı yetkinliğinin gerekmediği şeklinde bir sonuca varılmasına neden olmuştur. Mesleki yargı standartlarının eksikliği halka özgü standartların uygulanması açısından uygun bir ortam yaratmıştır. Askerlik hizmeti de, sivil hizmetler gibi, kaçınılmaz olarak, yönetimdeki siyasi liderlerin gizli amaçları doğrultusunda kullanılmıştır. Subay kadrosunun farklı uzmanlık alanlarına bölünmesi kadronun belirli kesimleriyle, bu kesimlerin sivil hayattaki muadili gruplar arasında farklı köprüler kurulmasına yolaçmış, popüler siyasetin subay kadrosuna nüfuzu ise kadro ile Amerikan yaşamını yönlendiren ana akımlar arasında geniş bir bağ yaratmıştır. Bu bağ Amerikan kültüründeki halka yaygın, amatör, demokrat ve idealist unsurları yansıtmıştır. Bu durum öncelikle Jacksonist Demokrasi'nin bir ürünüdür.

Jacksonist Demokrasi askeri meselelere yönelik liberal ilgisizliği başlatmıştır. 1815 sonrasında, Kızılderili yerli gruplar bir yana bırakılırsa, Amerikan güvenliğine yönelik önemli bir tehdit bulunmamıştır. Dolayısıyla bu dönemde artık askeri savunmaya yönelik liberal bir plana ihtiyaç hissedilmemiştir. Dış tehditlerin ortadan kalkması, artan askeri profesyonelleşme zorunlulukları ile birleşin-

ce, yurttaş-milisliğe ve teknik uzmanlığa yönelik olumlu yaklaşımdan, tüm askeri kurumlara yönelik olumsuz bir yaklaşıma doğru bir dönüşüm ortaya çıkmıştır. Jacksonistler Jefferson politikasının klişelerini tekrarlayıp durmuş, ancak bunları uygulamaya geçirmek için herhangi bir teşebbüste bulunmamışlardır. Düzenli bir ordunun varlığının yarattığı tehlikelere dikkat çekip, milis örgütlenmesini özgürlüğün kalkanı olarak nitelendirmişler, ancak ne Düzenli Ordu'yu ortadan kaldırmış, ne de milis örgütlenmesini etkin bir askeri güce dönüştürebilmişlerdir. İç Savaş öncesindeki otuz yıl boyunca, milis birlikleri askeri disiplin ve askeri beceriden yoksun, neredeyse tam anlamıyla sosyal örgütler haline gelmişlerdir.[10] Jefferson tüm yurttaşların asker olarak eğitilmelerini istemiş, Jacksonistler ise tüm yurttaşların eğitimden geçmeksizin asker olabileceklerini varsaymışlardır. Jefferson dönemi subayı için teknik yetkinlik gerekliliği sözkonusu olmuş, Jackson dönemi subayından ise militan bir heyecan göstermesi beklenmiştir. Jackson'un subaylık yaklaşımı, Jefferson'un teknikçi yaklaşımının aksine, tam anlamıyla entelektüel-karşıtı bir özellik ortaya koymuştur.

Askeri meselelere yönelik Jacksonist tavrın ayrıştırıcı özelliği, aristokrat bir kurum olarak algıladığı subay kadrosuna karşıtlığı olmuştur. Bu düşmanca tutum, hem ulusun güvenliğinden, hem de döneme hakim olan genel ruh halinden kaynaklanmıştır. Jacksonizmin birleşik ve homojen halk kavramsallaştırması toplumsal farklılaşma yaratacak herhangi bir örgütlenme yapısı ile uyumlu olmamıştır. De Tocqueville'in de gözlemlediği gibi, eşitlik güdüsü, tekdüzelik güdüsüne dönüşmüştür. Ancak tekdüzelik, çok yönlülükle ilişkilidir. Tüm yurttaşlar benzerdir, zira hepsi her şeyi yapabilir. Jefferson "her yurttaş bir asker-

dir" sloganında ifadesini bulan silahlanmış bir ulus arayışı içindeyken, Jacksonistler, "kaynaşma prensibi"nde ifadesini bulan birleşmiş bir halk arayışı içinde olmuştur. Bir kongre komitesinin de ifade ettiği gibi, "Amerikan ulusu toplumun tüm kesimlerinin kaynaştırılmasını öngören büyük prensip" üzerinde kurulmuştur. Tüm profesyonelleşme anlayışlarına şüphe ile yaklaşılmıştır. Yeni yeni ortaya çıkan askerlik mesleği de daha başlangıçta bastırılmıştır. "Hür bir Devlette, en güvensiz ve siyasi açıdan en uygunsuz olan şey, ordunun gelenekleri, çıkarları ve hissiyatı itibariyle, toplumun diğer kesimlerinden ayrıştırılmasıdır."[11]

PERSONEL: KONGRE ATAMALARI VE YAN GEÇİŞ. Jacksonizmin Amerikan askeri geleneğine en belirgin etkisi giriş ve terfi sistemlerinde görülmüştür. West Point Jacksonizmin düşmanca tutumunun en öncelikli hedefi olmuş, West Point'e yönelik eleştiriler, Akademi'nin ders programı ve yöntemleri üzerinde değil de, öğrencilerin okula kabul edilme şekilleri ile mezunların Kara Kuvvetleri'ndeki orta düzey komuta görevlerine atanma yoğunluğu üzerinde odaklanmıştır. Jacksonistler açısından, bir subay için ihtisaslaşmış bir beceri gerekmediği gibi, herkesin kendi seçtiği bir mesleğe yönelmesi doğal bir haktır. Jackson Yönetimi'nin Savaş Bakanı dahi "Kara Kuvvetleri'ne giriş ayrıcalığı"nı reddetmiş ve erat sınıfından yapılacak terfilere gerekçe olarak devrim Fransası'm göstermiştir. Bizzat Jackson, kendi oluşumunun da kaynağı olan ve farklı bir subay kavramsallaştırmasını sembolize ettiğini düşündüğü Akademi'ye açık bir antipati beslemiştir. Jackson Yönetimi sırasında, West Point'te disiplin giderek çökmüş ve en nihayet West Point'teki eğitim yöntemlerini belirleyen ve

şekillendiren Sylvanus Thayer, iktidar yandaşlarının atamasına dayalı sistemin devreye girmesine duyduğu nefret neticesinde istifa etmiştir. Jacksonistlerin Akademi'ye yönelik saldırıları 1837 yılında, West Point hakkında soruşturma yürütmek üzere seçilmiş bir kongre komitesinin okulun kapanmasını önermesiyle zirveye ulaşmıştır. Komitenin bildirdiği görüşe göre, Akademi ülkenin kurucu atalarının prensiplerini ihlal etmiş ve "devletin diğer birimleri gibi tüm yurttaşlara açık olması gereken" Düzenli Kara Kuvvetleri'ndeki görev ve makamlar üzerinde bir tekel oluşturmuştur. Komite, Akademi'nin en büyük sorununun her şeyi "eğitim ve disiplin"den ibaret görmesi yönündeki varsayım olduğunu savunmuştur. Kongre komitesi, ayrıca, West Point'in yarattığı askeri kastın, doğuştan hür Amerikan yurttaşlarına önderlik edebilecek bir güce sahip olmadığı görüşünü taşımıştır. Komite'ye göre, savaşta başarı sadece "tabiatları itibariyle bu başarıya zaten erişebilecek nitelikte olan" kimseler için mümkündür. "İlimirfan fiyakalarım" savurup bir kenara atan komite, 19. yüzyıl askeri deha kavramını çok süslü ifadelerle yeniden canlandırmıştır. Komite, raporunda, okula öğrenci seçiminde zenginlerin fakirlere tercih edildiğini öne sürmüş, ancak bu iddiasını doğrulayan kesin bir kanıt bulunmadığını kabul etmiştir. Kongre oluşturduğu komitenin tavsiyelerine uymayıp, West Point'i kapatmamakla birlikte, komitenin yansıttığı düşmanca tutum hakimiyetini sürdürmüş ve eyalet yasama organları New York'taki bu "aristokrat kurum"un, "liberal kurumlarımızın ruh ve idrakiyle hiçbir şekilde bağdaşmadığı" eleştirisini yöneltmişlerdir.[12]

Jacksonist karşıtlığın en kalıcı mirası, Akademi'ye yapılan atamalarla ilgili olarak Kongre'nin uyguladığı atama sistemi olmuştur. 19. yüzyılın ilk on yılında okul öğrencile-

ri askeri yetkililer tarafından belirlenmiştir. Ancak 1820'li ve 1830'lu yıllarla birlikte aday sayısı atanabilecek öğrenci sayısını aşıp, Akademi'nin aristokrat ve plütokrat bir yapı taşıdığına dair iddialar doğrultusunda kuruma yönelik saldırılar arttıkça, atamaların Kongre seçim bölgelerinde dağılıma tabi tutulması geleneği gelişmiştir. 1840'h yılların başından itibaren atamalar Temsilcilerin tavsiyeleri doğrultusunda yapılmış ve kongre üyeleri bu atamalara kendi yetki alanlarının normal bir parçası olarak görmeye başlamışlardır. Sistem, Kongre'nin harp okulu öğrencilerinin kongre seçim bölgelerinde eşit biçimde dağılımını ve her öğrencinin kendisini tavsiye eden seçim bölgesinde yerleşik olması şartını getirdiği 1843 yılında resmi bir nitelik kazanmıştır. Deniz Harp Akademisi'nin 1845 yılında kurulmasından hemen önce Kongre, subaylığa geçiş hakkı kazanan okul öğrencilerinin atamalarının, eyaletlerin ve diğer ülke topraklarının Kongre'deki Temsilci ve Delege sayıları nispetinde dağılımına uygun olarak yapılması şartını getirmiştir. Ataması yapılan her adayın atamasını yapan eyalette mukim olması gerektiğinden, Donanma Bakanlığı tüm atamalarında adayın, bağlı bulunduğu seçim bölgesinin temsilcisinin önerilerine bağımlı kalmıştır. Kongre 1852 yılında deniz subaylığına geçiş için kongre tarafından aday gösterilme ön-şartına dayalı sistemi resmileştirmiştir.[13] Kongre atama sistemi halka dayalı öznel sivil denetim geliştirme yönünde ham bir çaba olsa da Amerikan askeri kurumları üzerinde kalıcı bir etki yaratmıştır.

Sivil yaşamdan üst rütbede subay kadrolarına doğrudan yan geçiş de, İç Savaş öncesinde sık rastlanır bir uygulama olmuştur. Bu bazı bakımlardan öteden beri görülen bir uygulama olsa da, Jacksonistler döneminde çok daha yaygın hale gelmiştir. Örneğin 1836 yılında dört ağır süva-

ri alayı oluşturulduğunda, bu alaylarda görev yapmak üzere otuz subay siviller, dört subay ise West Point mezunları arasından görevlendirilmiştir. 1802-1861 yılları arasında Kara Kuvvetleri'nde görevli otuzyedi generalden bir teki dahi West Point'li olmamış, bunlardan yirmiüçü hiçbir askeri deneyime sahip değilken, onbiri ise askeri hizmete yüzbaşılık veya daha üst rütbede görevler alarak dahil olmuştur. Meksika Savaşı sırasında geçerli olan Kara Kuvvetleri Nizamnamesi sivil yaşamdan subay istihdamını teşvik etmiştir. Düzenli subay kadrosu mensupları sıklıkla hizmetten ayrılıp, sivil mesleklere dahil olmuş, savaş zamanlarında ise milis veya gönüllü subaylar olarak, askeri hizmetten ayrılmayan subaylara oranla daha üst rütbelerle Kara Kuvvetleri'ne geri dönmüşlerdir. Subaylar sıklıkla milisler ve alt rütbedeki İç Savaş gönülleri arasından seçimle göreve getirilmişlerdir. İç Savaş'ın son yıllarına Kara Kuvvetleri'ndeki en üst düzey görevlere yapılan atamalarda liyakat değil siyaset belirleyici olmuştur. Nüfuz, Deniz Kuvvetleri ve Deniz Piyade Kuvvetleri'nde de, özünde daha kişisel ilişkilere dayanmakla birlikte, eşit düzeyde önem taşımış, yakınlara iltimas düzeni (nepotizm) buralarda da az rastlanan bir olgu olmamıştır. Paullin 1815-1852 arasındaki dönemle ilgili olarak gözlemlerini yazarken "deniz subaylığına geçecek adayların seçimindeki en önemli unsur siyasi ve kişisel nüfuzdur; şimdi mazide kalan birçok devlet adamı, küçük oğullarını, torunlarını, yeğenlerini, kuzenlerini deniz teğmenliğine getirerek, donanma kadrolarında hatıralarını bırakmışlardır" ifadesini kullanmıştır.[14]

Çoğu çevreler siyasi atamalara karşı çıkmakla birlikte, bu sistemi ikame etmek üzere düşünülen sistemler arasında en yoğun kabul gören kıdem sistemi, mevcut sıkıntının

çaresi olmak bir yana, daha büyük bir sıkıntı yaratmıştır. Kongre, 19. yüzyılın ilk yarısında, kıdem esasının resmi terfi sistemi olarak sürdürülmesi konusunda ısrarcı olmuştur. Bu ise yetkin subayların alt rütbelerde onyıllar geçirmesi ve normal veya normalin üzerinde bir süre boyunca hizmetini sürdürebilen subayların yüksek rütbeleri garantilemesiyle sonuçlanmıştır. Kıdem esası da, siyasi mülahazalar gibi, rütbenin liyakati yansıtması gerektiğini düşünenlerce eleştirilere uğramıştır. Bazıları, İngiliz satınalım sisteminin dahi, kıdeme dayalı Amerikan sisteminden daha üstün olduğu görüşünü taşımış, bunun nedeni olarak da güya siyasi nüfuzu asgari düzeye çekecek kıdem esasının, bu amaca erişmede başarısız kalışını göstermişlerdir. Bir subay "Ordumuz, bu tür kayırmacılık ve siyasi yanlılığa, liyakat esasına en uzak ve aristokrat olarak tanımladığımız birçok Avrupa devleti kurumundan çok daha açıktır" ifadesiyle atama ve terfi sistemlerine yönelik eleştirilerini seslendirmiştir.[15] Bu sistemi, Kara ve Deniz Kuvvetleri'nde daha profesyonel bir terfi sistemi ile ikame etme çabaları başarısızlığa uğramıştır. Mesleki yetkinlik üzerinde yargıya varılmasını sağlayacak genel kabul gören kriterlerin eksikliği, liyakat esasına dayalı bir terfi sisteminin geliştirilmesini olanaksızlaştırmıştır. Kara ve Deniz Kuvvetleri'nde bir emeklilik sisteminin olmayışı subayları görev başında ölünceye kadar hizmetlerini sürdürmeye zorlamış, bu da orta rütbedeki subayların terfisinde sıkıntılar yaratmıştır. Deniz Kuvvetleri, 1855 yılında, sınırlı bir emeklilik sistemi geliştirmiş, Kara Kuvvetleri'nde ise bu, İç Savaş sonuna değin mümkün olmamıştır. Ayrıca Deniz Kuvvetleri'nde bir mesleki derece hiyerarşisi pek oluşturulmamış, yüzbaşı, binbaşı ve albay rütbelerinden oluşan sadece üç aşamalı subay rütbeleri mevcut bulunmuştur.

Bir subayın tüm hizmet yaşamı boyunca sadece iki terfi yapabilmesi nedeniyle, sıradışı bir çaba gösterilmesi ve mesleki ilerleme kaydedilmesi için herhangi bir teşvik edici unsurdan sözedilememiştir.

Popülarizmin subay kadrosu üzerindeki etkisi, subayları faal siyaset için cesaretlendirmiştir. Bu aktif tavrın kalıbını Kara Kuvvetleri'nin komuta düzeyindeki generalleri belirlemiştir. General Jacob Brown ve General Scott faal bir siyasi kişilik sergilemişlerdir. Hatta General Scott Kara Kuvvetleri'ne komutanlık ettiği sırada başkanlık yarışına katılmıştır. Subayların çoğu askerlerin siyasete katılımı lehinde görüş taşımıştır. *Army and Navy Chronicle* adlı derginin bu konuya adanmış 1836 yılındaki bir sayısında ortaya konulan hakim görüş, konu üzerindeki uygun örneği Kurucu Ataların belirlediği yönünde olmuştur. Devrim Ordusu'ndaki her subayın aynı zamanda bir politikacı olduğu öne sürülmüştür. "Bir subayın siyasette hiçbir rol almaması gerektiği yönündeki fikir ve yorumlar, en uşakça bir haleti-ruhiyyeyle tasavvur edilmiş ve astlarının zihniyetini menfaatleri icabı kendi küstah emellerinin tahakkümü altına almak isteyen vicdansız ordu aristokratlarının sürekli telkin ettiği fikir ve yorumlardır."[16] Bu sayıda yayınlanan yazılardaki genel mutabakata göre, bir subayın siyasi bir beyanda bulunma veya siyasi bir tavır alma hakkı, herhangi bir Amerikan vatandaşının sözkonusu haklarından farklı değildir.

KARA KUVVETLERİ ÖRGÜTLENMESİ: KOORDİNE KALIBI, 1836-1903. Deniz Kuvvetleri'nin 19. yüzyıl örgütlenme kalıbı Madison Yönetimi sırasında Jeffersoncu bir anlayışla oturtulmuştur. 20. yüzyılın ilk yıllarına değin etkinliğini sürdürecek olan Kara Kuvvetleri örgütlenme sistemi ise

1836 yılında resmileştirilmiş ve belirgin biçimde Jacksonist özellikler yansıtmıştır. 1821 öncesinde Kara Kuvvetleri de, Deniz Kuvvetleri gibi, tek bir profesyonel yöneticiye sahip olmamıştır. Savaş Bakanı Kara Kuvvetleri'ni coğrafi bölgelere komuta eden generaller aracılığıyla yönetmiş ve Washington'daki kurmay teşkilatlarının işleyişini denetlemiştir. Bakan Armstrong'un 1813 yılında yaptığı gibi, şayet dilerse, saha birliklerine doğrudan komuta da uygulayabilmiştir. Dolayısıyla Bakan kendi bölümü üzerinde tam bir kontrole sahip olmuş, Bakanlığın siyasi ve askeri işlevleri sözkonusu dönem itibariyle ayrıştırılmamıştır. Ancak Savaş Bakanı John C. Calhoun, 1821 yılında, dönemin geri kalan tek orgeneralinin Washington'a gelmesi talimatını vermiş, böylelikle "ordunun askeri ve mali işlerinin idaresinin alt dallar üzerinden doğrudan Hükümet denetimi ve kontrolüne girmesini" amaçlamıştır.[17] Calhoun'un niyeti, dengeli bir örgütlenme sistemi meydana getirmektir. Bakanın, böylelikle bir yandan tıp, ücretler, levazım, ödemeler, yaverlik ve Mühendisler Kıtası'nın oluşturduğu teknik bölümlerden sorumlu Kurmay Başkanlığı subaylarını denetleyebileceği, öte yandan da Kuvvet Komutanı aracılığıyla Kara Kuvvetleri'nin askeri harekatlarını idare edebileceği düşünülmüştür. Ancak Calhoun çok zaman geçmeden görevinden ayrılmış ve sistem tasarladığından bir hayli farklı biçimde işlemeye başlamıştır. Özellikle de Jackson Başkan olduktan sonra, Jackson'un askeri deneyimi, Başkan'ın Başkomutan sıfatıyla sahip olduğu anayasal rol, Başkan'ın, Kuvvet Komutam'mn ve Bakanların kişilikleri, siyaset ve çıkarların yüklediği şartlar birleşerek, Calhoun'un sistemini koordinasyon kalıbına dönüştürmüştür. Kuvvet Komutanı askeri meselelerde Bakan'dan bağımsızlaşmış ve doğrudan Başkan'a karşı sorumluluk

taşımıştır. Bakan'ın yetkisi teknik büroların denetimi de dahil olmak üzere mali ve idari işlerle sınırlandırılmıştır. Jackson Yönetimi'nin Savaş Bakanı Lewis Cass bu gelişmeyi onaylamış, "ordu idaresinin tabiatı itibariyle kesin şekilde askeri olan ve uygun biçimde yürütülmesi açısından sadece askeri tecrübe avantajını gerektirmekle kalmayıp, orduyla askeri bir bağ da gerektiren bölümlerinin denetimi ve yönlendirilmesi"nin Kuvvet Komutanı'na ait bir işlev olduğunu beyan etmiştir.[18] Bakan ve Kuvvet Komutanı'na dayalı ikili denetim koordinasyon sistemi, Jackson Yönetimi'nin sonlarına gelindiği 1836 yılında Kara Kuvvetleri Nizamnamesine kaydedilerek resmiyet kazanmıştır:

> Ordu yapılanması, disiplini ve askeri denetimi ilgilendiren tüm konularda, Kuvvet Komutanlığı yapan Orgeneral'in emrine verilmiştir. Mali düzenlemeler ise doğrudan Savaş Bakanı'nın yönetimi altındaki idari kurmay birimleri ile Maliye Dairesi'ne aittir.[19]

İç Savaş'ın hemen öncesi ve sonrasındaki birkaç yıl dışında, bu kural Nizamname'deki yerini korumuş, Root'un 1903 yılında Savaş Bakanlığı'nı yeniden yapılandırmasına değin geçerli kalmıştır.

Kara Kuvvetleri örgütlenmesindeki koordine kalıbı, Kuvvet Komutanı'nm Kara Kuvvetleri'nin kalıcı askeri çıkarlarını temsil ettiği ve de gerekli tecrübe ve eğitime sahip olmayan bir sivil şahsiyetin Savaş Bakanı kimliğiyle askeri meselelerde Kuvvet Komutanı ile Başkomutan ilişkisine müdahale etmemesi gereği temelleri üzerinden gerekçelendirilmiştir. Bu askeri yapılanma çerçevesinde Kuvvet Komutanı'nm komuta işlevini, Bakan'ın ise yönetim işlevini yerine getirmesi tasarlanmıştır. Bir sivil oldu-

ğundan Bakan'ın askeri komuta işlevini yerine getirmesinin mümkün olmadığı düşünülmüştür. James A. Garfield "tamamen askeri konularda, Kara Kuvvetleri Komutanı komutanlık hiyerarşisinde Başkan'dan sonra ikinci sırada gelmektedir" ifadesini kullanmıştır.[20] Ayrıca, Başkan'ın Kara Kuvvetleri üzerindeki komuta yetkisini Bakan'a devredemeyeceği, zira Bakan'ın Kara Kuvvetleri yapılanmasının bir parçası olmadığı, dolayısıyla da bu yapılanmayı idare etme yetkisine sahip olamayacağı düşünülmüştür. Kara Kuvvetleri ve Savaş Bakanlığı'nın farklı teşkilatlar olduğuna inanılmıştır.[21] Kuvvet Komutanı'nın Başkan'a karşı sorumluluğunun muadilinin, daire şeflerinin Bakan'a karşı sorumlulukları olduğu düşünülmüştür. 1820'ler sonrasında daire şefleri doğrudan Bakan'a bağlanmış ve tüm Bakanlar Kuvvet Komutanı'nm müdahalesi olmaksızın dairelere doğrudan talimat verme yetkisini korumakta ısrarcı olmuşlardır. Daire oluşturulması ile ilgili yasalar bu daireleri neredeyse daima Bakan'ın "idaresi" veya "denetimi"ne bağlamıştır. Koordinasyon kalıbı çerçevesindeki Savaş Bakanlığı örgütlenmesi kısmen 1795-1870 yılları arasında İngiltere'de geçerliliğini koruyan benzer sistemin bilinçli bir uyarlaması olmuştur. İngiltere'deki uygulamada, sorumlulukların, Savaştan Sorumlu Devlet Bakanı ile Kuvvet Komutam arasında bölünmesi, Amerikan askeri yazınında en akılcı askeri örgütlenme yapısı olarak değerlendirilip, övgülerle karşılanmıştır.

Teoride Kuvvet Komutanı'nm, Kara Kuvvetleri'nin askerliğe özgü mesleki çıkarlarını temsil etmesi ve siyasetten koparılması düşünülmüş olsa da; gerçek uygulamada genelde bunun tam tersi bir durum görülmüştür. Kuvvet Komutanı'nm Başkan'la doğrudan ilişki kurabilmesi ve sorumlulukların Kuvvet Komutanı ile Bakan arasında sağlık-

sız biçimde dağıtılmış olması, Kara Kuvvetleri'nin en üst düzey askeri temsilcisinin devamlı siyasi tartışma içinde yeralmasına yolaçmıştır. Bunun en çarpıcı örneği 1855 yılında General Scott ile Bakan Davis arasında yaşanan ve Amerikan kamu idaresini bir hayli hareketlendiren öfkeli söz düellosunda görülmüştür. McClellan İç Savaş sırasında Bakan Stanton ile, Sherman ise, Grant Yönetimi döneminde Bakan Belknap ile kavga etmiş, Sheridan 1880'li yıllarda Bakan Endicott ile tartışmaya girmiş ve General Miles ile Bakan Alger İspanya-Amerika Savaşı sırasında kanlı bıçaklı olmuşlardır. Scott, Taylor Yönetimi ile yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle karargahını Washington'dan New York'a taşımıştır. Sherman ise komuta merkezini sivil yetkililerle anlaşmazlıkları nedeniyle St Louis'e yönlendirmiştir. Bununla birlikte, bir yandan Bakan yetkisini Kuvvet Komutanı üzerinde uygulama mücadelesi verirken, öte yandan Kuvvet Komutanı da daireler üzerinde denetimini arttırmaya çalışmıştır. 1829 yılında Kara Kuvvetleri Komutanı yaveri, Kuvvet Komutanı'nın doğrudan kendisini ilgilendirmeyen konulara müdahale ettiği konusunda Bakan'a şikayette bulunmuş, iki yıl sonra da Kuvvet Komutanı "kurmaylıktaki departmanlar sanki bu kuvvet komutanlığının parçası değil gibi" yorumunu yaparak, benzer bir şikayeti dile getirmiştir. Daireler ile Kuvvet Komutanı ve Kuvvet Komutanı ile Bakan arasında yaşanan siyasi mücadeleler, 19. yüzyılın sonraki yılları boyunca da, Kuvvet Komutanı'nın tam bir askeri lider işlevi yerine getirmesini engellemiştir. "Sürekli uyumsuzluk" koordinasyon sisteminin kaçınılmaz bir sonucu olmuştur.[22]

Jacksonistlerin geliştirdiği koordinasyon örgütlenmesi, Başkanı, Başkomutanlığa getiren anayasal düzenlemelerle, askeri komuta ve planlamaya tahsis edilmiş ihtisas

gerektiren bir mesleğin varlığı arasında uyum yaratma gayretlerinin ilkidir. Bu tarihi deneyim, sözkonusu örgütlenme yapısının nesnel sivil denetimi sağlamasının olanaksızlığını göstermiştir. Savaş Bakanlığı'nm uzun süreli koordinasyon kalıbı deneyiminin, Amerikan kamu yönetimi tarihinde muhtemelen başka bir örneği yoktur. Diğer önemli kamu kuruluşları ve teşkilatları, daima tek bir kişi veya bir kişi gibi davranan kurul veya komisyon liderliğinde yönetilmiştir. Ancak Savaş Bakanlığı anayasal düzenlemelerin özel bir sonucu ve Jacksonistlerin sivil-asker ilişkilerinin idaresinde dengeli bir kalıp geliştirme konusunda isteksizliklerinin bir ürünü olarak, altmışbeş yıl boyunca ikili denetim sistemi altında faaliyet göstermiştir.

PROFESYONELLİK

GÜNEYE ÖZGÜ KAYNAKLAR: ASKERLİĞE YÖNELİK İLGİ GELENEĞİ. İç Savaş öncesi yıllarda askeri profesyonelliğe tek önemli destek Güney'den gelmiştir. Bölgede, New England, Orta Batı veya Rocky Mountain bölgelerinde olmadığı şekilde bir "Güney askeri geleneği" gelişmiştir. Güney'in askeri meselelere yönelik ilgisinin birçok kaynağı vardır. Öncelikle, Güney kendine has coğrafi nedenlerle askeri güç gereksinimi hissetmiştir. Ülkenin batı sınırındaki Kızılderili tehdidinin yeni yerleşim alanlarını takip ederek sürekli batıya doğru ilerlemesi nedeniyle hiçbir yerleşim bölgesi birkaç onyıldan fazla bir süre boyunca askeri korumaya gereksinim duymamış ve sürekli bir askeri grubun varlığına gerek görülmemiştir. Ancak Güney'in sınırları daha statik bir görünüm ortaya koymuştur. Güneyliler üç kuşak boyunca Seminole ve Creek adlı Kızılderili gruplarının saldırı ve yağmalarına maruz kalmış, tehdit 1842 yılın-

da başlayan ve altı yıl süren zorlu Florida Savaşı'nın sonuna değin ortadan kaldırılamamıştır. Mevcut Kızılderili tehdidine, olası köle ayaklanması tehdidi eklenmiş, kaçak köleler sıklıkla Kızılderili kabilelerine katıldıkları için, bu iki tehdit birbirleri ile ilişkili olmuştur. Bu tehditler nedeniyle, çiftlik sisteminin güvenliği açısından, güçlü askeri birlikler oluşturulması ve askeri bilgi ile becerinin yaygınlaştırılması gerekli görülmüştür. Güney militarizminin ikinci kaynağı, İç Savaş öncesi Güney kültürünü besleyen romantik inanç akımlarıdır. Bu, Güney'in tarım toplumu özelliklerinden, Güneylilerin İngiliz "centilmen" idealine taşıdıkları hayranlıktan ve Scott'un romanlarına da yansıyan, orta çağ şövalyeliğinin tavır ve geleneklerini takip etme arzularından kaynaklanmıştır. Bunların tümü şiddet, şövalyelik ve savaşçı idealinin yüceleştirilmesine katkıda bulunmuştur.[23] Üçüncüsü, bölgenin tarım toplumu özelliği ve ülkenin diğer köşelerinde görülen ticari-sınai fırsatların nispeten eksikliği, Güney'de askeri kariyere olan ilgiyi harekete geçirici bir unsur olmuştur.

Bölgesel güvenlik çıkarları, feodal romantizme ataerkil bir bağlılık, tarım ekonomisi- bunların tümü Güney militarizmini besleyip büyütmüştür. Ancak bu kaynaklar tek başına askeri profesyonelliğin böylesi takdir görmesi sonucunu yaratmak açısından yeterli olmamıştır. Aslında, sözkonusu unsurlar mesleki ideallerle uyumsuz dürtüleri yansıtmıştır. Ancak bu kaynaklarda içsel olan husus, "liberal bir toplumda, liberal olmayan bir grup" özelliği taşımanın Güney'de yolaçtığı savunmacı konumun bir ürünü olan Güney toplumu ve Güney düşüncesindeki muhafazakar yapıdır. Bu muhafazakarlık mesleki idealin gelişmesi açısından yandaş bir ortam oluşturmuş ve Güneylilerin yaşamındaki diğer veçhelerin harekete geçirdiği askerliğe

yönelik ilgiyi, askerlik mesleğinin olumlu şekilde kabul görmesine ve bir kariyer alanı olarak bu mesleğin tercih edilmesine dönüştürmüştür. Sözkonusu muhafazakar ortamın Güney'deki cazibesi İç Savaş'ın patlak verdiği dönemde iyice belirgin hale gelmiştir. Güneyli profesyonel subaylar 1861 yılında, Lee'nin Arlington'dan kederli ve ağır ağır geçisinin sembolize ettiği acı bir seçimle yüzyüze kalmışlardır.* Güneyli bir subay bir yandan siyasi bağlılıkları gereği kendisini Konfederasyon yanlılarına yakın hissederken, öte yandan da mesleki sorumlulukları onun Birlik yanlıları ile beraber hareket etmesini gerektirmiştir. Ancak bu seçenekler arasında verilecek karar, siyasi ve mesleki değerler arasında yapılan tercihlerle sınırlı değildir. Zira Güney askerlik mesleğine Kuzey'e oranla daha yandaş bir tutum içinde olmuştur. Bir Kuzeyli subayın da savaş sırasında belirttiği gibi, "Kuzey ile Güney'in ayrılığından yıllar öncesinde, askerlik mesleği Kuzey'de itibar kaybından küçük görülmeye doğru bir düşüş kaydetti . . . Düzenli Ordu'nun bir subayı olmak, halk arasında, hiçbir şey yapmadan iyi maaş alan, pek saygı hakketmeyen ve kesinlikle özenilmeyen boşta gezen bir adam olmak anlamına geliyordu." Güneyli bir Deniz Piyade albayı, Alfred Mahan'a hiddetle, Mahan'ın babasının, bir Virginialı ve West

* Robert E. Lee (1807-1870) İç Savaş sırasında Konfederasyon ordusu saflarında yeralmış Virginialı parlak bir askeri kariyere sahip generaldir. Huntington'un metinde bahsettiği Lee'nin "kederli Arlington geçişi"nin sembolize ettiği husus, generalin 1861 yılında, profesyonelliğin gerekliliklerine rağmen, Birlik yanlılarından gelen teklifleri reddedip, İç Savaş sırasında Konfederasyon saflarını tercih ederken, diğer Konfederasyon yanlısı subaylarla birlikte yaşadığı zorlu seçim sürecidir. [Robert E. Lee hakkında özet bilgi için bkz. Emory M. Thomas, "Robert E. Lee," The Reader's Companion to American History, t.y. , (Çevrimiçi) http://college.hmco.com/ history/readerscomp / readerscomp / rcah / html / rc_ 052300_leeroberte.htm, 14 Aralık 2003- Ç.N.]

Point'te bir profesör olarak, elbette ki Güney'e gelmesi gerektiğini söylemiştir: "Babanızın atalarının tümü askerdir; Kuzey'de askerlik ruhu yoktur; bu nedenle bizim saflarımıza katılmalıdır."[24] Dolayısıyla, siyasi mülahazalar bir yana bırakıldığında, Güneyli bir subay garip bir paradoksla yüzyüze kalmıştır: mesleki görevi mesleğini reddeden bir toplumu desteklemesini ve mesleğine hayat veren bir toplumla çarpışmasını gerektirmiştir. Güneyli subayların şansı, Birlik hükümetinin 1860 ve 1861 yılındaki politikalarının onlara mesleki güvenilirliklerini yitirmeden görevlerinden istifa etme izni vermiş olmasıdır. Bu politikalara rağmen, 1860 yılı itibariyle faal görevde bulunan Güneyli West Point mezunlarının yüzde 40 ila 50'si görevlerine devam etmiş ve Birlik hükümetine sadık kalmıştır. Ancak çatışmanın gidişatı iki kesimin farklı tutumlarını daha güçlü şekilde ortaya koymuştur. Birlik kuvvetlerinde profesyonel subaylar bir kenara itilip, ezilmiş, yüksek rütbe gerektiren önemli görevler, en azından savaşın ilk aşamalarında, askerlik hizmetine geri çağrılan veya doğrudan siviller arasından istihdam edilen subaylara verilmiştir. Bu subayların birçoğu da "siyasi" atamalar neticesinde sözkonusu görevlere getirilmiştir. Güney'de ise, Kuzey'dekinin aksine, profesyonel askerler çok sıcak karşılanmış ve onların becerilerine büyük güven duyulmuştur. Güney saflarına katılan Düzenli Ordu subaylarının yüzde 64'ü generallik rütbesine getirilirken, bu oran Birlik kuvvetlerinde yüzde 30'un altında kalmıştır.[25]

İç Savaş öncesindeki yarım yüzyıl boyunca Güneyliler askeri alanlardaki en önemli liderlik görevlerinde hakimiyet kurmuşlardır. Ondokuzuncu yüzyılın ilk otuz yılı süresince, devletin lider kadrosunun büyük bölümü Güneyli iken, askeri kuruluşlarda Güneyli ağırlığı daha bariz bi-

çimde ortaya çıkmıştır. Güneyli personelin devletin sivil kadrosundaki ağırlığı yüzyılın ortalarına doğru aşamalı olarak bertaraf edilmiş, ancak bu durum askeri kadrolara sirayet etmemiştir. Aksine, Güney etkisi askeri kuruluşlarda giderek daha fazla yoğunlaşmaya başlamıştır. Kongre atama sistemine rağmen, Güney West Point öğrencileri arasında dengesiz bir ağırlığa sahip olmuştur. Kara Harp Akademisi'nin idealleri ve atmosferi yüzyılın ortalarına doğru daha belirgin şekilde Güneyli özellikler yansıtmaya başlamış ve Deniz Harp Akademisi de "Güney tadının hakim unsurlarıyla" tanımlanmaya başlamıştır. Kara Kuvvetleri'nin 1837 yılındaki personel listesinde, dört faal generalden üçünün Virginialı olduğu, 13 albaydan dokuzunun ise Güneyli olup, bunlardan altısının da yine Virginia kökenli oldukları görülmüştür. Kara Kuvvetleri'ndeki 22 en yüksek rütbeli subaydan 10'u *"Old Dominion"* eyaletlerinden gelmiştir.* Uzun bir süre boyunca en üst düzey görevleri ellerinde bulunduran subayların çoğu Güney kökenli askerler olmuştur. 1841-1861 yılları arasında Kuvvet Komutanlığı görevinde bulunan Winfield Scott, 1825-1852 yılları arasında Kara Kuvvetleri yaverliği görevini sürdüren Albay Roger Jones, 1818-1850 yılları arasında levazım sorumluluğu yapan Tuğgeneral T.S. Jessup Virginialı subaylardır. Donanma subay kadrosunun merkezi de Güney'e taşınmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında New England Donanma'da başat bir konuma sahip olmuştur. Takiben, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Orta Atlantik limanlarının "denizci kabileleri" deniz subaylığının ana kaynağını oluşturmuştur. Ancak 1842 yılına gelindiğinde, deniz teğmen-

* ABD'de Konfederasyon saflarına katılmış eyaletlere "Old Dominion" adı verilir. (Ç.N.)

liği atamalarının yüzde 44'ünün Maryland-Virginia bölgesinden yapıldığı görülmüştür. Kuzey eyaletlerinin bu yoğunlaşma ile ilgili endişeleri, Kongre'nin deniz teğmenliği atamalarını kongre seçim bölgelerine dağıtma kararına yolaçan faktörlerden biri olmuştur. En cüretkar tavırları sergileyen iki Bakan Calhoun ve Jefferson Davis de dahil olmak üzere sivil Savaş Bakanları ve sivil Donanma Bakanları'nm yanısıra askeri meselelerle ilgilenen kongre liderlerinin genellikle Güney kökenli siyasetçiler oldukları görülmüştür.[26]

Güney desteği askeri profesyonelciliğe hem destek sağlamış, hem de profesyonellik önünde engeller yaratmıştır. Askeri kurum ve ideallerin, Amerikan toplumunun, toplum kültüründeki hakim unsurlardan ayırt edilebilir ölçüde "farklı" olan bu kesimiyle özdeşleşmesi, askeri profesyonelliğin Kuzey ve Batı'da özünde yabancı ve aristokrat olarak görülmesi eğilimini güçlendirmiştir. Güney desteği askeri profesyonelliğin hakim Jeffersoncu ve Jacksonist tavırlar karşısında ayakta durması açısından yeterli olmamıştır. Amerikan liberalizminin profesyonel gelişimle karşıtlaşacağına, bu gelişimi gözardı etmesi, ancak Güney'in İç Savaş'ta mağlup edilmesiyle mümkün olabilmiştir. Ama Güney desteği kısa vadede bir siyasi kayıp olarak değerlendirilse de, bu desteğin uzun vadede entelektüel bir kazanım olduğu açıktır. Askeri örgütlenmenin kurumları, eğitimi, giriş ve terfi şartları Jeffersoncu ve Jacksonist bir anlayışla şekillendirilmiş olsa da, Güneyli kaynaklardan türeyen fikirler Amerikan askerinin zihniyetini belirleyici olmuştur. Güneyin askerliğe yönelik ilgisi, bir kavram olarak askeri profesyonelliğin kıvılcımını yakmış ve İç-Savaş sonrası dönemde görülen kurumsal reformların yolunu açmıştır. Amerikan askeri profesyonelliğinin kö-

kenleri, 19. yüzyıl ortası Güney muhafazakarlığından serpilmiştir.

JOHN C. CALHOUN: GÜNEYLİ ASKER DEVLET ADAMININ HAYALKIRIKLIKLARI. Güney askeri profesyonelliği ile Amerikan toplumunun geri kalan kısmı arasındaki ilişkinin içsel sorunlarını en iyi John C. Calhoun'un James Monroe Yönetimi sırasında 1817-1825 yılları arasında süren Savaş Bakanlığı kariyeri gösterir. Calhoun, sorumluluklarının hem idari, hem de askeri veçheleri üzerindeki enerjik ilgisiyle birçok açıdan örnek bir Savaş Bakanlığı sergilemiştir. Savaş Bakanlığı'nın işleyişi ve yönetimi ile ilgili sayısız kalıcı kurumsal reforma öncülük etmiştir. Kara Kuvvetleri teçhizat-malzeme sistemini akılcı bir çizgiye çekmiş, tedarikleri sorumlu ve verimli bir temele oturtmuştur. Bir Tıp Bölümü oluşturmuş, Kongreyi kurmay birimlerinin yeniden örgütlendirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda ikna ederek, bu doğrultuda yapılacak bir örgütlenme çalışmasının kilit unsurlarını belirlemiş ve sözkonusu birimleri 19. yüzyılın büyük bölümünde işleyişini sürdürecek bir yapıya kavuşturmuştur. Kara Kuvvetleri muhasebe sistemini gözden geçirmiş ve yen bir merkezi mali sorumluluk ve denetim yöntemini kurumsallaştırmıştır. Kara Kuvvetleri Nizamnamesini yeniden şekillendirmiş ve kanunlaştırmıştır. Kara Kuvvetleri'nin mali performansını iyileştirmiş ve giderlerini azaltmıştır. Kurmay daireleri ve birimlerinin başına yetenekli ve saygın kişiler getirmiştir.[27] Görevinden ayrıldığında, devrettiği Kara Kuvvetleri'nin düzgün işleyen idari örgütlenmesi, 1812 Savaşı sonrasında geriye kalan kaotik ortamla pek bir benzerlik taşımamıştır. İdaresi altındaki Savaş Bakanlığı devletin en verimli teşkilatı haline gelmiştir. Calhoun'dan sonraki yıllar boyunca, Bakanlık

bürokratları Kara Kuvvetleri konuları üzerinde çalışırken "Mr. Calhoun bunun üstesinden gelirdi" yorumunu yapmışlardır.

Dolayısıyla Calhoun, Kara Kuvvetleri'nin ev işleri olan işleyiş ve yönetim alanlarında bir hayli başarılı olmuştur. Ancak Kara Kuvvetleri bir askeri kurum olarak da ilgi alanına girmiş ve askeri politikalara dair konular üzerinde de görüş bildirmiştir. Bu konulardaki görüşleri özünde muhafazakar bir anlayış yansıtmıştır. İnsan doğası ve savaşın kaçınılmazlığı açısından Hamiltoncu bir kötümserlik ortaya koymuştur. Buna göre en vazgeçilemez husus askeri hazırlıklardır ve sözkonusu hazırlıkların en önemlisi de profesyonel bir subay kadrosunun oluşturulması ve birarada tutulmasıdır. Çağdaşı Amerikalılar arasında askerlik mesleğinin değişken özelliklerini en açık biçimde kavrayan Calhoun olmuştur. "Askerlik ilminin hızlı ilerleyişi"nin erlerin görevlerini değiştirmezken, subaylığı profesyonelleştirdiğini öne sürmüştür. Calhoun, von Moltke'yi andıran ifadelerle, 19. yüzyıl ve Jacksonizme özgü, doğal dehanın yeterliliği argümanlarını reddetmiş ve eğitimli kolektif yetkinliğin gerekliliğini vurgulamıştır. Calhoun'a göre ulusun selameti "yetenekli ve karakter sahibi yurttaşların ... askerlik mesleğine yönelme" ölçüsüne ve silahlı kuvvetlerin barış zamanlarında "askeri beceri ve deneyimlerini" idame ettirme ölçüsüne bağlıdır. Calhoun, Mühendisler Kıtası'nın "mevcut askeri yapılanmayla pek bir ilgisi bulunmadığını" öne sürerek, West Point'in Mühendisler Kıtası'ndan ayrılması gerektiğine inanmıştır. West Point Kara Harp Akademisi'nin, teknik enstitüden mesleki okula dönüştürülmesi gerektiğini, okulun böylelikle "özgün kurumlaşma tasarımında düşünülmemiş" bir "özellik ve önem" kazanacağını ifade etmiştir. Calhoun'a göre West

Point'in yanısıra "savaş sanatının" ön eğitimini veren diğer bir akademi oluşturulduktan sonra topoğrafya, topçuluk ve mühendislik konularında eğitim veren ileri uygulama okulları kurulmalıdır. Kısaca Calhoun Jeffersoncu kalıpları değiştirerek, Amerikan askeri eğitimini Hamiltoncu kalıp doğrultusunda yeniden örgütlemeyi hedeflemiştir. Calhoun'un askeri politikası, Kara Kuvvetleri'ni, Atlantik istihkamlarıyla Kızılderili noktalarına asker konuşlandırmak olan barış zamanı görevlerini yerine getirebilecek kadar yeterli, ancak genişleme ve çoğalma yoluyla savaş için gerekli ölçeğe hızla ulaşabilecek kapasiteye sahip bir iskelet temelinden örgütlemeyi önermiştir. "Genişleyebilen düzenli bir ordu" öngören bu plandaki içsel husus, barış zamanında küçük Düzenli Ordu'ya komuta eden profesyonel subayların savaş zamanı genişletilmiş Ordu'ya da komuta edeceği yönündeki tasarım olmuştur: eratların Düzenli Ordu'ya dahil edilmesi, milislerin ikincil bir rol oynaması düşünülmüştür.

Kongre, Calhoun'un, Savaş Bakanlığı'nın işleyişi ve verimliliği üzerine yaptığı iyileştirmeleri desteklerken, askeri eğitim ve askeri politikayla ilgili muhafazakar önerilerine karşı çıkmıştır. Kongre'deki başat Jeffersoncu-Jacksonist liberaller ve kamuoyu, Kara Kuvvetleri'ni ekonomideki bir kara delik ve cumhuriyet devletine yönelik bir tehdit olarak eleştirmişlerdir. Calhoun ise mücadelesini sürdürmüştür. "Ordu yapılanmamızın barış zamanında daha az masraflı olması için savaş durumunda karşılaşacağı tehlikeleri bertaraf etme konusunda yetersiz kalmasına yolaçacak hiçbir düzenleme ekonomik gerekçelerle açıklanamaz" ifadesini kullanmıştır. Düzenli Ordu'nun ruhunun liberalizmin ruhundan farklı olduğu yönündeki görüşlere hak vermiştir. Fakat Calhoun'a göre Amerika Birleşik Dev-

letleri'ndeki tehlike askeri ruhun sivil ruhu altetmesi değil, bunun tersidir: "hem subaylar, hem de erlerin askerliğe özgü alışkanlık ve duygularını kaybederek, tamamen sivilliğe özgü alışkanlık ve duygular edinmesi tehlikesi." Calhoun bu sezgisiyle hem birbuçuk yüzyıl boyunca Amerikan sivil-asker ilişkilerine damgasını vuran en temel sorunu, hem de kendi politikalarının başarısızlığının nedenini tanımlamıştır. Çabalarına rağmen, Kara Kuvvetleri'nin hacmi küçültülmüştür. Genişletilebilir ordu planı reddedilmiştir. Sözkonusu plan, profesyonel subaylığa, ancak küçük askeri güçleri komuta etmeleri şartıyla, büyük ordulara ise ancak profesyonel olmayan subaylar tarafından komuta edilmeleri şartıyla izin verilebileceğini belirleyen Amerikan liberalizminin temel ilkesiyle ters düşmüştür. Calhoun'un Kara Kuvvetleri eğitim sistemi geliştirilmesi yönündeki önerileri gözardı edilmiş ve West Point'teki teknikçilik vurgusu sürdürülmüştür. Kurabildiği tek okul olan Fort Monroe/Virginia'daki Topçuluk Okulu, 1835 yılında Jacksonistler tarafından kapatılmıştır. Savaş Bakanlığı'nda dengeli bir sivil-asker ilişkileri kalıbı oluşturma çabaları, düşündüğünden çok farklı bir sistem haline getirilmiştir. Kongre'ye sahillerin savunması ile ilgili olarak yaptığı tavsiyeler dahi bir kenara atılmıştır. Dolayısıyla Calhoun'un idari reformları yarım yüzyıl boyunca Savaş Bakanlığı'nm işleyiş kalıbında belirleyici bir rol oynamış olsa da, askeri politikaları sadece ustaca kaleme alınmış bir dizi devlet evrakında hayat bulabilmiştir. Calhoun, askeri profesyonelliğin gerekliliklerini ondozuncu yüzyılda görev yapan diğer Savaş Bakanları'nın tümünden daha iyi kavramıştır. Ancak, paradoksal olarak, çalıştığı muhalif atmosfer, Savaş Bakanlığı'ndaki en kalıcı katkılarının sivil-idari alanda görülmesine yolaçmıştır. Amerika'daki

muhalif ortam Calhoun'un profesyonel askeri reform davasına getirdiği hamle ve dehayı boğup, heba etmiştir.

ASKERİ AYDINLANMA VE GÜNEY, 1832-1846. Jackson'un ilk kabinesinin sona erişinden Meksika Savaşı'nın başlangıcına kadar geçen onbeş yıllık süre, Amerikan tarihinde birçok açıdan eşi benzeri görülmemiş bir askeri düşünce ve yazı sağanağına sahne olmuştur. Askeri cemiyetler kurulmuş; kısa fakat faal askeri dergiler ortaya çıkmış; subaylar önemli ve özgün kitaplar yayınlamış ve bir askerlik mesleği fikri ortaya atılmış ve savunulmuştur. Bu patlamayı Amerikan Askeri Aydınlanması olarak isimlendirmek gayet uygundur. Bu patlamanın ortaya çıkışma birçok faktör katkıda bulunduysa da, onu besleyen entelektüel kaynaklar daha ziyade Güney'den gelmiştir. Yine garip bir şekilde, Aydınlanma başladığı gibi ani biçimde sona ermiştir. 1850'ler de, tıpkı 1820'ler gibi önemli askeri düşüncelerin ortaya çıkışı açısından kısır bir dönem olmuştur. Daha da önemlisi, 1832-1846 yılları arasındaki bu askeri düşünce yeşerişi tamamen bilinç ve düşünce geliştirmeye yönelik olmuştur. Kalıcı kurumsal reformlar açısından fevkalade boş bir görünüm arzetmiştir. Ancak Aydınlanma fikirleri İç Savaş sonrası profesyonellik uygulamasının yapısının alacağı şekli belirlemiştir.

Aydınlanmanın nedenleri karmaşıktır. Askeri gelişimin doğal akışı subayları giderek "askerlik ilmini" teknik ihtisas alanlarından ve sivil gayelerden farklı bir alan olarak tanımlamaya sevketmiştir. Başta West Point olmak üzere askeri profesyonelliğin ilk, çekirdek kurumları da Aydınlanmaya katkıda bulunmuştur. Askeri Akademi ancak 1817 yılında etkin şekilde işlev göstermeye başlayabilmiştir, dolayısıyla şanına uygun öğrenciler yetiştirmesi

birkaç onyıl gerektirmiştir. Örneğin, Aydınlanmanın önde gelen şahsiyetlerinden Dennis Hart Mahan okuldan 1824 yılında mezun olmuş, 1830 yılında öğretim görevlisi olarak okula geri dönüp, kırk yıl boyunca birbirini takip eden birkaç kuşak harp okulu öğrencisine profesyonelliğin esaslarını öğretmiştir. Aydınlanma düşüncesi 1830'lar ve 1840'lar boyunca Avrupa ve Amerika'da yaygınlaşan bilime yönelik ilginin gelişimiyle de harekete geçmiştir. Bu açıdan, Aydınlanma teknikçilikten tamamen kopuk olmamış ve İç Savaş sonrası profesyonel hareketin aksine, dönemin entelektüel akımlarıyla sıkı bağlar taşımıştır. Mahan'm da, donanmanın önde gelen şahsiyetlerinden Matthew Fontaine Maury'nin de ilki mühendis, ikincisi de okyanus coğrafyacısı olarak, isimlerini ilk kez teknik uzmanlıklarıyla duyurmaları bunun en önemli göstergelerinden biridir. Askeri dergilerde savaş sanatıyla ilgili olarak profesyonel makalelerden ziyade teknik makalelere rastlanılmıştır. Birleşik Devletler Donanma Lisyumu *(United States Naval Lyceum)* adlı askeri cemiyet, subaylar tarafından 1833 yılında Brooklyn Donanma Sereni'nde kurulmuş, bilimsel ve teknik araştırmaları destekleyen bu cemiyetin, kimi zamanlar tamamen donanmaya ilişkin konulardan ziyade meteoroloji, zooloji, botanik ve mineraloji gibi konularla daha ilgili olduğu düşünülmüştür.[28] Dönemin siyasi koşulları da profesyonel hareketliliği destekleyici bir eğilim göstermiştir. Jacksonistlerin askeri kurumlara yönelik saldırgan ve düşmanca tutumları subayları apologia pro vita sua (yaşamlarına ve varlıklarına ait bir açıklama) oluşturmaya zorlamıştır. Dolayısıyla, ileri düzeyde askeri düşünce çalışmalarının artması askeri kurumların geri kalmışlığıyla pek de alakasız değildir. Liberal toplumun, Federalistleri ve Güneylileri siyaset teorisi

geliştirmeye iten toptan muhalifliği ve düşmanlığı, askeri profesyonellik savunucularını gelişmiş düşünceye ve sivri ifadelere yönlendirmiştir.

Askeri Aydınlanmanın olumlu ana güdüsü Güney muhafazakarlığından kaynaklanmıştır. Güneyliler askeri meseleler üzerine ciddi düşünce geliştirme ve tartışma platformlarına hakim olmuşlardır. Askeri konuları ele alan süreli yayınlar 1830'lu ve 1840'h yıllarda daha evvel olmadığı ve 1890'lara kadar bir daha olmayacak şekilde serpilmişlerdir. *Military and Naval Magazine* 1833-1836, *Army and Navy Chronicle* 1835-1844 ve *Military Magazine* 1839-1842 yılları arasında yayınlanmış dergilerdir. Ancak askeri meseleleri ele alan dergiler arasında en önemlisi Güney'in büyük dergisi *Southern Literary Messenger* olmuştur. *Messenger* askeri meseleler ile denizcilik meselelerine sürekli olarak yoğun bir ilgi atfetmiştir. 1844 yılına gelindiğinde dergi "Birleşik Devletler Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin bir tür yayın organına dönüşmüş", ülkede bir kara ve deniz kuvvetleri dergisine en yakın yayın *Messenger* olmuştur.[29] Aydınlanmanın iki sıradışı yazar ve düşünürü Mahan ve Maury Virginiah'dır. Maury, İç Savaş sırasında Güney saflarına katılmış ve Mahan da aynı şekilde hareket etmeye bayağı niyetlenmiştir. Güney'in savaş sanatı eğitimine ilgisi, kendisini, yerel askeri okulların kurulmasında da göstermiştir. Virginia Askeri Enstitüsü (VMI) 1839, Güney Carolina'daki Citadel ve Arsenal okulları 1842, Kentucky Askeri Ensitüsü de 1845 yılında eğitime başlamıştır. 1860 yılına kadar Florida ve Teksas hariç tüm Güney eyaletlerinde West Point ve VMI'yı model alan eyalet destekli askeri akademiler oluşturulduğu görülmüştür. VMI ve Citadel hariç bırakıldığında, Güney okullarının çoğu, tıpkı askeri dergiler gibi, İç Savaş'ı atlatamamış-

tır. Ancak varoldukları sürece bölgeye, Kuzey ve Batı'da bulunmayan, tamamen Güney'e özgü bölgesel bir askeri eğitim sistemi kazandırmışlardır.

Aydınlanma döneminde, Amerikan Deniz Kuvvetlerinin profesyonellik öncesi kurumlarının en kaydadeğer eleştiricisi Matthew Fontaine Maury olmuştur. Maury'nin *Southern Literary Messenger* ve *Richmond Whig and Public Advertiser*'ın sayfalarında ifade ettiği donanma örgütlenmesi ve eğitimi üzerine görüşleri, subaylığın işlevlerine dair gerçek anlamda profesyonel bir kavramsallaştırma ortaya koymuştur. Tıpkı Calhoun gibi Maury de, subaylar için gereken eğitimle erlerin tabi tutulması gereken eğitim arasında derin farklılıklar olduğuna inanmıştır. Maury'ye göre erler ticaret filolarından bir gün içinde istihdam edilebilir. Öte yandan subaylar ise "gözardı edilemeyecek ölçüde geniş masraf gerektiren ve tamamlanması birkaç yıl sürecek bir ders programı içeren bir ön eğitim sisteminden geçirilmelidir." Maury, deniz subaylığına, hukuk ve tıp meslekleri ile karşılaştırılabilecek ölçüde kıymet ve eğitim atfedilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Yazar, Deniz Kuvvetleri'nde profesyonel standartların ortaya çıkışının, donanma hiyerarşisinde daha geniş bir mesleki rütbe ayrışması gerektirdiğini vurgulamıştır. Maury'ye göre Deniz Kuvvetleri'nde kurallı bir atama sistemi ve liyakati esas alan bir terfi sistemine gereksinim duyulmuştur. Deniz subayları, literatürü ve teknik eğitimi birleştiren, "geniş, sağlam ve kapsamlı bir mesleki eğitimden faydalanmalıdır." Maury, Deniz Kuvvetleri'nde mesleki yazın geliştirme konusundaki eksikliği de eleştirmiştir.[30]

Sözkonusu yılların en sıradışı askeri düşünürü Dennis Hart Mahan olmuştur. 1832 yılında West Point'in kadrolu İnşaat ve Askeri Mühendislik Bölümü profesörlüğüne ge-

tirilen Mahan, unvanına "Savaş İlmi Profesörü" ibaresinin de eklenmesinde ısrarcı olmuştur. 1871 yılında ölümüne değin Kara Harp Akademisi'ndeki görevine devam eden Mahan, mühendislik üzerine birçok teknik ve strateji üzerine birçok mesleki çalışmanın yazarı, İç Savaş'ın askeri liderleriyle savaş sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'ne gerçek profesyonelliği getiren kuşakların hocası ve ilham kaynağı ve de Deniz Kuvvetleri'nin en ayrıcalıklı yazar ve yayıncısının babasıdır. Akademi'de ders kitabı olarak kullanılan *Notes on the Composition of Armies and Strategy* ve *Advanced Guard, Out Post, and Detachment* adlı çalışmalarında tam olarak profesyonel bir yaklaşım ortaya koymuştur. Oğlunun da gözlemlediği gibi "O'nda güçlü bir meslek ruhu mevcut olmuştur." Mahan "sağlam ve yüce askeri idealleriyle" kalpten bir Virginia'lıdır.[31]

Mahan'ın Amerikan askeri profesyonelliğine en büyük katkısı tarihten öğrenilecek dersler üzerine yaptığı vurgudur. Mahan, savaş sanatının "yükseliş ve ilerleyişine dair tarih bilgisi" olmaksızın "saf teknik dil içerenlerin ötesinde, nispeten bariz temel kavramların" dahi öğrenilemeyeceğini öne sürmüştür. "Askerlik ilminin tümünün kaynağına ulaşmak açısından askeri tarihe odaklanmalıyız." Askeri tarihe vurgusu, Mahan'ın, harekatların ölçeği açısından tanımlanan strateji ve taktik farklılaşması anlayışını terketmesine yolaçmıştır. Temel ve değişmez prensipler içeren stratejinin askerlik ilmindeki sürekli unsurları oluşturduğunu, taktiğin ise dönemsel unsurlarla ilgili bir kavram olduğunu anlamıştır. Tarih stratejide ustalığa erişmek için elzemken, taktik geliştirme üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Stratejiyi taktikten ayıran çizgi, "bilimi sanattan ayıran" çizgidir. Mahan'a göre bilimsel boyut, kendi döneminin savaş anlayışını geçmiş dönemlerin sa-

vaş sanatından ayırmıştır. "Aklın ve akli başarıların öncelikli rol oynadığı, kaba güç ve mekanik becerinin çok daha alt derecede etkin olduğu askerlik mesleğinin, kendisine uygun düzeye yükseltilmesi" ancak feodal düzenin ortadan kalkmasıyla mümkün olmuştur. Başat Jacksonist görüşü eleştirerek, sadece eğitim ve deneyimin başarılı bir general üretebileceğini savunmuştur: "Kimse şu konuda aceleyle hüküm vermesin. Biri, bir general üniforması giydi diye, bir generalin işlevini yerine getirme yetkinliğine sahip olamaz. Tıpkı bir hakim cüppesi giydi diye, birinin hukuk hakkında herhangi bir konuda yargıya varamayacağı gibi." Mahan, ayrıca askerlik mesleği ile savaş arasındaki ilişki ve de asker ruhu ve savaşçı ruhu arasındaki farkı da tanımlamıştır. Mahan'a göre Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sorun ülkenin "muhtemelen en az asker yanlısı olmakla birlikte, savaşa yatkınlıkta en başta gelen ülkelerden pek de geri kalmamasıdır." Savaşın amacı "avantajlı bir barış elde etmektir"- ki bu da sadece daha üstün güçlerin sonucu belirleyici aşamada devreye sokulmasıyla mümkün olabilir.

Mahan'm öğretilerinin etkisi, entelektüel açıdan en üstün öğrencisi, Kara Harp Akademisi 1839 mezunlarından, "Eski Kafa" lakaplı H. Wager Halleck'in çalışmalarında görülebilir. Halleck, Güneyli olmadığı halde muhafazakar askeri yaklaşımı tamamen özümsemiştir. 1846 yılında yayınlanan *Elements of Military Art and Science* adlı çalışması İç Savaş öncesinde bir Amerikalı askerin yazdığı en yetkin çalışmadır. Halleck, hem bu çalışmada, hem de 1845 yılında ulusal savunmayla ilgili olarak Kongre'ye verdiği raporda tüm unsurlarıyla birlikte profesyonel askeri etik anlayışının tam bir ifadesini sunmuştur. Halleck, Jacksonist eleştirilerin hedefi askeri kurumların en sözü-

nü sakınmayan savunucusu olmuş, çok etkili ifadelerle "kendilerini askerlik ilminin gelişimine adayacak bir kurul oluşturulmasını" ve de siyaset ve kıdem esaslarına bağlı mevcut kötü sistem yerine Prusya'ya özgü eğitim ve terfi yöntemlerinin getirilmesini istemiştir. "Özel mülkümüz ve sağlığımızı ilgilendiren konuların halli için bir mesleki eğitimi gerekli görürken, neden bu anlayışı ülkemizin onurunun korunması, güvenliğinin sağlanması, askerlerimizin şanı ve yurttaşlarımızın hayatlarını ilgilerden konularda esirgeyelim?" sorusunu yöneltmiştir.[32] Bu, Aydınlanma dönemi subaylarının dile getirdiği, fakat yurttaşlarının yanıtlamaktan kaçındığı bir sorudur.

9

Amerika'da Askerlik Mesleğinin Oluşumu

SERMAYE BARIŞÇILIĞININ (PASİFİZM) HAKİMİYETİ: SANAYİİCİLİK (ENDÜSTRİYELİZM)-MİLİTARİZM KARŞITLIĞI

Güneylilerin 1865 yılındaki yenilgisi, takip eden yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde istisnai bir ideolojik türdeşlik sağlanmasına izin vermiştir. Batı toplumunun tarihinde ilk kez kapitalistlerin çıkarları ile kitlelerin çıkarları çakışmıştır. Sermaye liberalizminin idealleri ve felsefesi; bireycilik ve Horatio Alger "mezhebi", Amerikan toplumundaki tüm önemli grupların kabul edip, paylaştığı ulusal idealler ve felsefeye dönüşmüşlerdir.* Büyük işletmelere meydan okuyan Halkçılar gibi gruplar dahi müca-

* Amerikalı düşünür ve çocuk öyküleri yazarı Horatio Alger, Jr., (1832-1898) 1852 yılında Harvard İlahiyat Fakültesi'ni en üst dereceyle tamamladıktan sonra kısa bir süre New York'taki Calvinist bir kilisede rahiplik yapmış, müteakiben başladığı sosyal hizmet sırasında gözlemlediği getto yaşamı ve fakirlik düşüncelerine yön vermiştir. Hikayelerinden, yeni yeni ortaya çıkmakta olan Amerikan ruhunun özünü kavradığı anlaşılmaktadır. Yazılarındaki ana tema, insanların ne kadar fakir, kimsesiz ve güçsüz olursa olsun, tahammül gösterdikleri, ellerinden gelenin en iyisini yaptıkları ve daima doğruyu yaptıklarına inandıkları müddetçe eninde sonunda başarılı olacaklarına dair inançtır. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Mark Twain ile birlikte ülkede en çok satan kitapların yazarı olan, ancak bu satışlardan ciddi bir gelir elde edemeyen Alger, "Amerikan Rüyası"nın tarihteki en büyük "pazarlamacı"larından biri olarak tanımlanır. [Bkz., American Dreams, "Horatio Alger: Turning Adversity into Opportunity", 2001, (Çevrimiçi), http://www. usdreams.com/Alger12.html, 14 Aralık 2003- Ç.N.]

delelerini sermaye etikinin bir parçası olan hür teşebbüs adına yürütmüşlerdir. Sermaye etikinin askeri meselelere yönelik yaklaşımı şaşırtıcı biçimde tutarlı ve açık olmuştur. Gerçekten de bu Amerikan liberalizminin sivil-asker ilişkileri üzerine ürettiği en kapsamlı kuram olmuştur. Bu kuramın "sermaye barışçılığı (pasifizm)" ismini verebileceğimiz temel noktaları dönemin önde gelen düşünürleri tarafından benimsenmiş ve halk zihniyetine derinden nüfuz etmiştir.

Sermaye pasifizminin sözcüleri arasında Herbert Spencer rakip tanımaz biçimde bir öncülüğe sahiptir. Kuramı en sistematik yapısına kavuşturmakla kalmamış, aynı zamanda popüler ve eleştirel zihniyette önemli bir etki yaratmıştır. Bir İngiliz olmasına rağmen, düşüncelerine kendi vatanından ziyade Amerika Birleşik Devletleri'nde rağbet edilmiştir. İki kuşak boyunca bir entelektüel alışkanlık ve hevese dönüşmüş ve düşüncesi toplumun en entelektüel olmayan kesimlerine dahi işlemiştir. 1870'li ve 1880'li yılların yaygın popülariteye sahip diğer bir ismi Amerikalı John Fiske, Outlines of Cosmic Philosophy adlı çalışmasında Spencer'ın sivil-asker ilişkileri kuramını daha basit biçimde ortaya koymuştur. Daha sonra, yüzyılın sonlarına doğru, Yale Üniversitesi'nden William Graham Sumner, iş çevrelerine hakim ideolojinin sözcüsü olmuştur. Dönemin entelektüel akımları üzerinde Spencer'dan sonra en etkili ikinci isim olan Sumner'ın düşüncesi, iş çevrelerinin pasifist kuramının 20. yüzyılın koşullarına uyarlanması şeklinde özetlenebilir. Nihayet Spencer, Fiske ve Sumner sermaye pasifizminin birbirleriyle yarışan yüksek entelektüel "havarileri" olarak nitelendirilebilseler de, kuramın çırağı, bir başka deyişle, peygamberi olarak Andrew Carnegie'nin rolü tartışılamaz. Dönemin en sıradışı

milyoneri, Horatio Alger'in "paçavradan, servete" efsanesinin cisimleşmiş hali, İskoçya doğumlu sanayici Carnegie, aynı zamanda örgütlü barış hareketinin en yorulmaz, çalışkan ve cömert destekçilerinden biri olmuştur. Kendisini Spencer'ın bir "müridi" olarak tanımlayan Carnegie bir anlamda, Amerikan iş çevrelerinin pasifizme yönelik ilgisine dair Benjamin Franklin'e kadar giden uzun geleneğinin en yüksek noktasıdır.[1]

Sermaye pasifizminin üç önemli kaynağı mevcut olmuştur. İlki ve en önemlisi Protestan etikinin Püriten uyarlamasıyla ilişkili dini ahlakçılıktır. Buna göre savaş elbette ki kötüdür, zira ölüm içerir. Ancak bu etikin işe tapınmaya ve ekonomik üretkenliğin ahlaki değerine dair vurgusu, militarizmi özellikle de israfa yol açması nedeniyle mahkum etmesiyle sonuçlanmıştır. Bizatihi savaş ekonomik varlığı doğrudan yokedici bir unsurdur. Barış zamanlarında ise askeri güçler saf tüketiciler ve diğer insanların emekleri üzerinden yaşamlarını sürdüren parazitler olarak dolaylı yıkım unsurlarıdır. İkincisi, klasik iktisadi liberalizm ve faydacılık, insan doğası, akıl ve ilerlemeye dair iyimser inançlarıyla sermaye pasifizmine katkıda bulunmuştur. Uluslararası serbest ticaret, uluslar arasında temasları çoğaltarak ve ortak çıkarlar yaratarak savaşı eninde sonunda düşünülemez kılacaktır. Cobden ve Bright'ın ruhları, Amerikalılar her ne kadar kendi ürünleri için belirli istisnalar talep etseler de, Amerikalı işadamlarının zihniyetinde, sağlam bir zemine sahiptir.* Carne-

* Richard Cobden (1804-1865) ve John Bright (1811-1889) Manchester ekolüne bağlı önde gelen İngiliz siyasi iktisatçı ve politikacılarıdır. Manchester ekolü kaba bir özetle devletin ekonomiden mümkün olduğunca çekilmesini ve serbest ticareti savunmuşlardır. Manchester'ın bu konulardaki en kuvvetli sözcüleri Cobden ve Bright olmuştur. [Da-

gie, "günümüzde ticaret bayrağı takip etmez, geçerli en düşük fiyatı kovalar. Mübadelede vatanseverliğe yer yoktur," demiştir. Sermaye pasifizminin üçüncü kaynağı en şaşırtıcı ve en doğrudan etkileyici olanıdır: 19. yüzyıl entelektüel dünyasının son 30-35 yılına damgasını vuran Sosyal Darwinizm. En güçlünün hayatta kalması tezinin insan topluluğuna uygulanması, yüzeysel olarak bakıldığında, çatışma ve savaşın insani ilerlemenin esaslarını oluşturdukları, bu nedenle de kabullenilmeleri ve yüceltilmeleri gerektiği sonucunu yaratır. Almanya'daki gibi tamamen farklı bir entelektüel iklimde, Sosyal Darwinizm Bernhardi ve diğerlerince gerçekten de bu anlayış üzerinden geliştirilmiştir. Ancak Sosyal Darwinizm'in bu savaş yanlısı uyarlaması, her ne kadar yüzyıl sonuna doğru İngiltere ve Amerika'da beliren emperyalizm mantığına katkıda bulunduysa da, çok daha az destek görmüştür. Sosyal Darwinizm'in bu ülkelerdeki hakim yapısı bir hayli pasifisttir. Darwinci kuramın "mücadele" anlayışı İngiltere ve Amerika'da iktisadi rekabeti ifade edecek şekilde yeniden tanımlanmış ve hayatta kalacak "en güçlüler"den ise üretkenlik açıdan en verimlilerin kastedildiği düşünülmüştür. Önceki dönemlerde hayatta kalma mücadelesi, en fazla güç için mücadele anlamına gelmiştir. Bu yeni dönemde ise anlamı en iyi fiyat için mücadeledir.

Protestan ahlakı, klasik iktisat ve Sosyal Darwinizm'in kesişmesi insan topluluğunu iki temel türe ayırarak, askeri meselelere farklı bir yaklaşım getirmiştir: öncelikli amacı olan savaş için örgütlenmiş militan veya militarist tür ve

---

ha fazla bilgi için bkz. "Manchester School," The Columbia Encyclopedia (6th Edition), 2001, (Çevrimiçi), http://www.bartleby. com /65/ ma/Manches-sc.html, 14 Aralık 2003- Buradan Cobden ve Bright ile ilgili biyografik bilgi linklerine de ulaşılabilir, Ç.N.]

öncelikli amacı olan üretken iktisadi faaliyet için örgütlenmiş sınai veya barışçı tür. Jeffersoncuların ordu düşmanlığı, kurumsallaşmış kısıtlı bir hacme sahip düzenli ordunun cumhuriyetçi devlete bir tehdit olduğu iddiası etrafında toplanmış ve sınırlanmıştır. Jacksonistlerin ordu düşmanlığı ise Jeffersoncu bu anlayışı genişletmiş ve askeri "kast"ın halk demokrasisinin düşmanı olduğunu öne sürmüştür. Sermaye pasifizmi bunu bir aşama daha ilerletmiş ve mücadelenin kurumlar veya toplumsal gruplar arasında olmadığını, iki farklı yaşam biçimi arasında olduğunu savunmuştur. Sanayicilik (endüstriyelizm) ve militarizm arasındaki bu bölünme en geniş haliyle, ekonomi ve siyaset arasındaki daha büyük karşıtlaşmanın bir veçhesine dönüşmüştür: azami refah elde edilebilmesi için araç ve amaçların bilimsel ve akli temele oturtulması gayreti ile kendi güç ve servetinin peşindeki devletin akla dayalı olmayan, keyfi hareket tarzı arasındaki karşıtlık.

Militarizm ve endüstriyelizm arasındaki bölünmüşlük, 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde, tüm sermaye pasifizmi yanlısı düşünürler ve Brooks Adams gibi diğerleri tarafından kabullenilen tartışılmaz bir dogmaya dönüşmüştür. Bu bölünmüşlüğün en kapsamlı tarifini, iki tür insan topluluğu arasındaki esas farkı, bireyin rolüne dair farklı yaklaşımlarında bulan Spencer yapmıştır. Spencer, militan toplumda "Devletin bireye sahip olduğunu" ve bireyin toplumun korunması amacına tabi tutulduğunu öne sürmüştür. Ancak endüstriyelizmin "düşman toplumlar diye bir şey yoktur" anlayışı, bireysel amaçların toplumsal amaçlara göre öncelik taşıdığı anlamına gelmiştir: "her insanın kendi bireyselliği çerçevesindeki eylemleri, diğer insanların bireysellikleri çerçevesindeki eylemlerine uygun tam bir özgürlüğe sahip olacaktır . . ." Militan toplum zorunlu

işbirliği ve statü toplumu; endüstriyel toplum gönüllü işbirliği ve sözleşme toplumudur. Endüstriyel toplum yerinden yönetimle, temsili hükümetle ve devletin işlevine çok çeşitli düzenlemeler çerçevesinde kendi kapsamı dışında getirilen sınırlamalarla tanımlanmıştır. Yüksek düzeyde esnekliğe sahip endüstriyel toplumlar komşu toplumlarla yakın ticari bağlar ve dostluklar geliştirir. Bir endüstriyel toplum vatandaşlarında bağımsızlık ruhu, devlete karşı sınırlı bir inanç, keyfi güce düşmanlık, bireysel teşebbüse güven ve diğer insanların bireyselliğine saygı uyandırır. Militan toplum ise bu gevşek, üretken, barışçı ütopya ile keskin bir tezat arzeder. Savaş gayeleri her şeyin önüne geçer ve savaşçılar devlete hükmeder. Otorite, tabiiyet ve şiddet kilit sözcüklerdir. Devlet despot güç merkezidir ve devlet denetimi toplumun tüm faaliyetlerini kapsamıştır. Militan toplum, otarsi yanlısıdır; diğer devletlerle barışçı temaslarını asgari düzeyde tutar ve ekonomik ülküsü kendi kendine yeterliliktir. Bu toplumdaki hakim karakter tipi fiziksel olarak dinç, kuvvetli, cesaretli, kindar, şiddete yatkın, sert, vatansever ve itaatkardır. Liderlerine tam bir inancı vardır, girişimcilik ve sorumluluk alma açısından gerekli yetenek ve akli eğilime sahip değildir.

Savaşın tamamen ortadan kaldırılamayacağını düşünemeyecek kadar gerçekçi olan Sumner dışındaki sermaye pasifizmi yanlıları, militan toplumdan endüstriyel topluma doğru, savaş seçeneğinin giderek devre dışı bırakılmasıyla hızlanan doğal bir ilerleme bekleyişi içinde olmuşlardır. Jeffersoncular için savaş, güçlü bir ordunun mevcudiyetini gerektiren, güne ait bir olgudur. Jacksonistler için savaş, acil durum halinde silahlarını kuşanacak bir halk gücünün mücadele edebileceği yarına ait bir olgudur. Ancak sermaye pasifistleri için ise savaş, endüstriyelizmin

yükselişinin atıl kıldığı düne ait bir olgudur. Spencer de, Sumner da savaşın, her ne kadar geçmiş dönemlerde olumlu toplumsal amaçlara hizmet ettiyse de, artık fayda sağlamadığını savunmuşlardır. Savaş etik açıdan yanlış, ekonomik açıdan yıkım yaratıcı ve modern medeniyetle uyumsuzdur. Fiske "endüstriyel ilerlemenin neden ve sonucu olan ve de insan ilişkileri ve çıkarlarının giderek arttırdığı karşılıklı bağımlılık, savaşın ömrünü sürekli azaltmaktadır" ifadesini kullanmıştır. Carnegie açısından ""şefkatin yüce gücünün kanıtı olan" uluslararası hukuk, savaşın şiddetini sınırlayacak ve anlaşmazlıkların uluslararası tahkime getirilmesi, savaşı tamamen bitirmenin aracı olacaktır. Yerel mahkemelerin düelloları ikame etmesi örneğindeki gibi, uluslararası mahkemeler de eninde sonunda savaşları ikame edecektir. Sermaye pasifistleri barış yolunda Amerika Birleşik Devletleri'nin, silahlanmayı arttırarak sürdüren Avrupa devletlerine oranla daha gelişmiş olduğunu düşünmüşlerdir. Endüstriyelizm yanlısı "Amerikan mizacı"nı Avrupa kıtasına hakim "savaş idealleri" ile karşılaştırmışlardır.

Savaşı, temelde, düne ait bir olgu olarak tanımlayan sermaye pasifistleri, tüm askeri kurum ve yapılanmaları devre dışı bırakmak istemişlerdir. Savaşların nedeni silahlanmadır ve askerlik mesleği, bir önceki akıldışı dönemin faydasız bir izi, kalıntısıdır. Düzenli ordu ve kadrolu subay saldırganlığın doğal araçlarıdır. Spencer, toplumlar militan aşamadan endüstriyel aşamaya geçtikçe, askerlik mesleğinin işlevini, cazibesini ve popülaritesini yitirdiği şeklinde bir mantık yürütmüştür. Barışın giderek yaygınlaşan hükümranlığında, askerlik sanatları toplumdaki ilgi ve destek kaybı neticesinde yokolup, ölecektir. Carnegie'ye göre, profesyonel asker bilincinin derinliklerinde, kendi

"İç Yargıcı" ile hesaplaşmalarında, dıştan kabullenmese dahi, uğruna savaştığı davanın doğruluğunu veya yanlışlığını değerlendirmeyi reddettiği için bir suçludur. Sermaye pasifistleri, savaş olasılığı ortaya çıktığında, bu savaşın Jacksonist bir anlayışla verilebileceğini düşünmüş, özellikle Carnegie bir saldırganın tecavüzlerine maruz kalan barış yanlısı Anglo-Sakson uluslarının, kitleler halinde silahlarını kuşanacakları bir vizyon ortaya koymuştur. Ancak Carnegie'nin öncelikli önerisi, sermaye pasifistinin milis örgütlenmesi dahil tüm askeri güç yapılanmalarına karşı şüpheyle yaklaşması gerektiğidir. Liberal öncüllerine göre Whig yandaşlığı demokrat yandaşlığına ağır basan Carnegie, bu nedenle silah altına alınmış halk olasılığına daha kayıtsız ve soğuk kalabilmiştir.* _

TECRİT YILLARI: KARANLIK VE PARLAK

Sermaye pasifizminin başatlığı, Amerikan toplumunun neredeyse cümbür cemaat, askere ve askerliğe özgü hemen herşeye karşı, tam ve acımasız bir düşmanlıkla yaklaşmasını, 1865 sonrası sivil-asker ilişkilerinin temel özelliği haline getirmiştir. Ordunun yandaş muhafazakar kaynağı, Güney'in mağlubiyeti ile beraber yokolup gitmiştir. Amerikalıların bu geniş çaplı düşmanlığı silahlı kuvvetleri, hizmet verdikleri toplumdan, siyasi, entelektüel, toplumsal ve hatta fiziki olarak tecrit etmiştir. Seçimlerde askerlerin oyları ihmal edilebilir oylar olmuştur. Askeri personel oy kullanmak istediğinde zorluk ve sınırlamalarla karşılaşmış ve bazı eyaletler Düzenli Kara ve Deniz Ordusu'nda görev yapan personeli oy kullanma hakkından

* Bkz. Bölüm 7, dipnot (Ç.N.).

menetmiştir.[2] Ordunun desteklenmesinde sınırlı sayıda ekonomik grubun çıkarı bulunmuştur. Kara Kuvvetleri sınai mamullere pek gereksinim duymamış, 1881 öncesinde aynı durum Deniz Kuvvetleri için de geçerli olmuştur. 1880'lerde zırhlı-buharlı gemi filolarının inşasından sonra dahi sadece küçük bir grup işletmeci ordunun düzenli tedarikçisi haline gelmiştir. Subay kadrosunun tecriti, subayların istihdam edilme şekliyle de artmıştır. Kongre atama sisteminin artan etkisi neticesinde, West Point ve Annapolis'teki Güneyli ağırlığı azalmış, sistem, orduyu Güney'den koparmıştır. İç Savaş'ı takip eden yıllarda subay kadrosuna dahil olanlarla kadro içinde en yüksek rütbelere erişenler, Amerikan orta sınıfının çeşitli kesimlerinin mensupları olmuşlardır.* Subay kadrosu bir yandan ulusun aynası olmaya başladıkça, öte yandan da ulustan tecrit edilmiştir. Herkesi temsil yeteneği varken, hiçkimseyle yakın bağ kuramamıştır.

Toplum, silahlı kuvvetlerini sosyal ve fiziki olarak tecrit etme eğilimi göstermiştir. Kısıtlı bir hacme sahip küçük Kara Kuvvetleri 1890 yılına kadar sınır boyunca dizilmiş

---

* 1842-1891 yılları arasında West Point'e başvuran adaylarla, 1899 dahil olmak üzere 1892-1899 yılları arasında Akademi'ye kabul edilen harp okulu öğrencilerinin ebeveynlerinin mesleklerine ilişkin döküm şöyledir: çiftçi ve ziraatçı 1,149; tüccar, 722; avukat ve hakim, 625; doktor, 367; ordu subayı, 632; tamirci, 341; meslek sahibi olmayan, 191; imalatçı, 151; din adamı, 128. Burada belirtilen meslekler dışındakilerin hiçbirinin sayısı yüzü aşmamıştır. Charles W. Larned, "The Genius of West Point," *The Centennial of the United States Military Academy at West Point, New York, 1802-1902* (Washington, 1904), s. 482-483. Bir doktora tezi çalışmasında generallerin toplumsal profilleri ile işletme yöneticileri ve siyasi liderlerin toplumsal profilleri arasında esaslı bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir. Bkz. Richard S. Brown, "Social Attitudes of American Generals, 1898-1940" (Doktora Tezi, Wisconsin Üniv., 1951), s. 1-34.

ve Kızılderililerle çarpışmıştır. İspanya-Amerika Savaşı sırasındaki kısa ancak utanç verici rolünden sonra ordunun kayda değer ölçüde geniş bir bölümü Küba, Hawaii, Kanal Bölgesi ve Filipinler'deki yurtdışı görevlere sevkedilmiştir. Hem İspanya-Amerika Savaşı, hem de bu yurtdışı görevler orduyu, oldukça hızlı biçimde kentleşen ulusundan koparmıştır. Bir subayın ifadesiyle I. Dünya Savaşı öncesinde askerler "askeri keşişler gibi kendi küçük inziva halindeki garnizonlarında herkesten ayrı yaşamışlar ve yurttaşlarımızın büyük bölümüyle pek nadir temas kurabilmişlerdir . . ." Denizci subaylar da benzer şekilde kopuk bir yaşam sürmüşler ve kariyerlerinin geniş bir bölümünü yurtdışı görevlerde sürdürmüşlerdir. Bir deniz subayının da belirttiği gibi "deniz subaylarının birbirlerinden ve diğer insanlardan bu denli sık ve bu denli uzun süreler için ayrılması olgusu, onları amaç birliğinden ve böylelikle de kamuoyu üzerinde nüfuz sahibi olmaktan yoksun bırakmaktadır." Subaylar, askeri yöneticilerin, devletin kuruluşunu takip eden ilk yıllarda hiç görülmedik ölçüde, her türlü sosyal etkinliğin dışında bırakılmasının da ortaya koyduğu bu toplumsal tecritin bilinci içinde olmuşlardır. Bir diğer subay, Birleşik Devletler Kara Kuvvetleri'nin "bağrından kopup geldiği toplumun hayatından tam olarak ayrılmış şekilde" varlığım sürdüren "bir yabancı ordu" muamelesi görmesinden şikayetçi olmuştur. Ordu aynı zamanda dönemin hakim entelektüel fikir akımlarının da dışında bırakılmıştır. Örneğin, West Point, kayda değer katkılarda bulunduğu Amerikan eğitim sistemi ile giderek temasını yitirmiş ve yollarını ayırmıştır.[3]

Kongre'nin askeri politikası, sermaye pasifizmi felsefesini esaslı biçimde yansıtmıştır. Kara Kuvvetleri harcamaları İç Savaş sırasındaki bir milyar dolarlık tavan sevi-

yesinden aşamalı olarak indirilmiş ve 1871 yılında 35 milyon dolar düzeyine gerilemiştir. Sözkonusu harcamalar, takip eden 25 yıl boyunca genel anlamda bu düzeyini korumuş, 1873 yılındaki 46 milyon dolarlık en yüksek rakamla, 1880 yılındaki 29 milyon dolarlık en düşük rakam arasında değişmiştir. Kara Kuvvetlerinin hacmi ise 25,000 subay ve er civarında olmuştur. Deniz ve Deniz Piyade Kuvvetleri harcamaları 1890 yılına kadar normal şartlar altında yirmi milyon dolar seviyesinde olmuş ve bu iki kuvvet 11,000 subay ve erden oluşmuştur. Fon yetersizliği, ordunun yeni teknikler ve savaş silahları geliştirip, denemesini olanaksızlaştırmıştır. Örneğin Amerikan silahlı kuvvetlerinin tümü, dış güçler toplarını yenileyip namlulu top kullanımına geçtikten çok sonra dahi namlusu yivsiz top kullanımına devam etmiştir. Kara Kuvvetleri bir taburdan fazla askeri nadiren biraraya getirebilirken, Deniz Kuvvetleri gemi tasarımı ve deniz araç- gereçlerinin geliştirilmesinde diğer güçlerin gerisinde kalmıştır. Buharlı motorların avantajlarına rağmen, Deniz Kuvvetleri İç Savaş sonrasında yelken kullanımına geri dönmüş ve ekonomik olma arzusu bir deniz subayının gemisinde buharlı motor kullanmasını neredeyse bir suç haline getirmiştir. 1880'lere gelindiğinde Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri bir filo işlevi görecek kapasiteye sahip olmayan, modası geçmiş, atıl gemilerin oluşturduğu bir donanmaya dönüşmüştür. Birleşik Devletler Kara Kuvvetleri sınır boyunca yayılmış, Kızılderili kovalayan bir sınır polisi örgütü haline gelmiş, bu işlevinde başarılı olmakla birlikte, daha ciddi harekatlar için bir hayli yetersiz ve hazırlıksız bir yapı ortaya koymuştur. Sermaye pasifizmi silahlı kuvvetleri paslı bir harabeye çevirmiştir.

Silahlı Kuvvetler'in İç Savaş sonrasında tecriti, dışlan-

ması ve daraltılması, tarihçilerin, bu dönemi Amerikan askeri tarihinin en düşük noktası olarak tanımlamalarına yolaçmıştır. Tarihçiler, bu dönem için "Kara Kuvvetleri'nin Karanlık Çağları" ve "Deniz Kuvvetleri'nde Duraklama Dönemi" ifadelerini kullanırlar. Ancak bu deyimler ordunun sadece toplumsal nüfuzu ve siyasi gücünden bahsediyorsak doğrudur. Bu nedenle, sivil-asker denkleminin sadece bir yönünü yansıtırlar. Ordunun hacmini daraltıp, teknolojik ilerlemeyi sekteye uğratan bu tecrit ve dışlanma, aynı zamanda sözkonusu yılları Amerikan silahlı kuvvetler tarihinin en bereketli, yaratıcı ve yön verici yılları haline de getirmiştir. Gücünden feragat edip, iyice kendi kabuğuna çekilen subay kadrosu, bu inziva nedeniyle ayrı bir askeri karakter geliştirme kudreti ve zemini bulabilmiştir. Amerikan askerlik mesleği ile mesleki kurum ve idealleri, temelde bu yılların bir ürünüdür. Amerikan tarihindeki hiçbir dönem, Amerikan askeri profesyonelliğinin gidişatı ile Amerikan asker zihniyetinin içeriğinin şekillenmesinde bu yıllar kadar belirleyici bir etkiye sahip olmamıştır. Ordunun Güney ile yakın bir ilişki içinde olduğu savaş öncesi yıllarda sekteye uğrayan mesleki reform gayretleri, silahlı kuvvetlerin toplumla tüm bağları koptukça sonuç vermeye başlamıştır. Tüm çevrelerin düşmanca tutumu ve desteklerini esirgemeleri, kısıtlı desteğin sağlayamadığı, hatta engellediği ilerlemeyi sağlamıştır. Bu ilerlemenin temelinde, ulusal güvenliğe yönelik herhangi bir önemli tehdidin bulunmayışı yatmıştır. Profesyonelleşmenin önşartım tecrit, tecritin önşartını ise barış oluşturmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, profesyonel bir askeri gücü, paradoksal olarak bu gücün kullanımına en az ihtiyaç duyduğu dönemde kurabilmiştir. Ordunun siyasi nüfuzunun karanlık çağları, askeri profesyonelleşmenin altın çağları olmuştur.

Ordunun 19. yüzyılın sonunda sivil toplumdan çekilmesi, 20. yüzyılın mücadelelerinde ulusal başarı açısından esas teşkil eden mesleki mükemmeliyeti yaratmıştır. Şayet subay kadrosu topumdan dışlanmasa, şayet Kara ve Deniz Kuvvetlerin hacmi ve gücü iliği, kemiğine kadar küçültülmese, Amerika Birleşik Devletleri 1917 ve 1942 yıllarında elde ettiği ulusal başarıya ulaşamayabilirdi. Tecrit döneminin sonunda, I. ve II. Dünya Savaşı'nda sivil topluma yeniden katılan subay kadrosu temelde, 1860'larda kendi kabuğuna çekilen selefinden farklı bir yapıya sahip olmuştur. Subay, sivil toplumdan çekildiğinde, liberal ailenin kabul gören bir mensubu, bir yurttaş-askerdi. Geri döndüğünde ise artık kendi evinde bir yabancıdır. Tecrit yılları onu, temelde yurttaşlarının çoğunun değerleri ve dünya görüşü ile karşıtlaşan, kendine özgü değerler ve dünya görüşüne sahip bir profesyonel haline getirmiştir. Bu değerler ve dünya görüşü, ruhuna, sivil toplumda bulunmayan bir çelik irade katmıştır. Dönüşü Amerikan sivil-asker ilişkilerindeki gerçek meselenin başlangıcına işaret etmiştir: muhafazakar profesyonel subay ile liberal toplum arasındaki gerginlik meselesi. Dolayısıyla subay kadrosunun profesyonelliği bir yandan yoğun psikolojik sorunlar ve siyasi uyum sorunları yaratırken, öte yandan da ülkenin dış güvenliği ve kurtuluşunu sağlamıştır. Profesyonel subayların yetkinlikleri ve iki dünya savaşı sırasında emirlerindeki güçlerin harekatlarına komuta etmekteki etkileyici sicilleri, 19. yüzyılın sonunda dışlanmalarına rağmen değil, dışlanmaları sonucunda elde edilmiş bir başarıdır.

YARATICI NÜVE: SHERMAN, UPTON, LUCE

Amerikan ordusunun profesyonelleşmesi, daha ziyade, İç Savaş'ı takip eden iki kuşak boyunca görev yapmış

küçük bir subay grubunun başardığı bir iştir. Süreç, General William T. Sherman ve Emory Upton ile Tuğamiral Stephen B. Luce tarafından başlatılmıştır. Bu üçlü arasında en ünlüsü Sherman'dır, ancak bu yaygın ünü neredeyse tamamen İç Savaş başarılarına borçludur. İç Savaş sonrasında da etkin görevlerde bulunan Sherman, 1869-1883 yılları arasında neredeyse onbeş yıl Kara Kuvvetleri Komutanlığı yaparak, Winfield Scott'tan sonra bu görevi en uzun süre üstlenen ikinci üst düzey subay olmuştur. 1891 yılında ölünceye dek, asker-sivil bütün bir İç Savaş kuşağı açısından en önde gelen askeri şahsiyet Sherman olmuştur. Sherman'ın da öngördüğü gibi, siyasete girişiyle sicili tartışmaya açılan ve kirlenen Grant'in aksine, siyasete hiç ilgi duymadığından, askeri popülaritesini sürdürmüştür. Kara Kuvvetleri Komutam olarak askeri reform hareketinin kıvılcımım çakmıştır. Özellikle askeri eğitimin öneminin bilincinde olarak, 1868 yılında yeniden faaliyete geçen Fort Monroe'daki Topçuluk Okulu'nu cesaretle savunmuştur. Fort Leavenworth'deki piyade ve süvari okullarının kurucusu olan Sherman, West Point'in hem her profesyonelde aranan temel serbest bilim eğitimi vereceği, hem de her askerde aranan askeri değerler ve disiplinin yerleştirilmesini sağlayacağı, eksiksiz bir askeri eğitim sistemini benimsemiştir. İhtisas okullarının ise bu aşamadan sonra subaylara meslekleri ile ilgili uzmanlık bilgisi vereceğini ve üst düzey görevler için hazırlayacağını düşünmüştür.

Pay sahibi olduğu bu kurumsal gelişmelerden daha da önemlisi, Sherman'ın Kara Kuvvetleri'nde oluşturduğu tarz ve tutumdur. Dünya görüşü ve düşüncesiyle tam anlamda bir asker olan Sherman'ın sergilediği profesyonellik ruhu, subay kadrosunun tümüne nüfuz etmiştir. Kaba, dosdoğru karakteri ve kendi sınırlarını bilen anlayışıyla

profesyonel subaylığın erdem ve kusurlarının timsali olmuştur. Parlak kavramlardan ziyade basit gerçekleri dillendirmiş, tüm fiyakalarından arınmış "asker" unvanını yücelterek, ne daha aşağısına rıza göstermiş, ne de gözü daha yükseklerde olmuştur. Diğer çıkarları, davaları, saikleri reddetmiş, şunu şiar edinmiştir: "Dünyanın benim asker olduğumu bilmesi yeterlidir." Birliğe sadık ve fakat köleliğin kaldırılmasına karşı olan Güney hayranı Sherman, İç Savaş sırasında tam bir profesyonel anlayışla görevini yapmıştır. Askeri ideallere yönelik katı adanmışlığı, Kara Kuvvetlerinin bir polis gücü olarak kullanılması konusunda itirazlarda bulunmasına yolaçmıştır. "Bu tür görevler askerlerin görev tanımının dışında kalan küçük işlerdir" ifadesini kullanan Sherman, Kara Kuvvetleri'nin barış zamanlarında "savaş alışkanlıklarını ve görev bilincini" muhafaza etmesi için daima "gerçek askeri ilkelere bağlı olarak örgütlenmesi ve yönetilmesi" gerektiğini öne sürmüştür. Bu amaca ulaşılmasında sivil denetim esastır. Demokratik usuller, "hukukun üstünlüğünün sağlanmasında ve ulusun onur ve itibarının korunmasında Yürütme'nin emrine bağlı bir aygıt, canlı bir makine" olan Kara Kuvvetleri'nde geçerli değildir. Sherman özellikle de ordunun siyasetten koparılmasını vurgulamakta ısrarcı olmuştur. Kendisinden önceki altı Kara Kuvvetleri Komutanı'ndan üçü, başkanlığa adaylığını koymuştur. Sherman ile beraber siyasi tarafsızlık geleneği başlamış ve bu gelenek, bir tek Leonard Wood haricinde, takip eden tüm Kuvvet Komutanları ve Kurmay Başkanları tarafından II. Dünya Savaşı sonrasına değin sürdürülmüştür. 1874 yılında Başkanlık üzerine yazdığı bir yazıda Sherman, "bırakın da Başkanlık makamını, bu görev için eğitilmiş olanlar işgal etsin; Kara ve Deniz Kuvvetleri'ni de herhangi bir anda ortaya çıkabi-

lecek acil durumlar için mümkün olduğunca siyasetten arındırın," ifadelerini kullanmıştır. Parti siyasaları arasındaki siyasi rekabetle ilgili fikirlerini ise "hiçbir Kara Kuvvetleri subayı bu konularda herhangi bir görüş oluşturmamalı, görüş bildirmemelidir" sözleriyle beyan etmiştir. Askeri etikin esasını teşkil eden iki unsur, savaş nefreti ve siyasetten kaçınma, Sherman'ın en çok atıfta bulunulan iki cümlesinde kısaca ifade edilmiştir: "Savaş cehennemdir" ve "Aday gösterilsem, kabul etmem; seçilsem, hizmet vermem."[4]

Kara Kuvvetleri reformunda görev alan genç subaylar arasında en etkili isim Emory Upton olmuştur. 1861 West Point mezunlarından Upton, İç Savaş sırasındaki performansıyla sivrilmiş ve Gönüllü güçlere komuta etmekle görevlendirilip, Tuğgenerallik rütbesine yükseltilmiştir. Savaş sonrasında Kara Kuvvetleri için yeni bir piyade taktik sistemi hazırlamış, 1870-1875 yılları arasında West Point'te Harp Okulu Komutanlığı görevinde bulunmuş, 1876 ve 1877 yıllarında dünya turuna çıkarak yabancı askeri kurumları incelemiş ve 1877'den itibaren Fort Monroe'daki kuramsal eğitimin yöneticiliğini yapmaya başlamıştır. Upton'un yabancı ve Amerikan askeri kurumları üzerine hazırladığı iki önemli çalışması, *The Armies of Europe and Asia ve The Military Policy of the United States* , profesyonel askeri etikin esaslarını ve yapılması gereken çeşitli reformların gerekçelerini açık biçimde ortaya koymuştur. Upton, 1881 yılındaki intiharına kadar tamamlayamadığı ve ilk olarak 1904 yılında yayınlanan *The Military Policy of the United States* adlı çalışmasında güçlü bir düzenli ordu kurulması konusunda sağlam argümanlar öne sürmüştür. Sherman bu çalışmayı onaylamış ve çalışma takip eden dönemlerde Düzenli Ordu taraftarlarının milis savu-

nucuları ile tartışmalarında başvurdukları bir İncil gibi kabul görmüştür. Upton, 1870'ler boyunca reform hareketinin ön saflarında yeralmıştır. Çağdaşı Amiral Luce 1865-1869 yılları arasında Annapolis'te yarsubaylardan sorumlu komutanlık görevinde bulunmuş, Denizcilik Enstitüsü'nün kuruculuğu ve başkanlığını yapmış ve Deniz Harp Okulu'nun kuruluşunda itici bir güç olmuştur. Donanma profesyonelliğinin yılmaz bayraktarı Luce, siyasete ve teknikçiliğe karşı amansız bir mücadele vermiş ve deniz subaylarını "gerçek işlerine- yani savaşa" odaklanmaları konusunda uyarmıştır. Luce, görüşleriyle profesyonel etikin doğru ve tam bir ifadesini ortaya koymuş ve bu nedenle deniz subay kadrosunda kalıcı bir etki yaratmıştır. Amiral Fiske'nin de bir keresinde Luce ile ilgili olarak görüş bildirirken söylediği gibi "Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin O'na, kendisi ile doğrudan veya dolaylı bir bağ kurmuş diğer herkesten çok daha fazla minnet borcu vardır." Matthew Maury, Benjamin Isherwood, John G. Walker, A.T. Mahan, Theodore Roosevelt, bu isimlerin hepsi çeşitli katkılarda bulunmuştur. Ama hiçbiri bu konuda Luce'a rakip olamaz. Başarısı büyük olduğu kadar basittir de: "Luce, Deniz Kuvvetleri'ne düşünmeyi öğretmiştir."[5]

Sherman, Upton ve Luce'un başlattığı iş, yeni bir yüzyıla girilirken ikinci reform kuşağıyla devam ettirilmiştir: Kara Kuvvetleri'nde Bliss, Wagner, Young, Carter ve diğerleri; Deniz Kuvvetleri'nde Mahan, Taylor, Fiske, Sims ve meslektaşları. Scharnhorst, Gneisenau, Clausewitz ve Moltke'nin Alman askeri geleneğinin tarz ve tutumunu belirleyişindeki gibi, bu iki kuşak reformist de Amerikan militarizminin profesyonel bağlamının doğasını belirlemişlerdir. Bu yaratıcı nüve üç açıdan farklı bir asker grubunu oluşturmuşlardır. (1) Amerikan sivil hayatıyla bağları ge-

niş ölçüde koparılmıştır. (2) Fikirlerini ve ilhamlarını Amerikan Askeri Aydınlanması ve dış askeri kurumlardan almışlar ve türetmişlerdir. (3) Hizmet verdikleri kuvvet komutanlığını aşkın bir etki yaratmışlar, Kara ve Deniz Kuvvetleri arasında fikirler yayarak ve reformları cesaretlendirerek, her iki kuvvet komutanlığında da uygulanabilir profesyonel kurumlar geliştirmişlerdir.

Amerikan askeri profesyonelliği, bizzat subayların girişimlerinin bir ürünü olması itibariyle, diğer birçok ülkenin askeri profesyonelliğinden farklıdır. Avrupa'da profesyonellik normalde toplumun tümünü etkileyen toplumsal ve siyasi akımlar sonucu oturmuştur. Örneğin Prusyalı reformistler orduda, Stein ve yardımcılarının devlette yapmak istediklerinin aynısını yapmışlardır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde askeri profesyonellik kesinlikle kendiliğinden gelişmiştir. Bu süreçteki sivil katkısı neredeyse sıfırdır. Profesyonellik, toplum içinde genel bir muhafazakar hareketin ürünü biçiminde değil, içsel olarak muhafazakar bir grubun liberal topluma tepkisiyle ortaya çıkmıştır. Askerlik mesleği, Amerika'daki önemli toplumsal kurumlar arasında, toplumdan bağımsız biçimde gelişebilmesi ölçüsüyle muhtemelen pek eşi benzeri bulunmayan özgün bir kurumdur. Amerikan toplumunun askerlik mesleğini kendisine esastan yabancı ve uyumsuz bir organ olarak görmesi neticesinde benimsediği düşmanca tutumun nedenlerinden çoğu bu köklerde yatmaktadır. Liberal bir toplumda dahi, kamu yönetimi biliminin ve kamu hizmeti reform hareketinin başlangıcı gibi, subayların ilgisini çekebilecek bazı entelektüel ve siyasi hareketler bulunmuştur. Ancak bu gelişmelerle subaylar arasında fazla bir temas varolmamıştır. Subaylar kendi ıssız yollarına düşmüşler, sivil toplumun bilgi ve tecrübelerinden geniş ölçü-

de yoksun biçimde ve onların desteklerini almaksızın işin üstesinden gelebilmişlerdir. Sivillerin müsaade ettiği dar çerçeve içinde aşağı yukarı dilediklerini yapabilmişlerdir. Profesyonel bir ruhun ve hatta profesyonel kurumların geliştirilmesi pek mali kaynak gerektirmemiştir. Kongre, Kara Kuvvetleri 25,000 kişilik bir hacimle sınırlandığı müddetçe, West Point mensuplarının, kurumu kendi fikirleri doğrultusunda yönetmelerine izin vermiştir. Yine Kongre, subay sayısı düşük tutulduğu müddetçe, terfi ve emeklilik planlarında yapılan değişiklikleri onaylamıştır. Örneğin Sherman, Leavenworth'teki Uygulama Okulu'nun kuruluşunda Kongre'nin devre dışı bırakılmasına büyük özen göstermiş, okulun "yasama organına tabi" olmasını istememiştir. Takiben, Leavenworth ve Monroe'daki okulların "rutin garnizon masrafları" ötesinde ek fon gerektirmediğini defaten söylemiştir.[6] Bununla mutlu olan Kongre de omuz silkip, sözkonusu okulların varlıklarını sürdürmelerine izin vermiştir.*

Profesyonellik yanlısı reformistlerin fikirlerinin temel Amerikan kaynağı, 1830'lu ve 1840'h yılların Askeri Aydınlanması olmuştur. Hareketlerinin entelektüel atası, Dennis Hart Mahan, babası ise H. Wager Halleck'tir. Sherman, Halleck ve Upton, Mahan'ın öğrencisi olup, Sherman ile Halleck'in Akademi'deki öğrencilik yılları kesişmiştir. Reform savaşında faal rol oynayan şahsiyetlerin tümü kara ve deniz harp akademilerinin mezunları arasından çıkmıştır. Profesyonel reforma yapılan yerel katkıların tümü bu kaynaktan akmıştır. Askeri olmayan Amerikan kaynak-

* 1865-1914 yılları arasında Kara Kuvvetleri tarafından kurulan diğer altı büyük ihtisas okulundan beşi öncelikle Bakanlık talimatı alınarak oluşturulmuş, önceden Kongre onayı alınmamıştır.

larından pek bir destek ve ilham bulamayan reformistler, bu konudaki arayışlarını Amerika-dışı askeri kaynaklarda sürdürmüşlerdir. 1870-71 Savaşı, Amerikan subaylarının Fransız kurumlarına yönelik hürmetini azaltmış ve Almanya ile diğer ülkelerin kurumlarına yönelik ilgilerini arttırmıştır. Sherman'ın, Upton'u, bilhassa Almanya'yı dikkate almak kaydıyla yurtdışındaki askeri kurumları incelemek üzere 1876-1877 yıllarında dünya turuna göndermesinde bu artan ilginin payı vardır. Upton'un raporu, Amerika Birleşik Devletleri'nin yurtdışındaki askeri gelişmelerin ne kadar gerisinde kaldığını, ilk kez bu denli etraflı şekilde Amerikan subaylarına göstermiştir. Upton, askeri ihtisas okullarının kurulması, bir kurmay kadrosunun yapılanması, üstlerin astları hakkında personel raporları hazırlamasını içeren kapsamlı bir rapor sistemi geliştirilmesi, subaylara zorunlu emeklilik getirilmesi ve de terfi etmenin ve kurmay kadrolarına atanmanın bir önşartı olarak sınav zorunluluğu konulması konularında uyarılarda bulunmuştur. Çerçevesi belli bir sivil denetim mekanizmasıyla Amerika Birleşik Devletleri açısından önemli dersler barındıran Hindistan askeri kurumları ise Upton'u bilhassa etkilemiştir. Upton raporunda "hiçbir hür ülkede ordunun sivil otoriteye tabiiyeti, siyasi ve askeri açıdan despot Hindistan'daki kadar açık biçimde tanımlanmamıştır," şeklinde bir ifade kullanmıştır.[7] On yıl sonra ise bu kez Tasker Bliss, İngiltere, Fransa ve Almanya'ya seyahat ederek bu ülkelerdeki askeri okulları incelemiştir.

Amerikan reformistleri birçok ülkenin deneyimini incelerken, asıl ilgi odağını Almanya oluşturmuştur. Bizzat Upton Alman askeri kurumlarına duyduğu hayranlığı ifade etmekten kaçınmamıştır. 1866 yılı itibariyle her Prusyalı generalin Kriegsakademie mezunu olduğuna işaret

eden Upton, bu bilgiyi Amerikan silahlı kuvvetlerinin geri kalmış askeri eğitim düzeyiyle karşılaştırmıştır. Sherman ise Alman askeri örgütlenme sistemini "tek kelimeyle mükemmel" sözleriyle tanımlamıştır. Wagner bu duyguları tekrarlamış ve "Prusya'nın askeri sisteminin mükemmeliyetine" methiyeler düzmüştür. Clausewitz 1873 yılında İngilizce'ye çevrilmiş ve Amerikan profesyonel askeri dergileri Prusya'ya dair meseleleri kapsamlı şekilde ele almaya başlamıştır.* Amerikan subayları, Almanya'ya oranla geri kalmışlıklarının bilincine, hatta biraz da abartarak, varmışlar ve Alman yöntemlerini sorgusuz sualsiz takip etme eğiliminde olmuşlardır. 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde, Spenser Wilkinson'un The Brain of an Army adlı çalışmasıyla Theodore Schwan adlı subayın raporunun geliştirdiği Amerikan askeri düşüncesinin örgütlenme üzerine fikirleri, tamamen Alman kurmaylık modelini örnek almıştır. Alman deneyiminden alınan dersler sıklıkla yanlış yorumlanmış ve yanlış uygulanmışsa da, Alman kurumlarını taklit etme arzusu Amerikan askeri profesyonelliğinin ilerleyişinde önemli bir güç olmuştur. Deniz Kuvvetleri subaylarının Alman militarizmine ilgisi Kara Kuvvetleri'ndeki meslektaşlarına oranla bir nebze geriden takip etmiş, Deniz Kuvvetleri'ndeki subaylar dikkatlerini klasik bir deniz gücü olarak Britanya üzerinde odaklamayı sürdürmüşlerdir. Kuşkusuz babasının Gallomania'sından [tutku derecesinde Fransız hayranlığı] etkilenen Alfred Mahan sıkı bir Jomini hayranıdır. Ancak 20. yüzyıla girildiğinde genç kuşak deniz subaylarının, askeri örgütlenmede Alman dü-

* Örneğin *Journal of the Military Service Institution* adlı derginin Mart 1984 sayısı, Military Gesellschaft ile anlaşmalı olarak von der Goltz'un bir makalesini ve von Moltke üzerine bir çalışmayı yayınlamıştır. Bu pek de sıradışı bir durum değildir.

şüncesini benimsemeye başlamasıyla birlikte, Deniz Harp Akademisi'nde de Alman yöntemleri devreye sokulmuştur. Bizzat Mahan eninde sonunda Jomini'ye oranla Clausewitz'den daha fazla etkilenmeye başlamıştır.[8]

Profesyonelleşme hareketinin nüvesi, sivil hayattan kopuk olmakla birlikte, etkisi itibariyle ordu çerçevesinde kuvvet komutanlıkları sınırlarını aşmıştır. Askeri profesyonelliğin temel kurum ve fikirleri Deniz ve Kara Kuvvetleri açısından farklılık göstermemiş, dolayısıyla iki kuvvet komutanlığı subayları arasında karşılıklı etkileşim ve teşvik açısından geniş bir hareket alanı mevcut olmuştur. Profesyonelliğin temel fikirlerini Dennis Hart Mahan'dan öğrenen Sherman, buna karşılık, savaşa yönelik profesyonel yaklaşımın tanımını uygulamaya taşıyarak, hayatını Deniz Kuvvetleri'nin reformuna adayan Amiral Luce'a ilham vermiştir. Ocak 1865'te, dönemin yarbayı Luce, Savannah'ta bulunan Sherman'dan, Güney Carolina'ya doğru yapılacak ilerleme için Deniz ve Kara Kuvvetleri arasında işbirliği yapılmasına dair planını talep etmiştir. Luce, Sherman'ın sefer planını dinlerken, Mahan'm daha sonraları "kavrayış" diye tanımlayacağı, aydınlanma, bir başka deyişle, askeri profesyonelliğin gerçek tanımına dair ani bir sezgi hissetmiştir. Luce'un kendi ifadesiyle:

> General Sherman'm askeri duruma dair açık izahını dinledikten sonra gözümün önündeki perdeler kalktı. "İşte," dedim kendi kendime, "bu ne yaptığım bilen bir asker!" Bir anda farkına vardım ki askeri harekatları belirleyen ve öğrenilmesi gereken bazı temel ilkeler vardır; harekatın denizde veya karada yürütülmesine bakılmaksızın genel kullanıma müsait ilkelerdir bunlar.[9]

Bu kavrayış, Luce'un, Donanma Bakanlığı'nm yeniden

yapılandırılması, Deniz Kuvvetleri'nin başına profesyonel bir askeri yönetici getirilmesi ve deniz harp okulu kurulması gereksinimlerini farketmesini sağlamıştır. Takip eden dönemlerde Upton, Luce ile yakın bir arkadaşlık kurmuş ve bu projelerde Luce'u desteklemiştir. Upton, Fort Monroe, Virginia'daki Topçuluk Okulu'nda kuramsal eğitim yöneticiliği görevini sürdürürken, Luce ile beraber Amerikan askeri eğitiminde ilerleme kaydetmenin yolları üzerine görüş alışverişinde bulunmuştur. Luce'un, Topçuluk Okulu'nu model olarak göstermek suretiyle, Deniz Kuvvetleri'ni "Savaş Sanati"nda lisansüstü bir eğitim dersi verilmesi konusunda uyarışı ilk kez bu tarihlere rastlar. Luce, 1884 yılında Deniz Harp Okulu'nun kuruluşunu sağladıktan sonra okula öğretmen olarak Dennis Hart Mahan'm oğlu ile yüzyılın sonunda Kara Harp Okulu'nun örgütlenmesinde öncü bir rol oynayan Üsteğmen Tasker H. Bliss'i getirmiştir. Dolayısıyla etkileşim hattı, D.H. Mahan'dan başlayarak, Sherman, Halleck ve Upton'a; Sherman'dan Upton ve Luce'a; Luce ve Upton arasında, Luce'tan A.T. Mahan ve Bliss'e, A.T. Mahan'dan genç deniz subaylarına uzanmış ve Bliss'ten de tekrar Kara Kuvvetleri'ne geri dönmüştür.

PROFESYONELLİĞİN KURUMLARI

Amerikan askeri profesyonelliğinin kuvvet komutanlığı akademileri haricindeki neredeyse tüm kurumlarının ilk tohumları İç Savaş ve I. Dünya Savaşı arasında atılmıştır. Ortaya çıkışlarındaki ortak tema, teknikçilik ve siyasetin yerini askeri profesyonelliğin almış olmasıdır. Bu kurumlar, kendisi dışında varlığını sürdüren bilimler ile kendisine bağlı olarak katkıda bulunan bilimlerden ayrı bir bilim

dalı olarak savaş ilmine dair yavaşça artan bir bilinçliliği yansıtmışlardır. Bu bilinç artışının evrimi, eğitim, personel ve örgütlenme alanlarında takip edilebilir.

EĞİTİM: TEMEL YAPININ TAMAMLANMASI. 1865 yılında ulusal düzeydeki tek askeri eğitim kurumları West Point ve Annapolis olmuştur. Bu okullardaki kurslar liberal, askeri ve teknik eğitime ait unsurları birleştirmiş, ancak teknik içerik daima ön planda tutulmuştur. 1865'ten sonraki yarım yüzyıl içinde eğitimde ilerleme kaydedilmesine neden olan üç önemli hamle gerçekleşmiştir. Bunlar; (1) West Point ve Annapolis'te teknik eğitimin öneminin azalması; (2) Kara ve Deniz Kuvvetleri'nde lisans sonrası teknik okulların kurumsallaşması ve (3) ileri düzeyde askeri çalışmalar için harp okullarının kurulması. 1865 yılı Amerikası'nda neredeyse hiçbir kurumda profesyonel askeri eğitim verilmemiştir. 1915 yılı Amerikası'nda ise neredeyse tüm unsurları tamamlanmış kapsamlı bir eğitim sistemi oluşmuş durumdadır.

İç Savaş'tan hemen sonra Annapolis ve West Point teknikçilikten uzaklaşmaya başlayarak, daha askeri ve profesyonel bir yönelim göstermişlerdir. Kara Harp Akademisi 1866 yılında Mühendisler Kıtası kontrolünden çıkarılmış ve okul yöneticiliği Kara Kuvvetleri'ndeki tüm branşların subaylarına açık hale getirilmiştir. Takip eden yıllarda, mühendislik eğitimi alan mezunların oranı kayda değer şekilde azalmıştır. Bir raporda da belirtildiği gibi, "Askeri okullar, bundan böyle inşaat ve makine mühendisliğine hizmet etmeyeceklerdir."[11] Ancak bu durum, Akademi'nin asker kökenli eleştirmenlerini yine de pek tatmin etmemiş, sözkonusu eleştirmenler matematiğin ders programındaki mevcut ağırlığının altını çizerek, geniş kapsam-

lı, liberal ve kültürel bir eğitime Amerikan subaylarının, Alman subayları kadar ihtiyacı olduğunu öne sürmüşlerdir. Teknik derslerin lisansüstü eğitim programlarına geçirilmesi ve bir yandan İngilizce, tarih ve yabancı dillere, diğer yandan da taktik ve askeri tarihe daha fazla zaman ayrılması konusunda uyarılarda bulunmuşlardır. 1902 yılı itibariyle Akademi öğrencilerinin ders zamanlarının yüzde 31'i tamamen teknik konulara, yüzde 30'u askeri eğitime, yüzde 39'u ise serbest bilimler veya temel bilimlere ayrılmıştır. Önceki dönemlerde uygulanan eğitim programında ağırlıklı bir yere sahip durumdaki gemicilik ve denizcilik konularının yerini yeni buhar teknolojisi konusu almış, bu da Deniz Harp Akademisi'nde teknikçiliğin azaltılması gayretlerini sekteye uğratmıştır. 1871'den 1980'h yıllara kadar Annapolis'te iki tür öğrenci eğitim görmüştür: Deniz Kuvvetleri'nde hizmet vermek üzere bahriyeli anlayışıyla yetiştirilen harp okulu öğrencisi denizci teğmen adayları ve özel bir mühendislik eğitimi takip eden harp okulu öğrencisi mühendis teğmen adayları. Harp okulu öğrencisi mühendis teğmen adaylarının birçoğu, önceki dönemin West Point mezunlarını takip ederek, sivil yaşama geçmişler ve uzmanlıklarım öğretmek veya uygulamak suretiyle sivil yaşamdaki yerlerini almışlardır. Teğmen adayları arasındaki bu bölünme 1899 yılında denizci ve mühendis kıtalarının birleştirilmesiyle tamamen ortadan kaldırılmıştır. 20. yüzyılın ilk on yılında serbest bilim branşları Akademi programında giderek artan bir rağbet görmeye başlamıştır.

1900 itibariyle, mesleki gayeler West Point ve Annapolis'te ön plandadır. Askeri konular üzerindeki yoğun vurgu her iki okulu da sivil yüksek öğretim kurumları ile Amerikan eğitim sistemine hakim ana akımlardan ayır-

mıştır. Kuvvet komutanlıklarına bağlı akademiler öğretim yöntemleri, ders programları ve kişilik geliştirme vurguları ile sundukları derslerde takip ettikleri farklı ve bağımsız bir içerik çerçevesinde kendi yalnız yollarını belirlemişler ve Eliot'un seçimlik dersler üzerine geliştirdiği fikirlere de, Dewey'in pragmatik ilerlemeciliğine de kayıtsız kalmışlardır. Amerikan eğitim sistemini oluşturan diğer unsurlar üniversite öğrencilerinin kendi geleceklerini şekillendirmeleri için iradelerini belirlemek amacıyla eğitimde özgürlük sınırlarının nerede konumlandırılabileceğini keşfetmeye çalışırken, askeri akademiler itaati, disiplini ve belli bir nizam dahilinde okutulan dersler ile günlük ders anlatımları vasıtasıyla sağlanan düzenliliği vurgulamaya devam etmişlerdir. Askerlik mesleğinin bir bütün olarak sermaye liberalizmine karşın gelişmesi gibi askeri okullar da eğitimdeki yeni fikirlerden nasiplerini almadan yollarına devam etmişlerdir. Bir yandan teknik içeriklerini azaltırlarken, öte yandan da genel bir serbest bilim eğitimiyle, temel bir askeri eğitimi birleştirme yönündeki gayretlerini sürdürmüşlerdir. Her iki amaca da ulaşma çabası sürekli gerilime, lüzumsuz ders yoğunluğuna, her iki alanda da yetersizliğe ve sürekli reform tekliflerine neden olmuştur.[12] Dolayısıyla İç Savaş sonrası dönem kuvvet komutanlıklarına bağlı akademilerde teknik yönelimden mesleki yönelime doğru büyük bir hamle yapılmasına sahne olmuştur. Ancak ön eğitim sisteminde yaşanan liberal unsurların mesleki unsurlara ilişkisi sorununu çözümsüz bırakmıştır.

Kuvvet komutanlıklarına bağlı akademilerde teknikçiliğin azaltılması, özel lisansüstü teknik okullarının ortaya çıkmasıyla yakından ilişkilidir. Askerilik sanatına katkıda bulunan bilimlerin artan karmaşıklığı ve derinliği, lisans

düzeyinde eğitim veren askeri okullarda bu alanlarla ilgili ders konulmasını olanaksızlaştırmış ve ileri düzeyde eğitim veren teknik enstitülerin oluşturulmasını gerektirmiştir. West Point'in Mühendisler Kıtası'ndan ayrıldığı yıl olan 1866'da, tesadüfi olarak Kara Kuvvetleri de Willets Point, New York'ta Mühendislik Okulu'nu açmıştır. Calhoun'un kurduğu Fort Monroe'daki Topçuluk Okulu 1868 yılında yeniden eğitime başlamıştır. 1881 yılında Sherman, Fort Leavenworth'de Piyade ve Süvari Uygulama Okulu'nu kurmuştur. 1887 yılında Kongre, Fort Riley, Kansas'ta süvari ve hafif topçuluk uygulama okulunun kurulmasına onay vermiştir. 1893'te Washington'da askeri kariyer planlayan doktorları yetiştirmek üzere Kara Kuvvetleri Tıp Akademisi kurulmuştur. İşaretçilik Okulu 1904 yılında Fort Leavenworth'de, piyadeler için Tüfekçilik Okulu 1907 yılında Presidio, California'da, topçuluğu ait Ateşli Silahlar Okulu 1911 yılında Fort Sill, Oklahoma'da eğitim faaliyetlerine başlamıştır.

Deniz Kuvvetleri'nde verilen teknik eğitim de, Annapolis'teki sistem değişikliği ile bağlantılı olmuştur. 1880'li yıllarda Annapolis mezunları için mevcut olan tek lisansüstü eğitim okulu Newport'taki Torpido Okulu idi. Ancak 1890'lı yıllar boyunca Deniz Kuvvetleri subayları ihtisas eğitimi almaları amacıyla Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ülkelerdeki üniversitelere gönderilmeye başlanmıştır. Amiral Luce, 1893 yılında, Massachusetts Institute of Technology'de (M.I.T.) Gemi Mimarlığı Fakültesi'nin kurulmasını sağlamıştır. 1899 yılında Annapolis'teki mühendis-teğmenlik kursunun kapatılması sonrasında Deniz Kuvvetleri Washington'da deniz mühendisliği, elektrik mühendisliği ve lojistik alanlarında eğitim veren kendi ihtisas okulunu açmıştır. Bu okul 1909 yılında Annapolis'e

taşınmış ve nihayetinde Deniz Harp Akademisi'nin Lisansüstü Eğitim Departmanı'na dönüştürülmüştür. Ancak Deniz Kuvvetleri lisansüstü ihtisas eğitimi açısından büyük ölçüde sivil kurumlara dayanmaya devam etmiştir.

Askeri eğitim alanında gerçekleşen üçüncü önemli gelişme tamamen savaş sanatının ileri düzeyde incelenmesi amacına hitap eden okulların ortaya çıkmasıdır. Bu yöndeki ilk büyük adım 1881 yılında Leavenworth'te Piyade ve Süvari Okulu'nun Sherman tarafından açılması olmuştur. Leavenworth, bir anlamda, bir branş okulu olmasına rağmen, daha geniş bir amacın parçası olarak algılanılmış ve neticede gerçekten de daha önemli bir kuruma dönüşmüştür. Bu okulun kuruluşu öncesinde askeri tarih, strateji, lojistik gibi yüksek savaş ilminin belli başlı unsurları, Sherman'ın yakın teşviki ve Upton'un da iştirakiyle, Fort Monroe Topçuluk Okulu'ndaki teori kursunda öğrencilere sunulmuştur. Leavenworth'deki ilk iki yılda verilen giriş programının bir yılı genel eğitim konularına ayrılmakla birlikte zaman içinde vurgu tamamen askeri inceleme konularına yönelmeye başlamıştır. İspanya-Amerika Savaşı okulun faaliyetlerini geçici bir süre için durdurmasına neden olduysa da, okul 1902 yılında tekrar faaliyete geçmiş, yeni yönetici Elihu Root daha geniş ve belirgin bir eğitim anlayışını uygulamaya geçirmiştir. Kara Kuvvetleri Saha Okulu yüzbaşı ve üstü rütbedeki subayları "askerlik sanatı ve ilminin ihtisas alanlarında" eğitmiştir. Yine Leavenworth'de bulunan Kara Kuvvetleri Kurmay Okulu ise Saha Okulu mezunlarını savaşta üst düzey kurmay görevleri üstlenebilecek şekilde eğitmiştir. Okulun ilk yıllarının en merkezi şahsiyeti, 1886-1897 yılları arasında öğretim görevlisi olarak hizmet veren ve eğitim ile performans açısından aradığı yüksek standartlarla tanınan Arthur L. Wag-

ner olmuştur. Wagner'in sözkonusu yıllarda yazdığı *Campaign of Könniggratz* ve *Organization and Tactics* adlı kitapları, Upton'un dönemi ile I. Dünya Savaşı arasında Kara Kuvvetleri'nin ürettiği en mükemmel askeri analizler olmuşlardır. İspanya-Amerika Savaşı sonrasında Wagner Kurmay Okulu komutanlığına getirilmiş ve Leavenworth 1904 yılı itibariyle savaşın okulda öğrenilebileceğine dair temel Alman anlayışı çerçevesinde yapılanmış bir "askeri üniversite"ye dönüşmüştür.[13]

Monroe ve daha sonra da Leavenworth'teki askerlik ilmi eğitimi Deniz Kuvvetleri'nin de benzer kurumlar geliştirmesi açısından teşvik edici olmuştur. Amiral Luce ve destekçileri sürekli olarak denizcilik ihtisas eğitiminin Kara Kuvvetleri'ndeki muadiline oranla düşük kalitesini tekrarlayıp durmuşlardır. Luce'un kampanyası nihayetinde 1884 yılında Newport'ta Deniz Harp Okulu'nun kurulmasıyla meyvesini vermiştir. Bu okul, Avrupa'daki muadilleri gibi tamamen yüksek savaş incelemeleri yapan gerçek bir harp akademisi olmuştur. Ancak kuruluşunun ilk yıllarında bazı sarsıntılar yaşamıştır. Birçok deniz subayı okulun kuruluş amaçlarına kayıtsız kalmış ve gerekliliğine pek ikna olmamıştır. Okulu, yine Newport'ta bulunan Torpido Okulu ile birleştirme veya Annapolis'te bir lisansüstü kursa dönüştürme çabaları yoğunlaşmıştır. Luce ve Mahan'm da belirttikleri gibi, bu çabalar teknik ve askeri uzmanlık arasındaki kavram karmaşasını ve subayların askeri uzmanlığın bağımsızlığını kabullenmedeki başarısızlığını yansıtmıştır.* Oramiral David D. Porter'ın desteği, Lu-

* Luce daha sonra rakipleri ile ilgili olarak şunları yazmıştır: "Yüksek matematik, lojistik, deniz astronomisi ve benzer ilim alanlarında ileri seviyede kurslar verilmesi konusunda uyarılarda bulunurlarken, kendi uzmanlık alanlarını –yani savaş ilmini- gözden kaçırdılar. Topçuluk ve

ce'un propaganda çalışmaları ve Mahan'm popülaritesi ile birleşerek okula karşı yükselen muhalefeti yenmiştir. Okul, ders programı ve öğretim yöntemleri geliştirmede öncülüğü almış ve Avrupa donanmalarında kurulan benzer kurumlar açısından bir model teşkil etmiştir.[14]

I. Dünya Savaşı öncesinde yüksek askeri eğitime ulaşılmasındaki son adım 1901 yılında Kara Harp Okulu'nun kurulması olmuştur. Bu, Leavenworth'ten yansıyan mantığın devamı ve Deniz Harp Okulu'nun başarısının bir sonucu olmuştur. Kara Kuvvetleri'nde Leavenworth'den daha üst düzeyde bir eğitim kurumunun oluşturulması yönünde güçlü bir talep görülmüştür. Ancak okulun kuruluş aşamasında Elihu Root'un bir harp okulunun görevleri ile kurmaylık görevleri arasında yaşadığı kavram karmaşası bazı sorunlara neden olmuştur. Tıpkı Deniz Harp Okulu'nun gelişiminin, kurumu bir teknik enstitüden ayrıştırma çabalarının başarısızlığı nedeniyle bir ölçüde sekteye uğraması örneğindeki gibi, Kara Harp Okulu'nun gelişimi de Root'un planlama ve idare işlevlerini, eğitim ve araştırma işlevlerinden ayrıştıramaması nedeniyle sorunlu bir süreç olmuştur. Root, okulun kurmay bölüm şefleri tarafından yönetilmesini, kendi okulunda görevlendirdiği bu kurmay şeflerinin diğer Kara Kuvvetleri okullarının faaliyetlerini denetlemelerini, askeri istihbarat faaliyetlerini yönlendirmelerini ve de Başkan'a seferberlik ve askeri hazırlıkla ilgili planlar hazırlayıp raporlar sunmalarını istemiştir. Bundan daha çeşitli bir görev sıralaması düşünmek herhalde bir hayli zordur. Okul en nihayet 1901 yılında

---

denizcilik, makine mühendisliği ve genelde tüm mekanik sanatlarda eğitimi savunurlarken, kendi sanatlarını –yani savaş sanatım- hesaba katmadılar." U.S. Naval Institute *Proceedings*, XXXVI (1910), 560.

Binbaşı S.B.M. Young başkanlığındaki bir subay kurulunun idaresi altında kurulduğunda okulun akademik görevlerinin kurmay ve planlama faaliyetlerine oranla ikincil derecede olduğu görülmüştür. Young 1903 yılında Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'na getirilmiş, okul yöneticiliğini ise Deniz Harp Okulu'nun ilk Kara Kuvvetleri kökenli öğretim görevlisi olan ve bu nedenle de böylesi bir kurumun amaçları hakkında etraflı bir birikime sahip bulunan Tuğgeneral Tasker H. Bliss devralmıştır. Okul, Bliss ve Leavenworth'ten atanan selefi Wagner'in yönetiminde yüksek savaş incelemeri ile daha fazla alakadar olmaya başlamıştır. Ancak Root'un etkisi nedeniyle ulusal güvenlik planlarının hazırlanmasında Kurmay Teşkilatı ile beraber çalışma amacı Okulun asli görevi olarak muhafaza edilmiştir. Ordunun Okulu doğru yöne çekme çabalarına rağmen, belirsiz kuruluş süreci nedeniyle 1914 yılına gelindiğinde dahi Okulun asli amacı "akademik eğitim aktarılması değil, evvelce elde edilmiş bilginin gerçek hayatta uygulanması" şeklinde anlaşılmıştır.[15]

Root'un bir harp okulunun işlevlerinin neler olması gerektiği konusunda kafasının biraz karışık olduğu söylenebilirse de, kapsamlı bir profesyonel askeri eğitimin unsurlarının esaslarına dair açık bir zihne sahip bulunduğunu teslim etmek gerekir. Subaylar, önceleri, böylesi bir eğitimi, West Point gibi Alman modeline uygun bir kurum, lisansüstü okullar ve Kuvvet Komutanlığı'na bağlı genel okullar ile Harp Okulu'ndan oluşan üç aşamalı bir sistem olarak tanımlamışlardır. Root 27 Kasım 1901 tarihli mükemmel bilgi notunda bu düzeneğin esaslarını kabul etmiş ve Kara Kuvvetleri'nin mevcut okullarının görevlerini birleşik bir bütünün parçaları olarak yeniden tanımlamıştır. Deniz Kuvvetleri de benzer zorunluluklar nedeniy-

le subay eğitimindeki temel aşamaları aynen kabul etmiştir. Deniz Kuvvetleri eğitimini inceleyen Knox-Pye-King Kurulu 1909 yılında eğitimde dört aşama belirlediğini ilan etmiştir: ilk aşama, Deniz Harp Akademisi; ikincisi, Annapoliste'ki lisansüstü eğitim kursu; üçüncüsü, Orta Düzey Harp Okulu Kursu; dördüncüsü ise Kıdemli Harp Okulu Kursu.[16] Root'un bilgi notu ve donanma kurulu raporu Amerika Birleşik Devletleri'nde profesyonel askeri eğitimin temel yapısının tamamlandığına işaret etmiştir.

Dernekler ve Dergiler. Yeni askeri eğitim sistemi daha önce Amerika Birleşik Devletleri'nde hiç görülmedik ölçüde mesleki dernekler ve mesleki dergilerin ortaya çıkmasıyla desteklenmiştir.* Bunlardan ilki 1873 yılında Annapolis'teki bir grup subayın İngiliz Kraliyet Birleşik Askeri Hizmetler Enstitüsü'nü (RUSI) model alarak, "Deniz Kuvvetleri'nde mesleki ve bilimsel düşünce"yi yerleştirmek amacıyla kurdukları Birleşik Devletler Donanma Enstitüsü'dür. Enstitü, 1874 yılında, takip eden dönem içinde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en akılcı ve etkili askeri yayına dönüşen ve deniz subayları için sürekli bir mesleki tartışma platformu oluşturan *Proceedings* adlı dergiyi yayınlamaya başlamıştır. Kara Kuvvetleri subayları da Deniz Kuvvetleri'ndeki meslektaşlarını takip etmişler ve 1879 yılında yine İngiliz RUSI modeli üzerinden Askeri Hizmet Enstitüsü'nü kurmuşlardır. Enstitü de, enstitünün yayın

* İç Savaş öncesindeki en önemli asker dernekleri; 1802-1812 yılları arasında faaliyetlerini sürdüren West Point Askeri Felsefe Cemiyeti ve Birleşik Devletler Donanma Lisyumu (*Lyceum*-Örgüt) olmuştur. Ancak her iki grubun da askeri konulara ilgilerinin yanısıra bilimsel ve teknik konularla da ilgili oldukları görülmüştür. *Lyceum* tarafından yayınlanan *Naval Magazine* adlı dergi dışında, Askeri Aydınlanma dönemi dergileri subayların girişimleriyle değil de ticari yayınevlerinin girişimleriyle oluşmuş, bu yayınların tümü kısa ömürlü olmuştur.

organı da destek bulamamasından dolayı I. Dünya Savaşı sırasında etkinliğini kaybetmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı yıllarına gelindiğinde, Kara Kuvvetleri bünyesinde çeşitli mesleki ve askeri ilgi alanlarına hitap eden birçok dernek ve yayın bulunduğu görülmüştür. Bunların büyük çoğunluğunun kökenleri askeri okullara dayanmıştır. Süvari Derneği 1885 yılında kurulmuş ve kuruluşundan üç yıl sonra da *Cavalry Journal* adlı dergiyi yayınlamaya başlamıştır. *The Journal of the United States Artillery* adlı dergi 1898 yılında Fort Monroe'daki Topçuluk Okulu'nda kurulmuştur. Bu dergi, daha sonra, 1922 yılında *Coast Journal*, 1948 yılında da Antiaircraft Journal adlarını almış, 1954'te ise *Combat Forces Journal* adlı dergiyle birleşmiştir. Fort Leavenworth'teki bir grup subay ise 1893 yılında Piyade Cemiyeti adlı derneği kurmuş, derneğin ismi ertesi yıl Birleşik Devletler Piyade Derneği'ne dönüştürülmüştür. Dernek, 1904 yılında, yeniden yapılandırılmış ve Askeri Hizmet Enstitüsü'nün ve enstitüye ait derginin yayın hayatına son vermesi akabinde Kara Kuvvetleri'nin lider mesleki yayın organına dönüşen *Infantry Journal* adlı bir derginin yayınına başlamıştır. Dergi, Fort Riley'deki Sahra Topçuluğu Derneği tarafından 1911 yılında kurulan *Field Artillery Journal* adlı dergiyle 1950 yılında birleşmek suretiyle genişleyerek *Combat Forces Journal* adını almıştır. Mühendisler Kıtası ise 1909 yılında *Professional Memoirs* adlı iki aylık dergisinin yayınma başlamıştır.* Yeni yayınlar her iki kuvvet komutanlığında da mesleki yazma yönelik sürekli artan talebi karşılamıştır.[17]

* 1882 yılında kurulan Donanma İstihbarat Dairesi, Savaş Bakanlığı'nın Askeri Haber Alma Birimi ve Donanma Savaş Kayıtları Dairesi ile harp okulları hacim ve kalite açısından bir hayli gelişen resmi mesleki yazma önemli katkılarda bulunmuşlardır.

PERSONEL: ÇIRAK İLE UZMANIN AYRIMI. İç Savaş ile I. Dünya Savaşı arasındaki dönemde profesyonel bir personel sisteminin esaslarının belirlendiği görülmüştür. Subay kadrosuna giriş daha ziyade en alt rütbe kademesi üzerinden ve kuvvet komutanlığına bağlı akademiler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Üst rütbelerin tümü neredeyse tamamen akademi mezunlarının tekeline girmiştir. Önceki dönemlerde aldığı eleştirilere rağmen ayakta kalan kıdem esasına dayalı geleneksel terfi sistemi yeniden düzenlenmiş ve siyasi endişeler nedeniyle temel kriter olarak tutulmakla birlikte bir ölçüde sınırlandırılmıştır. Önceleri fiilen mevcut olmayan emeklilik sistemi ise uygulamaya geçirilmiştir. Askeri olmayan faaliyetlere katılan subaylara yönelik müeyyideler keskinleştirilmiş ve açık kurallara bağlanmıştır. Bu gelişmelerin tümü subay kadrolarının toplumdan farklı ve fakat kendi içinde bir mevcudiyetini, mensupları arasındaki bağları ve kendisiyle toplumun diğer kesimleri arasındaki ayrımı güçlendirmiştir.

Sermaye pasifizminin askeri meselelere yönelik kayıtsızlığı ve bu tavırla Jacksonist yaklaşım arasındaki tezat, Kongre'nin subay kadrosuna giriş kanallarını askeri akademilerle sınırlama yönündeki iradesine de yansımıştır. İç Savaş sonrası yıllarda Deniz Kuvvetleri'ndeki orta kademe rütbelere subay atamaları Annapolis mezunlarının tekeline girmiştir. Sözkonusu dönemde Deniz Kuvvetleri küçük bir hacme sahip olduğundan, Akademi komutanlığın taleplerini karşılamada zorlanmamıştır. 20. yüzyıla girilirken Deniz Kuvvetleri'nin hacim olarak genişlemesi subay talebini arttırınca Akademi mezunlarının atanma sayısı iki katma çıkmıştır. Annapolis mezunlarının sayısının kotaları doldurmada yetersiz kalması halinde Kongre astsubayların da asteğmenliğe terfi edilmesine izin vermiş, ancak

bu tür terfi fırsatlarına kati sınırlamalar getirilmiştir. 1890'dan itibaren, belirli kurmay uzmanlık bölümleri hariç Deniz Kuvvetleri'ndeki tüm yüksek görevlere Annapolis mezunları atanmaya başlamıştır. Kara Kuvvetleri'nin daha yoğun subay gereksinimi, West Point'in Annapolis'in eriştiği düzeyde bir tekel kurmasına izin vermemiştir. Bununla birlikte Kongre 1878 yılında Askeri Akademi mezunlarının terfilerine öncelik verilmesini kesin olarak kararara bağlamış ve diğer yollardan subay kadrosuna dahil olmak isteyen adaylara zorlu mesleki sınavlar uygulanması gerekliliği getirmiştir. 1898 yılı itibariyle West Pointliler subay kadrosunun yüzde 80'ini oluşturmalarına rağmen, üst rütbelerdeki West Point mezunları yine azınlıkta kalmışlardır. 20 yıl sonra I. Dünya Savaşı tamamen profesyonel askerlerin önderliği altında savaşılmış, siyaset ve nüfuzun atama ve görevlendirme prosedürleri üzerinde hiçbir etkisi kalmamıştır. 1898-1940 yılları arasında görevlendirilen 441 Düzenli Kara Kuvvetleri generalinden (tıbbi alanlarda hizmet verenler hariç) dörtte üçü, komutanlığa, 1861-1917 yılları arasında katılmış olan West Point mezunu subaylardır.[18]

Kıdem esasına bağlılığın sürmesi, İç Savaş sonrasında Deniz Kuvvetleri'nin küçülmesiyle de birleşerek terfilerin duraklamasına yolaçmıştır. Subaylar bitip tükenmeyen yıllar boyunca düşük rütbelerde hizmet vermiş, üst rütbelere ise emeklilik kapılarına dayandığı vakitlerde erişebilmişlerdir. Reform teklifleri, terfilerin adaylar arasından tercih yapılması suretiyle belirlenmesi veya daha az yetkinliğe sahip subayları ayıklayacak verimli bir sistem geliştirilmesi seçenekleri etrafında şekillenmiştir. Ancak tercihe dayalı terfi savunucularının teklifleri, subayların görevlendirilmesi sürecinde nüfuzlarını kaybetmek isteme-

yen kongre mensupları ve diğer çevrelerin çabalarıyla engellenmiştir. Kıdem esasının ortadan kaldırılması halinde terfi ve görevlendirmelere siyasi müdahaleler olabileceğinden endişe eden subaylar tarafsız bir tercih sistemi oluşturulması olasılığını kuşkuyla karşılamışlardır. Tercihe dayalı terfi sisteminin alternatifi ise tercihe dayalı eleme sistemi olmuştur ki bu sistem 1899 Personel Yasası ise Kongre tarafından yürürlüğe konulmuştur. Ancak deniz subayları arasındaki reform talep ve tartışmaları sürmüş ve 1916 yılında Kongre'nin 1899 düzenini değiştirip Deniz Kuvvetleri için bir hayli ileri düzeyde profesyonel bir terfi sistemi oluşturan kısıtlı ölçüde tercihe dayalı bir mekanizma getirmesiyle kurumda uygulanacak terfi sisteminin tamamlanmasında son adım atılmıştır.

Kıdem sisteminin işleyiş esaslarının belirlenmesinde Kara Kuvvetleri Deniz Kuvvetleri'nin gerisinde kalmıştır. Geçerli uygulamaya göre, albaylık rütbesine kadar (albay rütbesi dahil) kıdem esasına dayalı terfi sistemi mevcut olmuştur. Generaller ise tercihe bağlı olarak seçilmelerine rağmen burada da genelde kıdem gelenekleri takip edilmiştir. 1890 yılında binbaşı rütbesi altındaki tüm subaylara terfi için sınav zorunluluğu getirilmesiyle asgari mesleki yetkinlik düzeyinin oturtulması teminat altına alınmıştır. Subayların karakterleri ve verimliliklerine dair sistematik personel sicil raporlama sistemi 1890'ların ortalarında kurumsallaştırılmıştır. Elihu Root ve bazı diğer isimler tercihe dayalı terfi sisteminin getirilmesini ısrarla desteklemişlerdir. Ancak subaylar bu uygulamadan çekinmiş ve tercihe dayalı sistemin sadece "toplumsal ve siyasi nüfuz" üzerinden müdahaleye zemin hazırlamaya yarayacağını, subay kadrosunun bütünlüğünün korunması isteniyorsa bundan her ne pahasına olursa olsun kaçınılması

gerektiğini öne sürmüşlerdir. Root'un reform çabaları başarısız olmuştur.[19] Subaylar, Kara Kuvvetleri'nde de, Deniz Kuvvetleri'nde olduğu gibi, siyasete karşı mesleki kuşkularından dolayı, dış unsurların manipülasyonlarına daha açık olan profesyonellik düzeyi yüksek bir sistemi tercih ederek risk almaktansa, daha düşük bir profesyonellik standardı ile yetinmişlerdir. Subayların endişeleri daha ziyade kongre nüfuzu olasılığı etrafında toplanmış ve terciihe dayalı terfi sistemine yönelik subay muhalefeti kuvvetler ayrılığının askeri profesyonelliğin gelişimine vurduğu darbelerin bir başka örneği olmuştur.

1855 öncesinde, ne Kara ne de Deniz Kuvvetleri'nde, bir emeklilik sistemi mevcut olmamıştır. Ancak 1855'te Deniz Kuvvetleri'nin üst rütbelerinde bir temizliğe gidilmesi gerekliliği konusunda ikna edilen Kongre, hizmet yeterliliğine sahip olmayan subaylar hakkında bir "ihtiyat listesi" hazırlamıştır. Kongre, 1861 yılında ise kara ve deniz subaylarının yetersizlik nedeniyle zorunlu emekliliğine sevkedilmesine yönelik, sürekli nitelikte bir tasarıyı onaylamış ve gönüllü emekliliğe ilişkin ilk düzenlemeleri geliştirmiştir. 1860'lı ve 1870'li yıllarda takip eden yasama faaliyetleri neticesinde deniz subaylarının 62 yaşında zorunlu emekliliğe tabi tutulmaları karara bağlanmış ve ayrıca emeklilik primlerinin arttırılması suretiyle gönüllü emeklilik teşvik edilmiştir. 1862 ve 1870 yılında yürürlüğe konulan yasalarla da karacı subayların 30 yıllık hizmetlerini tamamladıktan sonra kendi başvuruları neticesinde veya Başkan'm kararma bağlı olarak emekliliğe ayrılabilecekleri düzenlenmiştir. Profesyonel zihniyete sahip subayların öteden beri savundukları 64 yaşında zorunlu emeklilik teklifi en nihayet 1882 yılında Kongre tarafından onaylanmıştır.[20] 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde her iki kuvvet

komutanlığı da uygun bir mesleki emeklilik sistemine kavuşmuştur.

Subayların mesleki olmayan faaliyetlere katılımına dair hukuki sınırlamalar da bu yıllarda geliştirilmiştir. Kongre 1870 yılında muvazzaf durumdaki tüm subayları seçim veya atama yoluyla gelinen tüm sivil görevlerden menederek Anayasa taslakçılarının teorisiyle tezat arzeden bir sivil-asker ilişkileri kavramı benimsemiştir. Takip eden yasal düzenlemeler bu sınırlamayı daha da geliştirmiş ve emekli subayların istihdamına ilişkin bazı sınırlayıcı şartlar getirmiştir. Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları da subaylarının yasama faaliyetleri içindeki yerlerini azaltmaya çalışmışlar ve bu amaç doğrultusunda 1876, 1896 ve 1900 yıllarında tüzüklerine yeni bazı maddeler eklemişlerdir.[21]

ÖRGÜTLENME: TEKNİKÇİLİĞE KARŞI MÜCADELE. 19. yüzyılın sonunda Kara ve Deniz Kuvvetleri'ndeki temel örgütsel sorun profesyonel askeri işlevi yerine getirecek ve profesyonel askeri çıkarları temsil edecek bir organın eksikliği olmuştur. Bu sorunun çözümü kaçınılmaz olarak her iki kuvvet komutanlığının yapılanmalarında önemli bir role sahip teknik-idari birimlerin ikinci plana atılmasını gerektirmiştir. Bu sorun nedeniyle, personel örgütlenmesi düzeyinde, uzman kurmay kadrolarının devre dışı bırakılması veya sınırlanması gerektiği görülmüştür. Kara Kuvvetleri'ndeki çeşitli kurmay bölümlerine atanma himaye altındaki bazı subaylara bir ödül gibi sunulmuş, bu tür birimlere atanan subaylar mesleki kariyerlerinin tümünü belirli bir kurmay uzmanlığı bölümünde, askeri uzmandan ziyade teknik uzmana dönüşerek geçirmişlerdir. Bu durum 1894 yılında Kongre'nin bundan böyle kurmay

bölümlerine yapılacak tüm atamaların doğrudan Kara Kuvvetleri savunma hatlarında görevli subaylara açık olması yönündeki kararıyla değişmiştir. Yüzyılın sonunda ise Elihu Root kurmay kadrolarındaki daimi görevlendirmelere karşı mücadelenin öncülüğünü almış ve sahada görevlendirilip, sınır boyları veya ülke dışında hizmet veren subaylar arasında, kurmay bölümlerinin, Washington'daki Kongre mensuplarıyla sürekli yakın ilişkilerinden kaynaklanan "lükslere, ayrıcalıklara ve güce" sahip kapalı şirketler oldukları yönünde bir his oluştuğuna işaret etmiştir. Kongre, Root'un çağrılarına kulak vermiş ve kurmay bölümlerindeki subaylar için dört yıllık saha görevleri içeren bir devir sistemi oluşturmuştur. Bu, kurmay kadrolarının Kara Kuvvetleri'nin diğer unsurlarından tecridini etkin şekilde kırmış ve türdeş bir askerlik mesleğinin yaratılmasında önemli bir hamle olmuştur.

Deniz subayları da, saha kadroları ve kurmay kadroları olarak bölünmüş durumda olmuştur. Deniz Kuvvetleri'nde de, Kara Kuvvetleri'nde olduğu gibi, kurmay kadrolarının ayrıcalığa sahip olduğuna dair bir his oluşmuştur. Askeri olmayan bölümlerin daha yüksek maaşı ve kıyı görevleri içermesi birçok Annapolis mezunu açısından cazip gelmiştir. En çetrefil sorun saha kadroları ile 1842 yılında kurulan Mühendis Kıtası arasındaki ilişkide yaşanmıştır. Bu iki grup birbirlerinin hakları ve ayrıcalıkları ile ilgili olarak sürekli kanlı bıçaklı olmuşlardır. Ancak 1890'lı yıllarda bu gruplar arasındaki ayrımın zemini ortadan kalkmaya başlamıştır. Bakan Yardımcısı Roosevelt'in başkanlığındaki bir Personel Kurulu 1898 yılında tüm mühendislerin saha subayı, tüm saha subaylarının da mühendis olacaklarını bildirmiştir. Kurul, Deniz Kuvvetleri'nin "tüm mensuplarının modern bir saha subayının görevlerini ve-

rimli şekilde yerine getirebilecek ölçüde eğitildiği türdeş bir kadroya" ihtiyacı olduğunu öne sürmüştür. 1899 Deniz Kuvvetleri Personel Yasası bu kurulun önerilerini dikkate almış ve her iki kadronun birleştirilmesini sağlamıştır.[22]

Teknikçiliğe karşı mücadelenin bir diğer ve daha önemli veçhesi bakanlıkların idari örgütlenmesi, bir başka deyişle, bakanlar, daireler ve profesyonel askeri çıkarların sözcüleri arasındaki ilişkilerin niteliği ile ilgili olmuştur. Donanma Bakanlığı örgütlenmesi bir süre daha Bakan Paulding'in, komutanlığın yalnızca teknik-idari harekatlarının özel uzmanlık gerektirdiğine, askeri meselelerin yönetiminin ise bizzat Bakan tarafından ele alınabileceğine dair teorisini yansıtmaya devam etmiştir. Bu teorinin İç Savaş sırasında uygulanamaz olduğu görülmüş ve denizcilik biliminin artan karmaşıklığı teoriyi barış döneminde de uygulanamaz kılmıştır. Bakanlıkta, Deniz Kuvvetleri'nin askeri ihtiyaçları ile ilgilenen, savaş planlarını hazırlayan ve filolarının yönetimi ve dağılımını belirleyen bir kuruma gereksinim duyulduğu görülmüştür. Bu gereksinim 1885 yılında Bakan Whitney tarafından açıkça belirtilmiştir. Whitney, Paulding teorisini reddetmiş ve daire şeflerinin farklı idari sorumluluklarının, Bakan'a "savaş sanatı"nda ihtiyaç duyduğu "akli kılavuzluk" hizmetini vermelerini engellediğini belirtmiştir. Paulding'in askeri meselelerle ilgili özgüveni ile tam bir tezat arzeden Whitney'in yarım yüzyıl sonraki bu beyanı, Donanma Bakanlığı'nın askeri veçhesinin artık uzmanlığa dayalı bir meslek olduğunun bizzat Bakan tarafından resmen kabulü anlamına gelmiştir.[23] Whitney'in bu talebi ani değişiklikler yaratmamış, ancak 1915 yılında Deniz Harekatları Daire Başkanlığı'nın kuruluşuna değin 30 yıl süren bir tartışmanın başlangıç noktası olmuştur. Bu tartışma, konuya ilişkin olarak Amerikan kamu yö-

netimi tarihinde eşi benzeri görülmedik bir makale, rapor, tartışma ve önerge yağmurunu başlatmıştır. Tartışmanın odak noktasını profesyonel askeri sorumlunun daire şefleri ve Bakan'a göre kurumsal rolü oluşturmuştur.

Luce ve Mahan'ın önderliğindeki donanma gelenekçileri diye isimlendirilen bir düşünce ekolü dengeli bir örgütlenme sistemini savunmuştur. Ekol, Deniz Kuvvetleri yapılanmasının askeri veçhesinin gözardı edildiğini vurgulamıştır. Deniz Kuvvetleri'nin varoluş sebebi savaştır ve komutanlığın bakanlıktaki örgütlenmesi Deniz Kuvvetleri'nin askeri gereksinimleri için bir sözcülük oluşturmadığı takdirde destek hizmeti veren dairelerin sivil faaliyetleri kendi içlerinde amaca dönüşeceklerdir. Dolayısıyla gelenekçiler Deniz Kuvvetleri'nin askeri veçhesini temsil eden bir organ kurulmasıyla dairelerin bakanlık içindeki ağırlığını dengelemek istemişlerdir. Bu gereksinimin tamamen askeri ve mesleki karakterini vurguladıkları için bu yeni organa Bakanlığın sivil faaliyetleri üzerinde denetim hakkı tanınmasında ısrar etmemişlerdir. ·Deniz Kuvvetleri'ndeki sivil ve askeri veçheler arasında yaşanan içsel çatışmadan haberdar oldukları için Bakan'a bu ikisi arasında uzlaşma oluşturma görevi vermişlerdir. Bakanlığın askeri işlerinin bakan tarafından idare edilmesine alışkın oldukları için de askeri yetkili, Bakan ve Başkan arasındaki komuta ilişkisinden rahatsız olmamışlardır. Bakan deniz kuvvetleri yapılanmasını ilgilendiren askeri veya sivil tüm meselelerde Başkan'ın vekili olarak algılanılmıştır. Gelenekçiler, model olarak, askeri ve sivil görevleri, sivil Donanma Bakanı *(First Lord of the Admiralty)* ve Bakan'a bağlı olarak görev yapan Deniz Kuvvetleri Komutanı *(First Sea Lord)* ve diğer Amirallik yetkilileri arasında bölüştüren İngiliz Deniz Kuvvetleri örgütlenme sistemini almış-

lardır.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda dikey yapılanmayı Donanma Bakanlığı'ndaki sorunların çözümünde çare olarak gören bir grup uzun bir süreden beri mevcut olmuştur. 1890'lı yıllarda ise dikey sistem taraftarları Oramiral H.C. Taylor ve William S. Sims önderliğindeki genç kuşak donanma reformistlerinden destek bulmuşlardır. Donanma reformistleri, gelenekçilerden farklı bir zorunluluğun altını çizmişler ve dairelerin Bakanlıktaki ağırlığını dengeleyecek bir temsilciye değil, daireleri koordine edecek askeri bir idareciye gereksinim duyulduğunu vurgulamışlardır. Reformistler dikkatleri, dairelerin bağımsız tavırlarına, birbirleri ile çakışan sorumluluk alanlarına, tüm Bakanlığa hakim koordinasyon eksikliğine ve de bakanlıkların tecrübesizliği ve bilgisizliğine çekmişlerdir. Reformistlere göre, Bakan'ın, Bakanlığın tüm meseleleriyle ilgili olarak bir kişi veya kuruldan mütevellit tek bir sorumlu danışmanı olmalıdır. Reformistler bu danışmanlık kurumunu, yetki alanı daireleri de kapsayan bir kurmay örgütlenmesi olarak düşünmüşler ve model olarak Alman askeri örgütlenme sistemine atıfta bulunmuşlardır. Ama bunu yaparken Elihu Root'un düştüğü yanlışa düşmüşlerdir: Alman sisteminin, kurmay örgütlenmesini, askeri yapılanmanın tüm unsurları üzerinde yetkili kıldığı şeklinde yanlış bir yoruma dayanmışlardır.[24]

Tartışmanın sürdüğü yıllar boyunca Donanma Bakanları ve daire şefleri reformistlere karşı gelenekçileri destekleme eğilimi göstermişlerdir. Daire şefleri Bakan ile doğrudan temas haklarını muhafaza etmeye çalışmışlardır. Bakanlar ise sorunu, bir yandan askeri meselelerde kendilerine profesyonel destek alırken, öte yandan da politika denetimini askeri bir yetkiliye kaptırmama sorunu olarak algı-

lamışlardır. Roosevelt'in etkisine kapılanlar dışında hepsi dikey düzeni reddetmiş, böylesi bir düzen çerçevesinde Bakan'ın noter gibi sadece kağıtları imzalayacağından, Bakanlığın fiili idaresinin ise askeri sorumlunun eline geçeceğinden endişe etmişlerdir. Bakan Daniels'ın "hesaplı bir yayma politikası" diye tanımladığı sistemi neredeyse ittifakla desteklemişlerdir. Bu grupların dikey örgütlenmeye karşıtlıkları, daha sonra gündeme gelen dengeli bir bakanlık denetim planına dahi kuşku ile yaklaşmalarına neden olmuştur. Bu noktada bir ikilemle yüzyüze kalmışlardır. 1885 yılında Bakan Whitney ile beraber Bakan'm profesyonel askeri desteğe gereksinimi olduğunu kabullenmişlerdir. Bununla beraber bir askeri sorumlunun, yetkisi tamamen askeri konularla sınırlanmış olsa dahi, bu yetkisini daireleri de kapsayacak şekilde genişleteceğinden de endişe etmişlerdir. Bizzat Bakan Whitney, Bakan'a yardımcı olması amacıyla kurulan bir Donanma Danışma Kurulu'nun idari işlevleri ele geçirmeye ve dairelerin sorumluluk alanlarına müdahale etmeye kalktığını ileri sürmüştür. Müteakiben 1904 yılında, Bakanlar, savaş planları hazırlamak üzere 1900 yılında oluşturulan Genel Kurul'un, donanma serenlerinin idaresi, donanma ihtiyatlarının konulması ve hukuki meselelere müdahalede bulunulması gibi sivil görev alanlarına tecavüz etmesinden şikayetçi olmuşlardır. Askeri organların yayılmacılık eğilimleri Amerikan düzeninde dengeli bir örgütlenme sisteminin oluşturulmasının zorluğuna delalet etmiş ve bakanların herhangi bir reform planına yönelik şevklerini zayıflatmıştır.

Büyük örgütlenme tartışmasına taraf olan fikir ve güç unsurlarının tümü nihayetinde 1915 yılında Deniz Hare-

* CNO'yu, Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı olarak düşünmek mümkündür. (Ç.N.)

katları Başkanlığı'nın (CNO) kurulmasını sağlayan yasayla ortaya çıkmıştır.* Yasayı ilk gündeme getiren kişi, bağlı bulunduğu Bakan'ın sırtını sıvazlayıp, onun ardından fikirlerine yakın kongre mensuplarını Donanma Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılması konusunda uyaran Oramiral Bradley Fiske olmuştur. Bu uyarılar çerçevesinde Donanma Bakanlığı tahsisat tasarısında bir değişiklik yapılarak "Deniz Kuvvetleri'nin savaş hazırlıklarından ve genel idaresinden" sorumlu olacak bir organın (CNO) kurulması teklifi gündeme getirilmiştir. Dolayısıyla, bu yasama teklifi dikey düzen oluşturan bir örgütlenme önermiştir. Bakan Daniels bu teklife hararetle karşı çıkmış ve tasarıda önemli değişiklikler yapılmasında başarılı olmuştur. Tasarı Kongre'den geçtiği şekliyle CNO'nun "Bakan'ın idaresi altında, filoların harekatlarından ve de savaş halinde kullanılmak üzere planların hazırlanması ve bu planlara göre hazırlıkların yapılmasından" sorumlu olması karara bağlanmıştır.[25] Dolayısıyla Daniels dengeli bir örgütlenme yapısının iki esasını oturtmuştur: CNO'nun yetki düzeyi Bakan'a tabi olmuştur; CNO'nun yetki kapsamı dairelerin sivil faaliyetlerini içermeksizin sadece askeri meselelerle sınırlanmıştır. Luce ve Mahan'ın temsil ettiği gelenekçi yaklaşım Donanma Bakanlığı'na hakim olmuştur.

Savaş Bakanlığı'nm yeniden yapılandırılması ise Donanma Bakanlığı'ndan çok daha farklı bir rota takip etmiştir. Bizzat subaylar arasında yaşanan yoğun bir tartışmanın ürünü olmaktan ziyade kurum dışından sivillerin eseri olmuştur. Kara Kuvvetleri subayları İspanya-Amerika Savaşı öncesinde hakikaten de örgütsel meselelere pek ilgi göstermemişlerdir. Bu dönemlerde mevcut koordine sisteminden genel anlamda memnun oldukları açıktır. Hatta 1900 yılında Askeri Hizmet Enstitüsü'nün Kara Kuvvetle-

ri kurmay örgütlenmesi yapısı üzerine açtığı ödüllü makale yarışmasına gönderilen yazılardan hiçbiri ödüle değer bulunmamıştır. Reform girişimini başlatan isim öncelikle 1899 yılında Savaş Bakanlığı'na atanan Elihu Root olmuştur. Atandığı dönemde askeri meselelerde hiçbir bilgisi bulunmayan Root makamına gelir gelmez kendini bilgilendirmek için yoğun bir gayret sarfetmiştir. Alman Kurmaylık sistemine yönelik hakim hayranlık Root'a da işlemiş ve Bakan özellikle de Spenser Wilkinson'un Alman örgütlenme modelini incelediği *The Brain of an Army* adlı çalışmasından etkilenmiştir. Ancak Savaş Bakanlığı'mn yeniden örgütlenme planlarını geliştirirken, iki kusuru tek bir reformla düzeltmeye gayret etmiştir. Bakanlık hem profesyonel askeri işlevlerin yerine getirilmesinde daha yüksek performans düzeyine, hem de daha etkin bir merkezi koordinasyon ve denetime gereksinim duymuştur. İlk eksikliği Kara Kuvvetleri Komutam'nın Bakan'a bağlanması ve Komutan'ın emrine askeri planları hazırlayacak bir kurmay kadrosu verilmesiyle gidermek mümkün olabilirdi. İkinci eksikliği ise Bakan'ın hukuki yetkisinin ve makamının hem Kuvvet Komutanı'nı hem de daire şeflerini denetim altına alabilecek şekilde güçlendirilmesiyle gidermek mümkün olabilirdi. Bu reformlar Bakanlığa özü itibariyle hem Alman sistemini, hem de Spenser Wilkinson'un fikirlerini yansıtan dengeli bir örgütlenme sistemi kazandırabilirdi. Ancak Root tek bir adım atmış ve Bakan'ın öncelikli askeri danışmanı olarak Kurmay Başkanlığı makamını kurmuştur. Root, Yeni-Hamiltoncu anlayışı tamamen özümsemiş biri olarak Kara Kuvvetleri'nde askeri ve siyasi işlevlerin bir karışımını yansıtan dikey bir örgütlenme sistemi oluşturmuştur. Root'un teorilerine dayanan ve 1903 yılında yürürlüğe konulan Kurmay Yasası üç açıdan

bir önceki koordine örgütlenme kalıbından keskin bir kopuşa neden olmuştur:

(1) Askeri yetkilinin Başkan ile doğrudan komuta ilişkisini ortadan kaldırmıştır. Yeni sisteme göre "komuta Bakan tarafından veya Bakan adına Kurmay Başkanı *(Chief of Staff)* aracılığıyla . . . uygulanmalıdır."* Her ne kadar yasa Kurmay Başkanı'nı hem Bakan'ın, hem de Başkan'ın idaresi altına koyduysa da, plan uygulamada "Anayasal Başkomutan- yani Başkan'ın" sadece Savaş Bakanı tarafından temsil edilmesini gerektirmiştir. Kurmay Başkanı'nın görevi, "komutayı elinden bulunduran üstü konumdaki yetkiliye [Savaş Bakanı'na] yardımcı olmak ve politikalarının uygulanmasında ve komuta görevinin yerine getirilmesinde üstü adına ve üstünün yetkilerini kullanarak faaliyetler yürütmek" olarak belirlenmiştir.

(2) Savaş Bakanı'nın askeri komuta görevini üstleneceğine dair varsayımın tabii sonucu Kurmay Başkanı'nın yetkisini Bakanlığın idari dairelerini de kapsayacak şekilde genişletmesi olmuştur. Böylelikle askeri sorumlu yetki düzeyindeki daralma karşılığında yetki kapsamında genişleme elde etmiştir. Taslağını Orgeneral Carter'ın hazırladığı teklifin özgün halinde bir Kurmay Kadrosu ile Kurmay Başkanlığı makamının oluşturulması ve bu birimlere sa-

---

* Çalışma boyunca, Kurmay Başkanlığı (Chief of Staff) makamından hep Kara Kuvvetleri bağlamında, Savaş Bakanı ile beraber çalışan bir kurum olarak bahsedilmiştir. Ancak, dönem itibariyle, sadece Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin mevcut olduğu ve askeri meselelerde Kara Kuvvetleri'nin öncü bir rol oynadığı düşünülürse Kurmay Başkanlığı'nın, günümüz Genelkurmay Başkanlığı'na tekabül ettiği söylenebilir. Ayrıca Kurmay Başkanlığı makamının, aynı zamanda, lağvedilen Kuvvet Komutanlığı makamının işlevlerini de yerine getirdiği gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla bir kuvvet komutanlığının Kurmay Başkanı, o kuvvet komutanlığının aynı anda Kuvvet Komutam'dır.(Ç.N.)

vaş planlamasına ilişkin tamamen askeri işlevlerin atfedilmesi, böylelikle de dengeli bir örgütlenme yapısı oluşturulması düşünülmüştür. Ancak Root "artık Kara Kuvvetleri Komutam'ndan bağımsız bir yapıya sahip olan ve doğrudan Savaş Bakam'na bağlı bulunan tedarik bölümünün öncelikli idaresinin" askeri sorumluya verilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Dikey örgütlenme gerektiren bu anlayış, Kurmay Başkam'na kurmay bölümlerini "denetim" yetkisi verirken, "komuta" yetkisini Bakan'ın elinde tutan Kurmay Yasası'na yansımıştır. Root açısından "denetim" gücünün bir üst adına kontrol görevi yapma, "komuta" gücünün ise bağımsız ve içsel bir yetkiye sahip olma anlamına geldiği düşünülürse, yasadaki sözcükler bilinçli olarak seçilmiştir. Dolayısıyla yasanın lafzı Kurmay Başkam'nın Bakan'a bağlı olarak görev yapmasını ve yetki kapsamının daireleri de içerecek şekilde oluşturulmasını teminat altına almak üzere tasarlanmıştır.

(3) Kurmaylık sistemi teorisinin belirttiğimiz etkiyi yaratan üçüncü unsuru, Kurmay Başkanı ile Bakan arasında karşılık güven tesis etme gerekliliğidir. 19. yüzyıl örgütlenme yapısında Kara Kuvvetleri Komutam'na sağlanan bağımsız konum Bakan ile görüş ayrılığı ve çatışma yaşamalarını kaçınılmaz kılmıştır. Ancak, bu sistem, askeri görevlinin sorumlulukları tamamen askeri olduğu müddetçe uygulanabilir bir yapı arzetmiştir. Yeni sistemde Kurmay Başkanı'nın Bakan ile aynı yetki ve sorumlulukları taşıması iki makam arasında ortak çıkarlar ve düşünce tarzı geliştirilmesini ve yansıtılmasını gerektirmiştir. Bir başka deyişle, Kurmay Başkanı "komutanının tam güvenine mahzar olmalıdır." Dolayısıyla Başkan'a subay kadrosunda general düzeyindeki askerler arasından birini sadece bir dönem hizmet etmek üzere dört yıllığına seçme yetkisi

verilmiştir. Başkan, Bakan ve Kurmay Başkanı arasında tam bir güven birliğinin tesis edilmesi gereği ayrıca Kurmay Başkam'mn görev süresinin "daha önce sona erdirilmediği takdirde, her şart altında, atamayı yapan Başkan'ın görev süresinin bitişini takip eden gün" sona ermesi karara bağlanmıştır. Ayrıca Kurmay Başkanı'na sivil üstlerine sadakatle hizmet veremediğini düşündüğü hallerde görevden alınma talebinde bulunması zorunluluğu getirilmiştir.[26] Bu sistemle Kurmay Başkanı iktidardaki yönetimin bir parçası haline gelmiştir. Bir başka ifadeyle, sadece daimi askeri çıkarların sözcüsü değildir. Ayrıca bir siyasi şahsiyettir ve bu nedenle de duyguları yönetimle kesişmediği hallerde istifa etmesi beklenmiştir. Konumu aslında yürütmeye dahil bir bakanlığın müsteşarı ile benzeşmiştir. Dolayısıyla Root'un yeniden örgütlenme kalıbı askeri profesyonellik ve sivil denetim ilkeleri açısından koordine sistemi üzerinde yapılan sadece küçük çaplı bir değişikliği ihtiva etmiştir. Bu kalıpta Kurmay Başkam'na bağlı kurmay kadrosu bir mesleki görev olan askeri planlama işini yerine getirmiştir. Ancak dairelerin Bakanlık hiyerarşisinde bir düzey indirgenmesi, sadece Kara Kuvvetleri'nin askeri yöneticisinin sorumluluklarının mesleki kapsamın ötesinde genişletilmesi pahasına mümkün olabilmiştir. Deniz Kuvvetleri ve Donanma Bakanlığı örgütlenmesi giderek tamamen profesyonel bir dengeli sisteme kavuşurken, Kara Kuvvetleri örgütlenmesi yarı profesyonel, yeni-Hamiltoncu yapısında takılıp kalmıştır.

ÖZET. I. Dünya Savaşı yıllarına gelindiğinde her iki kuvvet komutanlığının da geniş çaplı bir mesleki kurumlar bütününe sahip olduğu görülmektedir. Amerikan militarizmi sadece üç alanda profesyonel kalıptan ciddi anlamda sapmıştır.

(1) Mesleki eğitim sisteminin başlangıç safhaları kendi alanlarında uzman ayrı okulların vereceği serbest bilimler eğitimi ile temel askeri eğitim gerektirir. Ancak West Point de Annapolis de mesleki eğitimin her iki unsurunu dört yıl süreli bir eğitimin karmaşası içinde birleştirmeye çalışmıştır.

(2) Profesyonel bir terfi sistemi liyakat esasına dayalı bir mesleki ilerleme yöntemi gerektirir. Ancak Kara Kuvvetleri, siyaset endişesi nedeniyle kıdem esasına dayalı sistemi sürdürmüştür.

(3) Profesyonel bir örgütlenme sistemi tamamen en üst düzey mesleki görevlerin yerine getirilmesinden ve askeri görüşlerin temsilinden sorumlu bir askeri organın varlığını gerektirir. Ancak Kara Kuvvetleri'nin 1903 yılında kurumsallaşan dikey örgütlenme yapısı Bakan ve Kurmay Başkam'mn siyasi ve askeri sorumluluklarını birbirine katmak suretiyle bu gerekliliği karşılamaktan uzak bir görünüm arzetmiştir.

AMERİKAN ASKER ZİHNİYETİNİN OLUŞUMU

Amerikan profesyonel askeri etiki İç Savaş ile I. Dünya Savaşı arası yılların özgün bir ürünüdür. Bu etikin esaslarına ilişkin unsurlar 1860 öncesinde Askeri Aydınlanma döneminin yazarları tarafından kavranmış ve ifade edilmiştir. Fakat bunlar zamanının önünde yaşayan istisnai insanlardır. Dolayısıyla fikirleri ancak 1865'ten sonra subay kadrosunun büyük çoğunluğuna malolabilmiştir. İç Savaş'ı takip eden birkaç onyıl boyunca subaylar sermaye pasifizmi ve diğer sivil liberal düşünce çevreleriyle temelinde çatışma halinde olan özgün bir askeri yaklaşım ve dünya görüşü geliştirmişlerdir. Bu askeri görüş birliği ve

ortaklığı I. Dünya Savaşı yıllarına dek istikrarlı bir inanç kalıbı ve sabit bir dünya görüşünde kemikleşmiştir. Gayet tabiidir ki, Kara ve Deniz Kuvvetleri stratejik kavramlarda farklılaşmışlardır. Ancak mesleki etikin temelleri her iki kuvvet komutanlığında da aynı olmuştur. Bu etikin gelişmesi ve ortaya çıkışı askerlerin tecritinin ve askeri kurumların yükselişinin tabii bir sonucu olmuştur. Sherman, Upton ve Luce profesyonel fikirler geliştirmiş, bu fikirler subayların mesleki kurumlar oluşturmasına yolaçmış ve başta okullar, dernekler ve dergiler olmak üzere bu kurumlar da mesleki bir etik anlayışını daha da geliştirip beslemişlerdir. Bu etikin evrimi subayların sözkonusu döneme ait makale ve kitaplarından takip edilebilir.*

---

* Çalışmanın bu aşamasında yeralan Amerikan askeri etikine dair analiz aşağıdaki çalışmaların kapsamlı bir şekilde incelenmesiyle geliştirilmiştir:
(1) the Journal of the Military Service Institution, 1879-1917;
(2) the United States Naval Institute Proceedings, 1874-1917;
(3) the Infantry Journal; 1904-1917;
(4) United Service, 1879-1905;
(5) subayların anı yazıları ve ders kitaplarından seçmelerle popüler dergilerdeki makaleler.
Mesleki dergiler birkaç nedenden dolayı askeri düşünce ile ilgili en iyi kaynaklardır. Bu dergilerdeki makaleler, muvazzaf durumdaki subaylara, ait olduklarından askeri çevrelerde kabul görmüş çalışmalardır. Muvazzaf durumdaki subayların, kitap yazmaya ne zamanı, ne de eğilimi olmamıştır. Subayların, emekliliklerinden sonra kitap yazmaları halinde ise kimi zamanlar geçmişe pespembe bir pencereden baktıkları görülmüştür. Fakat mesleki dergilerdeki makaleler, görüşlerinin subay kadrosunun çoğunluğunun görüşlerini yansıttığını varsayabileceğimiz, küçük ve orta rütbelerdeki subaylar tarafından yazılmıştır. Kitapların çoğunu ise, görüşlerinin meslek dışı unsurlardan etkilenmesi daha mümkün olan generaller yazmıştır. Mesleki dergilerdeki makaleler, asker bir okuyucu kitlesine hitaben yazılmıştır. Bu nedenle makalelerin yazarları kamuoyunun geneline hitaben yazmaları halinde saklayabilecekleri veya değiştirebilecekleri gerçek görüş ve düşüncelerini, bu makalelerde saklamak veya değiştirmek zorunluluğu hissetme-

Bir Bilim ve Gaye Olarak Savaş. Asker kökenli yazarlar insan bilgisinin evrimini ele aldıklarında savaşın ortaya çıkışını ayrı bir inceleme alanı olarak değerlendirmişlerdir. Savaş ilmi askerin özgün yaşam ortamıdır [habitat]. Bir Kara Kuvvetleri yüzbaşısı 1883 yılında "savaş bir uzmanlık alanına dönüştü," demiştir. "Anlaşılması güç bir ilim haline geldi." Bir savaş doktrini geliştirmenin önemi vurgulanmıştır. "Savaşın İdaresi", mesleki ilginin odağı haline gelmiştir. Denizci subay kadrosuna "her subayın incelemesi gereken konu[nun] deniz savaşı ilmi ve kilit kelime[nin] ise 'muharebeye hazırlık' " olduğu, zira mesleğinin savaş olduğu hatırlatılmıştır. Buharın yelkeni ikame etmesi, denizci askeri denizcilikle uğraşma derdinden azat etmeli ve onun Jomini ve Clausewitz'in kara harekatları için geliştirdiği türde soyut ve genel deniz stratejisi ilkeleri geliştirmesine izin vermelidir. Savaş ilmi sabit ve değişken unsurlarına ayrılmıştır. Strateji "daima varolan ve varolmaya devam edecek esası teşkil eden ilkelere" sahiptir, ancak yeni şartlar ve yeni teknolojik gelişmeler taktik ve lojistik yoluyla bu ilkelerin uygulanma biçimlerini etkiler.

Savaşın bağımsız bir bilim dalı olarak varolduğu fikri, bu bilimin icrasının silahlı kuvvetlerin tek gayesi olduğu fikriyle yakından ilişkilidir. Kara ve Deniz Kuvvetlerinin varoluş sebebi savaşmaktır, başka bir şey değil. Örgütlenmeleri, faaliyetleri ve eğitimleri tek amaç olarak çatışma verimliliğini hedeflemelidir. Militarizmin neden-sonuç

---

mişlerdir. Mesleki dergilerdeki makaleler askerlere ait görüşleri yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda şekillendirmiştir. Bu çalışmada yapılan Amerikan askeri etikine dair analizdeki her bölümün sonunda, bölümün konusuna ilişkin özgün makale metninin içindekiler de dahil olmak üzere, askeri görüşleri temsil eden bazı ifadelere atıfta bulunulacaktır.

ilişkisi saha görevlerinin büro görevlerine üstünlüğü iddiasının kuramsal temeli olmuştur. Teknikçiliği temsil eden büro görevleri sadece, profesyonelliği temsil eden saha görevlerine hizmet etmek için varolmuşlardır. Silahlı kuvvetler geçmişte bilimin, keşiflerin, ticaret ve rotacılığın ilerlemesine pek çok katkılarda bulunmuştur. Fakat bu "zevk ve tatminler" tek amaç olan askeri verimlilik üzerine odaklanabilmek için artık bir kenara bırakılmalıdır.[27]

Kendilerine Dair Görüşleri. Amerikalı subaylar kaydettikleri ilerlemenin bilinciyle ilk kez kendilerini hukuk veya tıp gibi eğitimle elde edilen bir mesleğe sahip kimseler olarak görmüşlerdir. Kendilerine dair görüşleri, savaşı bir ilim olarak olan görüşte kökleşmiştir. Savaşta karşılaşılan sorunlar

> . . . çözüm için en yüksek becerileri ve en ısrarcı uygulamaları gerektirir. Savaş ilminin öğrencileri ömür boyu, bu ilmin öğrencileri olarak kalırlar. Askerlik mesleği öğrenilen bir meslek haline gelmiştir. Sadece basit anlamda bir savaş ve mücadele mesleği olduğu dönemlerde, herkes bu mesleğe dahil olabilmiş, 'şarlatan' askerlere gereksinim duyulmamıştır. Bu işin karakterinin değiştiğini birçokları gözden kaçırmıştır.

Kara ve Deniz Kuvvetleri subayları bir "askeri bilinç" oluşturulmasının gereğini vurgulamışlar ve bir subayın tüm adanmışlığı, sadakati ve ilgisinin merkezine mesleğini oturtması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Askerlik mesleği ana özellikleri itibariyle diğer mesleklere benzese de, bir önemli farkla onlardan ayrılmıştır: askerlik sadece bir meslek değil, aynı zamanda bir örgütlenme biçimidir. İdare ve bürokrasi bu mesleğin esaslarını oluşturan unsurlardır. Askerlik mesleğinin biricik amacı –savaşta verimlilik–, kurmay dairelerinin durumunun aksine, sivil yaşamda

saha subaylığı ile benzer veya karşılaştırılabilir hiçbir meslek bulunmadığı anlamına gelmektedir. Kara ve Deniz Kuvvetleri subay kadroları da aynı temel mesleğin sadece farklı branşlarında görev almaktadır.

Mesleki kurumlarm ortaya çıkışı dehanın tehlikeli, en azından sahte olduğu sonucuna yolaçmıştır. 19. yüzyılın başında herkes Napolyon'un Fransızların zaferindeki kilit isim olduğunu söylemiş, ancak yüzyıl sonra kimse Oyama olmasa Japonya'nın Rusya'ya mağlup olacağını, hatta Moltke'nin Alman zaferinin vazgeçilemez komutanı olduğunu iddia etmemiştir. Zafer için parlak bireylere değil, mükemmelleştirilmiş makinelere ihtiyaç vardır. Savaş akli bir çerçeveye sokulmuş ve rutin hale getirilmiştir. "Günümüzde kurmay kadrosu, yani 'ordunun beyni', bir komutanın dehasını ikame edebilir." Alman sistemi "aleladeliğin zaferi", "her bir parçanın verimliliğinin sürekli geliştirildiği ancak daima bütünün verimliliğine tabi olduğu" ekip çalışmasının cisimleşmiş hali olarak ciddi övgüler almıştır. Bireysel yıldızlar tehlikelidir, zira yetenekleri örgütlenmiş bir yapıda onlar için ayrılmış görevleri aşar. Leavenworth'teki öğrencilere 1907 yılında "Saha görevi olsun, kurmay görevi olsun askerlik hizmetindeki tüm görevlerde, parlak askerler, dehalar arasında değil, görevinin gereklerini bilen askerler arasında aranmalıdır," denmiştir.[28]

Muhafazakar Değerler. İç Savaş öncesinde Kara ve Deniz subaylarının temel değerleri Amerikan halkının çoğunun temel değerlerinden önemli farklılıklar taşımamıştır. Kuşkusuz subaylar muhafazakarlığa daha eğilimli olmuşlardır, ancak Güney ulusal siyaset ve düşüncede hakim konumunu sürdürdüğü müddetçe muhafazakarlığın sivil kanadı da gücünü korumuştur. Ancak İç Savaş sonra-

sında ulus ve asker farklı yönlere doğru yollarını ayırmışlardır. Ulus liberalleştikçe, asker muhafazakarlaşmıştır. Amerikan yaşamına hakim ana akımlardan böylelikle çekilen, varlığının savaş olasılığına bağlı bulunduğunu gören ve savaşa sadece insan doğasındaki önemli bir davranış bozukluğunun yolaçabileceğinin bilincine varan asker iyimserlik ve ilerleme doktrinleri ile ortak bir noktada buluşamamıştır. Yeni bir yüzyılın başlangıcında avukatlık veya rahiplik gibi diğer meslekler liberal iklime tamamen uyum sağlarken, askerlik mesleği uzlaşmaz muhafazakarlığında tek başına ısrar etmiştir. Kendilerini eylemden ziyade düşünce düzeyinde ifade eden subaylar muhafazakar bir anlayış ortaya koymuşlar ve görüşlerini daha açık ifade edebildikleri konularda muhafazakar felsefeye uygun bir yaklaşımda bulunmuşlardır.

Askerler, klasik bir anlayışla, insanın içindeki kötülüğü, insanın doğal kibrini, açgözlülüğü ve hırsını vurgulamışlardır. Amerikan subaylarına göre insan doğasında iyilik ve kötülüğün aynı anda bulunması, savaşı kaçınılmaz kılmıştır. Luce'un ifadesiyle, "savaşın membası insanın kalbinde fışkırır." Bu bağlamda asker kökenli yazarlar teorilerini insanın nasıl olduğuna göre değil de, nasıl olması gerektiğine göre belirleyen pasifistlere yönelik küçümseyişlerini açığa vurmuşlardır. Norman Angell, sadece iyi niyet dilekleri üzerine kurduğu düşüncesiyle değil, ayrıca insanı iktisadi bir hayvan varsayan anlayışıyla da ortaya çıkıncaya dek bu yazarların ortak hedefi Francis Wayland, David Dudley Field ve E. L. Godkin gibi düşünürler olmuştur. Subaylara göre insan doğası değişmezdir. İnsan medeniyetin başında neyse şimdi de odur ve hiçbir kurumsal aygıt onun temel yapısını değiştirmeye yetmez.

Bu olumsuz insan anlayışı askerlerde örgütlenme ve

toplumsallık erdemlerinin aşırı düzeyde öne çıkarılmasına yolaçmıştır. Kara veya Deniz Kuvvetleri'nde görev yapan asker kökenli yazarlar bireyciliği yerden yere vurmuş ve tabiiyet, sadakat, görev, hiyerarşi, disiplin, itaat gibi askeri değerlerin yüceleştirilmesinde aşırıya kaçmışlardır. Askere göre, grup bireyin üzerindedir. Askerin en önemli erdemi "itaattir; sorgusuz, içten, daima hazır ve muhabbet dolu itaat." Bir subay, "askeri disiplin paha biçilmez bir şeydir," demiştir, "zira asla akıl yürütmez." Askerliğin iki esası, sorgusuz itaat ve üstlere saygıdır. Amerikan askerinin ana düsturu "işimiz neden diye sormak değildir," olmuştur. Bireyciliğin her türlü şekli anarşiye giden yolda bir adım olarak ciddi biçimde eleştirilmiştir. Askerlerin insan doğasının sabitliğine ilişkin görüşleri, tarihin ön plana çıkarılmasına yolaçmış, ancak bu yoğun ilgi, D.H. Mahan istisna, ilk dönem Amerikan askeri düşüncesinden bir hayli habersiz kalmıştır. İnsan davranışına ilişkin genellemeler geliştirmenin tek aracı tarih, geleceğe ışık tutacak bir rehber geliştirmenin tek aracı ise bu tür genellemelerdir. Tarih ilerlemeye karşıdır. İlerleme sadece teknik alanlarda mümkündür ve temelde "ahlak ilmi . . . 1800 yıldır hiçbir ilerleme kaydetmemiştir." Asker kökenli yazarların benimsediği bir tarih kuramı var ise, bu kuram da devirsel bir kuramdır.[29]

Siyaset, Demokrasi ve Kuvvetler Ayrılığı. 1830'lardaki subay kadrosunun görüşlerinin aksine, İç Savaş dönemi subayları, ittifakla, siyaset ve subaylığın birbirlerine karıştırılmaması gerektiğine inanmışlardır. Bir tahmine göre, bu dönemde, 500 subaydan bir teki dahi oy kullanmak üzere sandığa gitmemiştir. Bu, kısmen subayların sürekli değişen görev yerleriyle eyalet kısıtlamalarının bir sonucu olmuştur. Fakat bunun da ötesinde, subayların siyasete

yönelik artan ilgisizliği, bir karacı Binbaşı'nın da söylediği gibi, "bir kurum olarak ordu ile Cumhuriyet arasında özgün bir ilişkinin varlığına dair yerleşik inanç ve sezgisel bir his"ten kaynaklanmıştır. Kuvvet komutanlıklarına bağlı okullar artık bir etki yaratmaya başlamışlardır. Bir başka subay "eğer harp okulu öğrencisini bir şeye ikna edebiliyorsak, o da siyasetçilikten başka hiçbir şey bilmeyenleri ve bunların dürüst olmayan eylem ilkelerini hor görmek gerektiğidir," demiştir. Herhangi bir parti eğilimi olmaksızın, tarafsız ve nesnel bir hizmet kariyeri; hangi yönetim veya parti iktidarı elinde bulundurursa bulundursun, sadakatle hizmet verilmesi, askerlik mesleğinin ideali haline gelmiştir. Asker bu ideale yaklaştığı oranda kendisiyle gurur duymuş ve mesleğini, büyük ölçüde siyaset tarafından kirletilmiş olan daha geri durumdaki sivil bürokrasi meslekleri ile karşılaştırarak durumundan keyif almıştır.

Siyasetle silahlı kuvvetler arasındaki keskin çizgiye yönelik en yakın tehdit, Kongre kaynaklı olmuştur. Theodore Roosevelt, Oramiral Dewey'e Asya Filosu'nun komutasına getirilebilmesi için senatör yakınını araya sokmasını söylediğinde, Dewey başta böylesi bir hareket için "tabii bir isteksizlik" hissettiğini söylemiş, ancak güçlü müsteşarın kayda değer ikna çabaları neticesinde onu dinlemek zorunda kalmıştır. Dewey'in "tabii isteksizliği" profesyonel askerin kuvvetler ayrılığına yönelik karşıtlığının bir başka dışavurumu olmuştur. Kökleri İç Savaş sonrasındaki ilk yıllara dayanan bu karşıtlık, o günlerden itibaren, askeri düşüncenin yönetime dair görüşlerinde, kimi zaman gizli de olsa, varlığı sürekli hissedilen bir unsur olmuştur. Bir profesyonel olan yeni Amerikan subayının yaradılışında, Başkomutan sıfatıyla Başkan'dan başlayan ve en alt düzeydeki ere kadar uzanan emir-komuta zincirinin bütün-

lüğüne karşı bir saygı hissi mevcut olmuştur. Kongre'ye ise bu fotoğrafta yer yoktur. Yasama ne Başkan'm altında, ne de üstünde konumlandırılabilir; ama bir yerde de olması gerekir. Kongre emir-komuta çerçevesinin dış kenarında, askeri hiyerarşinin simetrisi ve düzenine bir tehdit arzeden konumda algılanmıştır. Subaylar işleri basitleştirmek istemiş ve sadece Başkan'a yönelik sadakat mecburiyetlerinin altını çizmişlerdir. "Başkan Kara Kuvvetleri'nin Başkomutanı'dır; Kara Kuvvetleri'nin görevi Başkomutan'a mutlak itaattir. Görev Kara Kuvvetleri'nin en yüce kanunudur. Görev diğer tüm kanunların üzerindedir." Subaylar kimi zamanlar askeri görüşleri Kongre'ye sunabilecekleri bir mekanizma olmasını arzu etmişler, ancak bu arzularına rağmen bazı subayların kimi özel tasarıları geçirmek için yasamaya nüfuz edebilmek amacıyla "şeytana uyup" bireysel olarak Kongre'de çaba göstermelerini şiddetle eleştirmişlerdir. Bizzat Kongre'nin askeri alana yönelik müdahalelerine de aynı şekilde sert tepki göstermişlerdir. Profesyonel zihniyete sahip ulusal subay kadrosu kuvvetler ayrılığını gözardı etme veya reddetme çabasıyla, aynı dönemlerde eyaletlere ve ulusun bütününe karşı ikili sorumluluğunu yerine getirme çabasındaki profesyonel olmayan milis subay kadrosundan keskin biçimde ayrılmıştır. Milis subayları iki dallı yetki yapılanmasını büyümek için bir fırsat olarak değerlendirirken, ulusal subaylar bunu bir tıkanıklık nedeni olarak görmüşlerdir. Kongre'yi bir kaçış yolu olarak istismar etmekten çekinen ulusal subaylar, bu tavırlarıyla, I. Dünya Savaşı öncesinde imparatora yönelik sadakatlerinde ısrarlarını sürdürüp, "kendilerini inkar etmek" pahasına Reichstag'ı Keiser'e karşı kullanmayı reddeden Alman subaylarını andırmışlardır.

Daha derinde ise Amerikan subayları demokratik yö-

netimin, gelişmekte olan meslekleri üzerindeki etkisinden endişelenmişlerdir. Halka dayalı yönetimin mesleki özerklikle uyuşmayacağı düşünülmüştür. Yönetimlerin askeri politikaları pek de tutarlı veya gerçekçi bir çizgiye oturtulmamış, silahlı kuvvetler güçlü çıkar çevreleri ile kamuoyunun neredeyse oyuncağı haline gelmiştir. Subaylar "sıklıkla parti fetişi uğruna kurban edilmişlerdir." Albay Wheeler'a göre "yerel çıkar çevrelerinin veya parti ruhunun tetiklediği tamahkarlık ve aşırı titizlik, mevcut örgütlenme yapısının geliştirilmesi için ortaya atılan tüm tekliflerden sonuç alamayışımızın nedenleri olarak gözükmektedir." Askeri ve siyasi gereklilikler arasında bir ayrılık olması kaçınılmazdır. Wheeler'ın West Point'teki halefi, demokratik bir yönetimin "kimi zamanlar halkın şevkini uyandırmak ve gerekli fedakarlıkları yapmaları için halkı ikna etmek amacıyla, sırf askeri nitelikteki mülahazalara bağlı olsun olmasın, bazı siyasetler benimseyebileceği" uyarısında bulunmuştur. Bazı subaylar demokrasinin gerçek militarizmin amansız bir düşmanı olduğu sonucunu çıkarmışlardır. Kesintisiz emir-komuta zinciri ve tek yetki merkezine sahip monarşiler bu açıdan subayların tercihi olmuştur. Amerikan yönetiminin temel özellikleri "askeri uzmanların gözünde, verimli bir ordunun örgütlenmesi ve disiplin altına alınmasını imkansız" hale getirmiştir.[30]

Sivil Denetim: Kara Kuvvetleri'nin Pasifliği, Deniz Kuvvetleri'nin Sorumluluk Anlayışı ve Ulusal Savunma Konseyi. Amerika Birleşik Devletleri'nde nesnel sivil denetimin kuramı ve uygulanma biçimi, bu yıllarda, silahlı kuvvetlerle toplum arasında kurumsal bir ayrılık oluşturulmasından, subayların silahlı kuvvetlerle siyaset arasında uygun bir mesafe koyma anlayışlarından ve meslek esprileri ile mesleki özerklik anlayışlarının derinlik kazanma-

sından kaynaklanmıştır. Şayet Amerika Birleşik Devletleri'nde etkin bir nesnel sivil denetim mekanizması oluşturulabildiyse, bu askerlerin girişimleri ve sözkonusu mekanizmayı sürdürme azimlerinin bir sonucudur. Kara ve Deniz subayları yönetimin siyasi kanadına tabiiyetlerini vurgulamışlardır. Bir deniz subayının da ifade ettiği gibi, silahlı kuvvetler, yönetimin "yasama, yürütme ve yargıdan oluşan entelektüel organlarının denetlediği ve idare ettiği" kas hizmeti yapan unsurlarıdır. Bir karacı subay ise Kara Kuvvetleri'nin "sivil erke tabiiyeti, onu, yasama, yürütme ve yargı erklerinden farklı bir güç haline getirmektedir," demiştir. Ancak sivil üstünlüğüne dayalı bu temel sadakat anlayışına karşın, iki kuvvet komutanlığının farklı deneyimleri ideallerini ortaya koyuş şekillerinde bazı küçük farklılıklar yaratmıştır.

Kara Kuvvetleri, yönetime çok çeşitli görevlerde hizmet sunmuştur: Güney'in yeniden inşası, Kızılderili çarpışmaları, işçi kargaşaları, İspanya Savaşı, Küba işgali, Filipinler'deki olayların bastırılması, Meksika seferi. Dolayısıyla Kara Kuvvetleri kendisinde, yönetim tarafından belirlenen tüm görevlerini sorgusuz ve korkusuz şekilde yerine getiren, devletin itaatkar ve mahir işçisi imajı geliştirmiştir: "Kara Kuvvetleri tüm ülkenin, sivil işlevlerde kullanılan, disiplinli ve itaatkar hizmetkarıdır."* Belirli bir so-

* Huntington, başka bir metinden aktardığı bu ifadeyi orijinal çalışmasına şöyle geçirmiştir: " 'the country's general servant, well-disciplined, obedient, performing *civil* functions' " (italikler bana aittir-Ç.N.) Dolayısıyla çeviride de bu cümle olduğu gibi tercüme edilmiştir. Ancak çalışmanın diğer bölümlerindeki ifadeler ışığında buradaki civil functions (sivil işlevler) ifadesi uygun durmamaktadır. Zira önceki bölümlerde kuvvet komutanlıklarının asli görevinin *askeri işlevler* (military functions) yerine getirmek olduğu sıklıkla belirtilmiştir. Dolayısıyla metnin aslında bir değişiklik yapmadan tercüme edip, bir açıkla-

rumluluk alanı yoktur; kör bir inançla kendisine yukarıdan verilen emirleri takip eden canlı, devasa bir insan makinesidir. Hem çalıştırılması ve harekatlarına yön verilmesi açısından bir "makinist"e ihtiyaç duyması, hem de parçalarına bir anlam kazandıran karmaşık ve aşama aşama biraraya getirilmiş bir bütünlük arzetmesi yönleriyle Kara Kuvvetleri ile makine arasında bir analoji kurulmuş, Kara Kuvvetleri'nin pasif rolünü iyi vurguladığı için bu analojiye sıklıkla başvurulmuştur. "Göreve çağrıldığında tam anlamıyla bir makine gibidir ve bu görevin ifası sırasında da tıpkı bir makine gibi sorumsuzdur." Dolayısıyla "askeri güç daha üst bir iradenin elindeki bir araçtan başka birşey değildir. Yönetimin diğer işlevlerinin yerine getirilmesi sürecinde pasiftir." Makaleleri yayınlanan karacı subaylar silahlı kuvvetlerin sadece yasallık taşıyan emirlere karşı itaat sorumluluğu bulunduğunu kabul etmekle birlikte, bir emrin yasallığını tartışmanın kendilerine düşmediğini öne sürmüşlerdir. "Askerler askerdir, hukukçu değil." Kara Kuvvetleri, yerine getirmek üzere sıklıkla çağrıldığı görevlerin siyasi niteliğine rağmen, kendisine verilen emirleri kelimesi kelimesine takip ederek, siyasi sorumluluklardan ve siyasi tartışmalardan uzak durmaya gayret etmiştir.

Deniz Kuvvetleri'nin durumu biraz farklı olmuştur. Rolü daha ziyade, dış politikada ulusal iradenin tatbikiyle sınırlanmıştır. Dolayısıyla deniz subayları bir yandan Deniz Kuvvetleri'nin, yönetimin siyasi iradesine tabiiyetinin altını çizerlerken, öte yandan da ülkenin güvenliğine yönelik sorumluluklarını da vurgulamışlardır. Fiske "unutma-

---

ma ile sözkonusu ifadenin bende uyandırdığı anlam karmaşıklığını paylaşmak istedim. Ancak Kara Kuvvetleri'nin sivillerin iradesi altında ve sivillerin istedikleri işlerde kullanıldığını belirmek açısından bu ifade pek ters de düşmemektedir.(Ç.N.)

yalım ki" demiştir, "ülkemizin deniz güvenliği bizim işimizdir, Kongre'nin değil." Deniz Kuvvetleri'nde subaylık mesleği sivil üstlere itaati gerektirmiştir, ancak bu meslekten kaynaklanan bir başka görev de mesleki görüşlerin aktarılmasıdır. Eğer emredilen bir hareket tarzı mesleki kanaatlerle çakışıyor ve zararlı bulunuyorsa, durumun uygun mercilere iletilmesi tabii ve zorunlu bir davranış olarak düşünülmüştür. Deniz subaylığı mesleğinin kendine has "strateji, taktik ve disiplin kuralları" olmalı, ancak bu kurallar nihayetinde "mutlak itaatle yükümlü bulunduğu sivil otoritenin genel denetimine" tabii kılınmalıdır. Dolayısıyla Deniz Kuvvetleri'nin sivil denetimine dair görüşleri askerlik mesleğine Kara Kuvvetleri'ne daha olumlu ve faal bir rol yüklemiştir.

Mesleğin her iki branşı da (denizci ve karacı) strateji ve ulusal politika üzerinde hemen hemen aynı fikirleri paylaşmışlardır. Askeri politika devlet adamlarının işidir. Bir ulusal politikanın amaçlarının belirlenmesi ve bu amaçlara ulaşılması için askerlerin kullanabileceği kaynakların temin ve tahsis edilmesi politika geliştirmekle yükümlü sivillerin işlevi olmalıdır. Askerin işi ise verilen kaynakları sözkonusu amaçlara ulaşılması için kullanmaktır. Şayet askeri faaliyetler devlet adamlarının belirlediği amaçlarla çatışan kendine özgü amaçlar geliştirirse, askeri hedeflerden vazgeçilmelidir. Donanma politikası ile ilgili görüşlerini yazan bir deniz subayı bu politikanın "en nihayetinde, yönetimin dış politikasına bağlı" olduğunu, dolayısıyla "deniz subaylarının tartışma alanının ötesinde" bir konu olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir. Subaylar, stratejinin "devlet adamının hizmetinde" olması gerektiği ve stratejik kararların ancak ulusal hedeflerin belirlenmesi sonrasında alınabileceği konusunda ittifakla

birleşmişlerdir. Bu politikanın savaş ve barış zamanlarındaki sürekliliğinin de altını çizmişlerdir. Politika halkla beraber gelişir ve bir ulus egemen devletlerin oluşturduğu bir dünyada varlığını sürdürdüğü müddetçe bu politikanın bir hedefi olamaz. Bir deniz subayının ifadesiyle, barizdir ki "savaşı politikalar çıkarır; savaş bu politikaların ortaya konması ve hedeflerine ulaşılması için sürdürülür ve antlaşmalar savaş hangi tarafın lehine sonuçlandıysa, o tarafın politikalarının hüküm sürmesini sağlar." 1914 yılına gelindiğinde, Amerikan askerinin savaş ve politika üzerine geliştirdiği teori tam anlamıyla Clausewitz yanlısı olmuştur.

Fiske'nin de işaret ettiği gibi bu görüş, strateji belirlenmeden evvel politik amaçların tanımlandığını varsaymaktadır. Ancak Amerikan yönetim sisteminin şartları düşünüldüğünde bu pek de isabetli bir varsayım değildir. Askerler sıklıkla kendilerini boşlukta bulmuşlar ve ulusal politikanın içeriğini tahmin etmek zorunda kalmışlardır. Böylesi bir durum askerleri kendi politikalarını geliştirme veya ciddi bir stratejik planlamadan vazgeçme ikileminde bırakarak, ya sivil denetimi ya da ulusal güvenliği sekteye uğratmıştır. Sonuç olarak askerler ittifakla takip edebilecekleri kati politikaları belirleyen Ulusal Savunma Konseyi gibi bir kurumun oluşturulmasını istemişlerdir. Ulusal Savunma Konseyi'nin kuruluşundan 50 yıl önce başlayarak, defaten böylesi bir kurumun gerekliliği konusunda uyarılarda bulunmuşlardır. Bu kurumun yokluğunda, kendilerini kaybolmuş hissetmişlerdir. Askerlerin bu konuyla ilgili olarak ortaya attığı birçok teklifte sözkonusu kuruma yasama ve yürütme liderlerinin de dahil edilmesi gerektiği belirtilmiş, bu tavır kuvvetler ayrılığına yönelik asker karşıtlığının bir başka örneğini teşkil etmiştir. Asker

kökenli yazarlar bir savunma konseyinin savaş döneminden ziyade barış dönemi için gerektiğini öne sürmüşler ve görüşlerini yabancı ülkelerdeki benzer konseyleri örnek göstermek suretiyle desteklemişlerdir. Bakan Daniels ve Dışişleri Bakanlığı mensupları gibi sivil yetkililer askerlerin önerilerine karşı çıkmışlardır. Kongre en sonunda 1916 yılında bir Ulusal Savunma Konseyi oluşturmuş, ancak bu oluşum askerlerin tahayyül ettikleri yapılanmanın oldukça uzağında kalmıştır. Dışişleri Bakanı Konsey üyesi yapılmamış ve profesyonel askeri görüşleri bu platforma taşıyacak herhangi bir düzenleme geliştirilmemiştir. Dolayısıyla Konsey'in işi daha ziyade iktisadi seferberlikle ilgili olmuştur.[31]

Ulusal Politika: Gerçekçilik mi, Karamsarlık mı? Amerikan askerinin ulusal politikaya yönelik tavrı ideal askeri etik modeline oldukça yaklaşmıştır. Subaylar savaşın kaçınılmazlığını sürekli olarak vurgulamışlardır. Savaşın nedenleri uluslararası siyasetle egemen devletlerin güç, zafer ve ticaret rekabeti arasındaki istikrarsız dengede yatmaktadır. Savaşlar ertelenebilir, sınırlanabilir, ama savaşlardan kaçımlamaz. Subaylara göre Amerika Birleşik Devletleri de çatışmaya yatkınlığında diğer ülkelerden pek farklı değildir. Wagner yurttaşlarına savaşın "her ulusun maruz kaldığı bir vaka" olduğunu hatırlatmıştır. Subaylar bir yandan savaşın kaçınılmazlığını tekrar tekrar gözler önüne sererken, öte yandan da askerlerin savaşı arzuladıklarına dair görüşlere karşı kendilerini savunmak zorunda kalmışlardır. Az sayıda subay kadrosu mensubunun gerçekten de Sosyal Darwinizmin militan uyarlamasına olan inançlarıyla çatışmanın faydalarına dikkat çektikleri doğrudur. Ancak her iki kuvvet komutanlığında görevli subay kadrolarının önemli bölümü savaşın kötülüklerinin ve

korkunçluklarının altını çizmişlerdir. Sherman'ın savaş üzerine deyişi, tıpkı Moltke'nin benzer çizgideki sözleri gibi, karacı subaylar tarafından sıklıkla tekrarlanmıştır. Subaylar savaşların nedenlerinin doğası itibariyle sivillerden kaynaklandığında ve savaşlarda çarpışması gereken askerlerin şiddeti teşvik etmeye pek arzulu olmadıklarında ısrar etmişlerdir. Aksine askerlerin tabii muhafazakarlığı onları barışı desteklemeye sevketmektedir. Subayların çoğu, ne İspanya-Amerika Savaşı öncesinde, ne de Amerika Birleşik Devletleri I. Dünya Savaşı'na katılmadan önce savaş yanlılarıyla saf tutmamışlar, aksine müdahalenin Amerika Birleşik Devletleri açısından içerdiği tehlikeler konusunda uyarılarda bulunmuşlardır.

I. Dünya Savaşı öncesindeki 20 yıllık dönem savaşların antlaşmalar ve kurumsal aygıtlarla engellenebileceğine dair inançların bir hayli yaygın olduğu bir dönemdir. Askerler tekrar tekrar Barış Sarayları'nın gerçek barışı getirmeyeceğini, antlaşmalara güç siyasetinin gerçeklerini yansıtabildikleri ölçüde güvenilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Andrew Carnegie'nin tahkim fikri, hukuki yönelimi nedeniyle özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın destek bulmuştur. Bu nedenle de Amerikalı askerler eleştirilerini özellikle de bu kavrama yöneltmişler, uluslararası tahkimin küçük çaplı anlaşmazlıklar dışında hiçbirşey çözemeyeceğini ve tahkim antlaşmalarının silahlanmanın yerini alamayacağını savunmuşlardır. Lahey Konferansı'na Amerikan delegeleri sıfatıyla katılan Oramiral Mahan ve Orgeneral George B. Davis tam da askerlere özgü bu anlayışı ifade etmişlerdir. Andrew D. White, Mahan'ın bu toplantıda ortaya koyduğu görüşleri değerlendirirken, "ilaç gibiydi," demiştir. "O konuştukça hayal aleminden uyanıp, bu haşin ve sert gerçek dünyayla karşılaştık."

Askerlerin savaş ve barış sorunları için çözümü elbette ki daha güçlü bir ordu olmuştur. Bu belki de 1870'ler sonrasında askeri yazında en sık incelenen temadır. Wilson Yönetimi sırasında savaş hazırlıklarıyla ilgili olarak gündeme gelen yaygın tartışmada kullanılan birçok argümanın izine bu dönemin askeri düşüncesinde rastlanabilir. Askerler en çok da Amerika Birleşik Devletleri'nin "latan gücü"ne güvenilebileceği fikrini eleştirmişlerdir. Savaş gelip de çattı mı, sonucu potansiyel kaynaklar değil, mevcut ve hazır durumdaki askeri güç belirleyecektir. Askeri hazırlıklar iktisadi açıdan da tartışmaya açılmıştır. Mevcut ve hazır durumdaki verimli bir ordu, çatışmaların başlangıcı sonrasında israfa varan çabalarla kurulmuş bir ordudan daha az masraflı ve zafere daha hızlı gidebilen bir kuvvet olacaktır. Güçlü bir ordunun birarada tutulması ayrıca potansiyel düşmanları saldırıdan caydırmak suretiyle savaş olasılığını azaltacaktır. Almanya'nın 1871 sonrasında Avrupa'nın en güçlü ve en iyi ordusunu kurduğu ve bu nedenle de diğer Avrupalı güçlere oranla çatışmadan daha uzak kalabildiği belirtilmiştir. Geniş hacimli bir ordunun savaşı tahrik etmesine neden olabilecek içsel hiçbir özelliği yoktur. Aksine bu tür ordular savaşı engelleyebilirler. Subaylara göre Amerikan askeri gücü, "en güçlü olası düşmanın bize karşı sürebileceği tahmini güç" standardı baz alınarak ölçülüp, şekillendirilmelidir.[32]

Askeri düşüncenin ulusal politikaya dair esasları güç ve de uluslar arasındaki tabii rekabettir. Bu açıdan askerlerin dış politika üzerine görüşleri Amerika'daki diğer birçok çevreye oranla daha gerçekçi olmuştur. Ancak asker sorumlulukları gereği karamsar da olmalıdır ve bu karamsarlık özellikle de tecrit ve barış yıllarında birçok açıdan gerçekçi nedenlere dayanmamıştır. Felaket kehanetleri ve

daha fazla güç ısrarları 1880'ler ve 1890'ların sükunet dolu uzun yıllarında pek de yerinde olmamıştır. Subaylar isteklerinde zamanlama hatası yapmışlardır. Sivillerin sükunetli tavırları, askerlerin yakın savaş ve işgal endişelerine oranla, dönemin uluslararası siyaset gerçeklerini daha iyi yansıtmıştır. Askerler yola uluslararası ilişkilere dair yerinde varsayımlarla başlamalarına rağmen, bu varsayımları takip ederek, Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri güce aslında pek gereksinim duymadığı ve okyanusların sağladığı koruma duvarının ülkeye savaş başladıktan sonra da kaynaklarını güce dönüştürme zamanı tanıyacağı gibi mantıklı sonuçlara ulaşamamışlardır. Bunun yerine dış politika gereksinimlerinden değil de, mesleki gereksinimlerden hareket ederek, gücün önemini vurgulamışlardır. Ancak 1898 sonrasında ise askerlerin görüşleri, hala sükunetini koruyan sivil tavra oranla ulusal gereklilikleri daha yakından yansıtmıştır. I. Dünya Savaşı yaklaştıkça, ulusal gereksinimlerle askeri tutumlar yakınlaşmış, buna karşılık ulusal gereksinimlerle topluma hakim sivil görüş arasındaki mesafe giderek artmıştır. Fakat ordu şimdi de 19. yüzyıl sonlarındaki yalancı çobanlığının sonuçlarına katlanmak zorunda kalmıştır. Olayların gelişimi karamsarları gerçekçilere dönüştürürken, siviller genelde bu değişimi kavramakta ağır kalmışlardır.

Amerikan Toplumu: Aşırı Milliyetçilik, Bireycilik ve Ticaret Yanlılığı. Subaylar mesleki manastırlarından dönemlerinin hızla ve telaşla yükselen Amerikasma baktıklarında, gördükleri manzaradan pek hoşlanmamışlardır. Amerikan toplumunun en önemli veçheleri aynı zamanda en askerlik dışı özellikleri olmuştur. Asker zihniyetindeki Amerikan imajı aşırı milliyetçi, bireyci ve en önemlisi ticaret yanlısı bir toplum resmidir.

Askeri Aydınlanma döneminde D. H. Mahan Amerikan halkını savaşçı fakat askerlik karşıtı bir toplum olarak isimlendirmiştir. Bunun zaman içinde değişeceğini ummuştur. Ancak A. T. Mahan yıllar sonra babasının sözlerini tekrar dile getirmek gerektiğini düşünmüştür: Amerikan halkı "ataktır, çarpışmaya yatkındır, hatta savaşçıdır," fakat "askerin tam tersidir; askeri tavır ve hissiyata sempati ile bakmaz." Denizci Mahan'm karacı çağdaşları bu yargıya katılmışlardır. Amerikalılar savaşçı oldukları gibi bir de kibirli ve hayli tehlikeli bir aşırı kendine güvenden muzdariptirler. Subaylar, Amerikan halkını askeri becerileri ve askerlik mesleğini reddetmeye sevkeden Jacksonist çizginin kalıcı etkilerine dikkat çekerek, şahlanan "ulusal gurur"dan büyük kaygı duyduklarını ifade etmişlerdir. "Cumhuriyet'in mutlak kaderine kör bir inanç"la bağlanmanın önemli bir tehlike yarattığını savunmuşlardır. Subaylara göre Cumhuriyet'in kaderinde mutlak ve kaçınılmaz olan hiçbir unsur yoktur. Amerikan halkı paraların üstündeki "Tanrı'ya Güveniyoruz" sloganını, askeri politikaya dönüştürmüş ve inancın çalışmayla desteklenmesi gerektiğini unutmuştur. Askerler, İç Savaş dönemi radikallerinin "Richmond'a Hücum" sloganının örneklediği telaşlı ve maceraperest psikolojiyi eleştirmişler ve sağduyunun cesaretten daha üstün bir nitelik olduğunu belirterek, "sabırlı ve bedeli yüksek bir savunma" anlayışını benimseme ihtiyacının altını çizmişlerdir. Hatta bazıları, Amerika Birleşik Devletleri'nin, ulusal kibir ve sükunetini tırpanlayacak bir "Jena ve Sedan" deneyimi olmamasına neredeyse üzülmüşlerdir.

Askerler ulusal düzeydeki benmerkezciliği ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak görürken, bireysel düzeydeki benmerkezciliği de askeri görev anlayışına yönelik bir

tehdit olarak algılamışlardır. Asker kökenli yazarlar Amerikan sahnesindeki hakim toplumsal akım olduğuna inandıkları bireyciliğin yolaçtığı kötülükleri sürekli tenkit etmişlerdir. Sivillerin bireyciliği ve iddiacı yapıları profesyonel askerden beklenen disiplin ve tabiiyetle tam bir tezat arzetmiştir. Amerikalıların askerliğe özgü herşeye karşıtlıkları "kibir ve benmerkezcilik telkin eden kurumlarımızın yarattığı bir sonuçtur." Amerikalıların çekinceyle de olsa kabul ettiği tek yurttaşlık faaliyetlerinin jüri hizmeti ve çocuklara yönelik eğitim hizmetleri olduğuna işaret eden karacı subaylar, Amerikan kamuoyunu genel askerlik hizmetini desteklemeye ikna etme konusundaki ümitsizliklerini ortaya koymuşlardır. Bireyciliğin istilacı ruhunun kuvvet komutanlıklarına da nüfuz ettiği ve verimliliklerini olumsuz yönde etkilediği düşünülmüştür. Bir deniz subayı "artık . . . şu bireyciliğin düzgün bir denetim altına alınması vakti geldi," ifadesini kullanmıştır.

Askerlik açısından sağlıksız durumdaki ulusal psikolojinin en vahim veçhesi ise hakim ticaret ruhudur. Askerler endüstriyelizmin yükselişi ve sermaye pasifizminin hakimiyetine şiddetli tepki göstermişlerdir. Askerlerin bu konudaki eleştirileri iktisadi boyutu olmayan muhafazakarlık üzerinden serpilmiş ve iş çevreleri ile temel bir faydacı etiki paylaşan işçi grupları ve radikal gruplara oranla daha köklü olmuştur. Subaylar yüzleşmek zorunda oldukları "ticaret yanlılığının dev ruhuna" ve iş çevrelerinin Kongre'de kurmuş oldukları hakimiyete esefle bakmışlardır. Fiske "iş çevrelerinin, toplumun ve refahı sürdürmenin ortaya koyduğu gereklilikler"in ulusu zayıf düşüreceği, onu varlıklı ve fakat güçsüz kılacağı, saldırılara maruz bırakacağı uyarılarında bulunmuştur. Amerika'nın parlak, bir o kadar da düşünceleri dağınık asker-romantiği Homer

Lea muhafazakar subay kadrosuyla her zaman hemfikir olmasa da, ticaret ruhuna yönelik eleştirilerinde gerçek bir asker mantığı yürütmüştür. Bir tuğgeneral "sorunumuz şu ki, yasama mensuplarını ve kamu hizmeti verenleri yozlaştıran ve kamu bilincini uyuşturan modern hayatın sefil ve çıkarcı ticaret ruhunun tahakkümü altındaki ortalama bir insan, devletin ve hükümetin sırf onun faydası için varolduğuna inanmaktadır; o, yurttaşlığından kaynaklanan hak, ayrıcalık ve bağışıklıkların ona aynı zamanda bunları karşılayan sorumluluklar ve görevler yüklediğini anlamaz" ifadelerini kullanmıştır. Kuvvet komutanlıklarının yapılanmaları ve eğitimlerinde teknikçiliğin hakimiyeti ve maddi unsurlara verilen önem ulusal değerlerle açıklanmıştır. Mahan'a göre tam bir askeri ruhun yeşerebilmesi için askerin hizmetinde olduğu materyalist toplumdan çekilmesi ve kendisini çağın yozlaştırıcı ruhundan tecrit etmesi gerekmiştir. *Infantry Journal* "bilimsel materyalizm"in yayılmasını esefle karşılamıştır. Askeri disiplin endüstriyel disiplinle karşıtlaşmış ve Deniz Kuvvetleri'nde hakim olan disiplin tarzı endüstriyel disiplin olmuştur. Subaylar üzülerek, Deniz Kuvvetleri'ndeki askerliğe özgü tek unsurların Deniz Harp Akademisi, eğitim üsleri ve Deniz Piyade Kıtaları olduğunu söylemişlerdir. Bu unsurlar dışında Deniz Kuvvetleri materyalizme ve ticaret ruhuna boğulup gömülmüş "endüstriyel bir savaş derneğidir."

Ticaret toplumu tarafından reddedilen askerler böylesi bir toplumun değerlerini küçümsemişler ve kendi itikatlarının üstünlüğüne tam bir inanç duymuşlardır. West Point'ın en önemli avantajlarından birinin de öğrencilerini "ticaret ruhunun yarattığı atmosferden" tecrit etmek olduğu ileri sürülmüştür. Harp okulu öğrencileri dört yıl boyunca görev yerleriyle sınırlanmışlar ve bu süre zarfında

harçlık almak, bulundurmak ve kullanmaktan menedilmişlerdir- ki bu Akademi'nin bir askeri manastır gibi tecridinin sadece küçük bir örneğidir. Askeri yaşamın ahlaki üstünlüğü, "para bağımlısı ticaretin açgözlülüğü ve sefaletinden" azade olmasında yatmaktadır. Askeri varoluşun düzen, disiplin ve kurallılığı askerleri rahatlatırken, sivil yaşamın kendinden geçmiş hız ve telaşı, kaos yaratan çıkar savaşları ve de adaletsizliği, memnuniyetsizliği sivil toplumun müzmin hastalığı haline getirmiştir. Zihinsel açıdan huzura kavuşabilmek, asla doyurulamayan maddi kazanım açlığından hür olabilmek sadece asker yaşamının disiplini ve sınırlamalarıyla mümkündür. Subaylar Amerikan ticaret demokrasisine yönelik eleştirilerinde klasik bir yol takip etmişler, bilinçsizce 2,500 yıl önce Plato'nun Atina ticaret demokrasisine yönelik hükmünü tekrarlamışlardır.

Amerikan toplumunun şımarıklık, bireycilik ve ticaret yanlılığı askere yabancılaşmış bir azınlık görünümü kazandırmıştır. *New York Sun* gazetesi 1906 yılında "Amerika Birleşik Devletleri'ndeki profesyonel askerlerde bir kopuş ve faydasızlık hissi mevcuttur," yorumunu yapmıştır. Bu yabancılaşma süreci tamamlanarak rahatsız edici bir düzeye ulaşmış ve bu nedenle de askerler 20. yüzyılın ilk on yılı boyunca bir uzlaşma için ne yapılabileceğine kafa yormuşlardır. Kamuoyu ile sürdürdükleri sıkıntılı ilişkiyi tartışma sıklıkları kayda değer biçimde artmıştır. Fakat bu çabalara rağmen temel değerler çatışması varlığını sürdürmüştür. Bu çatışmanın köklü yapısı bir subay tarafından 1905 yılında *"Cardinal Vices of the American Soldier"* adlı çalışmada belki de bilinçsizce, ama kesinlikle parlak bir yorumla tanımlanmıştır.[33] Bu çalışmaya göre "Amerikan askerinin belli başlı kusurları" arasında bağımsız kişi-

liği, isyankar ruhu, aşırı istekleri, gelişmemiş zorunluluk anlayışı, üst otoriteye eleştirel yaklaşımı, çıkarcılığı, hırsı ve "mütevazı görev ve edinimleri hor görüşü" gösterilmektedir. Sözkonusu çalışmanın yazarı binbaşının itiraz ettiği unsurlar, sivil Amerikalıların başka başlıklar kullanmak suretiyle kusurdan ziyade erdem olarak sıralayacakları unsurlardır. Sivil ve asker dünyasında böylesi büyük bir ideolojik farklılık mevcutken, subayların hizmetlerine saygınlık ve haklılık kazandırma feryatları bir kulaktan girip, ötekinden çıkar.

10

Neo-Hamiltoncu Uzlaşının Başarısızlığı, 1890-1920

NEO-HAMILTONCULUĞUN YAPISI

Kabaca 1890 *(The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783* adlı çalışmanın yayın tarihi) ile 1920 (Leonard Wood'un adaylığının Cumhuriyetçi Parti Başkan Adaylığı Kongresi tarafından reddedilme tarihi) yılları arasında Neo-Hamiltoncu diye isimlendirebileceğimiz bir grup devlet adamı ve yayıncının yönlendirdiği bir düşünce ekolü mevcut olmuştur. Bu grubun en olağanüstü şahsiyetleri arasında Theodore Roosevelt, Henry Cabot Lodge, Elihu Root, Albert J. Beveridge, A. T. Mahan, Herbert Croly, Leonard Wood, Henry Adams ve Brooks Adams'ın isimlerini saymak mümkündür. Bu farklı kişilikler arasındaki ortak bağ, sıradan Amerikan kategorilerini aşkın bir siyasi bakış olmuştur. Neo-Hamiltoncular; Jefferson, Jackson, Spencer ve Wilson'un ait olduğu liberal geleneğe dahil olmamışlardır. Bununla birlikte Calhoun'un temsil ettiği tam muhafazakar ideoloji çerçevesinde de değerlendirilmemişlerdir. İktisadi konularda, Croly ve Yeni Cumhuriyet *(New Republic)* grubunun reformist eğilimleri ile Elihu Root'un kökten tutuculuğu arasındaki boşluğu doldurmuşlardır. Bundan daha da önemlisi, Neo-Hamilton-

cular askeri ve sivil düşünceye ait unsurları birleştirmişlerdir. Gerçekten de siyaset felsefesi, profesyonel askeri etik unsurlarını hemen hemen bilinçli şekilde alıp, sivil düşünceye dahil eden ilk önemli Amerikan toplumsal grubu Neo-Hamiltonculardır.

Sermaye pasifizmiyle tanımlanan bir çağda Neo-Hamiltonculuğun ortaya çıkışındaki temel neden, 19. yüzyıl sonunda Amerika'nın dünya politikasına müdahalesinin yarattığı şok olmuştur. Yeni Hamiltonculuk esasları itibariyle tecritin sona erdirilmesine olumlu bir tepki ve güç siyasetine dahil olma fırsatı lehinde bir anlayıştır. Güç ve ulusal çıkarların öncüllüğü üzerine yaptığı vurgularla kısa bir süre için Amerikan halkının ilgisini çekmiştir. Ancak Woodrow Wilson, ulusal çıkarları aşan ve kökleri Amerikan liberal geleneğine dayanan alternatif bir uluslararası müdahale felsefesi geliştirmek suretiyle Neo-Hamiltoncu düşünce ekolüne öldürücü bir darbe vurmuştur. Neo-Hamiltonculuk Amerika'nın dünya siyasetinde oynayacağı role dair muhafazakar bir yaklaşım getirmiştir. Wilsonizm ise bu alanda tamamen liberal bir anlayış önermiştir. Amerikan halkının liberal değerlere kuvvetli bağlılığı hesaba katıldığında, Wilsonizm'in, Neo-Hamiltonculuğu safdışı bırakması kaçınılmaz olmuştur. Wilson'un programı başarısızlığa uğradığında ise, halk 1920'li yıllarda Neo-Hamiltoncu müdahaleci anlayışa geri dönerek değil, müdahale fikrini tümden terk edip liberal tecridi yeniden oturtarak tepki göstermiştir. Neo-Hamiltonculuk herhangi bir toplumsal veya iktisadi grubun sürekli çıkarları ve dünya görüşü dahilinde asla sağlam bir temele kavuşamamıştır. Neo-Hamiltonculuğun siyasi aracı Cumhuriyetçi Parti olmuş, grup bu parti üzerindeki kontrolünü iş çevrelerine kaptırdıktan sonra siyasi nüfuzunu geri dönülemez

ölçüde yitirmiştir. Amerikan liberalizminin ana akımları 1890-1920 yılları arasında heybetli üstünlüğünü sürdürmüştür. Neo-Hamiltonculuk büyük bir ırmaktaki küçük bir girdap gibi, kimi zamanlar siyaset nehrinin yolunu önemli ölçüde saptırabilmişse de, suların dönüp ana kanala akmasını asla engelleyememiştir.*

Neo-Hamiltoncu etikin sivil ifadelerini oluşturan Thomas Roosevelt'in yazı ve konuşmaları, Adamsların geliştirdikleri felsefe çalışmaları, Elihu Root'un politikaları ve savaş öncesi *New Republic* dergisindeki köşe yazıları, liberal-muhafazakar değerlerin özgün bir bileşimini ortaya koymuştur. Neo-Hamiltonculuk insan ilişkilerinde güce atfettiği önem çerçevesinde liberalizmden farklılaşmış ve profesyonel askeri görüşle benzeşmiştir. Liberallerin aksine ve askerlerle benzer şekilde, Neo-Hamiltoncular uluslararası siyaseti temelde, çıkarları nedeniyle sıklıkla çatışmaya giren bağımsız uluslar arasındaki bir mücadele olarak algılamışlardır. Sermaye pasifizminin iyimser doktrinlerinin aksine, savaşın hiç de atıl olmadığı yönündeki asker görüşünü benimsemişlerdir. Yine liberallerin aksine ve askerlerle benzer şekilde, Neo-Hamiltoncular ulusal politikanın öncelikle soyut idealleri değil, ulusal çıkarlara dair gerçekçi bir anlayışı yansıtması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bu, Neo-Hamiltonculara göre, devlet adamının öncelikli sorumluluğudur. Uluslar varoldukça, hüküm güce ait olacaktır. Bu nedenle de uluslar, ulusal politikayı

* Yeni-Hamiltonculuk, 1940 ve 1941 yıllarında, Grenville, Clark, Stimson, Robert P. Patterson, Elihu Root, Jr. ve Roosevelt-Root-Wood geleneğine dahil diğer şahsiyetler, Amerikan silahlanma faaliyetlerinin canlandırılması ve 1940 Kura ile Askerlik Hizmeti Yasası'nın geçişi sürecinde önemli bir rol üstlendikleri dönemde, kısa bir süre için yeniden ortaya çıkmıştır.

desteklemek üzere silahlanmaya devam etmeli, silahlı kuvvetlerin yapısı ve hacmi ulusal politikaya göre belirlenmelidir. Neo-Hamiltoncular'ın politika-güç ilişkisi anlayışı, esasları itibariyle Clausewitz çizgisinde bir anlayış olmuş, bu noktada askerlerin görüşlerini paylaşmışlardır. Askerlerin ülkenin savunmasını güçlendirme çabalarını da desteklemişlerdir. Askerlik mesleğini çoğu Amerikalıya oranla daha fazla kabullenme eğiliminde olmuşlardır. Herbert Croly'e ait *New Republic*, 1915 yılında, Bryan ve Carnegie'nin bir gecede silahlarını kuşanan bir yurttaş ordusunun ülkenin savunması için yeterli olduğu yönündeki liberal hayallerini küçümseyerek, yerden yere vurmuştur. Neo-Hamiltoncular, askerlerle birlikte, plütokrasiye de karşı çıkmışlar, hakim konumdaki ticaret yanlısı, materyalist akımlarla ekonomi yönelimli yaşam tarzına karşı sert eleştiriler getirmişlerdir. Sadakat, görev, sorumluluk ve kendini ulus olmanın gerekliliklerine tabi kılma gibi değerleri yine askerlerle paylaşmışlardır. Brooks Adams açıkça hakim Wall Street değerlerinin West Point değerleri ile ikame edilmesi halinde Amerika'nın daha iyi bir yer olacağını söyleyebilecek kadar ileri gitmiştir.

Askerlerle oluşturulan bu geniş çaplı görüş birliğine rağmen, Neo-Hamiltoncu anlayış önemli bazı farklılıklar da taşımıştır. Neo-Hamiltonculuk dönemin popüler ideolojilerinden tamamen kopuk bir düşünce hareketi olmamıştır. Başta Theodore Roosevelt olmak üzere birçok taraftarı, ulusal çıkarları, adalet ve doğruluk gibi evrensel ahlaki değerler açısından akli bir çizgiye çekmeye çalışmışlardır. Neo-Hamiltonculuğun siyasete ilgisi sadece askeri yaklaşımla sınırlı kalmamış, kendisini çok daha geniş bir alanda göstermiştir. Croly'nin *The Promise of American Life* adlı çalışmasında ifadesini bulan uluslararası ger-

çekçiliği, iç ve dış siyaset konularını ele alan geniş çaplı bir siyaset felsefesinin sadece bir boyutudur. Bu ekolü diğer düşünce hareketlerinden köklü biçimde ayıran unsur belki de Neo-Hamiltonculuğun şiddet ve güce yüklediği değerde yatmaktadır. Neo-Hamiltoncuların ana ahlaki değerleri, birçok açıdan, askeri profesyonelliğin ahlaki değerlerinden ziyade aristokrat romantizminin ahlaki değerleriyle benzeşmiştir. Buna göre barış zayıflatıcı ve alçaltıcıdır. İnsan mücadele etmek ve zafere ulaşmak için doğar. Yiğitlik, maceraperestlik, zorlu ve çaba isteyen bir yaşam sürmek, mücadele ve savaş, bunların tümü kendi içlerinde iyi özelliklerdir. Sosyal Darwinizmin militan uyarlamasının Neo-Hamiltonculuk üzerindeki etkisi, askeri düşünce üzerindeki etkisinden daha büyük olmuştur. Askerlerin aksine, Neo-Hamiltoncular yayılmacılığı desteklemişlerdir. Onlara göre dünya kendilerini ispat etmiş, iddia sahibi, güç ve prestijlerini genişletmeyi amaç edinmiş uluslarla, zayıf ve pasif uluslar arasında ikiye bölünmüştür. Bu iki grup arasındaki çizgi sıklıkla ırk temeline dayandırılmıştır: kendini yönetme kapasitesine sahip yiğit Anglo-Sakson ulusları, dünyanın düşük halklarına karşı. Croly'nin ifadesiyle "Amerikan ulusunun kendini uyandıracak ciddi bir ahlaki maceraya ihtiyacı vardır." Croly Amerika'nın fazla rahat ve fazla güvende olduğunu söylemiştir. Oysa bu analize katılacak bir asker dahi bulmak olanaksızdır. İşte bu da farklılığın çıkış noktasıdır. Asker için temel amaç ulusal güvenliktir. Neo-Hamiltoncu'nun temel amacı ise ulusal ispat ve ulusal maceradır.[1]

MAHAN VE WOOD: ASKERİ UZMANLIĞIN TRAJEDİSİ

Alfred Mahan ve Leonard Wood'un Neo-Hamiltoncu fikirlerin oluşturulması sürecine katılması, askeri sorumluluk taşıyan kişilerin bir siyasi hareketin görüş ve faaliyetlerine katkıda bulunuşunun Amerikan tarihindeki ilk ve tek örneğidir. Bu iki isimden önce veya sonra gelen birçok subay siyasi yaşamda etkin roller üstlenmişlerdir. Ancak bu subaylar genellikle kendilerini sivil çıkar çevreleri veya hareketleri ile özdeşleştiren popüler kahramanlar arasından çıkmışlardır. Bu nedenle de pasif ve araçsal bir rol oynamışlardır. Buna karşılık Mahan ve Wood'un katkıları aktif, olumlu ve entelektüel düzeyde olmuştur. Askeri etikin birçok unsurunu Neo-Hamiltonculuğa taşımışlardır. Ancak etki aktarımı tek yönlü bir süreç olmamıştır. Mahan ve Wood, Neo-Hamiltonculuğu benimsemek suretiyle Amerika'daki hakim fikir akımlarına tavizler vermek zorunda kalmışlar ve böylelikle de askeri özelliklerini bir ölçüde kaybetmişlerdir. Popülaritelerine ve geniş nüfuzlarına karşın, iki farklı dünya arasında kalmak onların trajedisi olmuştur. Bir ayakları askeri profesyonelliğin sağlam kayaları, öteki ayakları ise siyaset ve fikir hayatının oynak kumdan kaleleri üzerinde, her iki yerde de sağlam bir konuma sahip olamamışlardır.

Hem Mahan, hem de Wood, geçici popüler ilgi gelgitlerini askeri güç ve savaş üzerine odaklamak suretiyle asker ile Amerikan toplumu arasındaki boşluğu doldurmak istemişlerdir. Subay Mahan 1890'h yıllarda Neo-Hamiltonculuğun ilk aşamasında yayılmacılığın sözcüsü ve kahini, subay Wood ise 1908-1917 yılları arasında Neo-Hamiltonculuğun ikinci aşamasında savaş hazırlıklarının sözcüsü ve kahini olmuşlardır. Mahan, Deniz Kuvvetleri ile ka-

muoyu, Wood ise Kara Kuvvetleri ile kamuoyu arasındaki köprü isim olmaya çalışmışlardır. Mahan yayılmacılığın gerekliliği iddiasına askeri olmayan ahlaki, iktisadi ve siyasi gerekçelerle haklılık kazandırmaya gayret ederken, Wood da savaş hazırlıkları gerekliliği iddiasını yine askeri olmayan ahlaki, iktisadi ve siyasi gerekçelerle güçlendirmiştir. Mahan'ın felsefesi Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyadaki diğer devletlerle ilişkisini açıklayan yarı-askeri bir anlayış, Wood'un kuramı ise silahlı kuvvetlerin, toplumun diğer kesimleriyle ilişkisini açıklayan yine yarı-askeri bir anlayış ortaya koymuştur. Her ikisi de bağlı bulundukları kuvvet komutanlıklarında profesyonelliğin gelişimine katkıda bulunduysalar da, kendilerini hiçbir zaman bu askeri kurumlara ait hissedememişler ve siyasi şahsiyetler haline gelmişlerdir. Deniz Kuvvetleri'nde Luce ile Mahan ve de Kara Kuvvetleri'nde Pershing ile Wood arasındaki fark, Mahan ve Wood'un askerlik mesleğine ilişkin ideal modele olan mesafelerinin ölçüsüdür.

ALFRED THAYER MAHAN. Mahan, doğal olarak, Amerikan askeri geleneğinin ana akımları içinde doğmuş ve yetişmiştir. Babasının askeri idealleri, West Point'te geçirdiği ilk çocukluk yılları, Lee ve McClellan gibi isimlerle tanışıklığı, hatta Kara Harp Akademi'nin kurucusunu anmak üzere konan ismi dahi, geleceği için bir askeri kariyer vaat etmiştir. Erken yaşta Deniz Kuvvetleri'nde karar kılmış ve 1859 yılında Annapolis'ten mezun olmuştur. İç Savaş sırasında ve savaş sonrasındaki 20 yıl boyunca Deniz Kuvvetleri'nde normal bir subay kariyerini takip etmiş, rütbe ve yetki merdivenini yavaş yavaş tırmanmıştır. Kendisinin de sonradan söylediği gibi, bu dönem boyunca "basit bir saygınlık çizgisinde gidip gelen", mesleki ortamı içinde hapis

kalmış, ortalama bir subay hayatı sürmüştür. Siyasi açıdan güçlü anti-emperyalist görüşler taşımıştır. Ancak 1885 yılında Luce tarafından Deniz Harp Okulu kadrosuna katılmasının istenmesi Mahan'ın hayatındaki dönüm noktası olmuştur. Bundan sonra Newport'ta geçirdiği yedi yıl boyunca, kendisini, Deniz Kuvvetleri'nde görevli bir profesyonelden, bir donanma düşünürüne dönüştüren düşünce ve yazı hayatına yelken açmıştır.

Bu metamorfoz daha ziyade yaptığı tarih çalışmalarının ve dönemine hakim fikir akımlarının üzerinde yarattığı etkiler sonucu gerçekleşmiştir. Ancak bu dönüşüm ve yönelimini hızlandıran unsurlar aslında Mahan'da eskiden beri varolmuştur. Profesyonel askeri yaşamdan asla tam anlamıyla tatmin olmamıştır. İlgi alanları, düşüncesi ve ahlaki yapısı dar mesleki sınırlamalara tabi tutulamayacak bir derinlik taşımıştır. Babası onu askeri kariyerden ziyade sivil kariyere uygun olduğu yönünde uyarmış, takip eden yıllarda kendisi de babalık sezgisindeki bilgeliği teslim etmiştir. "Şimdi kendi kendime düşünüyorum da, haklıymış; çünkü, her ne kadar ortada başarısızlıktan şikayet etmemi gerektirecek bir neden olmasa da, başka bir işte daha başarılı olabilirdim gibi geliyor."[2] İlk görev seferleri sırasında siyasete karşı büyük bir merak geliştirmiş ve uluslararası ilişkilerle ilgili birçok çalışma okumuştur. Bu ilgi Deniz Harp Okulu'na gittiği yıllara dek büyüyerek devam etmiştir. Deniz Kuvvetleri'ndeki subaylık mesleğinin rutin yapısı ve durağanlığı, Amerikan kamuyounun askerlik mesleğine yönelik kayıtsızlığıyla birleşerek Mahan'm cesaretini kırmıştır. Mahan tüm bunların yanında Episkopal (Piskoposluk) kilisesine katı bağlılığın renklerini taşıyan oldukça dindar bir kişilik ve dünya görüşü ortaya koymuştur. Baba etkisi, Episkopal kilisesi okuluna katılım, bir

rahip olan amcasının yarattığı etki, bunların tümü bu dünya görüşünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. Akademi'de ve ilk görev seferlerinde teolojik sorunlar üzerinde de birçok çalışma okumuş ve bu sorunlara kafa yormuştur. Deniz subaylığı mesleğinden pek de memnun olmayan Mahan'm siyasete olan merakı ve dini endişeleri onu daha geniş bir ilgi ve araştırma alanına itmiştir. Bu aradıklarını tarih disiplininde ve kamuoyunda bulmuştur. Tıpkı teknisyenlikten profesyonel askerliğe geçişi temsil eden babası gibi, Alfred Mahan da profesyonel subaylıktan siyasi kişiliğe geçişi temsil etmiştir. Toplumsal kişilik tiplerinin evrimi açısından baba Mahan, oğul Mahan'dan, Luce, Sherman ve Upton'un başlattığı profesyonel kuşakla ayrılmıştır.

Mahan'ın *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783* adlı çalışmasını yayınladığı 1890 yılından, 1914 yılında ölümüne dek popüler konulardaki yazıları ile tarih üzerine yazılarında ifade ettiği görüşler, askeri ve askeri olmayan unsurları biraraya getiren tipik bir Neo-Hamiltoncu anlayış yansıtmıştır. Mahan temelinde muhafazakar bir dünya görüşü taşımıştır. Buna göre savaşın asli nedeni ihtirasa ve akla dayalı bir yaratık olan insanın doğasında aranmalıdır. Her ulus kendi çıkarı, kaderi ve ideallerinin peşindedir, dolayısıyla uluslar arasında çatışma kaçınılmazdır. Mahan, uluslararası sorunların çözüm aracı olarak tahkime yüklenen değere kuşkuyla yaklaşmıştır. Güç dengesini barışı korumanın en iyi yolu olarak görmüş ve etkin bir askeri hazırlığın ulusal bir gereklilik olduğuna inanmıştır. Luce'un tavsiyelerini takip ederek, deniz subaylarını, deniz savaşları ilminin esasları üzerinde odaklanmaları ve bu alanda ustalık kazanmaları açısından deniz savaşları tarihinin önemini yeterince kavramaları ko-

nusunda uyarmıştır. Donanma Bakanlığı'nın dengeli bir örgütlenme sistemine kavuşturulmasını savunmuş, böylesi bir sistemin sivil ve askeri sorumlulukların sınırlarını belirleyeceğini öne sürmüştür. Britanya Savunma Komitesi modeli üzerinden bir ulusal savunma konseyi kurulmasını önermiş , böylelikle dış politika ile askeri politikalar arasında sağlam bir koordinasyon oluşturulabileceğini belirtmiştir. Bu noktaya kadar Mahan'ın, Kara ve Deniz Kuvvetleri subaylarının paylaştığı standart askeri fikirleri tekrarladığı görülmektedir.

Ancak Mahan'm düşüncesinin dört önemli detayda saf askeri anlayışın ötesine geçtiği görülmektedir. Deniz gücünün ulusların yükselişi ve çöküşü açısından önemine dair kuramı askeri analiz sınırlarını aşmıştır. Deniz gücü ifadesiyle, sadece askeri unsurları değil, bir ulusun okyanus üzerindeki kuvvetine katkıda bulunan tüm unsurları kastetmiştir. Kuramı ağırlıklı olarak Atina, Roma ve özellikle de İngiltere örneklerine dayanmıştır. Mahan'm düşüncesinin kapsamı Clausewitz, Jomini ve diğer asker kökenli yazarların düşünce kapsamlarından daha geniştir. Kuramı, bir savaş felsefesi değil, tarih felsefesidir. Bu haliyle de siyasi, ideolojik ve hatta ırkçı izler taşımıştır. İkinci olarak, uluslararası ilişkiler üzerine yaptığı incelemelerde, Mahan, ulusal çıkar çatışmalarının ve bu çatışmaların savaşa yolaçtığı durumların sadece realist açıdan analiziyle yetinmemiştir. Bunun yerine, ulusal genişlemeyi kendi içinde bir amaç, bir görev ve sorumluluk olarak yücelten bir ulusal güç felsefesi geliştirmiştir. Örneğin, Filipinlerin Amerika Birleşik Devletleri tarafından ele geçirilmesini, bu hareketin ulusal güvenlik üzerinde ne tür etkiler yaratabileceğini düşünmeksizin, ahlaki bir sorumluluk temelinde desteklemiştir. Üçüncüsü, Mahan savaşların kaçınılmazlığı

konusunda uyarılarda bulunmanın ötesinde, savaşlara ahlaki ve dini gerekçelerle haklılık kazandırmıştır. Savaş, Mahan'a göre, insanoğlunun ilerlemeci gelişiminin aracıdır. "Güç ve iktidar ulusal bir yetenek; Tanrı'nın uluslara bahşettiği becerilerden biridir." Son olarak, Mahan strateji ve politikanın birbirlerine katılmasında katı askeri görüşten sapmıştır. Deniz subaylarına yaptığı bir konuşmada "Hem devlet adamı, hem de bahriyeli olmayı hedefleyin," ifadelerini kullanarak siyasi bilgi ve siyasi eylemin cazibesini vurgulamıştır. 1911 yılındaki bir yazısında bu konudaki görüşlerinin önceki daha profesyonel anlayışa değiştiğini kabul etmiştir:

> Deniz Kuvvetleri'nde bir zamanlar hayli geleneksel olan "siyasi sorunlar askerlerden ziyade siyasetçilerin sorunlarıdır" tavrını yansıtan ve bunu profesyonellik olarak isimlendiren kendi sıradan sözlerimi inkar edemem. Bu ifadeleri eskiden derslerimde kullanırdım, ama artık en iyi asker arkadaşım Jomini sayesinde bunları aştım. Basılmış herhangi bir kitabımda dış sorunların askerlerin mesleki ilgi alanına dahil olmadığını doğrulayan bir görüş bulunduğunu zannetmiyorum.[3]

Mahan profesyonelliğin ötesine geçerek, profesyonelliğe erişemeyen subay kadrosu mensupları açısından harikulade bir hedefe dönüşmüştür. Hem bir kariyer olarak yazarlığını gereklilikleri, hem de yazılarının içerikleri Mahan'ı subay kadrosundaki diğer meslektaşlarından ayırmıştır. 1892 yılında deniz görevi sırası geldiğinde, 40 yıllık hizmetini tamamladığı 1896 yılında emekliye ayrılacağı sözünü vererek bu deniz görevinden affedilmesini talep etmiştir. Kendi ifadesiyle "bu noktaya geldiğimde anlamıştım ki yazarlık benim için mesleğime devam etmekten daha cazip ve ilerlemiş yaşımda daha tatminkar, daha başa-

rılı bir gelecek vaat ediyor." Mümkün olsa, o an emekliye ayrılmayı düşünmüştür. Roosevelt ve Lodge'un Mahan'ı kıyı görevinde tutma çabalarına rağmen, Rota Bürosu Şefi'nin "kitap yazmak deniz subayının işi değildir," beyanının da örneklediği gibi, Deniz Kuvvetleri, onun yazarlık başarısına kayıtsız kalmış ve Mahan deniz görevine gönderilmiştir. Bu, onu derinden sarsmıştır. Bir arkadaşına yazdığı mektupta şu ifadeleri kullanmıştır:

> Yaşamıyorum, sadece tahammül ediyorum ve bilincim, acı acı bana, kayıtsız kaldığım bir işi yapmak için fazla emek sarfettiğimi, yetenekli olduğumu gösterdiğim bir işi yapmaktan ise alıkonulduğumu söylüyor. Bu hiç de hoş bir his değil, özellikle de dik kafalı gençlik yıllarında pek de Tanrı vergisi yeteneklere sahip olmadığın bir mesleği seçtiğini biliyorsan . . . Profesyonel yazarlığa yönelik ilgim giderek artıyor ve bu alanda bayağı gelecek de vaat ediyorum.

Bu tutum hesaba katıldığında, üstünün, Mahan ile ilgili liyakat raporunda "ilgi alanı pek de umursamadığı Kuvvet Komutanlığı'nm tamamen dışında; bu nedenle rahatlıkla onun iyi bir subay olmadığını söyleyebilirim" ifadelerini kullanması pek de şaşırtıcı olmamıştır.[4] Mahan, bu son deniz görevi sırasını savdıktan sonra, 1896 yılında, emekli olmuş, emekliliği sonrası ise sadece İspanya-Amerika Savaşı sırasında ve birkaç geçici görevde faal hizmette bulunmuştur. Mahan'm profesyonel subaylıktan popüler yazarlığa geçişinin gösterdiği faaliyet alanı değişikliği, aynı zamanda profesyonel gerçekçilikten yayılmacılık ve şiddet yanlılığına geçişinin gösterdiği düşünce yapısı değişikliğiyle kesişmiştir. Yeni konumunu desteklemek amacıyla Hıristiyan doktrinini, Sosyal Darwinizmi, faydacılığı ve milliyetçiliği kullanmıştır. Ayrıca, sivillere özgü, Ameri-

kan ulusunun mutlak kaderi doktrini üzerine de fikir yürütmüştür. Mahan, tam anlamıyla, "çağın bir çocuğudur; tomurcuklanan emperyalizm çağının."[5] Dergilerde yayınlanan makalelerinde, Amerikan halkı arasında giderek artan yayılmacılık hislerine bilinçli olarak hitap etmiştir. Kendisinin de belirttiği gibi çalışmaları kendi gelişiminin izlerini değil, "1890-1897 yılları arasında ulusal uyanışın kaydettiği ilerlemenin izlerini" takip etmiştir. İşlevi, günün siyasi hissiyatını yaygınlaştırıp, yorumlamak olmuştur. Mahan'ın doktrinleri birçok açıdan Amerikan Deniz Kuvvetleri'nden ziyade Amerikan kamuoyunda kabul görmüştür. Meslektaşları subaylar üzerinde yarattığı ilk etki, Luce ve Sims'in yarattıkları profesyonel eğilimli etkiyle eşit düzeyde olmamıştır.[6] Mesleğinden kopan Mahan 1890'larm yükselişteki emperyalist hissiyatının rüzgarına kapılmıştır. Yurt içinde alkışlanmış, yurt dışında onurlandırılmıştır. Kitapları çok satanlar listelerine girmiş, makaleleri yaygın bir okuyucu kitlesine ulaşmış ve sıklıkla alıntılanmıştır. Yeni doktrinlerin başta gelen sözcüsü, Lodge, Roosevelt ve dönemin diğer önde gelen Neo-Hamiltoncu siyasi liderlerinin sırdaşı ve danışmanı olmuştur. Ancak, hareket noktası itibariyle, deniz subaylığı mesleğinden kamuoyu fikir önderliğine geçiş yaptıktan sonra sürekli destek pahasına geçici güç elde etmiştir. Yeni bir yüzyıla girilirken, Neo-Hamiltonculuk ve emperyalizme yönelik tepkilerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Kamuoyu görüşü yeniden liberalizm, tecrit, pasifizm ve savaş hazırlıkları ile ulusal büyüklüğün sorumluluklarına karşı kayıtsızlığa doğru savrulmaya başlamıştır. Kitapları bir zamanlar hitap ettiği kitleyi eskisi gibi yönlendirememiştir. Mahan, Norman Angell'in *The Great Illusion* adlı çalışmasını sert biçimde eleştirdiyse de, artık çok satan Mahan değil, An-

gell olmuştur. 1907 yılında yayınladığı otobiyografisindeki kamuoyundan kopuş hissi, meslekten kopuş hissi kadar aşikardır. Mahan, esefle, Amerikan halkının askerlik-dışı olduğunu ve askerlik ruhunu "topluma haksız biçimde dahil olan yabancı bir mizaç" olarak gördüğünü belirtmiştir. Almanya'dan kaynaklanan tehdit ve donanma hazırlığı ihtiyacına ilişkin uyarıları bir kulaktan girip, ötekinden çıkmıştır. 1912 yılında Amerikan halkının "savaş hazırlığı ile barış arasındaki ilişkiden habersiz" olduğunu iddia etmiştir. 1913 yılında modasının artık neredeyse bittiğini kabullenmiştir.[7] Ertesi yıl da ölmüştür.

LEONARD WOOD. Leonard Wood'un askerlik mesleğiyle ilk bağları Mahan kadar kuvvetli olmamıştır. Harvard Tıp Fakültesi'nden mezun olan Wood, Kara Kuvvetleri'nde cerrah olarak görev almış ve son Kızılderili seferlerinde güneybatıda hizmet vermiştir. Cleveland Yönetimi sırasında Başkan cerrahı olarak Washington'a atanmış ve aynı göreve McKinley Yönetimi ile birlikte devam etmiştir. İspanya Savaşı başladığında, Theodore Roosevelt'e katılarak Sert Süvariler'in *(Rough Riders)* örgütlenmesine katkıda bulunmuştur. Wood savaştan Gönüllü güçlerin tümgenerali rütbesiyle dönmüş ve 1899-1902 yılları arasında Küba'nın askeri valiliği görevini sürdürmüştür. McKinley de Wood'u Tıbbi Kıta'da binbaşılıktan, Düzenli Ordu'da tuğgeneralliğe terfi ettirmiştir. Takiben Roosevelt tarafından tümgeneralliğe terfi ettirilmiş ve Filipinlerin askeri valiliğine atanmıştır. Bu görevi 1908 yılında tamamladıktan sonra Kara Kuvvetleri doğu bölge birimi komutanlığı hizmetinde bulunmuş ve 1910-1914 yılları arasında Kurmay Başkanlığı [Kuvvet Komutanlığı] yapmıştır.

Wood'un ulusal ve askeri meselelere ilişkin görüşleri

1908 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne dönüşü sonrasındaki konuşmaları, yazıları ve eylemlerinde ifadesini bulmuştur. Dünya görüşü, Mahan gibi, önemli ölçüde profesyonel askerliğin izlerini taşımıştır. Kara Kuvvetleri'ndeki mesleki reform girişimlerinin savunulmasında ve kurumsallaşmasında etkili bir rol oynamıştır.[8] Bununla birlikte Mahan gibi Wood da en nihayet askerliğe özgü olmayan siyasi bir *Weltanschauung* (dünya görüşü) savunucusu olup çıkmıştır. Wood'un düşüncesi yurttaşın askerlik hizmeti sorumluluğu ile askerlik hizmetinin yurttaşa sağladığı faydalara ilişkin birbirlerini tamamlayan fikirler etrafında dolaşmıştır. Profesyonel askerin aksine Wood Kara Kuvvetleri'ni "seçilmiş bir sınıfın mesleki kariyer yaptığı yer" olarak değil, halkın kurumu olarak görmüştür.[9] Savaş hazırlığı gibi bir askeri gereksinimin varlığım kabul ederken, yurttaşlığa ilişkin daha temel bir gereksinimin altını çizmiştir: ülke çapında askeri veya en azından yarı-askeri nitelik taşıyan yurtseverlik, sorumluluk, görev aşkı ve mertlik erdemlerinin harekete geçirilmesi arzusu. Bu amaçla 1913 yılında üniversite gençliği için yaz kampları düzenlemiştir. Bu fikir 1915 yılında genişletilerek, Plattsburg'da işadamları için de bir kamp kurulması sağlanmıştır. I. Dünya Savaşı sonunda, askerler kentlerine dönmeden evvel Wood birliğini bir üniversiteye dönüştürmüş ve hem subaylar, hem de erlere yönelik eğitim planları geliştirmiştir. Askeri eğitimi daha geniş anlamda bir yurttaşlık eğitimi ve ulusal görev idealleri ile birleştirmek istemiştir. Wood genel askeri eğitimi siyasi, eğitimsel ve ahlaki faydaları üzerinden gerekçelendirmiştir. Bu yurttaşlığa bir anlam kazandıracak ve erkeklere tanınan genel oy hakkının mantıki bir sonucu olacaktır. Suç oranını düşürecek ve ekonomik verimliliği arttıracaktır. Ülkeyi birleştirecek ve

tüm sınıfsal, coğrafi ve etnik grup farklılıklarını aşkın tek bir ulusal ruh yaratacaktır. Wood, benzer bir anlayışla Düzenli Ordu'nun Küba, Panama Kanal Bölgeleri, Porto Rico ve Filipinler'de mühendislik, halk sağlığı ve temizlik alanlarında gerçekleştirdiği yapıcı hizmetleri savunmuştur.[10] Wood'un bakış açısı 1915 yılında yaptığı iki konuşmanın başlıklarında özetlenmiştir: "Yurttaşlığın Askerlik Hizmeti Zorunluluğu" ve "Kara Kuvvetleri'nin Sivil Zorunlulukları". Wood, askerlik hizmetinin toplum geneline yayılması gerekliliğinin altını çizerken, Hamilton'dan ziyade Jefferson'u hatırlatmış, ancak iddiasını desteklemek üzere kullandığı mertlik, görev, sorumluluk, yurtseverlik ateşi gibi unsurlar Jefferson'un modelinde öncelik verdiği faktörler olmamıştır.

Amerika'nın I. Dünya Savaşı'na katılması öncesindeki on yıl boyunca, Wood, savaşa olumlu yaklaşan bir ulusal politika geliştirilmesi ve Amerika'nın ordu gücünde artırıma gidilmesi yönündeki kampanyaların önde gelen şahsiyetlerinden biri olmuştur. Savaş hazırlığına ilişkin geniş çaplı bir yazın geliştirilip bunun neredeyse bir akademik ve askeri çalışma sağanağına dönüşmesinde oldukça etkin bir rol oynamıştır.* Savaş hazırlıkları kampanyasına ver-

* 1914-1917 yılları arasında yazılan bu kitaplar sivil ve asker Amerikalıların savunma konusunda hazırladığı en önemli birkaç yazın bütününden birini oluşturmaktadır. Bu çalışmalar arasında savaş hazırlıklarının hızlanması lehinde görüş bildirenlerin neredeyse tümünün tarzı tamamen Neo-Hamiltoncudur. Kitapların birçoğu Wood'un yakın arkadaşları tarafından kaleme alınmış, bir bölümü Wood'a ithaf edilmiş, bazıları ise Wood'un önsözünü taşımıştır. Bu kitaplar arasında en kayda değer bazıları şunlardır: Jennings J. Wise, *Empire and Armament* (New York, 1915); Frederick Louis Huidekoper, *The Military Unpreparedness of the United States* (New York, 1915); R. M. Johnston, *Arms and the Race* (New York, 1915); Eric Fisher Wood, *The Writing on the Wall* (New York, 1916). Savaş hazırlığı lehindeki kampanyalar

diği destek Wilson Yönetimi'nin bu alandaki politikalarının bir hayli ötesine geçmiştir. Roosevelt ve diğer Neo-Hamiltoncularla yakın bağları Wood'un, "Wilson'un pasifizmi ve kararsızlığı" diye tarif ettikleri politikalarına yönelik şiddetli eleştiri bombardımanı ile ilişkilendirilmesine yolaçmıştır. Bizzat Wood kimi zamanlar kamuoyuna yansıyan beyanatlarında Başkomutani'nı hedefleyen sert eleştirilerde bulunmuştur. Tamamen Cumhuriyetçi Parti ile özdeşleştirilmiş ve 1915 ile 1916 yıllarında partinin başkan adayı olabileceğine dair fikirlere bir hayli sıcak yaklaştığını gizlememiştir.

Siyasete katılım, Wood'u, tam olarak benimseyemediği askerlik mesleğinden daha da yabancılaştırmıştır. West Point geçmişinden yoksun, Kara Kuvvetleri'ne bir cerrah olarak katılmış, Cleveland ve McKinley'in sırdaşları olmuş ve de Roosevelt ile samimi bir arkadaşlık geliştirmiş, askerlikteki ününü tamamen profesyonellik dışı olan Sert Süvariler gücünün liderliğine borçlu Wood'a subay kadrosunun birçok mensubu kıskançlık ve kuşkuyla yaklaşmıştır. Savaş Bakanlığı'nın 1899 yılında Kara Kuvvetleri'nden ayrılması yolundaki telkinini reddeden Wood, en sonunda komutanlığın en üst düzey görevine atanmıştır. Bu tıp adamının birçok yetkin ve liyakatli kariyer subayının başlarını ezerek hızlı biçimde yükselmesi, kaçınılmaz olarak, siyasi kayırmacılığa bağlanmıştır. Wood'un 1908-1917 yılları arasında ülke çapında sahnelediği siyasi faaliyetleri, Sherman-Upton felsefesinin sessiz ve tarafsız hizmet anlayışı ile yetişmiş subay kuşağı tarafından pek de uygun karşılanmamıştır. En nihayet, subay kadrosu Wood'un işini

sırasında Leonard Wood'u gölgeleyen tek isim Theodore Roosevelt olmuştur.

bitirmiştir. Kendi istedikleri biçimde savaştıkları I. Dünya Savaşı sırasında, profesyonel subayları, Leonard Wood'a uygun bir görev bulamamışlardır. Her ne kadar Wood askeri bir zafer peşindeyse de, Pershing onu asi bir siyasi general olarak görmüş ve Fransa'da görev alması teklifini reddetmiştir. Wood bir kenara itilmiş ve savaş sırasında Amerika'daki bir eğitim kampının idaresiyle görevlendirilmiştir. Her ne kadar maruz kaldığı tavır nedeniyle Wilson'u ve Demokratları suçlamış olsa da, asıl düşmanları uzun zamandır adeta alay ettiği profesyonel askerler arasında yeralmıştır.*

* Hermann Hagedorn hazırladığı bir hayli Wood yanlısı biyografide Wood ile Pershing arasındaki farkı şöyle özetlemiştir:

"Wood ile Pershing arasındaki çatışma basit bir karşılıklı husumeti aşmıştır. İkilinin, Amerikan ordusunun nasıl olması gerektiğine dair görüşleri temelden farklılaşmıştır. Clausewitz, Bernhardi, Treitschke, von der Goltz gibi Prusyalı teorisyenlerin öğretileriyle yetişmiş Pershing açısından, ordu, akıllı olan insan tarafından, kendi amaçları doğrultusunda kullanılacak bir makinedir. Wood açısından ise ordu ilkin ve en önemlisi, cesur, sevgi dolu, mükemmel insanların oluşturduğu bir insan topluluğudur. Bu topluluk kendisine sunulan önderliğe göre korkak veya muzaffer olacaktır. Onları muharebeye sokmak, bir pozisyon elde etmeleri için çarpışmalarını sağlamak ve böylelikle de bir seferi kazanmak sadece bir generalin gerçekleştirebileceği bir işlevdir. İşin esası budur; ancak bunun kadar önemli bir başka şey de sorumluluğu altındaki insanları Cumhuriyet'in gerçek ve adanmış yurttaşları haline getirmek, önlerine ülkelerine dair bir vizyon koyabilmek, ne uğruna çarpıştıklarını göstermektir."

Leonard Wood (New York, 2 cilt, 1931), II, 268. Wilson Springfield'da yayınlanan Republican gazetesine 5 Haziran 1918 tarihinde yazdığı bir mektupta Wood'u Amerika Birleşik Devletleri'nde tutma kararının gerekçelerini açıklamıştır:

"İlk olarak, onu göndermememin sebebi Orgeneral Pershing'in onu istememesi değildir, ikincisi Orgeneral Pershing'in Orgeneral Wood'un gönderilmesi konusundaki isteksizliği tamamen sağlam temellere dayanmaktadır. Orgeneral Wood nereye giderse tartışma ve

Subay kadrosu savaş sırasında savaş gücü komutasından menederek Wood'dan rövanşı almıştır. Politikacılar da savaş sonrasında ikinci en büyük hedefini yokederek Wood'dan rövanşı almıştır. Askerler tarafından reddedilen Wood, siyasette yeniden ayağa kalkmayı ümit etmiştir. 1920 yılında Cumhuriyetçi Parti'nin önde gelen başkanlık adayı olmuştur. Fakat kongre de ülke de savaşçılık ruhundan bıkıp usanmıştır. Wood askerlik mesleği açısından fazla siyasi ve de siyasi kariyer açısından fazla asker bulunmuştur. Cumhuriyetçi Parti mensupları savaş hazırlıkları değil normale dönüş, zorlu bir yaşam değil kolay para istemişlerdir. Şayet yaşıyor olsaydı, Theodore Roosevelt'in yeni ruh haline uyum gösterecek esnekliği taşıması beklenebilirdi. Ama bu durum Leonard Wood için geçerli değildir. Savaş sonrası militarizm karşıtlığı Wood'u süpürüp bir kenara atmıştır. Tüccarlık ve modacılık, pamuklu tekstil makineleri ve caz, Jimmy Walker ve F. Scott Fitzgerald, Harding ve Mencken'in Amerikası'nda Wood nasıl bir yere sahip olabilirdi? Yeni yönetim elinden gelenin en iyisini yapmış ve Wood'u Filipinler'deki Genel Valilik görevini tamamlamak üzere ülke dışına göndermiştir. 1927 yılında, kendisini pek hatırlamayan ve kendisinden pek de faydalanamayacak ülkesinde kısa bir süre sonra ölmek üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne geri dönmüştür.

---

yargı karmaşasını beraberinde götürür."
Savaş sırasında Kurmay Başkanlığı görevini yürüten Orgeneral Peyton C. March'ın Pershing ile arasında pek bir ortak nokta bulunmamıştır. Bunun tek istisnaları katı profesyonellik anlayışları ile Leonard Wood'a yönelik hoşnutsuzluklarıdır.

ZAMANSIZ BİR TOPLUMLA ÖZDEŞLEŞME ÇABASI, 1918-1925

Ordu, 1918 yılından sonra, Amerikan toplumuyla savaş zamanında kurduğu yakınlığı sürdürmek ve farklı toplumsal çevrelerle Neo-Hamiltoncu bir anlayışla oluşturduğu bağı genişletmek için her türlü çabayı göstermiştir. Özellikle de Kara Kuvvetleri'nde, savaşın, sivil-asker ilişkilerinde yeni bir dönemin öncüsü olduğu düşünülmüştür. *Infantry Journal* dergisinden "Düzenli ordunun 'mükemmel tecriti' geçmişe ait bir olgudur" açıklaması gelmiştir. Kara Kuvvetleri'nin Amerikan toplumunun katılımcı bir üyesi olması beklenmiştir. Savaş Bakanı 1920 yılında toplumdan kopuk ayrıcalıklı bir kast gibi davranan Kara Kuvvetleri'nin "nispeten faydasız" olduğunu söylemiştir. Kara Kuvvetleri bu tavrı terk etmeli, "ocağından çıktığı sivil toplumun duygu ve düşünceleriyle sıcak ve sürekli bir temas" içinde olmalıdır.[11] Ordunun bu yöndeki ümitleri, Kara Kuvvetleri'nin savaş öncesinde toplumla yaşadığı ayrılığın fiziksel olduğu, sınır garnizonlarında yerleşim merkezlerinden, medeniyetten ve ticaretten uzakta görev yapmasından kaynaklandığı inancını yansıtmıştır. Kızılderili savaşlarının bitmesiyle bu tecritin nedenleri ortadan kalkmıştır. Topluma büyük ölçüde ait olmak, toplum tarafından kabul edilmek, toplumla özdeşleşmek, "halka yakınlaşma" gereksiniminin altını çizen subayların ana hedefi olmuştur.

Halkın Kara Kuvvetleri ile birleştirilmesinin temeli 1920 Ulusal Savunma Yasası ile oluşturulmuştur. Bu yasa ordu sözcüleri tarafından sivil-asker ilişkilerinde yeni bir çağı başlattığı gerekçesiyle övgülerle karşılanmıştır. Düzenli Ordu'nun ana misyonu bundan böyle Milli Muhafızlık ve Örgütlü Yedekler gibi sivil güç unsurlarının eğitimi olmuştur. Üniversitelilerin askeri eğitimine dair eski plan-

dan daha kapsamlı ve çok daha geniş olan yeni ROTC (Yedek Subay Eğitim Kıtaları) programı, aranan niteliklere sahip her üniversite ve lisede askeri eğitim sunulmasını sağlamıştır. On yılın biraz üzerinde bir süre sonra, lise ve üniversitelerde 300'ün üzerinde ROTC birliği kurulmuş, Düzenli Ordu subay kadrolarının yüzde beş civarında bir bölümünün kullanıldığı bu birliklere 125,000 civarında öğrenci katılmıştır. Sivil halkla kurulan ikinci bağ ise, Leonard Wood'un savaş öncesi Plattsburg planı üzerinden geliştirilen gençlere yönelik yaz eğitim kamplarıdır. Bu yeni kampların ilki 1922 yılında açılmış ve 10,000 gence bir ay süreyle askeri ve sivil alanlarda birleştirilmiş bir eğitim sunmuştur. Üçüncüsü, 1920 Ulusal Savunma Yasası düzenli ordu subaylarının Ulusal Muhafızlar ve yedeklere eğitim hizmeti vermelerine olanak sağlamıştır. Kara Kuvvetleri'nin hedefi, ülke çapında bir örgütlenmeye giderek, ülkenin her kesiminin Kara Kuvvetleri birimlerinin en az birinde bir temsilcisi bulunması suretiyle, Savaş Bakanı'nın da belirttiği gibi, ordunun görüşlerinin, bu temsilcilerin "komşuları tarafından da hissedilmesini, böylelikle tüm halkımızın güçlü bir ulusal savunmanın desteklenmesinin gerekliliğini kavramasını" sağlamaktır. Nihayet, savaş sonrası bu ilk yıllarda Kara Kuvvetleri yerel asker istihdamının kurumsallaşması yönünde kararlı bir çaba göstermiş, her Düzenli Ordu birimini bu amaçla belirli bir coğrafi bölgede görevlendirmek suretiyle halk desteğini güçlendirmeyi ve hemşerilik gururundan faydalanmayı ümit etmiştir.[12] Böylelikle Kara Kuvvetleri bir bütün olarak halkla yeniden birleşmiş olmayacak, komutanlığın her alayı belirli bir yerel merkez ile yakın bağlar geliştirecektir.

Bu yeni faaliyet yelpazesi kaçınılmaz olarak silahlı kuvvetlerde hayli değer yüklenmiş bulunan tutum ve tavır

kalıplarının değişmesine yolaçmıştır. Silahlı kuvvetler toplu-ma uyum göstermek zorunda kalmıştır. "Kara ve Deniz Kuvvetlerimizin karakteri," demiştir bir deniz subayı, ". . . Amerikan halkının karakterini, yani Amerikan fikirlerini, ideallerini ve düşüncelerini yansıtmalıdır." Yeni anlayış, Washington'un yaklaşımına uygun nitelikte olmalıdır: "Biz askeri düşünürken, yurttaşı da bunun parçası olarak düşünüyoruz." Subaylara, farklılık taslayan tavırları terketmeleri ve "tüm yurttaşlarla candan yakınlıklar" geliştirmeleri söylenmiştir. Yurttaş askerlerin eğitiminde subayların disiplinden ziyade "birlik ruhunu" ön plana çıkarmaları gerektiği belirtilmiştir. Askerlerin savaş öncesindeki oy kullanmama uygulamasıyla övünmeyi bırakmaları istenmiştir. Askerin de, diğer yurttaşlar gibi bu hakkını kullanması görevidir, zira subayların sandıklardan uzak durmalarına, "ordunun sık sık görüştüğü iş çevreleri biraz da kuşkuyla bakmaktadır." Ordu eski reklam hoşnutsuzluğu alışkanlığını terk etmeli, işletme gruplarının da kullandığı medya ve diğer tüm araçlarla kamuoyu desteğini faal olarak kazanmaya gayret göstermelidir. Diğer tüm toplumsal gruplar, hatta kiliseler gibi muhafazakar kurumlar dahi, tanıtım elemanları, halkla ilişkiler uzmanları istihdam etmiş olduklarına göre, artık Kara Kuvvetleri'nin de aynısını yapma vakti gelmiştir. Ordu çevrelerinde, savaş öncesinde sermayeye ve tüccar zihniyetine dair herşeye karşı askerlerde görülen hoşnutsuzlukla tam bir tezat arzeden "ayağımız yere basmalı, zira işletmecilik mantığının ortaya koyduğu şartlara göğüs gerebilmek için işletme yöntemlerini benimsemeliyiz" ifadeleri yaygınlaşmış, bu yeni yaklaşımın gerekliliği ortaya konulmuştur. Sözkonusu yaklaşım, Başkan Wilson'un ulusal politikanın subaylar tarafından kamuoyunda tartışılmasını yasaklayan emrinin iptali ve

1927 yılında ulusal askeri politikaların kamuoyunda savunulmasının "tabii ve mantıki olarak Kara Kuvvetleri subaylarının en önemli görevlerinden biri" olduğu yönündeki Kara Kuvvetleri nizamnamesinin yürürlüğe girmesiyle resmi bir nitelik kazanmıştır.[13]

Özellikle de sivil birimlerin eğitimi yeni bir anlayışa sahip yeni bir subay türü gerektirmiştir. Orgenaral MacArthur'un ifadesiyle, subayın "insan hissiyatının işleyişine dair sağlam bir anlayışa, ülke içi ve dışı meselelere dair kapsamlı bir kavrayışa ve de komuta psikolojisinde bir değişim yaratacak kavram serbestisine sahip olması" esastır. Yedek güçleri eğiten görev başındaki bir subay hem bir askerin mesleki yeteneklerini, hem de "pazarlama" yeteneklerini taşımalıdır. İyi bir savaşçı olduğu kadar, iyi bir "kaynaştırıcı" da olmalıdır. Yedek görevlere atanan subaylar yerel Ticaret Odaları içinden dostlar edinmeli, nüfuzlu işadamları ile tanışmalı, yerel Amerikan Lejyon merkezi ile yakın bir çalışma içinde bulunmalı, Kiwani veya Rotary derneklerine katılmalıdır. Kısacası, orta-sınıf sermaye Amerikasıyla kaynaşmalıdır. her şeyin ötesinde de, "aşırı asker olmamaları" konusunda uyarılmışlardır.[14]

Yeni askeri programın devreye girmesi sermaye medeniyetinin değerleri gibi tekniklerinin de benimsenmesini gerektirmiştir. Ordu, rakiplerini kendi anlayışlarının geçerliliğine ikna etmek için, rakiplerinin düşünce tarzlarının esaslarını da benimsemek durumundadır. Leonard Wood'un savaş öncesinde gündeme getirdiği düzenli ordu hizmetlerinin topluma askeri olmayan faydaları tartışması sürdürülmüş ve geliştirilmiştir. Deniz Kuvvetleri ülkenin savunma hattının başlangıcındaki rolünün ötesinde, sınai ve bilimsel katkıları nedeniyle övülmüştür. Donanma Bakanı 1921 yılında Deniz Kuvvetleri'nin "oldukça fayda-

lı ve insani girişimlerde yeraldığını" belirtmiştir. İki yıl sonra insani davalara katkıları nedeniyle, Deniz Kuvvetleri'nin varlığının, bundan böyle tek bir atış yapmasa dahi, haklılık kazandığı söylenmiştir. Kara Kuvvetleri ise "ulusal kaynakların, yeteneklerin ve mertlik gibi değerlerin geliştirilmesine" yaptığı katkılar nedeniyle övgü almıştır. Kara Kuvvetleri subay ve sivilleri, sivillere özgü alanlarda eğiterek, "savunma hazırlığını sınai ve imara yönelik desteklerle bütünleştirmiştir." "Kara Kuvvetleri'nin barış dönemlerinde eriştiği başarıların iktisadi değeri"ni saklamaya lüzum yoktur. Gerçek bir Wood tarzıyla, yaz kamplarının gerekliliği ulusal birliğe katkıları üzerinden savunulmuş ve Düzenli Ordu'nun "iyi yurttaşlığı öğreten en mükemmel teşkilatlanma" olduğu belirtilmiştir.[15]

Askerin kendini inkar edip, bir askeri programı askeri olmayan gerekçelerle savunmasının en uç örneği, genel askerlik eğitimine (UMT) destek sağlamak amacıyla yürütülen kampanya sırasında görülmüştür. Böylesi bir planın Kongre'de onaylanması olasılığı 1920 sonrasında azalmaya başlayınca, bu plan lehine geliştirilen argümanlardaki askeri gereklilik vurgusu giderek düşürülmüştür. Subaylar, nihayetinde UMT'yi kamuoyuna Amerika üzerine çöken tüm toplumsal hastalıkların genel devası olarak sunmuşlardır. UMT ulusal birliği güçlendirecek, etnik grupların kaynaşmasına öncülük yapacak ve de demokrasi ve hoşgörüyü teşvik edecektir. Fiziksel faydalar da sunacak, ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nde okuma-yazma bilen nüfus oranını bir hayli yükseltecektir. Endüstriyi zedelemek veya mesleki yeteneklerin gelişimini geciktirmek şöyle dursun, bunların tam tersi etkiler yaratacaktır. Kara Kuvvetleri bu program çerçevesinde istihdam ettiği kadronun programı tamamlamadan önce hukuk, ticaret, ulaşım, mühendislik

veya diğer teknik alanların herhangi birinde temel eğitim almalarını sağlayacaktır. En önemli husus ise genel eğitimden elde edilecek ahlaki faydalardır. Subay kadrosu bir yandan ticaret medeniyetinin değerlerini hızla benimserken, öte yandan da askeri yaşamın ticari yaşam tarzına üstünlüğüne dair eski anlayışın bazı unsurlarını yaşatmaya devam etmiştir. Sadakat, yurtseverlik, onur, disiplin, dürüstlük, hukuka saygı gibi değerlerin askeri eğitim yoluyla gençliğe aşılanması mümkün olabilecektir. Kısacası subaylar genel hizmetin gerekliliğini askeri nedenler dışında tüm nedenleriyle tam olarak ortaya koymuşlardır.[16]

Kara Kuvvetleri'nin yeni faaliyetleri kurumu ayrıca pasifist, dini ve eğitimsel örgütlerle siyasi bir tartışma içine çekmiştir. Subayların argümanlarını olduğu gibi kabul etmeye yanaşmayan bu gruplar ROTC programını, yaz kamplarını ve teklif edilen UMT planını toplumun militaristleştirilmesi tertibinin parçaları olarak görmüşler ve bunun sadece savaşa yol açabileceğini öne sürmüşlerdir. Sivillerin Fransız siperlerinin korkunçluğuna dair taze hatıraları ve henüz ergenlik çağındaki çocukların süngü kullanımı gibi kanlı tekniklerde eğitilmesinin yarattığı tiksinti bu gruplar tarafından ordu karşıtı propaganda da sıklıkla başvurulan öğeler olmuştur. Kuvvet komutanlıkları barış gruplarının saik ve faaliyetlerini şiddetle eleştirerek bu iddialara karşılık vermiştir. "Pasifist" (barış yanlısı) lakabı I. Dünya Savaşı'ndan hemen önce Neo-Hamiltoncu hazırlık programı karşıtlarını tanımlamak üzere kullanılmaya başlamıştır. Savaş sonrasında ise subaylar tarafından askerlerin amaçlarını sorgulayıp, eleştiren herkese karşı kullanılmıştır. Savaş öncesinde dışlanmış bir azınlık olarak görülen subaylar, yeni dönemde ise kendilerini gerçek Amerikalılığın temsilcisi katıksız yurtseverler olarak tanımla-

mışlardır. Rakiplerini ise ya haince Amerikan kurumlarını sekteye uğratmayı tertipleyen, ya da böylesi amaçlara sahip kişi veya gruplara bilinçsizce hizmet veren küçük, komplocu, yıkıcı klikler olarak algılamışlardır. Subaylar, 1920'li yıllar boyunca ülke gündemini bir hayli meşgul eden "Kızıllar" ve "Bolşevikler" gruplarının ulusça telin edildiği faaliyetlere tam kadro katılmışlar ve pasifist rakiplerini Kızıl Tehdit ile ilişkilendirmekten hiç çekinmemişlerdir. Pasifistlerden bazılarının sadece duygularıyla hareket eden masum göstericiler veya askeri harcamaları azaltmayı amaçlayan basit vergi mükellefleri olabileceklerini kabul eden subaylar, bununla birlikte pasifist gruplarının çekirdek kadrolarının Kara ve Deniz Kuvvetleri'ni ortadan kaldırıp hükümeti yıkmak isteyen siyasi radikaller olduklarını iddia etmişlerdir.[17] Kuvvet komutanlıkları Amerikan halkının gerçek iradesini yansıtmaktadır, rakipleri ise sadece bir grup siyasi dışlanmışlar güruhudur.

Subaylar bu hayal aleminden ancak yavaş yavaş uyanabilmişlerdir. Ancak 1920'li yılların sonlarına gelindiğinde toplumla özdeşleşme çabalarını sürdürmeleri artık olanaksızlaşmıştır. Yönetim içinde kuvvetli bir etkinliğe sahip askeri ideal ve program karşıtlığını, yanlış bilgilendirmeye veya Kongre'nin ülke hissiyatını doğru biçimde yansıtmaktaki başarısızlığına bağlamak mümkün değildir. Askerlerin eğitime müdahalesine yönelik artan muhalefeti de komplocu bir azınlığın faaliyeti olarak değerlendirme olanağı kalmamıştır. Kara Kuvvetleri harcamaları subayların Ulusal Savunma Yasası'nın ortaya koyduğu gerekliliklerı yerine getirmek üzere gereksinim duyduklarına inandıkları düzeyin bir hayli altına çekilmiştir. Donanmacılığa yönelik savaş sonrası tepkiler tahsisatın azaltılmasına yolaçmış ve Washington silahlanma konferansını do-

ğurmuştur. Yerel istihdam kampanyaları ciddi sonuç vermemiştir. Orta öğretim okullarındaki askeri eğitim kurslarına yönelik eleştiriler artmış, bu uygulama bazı bölgelerde yürürlükten kaldırılmıştır. Kongre'ye ROTC'nin çalışma zorunluluğuna ilişkin veçhelerini kaldıran tasarılar sunulmuştur. "Okullarımızda ve üniversitelerimizdeki askeri eğitimi hedefleyen bir eleştiri dalgasının tüm ülkeye yayıldığı" artık bariz bir hal almıştır. Yeni Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı Orgeneral Summerall 1926 yılında daha geniş bir savunma bütçesi için kamuoyu desteğini arkasına almayı amaçlamış, ancak Başkan bu girişimi pek de uygun olmayan bir şekilde aniden durdurarak, subayların kamusal tartışmalara katılım özgürlüğüne dair yeni anlayışa göre bu özgürlüğün sadece mevcut askeri politikaları destekleyen ifadelerle sınırlı olduğunu göstermiştir. Daha derindeki sorun ise West Point'e yönelik husumetin yeniden dirilmesi ve harp akademisinin hedef ve yöntemlerine ilişkin artan eleştiriler olmuştur. 1927'de yayınlanan Harp Okulu yıllığında, öğrenciler, "Sivil yaşamda West Pointlilere karşı katı önyargı"dan şikayet etmişlerdir. Bir başka subay "militarifobia" adını verdiği bir "salgın hastalık" teşhisinde bulunmuştur. Askerlik karşıtı ne kadar önyargı varsa hepsi ortaya dökülmüştür. Bu önyargı sahipleri arasında öncüleri, Kara Kuvvetleri'ne kuvvetli bireyciliğin karşı-tezi olması nedeniyle karşı çıkan grup oluşturmuştur. Ülkeye son dönemlerde gelen göçmen grupları Kara Kuvvetleri'nden Eski Dünya'nın aristokrat kurumlarını hatırlattığı için hoşlanmamışlardır. Emekçiler ise Kara Kuvvetleri'nden grevleri bastırma görevi nedeniyle hoşlanmamışlardır. Ya peki iş çevreleri? Bir deniz subayı makalesinde askerlerin tüccar zihniyetine yönelik katı tutumlarına geri dönüşü işaret eden şu ifadeleri kullanmıştır:

"Amerikan sermaye zihniyetinin genel mantığı bugünün avantajına yarının güvenliğinden daha fazla değer biçmekte ve barış zamanlarında ulusun teminat altına alınmasında hiçbir kazanç görememektedir." Tüm bu eleştirilere hakim husus Amerikalıların yönetime güvensizlikleri ve kamu hizmetinin sivil dalları ile birlikte silahlı kuvvetlerin de tabiatı itibariyle verimsiz ve önemli ölçüde gereksiz olduğu inancıdır. Bir subayın da açık biçimde belirttiği gibi "gerçeklerle yüzleşmenin" zamanı gelmiştir.[18] Askerlerin toplumla aralarındaki farkı kapama çabaları başarısızlığa uğramıştır. Militarizm karşıtlarının elde ettikleri zaferler, Bolşevizm'in değil, Amerikan halkının askerliğe yönelik tabii antipatisinin, savaşa yönelik içsel hoşnutsuzluklarının, askerliği savaşla ilişkilendirmelerinin ve barış dolu ilerlemeci bir geleceğe dair inançlarının bir sonucudur. Neo-Hamiltoncu bir uzlaşma savaş sonrasında olanaksız hale gelmiştir. Bu uzlaşmanın karşıtları bir avuç radikalle, pasifistten ibaret değildir. Amerika'nın ta kendisidir. Yeniden redde uğrayan askerlerin savaş öncesi tecritlerine geri çekilip, mesleklerinin durağan görevlerinde merak ve tatmin geliştirmekten başka çareleri kalmamıştır.*

* Kara Kuvvetleri'nin önde gelen mesleki yayını *Infantry Journal* değişen içeriğiyle bu tecride çekilişi örneklemiştir. 1920'li yılların başında derginin sayfaları siyasi konular, Komünizm, ulusal savunma politikası ve de toplumsa ve iktisadi sorunlara ilişkin makalelerle doludur. Kara Kuvvetleri siyasi mücadele içine girdiği andan itibaren, komutanlığı eleştiren pek az makale yayınlanmış, buna karşılık askeri programın getirdiği erdemler övgüyle karşılanmıştır. Ancak 1920'li yılların sonuyla 1930'lu yılların başından itibaren siyaset Journal gündeminden kalkmıştır. İçeriği daha sıkı anlamda mesleki bir yapı kazanmış ve aynı zamanda Kara Kuvvetleri'nin muhafazakar yapısı örgütsel kusurlar, teknolojik gerikalmışlık gibi kurumsal özeleştiriler daha yoğun biçimde görülmeye başlanmıştır. Önceki siyasi eylem çağrılarının yerini teknik askeri problemlerin temkinli bir şekilde tartışmaya açılması almıştır.

11

İki Savaş Arası Sivil-Asker İlişkilerinin Durağanlığı

SERMAYE-REFORM HUSUMETİ VE PROFESYONEL ASKERLİK

Neo-Hamiltonculuğun 1920'lerin uysallığında yokolup gitmesi, Amerikan toplumunu askeri meselelere yönelik hoşnutsuzluklarında tekrar birleştirmiştir. Bu, kısmen, yenilenmiş bir sermaye pasifizmi anlayışının 1920'li yıllarda tekrar hakimiyet kurmasına delalet etmiştir. Fakat aynı hoşnutsuzluk 1920'li ve 1940'lı yıllarda başat durumda olan liberal geleneğin diğer akımı, yani reform yanlısı liberalizm için de geçerli olmuştur. Kökenleri 1880'li ve 1890'lı yıllara dayanan ve ilk olarak popülizm maskesiyle ortaya çıkan reform liberalizmi, takipçiler, ilerlemeci hareket, Yeni Özgürlük ve en nihayet Yeni Üslup kanalıyla 20. yüzyıla taşınmıştır.* Reformistlerin askeri meselelere

* Bu cümlede "takipçiler" olarak tercüme edilen terim çalışmanın İngilizce orijinalinde *"muckrakers"* olarak geçmektedir. *The American Century* sözlüğüne göre *"muckrakers"*, İngilizce'de, siyasi skandalları araştırıp, ortaya çıkaran kimseler için kullanılır. Dolayısıyla terimi Türkçe'ye çevirirken tek bir kelime kullanmak amacıyla "takipçiler" ifadesi tercih edilmiştir. Yine aynı cümlede "Yeni Üslup" ifadesiyle tercüme edilen terim, çalışmanın orijinalinde, Başkan Roosevelt'in takip ettiği siyasi ve iktisadi politikaya atfen "New Deal" olarak geçmektedir. "Deal" kelimesi Türkçe'ye birçok farklı şekilde çevrilebilir.

ilişkin görüşlerinin çoğu ve özellikle de bu görüşleri ifade ederken kullandıkları dil, iş çevrelerinin görüşleri ve hitap tarzından farklılaşmıştır. Ancak reformist yaklaşım da, sermayeci yaklaşım da, temel esasları ve nihai etkileri itibariyle birbirlerinin aynısı olmuştur. Reform liberalizminin asker karşıtlığı, sermaye liberalizminin asker karşıtlığım tamamlamıştır. Bu açıdan Wilson'dan Harding'e ve Harding'den de Roosevelt'e köklü bir değişim yaşanmamıştır. Bunun bir sonucu olarak, profesyonel askerliğin iki savaş arası dönem boyunca dışavurumları kayda değer biçimde durağan bir yapı arzetmiştir. Askerliğin sermaye dünyası tarafından reddedildiği dönem boyunca geliştirilen fikir ve kurumlar, toplumun dış eksenlerinde gerçekleşen yoğun bir profesyonellik hareketine işaret etmiştir. Savaş sonrasında Neo-Hamiltoncu köprünün yıkılmasıyla sivil-asker ilişkileri bu kalıbı devam ettirmiş ve 1920'li ila 30'lu yıllar boyunca korumuştur. Amerikan profesyonel askerliğinin iki savaş arası dönemde durağanlığı aynı zamanda askeri meselelere yönelik sermayeci ve reformist yaklaşımlara hakim durağanlığı da yansıtmıştır.

REFORM LİBERALİZMİ: MİLİTARİZMİN PRAGMATİK KULLANIMLARI

Reform liberalizmi, birbiriyle yoğun biçimde çelişen farklı unsurlardan meydana gelmiştir. Ancak bu çelişkilere

"Deal" ifadesi anlaşma, hesap, anlayış, tutum, tavır, yaklaşım, üslup gibi çok değişik manalar taşıyabilir. Dolayısıyla, bu kelimenin tercümesinde de bir tercih yapmak durumunda kalınmış ve okuyucuya, siyaset ve ekonomide yeni bir anlayış ve uygulamanın başladığını daha belirgin biçimde hissettireceği düşünülerek, "üslup" kelimesinde karar kılınmıştır. (Ç.N.)

rağmen "büyük işletmelerin" çıkarlarına karşı muhalefette ve daha eşitlikçi bir gelir dağılımının teminat altına alınması amacıyla hükümetten faydalanılması niyetinde genel bir fikir birliği mevcut olmuştur. Yüzeysel çeşitlilik ve derinde oluşturulmuş birlik, reformistlerin askeri meselelere yönelik yaklaşımlarına da damgasını vurmuştur. Yüzeyde, reform hareketinin tutarlı ve başat bir askeri politikası bulunmamıştır. Reformistler savaş hazırlıklarını, zorunlu askerlik hizmetini, büyük kara orduları ve donanmaları, Amerika'nın I. Dünya Savaşı'na katılımını, silahsızlanmayı, tarafsızlık yasa tasarısını, savaştan çekilmeyi, 1930'lu yıllarda yeniden silahlanmayı, müttefiklere 1940 ve 1941 yıllarında yardım yapılmasını kah desteklemişler, kah eleştirmişlerdir. Neredeyse savunmaya ilişkin tüm önemli tartışma konularında, tartışmanın taraflarından birine veya ötekine destek veren, konulara eşit düzeyde hakim reform taraftarları bulunmuştur. Ancak bu yaklaşım çeşitliliği dahi kendi içinde genel bir benzerliğin ürünü olmuştur. Reformistler askeri kurumları askerlere özgü bir anlayışla ulusal güvenlik amaçları çerçevesinde değil, tutarlı biçimde, reform anlayışına göre reform amaçları çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Bu amaçlar, kapsamları ister dünya çapında olsun, ister Amerikan halkıyla sınırlı tutulsun, esasında yapıları itibariyle yerel nitelikli amaçlardır: devletler arasındaki ilişkiyi değil, bireyler ve devlet arasındaki ilişkiyi etkiler. Reformistler, öncelikli amaçları farklılaştığı veya savunma politikası konularının, ortak reform hedeflerinin gerçekleşmesiyle ilişkisine dair farklı analizler geliştirdikleri içindir ki, ulusal savunmayı ilgilendiren tartışmalarda ters kutuplarda yeralabilmişlerdir. Reform liberalizminin silahlı kuvvetlere karşı araçsal yaklaşımı hem birliğinin, hem de çeşitliliğinin nedenlerini açıklamıştır.

Reform yaklaşımının militarizm karşıtlığı, iş çevrelerinin militarizm karşıtlığından tarz itibariyle farklılaşmıştır. Sermaye yaklaşımı militarizmi tüm veçheleriyle reddetmiştir. Askerliğin barbar bir geçmişin iz bırakmış bir kalıntısı olduğuna inanan iş çevreleri silahlı kuvvetleri kendi amaçları doğrultusunda kullanmak için hiçbir girişimde bulunmamıştır. Reformistler ise daha pragmatik davranmışlardır. Reformistlerin asker karşıtlığı, sermaye pasifizminin sahip olduğu gelişmiş kuramsal mantıktan yoksun kalmıştır. Reformistler, 20. yüzyıl savaş çağının başlangıcıyla yüzleştiklerinde, savaşın ve militarizmin atıl olduğunu o kadar da çabuk ve kolay kabullenememişlerdir. Ancak şayet askeri kurumlar mutlaka varolacaksa, bu kurumları reform hedeflerine göre şekillendirmek istemişlerdir. Bu nedenle, reformistlerin profesyonel askerliğe yönelik tek muhalefeti, tamamen askeri güvenlik amaçları için tasarlanmış olduklarından, reform taleplerine kaçınılmaz biçimde karşı duran profesyonel askeri kurumlara yönelik olmuş ve reformistler bu muhalefetlerinde bir hayli tutarlı davranmışlardır. İş çevrelerinin politikası kökten çözüm etrafında yoğunlaşırken, reformistlerin politikası kökten çözüm ve dönüşüm politikalarının bir "karışımı"ndan oluşmuştur.* Reformistlerin profesyonel askeri kurumlara yönelik muhalefeti bazı açılardan sermaye pasifizminin muhalefetine oranla daha sert olmuştur. Bu, kısmen refor-

* Reformistler savaşı da benzer şekilde yerel veya uluslararası reform çabalarına katkısı çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Başlangıçta Amerika'nın I. Dünya Savaşına dahil olmasına karşı çıkmışlar, bunun ülke içinde reformu sona erdireceğini, işi sürüncemede bırakacağını düşünmüşlerdir. Nihayetinde, 14 Nokta'nın uluslararası reform açısından getirdiği umut verici düzenlemeleri görünce, savaşa katılım politikasını haklı bulmuşlardır. Ancak savaş sonrasında güç siyasetine,

mistlerin askeri kurumların doğası gereği bir gün yok olacaklarına dair iyimser beklentileri paylaşmamalarının bir sonucudur. Dolayısıyla reformistler militarizmi devre dışı bırakmak için atılması gereken adımlar üzerinde yoğunlaşmışlardır. Birçok liberal gibi reformistler de, militarizmi en büyük düşmanlarıyla özdeşleştirmişlerdir. Harold Stern, Vikont Morley'e atıfta bulunarak "militarizm, her ne boyutta veya maske altında olursa olsun, tam ve en derin anlamıyla Liberalizmin tersidir, nokta" demiştir.[1] Reformistlerin lügatinde militarizm tüm kötülüklerin eş anlamlısı olmuş, Amerikan toplumunun demokratik ilkelerine aykırı düşmüştür.

Profesyonel militarizme yönelik reformist eleştiriler iki genel yapıda gelişmiştir. İlki, birçok açıdan sermaye pasifizminin yaklaşımıyla benzerlik taşımış, hatta önemli ölçüde bu yaklaşımdan türetilmiştir. Sözkonusu yaklaşım askerlik mesleğini gerikalmış ve ilkel bir meslek olarak görmüştür. Buna göre, sırf askeri nitelik taşıyan kurumların idamesi için hiçbir faydacı gerekçe mevcut olamaz. Sermaye pasifistleri bunu kendini kanıtlar bir gerçek olarak beyan etmekle yetinirken, reformistler bu iddiayı hicivli şekilde belgelemeye gayret etmişlerdir. Askere harcamalar tam anlamıyla israftır. Bu yararsız amaçlarda heba edilen kaynaklar insanların refahının arttırılmasında kullanılmalıdır. "Tüm gençliğim boyunca" diye yazmıştır

---

sömürgeciliğe ve silahlanma yarışına geri dönüş, savaşın uluslararası reformun bir aracı olabileceği yönündeki yargılarını değiştirmiş, Amerika'nın savaşa katılımını desteklemelerinin bir hata olduğunu kabul etmişlerdir Ancak aynı zamanda savaş sırasında ülke içindeki kollektivist ruha karşı da nostalji beslemişler, geriye baktıklarında bu ruhun yurtiçi toplumsal reform süreciyle paralellikler taşıdığını ve süreçte uygulanabilir yöntemler geliştirdiğini düşünmüşlerdir.

Walter Lippman, "savaş gemilerine harcanan paraların okullara harcanmasının daha iyi olacağına ve savaşın 'militaristlerin' meselesi olduğuna, ciddiyet sahibi ilerlemeci ve demokrat zihinlerin savaş gibi işlerle vakit harcamayacağına inandım."[2] 1920'li yıllarda Stuart Chase Amerika'nın barış zamanındaki mütevazı silahlı gücü için gerekli olduğunu hesapladığı milyonlarca işçinin heba olmuş enerjilerinden şikayet etmiştir. Lewis Mumford ise 1930'lu yıllarda orduyu, Ruskin'in deyimini kullanmak suretiyle, "zararlı bir hastalık üreticisi" olarak tanımlaşmıştır.[3] Reformistler ayrıca askeri değerlerle, liberalizmin insani değerleri arasındaki çatışmanın da altını çizmişlerdir. Profesyonel askerin gelenek ve görenekleri Veblenci toplumsal çözümleme anlayışının araçlarıyla tahrip edici şekilde mercek altına alınmıştır.* Askeri yaşamın faydasızlığı, insanlık dışılığı ve barbarlığı sürekli vurgulanmış ve askerliğin toplumsal usul ve düsturları, modern liberal etik ışığında, üstünlük taslayan bir üslupla alay konusu edilmiştir. Reformist eleştirilerin bu veçhesi ordunun sosyolojik analizine dair günümüze kadar gelen tavır belirlemiştir. Onur, itaat, sadakat gibi askeri standartların riyakarlığına hükmedilmiş veya kesinlikle tehlikeli oldukları öne sürülmüştür. *New Republic* gazetesinin bir yazarı, subayları, "karanlık çağlara ait bir yaşam tarzını kucaklayan insanlar" olarak tanımlamıştır. Askeri itaatin, bireyin ahlaki sorumluluğuyla ilişkisine dair mesele, Andrew Carnegie'yi olduğu gibi, reformist eleştirmenleri de rahatsız etmiştir. "Takipçiler" döneminin en sözünü sakınmayan militarizm

* Amerikalı bir sosyal bilimci ve iktisatçı olan Thorstein Veblen (1857-1929), özellikle toplumsal ve iktisadi kurumlara yönelik geniş çaplı incelemeleriyle ve bu incelemelerde kullanmak üzere geliştirdiği yöntem ve araçlarla tanınır. (Ç.N.)

karşıtı ismi Ernest Crosby "emirlere mutlak itaat, elbette ki, bilinç ve aklm bir kenara bırakılmasıyla ilgilidir," diye yazmıştır. Subaylarla erler arasındaki toplumsal farkı tanımlayan askeri disipline ve hizmet geleneklerine dair ayrıntılar da yine askeri "kast"ı hedef alan eleştiri bombardımanı için gerekli cephaneyi vermiştir. Bu tür eleştiriler özellikle I. Dünya Savaşı'nm hemen sonrasında, profesyonel subay ile yurttaş-asker arasında silah altında yaşanan gerginlikleri yansıtmak üzere yaygın şekilde dile getirilmiştir.[4] Özetle, reformistler profesyonel askerliği iktisadi açıdan israfçı, toplumsal açıdan yararsız, etik açıdan da gerikalmış bulmuşlardır.

Reformistlerin askerliğe ilişkin yükledikleri ikinci imaj ise, askerlerin, reform karşıtlığı mücadelesinde büyük işletmelerle geliştirdikleri ittifak bağlamında, daha kesin hatlara sahip bir imaj olmuştur. Reformistler, bu noktada, militarizm karşıtı sermaye görüşlerini alıp, bu görüşlere bir tutam da sermaye karşıtlığı çeşnisi katmıştır. Reformistlere göre, geniş hacimli kara ve deniz orduları oluşturulmasının ardında bir iktisadi zorunluluk vardır ve bu zorunluluk da kapitalist ekonominin üretim fazlasını pompalama ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Reformistler ve iş çevreleri, ekonomik üretkenliğe tapınmalarında ve askerliğe yönelik üretkensizlik suçlamalarında ittifak içinde olmuşlardır. Fakat militarizmin ardındaki güçlere ilişkin görüşlerinde ayrılmışlardır. İşadamının uyumlu faydacılığı, bu güçleri, generaller ve antika aristokratlar olarak tanımlamasına yolaçmıştır. Reformistin radikal faydacılığı ise bu gruplara bir de işadamlarını eklemesine neden olmuştur. Hudson Maxim gibi silah üreticisi birkaç istisnai isim "kanlı kâr" teorisine yeterli desteği bir nebze de olsa vermiştir.[5] Gerçekte ise genel olarak dünya tarihinin en barış

yanlısı başat toplumsal grubunu oluşturan Amerikan iş çevrelerinin, kana susamış ve rütbeye aç generallerle kirli bir ittifak meydana getirip, savaşlar tertipleyen bir grup olarak tasvir edilmesi şaşırtıcı bir ironidir. Bu noktada reformistler iki tespitinde de hatalıdır: ne generaller, ne de kapitalistler grup olarak savaşa istekli davranmamışlardır. Fakat yine de savaş emellerine hizmet eden bir ittifak imajı geniş çaplı bir tepki uyandırmıştır. Generallerin isteği savaştır ve üreticiler bu savaş için gerekli mühimmatı tedarik edeceklerdir; üreticilerin isteği işçilerin ezilmesidir, generaller de bu amaçla gerekli asker gücünü temin edeceklerdir. Bu iddialar Marksizm süzgecinden geçirilerek, silahlanma girişimlerinin ve askeri kurumların üst-sınıflarla ortaklık içinde olduğu, alt-sınıflarmsa içsel olarak savaş karşıtı ve barış yanlısı görüşler taşıdığı öne sürülmüştür. Simeon Strunsky, "silahlanma revaç buldu" ifadesini kullanmış, Harold Stearns ise savaş öncesi hazırlık hareketine bakarak, bunun, itici gücü İngiltere'deki kardeşleriyle bir sınıf ve ırk bağı hissine sahip üst toplumsal tabakadan gelen, bir "üst-sımf hareketi olduğunu belirtmiştir. 1930'ların ilk yıllarıyla birlikte bu tema I. Dünya Savaşı'na yönelik revizyonist uyarlamanın önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bir taraftan profesyonel subaylar iş çevrelerinin askerlik üzerindeki zararlı etkilerini esefle karşılarken, bununla aynı anda hayatını reform idealine adamış gruplar da "militarizm ve sanayicilik arasındaki kaçınılmaz ittifak"tan bahsetmiş ve reform hareketinin "sadece asker zihniyeti ile değil, harekete asker zihniyeti ile birlikte ikili bir gem vurulmasını sağlayan sermaye zihniyetiyle de" mücadele etmesi gerektiğini öne sürmüştür.[6] Ancak reformistlerin sermaye-militarizm ittifakı teorisinin tümü, iş çevreleri ile asker ilişkisini açıklamaktan ziyade, asıl reformistlerle asker-

lerin ilişkisini açıklamıştır. Reformistler bir yandan profesyonel askerliği ülke içindeki sınıfsal düşmanlarıyla özdeşleştirirken, öte yandan da lekelenmemiş ve ilerleme gayesine hizmet edecek askeri kurumların oluşturulabilme olasılığını reddetmemiştir. Strunsky dahi 1789 Fransız modeline bağlı bir demokratik militarizm olasılığından sözetmiş ve bunu Amerika Birleşik Devletleri'nde hüküm süren kast militarizmiyle karşılaştırmıştır. Birçok reformist "büyük eşitleyici" olarak tanımladıkları genel askerlik hizmeti zorunluluğunun demokratik anlayışından etkilenmiş ve bu ilerlemeci askeri politikayı "monarşi ve de kan bağına göre görevlendirme usullerinden sonra insanoğlunun icat ettiği en anti-demokratik uygulama olan istihdam etme veya profesyonelleştirme usulü"ne dayalı askeri politikayla karşılaştırmıştır. Bu yaklaşım ve silahlanmış bir ulus kavramının çekiciliği Jeffersonculuğun 20. yüzyıl maskesine bürünmüş hali olmuştur. Bu askeri unsurlar kollektivist ve eşitlikçi reform yanlıları açısından cazip bulunurken, özgürlükçü ve insani değerlere daha kapsamlı bir vurguda bulunan diğer reform odakları, askeri kurumların geneline yönelik husumetini sürdürmüştür. Yeni Hamiltoncular gibi reformistler de direkt olarak, kurum mensuplarının eğitim yoluyla düzeylerinin yükseltilmesi, toplumsal açıdan üretken gayelerde kullanılmaları ve sivil yaşamda arzu edilen ideal ve becerileri edinmeleri için askeri hizmetlerden faydalanmak istemişlerdir. Örneğin Wilson Yönetimi'nin Donanma Bakanı Josephus Daniels emrindeki komutanlığın iki büyük kusuru olarak tanımladığı eksiklikleri, yani eğitim noksanlığı ve demokrasi noksanlığım gidermek için yola koyulmuş, bu amaçla donanmaya ait gemilerde okullar kurmuş, subaylar ve erler arasındaki toplumsal "farkı" azaltmaya çalışmıştır.[7]

ASKERİ KURUMLAR

EĞİTİM VE TERFİ. I. Dünya Savaşı öncesinde oluşturulmuş temel mesleki kurumlar varlığını sürdürmüştür. Ancak elbette ki bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Yeni mesleki dernek ve dergiler kurulmuş; yeni teknik okullar savaşın değişen yapısını yansıtmış; bazı mesleki örgütler oluşturulmuş ve varolan örgütlerde de yeni düzenlemelere gidilmiştir.* Ancak genel itibariyle çok az değişim olmuş, değişime çok az gereksinim duyulmuştur. Bir önceki kuşak iyi bir yapılanma gerçekleştirmiştir. Ancak tamamlamadıkları yönler tamamlanmamış şekilde kalmış, çözemedikleri konularda ise çözümsüzlük sürmüştür. İki savaş arası dönemde tartışma ve rahatsızlık üç alanda toplanmıştır: Jefferson döneminin bir mirası olan teknikçiliğin ders programındaki ağırlığını koruduğu giriş eğitimi, Jacksonist popülizm endişesi ile kuvvetler ayrılığının, kıdem esasının devamına yolaçtığı terfi sistemi ve anayasal

---

* Birçok yeni mesleki dernek ve dergi, savaştan hemen sonra kurulmuştur. Bu dönemde Kara Kuvvetleri Levazım, Silah ve Mühendislik Kıtaları'nda kurulan dernekler en önemlileri arasında gösterilebilir. Yayın hayatına 1922'de Leavenworth okullarında başlayan *Military Review* ile 1925'te Piyade Okulu'nda kurulan *Infantry School Quarterly* ise en önemli dergilerdir. 1925-1940 yılları arasında az sayıda askeri nitelikli süreli yayın yapıldığı görülmüştür. En önemli yeni eğitim kurumu ise 1924 yılında subayları tedarikler ve iktisadi seferberlik alanında eğitmeyi amaçlayan Kara Kuvvetleri Endüstri Okulu olmuştur. 1932 yılında Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı, Amerika Birleşik Devletleri Kara Kuvvetleri'nin "okul sistemi dünyada aşılamayacak bir mükemmellik seviyesine ulaşmıştır" diyebilmiş, bu sözlerde belli ölçüde doğruluk payı da bulunmuştur. İleri düzeyde donanma eğitimi de oturtulmuş ve 1927 yılında Annapolis'teki Lisansüstü Okul'da genel filo hattı kursu eğitime başlamıştır. *Annual Report of the Secretary of War*, 1932, s. 73; *Annual Reports of the Secretary of the Navy*, 1925, s. 24-25, 1927, s. 157 vd.

belirsizlikler nedeniyle bakanlıkların sivil ve askeri yetkililerine ait sorumluluk sınırlarının bir türlü netleşmediği idari örgütlenme.

Kuvvet komutanlıklarına bağlı harp akademilerinin ilk yıllarda nispeten belli bir misyonu olmuştur: teknik yetkinliğe sahip mühendis ve denizciler yetiştirilmesi. Subaylığın profesyonelleştirilmesi bu biricik teknik hedefi, liberal eğitim ile temel askerlik eğitimi verilmesi amaçlarının yüklediği iki yönlü bir hedefle ikame etmiştir. Ancak, özellikle de teknik konuların ders programındaki ağırlığı hesaba katılınca, dört yıllık eğitim süresinin her iki amaca birden ulaşılması açısından yeterince uzun olmadığı anlaşılmıştır. Ders programı zorluklarının da ötesinde, serbest bilimler eğitimi ve askeri eğitim farklı türde kurumlar gerektirmiştir. Biri sakin, entelektüel merak ve tartışmaya açık, kuşkucu bir ortamda serpilebilen bir eğitim faaliyeti, diğeri ise askeri değer ve bilgiyi en kısa sürede edinebilmek için geliştirilmiş disiplinli, amaç yönelimli ve yoğun bir eğitim çabasıdır. Harp akademileri bu iki uyumsuz unsuru tek bir programa sığdırmak isterken, iki alanda da ayrı ayrı eğitim verilmesi halinde erişebileceği başarı düzeyine ulaşamamıştır. Teorik açıdan harp akademilerini serbest bilimlerde lisans eğitimi önşartı gerektiren lisansüstü askeri okullar olarak tasarlamak mümkündü. Ancak Amerikan toplumunun askerliğe yönelik genel husumeti, bunu, uygulamada başarmanın mümkün olmadığını göstermiştir. Askerler, akademilere öğrenci alımının üniversite eğitimi sonrasına bırakılması halinde, Amerikan toplumunun sunduğu çok boyutlu fırsatlarla üniversite hayatının harekete geçirdiği çeşitli ilgi alanlarının, askerlik kariyerinin cazibe noksanlığı ile birleşerek, yeterli miktar ve nitelikte subay istihdamını olanaksız kılacağın-

dan endişe etmişlerdir. Askere antipati ile yaklaşılan Amerika ortamında, müstakbel subayların endoktrinasyon ve eğitimlerinin, topluma hakim askerlik karşıtı değer ve dürtüler benliklerine tamamen nüfuz etmeden önce tamamlanması gerekmiştir. Diğer bir alternatif ise askeri ve teknik derslerin akademi ders programlarından kaldırılarak, lisansüstü askeri okulların programlarına taşınması ve West Point ile Annapolis'te serbest bilimler eğitimi üzerine yoğunlaşılması olmuştur. Ancak silahlı kuvvetlerde serbest bilimler alanında eğitim veren okul ve üniversitelerle rekabet edebilmek için ne niyet, ne de gerekli altyapı bulunmamıştır. Tüm devlet üniversiteleri mezunları kamu görevlerinde istihdam edilselerdi dahi, ulusal hükümetin serbest bilimler eğitimine toptan yönlenişini gerekçelendirmek gerçekten de zor olurdu.

Annapolis ve West Point'te 1920'li ve 30'lu yıllar boyunca gerçekleştirilen değişimlerle, harp akademisi eğitiminin yapısında köklü bir değişikliğe gitmeden, ders programında serbest bilimler ağırlığının arttırılması hedeflenmiştir. Annapolis 1923'te İngilizce ve Tarih derslerini daha da geliştirmiş, 1932 yılında ders programında yapılan kapsamlı bir değişiklikle de teğmen adaylarının kültürel konularda geçirdiği ders vaktinin oranı yüzde 21.6'dan yüzde 31.6'ya yükseltilmiştir. Teknik konulardaki derslerin oranı yüzde 33.6'dan, yüzde 31.2'ye, mesleki derslerin oranı ise yüzde 44.8'den, yüzde 37.2'ye düşürülmüştür. Akademi'de Ekonomi Bölümü ile Devlet Yönetimi Bölümü kurulmuştur. Ancak subaylar kültürel altyapılarının yabancı meslektaşlarına oranla düşüklüğünden şikayetçi olmayı sürdürmüşlerdir. Bu altyapıyı sağlayacak orta düzey akademilerin açılmasını veya teknik konularla mühendislik konularının lisansüstü okulların ders programına ta-

şınmasını ya da dört yıllık eğitim süresinin arttırılmasını önermişlerdir. Neredeyse diğer tüm mesleklerde başlangıç eğitiminin beş ila altı yıl sürdüğüne dikkat çekilmiştir. Oramiral Sims 1933 yılında işi ele almış ve Kongre Ziyaretçiler Kurulu'nun bir azınlık raporunda akademinin, üniversite mezunlarına açık, iki yıllık bir mesleki eğitim kurumuna dönüştürülmesini önermiştir. West Point'te ise İngilizce ders süresi 1920 yılında iki katma çıkarılmış, 1926 yılında da Ekonomi, Devlet Yönetimi ve Tarih Bölümleri açılmıştır. Albay Lucius Holt ve daha sonra da Albay Herman Beukema öncülüğünde, sosyal bilimler, harp okulu öğrencilerinin eğitimlerinde giderek artan önemde bir rol oynamaya başlamıştır. Ancak müstakbel subayların kariyerleri açısından esas teşkil ettiği düşünülen matematik ve diğer müspet bilim dallarının ders programındaki ağırlığı nedeniyle Kara Harp Akademisi'ne yönelik eleştiriler sürmüştür.[8]

1916 yılında çıkarılan yasa, iki savaş arası dönem boyunca deniz subaylarının terfi işlemleri açısından temel hukuki düzenleme olma özelliğini devam ettirmiştir. Genellikle tatmin edici düzeydeki yapısına rağmen, kimi zamanlar sorunlara ve memnuniyetsizliklere neden olmuş ve işleyişinde bazı küçük değişiklikler yapılması gerekmiştir. Kara Kuvvetleri'ndeki terfi sistemi 1920 yılında yürürlüğe giren ve Tıbbi Kıta ile Dini Kıta'da görevli olanlar hariç, tüm subayları tek bir listede değerlendirip, albay rütbesine kadar boşluk oluştukça kıdem esasına göre terfi ettiren Milli Güvenlik Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. Haklarında terfi için uygun olmadıkları yargısında bulunulan subaylar, bu amaçla oluşturulmuş kurullar tarafından özel bir kategoride listelenip, zamanla meslekten uzaklaştırılmış, sözkonusu tercihle görevden uzaklaştırma

sistemi, bu haliyle, 1899 ila 1916 yılları arasında Deniz Kuvvetleri'nde uygulanan sisteme benzemiştir. Generallik rütbesine yapılan atamalarda ise tercih sistemi sürdürülmüştür. Kara Kuvvetleri'nin yüzyüze bulunduğu temel sorun yine şu eski kıdem-tercih tartışması olmuştur. 1920'lerin ilk yıllarında Savaş Bakanı kıdem esasına bağlı terfi sisteminin az sayıdaki hayli yetenekli subayın hızlı ilerlemesini sağlayacak bir ek sistemle desteklenmesini teklif etmiştir. Bu tip bir girişimin kıdem esasının tarafsızlığını zedelemeyeceği ve hızlı ilerleme kategorisine seçilmemiş subayların mesleki itibarlarını olumsuz yönde etkilemeyeceği, bununla birlikte daha gayretli ve hırslı subayları kendilerini öne çıkarmaya teşvik edeceği, böylelikle de hem bu subaylar, hem de komutanlığın geneli açısından önemli avantajlar elde edileceği öne sürülmüştür. Plan başarısızlığa uğramış, birçok akil üst düzey askeri yetkili, barış döneminde, hangi orta rütbeli subayların savaşta iyi komutanlık görevi yerine getireceği hakkında tahmin yürütmenin mümkün olmadığını, Kara Kuvvetleri'nin "nispeten daha az sayıdaki parlak bireyler"den ziyade, subay kadrosunun bütününün yetkinliğine güvenmesi gerektiğini ve nihayet tercih sisteminin siyasi müdahale riski taşıdığını hissetmiştir. Kara Kuvvetleri'ndeki fikir ayrılığı kıdem esasına dayalı sistemin II. Dünya Savaşı'na değin sürdürülmesi sonucunu yaratmıştır.[9]

ÖRGÜTLENME. Savaş Bakanlığı ile Donanma Bakanlığı'nın takip ettikleri sivil-asker ilişkileri sistemi, 1915 yılından sonra, hem teoride, hem de uygulamada farklılaşmıştır. Kara Kuvvetleri'nin dikey örgütlenmesi, Elihu Root'un Neo-Hamiltoncu fikirlerini ve de kurumun yapısında anayasal ve idari gerekliliklerin hakimiyetini yansıtmıştır. Deniz Kuvvetleri'nin dengeli örgütlenme sistemi ise Luce ve

Mahan'ın donanma gelenekçiliği çerçevesindeki görüşlerini hayata geçirmiş ve kurumda işlevsel mülahazaların hakimiyetine işaret etmiştir. Bunun sonucu olarak, Kara Kuvvetleri barış zamanlarında uyum ve huzur içinde çalışmış, ancak savaş görevlerinin ifasında sorunlar yaşamıştır. Deniz Kuvvetleri ise barış dönemlerinde temel unsurları arasındaki sürekli rahatsızlık ve ihtilaflar nedeniyle sorunlar tecrübe etmiş, ancak savaş döneminde işleyiş açısından üzerinde çalışılabilir bir temele sahip olmuştur. Sivil-asker gerginliklerinin savaş döneminde giderek artması ve Savaş Bakanlığı'nm üst kademelerinde daha geniş bir ihtisas sorumluluğuna yönelik gereksinimin ortaya çıkması, Kara Kuvvetleri'ni savaş dönemlerinde de işleyecek daha dengeli bir örgütlenme sistemi oluşturmaya doğru sürüklemiştir. Deniz Kuvvetleri ise, koordine veya dikey örgütlenmeye gidilmesi yönündeki siyasi ve anayasal baskılar neticesinde barış dönemlerinde denge sistemini sürdürmekte zorlanmıştır.

Kara Kuvvetleri Sivil-Asker İlişkileri. 1903 Kurmay Yasası, Savaş Bakanı ile Kurmay Başkanı* arasında bir çıkar örtüşmesi yaratmıştır. Eskiden Bakan ile daire şeflerinin Kuvvet Komutanı'na karşı oluşturduğu yakınlığın yerini, bu yasa ile birlikte Bakan ve Kurmay Başkam'nm, daire şeflerine karşı oluşturduğu yakınlık almıştır. Bazı Bakanlar kimi dönemlerde denge sistemine doğru adımlar attıysa da, çabaları mevcut örgütlenmenin ruhuna ters düştüğünden sonuçsuz kalmıştır. Kurmay Başkam'na bakanlığın bir aracı olarak güvenmek daha kolay olmuştur. 19.

* 9. Bölüm'de sözkonusu yasa ile Kara Kuvvetleri Komutanlığı makamının lağvedildiği, Kurmay Başkanı'nın Kara Kuvvetleri Komutanı olarak hizmet verdiği anlatılmıştı. (Ç.N.)

yüzyıl boyunca Bakanlığın siyasi ve askeri yetkilileri arasında yaşanan sertliğin yerini bu dönemde uyum ve karşılıklı güven almıştır: Kurmay Başkanları, Bakanlarına cömert övgüler sunmuşlar, Bakanlar da aynı şekilde mukabele etmişlerdir.[10] Root'un öncülük ettiği yasanın yürürlüğe girişinden sonraki 20 yıl boyunca Bakanlar Kurmay Başkanları'nın yetkilerini Kara Kuvvetleri'nin tüm birimlerini kapsayacak şekilde genişletmelerini sürekli desteklemişlerdir. 1912 yılında Kurmay Başkanı Leonard Wood ile yaveri Fred Ainsworth arasında "yoklama defterleri" konusu üzerinde birbirlerinin karşılıklı yetki ve sorumluluklarıyla ilgili olarak çıkan tartışmalarda Bakan Stimson, Wood'u desteklemiştir. Ainsworth, ardındaki Kongre desteğine rağmen, itaatsizlik gerekçesiyle görevden alınmıştır. Stimson'un ifadesiyle, Kurmay Başkanı bu zafer neticesinde, "eskilerin kuvvet komutanlarına oranla çok daha geniş bir yetki kapsamına sahip olmuştur." Kongre, 1916 yılında yürürlüğe giren Milli Savunma Yasası'yla, Kurmay örgütlenmesinin yetkilerini daraltmaya çalışmış, ancak Bakan Baker, yasayı, düzenlemenin Kurmay Başkanı'nın yetkisini onayladığı şeklinde yorumlamıştır. Orgeneral Harbord'un da değindiği gibi, Baker'm kararının etkileri "çok daha kapsamlı olmuş ve saha ile kurmay kadroları arasındaki mücadeleyi ebediyen sonuçlandırmıştır." 1918 yılında Kurmay Başkanlığı'na getirilen Orgeneral March, daire şefleri ile Bakan arasında doğrudan temas kurulmasına şiddetle karşı çıkmış ve Bakan Baker, Orgeneral Pershing'in bağımsız davranabilme ve sadece Bakan ile değil, Başkan ile de doğrudan temas kurabilme çabaları karşısında, Kurmay Başkanı'nın yetki üstünlüğünü desteklemiştir.[11] Ancak Bakanlar, Kurmay Başkanları'mn Kara Kuvvetleri üzerindeki yetki kapsamını genişletmek sure-

tiyle, kendi yetkilerini sekteye uğratmışlardır. Teorik olarak askeri komuta yetkisi Bakan'ın elinde olmuş, Kurmay Başkanı ise sadece danışmanlık hizmeti vermiştir. Ancak sistemin destekçilerinin dahi kabul ettikleri gibi, gerçek uygulamada askeri güçlerin komutası Kurmay Başkam'na bağlı olmuştur.[12] Bakanlık personeli ile tek temasını Kurmay Başkanı aracılığıyla gerçekleştirebilen Bakan giderek göstermelik bir yetkiliye dönüşmüş, Kurmay Başkanı ise gerçek patron olarak algılamlmaya başlamıştır. Bakanlar, açık konuşabildikleri zamanlarda Kurmay Başkanları'na bağımlı olduklarını kabullenmişlerdir.[13] Aynı zamanda Kurmay Başkanları'nın geniş sorumluluk alanları da onları sırf profesyonel askeri görüşü aşacak ölçüde açık fikirli bir yaklaşım benimsemeye ve Bakanların eğilimleriyle uyuşmaya zorlamıştır.

Dikey örgütlenme, barış dönemlerinde etkin bir sivil denetim mekanizması oluşturulmasını zorlaştırırken, savaş dönemlerinde ise etkin bir askeri harekat mekanizması oluşturulmasını daha da zorlaştırmıştır. Büyük bir çatışma sırasında Kurmay Başkanlığı'nm askeri ve idari işlevlerle tedarik ve taleplere ilişkin işlevleri kontrolü altında tutması olanaksızlaşmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında merkezi Kurmaylık sistemi, Orgeneral Bullard'ın da öngördüğü gibi , çökmüştür.[14] 1918'in ilk yarısındaki kapsamlı yeniden yapılanma çalışmaları doğrultusunda, tedarik ve taleplerle ilgilenecek Satmalım, Depolama ve Trafik Birimi oluşturulmuştur. Teorik açıdan Kurmay Başkanlığı'na bağlı olan bu birim, gerçekte, öncelikli olarak aynı zamanda Mühimmat Yöneticisi unvanı taşıyan Savaş Bakan Yardımcısı idaresinde faaliyet göstermiştir. Bakanlığın işleyişi, teorik olarak, dikey sisteme bağlı kalmış olsa da, uygulamada gelişmelerin yarattığı baskıların bir sonucu olarak

gitgide denge sistemine yaklaşmıştır.* Savaş sonrasında Bakan Yardımcısı Benedict Crowell, Luce ve Mahan'la benzer ifadeler kullanarak, Kongre'yi Bakanlık için dengeli bir örgütlenme sistemi oluşturulması konusunda şiddetle uyarmıştır. 1920 yılında yürürlüğe geçirilen Ulusal Savunma Yasası kısmen Crowell'in tavsiyelerini takip etmiş, talep görevlerine ilişkin sorumlulukların bir bölümünü yine Kurmay Başkanlığı'nda bırakırken, Bakan Yardımcısına tedarik faaliyetleri ile endüstriyel seferberlik üzerinde denetim yetkisi tanımıştır. Bu tertip dikey ve dengeli sis-

---

* Teoriden uygulamaya geçişte yaşanan sapma, Bakan Yardımcısı Crowell tarafından şöyle izah edilmiştir:

"Yeniden yapılanmanın yasaya uygun biçimde gerçekleştirilmesi gerektiğinden, Bakanlığın işletmeciliğe ilişkin merkezi dairesi olan Satınalım, Depolama ve Trafik Birimi'ne askeri bir statü kazandırmak gerekmiştir. . .

"Bu gereklilik Kurmay Başkanlığı'na . . . aslında sahip olmadığı bir yetki verilmiş gibi gösterilmesine neden olmuştur. Tüzükte bizzat Kurmay Başkanlığı, askeri işlevlerinin yanısıra, Satmalım, Depolama ve Trafik Birimi vasıtasıyla, Bakanlığın en büyük tedarik teşkilatı gibi görünmüştür. Ancak bu sadece Satınalım, Depolama ve Trafik Birimi'nin faaliyetlerine yasallık kazandıracak *pro forma* (kağıt üzerinde, göstermelik) bir düzenleme olmuştur. Aslen, farklı bir düzenleme geçerli olmuştur . . . Satmalım, Depolama ve Trafik Birimi . . . Bakan Yardımcısı'nın . . . endüstriyi denetim altına almasına aracılık edecek . . . bir teşkilat olarak tasarlanmıştır. Böylelikle Savaş Bakanlığı Bakan Yardımcısı, Bakanlığın sanayi sorumlusu olacaktır. Ancak bu bir yasa değil de düzenleme olduğundan, Bakan Yardımcısının idari kararları Satmalım, Depolama ve Trafik Birimi'ne yasal kanal olarak Kurmay Başkanlığı üzerinden Bakan kararları gibi gitmiştir. Dolayısıyla görünümün aksine Kurmay Başkanlığı tamamen askeri bir kurum olma özelliğini sürdürmüştür. Kurmay Başkanı Savaş Bakanı'nın askeri danışmanı, Bakan Yardımcısı ise Savaş Bakanı'nın sanayi danışmanı olarak hizmet vermiştir." Benedict Crowell ve Robert F. Wilson, The Armies of Industry (New Haven, 2 cilt, 1921), I, 10 vd. Bu nokta üzerinde Paul Y. Hammond'un "The Civilian Role in the Administration of the Army Supply Program in World War I" adlı yayınlanmamış makalesinden oldukça faydalandım.

temler arasında bir uzlaşma çizgisi olmuştur. Ancak, takip eden barış yıllarında dengeli sisteme temel hazırlayan işlevsel baskılar zayıflamış ve dikey sistemi destekleyen kurumsal çıkarlar hakimiyet kazanmıştır. Bakan Yardımcısı tedarik planlamasında önemli bir rol oynamaya devam ederken, Kurmay Başkanı ve kurmay örgütlenmesi askeri yapılanmanın tüm unsurları üzerindeki yetkilerini yeniden tesis etmişlerdir.[15] Ancak II. Dünya Savaşı'nın çok daha büyük gereklilikleri, Kurmay Başkanı ile kurmay örgütlenmesinin yükünü taşımayacakları ölçüde arttırmıştır. Orgeneral McNarney gibi Kara Kuvvetleri'nin örgütlenmesinden sorumlu askerler Savaş Bakanlığının iki yönlü sorumluluklarını yeniden vurgulamışlardır: "kuvvetlerin savaş için seferber edilmesi ve hazırlanması" ile "saha harekatlarının yürütülmesi." Amerika Birleşik Devletleri açısından II. Dünya Savaşı'nın en kritik dönüm noktasını teşkil eden Mart 1942'de Savaş Bakanlığı örgütlenmesinin kapsamlı biçimde elden geçirilmesi gerekmiştir. Tüm tedarik ve istihsal işlevleri Orgeneral Brehon Somervell komutası ve Savaş Bakanlığı Müsteşarı Robert Patterson denetimindeki Kara Kuvvetleri Hizmet Gücü'ne (Army Service Forces) bağlanmıştır. Somervell'in komutası altındaki bu güç, tıpkı I. Dünya Savaşı'ndaki gibi, teorik açıdan Kurmay Başkanı'nın denetimine bağlı gözükmüştür. Ancak gerçek uygulamada Kurmay Başkanlığı'nın bu güç üzerinde sınırlı bir etkisi olmuş, Patterson-Somervell ekibi neredeyse tam bir özerklik içinde çalışmışlardır. Öte yandan Kurmay Başkanlığı Harekat Dairesi, Kurmay Başkanlığı'nın askeri kurmaylığı işlevini üstlenmiş ve "harekatların stratejik yönetimi ve idaresi, genel askeri gereksinimlerin belirlenmesi, ülke iç savunmasını etkileyen temel politikaların geliştirilmesi dışında" kalan tüm sorumluluklardan

arındırılmıştır. Bir Savaş Bakanlığı kurulunun "savaş zamanlarında kurmay faaliyetlerinin durdurulması" diye isimlendirdiği politikanın bu ikinci örneğine rağmen Kara Kuvvetleri 1945 yılında dikey sisteme yeniden dönüş yapmıştır.[16]

Deniz Kuvvetleri Sivil-Asker İlişkileri. Deniz Kuvvetleri, Kara Kuvvetleri'nin aksine, uyguladığı dengeli örgütlenme sayesinde barış zamanlarında etkin bir sivil denetim mekanizması, savaş dönemlerinde de etkin bir harekat kabiliyeti sergilemiştir. Ancak bu değerleri Bakan, Deniz Harekatları Komutanı (CNO) ve daire şefleri arasında yaşanan tartışma ve sürtüşmeler pahasına kazanmıştır. Donanma gelenekçilerinin görüşleri 1915'te yürürlüğe geçen yasada yeraldıktan hemen sonra denge sistemi saha subayları arasındaki desteğinin neredeyse tümünü kaybetmiştir. Luce ve Mahan'ın örgütsel teorisi savaş sonrası deniz subayı kuşakları tarafından unutulmuştur. Deniz Kuvvetleri'ndeki hakim görüş CNO'nun daireler üzerindeki yetkisini genişletmek suretiyle dikey bir sistem oluşturulması yönünde olmuştur. Deniz Kuvvetleri örgütlenmesinin 1915 ila 1945 yılları arasındaki dönemi sürekli olarak, bir tarafta komutanlığın baş askeri yetkilisi, diğer tarafta ise Bakan ve daire şefleri arasındaki ikili bir mücadeleye sahne olmuştur. Bir tanesi hariç tüm CNO'lar, daireler

* İstisna, 1930-1933 yılları arasında CNO'luk yapan ve koordine bir örgütlenme taraftarı olan Oramiral W.V. Pratt olmuştur. Mevcut daire sisteminden memnun olan Pratt ve çalışma arkadaşları, komuta yetkileri ile idari yetkiler arasındaki farkın, CNO'nun Başkan ile doğrudan temas kurma hakkına sahip olmasını gerektirdiğini savunmuştur. 1930'ların sonuna doğru, Donanma Bakanı'nın kişisel yetersizliği, artan uluslararası gerilim ve Başkan'ın donanma meselelerine ilgisi birleşerek, koordine kalıbına ait bazı unsurların, İcranın Başı sıfatıyla Başkan ve CNO arasında sık sık temas kurulması gibi şekillerde Deniz

üzerinde icra yetkisine sahip olmak istemiştir.* CNO ve saha subayları 1921 yılında görüşlerini I. Dünya Savaşı'nın donanma muharebeleri boyutunu soruşturmakla yükümlü bir Senato komitesi önünde tartışmaya açma olanağı bulmuşlardır. Yine 1921 yılında örgütlenmeden sorumlu bir Bakanlık kuruluna CNO'nun teorik olarak daireler üzerinde hukuki bir yetkiye sahip bulunduğunu, tek gereksiniminin bu yetkiliyi uygulamasını sağlayacak olan bir idari mekanizmanın oluşturulması olduğunu söylemişlerdir. CNO 1924 yılında dairelerin belirli faaliyetleri üzerinde yetki elde etmek suretiyle kısmi bir başarı kazanmıştır. Sekiz yıl sonra Başkan, CNO'nun dairelere talimat verme yetkisi bulunmadığını belirterek, bu yetki devrini hükümsüz kılmıştır. Ancak CNO'lar taleplerini Kongre önüne götürmeye devam etmiş ve Oramiral King II. Dünya Savaşı sırasında Bakanlığı dikey bir anlayışla yeniden örgütlemeye çalışmıştır. Ancak bu çabalar Başkan ve de Müsteşar Forrestal'un kararlı muhalefeti nedeniyle neticesiz kalmıştır.[17]

1920'ler ve 1930'lar boyunca Bakanlar, CNO'ların dairelerüzerindeki yetkilerini genişletme çabalarına karşı tutarlı bir mücadele vermişlerdir. Bakanlar ile daire şefleri arasında doğrudan temasın sürdürülmesine dair en çarpıcı savunma 1920 yılında Bakan Daniel tarafından yapılmıştır. En mantıklı savunmayı yapan isim ise 1940 yılında açıkladığı görüşleriyle Bakan Edison olmuştur. Edison "Deniz Kuvvetleri'nde iki farklı meslek mevcuttur diyebiliriz. Biri askerlik mesleği, diğeri ise teknik destek mesleği"

Kuvvetleri'ne yerleşmesine yolaçmıştır. Bkz. U.S. Navy Dept., *Naval Administration: Selected Documents on Navy Department Organization*, 1915-1940, s. V-13-V-14, VI-28-VI-31; U.S. Naval Institute *Proceedings*, LVIII (1932), 806, 1502-1503, LIII (1927), 275-277; Oramiral William D. Leahy, *I Was There* (New York, 1950), s. 3.

şeklinde görüş bildirmiştir. Edison'a göre bu ikisi arasında rekabet doğal, hatta "mükemmeldir," ancak bu rekabetin sağlıklı olması için "herhangi bir görüş ayrılığını giderecek ve son hükmü verecek" bir Bakan'ın hakemliğine ihtiyaç vardır. Fakat hiçbir şart altında bu mesleklerden herhangi biri, diğerine tabi olmamalıdır. Böylesi bir durum mesleki yetkinlik ve işbölümü kurallarının ihlali anlamına gelir.[18] 1920'ler ve 30'lar boyunca Başkan'm görüşleri, Bakan'ın da desteğiyle genellikle kurum üzerindeki hakimiyetini sürdürmüştür. Terazinin kefesi bazen CNO'lardan, bazen de dairelerden yana ağır bassa da özünde denge daima gözetilmiştir. Bu nedenle Deniz Kuvvetleri'nin II. Dünya Savaşı'ndan çıktığında I. Dünya Savaşı'na girdiği örgütlenme kalıbını temelde koruduğu görülmüştür.* Bakanlığın üç unsuru arasında sürekli çatışma mevcut olmasına karşılık, hem sivil denetim, hem de askeri profesyonellik azami düzeyde seyretmiştir. Bakan Meyer 1913 yılında görevini Josephus Daniels'e devretme merasimi sırasında koltuğunu işaret ederek, halefine şu uyarıda bulunmuştur: "Güç buradadır ve burada kalmalıdır."[19] Deniz Kuvvetleri örgütlenmesi, II. Dünya Savaşı'na dek Meyer'in bu uyarısına uygun bir yapı arzetmiştir. Sistemdeki tek kusur olan bir koordinasyon ve denetim aracı olarak Bakanlık makamının idari zayıflığı 1940 yılındaki reformlarla giderilmiştir. Saha subayları askeri görevleri yerine getirmişler, daireler

* Deniz Kuvvetleri'nin örgütlenmesi II. Dünya Savaşı'nın başlangıcında, CNO makamıyla Deniz Kuvvetleri Komutanlığı makamını birleştirip, Tedarik ve Malzeme Ofisi'ni kuran Oramiral King tarafından değiştirilmiştir. Bu değişikliklerden ilki Deniz Kuvvetleri'nin askeri işlev ve yetkilerinin, ikincisi ise tedarik sorumluluklarının yeniden düzenlenmesine ilişkin olmuştur. Ancak bu değişikliklerin hiçbiri Bakanlığın lider kadroları, tedarik örgütlenmeleri ve siyasi yönetimi arasındaki sivil-asker ilişkilerini değiştirmemiştir.

kıyı faaliyetlerini idare etmişler, Bakanlar ise hiyerarşinin tepesinde yeralmışlardır. Askerler ve sivil unsurlar arasındaki sürekli sürtüşme iki grupta da farklı görüşler geliştirilmesine yolaçmıştır. Saha subayları, deniz subaylığının kökenleri Luce ve Mahan kuşağına dayanan askeri anlayışım sürdürmüşlerdir. Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanları'nın kapsamlı yaklaşımlarıyla karşılaştırıldığında, Deniz Kuvvetleri CNO'larının, sivil Bakanlar ile sorunlu bir ilişki sürdüren deniz subaylarını nispeten kısıtladıkları görülmüştür. Bakan Stimson'un da bir keresinde belirttiği gibi, amiraller, "Neptune'u* Tanrı, Mahan'ı peygamber, Deniz Kuvvetleri'ni ise tek gerçek kilise" olarak gören "garip bir psikoloji" ile sarmalanmışlardır.[20] Ancak sistemin kazandırdıkları savaşta anlaşılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri, Mahan ve Calhoun'un geliştirdiği ve "barış dönemi yapısı savaş dönemi gereksinimlerini karşılamalıdır" şiarını, Nelson'un ifadesiyle "savaşın kuralları denizciliğin kurallarından ibarettir" anlayışını temel alan örgütsel hedefi gerçekleştirmiş, iki dünya savaşını da sivil-asker ilişkilerinde kapsamlı bir değişikliğe gitmeden geçirmiştir.

AMERİKAN ASKERİ ETİKİ, 1920-1941

BAĞLILIK. Amerikan askerlik mesleğinin temel değerleri iki savaş arası yıllarda, önceki dönemde geliştirilen değerlere oranla önemli bir farklılık geçirmemiştir. İnsan doğası üzerine olumsuz görüşler, tarihten alınacak dersler, sürekli savaş ve çatışma olasılığı, insana özgü meselelerde düzenin sağlanması ve önceliklerin belirlenmesi gereksi-

* Neptune, eski Roma inanışında deniz tanrısıdır. (Ç.N.)

nimi gibi unsurların tümü vurgulanmaya devam edilmiştir. Savaş öncesi yıllarla karşılaştırıldığında tarzdaki önemli tek değişiklik sadakatin askerlikteki en sağlam erdem olarak altının çizilmiş olmasıdır. Savaş öncesi yaklaşım nesnel itaat değerini öne çıkarmış, savaş sonrası yaklaşımda ise öznel bağlılık en önemli askeri değer olarak görülmüştür. Alışılageldik itaat yeterli bulunmamıştır. Tuğgeneral MacArthur'un da belirttiği gibi, "öznel bağlılığın nesnel bağlılıkla" ikame edilmesi gerekmiştir. Sims, Deniz Kuvvetleri'nde bağlılığın "asla vazgeçilemez" olduğunu belirtmiş, sadakat ile insiyatif alma iradesinin birleştirilmesinin, sorgusuz sadakate oranla daha tercih edilir olduğu düşünülmüştür. Bağlılık ilkesi temelinin Deniz Kuvvetleri Nizamnamesi'nde ortaya konan dört değere, yani erdem, onur, yurtseverlik ve tabiiyet değerlerinin tümüne dayanak oluşturduğuna ve bu değerlerin tümünü kapsadığına inanılmıştır. 1920'li ve 30'lu yıllar boyunca, hiçbir askeri erdem, sadakatin askeri değerler hiyerarşisindeki merkezi yerine talip olamamıştır. Bu erdemin kritik rolü tekrar tekrar vurgulanmış, hatta sözkonusu tutum neredeyse can sıkıcı şekilde monoton bir hal almaya başlamıştır.[21]

Bu sadakat endişesinin önemi iki nedene dayanmaktadır. Birincisi, savaş öncesi yıllardan itibaren verimli bir askeri örgütlenme yapısının özelliklerine dair daha incelikli bir anlayışın gelişimine işaret etmiştir. Önceleri, yukarıdan gelen talimatlara verilen cevaplardan ibaret olan sorgusuz sadakat, temel ilke olarak kabul edilmiştir. Ancak yeni dönemde insiyatif alma arzusu kabul edilmiş ve bu insiyatif yanlısı anlayışla sadakat temelli itaat değeri uzlaştırılmıştır. Üst rütbeli komutanların kendilerini genel talimatlarla sınırlamaları, astların ise bu talimatları çeşitli

durumlara uyarlayacak yetenek ve bağlılığa sahip olmaları gerektiği düşünülmüştür. Buna göre, subayların insiyatif alma uygulamaları, üstle örtüştürülmüş bir bağlılık hissini ve üstün arzularına dair tam bir anlayışı yansıtmalıdır. Bu tutum değişikliğini belirleyen his, subayların benzer düşünceleri paylaşıp, aynı doktrinler bütününe bağlanmaları sağlandıkça, öznel tutunumun nesnel sınırlamaları ikame edeceği inancından kaynaklanmıştır. Sözkonusu yeni anlayış subayların birbirlerinin mesleki yeteneklerine dair karşılıklı güvenlerini yansıtmıştır. Ayrıca Alman Kara Kuvvetleri'ndekine benzer Moltkevari eğitilmiş insiyatif sisteminin daha realist bir değerlendirmeyle ele alınmış olması da bu anlayışı desteklemiştir.

Askerlerin sadakate olan adanmışlığının bir diğer önemi, askeri değerlerle, popüler sivil değerler arasındaki ayrımı yansıtabilme ölçüsüyle ilgili olmuştur. Sadakat, bireyin bir amaca veya kendisi dışında ve kendisi üzerinde bir standarda tabi kılınmasını öngördüğü için, bireyciliğin en yüce erdem olarak kabul edildiği bir toplumda asla rağbet görmemiştir. Ortak bağlılık grup varlığının temelini oluşturduğundan, insan meselelerinin kolektif veçhesine vurguda bulunan bir özelliktir. Amerikalıların bireylerin görevleri karşısında bireylerin haklarını yüceltme eğilimleri ve toplumsal faydaların kişisel çıkarların takibi üzerinden serpileceğine inanmaları, sadakat ilkesine yüklenen yüksek değerle uyumlu olmamıştır. Sadakat, Amerikan ahlak felsefesinde asla fazla itibar görmemiştir. Sadakatin önemine ilişkin en önemli değerlendirmelerden birine Josiah Royce'un *The Philosophy of Loyalty* adlı çalışmasında rastlanılmış, ancak bizzat Royce bu konudaki görüşlerinin azınlığı temsil ettiğini kabullenmiştir. Royce; James ve Dewey'in pragmatizm yanlısı tavırlarını eleştirse de, Amerikan zihniyeti-

ne hitap etmede pragmatizme rakip olamamıştır. Amerikan halkı da tarihinde herhalde çok nadir olarak sadakatle bağlantılı değerler sendromuna yirmilerin dinginliği ve otuzların deneysel ortamında olduğu ölçüde uzak durmuştur. Ancak Amerikan halkının unuttuğu Royce'u asker unutmamıştır. Asker kökenli yazarların sadakat ilkesine ilişkin yazılarında sürekli olarak *The Philosophy of Loyalty* adlı çalışmaya başvurulmuş ve atıfta bulunulmuştur.

SİYASET. Uluslararası siyasetin doğası ve dış politikada izlenecek yolla ilgili asker yorumları, kayda değer biçimde statik bir görünüm arzetmiştir. Her ulusun "herhangi bir geniş ve soyut prensip değil, sadece kendi çıkarı" doğrultusunda harekete geçtiği öne sürülmüştür. Uluslaın çıkarları çatıştığında, bu çatışma ilk aşamada diplomasi ile çözülebilir, ancak diplomatik çabalar başarısızlığa uğrarsa, silaha başvurulması takip edilecek tek yol olarak kalır. Savaş "siyasetin devamıdır" ve olayların normal gelişimi içinde beklenebilir bir olgudur. Tahkim antlaşmaları, Milletler Cemiyeti, Kellogg-Briand Paktı, silahsızlanma konferansları; bunların hiçbiri barışı teminat altına almaya yetmez. Savaşı geciktirmeyi mümkün kılan tek şey uygun bir güç dengesinin sürdürülmesidir. Uluslararası siyaset sürekli bir mücadele alanıdır ve barış ile savaşı ayıran kesin bir çizgi mevcut değildir. Dış politika ancak devletin bu politikayı yetenek ve iradesi ölçüsünde güç aracılığıyla desteklemesi neticesinde kapsayıcı olabilir. Barışın teminat altına alınması arzusuna, örgütlenmemiş askeri kaynaklarla değil, askeri güçle erişilebilir. Takip edilecek yol, düşmanların niyetlerine dair tahminlere göre değil, düşmanların kabiliyetleri ışığında belirlenmelidir. Askerler kendilerini savaş ve barışa dair meselelerde temelde mu-

hafazakar olarak tanımlamışlar, askerlerin savaş çığırtkanları olduklarına dair iddialara karşı kendilerini savunmuşlardır. Hakikaten de bu yıllarda askerlerin savaşı yücelttiklerine dair hiçbir örnek görülmemiştir. 1930'lu yılların kriz ortamlarında askerler, Amerika'nın askeri zayıflıklarına dikkat çekerek, devlet adamlarını dikkatli adımlar atmaları konusunda uyarmışlardır.[22]

1920'li ve 30'lu yıllarda orduya hakim durumdaki dış politika anlayışı, Amerikan subay kadrosunun 1870'li ve 80'li yıllarda geliştirdiği dış politika yaklaşımından pek farklılaşmamıştır. Bu benzerlik de askeri anlayışı tanımlayan belirleyici etkinin mevcut dünya siyaseti değil, askerlerin eriştiği profesyonellik düzeyi olduğunu gösteren bir diğer örnektir. Mesleğin esasını oluşturan özelliklerden serpilen iç nedenler, bir başka deyişle mesleki nedenselliğin içsel mantığı, askerlerin dünyadaki gelişmeleri anlamlandırmalarında belirleyici rol oynamıştır. Uluslararası siyasetin durumuna 1930 yılında bakan bir subayla, 1880 yılında bakan bir subay temelde aynı şeyi görmüşlerdir; bunun nedeni dünyanın aynı olması değildir, subayın aynı olmasıdır. Amerikan askeri yaklaşımının sabit doğası, Amerikan askeri profesyonelliğinin sabit karakterini yansıtmıştır. Ludendorff gibi Amerikan subayı da profesyonelliğinden uzaklaşmış olsa idi, o da Alman meslektaşı gibi oldukça farklı bir uluslararası ilişkiler değerlendirmesi geliştirebilirdi. Ancak yıllar geçtikçe askeri yaklaşım uygunluk ve uyumluluk kazanmıştır. 1930'lu yıllara gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası siyasete yavaş da olsa artan bir katılım göstermesi, Amerikan dış ilişkiler çevrelerinin, askerlerin daima üzerinde düşündükleri anlayışa yaklaşmasına neden olmuştur.

Askeri yaklaşımla uluslararası gerçeklik arasındaki

fark kapanırken, askeri anlayışla hakim sivil görüş arasındaki fark açılmıştır. Buradaki dinamik unsuru bir kez daha sivil anlayış oluşturmuştur. 1880'lerde askeri ve sivil görüşler büyük ölçüde farklılaşmıştır. Yeni bir yüzyıla girilirken, neo-Hamiltoncular iki anlayış arasında bir tür köprü oluşturmaya çalışmışlardır. Neo-Hamiltoncu uzlaşının I. Dünya Savaşı sonrasında ortadan kalkmasıyla birlikte, askeri ve sivil düşünce arasındaki çatlak yeniden büyümüştür. Neo-Hamiltonculuğun güç siyaseti merakının yerini ya liberal tecritçilik, ya da liberal enternasyonalizm almıştır. Bu iki akım da askeri düşüncenin uluslararası ilişkiler anlayışından bir hayli kopuk ve farklı olmuştur. Amerikalı sivillerin uluslararası meselelere gösterdiği ilginin kökenleri I. Dünya Savaşı öncesi barış hareketlerine dayanmış, savaş sonrasında ise bu ilgi uluslararası örgütlenme, uluslararası hukuk ve Milletler Cemiyeti'ndeki sorunlar üzerinde odaklanmıştır. Bir başka deyişle, şekil öz üzerinde hakimiyet kurmuştur. Bu ilginin yarattığı yaklaşımı belirleyen analitik model "ebedi barışın tanımladığı bir dünya devleti" olmuştur.[23] Bu sivil modelle, bağımsız devletleri sürekli bir mücadele içinde gören askeri model arasındaki keskin tezat ortadadır. 1930'ların sonlarına doğru sivil düşünce daha gerçekçi bir çizgide ilerlemeye başlamıştır. Ulusal çıkarlar ve gücün rolüne dair yeni değerlendirmeler Earle, Spykman, Wolfers ve Schuman'ın yazılarına damgasını vurmuştur. Sözkonusu çalışmalar, II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası ilişkiler düşüncesini tanımlayacak olan asker yaklaşımının sivillerce benimsenişinin ilk adımını oluşturmuştur. Ancak bu adımlar, iki savaş arası dönem açısından sivil anlayıştaki küçük bir akımı temsil etmiştir. Hakim felsefe ise askeri görüşün tamamen karşısında olmaya devam etmiş ve bu nedenle de askerlerin

tepkisini çekerek, Amerikan dış politika düşüncesinin iflah olmaz idealizmini, barış yanlılığını ve fedakar yaklaşımını eleştirmelerine neden olmuştur.[24]

YÖNETİM. Subay kadrosunun yönetimle ilişkisine dair perspektifi, 19. yüzyılın son dönemlerindeki profesyonel anlayışı devam ettirmiş ve güçlendirmiştir. Cluasewitz'in klasik öğretileri Deniz Kuvvetleri'nin de, Kara Kuvvetleri'nin de standart akidelerine dönüşmüştür. Alman kuramcı deniz subayları arasında "usta bir savaş yazarı" olarak saygıyla anılmıştır. Adı, Deniz Harp Okulu öğrencilerinin ödev çalışmalarında o denli sık geçmiştir ki buna alışan stenografların gerekli tırnak işaretlerini koymayı unutmayacaklarına güvenilmiştir.* Her iki kuvvet komutanlığında görevli Amerikan subayları silahlı kuvvetleri tipik biçimde yönetimin "araçları" olarak tanımlamış ve ulusal politikanın askeri politikayı belirlediğine dair kuralı bir özdeyiş gibi sürekli tekrarlamışlardır. Savaşlar politikanın amaçlarına bağlı olarak sınırlı veya sınırsız olabilir. Ancak orduya kılavuzluk edecek "açık, öze dair ve belirgin bir ulusal politikanın" geliştirilmesi devlet adamının görevidir. Ordu bir politika boşluğu içinde faaliyet gösteremez. Subaylar bu kılavuzluğun sağlanması açısından İngiliz Kraliyet Savunma Komitesi ile diğer büyük ülkelerdeki benzer kuruluşların modeli üzerinden geliştirilmiş bir Ulusal Güvenlik Konseyi kurulması taleplerini tekrarlamışlardır.[25] Sözkonusu talep

* 1920'li yılların başında Piyade Okulu'nda tavsiye edilen okuma listesinde hepsi Alman ekolüne dahil olan dört "klasik çalışma"ya yerverilmiştir: Savaş Üzerine [*On War*]; von Caemmerer'e ait Ondokuzuncu Yüzyılda Strateji İlminin Gelişimi [*The Development of Strategical Science During the Nineteenth Century*] ve von der Goltz'e ait Savaşın İdaresi [*Conduct of War*] ile Silahlanmış Uluslar [*Nation in Arms*].

önceden olduğu gibi bu dönemde de sadece yürütmenin açık bir politika beyan etmesini sağlamak için değil, sıklıkla sinir bozucu bir görüş ayrılığı içinde olan yasama ve yürütme arasındaki bu farklılığın kapatılmasının bir aracı olarak da gündeme gelmiştir.

Askerin siyasetçiye tabi kılınması, klasik asker anlayışında, her iki unsurun da kendi alanında bağımsızlaşması olarak algılanılmıştır. Siyaset ile ordu arasında keskin bir çizgi bulunduğu ve bu çizginin muhafaza edilmesi gerektiği tekrar tekrar vurgulanmıştır. Komuta ve Kurmay Okulu'nun 1936 yılındaki bir yayınında, "siyaset ve strateji radikal biçimde, kökünden farklı şeylerdir" denmiştir. "Strateji, politikanın bittiği yerde başlar. Askerin tek istediği, bir kez politikada karar kılındıktan sonra, strateji ve komutaya siyasetten farklı bir alan olarak bakılmasıdır... Siyaset ve strateji ile tedarik ve harekatlar arasında bir hudut çizgisi çekilmelidir. Çizgi çekildikten sonra, taraflar sınırları ihlal etmekten çekinmelidir."[26] Askerlere göre, devlet adamlığı ile strateji arasındaki ayrımın korunması, siyasetçilerin askere ait bağımsız alana müdahale etme eğilimi neticesinde tehlikeye girmiştir. Subaylar, özellikle de halka dayalı yönetimlerde sivil politikacıların bir sonraki seçimleri düşünerek askeri harekatların işleyişine müdahale etmeye yeltendikleri konusunda uyarılmışlardır. Mali kaynaklardan tasarruf etmek ve kolay zaferler kazanmak arzusu sivillerin sözkonusu müdahale ve ihlallerini teşvik edici unsurlardır. Devlet adamı ile asker arasındaki çatışma daima mevcut olacaktır ve asker bunu yaşamın bir zorluğu olarak kabullenmek durumundadır. Genel olarak bakıldığında, askerlerin bu dönemde sivil denetim konusunda sivillere oranla hayli ileri düzeyde bir analiz geliştirdiği görülmüştür.

Askerin yönetimdeki rolü, tamamen askeri harekatlara özgü konular sözkonusu olduğunda belirli iken, savaşın giderek genişleyen kapsamı bu rolün sınırlarına dair yanıtlanması o denli kolay olmayan bazı yeni kısıtlama sorunlarını gündeme getirmiştir. Savaş olgusu, topyekun savaş kavramıyla birlikte, asker idrakinin normal sınırlarını aşacak ölçüde iktisadi, siyasi ve psikolojik faktörler içermeye başlamıştır. Askerler, geleneksel olarak, savaşı kendi özel ihtisas alanları olarak tanımlamışlardır. Ancak savaşın idaresinin, bu yeni şartlar altında birçok farklı alanda uzmanlık gerektirdiği aşikar hale gelmiştir. Asker, modern savaşın tüm unsurlarını mı bünyesinde toplamaya gayret etmelidir, yoksa dikkatini sadece savaşın askeri veçhesi üzerinde mi yoğunlaştırmalıdır? Teorik olarak doğru yanıt ikincisidir ve birçok asker bu gerçeği kabul etmiştir. Asker doğal olarak savaşın askeri unsurunun diğer unsurlarla ilişkisine dikkat etmelidir, ancak diğer unsurlar üzerinde sorumluluk kabul edemez. Bir subay bu teori ışığında Kara Kuvvetleri Endüstri Fakültesi'nde istihsal ve iktisadi seferberlik alanlarında eğitim alabilir, ancak bu, aynı subaya iktisadi seferberliği yönetme yetkisi vermekle aynı şey değildir. Amerika'daki askeri yazın bu tutumu yansıtmak suretiyle neredeyse tamamen teknik askeri sorunlar üzerinde odaklanmayı sürdürmüştür. Bununla birlikte, 1920'ler ve 1930'larda savaş kavramına dair daha geniş bir anlayışa uygun eğilim de görülmeye başlanmıştır. Bunun öncelikli nedeni yönetimin sivil branşlarının savaşın askeri olmayan veçhelerine ilgi göstermemesi ve bu işlevleri yerine getirecek donanıma sahip sivil kurumların eksikliğidir. Sonuç olarak Savaş Bakanlığı seferberlik planlaması görevini üstlenmiştir. Siviller, aslında kendilerine ait bir savaş işlevini askeri bir teşkilata yüklemişler-

dir. Bu anlamda, 1930'lu yıllarda Savaş Bakanlığı bünyesinde geliştirilen ulusal seferberlik planlaması, sivillerin, örneklerini II. Dünya Savaşı sırası ve sonrasında da gördüğümüz şekilde, kendilerine ait işlevleri önemli ölçüde devredişlerine öncülük etmiştir.

TOPLUM. 1920'lerin ilk yılları sonrasındaki askeri yazışmaların içeriği ve tarzı, liberal toplumun karşıtlığının askere zorladığı tecridi yansıtmıştır. Askeri değerler yeniden vurgulanmaya başlamış ve askeri değerlerle Amerikan toplumuna hakim değerler arasındaki farka dair bilinç yeniden oluşturulmuştur. Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı 1927 yılında asker ruhu ve bu ruhun çekirdeğini oluşturan disiplinin gözardı edilmesinden şikayetçi olmuştur. Kara Kuvvetleri mensuplarının "bir subay ve asker olma gururu" taşımaları gerektiğini ifade etmiştir. Bir askeri gücün varlığı için disiplin ve maneviyat gereklidir. Silahlı kuvvetlerin askeri amaçları daima ön planda tutulmalıdır. Bir diğer subay "herhangi bir muharebe değeri taşıyan hiçbir orduda teknikçi ve tüccar bir felsefe en belirleyici felsefe olamaz," demiştir. Bir başka yazar 1936 yılında, 15 yıl önce kimsenin cesaret edemeyeceği şekilde, askeri ve sivil etikin köklü farklılıklar taşıdığını öne sürmüştür:

> Tamamen askerliğe özgü bir yaşam sürmekten tatmin olamayan biri, derhal orduyu terketmelidir. Herhangi bir yarı-sivil sistemin orduya taşınması askeri bilincini indirgeyecektir; dolayısıyla buna müsamaha edilmemelidir. Asker ve sivil, toplumun farklı sınıflarına aitlerdir. Askerin düsturu sivil düsturla asla aynı olamaz. O halde bu kaynaştırma çabası nedendir?

Subaylar, bu yeni dönemde, yurttaş-askerlere askeri komuta uygulama güçlüğüne dair tecrübelerini gözönünde

bulundurarak, aynı anda hem yurttaş askerler, hem de düzenli ordu askerleri için geçerli olabilecek tek bir teori geliştirmektense, yurttaş-askerler için düzenli ordu askerlerine oranla farklı bir tutum gerektiği gerçeğini kabul etmişlerdir. Amerikalı bir sivil, Bağımsızlık Bildirgesi'ni "her gün tekrarladığı bir duaya" dönüştürmüş, "yurttaşlık hakları ve egemenliği konusunda oldukça duyarlı" bir kimsedir. Dolayısıyla geleneksel askeri disiplin düzenli bir orduda uygulanabilirken, acil durumlarda göreve çağrılan yurtsever bir heyecana dayalı geniş ordularda farklı türde bir disiplin anlayışı gerekmiştir.

Savaş öncesi dönemde bir hayli yaygın durumdaki askerliğe özgü yaşamın ahlaki üstünlüğü hissi, biraz değişikliğe uğramış haliyle yeniden ortaya çıkmıştır. Önceleri askerlerin değerleri ticaret medeniyetinin değerleri ile karşılaştırılırken, bu yeni dönemde sözkonusu değerler, 1920'li yılların sonları ile 1930'lar Amerikası'nm herhangi bir değerler bütününden yoksun toplumsal ilişkileri ile karşılaştırılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ahlak limanından demir alıp, pragmatizm ve göreceliğin kaotik sularına yelken açmış bir ülke olarak görülmüştür. Devir, "gençlik, meydan okuyuş, kendini ifade ve kuşkuculuk, bir diğer deyişle yeni ve daha büyük bir özgürlük anlayışının devridir." Amerika, eşitlik ve demokrasi fikirlerindeki aşırılıktan dolayı, "sinsi ve hain öğretiler", rahat yaşam anlayışı, "duyulara hitap eden reklamlar", suç ve karmaşa rüzgarı içinde savrulur hale gelmiştir. Pasifizm, "siyasi kalkışmanın, gevşek düşüncenin ve hür ifadenin" doğal bir yan ürününden başka bir şey değildir. Bir subay, askerlerin bu modern sahne karşısındaki kasvetli değerlendirmesini, 1939 yılında sarfettiği ve modern toplumu, kökleri, "insanı sadece daha gelişmiş bir hayvandan ibaret gören bilim-

sel pragmatizme" dayalı "zalim bir çağın" ve "materyalist bir kültürün" ürünü olarak tanımlayan ifadeleriyle özetlemiştir. Bu toplumda hedonizme varan bir zevk düşkünlüğü mevcutken, idealizm ve dinin pek yeri yoktur. Modern savaşın dehşetleri, "öldürücü silahların" üreticisi bilimin ve insanları birbirlerine düşüren ideolojilerin üreticisi felsefenin doğurduğu bir sonuçtur.[29]

Askerin toplumla ilişkisine dair yorumundaki değişim, en belirgin olarak eğitime yönelik yaklaşımındaki farklılaşmaya yansımıştır. Askerler, 1920'li yılların başlarında, az sayıdaki Bolşeviklerle diğer küçük radikal grupların Amerikan okulları ve üniversitelerine nüfuz ettiği konusunda uyarılarda bulunmuşlardır. Ancak bu yeni dönemde tehlikenin daha derinde ve daha kapsamlı olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Askerlere göre, sadece bilimsel analiz ve araştırmaya vurgu yapan ve de eski inançlarla idealleri reddeden "akademik liberalizm" felsefesi Amerikan eğitim sistemi üzerinde bir hakimiyet kurmuştur. Öğrenciler doğal bilimler ve gerçekçilik girdabı içinde kaybolmuşlardır. Ahlaki değerlerden yoksun kalan yeni üniversite öğrencileri okula başlar başlamaz "tanrıtanımaz bir felsefe, davranışçı bir psikoloji, heyecanlı Gladstonelaın ve içkici Washingtonların anlatıldığı bir tarih, edepsiz Helenlerle keyif düşkünü Galahadlardan ibaret bir edebiyat eğitiminin içine düşmektedir." Askerler, John Dewey ve yandaşlarının "uygunsuz" ve "değersiz" felsefesinin kamu eğitim kurumlarını ele geçirdiğini ve "farklı Amerikalılar" yetiştirdiğini öne sürmüşlerdir. Aslen kendileri kılavuzluğa gereksinim duyan beyinsiz kimseler okul yöneticiliği görevlerine getirilmişlerdir. Sivil üniversitelerle askeri akademiler arasındaki fark, bir anlamda, "fırsat kurumları" ile "yükümlülük kurumları" arasındaki farkı yansıtmış-

tır. Annapolis'in muhafazakarlığı, sivil okullara hakim "radikalizm yanlılığı ve geçici heves vurgusu" ile karşılaştırılmıştır. Harp okulu öğrencilerinin herhangi bir "izm"e gereksinim duymadıklarından ve pek azının Nietzsche, Mencken, Russell veya Spengler okuduğundan övgüyle bahsedilmiştir.30

Askerin hem 1920'lerin sermaye liberalizmi, hem de 1930'ların reform liberalizmine yabancılaşmasına dair nihai toparlayıcı özet *Infantry Journal* adlı derginin editörünün, ölümünden sonra, Amerika'nın II. Dünya Savaşı'na katılmaya hazırlandığı bir sırada yayınlanan başarılı denemesinde oldukça kederli ifadelerle ortaya konmuştur.31 Bu makale bir anlamda insan doğasının değişmediği, aygıtların savaşları önleyemediği, askerlerin savaş çığırtkanı olmadıkları, gücün tek güvenlik kaynağı olduğu yönündeki profesyonel askeri görüşlerin şık bir tekrarıdır. Ancak modern askerle modern entelektüel arasındaki husumeti açığa çıkarmak suretiyle bir tekrar olmanın ötesine geçmiştir. Entelektüel, orduyu savaşla ilişkilendirmekte ve savaşın insan aklının gücünün acizliğini yansıtan bir olgu olmasından dolayı askerlerden nefret etmektedir. Dürüstlük, Görev Aşkı, İnanç gibi askerliğin büyük erdemleri, askeri, "modern bir entelektüel olma gayretinden kesin olarak" menetmektedir. Akademi dünyası, yazarlar ve liberaller profesyonel askerleri aşağılamaktan başka bir şey yapmamışlardır.

Yani bu kalem, fikir ve düşünce emekçileri, bir diğer deyişle Amerikan toplumunun bu kelam önderleri, Ordu'ya karşı - hadi hafif bir ifade kullanalım – nefretlerinde hemfikirdirler. Kalem ve hitabet ustaları, idealistler, ilahiyatçılar, düşünürler, şarlatan-düşünürler, yani halkımızın sesi olan bu karma grubun güçlü bir ortak hissi paylaşması gariptir, değil mi? Bu saydıklarımın hiçbiri profesyonel askerden haz etmemişlerdir.

Binbaşı Burns, askerlere soğuk bakan "sözde bilimsel medeniyet"e, askerleri yok sayan sosyologlara, askerlerle alay eden "intelligentsia" ya ve Nation ile New Republic dergilerinde askerleri eleştirip duran "sivri zekalara" karşı mesleki öfkesini kusmuştur. Üçbuçuk yüzyıl boyunca biriken öfke ve hayalkırıklığı bu makalede ortaya dökülmüştür. Makale, II. Dünya Savaşı'nın sona erdireceği eski sivil-asker ilişkileri sistemi için pek uygun bir mezar kitabesi olmuştur.

III. KISIM

AMERİKAN SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNDE KRİZ DÖNEMİ, 1940-1955

12

II. Dünya Savaşı: Gücün Simyası

TOPYEKUN SAVAŞTA SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ

II. Dünya Savaşı, Amerikan sivil-asker ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmıştır. Savaşın gerçekleştiği birkaç yıllık süre, silahlı kuvvetlerin gücü ve tavırlarında kayda değer bir devrime sahne olmuştur. Bu yeni kalıp savaş sırasında en uç noktasına varmıştır. Ancak sözkonusu kalıbı 1870'e kadar hakim olan kalıptan ayıran temel unsurlar, 1945'ten sonra da geçerliliğini korumuştur. Bu çerçevede sorun, sivil denetim ile profesyonel askerlik arasında Amerika'nın Eksen devletlerine karşı savaşa katılmasıyla tamir edilemez ölçüde dağılan eski sistemi ikame edecek yeni bir denge kurulması olmuştur.

II. Dünya Savaşı Amerikan sivil-asker ilişkilerini, sadece küçük bazı basitleştirmelerle, kabaca üç kilit veçhe çerçevesinde özetlemek mümkündür:

Birincisi. Politika ve strateji ile ilgili konularda savaşı silahlı kuvvetler idare etmiştir.

İkincisi. Politika ve strateji alanlarındaki silahlı kuvvetler idaresi tam da Amerikan halkı ve Amerikan devlet adamlarının istediği şekilde gerçekleşmiştir.

Üçüncüsü. Ülke içinde ise iktisadi seferberlik üzerindeki denetim, askeri ve sivil teşkilatların ortak çalışmalarıyla sağlanmıştır.

Profesyonel askeri sorumluların gücü II. Dünya Savaşı sırasında evvelce görülmedik bir düzeye yükselmiştir. Fakat komutanlar bu güç zirvelerine askeri anlayışlarından feragat edip ulusal değerleri kabullenerek yükselebilmişlerdir. Liberal ortamla kaynaşmışlar; yabancı ve uzak karakterlerinden uzaklaşarak ulusal gayenin en nihai temsilcilerine dönüşmüşlerdir. Gücün sinsi simyası, askerlerin bakış açıları ile siyasi anlayış ve uygulamalarında inanılmaz bir dönüşüm yaratmıştır. Ancak bu yorumlar sadece askerlerin yönetim boşluğunu doldurmak üzere kolayca hareket geçebildikleri dış politika ve büyük strateji ile ilgili olarak doğrudur. Öte yandan ülke içinde ekonomik seferberliğin denetiminin sivillerin elinde olması kararlaştırılmış ve güçlü sivil gruplar bu amaçla aksi yönde talepleri bulunan ordu ile karşıtlaşmıştır. Ordu ülke içinde büyük bir nüfuz alanı oluşturmuş olsa da, uluslararası siyasette elde etmiş olduğu üstünlüğü iktisadi seferberlik alanında asla oluşturamamıştır. Bu nedenle de dış politikada geliştirdiği açık fikirli anlayışı iktisadi seferberlikle ilgili olarak uygulayamamıştır. Daha dar bir anlamda askeri çıkarlar ve askeri görüşlerin sözcüsü olarak kalmıştır. Bunun sonucu olarak, ordunun dış cephede sivil amaçları benimsemesiyle, şaşırtıcı bir amaç ve siyaset uyumu oluşmuştur. Ülke içinde ise askeri ve sivil teşkilatların karşıtlaşan çıkarlar öne sürmelerinin yarattığı sürekli bir tartışma, sertlik ve bürokratik çatışma ortamı hakim olmuştur. Ordu büyük stratejiyi ilgilendiren konularda yeni gücünü oldukça sorumlu bir şekilde kullanmıştır. Ancak askerler ülke içi meselelerde ise ekonominin kontrolünü asla elde edemeyeceklerini gayet iyi bildiklerinden, bunun rahatlığıyla bu alanın da kendi kontrolleri altına bırakılması talepleri doğrultusunda mücadele vermişlerdir. Hull ile Nelson

arasındaki fark, Marshall ve Somerwell arasındaki farkı da büyük ölçüde açıklamaktadır.*

II. Dünya Savaşı sırasındaki Amerikan sivil-asker ilişkileri, bazı açılardan, I. Dünya Savaşı sırasındaki Alman sivil-asker ilişkileri ile paralellikler arzetmektedir. Tıpkı Alman subay kadrosunun 1913 öncesinde olduğu gibi, Amerikan subay kadrosu da 1939 öncesinde, Alman muadiline oranla daha dar hacmine ve ulusal yaşamın merkezinden daha uzak konumuna rağmen, üst düzeyde bir profesyonel yapı ve anlayış taşımıştır. Ancak bu profesyonellik çizgisine karşın, sivil denetime dair kurumsal mekanizmalar Alman modeline oranla çok daha zayıf kalmıştır. Savaş gelip de çattığında, Amerikalı subay güç ve yetki arayışına girmemiştir. Marshall bir Ludendorff olmamıştır. Buna karşılık, Amerika'da yetki hiç çekinmeden askerlerin ellerine teslim edilmiştir. Subayların bu yetkiyi ve yetkinin içerdiği sorumlulukları kabul etmekten başka çareleri kalmamıştır. Nasıl Alman Genelkurmayı Alman milliyetçiliğinin bayraktarı haline geldiyse, Amerikalı subaylar da Amerikan liberalizminin bayraktarları haline gelmişlerdir. Ancak ülke içi meselelerdeki yetkileri asla Hindenberg, Ludendorff ve Gröner'in sahip olduğu yetki düzeyine ulaşamamıştır. Sivil denetimin çökmesi ve askeri profesyonelliğin çözülmesi Almanya'nın savaşta yenilmesine katkıda bulunmuştur. Almanya'nın bu deneyimine paralel ge-

* Bu isimlerin hepsi II. Dünya Savaşı yıllarında Amerika Birleşik Devletleri yönetimi içinde askeri meselelerle ilgili olarak sivil veya askeri sorumluluklar üstlenmiş şahsiyetlerdir. Sözkonusu dönemde Hull, Dışişleri Bakanlığı; Nelson, Savaş Dönemi Üretim Kurulu (*Council on Wartime Production*) Başkanlığı; Marshall, Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı (bir başka deyişle, Kuvvet Komutanlığı); Somerwell ise Kara Kuvvetleri Tedarik Hizmetleri Komutanlığı görevlerinde bulunmuştur. (Ç.N.).

lişmelerin Amerika açısından sonucu ise barışın yitirilmesi olmuştur. Her iki ülkede de savaştan hemen sonraki yıllar, korunabilir bir sivil-asker ilişkileri dengesinin yeniden oluşturulması yönünde yalnızca kısmen başarılı çabalara sahne olmuştur.

BÜYÜK STRATEJİDE ASKERİN YETKİSİ VE NÜFUZU*

ASKERİ YETKİNİN TEMELİ. Askeri sorumluların savaş dönemi yetkilerinin kökenleri Amerikan liberalizminin savaş ve askere karşı tavrına dayanır. Savaş, barıştan kati biçimde farklıdır. Ulus savaşa giriştiği anda, bu mücadeleye tüm gönlünü verir ve çatışmanın kontrolünü bu işi meslek edinmiş insanların ellerine bırakır. Ulusun kesin zafer elde etme gayesi tüm gayelerin üzerindedir. Asker, ulusal

* Büyük Strateji: Strateji farklı anlamlarda kullanılabilen en karmaşık kavramlardan biridir. Kökeni, Yunanca'da "general" anlamına gelen strategos ile yine aynı dilde sırasıyla "generalin bilgeliği" ve "generalin hikmeti" anlamlarına gelen *strategike epistime* ve *strategon sophia* terimlerine dayanır. Uluslararası İlişkiler disiplininde strateji ve askeri konular üzerine çalışmaları ile tanınan Amerikalı akademisyen Edward Luttwak, "Modern Savaş Sözlüğü" adlı çalışmasının strateji başlığında, kavram ile ilgili çeşitli tanımlamaları derlemiştir. Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir [Edward N. Luttwak ve Stuart L. Koehl, *The Dictionary of Modern War* (New York: Gramercy Books, 1998), s. 569] : "Bir ulus veya uluslar ittifakının savaş ve barış dönemlerinde mevcut, olası veya sadece tahminlere dayalı düşmanlara karşı çıkarlarını etkin biçimde takip etmek veya korumak amacıyla ordularını toparlaması, silahlandırması ve kullanmasına dair kuralları ve yöntemleri belirleyen ilim, sanat veya plan"; "Siyasi, ekonomik, psikolojik ve askeri gücün, savaş ve barış dönemlerinde, zafer ihtimalini ve zafer sonrası elde edebilecek faydaları arttırmak ve/veya yenilgi ihtimalini azaltmak amacıyla geliştirilen politikaları azami ölçüde destekleyecek şekilde belirlenmesi ve kullanılmasına dair sanat ve ilim"; "Bir ulus veya uluslar topluluğunun siyasi, ekonomik, psikolojik ve askeri gücünün savaş veya barışta benimsenen politikalara azami destek sağlayacak şekilde

iradenin uygulayıcısı, temel siyasi kararları hayata geçirmek üzere işbaşına çağrılan teknisyen olarak düşünülür. Askerlerin işlevi, Amerikan yaklaşımında ülkenin savaş ve barışta askeri güvenliğini sağlamak değil, sadece savaşta zafere ulaşmaktan ibarettir. Amerikan halkı ve devlet adamları Ludendorff'un felsefesine ittifakla bağlılık göstermişlerdir. Dışişleri Bakanı Hull, Stimson'a, Pearl Harbor'dan birkaç gün önce, "ben bu işten elimi yıkadım; iş artık senin ve Knox'un, yani Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin elinde" demiştir. Hull'un bu sözleri, sivillerin görevlerinden feragatini sembolize etmiştir. Bizzat Stimson dahi, savaş dönemi görevinin "emrindeki generalleri desteklemek, korumak ve savunmak"tan ibaret olduğunu beyan etmiştir. Kongre görüşlerine büyük ölçüde tercüman olan bir Temsilci, Kongre'nin bu yaklaşıma onayını şu sözlerle ifade etmiştir:

Bu işi idare eden Savaş Bakanlığı Kurmay kadrosunun sözlerine itimat edeceğim. Eğer gelip de bana bizim bu savaşı başarıyla sonuçlandırıp, nihai zafere ulaşmak için şunlara ihtiyacı-

---

kullanılmasına dair sanat ve ilim." Bu tanımlamalardaki ortak tema ışığında stratejiyi, genel olarak, ulusların kaynaklarını mevcut ve olası rakiplerine karşı mücadelelerinde benimsenen politikalar doğrultusunda optimum kullanma yöntemini geliştirme uğraşı olarak tanımlamak mümkündür. İngilizce dilinde *grand politics* ve *grand strategy* olarak geçen terimler daha ziyade savunma ve güvenlik konularına ilişkin strateji ve siyaseti ifade eder. Bu çerçevede, genel anlamda strateji, savaş ve barış dönemlerinde kaynakların optimum kullanılması yöntemini geliştirme uğraşıdır. Huntington'un kullandığı çerçevede büyük strateji ise kaynakların daha ziyade topyekun savaş dönemlerinde, benimsenen askeri politikalar doğrultusunda en etkin ne şekilde kullanılabileceğine dair yöntem geliştirme çabasıdır. Strateji kavramı ile ilgili olarak kapsamlı bir çalışma için bkz. Edward N. Luttwak, *Strategy: The Logic of War and Peace* (Cambridge: Harvard University Press, 4. basım, 1995), *passim*. (Ç.N.)

mız var derlerse, ben hazırım. İsteklerinin hacmi beni sersemletecek kadar geniş olsa dahi, ben yine de hazırım.[1]

Savaş dönemi askeri liderliğin merkezi, kıdemli askeri sorumluların oluşturduğu ortak örgütlenme olmuştur. Bu ortak örgütlenme, Şubat 1942 öncesinde, her kuvvet komutanlığından dört üst rütbeli subayın katılımıyla oluşturulan Müşterek Kurul *(Joint Board)* etrafında yapılandırılmıştır. Kurul 1903 yılında oluşturulmuş, ancak o tarihten II. Dünya Savaşı yıllarına değin sadece küçük çaplı görevler üstlenmiştir. Ancak 1939'tan itibaren Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin müşterek "Gökkuşağı" savaş planlarının hazırlanmasında giderek daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Etkisi ve işlevleri hızla genişlemiştir. Pearl Harbor sonrasındaki ilk Amerikan-İngiliz toplantısı olan ve Aralık 1941-Ocak 1942 ayları arasında gerçekleştirilen Arcadia Konferansı'nda askeri zorunlulukların Güneydoğu Asya'da Amerika, İngiltere, Hollanda ve Avustralya güçleri arasında birleşik bir saha komutanlığı oluşturulmasını gerekli kıldığı ortaya çıkmıştır. Bu saha komutanlığının başındaki yetkilinin birine bağlı olması da gerekmiştir. Bu nedenle Konferans'ta, Amerikalı kurmay başkanları (bir başka deyişle, kuvvet komutanları) ile İngiliz Kuvvet Komutanları Komitesi temsilcilerinden oluşan bir Birleşik Kuvvetler Komutanlığı'nın *(Combined Chiefs of Staff)* Washington'da oluşturulması kararı alınmıştır. Öte yandan, Amerikan kuvvet komutanlıklarının başındaki kurmay başkanları ise askeri görüşlerin farklı kuvvet komutanlıkları arasındaki bir koordinasyon dahilinde oluşturulması ve tek bir ses olarak temsil edilen İngiliz görüşlerine karşı birleşik bir Amerikan cephesinin biraraya getirilmesi için kendilerini bir Müşterek Kuvvetler Komutan-

lığı *(Joint Chiefs of Staff-JCS)** yapılanması çerçevesinde örgütlemeyi kararlaştırmışlardır. Bu yapılanma eski Müşterek Kurul'u ikame etmiştir. JCS; Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı, Kara Kuvvetleri Hava Gücü Kuvvet Komutanı, Deniz Harekatları Komutanı (CNO) ve Haziran 1942'den sonra da Başkomutan'a (Başkan) bağlı olarak Genelkurmay Başkanlığı görevini yürüten Oramiral Leahy'nin katılımıyla oluşmuştur. Bu askeri yetkililer, Birleşik Kuvvetler Komutanlığı'ndaki Amerikan kanadı mensupları ve Amerikan silahlı kuvvetlerinin denizaşırı harekatlarının komuta ve planlamasını yapan kolektif organın parçaları hüviyetleri çerçevesinde ikili bir işleve sahip olmuşlardır.

Hem 1939 yılında Müşterek Kurul'un genişlemesi, hem de 1942 yılında JCS'nin kurulması tamamen askerliğe özgü bir gereksinimden kaynaklanmıştır: müşterek ve birleşik bir planlama ve komuta gereksinimi. Teorik açıdan, Kurul

---

* Aslında *"Joint Chiefs of Staff"* ifadesinin tam Türkçe tercümesi "Müşterek Kurmay Başkanlığı" olarak yapılabilir. Ancak 9. Bölüm'de (Amerika'da Askerlik Mesleğinin Oluşumu), 1903 yılında Savaş Bakanı Elihu Root'un öncülüğünde çıkarılan Kurmay Yasası ile Kara Kuvvetleri Kuvvet Komutanlığı makamının lağvedildiği, bu makama ait işlevlerin sözkonusu yasa ile oluşturulan Kurmay Başkanlığı makamına geçtiği belirtilmiştir. Aynı bölümde, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı işlevinin ise 1915 yılında kurulan Deniz Harekatları Komutanı (CNO) tarafından yürütüldüğü de ifade edilmiştir. Dolayısıyla *Joint Chiefs of Staff* oluşumunda görev yapan tüm askeri yetkililer, görev yaptıkları kuvvetin komutanlığını da yürütmekte olan kurmay başkanlarıdır. Buna, sözkonusu dönemde Hava Gücü olarak Kara Kuvvetleri'ne bağlı bulunan Hava Kuvvetleri de dahildir. Bu nedenle sözkonusu yapılanmanın ismini Müşterek Kuvvetler Komutanlığı olarak tercüme ettim. Aynı mantıkla, İngiliz ve Amerikalı kuvvet komutanlarının oluşturduğu ve aslında "Birleşik Kurmay Başkanlığı" anlamına gelen *"Combined Chiefs of Staff"* terimi de Birleşik Kuvvetler Komutanlığı olarak tercüme edilmiştir.(Ç.N.)

ve Müşterek Kuvvetler Komutanlığı'nm yönetime profesyonel askeri danışmanlık hizmeti veren ve silahlı kuvvetlerin profesyonel idaresini gerçekleştiren en yüksek organlar olmaları gerekirdi. Ancak her iki organ da, işlevsel askeri zorunluluklar neticesinde oluşturulmuş olmalarına karşın, örgütsel ve siyasi gerekçelerle askeri oldukları ölçüde siyasi kurumlar olarak da faaliyet göstermişlerdir. JCS, savaşın idaresine ilişkin meselelerde Başkan'dan sonraki tek önemli güç unsurunu oluşturmuş, kurumun faaliyetlerinin düzey ve kapsamı tamamen askerlik mesleğine özgü faaliyetler çerçevesini aşmıştır. Dolayısıyla, savaşın sonunda JCS'nin sadece askeri bir örgüt olarak işlev gösterme deneyimine sahip olmadığı görülmüştür. Dört yıl süren savaş kuruma bir siyasi gelenek ve rol kazandırmıştır.

MÜŞTEREK KUVVETLER KOMUTANLIĞI VE BAŞKAN. JCS'nin Başkan ile özdeşleştirilmesi hem resmi hukuki konumlandırmaya, hem de gayriresmi kişisel ilişkilere dayanmıştır. 1939 öncesinde, kuvvet komutanlığı görevini sürdüren kurmay başkanları Başkan ile doğrudan temas açısından herhangi bir yasal hakka sahip olmamışlardır. Müşterek Kurul, iki kuvvet komutanlığının (Kara ve Deniz Kuvvetleri) bağlı bulunduğu bakanlar (Savaş ve Donanma Bakanlığı) arasındaki bir anlaşma neticesinde kurulmuş bulunan bakanlıklar-arası bir komisyon olarak faaliyet göstermiştir. Ancak Başkan, 5 Temmuz 1939 tarihinde, Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin Başkomutanı sıfatıyla, Müşterek Kurul ile Kara-Deniz Kuvvetleri Mühimmat Kurulu'nun doğrudan kendisine bağlı olarak çalışmaları talimatını vermiştir. Bu hamle kuvvet komutanlıkları arasında kurulmuş bulunan kolektif askeri organı, bakanlık denetiminden koparmıştır. Müşterek Kurul'un yerini alan

JCS'deki kurmay başkanları da Başkan'a bağlı görev yapan askeri danışmanlar olarak faaliyet göstermişlerdir. JCS'nin 1947 yılma kadar Orgeneral Marshall ve Oramiral King arasındaki bir mektup teatisinden ibaret bir hukuki temeli bulunduysa da, kurumun Başkan nezdindeki konumu hakkında kimse şüphe taşımamıştır. Ayrıca King de, Marshall da, kuvvet komutanı ve kurmay başkanı sıfatlarıyla, komutanlıklarının stratejisi, taktikleri ve harekatlarına dair konularda doğrudan Başkan ile temas kurma yetkisine sahip olmuşlardır.[2]

JCS mensubu kuvvet komutanlarının resmi konumları, Başkan ile geliştirdikleri kişisel ilişkilerle de güçlendirilmiştir. Roosevelt kendisini usta bir stratejist olarak görmüş ve Başkomutanlık sıfatından büyük bir haz duymuştur. Askeri yetkililerle güçlü bir dostluk ilişkisi kurmaktan ve bu ilişkileri eşit bir düzeyde sürdürmekten hoşnut kalmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında Donanma Bakanı Yardımcılığı görevini sürdüren Roosevelt ile 1930'ların sonlarından itibaren Deniz Harekatları Komutanlığı görevine getirilen Leahy eski mesai arkadaşlarıdır. Leahy, Temmuz 1942'de Başkomutan'a bağlı Genelkurmay Başkanlığı görevine atandıktan sonra, savaşın idaresi hususunda Harry Hopkins'in ardından Başkan ile en yakın ve sürekli ilişki içindeki muhtemelen ikinci isim olmuştur. Leahy, Başkan ile günde en az bir kez toplantıda bulunmuş ve görevi gereği JCS'deki diğer kuvvet komutanlıkları ile Başkan arasındaki ana irtibat merciini oluşturmuştur. Hopkins, Orgeneral Marshall'ın Roosevelt'in dikkatini çekmesinde önemli bir rol oynamış ve 1939 yılında Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atanmasını önermiştir. Bu tarihten itibaren üç yıl boyunca Marshall Beyaz Saray ile temaslarını Hopkins aracılığında sürdürmüştür. Pearl Harbor sonrasında ise

Marshall, Roosevelt'in tam itimadını kazanmış ve 1943'e gelindiğinde artık Başkan ile Kara Kuvvetleri Komutanı arasında bir aracıya gerek duyulmadığı görülmüştür.[3]

SİVİL DANIŞMANLARIN DEVRE DIŞI BIRAKILMASI. Başkan ile doğrudan temas kurabilme olgusu tek başına JCS'deki kuvvet komutanlarına savaşın idaresi yetkisini sağlamamıştır. Bu yetki daha ziyade doğrudan temas hakkı ile birlikte sivil danışmanların devre dışı bırakılışının bileşkesinin bir ürünü olmuştur. İcranın başı olan Başkan, savaş sırasında ortaya çıkan meseleleri kaçınılmaz olarak askeri danışmanları ile beraber ele alır. Askeri konular daha önemli ve öncelikli hale geldikçe, bu konulardaki karar verme sürecinin düzeyi yükselir ve yönetimin lideri askeri meselelere daha fazla zaman ayırır. Ancak sivil denetimin sürdürülmesi isteniyorsa, askeri görüşlerle, kararların alındığı düzeydeki siyasi görüşler arasında bir denge oluşturulması gerekir. Dışişleri Bakanı, Savaş Bakanı, Donanma Bakanı, iktisadi seferberlikten sorumlu kadro ve kuvvet komutanlarının dahil olduğu bir siyasi-askeri konsey veya kurmay kadrosu oluşumu ile Başkanlık düzeyinde bir denge sağlanabilir. İngiliz Başbakanı her iki savaşta da Savaş Kabinesi ve bağlı bakanlıklar üzerinden böylesi bir aygıta sahip olabilmiştir. Ancak Roosevelt'in savaş politikası üzerindeki kontrolünü sekteye uğratabilecek her türlü düzenlemeye karşıtlığı, Amerikan toplumunun savaş ve askerlik hakkındaki tutumu ile birleşerek, bu tip bir teşkilatlanmanın geliştirilmesini engellemiştir. Bir savaş konseyine dönüşmesi muhtemel komisyonların her biri Pearl Harbor sonrasında askıya alınmıştır.* Siviller büyük stra-

* Savaşın hemen öncesindeki yıllarda bu tipte üç teşkilatlanma sözkonusu olmuştur: Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Kara Kuvvetleri Komu-

teji üzerinde fikir yürütmeyi bir kenara bırakmışlardır. Normalde, kendi yetkisini azami düzeye yükseltmek amacıyla, astlarını gayet ustalıkla birbirleriyle kapıştıran Roosevelt'in, en önemli karar aşamalarında, bir grup askeri danışmanın tartışmaları hakimiyeti altına almasına göz yumması şaşırtıcı olmuştur. Başkan'ın alışılageldik tavrından böyle garip bir şekilde sapması kendisi ve komutanlarına güvenini olduğu kadar savaşın doğası ve nasıl sürdürülmesi gerektiğine dair hakim Amerikan fikriyatının kendi zihniyetindeki önemli yerini de yansıtmıştır. Bunun neticesinde kuvvet komutanları önerilerini bir savaş konseyi çerçevesinde sunmak yerine, bizzat JCS'nin bu tip bir oluşumu ikame etmesini sağlamışlardır.

Savaş ve Donanma Bakanları, Roosevelt başkanlığındaki üçüncü hükümetin görev süresi boyunca büyük stratejiye dair meselelerin ele alındığı ortamlardan dışlanmışlardır. Roosevelt'in 1940 yılında sözkonusu bakanlık görevlerine Stimson ve Knox'u ataması şüphesiz ki kısmen de olsa idari olarak pasif ve siyaseten de silik bu iki yaşlı Cumhuriyetçi Parti mensubu aracılığıyla bakanlıklara bağlı kuvvet komutanlıklarını kendi idaresi altına alma

---

tanı (Kurmay Başkanı) ve Deniz Harekatları Komutanı'ndan oluşan "Daimi İrtibat Komitesi"; Dışişleri, Savaş ve Donanma Bakanları'nın katılımıyla oluşturulan "Üçler Komitesi"; yine bu üç bakan ile Kara Kuvvetleri Komutanı ve Deniz Harekatları Komutanı'ndan mütevellit Savaş Konseyi. İrtibat Komitesi ile Savaş Konseyi savaş sırasında lağvedilmiş, mensupları büyük stratejiye ilişkin karar verme sürecinden dışlanan Üçler Komitesi ise sadece küçük çaplı bir rolle yetinmiştir. İlk başarılı sivil-askeri organın kurulması Aralık 1944'ü bulmuş, bu tarihte Dışişleri, Savaş ve Donanma Bakan yardımcılarının katılımıyla "Dışişleri-Savaş-Donanma Bakanlıkları Koordinasyon Komitesi" (SWNCC) oluşturulmuştur. Kuruluşu sonrası ilk yıllarda teslim koşulları ve işgal politikası üzerinde yoğunlaşan SWNCC takip eden faaliyetleriyle Ulusal Güvenlik Konseyi'ne öncülük etmiştir.

amacından kaynaklanmıştır. Stimson ve Knox bakanlık görevleri süresince Başkan ve JCS bünyesindeki kuvvet komutanları ile toplantılara katılmamışlardır. Savaş dönemi boyunca, belki bir-iki istisna dışında, hiçbir müttefik toplantısında yeralmamışlardır. Adları JCS'nin rutin evrak dağıtım listesinde bulunmamıştır. Askerler JCS'yi askeri görüşleri temsil eden tek kurum olarak görüp sadece bu kurumla irtibat halinde olmayı tercih ettikleri için askeri ve sivil teşkilatlar arasındaki temaslardan dışlanmışlardır. Kimi hususlarla ilgili olarak bakanların görüşlerine başvurulmuş olsa da "askeri stratejiye dair meselelerde resmi bir sorumluluk taşımamışlardır."[4] Tedarik ve lojistik faaliyetleri dahi çoğunlukla bakanlık müsteşarları Patterson ve Forrestal'ın idaresinde yürütülmüştür. Kuvvet komutanlıklarının bağlı bulunduğu bakanlar bu dönemde iki işlev yerine getirmişlerdir. Bakanlık çerçevesinde idari, bürokratik ve daha dar anlamıyla sivillere özgü konularla ilgilenmişlerdir. Bakanlık dışında ise Başkan, Kongre ve kamuoyu önünde kendilerine bağlı kuvvet komutanlıklarının çıkarlarını savunmuşlardır.

Dışişleri Bakanlığı siyasi, kişisel ve örgütsel nedenlerle savaşın idaresinde oldukça kısıtlı bir rol üstlenmiştir. Bakanlık savaş boyunca ve savaşın hemen sonrası dönemde ortaya çıkan sorunlarla mücadele edecek ideolojik donanımdan yoksun kalmıştır. 1930'lu yıllarda bir yandan iyi komşuluk politikası doğrultusunda Latin Amerika meseleleri, öte yandan da karşılıklı ticaret antlaşmaları programı çerçevesinde ekonomik meseleler, Bakanlığın gündemini fazlasıyla meşgul etmiştir. Savaş sırasında Bakanlık yetkilileri işlevlerinin diplomasi olduğu ve diplomasinin güç kullanımıyla alakası olmadığı yönündeki inançlarını sürdürmüşlerdir. Bunun neticesinde Bakanlık politikaları ta-

rafsız devletler ve küçük müttefiklerle ilişkiler ile Birleşmiş Devletler örgütlenmesini geliştirme planları üzerinde yoğunlaşmıştır. Dışişleri Bakanı Hull ile Müsteşarı Welles arasındaki çetin anlaşmazlık da Bakanlığın güç ve etkinliğini zayıflatmıştır. Başkan, bu ikiliyi birbirleriyle kapıştırmayı tercih etmiş ve bu, Bakan Hull'un sürekli ısrarları neticesinde Welles'i 1943 yılında istifaya zorlamasına değin sürmüştür. Genel olarak bakıldığında ise Roosevelt'in önemli savaş kararlarının belirlenmesi sürecine Hull'un iştirak etmesine pek de istekli olmadığı görülmüştür.* Hull, halefleri Stettinius ve Byrnes'ın aksine, savaş sırasında düzenlenen önemli konferanslara katılmamıştır. Dışişleri Bakanlığı'nm savaş sırasındaki örgütlenme biçimi de amaç ve işlev karmaşası yaratması açısından bir handikap ortaya koymuştur. Stettinius 1943 yılında bakanlık müsteşarlığına atandıktan sonra kurumu yeniden yapılandırmaya çalıştıysa da bunda pek başarılı olamamıştır. Orgeneral Clay'in 1945 yılında Almanya'nın askeri valiliğine atanma-

* Hull bu dışlanma karşısındaki duygularını *Memoirs* (Hatırat-New York, 2 cilt, 1948) adlı çalışmasının II. cildinin 1109 ve 1110. sayfalarında gayet etraflı şeklide anlatmıştır:
"Pearl Harbor sonrasında askeri meselelerle ilgili toplantılara iştirak etmedim. Çünkü bu tür toplantılara Başkan tarafından davet edilmemiştim. Bu konuyu birkaç kez Başkan'a açtım. . .
"Başkan beni daha ziyade askeri meselelerin ele alındığı Casablanca, Kahire ve Tahran toplantılarına beraberinde götürmediği gibi Başbakan Churchill'le Washington'da sürdürülen ve oldukça kapsamlı diplomatik sonuçlar da doğuran askeri görüşmelerde de bulundurmadı. . .
"Güçlerimizin nerelere indirileceği, konuşlandırılacağı ve Hitler'e bağlı kuvvetlerin devre dışı bırakılması harekatı doğrultusunda Kıta üzerinde hangi güzergahları takip edecekleri gibi konular Başkan ve üst-düzey yardımcıları tarafından benimle hiç konuşulmadı, ancak ben bu hususlarda alman kararlarla ilgili olarak muhtelif harekatlardan önce bilgilendirildim.
"Atom bombasından bana hiç bahsedilmemişti."

sım müteakip bu ülkeye hareketinden önce Başkan'm yanısıra Stimson, McCloy, Byrnes, Marshall ve Somervell ile görüşüp, Dışişleri Bakanlığı'nı ziyaret etmemesi, bakanlığın ikincil rolünü gösteren sembolik bir olgudur. Daha sonra kendisinin de belirttiği gibi, böylesi bir ziyaret Clay'e pek mantıklı gözükmemiştir.[5]

Kuvvet komutanlarının Başkanlık makamına askeri danışmanlık hizmeti verme hususundaki hakimiyeti, Roosevelt'in kuvvet komutanlarından gelen önerileri reddetme sıklığının düşüklüğünde de görülmektedir. Bu, çatışmalar esnasında sadece iki kez sözkonusu olmuştur: 1942 yazında Kuzey Afrika'nın işgal edilmesi kararı ile Aralık 1943'teki Kahire Konferansı'nda bir Hint Okyanusu saldırısı fikrinden vazgeçilmesi kararı.[6] Her iki vakada da Başkan başlangıçta kuvvet komutanlarının görüşlerini kabul etmiş, ancak daha sonra sivil Amerikan kaynaklarından gelen karşıt tavsiyeler nedeniyle değil de, artan İngiliz baskısının bir sonucu olarak kararını değiştirmiştir. Başkan, bu örnekler dışındaki bir veya iki olayda daha kuvvet komutanlarına danışmadan hareket etmiş olsa dahi, bu istisnai durumlar gözardı edildiğinde, sözkonusu dönemde Başkan ile askeri danışmanları arasında bir uyumun hüküm sürdüğü yargısına varılabilir.

ASKERİ YETKİNİN KAPSAMI. Kuvvet komutanları, bir savaş konseyi oluşumunu ikame eden JCS bünyesinde, faaliyet ve ilgi alanlarını normal askeri sınırların çok ötesine geçen ve diplomasi, siyaset ve ekonomi konularını da kapsayan bir ölçüde genişletmişlerdir. Almanya'nın mağlup edilip savaş dışı bırakılması amacına öncelik verilmesi gibi büyük bir karardan, Japonya ile savaşı sonlandırmaya varan kararlar dizisine kadar savaşın tüm önemli stratejik

ve siyasi meseleleri Başkan, kuvvet komutanları ve Harry Hopkins tarafından ele alınmıştır. JCS'nin resmi bir tüzüğünün bulunmayışı, işlevlerini genişletmesini kolaylaştırmış, zira böylelikle sürece dahil diğer teşkilatlardan herhangi birinin JCS'nin yetkisini aştığını iddia etmesi engellenmiştir. Başkan ile yakın bir ilişki kuran kuvvet komutanlarının ilgi alanları ve yetkileri genişlemiş, giderek Başkan'ı tamamlayıcı hale dönüşmüştür. Müttefiklerarası büyük savaş konferanslarına hazırlık aşamalarında Amerikan görüşlerinin belirlenmesi normalde Başkan ile askerlerin sorumluluğunda olmuştur. Sivil bakanlar ülkede kalırlarken, kuvvet komutanları bu toplantıların neredeyse tümüne iştirak etmişlerdir. Askerler yönetim adına diplomatik pazarlıklar yürütmüşler ve İngiliz kuvvet komutanlarıyla daima irtibat halinde kalmışlardır. Sahada ise MacArthur ve Eisenhower gibi saha komutanları siyasi ve diplomatik roller de üstlenmişlerdir. Orduların idaresi ile sivil meseleler, en azından denizaşırı harekatlar sözkonusu olduğunda, genel anlamda askerlerin yetki alanına girmiştir.

Savaşın ilk yıllarında koordine edici bir üst düzey teşkilatlanmanın bulunmayışı, Amerikan politikalarının belirlenmesi sürecini sekteye uğratmıştır. Ordu bu dönemde yönetimin politikaları hakkında berrak bir anlayışa sahip olmaksızın olaylar içinde sürüklenip durmuştur. Dolayısıyla da, İngilizlerle ilişkilerinde önemli bir dezavantaj yaşamıştır. Askerler zaman içinde siyasi bir rehberliğe gereksinim duyduklarını fark edince, JCS "ulusal politikaya dair kararların idari koordinasyonu" görevini üstlenmiştir. Ancak bu yaklaşım, İngilizlerinkinden çok farklı bir sistem yaratmıştır. JCS etkileyici ölçüde geniş bir faaliyet alanı çerçevesinde işlev göstermiştir. İngiliz ve Amerikan

sistemlerini karşılaştıran Amerikalı bir planlamacı, müşterek çalışmalarda faaliyet gösteren İngiliz askeri planlamacıların, Amerikan muadillerine oranla "iktisadi, sosyolojik ve idari nitelikli meselelerle" daha az ilgili olduklarını öne sürmüştür. Askerliğe özgü olmayan bu konular, İngiliz ordusuna kılavuzluk hizmeti veren diğer İngiliz teşkilatlarının ilgi alanına girmiştir. Hatta kimi durumlarda İngiliz subaylarının "Amerikalı [askeri] planlamacıların ele aldıkları konuların kendi ülkeleri İngiltere'de bile nasıl halledildiğini bilmedikleri" görülmüştür.[7]

Kuvvet komutanları askeri yetkinliğin dışındaki alanlarda faaliyet gösterdikleri gibi, savaşın ilerleyen aşamalarında, askeri kurumların siyasi karar sürecine müdahalelerine emir komuta zincirinin daha alt düzeylerinde de rastlanılmıştır. 1945 yılına gelindiğinde Savaş Bakanlığı'ndaki kurmay kadrosunun dış politika konuları ile gayet bilinçli şekilde bir hayli içli dışlı olduğu görülmüştür. Askeri kurumların dış politikaya ilgisi savaşın başlangıcından beri mevcut olmakla birlikte, 1944 öncesinde sözkonusu dış politika kararlarının aşırı askeri niteliği bu ilgiyi gizlemiştir. Askerlerin karar alma sürecine katılım düzeyi savaşın sonunda esas itibariyle aynı kalmakla birlikte, bu dönemde askeri konuların ağırlığı azalmış, böylelikle kamuflaj sökülünce, askeri kurmay kadroları siyasi meselelere giderek daha açıktan müdahale etmeye başlamıştır. Askerler, askeri meselelerin tartışılması öncesinde yönetimin siyasi görüşünü öğrenmenin "faydalı" olacağı yönündeki inançlarını korumakla birlikte, bunun pek olası olmadığını, bu nedenle de askeri teşkilatların kendi siyasi kararlarını belirlemeleri gerektiğini kabul etmek zorunda kalmışlardır. Bir subayın da belirttiği gibi, "ister hoşunuza gitsin, ister gitmesin, Savaş Bakanlığı'nın, çeşitli kategori-

lerdeki siyasi meseleler dahilinde doğrudan kendisini ilgilendiren gerçek çıkarlarının mevzubahis olduğu olgusuyla yüzleşme vakti gelmiştir." Savaş Bakanlığı esasında bu işten pek hoşlanmamıştır, ancak savaşın sonuna gelindiğinde olayların yarattığı baskı "OPD'nin [Genelkurmay Harekat Dairesi] geçmişte Kara Kuvvetleri'ni hiç de ilgilendirmemiş meselelere müdahil olma konusundaki tüm tereddütlerini gidermiştir." OPD'nin Postdam Konferansı için hazırladığı metinlerden neredeyse yarıdan fazlasının askeri harekatlar dışındaki meselelere yönelik olması bu duruma dair kayda değer bir işaret teşkil etmiştir.[8]

ORDU VE KONGRE. Ordu üzerindeki kongre denetiminin iki ana vasıtası "cüzdan" yetkisi ile soruşturma yetkisidir. II. Dünya Savaşı boyunca kaynaklardaki yetersizlik cüzdan yetkisini işlevsizleştirmiştir. Mali denetimlerin yerini idari önceliklerle doğrudan tahsisatlar almıştır. Bu, yetkinin kaçınılmaz olarak yasamadan yürütmeye geçişine yolaçmış, Kongre de bu geçişe ister istemez rıza göstermiştir. Askeri tahsisatlar ne denli büyük olursa, Kongre'nin sözkonusu tahsisatlarla ilgili elde ettiği bilgi o denli sınırlı ve bu tahsisatların tartışılmasına ayırdığı zaman da o denli kısıtlı olmuştur. Albay G. A. Lincoln ve mesai arkadaşlarımn da belirttiği gibi, 1945 yılına ait toplam 872 sayfalık bütçe evrakında Savaş Bakanlığı bütçe öngörülerine ait kısım 16 sayfa ile sınırlandırılmıştır. Savaş Bakanlığı bütçe öngörülerinin 1945 rakamlarının sadece yüzde beşine tekabül ettiği 1950 yılında ise Bakanlık 1,400 sayfalık bütçe evrakının 90 sayfalık kısmını işgal etmiştir. 1930'lu yılların nispeten kısıtlı Kara Kuvvetleri bütçesi Temsilciler Meclisi'nde üç-dört gün boyunca tartışmaya açılmışken, 1940'h yılların başındaki yüksek bütçeler bir veya iki gün

boyunca tartışılmıştır. Bunun nedeni Kongre'nin savaş dönemi bütçelerini barış dönemi bütçelerine oranla daha önemsiz addetmesi değil, sözkonusu bütçelerin Kongre'yi daha az ilgilendirdiğine inanılmış olmasıdır. Kongre ordunun neye gereksinim duyuyorsa onu alması gerektiğine ve askeri bütçe öngörüleri üzerinde köklü bir soruşturma yapılmasının kurumun kapasitesini aştığına kanaat getirmiştir. Bunun sonucu olarak kuvvet komutanlıkları ne istedilerse almışlar ve savaşı 50 milyar dolar düzeyinde bir kullanılmamış tahsisat fazlasıyla sona erdirmişlerdir. Kongre zafere erişmek için iradesini "Tanrı'ya ve Orgeneral Marshall'a itimat etmek"ten yana kullanmıştır. Bir kongre mensubunun da belirttiği gibi "Savaş Bakanlığı veya . . . Orgeneral Marshall . . . bütçe üzerinde fiilen tam bir hakimiyet kurmuştur."[9]

Kurum, Kongre denetiminin bir diğer aracı olan soruşturma yetkisini kullanmaktan gönüllü olarak kaçınmıştır. Savaş İdaresi Komitesi'nin hayaleti, Capitol Hill üzerinde dolaşmaya devam etmiştir. Teknik askeri meselelere müdahale etmeme endişesi Kongre'de büyük strateji alanından uzak durma yönünde genel bir irade yaratmıştır. Kongre'nin savaş politikalarının takibinde baş vasıtası olan Truman Komisyonu bir yandan strateji ve politika, öte yandan da üretim ve iktisadi seferberlik konuları etrafında farklılaşan savaş dönemi sivil-asker ilişkileri sistemlerini desteklemiştir. Komite bir beyanında, "kara ve deniz kuvvetlerinin strateji veya taktiklerini asla soruşturmadığını ve bu konuların soruşturulmaması gerektiği yönündeki inancını halen koruduğunu" ortaya koymuştur. Komite ayrıca bu alanlara müdahale etmek isteyen yürütme yetkililerine karşı orduyu savunacağını da açıkça belirtmiştir. Ancak Komite bir yandan savaşın idaresi üzerinde askeri

kurumların denetimini savunurken, öte yandan da ülke savunması ve iktisadi seferberlik üzerindeki sivil denetimi olgusunu desteklemiştir. Komite'ye göre faaliyetleri "savunma programının askeri olmayan veçheleriyle" sınırlı olmuştur; bir başka deyişle "Kara ve Deniz Kuvvetlerinin ihtiyaçları olarak belirledikleri malzemelerin mümkün olan asgari sürede, asgari giderle ve sivil ekonomiyi mümkün olan en az düzeyde kesintiye uğratmak suretiyle üretilmesini sağlamaktan ibarettir."[10] Komite bu işleviyle ilgili olarak orduyu pek çok kez sert biçimde eleştirmekle kalmamış, Savaş Üretim Kurulu ve Savaş Seferberliği Dairesi'nin üst düzey komutanlarla girdikleri tartışmalarda bu kurumlarm yanında yeralmıştır.

ORDUNUN SAVAŞ DÖNEMİ YÖNETİMİYLE UYUMU

UYUMUN KÖKENLERİ. Amerikan kamu yönetiminin üst organlarında temel savaş stratejisine ilişkin olarak kayda değer bir uyum hüküm sürmüştür. Saha komutanları, daire şefleri ve benzeri düzeyde sınırlı sorumluluğa sahip yetkililer ilgi alanları ve görevleri gereği belirli gereksinimleri için mücadele vermişlerdir. Ancak tepede, birkaç istisna dışında, askerler ve devlet adamları, diplomatlar ve bakanlar, danışmanlar ve planlama kurmaylarının tümü, savaşı şaşırtıcı biçimde benzer bakış açılarından değerlendirmişlerdir. Sumner Welles'in 1943 yılında görevden alınması istisnası dışında (ki bu da savaş öncesine dayanan kişisel bir çekişmenin sonucudur), birinin görevden alınmasını veya bıkarak istifa etmesini gerektirecek ciddilikte kişisel veya siyasi nitelikli herhangi bir görüş ayrılığı, hassasiyet veya çatışma olmaması bu uyuma delalet etmiştir. Savaşın başlangıcında kimler varsa, savaşın sonun-

da da aynı isimler görevlerinin başında olmuşlardır. Önemli siyasi karar süreçlerinden dışlanan sivil liderler dahi bu uzlaşma alanına dahil olmuşlardır. Stimson ve Hull, siyasi karar alma süreci dışında kalsalar da, geliştirilen politikalara karşı söyleyebilecek pek bir şey bulamamışlardır. Hatta Stimson'un da belirttiği gibi, konumlarını çekilebilir kılan da sadece bu olgu olmuştur.[11] Stratejik politika karar alma süreci; sürekli örgütsel değişimler, ateşli kişisel çatışmalar ve dramatik istifa ve görevden almaların hüküm sürdüğü iktisadi seferberlik cephesiyle karşılaştırıldığında, tam bir tezat arzetmiş ve sadece ara sıra ortaya çıkan müttefikler arası görüş ayrılıklarıyla canlanarak, bunlar dışında oldukça mülayim ve sıkıcı bir yapı ortaya koymuştur.

Peki askerlerle devlet adamları arasındaki bu uyumun kaynakları neler olmuştur? Ulusal politikaya dair sivil ve askeri yaklaşımlar 1930'lu yıllar boyunca farklı kutuplarda yeralmıştır. Savaş sırasında oluşan birleşik cephe şu anlama gelmektedir: ya siyasi liderler konumlarını değiştirerek askeri görüşleri kabullenmişler, ya da komutanlar mesleki muhafazakarlıklarından kopup, Amerikan sivil hayatının hakim anlayışına biat etmişlerdir. Geniş kabul gören bir düşünce ekolüne göre bu olasılıklardan birincisi doğrudur. Bu ekolün mensupları üst düzey komutanları meseleleri sadece askeri açılardan ele almakla suçlamışlar ve askeri zaferin diğer tüm hedefler pahasına takip edilmesi gerektiği yönündeki Amerikan zihniyetinden bu komutanları sorumlu tutmuşlardır. Sözkonusu eleştirilerin sahipleri, Amerikalı karar alıcıların "askeri" tavırlarını, savaş dönemi İngiliz politikasının siyasi saik ve niteliği ile karşılaştırmışlardır.[12]

Bu düşünce ekolünün vardığı sonuçları kabul etmek

olanaksızdır. Sözkonusu ekole mensup eleştirmenler, Amerika'nın savaştaki en önemli amacının askeri zafer olduğunu söylerken, elbette ki haklıdırlar. Ancak bu amacın kökenlerini askeri düşünceye dayandırmakla hata yapmaktadırlar. "Kararları askerler aldıklarına göre, bu kararlara askeri bir bakış açısıyla varılmıştır" şeklinde yanlış bir varsayımla kanaat geliştirmişler, ayrıca askeri yaklaşımın içeriğine dair varsayımlarında da yanılmışlardır. Profesyonel asker zihniyeti askeri zafer değil, askeri güvenlik odaklıdır. Bizzat kayıtsız şartsız teslimiyet ve Balkanların bir harekat alanı olarak Batı Avrupa uğruna reddedilmesi gibi eleştiri sahiplerince en yoğun şekilde vurgulanan noktalar, yönetimdeki hemen hemen tüm siyasi liderlerin desteklediği ve Amerikan kamuoyunun hakim unsurlarının talep ettiği fiilen siyasi kararlar olarak ortaya çıkmışlardır. İngiliz ve Amerikan siyaseti arasındaki fark siyasi düşünce ile askeri düşünce arasındaki farktan değil, sadece her iki ülkenin sözkonusu dönemde toplumları ve devlet adamlarının tanımladığı şekliyle geliştirdikleri ulusal siyasi hedefleri arasındaki farktan kaynaklanmıştır. Şayet dönemin Amerikan politikaları pek akla yatkın değilse, bunun nedeni sözkonusu politikaların askeri düşüncenin ürünleri olmasında değil, daha ziyade ülkenin zayıf siyasi düşünce yapısını yansıtmasında aranmalıdır. Bu da uzun vadeli siyasi hedefleri uluslararası politikada toy bir ulus tarafından çizilen bir devlet için kabul edilebilir bir zayıflıktır. Politikamızın fazla "askeri" olduğu iddiası, beraberinde, şu argümanı da gündeme getirmektedir: şayet Dışişleri Bakanlığı karar alma sürecinde daha fazla söz hakkına sahip olabilseydi, geliştirilen siyaset de daha gerçekçi ve daha öngörülü olabilecekti. Aslında bunun tersi doğrudur. Bu dönemde Dışişleri Bakanlığı tam da sözkonusu eleştirilere hedef teşkil eden

düşünce tarzının merkezi olmuştur. Savaş öncesi askeri düşünce, Amerikan sivil düşüncesinin aksine, genelde hayallerden arınmış soğuk bir profesyonelliğin izlerini taşımıştır. Hatta ordu Amerika'da dış politika konusunda bu denli gerçekçi bir yaklaşıma sahip tek önemli kesimi oluşturmuştur. Şayet askerler savaşın idaresini üstlendikten sonra da askeri çerçevede düşünmeye devam edebilselerdi, eleştiri sahiplerinin hatalı şekilde "asker zihniyetinin" neticesi olarak isimlendirdikleri siyasi kararlardan pekala kaçınılabilirdi. Şayet komutanlar asker zihniyetinden vazgeçmeselerdi, ülkeyi, güç mücadelesinin kalıcılığı, savaş sonrası uyumun olanaksızlığı, uluslararası örgütlenmenin zayıflığı, Avrupa ve Asya'da güç dengesinin sürdürülmesinin arzu edilirliği ve bugünün müttefiklerinin büyük olasılıkla yarının düşmanları olacaklarına dair tarihi gerçeklik konusunda uyarabilirlerdi. Ancak komutanlar bunu yapmak yerine, güce erişir erişmez, mesleki muhafazakarlıklarını terk etmek ve hakim sivil bakış açısını benimsemek zorunda kalmışlardır. Siyaset geliştirme sürecinde Amerika'nın sorunu askeri düşüncenin haddinden fazla bir ağırlığa sahip olması değil, pek az ağırlık taşıması olmuştur. Buna da Amerikalıların, profesyonel askeri görevlilerine yönelik, yetkinliklerini aşan bir yetki ve sorumluluk üstlenmeleri yönündeki ısrarları yolaçmıştır. Suç orduda değil, bizzat Amerika'dadır. Şayet komutanlar düşünce tarzlarını sivil anlayış doğrultusunda uyumlaştırmış olmasalardı, savaş sırasında da aynı kuşkulu tavırlarla karşılaşırlar, tıpkı Churchill gibi hileli entrikalardan sorumlu tutulurlardı. Savaştan beş yıl sonra da, yine tıpkı Churchill gibi, öngörülü devlet adamları olarak methiyelerle karşılanırlardı. Ancak komutanlar 1942 yılında güne ait zafer ile müstakbel zafer arasında seçim yapabilecek rahatlığa sahip değillerdi.

Amerikan ve İngiliz savaş idare tarzları arasındaki gerçek fark, Amerikalı komutanların oldukça kapsamlı bir faaliyet alanında görev sürdürmeleri nedeniyle siyasi ağırlıklı bir anlayış benimsemek zorunda kalmaları, buna karşın İngiliz komutanların sınırlı faaliyet yelpazeleri sayesinde profesyonel askeri anlayışlarına bağlı kalabilmeleri olmuştur. Sherwood "Churchill'in [Roosevelt'e oranla] komutanları üzerinde daha geniş çaplı bir hakimiyet kurduğuna" dair Amerikan kamuoyundaki hakim görüşe dikkat çekmiş, Oramiral Leahy ise konu ile ilgili olarak hayli aydınlatıcı bir yorumunda şu saptamalarda bulunmuştur:

> İngiliz ordusunun kuvvet komutanlarıyla yakın irtibat halinde çalışırken, birçok kez İngiliz meslektaşlarımızın, savunma bakanlarının [Churchill] görüşlerini, sadece görevleri ve emre itaat gereği olarak, sadakatle desteklediklerini hissettik. Bizim açımızdan böylesi sıkıntı verici güç bir durum mevzu bahis değildi. Elbette ki görüş ayrılıkları oluyordu ama karşılıklı güven ve kuvvet komutanları ile Başkan arasındaki günlük temaslar sayesinde bu farklılıklar asla ciddi sorun yaratmadı.[13]

Savaşı askeri bir bakış açısından değerlendiren İngiliz kuvvet komutanları, savaşa siyasi bir bakış açısıyla yaklaşan hükümetlerinden farklılaşmışlardır. Ancak, tam anlamıyla askerliğin gerektirdiği şekilde mutabık olmadıkları hükümet kararlarını dahi desteklemişlerdir. Amerikalı kuvvet komutanları ise hükümet politikalarını desteklemişlerdir, zira savaşın siyasi idarecileri olarak bu politikaların geliştirilmesinde önemli rol oynamışlardır. Güce alıştıkları için de, görüşlerinin reddedildiği sınırlı sayıdaki vakada, yenilgilerini hazmetmekte zorlanmışlardır.[14] Amerikalı askeri yetkililer İngiliz kuvvet komutanlarının kısıtlı rollerini pek kıskanmasalar da, İngiliz sivil denetim

sisteminin üst düzey bir koordinasyon ve birlik sağladığını teslim etmek zorunda kalmışlardır. İngiliz ordusu hükümetiyle sürekli mutabakat içinde değilse de, en azından hükümetinin politikalarının daima bilincinde olabilmiştir. Ancak Amerika cephesinde ise kimin politikayı belirlediğine dair bir karmaşa hüküm sürmüş ve Amerikan ordusu kimi zamanlar İngiliz sistemindeki düzenli yetki dağılımının benimsenmesini çok arzu etmiştir. Bununla beraber, Amerikan örgütlenme yapısındaki kopukluk, Amerikan düşünce yapısındaki uyumun basit bir dolaylı sonucu olmuştur. Aslında aşırı uyumun varlığı, aşırı çatışmanın varlığı gibi, kötü örgütlenmenin bir işaretidir. Dışardan bakıldığında, Başkomutanın (Başkan) dört yıl süren büyük bir savaş boyunca profesyonel askeri danışmanlarının görüşlerini sadece iki kez reddettiği bir sistemde bir yanlışlık olduğu anlaşılabilir. Bu; taraflardan birinin işlevini ihmal ettiği ve diğerinin peşine takıldığı anlamına gelmektedir.

ULUSAL POLİTİKA: GÜÇ DENGESİ SİYASETİNDEN TAM ZAFER SİYASETİNE. 1930'lu yılların sonlarından itibaren üst düzey görevlere getirilen Amerikalı komutanların görüşleri, iki savaş arası yıllar boyunca Amerikan subay kadrosuna hakim olan muhafazakar bir profesyonel askeri etik anlayışının izlerini yansıtmıştır. Savaşın kaçınılmazlığına dair askeri etik inancına bağlı Amerikalı subaylar, 1939'un çok öncesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin eninde sonunda bir başka dünya savaşına dahil olacağına kanaat getirmişlerdir.[15] Dolayısıyla kuvvet komutanlıkları, sorunsuz geçen 1930'lar boyunca, silahlı kuvvetleri, ulusal güvenlik gereksinimleri ile asgari düzeyde örtüşen bir seviyeye çekecek muhtelif mahiyette bir dizi öneri gündeme getirmiştir. Yönetimin 1938 güzünden itibaren si-

lahlanmaya ilgisi artmaya başladıktan sonra da ordu, askeri güçte dengeli fakat o denli de etraflı bir artış yönündeki taleplerini sürdürmüştür. Bu gelişmelere paralel olarak, sivil-asker uyumunun sağlandığı savaş yıllarının öncesinde, 1940 ve 1941 yıllarında, ordunun görüşleri ile hakim sivil görüşleri arasında yönetim düzeyinde bir fikir ayrılığı mevcut olmuştur. Daha iyi hazırlanmak maksadıyla kaçınılmaz çatışmayı geciktirmeye çalışan silahlı kuvvetler, sürekli olarak, Eksen güçleri açısından savaş için mazeret oluşturabilecek herhangi bir eylemden kaçınılmasını ve tedbirli davranılmasını tavsiye etmiştir. Öte yandan Hopkins, Stimson, Knox, Ickes ve Morgenthau ise daha faal ve savaşa dönük politikalar lehinde tercih kullanmışlardır. Bu arada Başkan ve Bakan Hull bu iki görüş arasında gidip gelmişler, Başkan daha ziyade sivil grubun görüşlerine eğilim gösterirken, Hull ise genelde askeri düşünce ekolünün vardığı sonuçları paylaşmıştır. Silahlı kuvvetler, Alman Genelkurmayı'nın 1930'lu yıllardaki endişelerini hatırlatır bir biçimde, iki cepheli bir savaşın Amerika Birleşik Devletleri açısından yarattığı tehlikelerin altını çizmiştir. Ordu, bu doğrultuda, 1940 ve 1941 boyunca Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'daki savaşa dahil olma iradesini doğrudan veya dolaylı olarak gösteren her türlü eyleme sürekli karşı çıkmış, bu bağlamda ihraç ambargosu ve Amerikan donanma birimlerinin Singapur'u ziyareti gibi Japonya'yı tahrik edebilecek kararlara itiraz etmiştir. Uzak Doğu'daki gerilimin 1941 güzünde tırmanmasıyla birlikte üst düzey komutanlar Japonya ile bir anlaşma arayışına geçilmesi ve "askeri çatışmaya zemin hazırlayacak" politikalardan kaçınılması konusunda uyarılarda bulunmuşlardır. Ancak bu uyarılar ülkenin sivil lider kadroları tarafından gözardı edilmiş ve de Amerikan hükümetinin

Kasım ayının sonlarına doğru aldığı ve çatışmanın zeminini hazırlayan kararlar askerlere neredeyse hiç danışılmadan ve kati biçimde askerlerin onayı alınmaksızın geliştirilmiştir.[16]

Askerler sadece askeri güç yapılandırılması ve diplomatik sükunetin korunması yönündeki uyarılarıyla değil, bir bütün olarak uluslararası konjonktüre yaklaşımlarında da profesyonel askeri etike bağlılıklarını sürdürmüşlerdir. Bu döneme ait askeri görüşlere dair muhtemelen en kapsamlı iki evrak, 1941 yılında İngiliz-Amerikan kurmay görüşmeleri için Amerikan tutumuyla ilgili olarak hazırlanan belge ile 11 Eylül 1941 tarihli "Amerika Birleşik Devletleri Genel Üretim Gereksinimlerine Dair Müşterek Kurul Tahminleri" raporudur. Askeri planlamacılar bu evrakların ilkinde "Amerikan ulusunun geleceğinin İngilizlerin idaresine emanet edilmemesi" ve Amerikan planlamasının ülkenin daimi hedef ve çıkarlarına ilişkin bilinçle belirlenmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir. Planlamacılara göre İngilizler savaş sonrası dönemle ilgili olarak akıllarının bir köşesinde daima kendi "ticari ve askeri çıkarlarını" tutmuşlardır. Dolayısıyla, "bizim de kendi nihai çıkarlarımızı korumamız" gerektiği açıktır.[17] Askerlerin bu konulara dair yaklaşımı dokuz ay sonra Marshall ve Stark'ın imzasıyla sunulan Müşterek Kurul Tahmini raporuyla daha da geliştirilmiştir. Tahmin Raporu, hem mevcut Amerikan stratejisinin belirli icapları hakkındaki yorumları, hem de Eksen güçlerinin strateji ve kapasitelerine dair tahlillerinde soğukkanlı, gerçekçi ve profesyonel bir yaklaşım ortaya koymuştur. Langer ve Gleason'un ifadesiyle bu belge "mesnetsiz umut veya hayallerden yoksun" bir belgedir. Rapor, "Amerika Birleşik Devletleri'nin en önemli ulusal hedefleri"ni şöyle tanımlamıştır:

... Amerika Birleşik Devletleri ve Batı yarımküresinin diğer kısmının toprak bütünlüğü ile iktisadi ve ideolojik bütünlüğünün sürdürülmesi; Britanya İmparatorluğu'nun çözülmesinin engellenmesi; Japonya'nın hükümranlığı altındaki toprakları daha da genişletmesinin engellenmesi; Avrupa ve Asya'da bölgesel istikrarı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin gelecekteki güvenliğini teminat altına alabilecek güç dengesi sistemleri oluşturulması ve mümkün olduğu ölçüde iktisadi ve bireysel özgürlüklere açık rejimlerin kurulması.[18]

Belge, bu denli yakın bir dönemde dahi üst düzey komutanların ulusal politikaya muhafazakar bir gerçekçilikle yaklaştıklarını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin uzun vadeli hedefleri Almanya'nın mağlup edilmesi değil, Avrupa ve Asya'da güç dengesi oluşturulması olarak beyan edilmiştir. Eksen güçlerine karşı zafer kazanılması bu hedefe hizmet ettiği ölçüde arzu edilir bulunmuştur. Bu gizli askeri belgede beyan edilen Amerikan hedefleri, sunuluşundan bir ay önce Başkan tarafından Atlantik Bildirisi'nde (Atlantic Charter) kamuoyuna ilan edilen idealist ve içeriği müphem hedeflerle açık bir tezat oluşturmuştur. Ancak Müşterek Kurul'un ulusal hedeflere dair bir tanımlama geliştirmesi olgusu dahi, tek başına, askerlerin Başkan tarafından belirlenen hedeflere uzun süre bağlı kalamadıklarının bir işaretidir. Tahmin Raporu, Başkan'ın askeri üretim gereksinimleri hakkında bir belge sunulması talebi üzerine hazırlanmıştır. Askerler bu gereksinimleri ortaya koyabilmek için genel ulusal politika hakkında bilgi edinme ihtiyacı duymuşlardır. Fakat 1941 yazında mevcut bulunan politikalar, Orgeneral Gerow'un ifadesiyle "aşağı yukarı müphem" politikalardır. Dolayısıyla, askeri kurmay kadrosu ulusal politikaya dair bir tanımlamayı kendisi hazırlamak zorunda kalmıştır. Askerler, bu ilk dö-

nemlerde, sözkonusu tanımlamayı askeri etik ruhuna bağlı kalarak hazırlayabilmiştir. Ancak zamanla bu olanaksızlaşmış ve askeri planlamacıların düşünce tarzı Müşterek Kurul Tahmin Raporu'nun örneklediği yapıdan uzaklaşarak, Atlantik Bildirisi'nin örneklediği yapıya doğru bir dönüşüm yaşamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin savaş sırasında gerçekte izlediği dış politika, savaş öncesi askeri düşünce ile açık bir tezat arzetmiştir. Ülkenin savaş dönemi dış politikasının en önemli unsurları neredeyse tamamen sivil kaynaklardan beslenmiştir. Bu kilit unsurlar şunlardır: (1) diğer tüm unsurların gözardı edilmesi pahasına Eksen güçlerinin mağlup edilmesi üzerinde yoğunlaşılması; (2) savaş sonrası düzenlemelere dair siyasi kararların savaşın sona erişine değin ertelenmesi; (3) Büyük Eksen güçlerinin kayıtsız şartsız teslim olmaları şartı getirilmesi; (4) Almanya'nın mağlubiyetine, Japonya'nın mağlubiyetine oranla, öncelik verilmesi.

Başkan, savaşın ilk yıllarında, tüm askeri planlama faaliyetlerinin, siyasi hedefin en verimli ölçülerde askeri zafere ulaşılması olduğu varsayımına dayandırılması yönünde bir irade çerçevesi ortaya koymuştur. Stimson'un ifadesiyle "savaşın tek önemli hedefi zafer, herhangi bir savaş politikası açısından en uygun test ise zafere ulaşılmasına katkı yapıp yapmadığının sorgulanması" olmuştur.[19] Bu zafer vurgusunun kökenleri, uluslararası ilişkilerde doğal bir uyumun mevcudiyetini varsayan Amerikan yaklaşımına dayanmıştır. Sözkonusu yaklaşıma göre, bu uyumun kesintiye uğramasına yolaçan başlı başına bir kötülük unsurudur ve dolayısıyla bu unsurun devre dışı bırakılması çatışmaların tırmanmasını önleyecektir. Amerikalılar, bu yaklaşım doğrultusunda, Churchill'in Balkanlar üzerinden

saldırı yönündeki taleplerini reddetmişler ve savaşın son haftalarında Batı ordularının toprak ve başkent işgallerinden ziyade Alman silahlı kuvvetlerinin ortadan kaldırılması üzerinde yoğunlaşmalarında ısrarcı olmuşlardır. Müttefiklerimizle beraber savaş sonrası hedefleri ele almama veya tartışmama arzusu bu yaklaşımın doğal bir parçası olmuştur. Hull ve Başkan, İngiliz ve Rusların büyük güçleri savaş sonrası düzenlemelerle ilgili taahhütlere sokma yönündeki gayretlerine ısrarla direnmişlerdir. Kayıtsız şartsız teslimiyet hedefi, lafzı itibariyle Roosevelt'in kişisel bir tasarımı olmakla birlikte özünde Amerikan politikası ve düşüncesinin esaslarından kaynaklanmıştır. Bu hedef, formüle edilmesi öncesinde askeri danışmanlarla tartışılmaksızın, bizzat Başkan tarafından belirlenmiştir. En nihayet, "önce Almanya" politikası sivil ve askeri köklere dayanmıştır. Askeri açıdan, Amerikan güvenliğine yönelik en önemli tehdidin bertaraf edilmesi elbette ki arzu edilir bulunmuştur. Ancak, bu mülahazadan daha önemlisi, Amerika'nın savaşa dahil olması öncesindeki iki yıl boyunca, politikamız, öncelikle İngiltere'nin desteklenmesi, aynı anda da Pasifik'te müdafi bir tutum benimsemek suretiyle Japonya'nın kontrol altında tutulması üzerine oturtulmuştur.[20]

Askerler savaş sırasında yetki ve nüfuz elde ettikçe, giderek savaş öncesi tutumlarını terketmişler ve sivil düşüncenin varsayımları ile değerlerini benimsemişlerdir. Bu dönüşümün somut izlerine, kuvvet komutanlarının fikirlerini Başkan'm fikirleriyle uyumlaştırma çabalarında rastlamak mümkündür. Kara Kuvvetleri Komutanı Marshall'ın bu dönüşümü pek erken tecrübe ettiği görülmüştür. Marshall, Franklin D. Roosevelt'e stratejik brifingler vermeye başladığı Nisan 1941'de dahi, astlarına, Kara Kuvvet-

leri planlamacılarının "Başkan'ı askeri görüşler kadar kamuoyuna hakim görüşlerin de yönlendirdiğini" kabullenmeleri gerektiğini hatırlatmıştır.[21] Aslında, Kara ve Deniz Kuvvetleri'ndeki üst düzey komutanların bulundukları görevlere atanmalarının sebebi kısmen, "genel durumun tamamen askeri olduğu kadar siyasi veçhelerini de gözönünde bulundurmalarını sağlayacak bir devlet adamlığı anlayışıyla" hareket etmeleri olmuştur.[22] Ordunun bu mülayim tutumu kısmen Başkan ile kurulan günlük irtibatın ve Başkan'ın takdire şayan ikna kabiliyetinin bir sonucu olmuştur. Ancak bundan daha da önemlisi, kuvvet komutanları savaşın idaresi sürecinde Başkan'la eş-kimliğe büründükçe, benzer sorumluluk anlayışları ve benzer yaklaşımlar doğal olarak benzer siyasetler ortaya çıkarmıştır. JCS'nin Tarih Bölümünde görevli Yüzbaşı T.B. Kittredge'in de belirttiği gibi:

> Başkan'ın onlardan [kuvvet komutanlarından] gelen tavsiyeleri resmen reddettiği vaka sayısının bir hayli az olduğu doğrudur, ancak bunun nedeni sadece, Leahy, Marshall, King ve Arnold'ın Başkan ile yaptıkları gayriresmi sohbetler neticesinde, Başkan'ın ne düşündüğü hakkında önceden bir fikir geliştirmiş olmalarıdır. Şüphesiz ki, kuvvet komutanları, kabul edilmeyeceğini bildikleri resmi tavsiyeler sunup reddedilmeyi göze almaktansa, çoğu kez Başkan'ın tavsiyelerini kendi yorumları çerçevesinde kabullenmeyi daha makul bulmuşlardır.[23]

Başkan'ın görüşleri, bu hassas süreç dahilinde, yavaş yavaş üst düzey askeri kadroların düşünce tarzına kazınmıştır. Komutanların en kolay benimseyebildiği sivil hedef, güç dengesi yoluyla sürekli bir askeri güvenlik oluşturulması gayesinin yerini tam zafer gayesinin alması olmuştur. Örneğin Marshall, 1943 ve 1944 yıllarına gelindiğinde,

evvelce öne sürdüğü görüşleri bir kenara bırakmış, bu görüşler yerine askeri zaferin temel gaye olduğu ve askeri stratejinin gerekliliklerinin ulusal politikayı belirleyici bir unsur teşkil ettiği konusunda Stimson ile mutabık kalmıştır.[24] Cordell Hull'un savaşa dair temel kararların alınma süreci ile pek ilgisi olmamışsa da, güç dengesi kavramını reddetmesi nihayetinde JCS'de onaylanmıştır. Ağustos 1943'deki Quebec Konferansı'nın başlaması öncesinde, kuvvet komutanları, Almanya'yı Avrupa'da safdışı bırakmanın Rusya'nın bölgede hakim konuma gelmesi sonucunu yaratacağını kabul etmişlerdir. Komutanlara göre Amerika'nın buna reaksiyonunun, İngiltere'nin Rusya ile Akdeniz bölgesinde bir denge oluşturması yönündeki zayıf gayretlerini desteklemek değil, Rusya'ya "her türlü desteği" sağlayarak, Rusların dostluğunu kazanmak için "her türlü çabayı" sarfetmek olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu gerçekten de, iki yıl öncesinin soğuk gerçekçiliği ile hiç bağdaşmayan bir tutum olarak ortaya çıkmıştır. Kuvvet komutanları, müteakiben, Mayıs 1944'te Büyük Üçlü arasındaki uyuma dair yeni görüşlerinin tekrar altını çizmişlerdir: "savaş sonrası düzenlemelere dair ulusal politikamız . . . üç büyük güç arasındaki dostluğu pekiştirme arayışında olmalı ve müstakbel dünya savaşlarının engellenmesi için düzenlemelerin geliştirilebileceği umuduyla her konuda uzun süreli bir barış dönemini teminat altına alacak şartları oluşturabilmelidir."[25] Rusya ile anlaşmaya varılması üzerindeki bu ısrar, kısmen, askerlerin Rusya'nın Uzak Doğu'daki çatışmalara verdiği desteğe dair endişelerini yansıtmıştır. Ancak sözkonusu ısrarın içeriği ve bağlamı, aynı zamanda, askerlerin siyasi tutumlarında savaş öncesine oranla bir değişikliğe işaret etmiştir. Kuvvet komutanları benzer şekilde savaş sonrası düzenlemelere ait

tartışmaların çatışmaların sonuna değin ertelenmesi politikasını da desteklemişlerdir. Oramiral Leahy'nin ifadesiyle Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa siyaseti dışında kalması ve politikalarını "savaş sırasında yapılan en derinlikli siyasi düzenlemelerden biri" olarak tanımlanan Atlantik Bildirisi'ne dayandırması gerektiği düşünülmüştür.[26] Amerikan üst komuta kadrosu elbette ki düşünce tarzlarında askeri yaklaşımın ağırlığını tamamen yitirmemişlerdir. Komutanların hepsi değilse bile en azından bir bölümü, Japonya'nın mağlup edilmesi için gerekli olan zaman ve gayrete dair karamsar görüşler ileri sürmüşler, bu tutum da normal bir askeri muhafazakarlığı yansıtmıştır. Komutanların, Amerika Birleşik Devletleri'nin Japon mandası altındaki adaların tam mülkiyetini ele geçirmesi yönündeki arzuları da askeri yaklaşımın, ordu ile hükümetteki sivil teşkilatlar arasında sert anlaşmazlıklara yolaçan benzer bir tipik örneğini teşkil etmiştir. Ancak önemli politika konularında genel olarak kuvvet komutanlarının görüşleri ile sivil devlet adamları ve Amerikan kamuoyu görüşleri arasında hiçbir fark bulunmamıştır.

Bu dönüşümün gerçekleştirilmesi için ordu üzerinde kurulan baskı elbette ki düzey ve tavır açısından çeşitliliğe sahip olmuştur. Herhangi bir sınır çizmek hayli zor hatta olanaksız olsa dahi, politizasyonun üst kademeler ve sivillerin talepleri ile görüşlerine maruz kalmalarına yolaçacak görevlere atanmış subaylar için geçerli olduğu söylenebilir. Daha alt düzeylerde ise, mesleki etik bütünlüğünü aşağı yukarı tam olarak korumuştur. Savaş boyunca, silahlı kuvvetlerin mesleki yayınlarında düşük rütbeli subaylar tarafından, savaş sonrası dünya ile savaşım sonrası dünya arasındaki farka dikkat çekilmiştir. Bu yayınlarda, savaş sonrasına dair hedeflerin çatışmaların sona ermesi önce-

sinde belirlenmesinin, zafer sonrası zinde kuvvetlerin sürekli hazır tutulmasının ve politikanın dünya çapında bir güç dengesi oluşturabilecek şekilde yönlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.[27] "Balkanlar mı, Batı Avrupa mı" tartışması sırasında, Marshall'ın komuta merkezi olarak hizmet veren Kara Kuvvetleri Komutanlığı Harekat Dairesi genelde hakim konumdaki geleneksel siyasetten yana tavır koymuştur. Ancak düşük rütbeli kurmay kadrolarında ise en azından bazı şüphelerin ortaya konduğu görülmüştür. Savaş Bakanlığı G-2 (Askeri İstihbarat) Dairesi tarafından hazırlanan bir kurmay raporunda, Rusya'nın Balkanlar'da kuracağı hakimiyetin arzettiği siyasi tehlikeler konusunda uyarılarda bulunulmuştur. Fakat bu uyarı tam da kuvvet komutanlarının Avrupa'da Rusya ağırlığı fikrine boyun eğdikleri bir sırada gündeme gelmiştir. Dolayısıyla, Hanson Baldwin'in ifadesiyle, sözkonusu raporu hazırlayanların "kulakları çekilmiş ve üstleri onlara şunu kesin bir dille belirtmişlerdir: 'Rusya'nın Balkanlar'da hiçbir siyasi emeli yoktur; orada olmalarının sebepleri sadece askeri niteliklidir.' "[28]

YÖNETİMİN ROLÜ: SİVİL DENETİMİNDEN ASKERLERİN HAKİMİYETİNE. Askeri düşüncenin değişen tabiatı komutanların sivil denetime karşı tutumlarında da görülebilir. Amerikan ordusu otuzlu yıllar boyunca bu kavrama tam bir bağlılıkla inanmıştır. Bu inanç savaşın hemen öncesindeki yıllarda da, savaşın ilk yıllarında da devam etmiştir. Kara Kuvvetleri Savaş Planları Dairesi *(War Plans Division-* WPD), Temmuz 1940'da ulusal politikanın "ne" olduğunun belirlenmesi işlevinin sivil yetkililere, bu politikayı desteklemek için gerekli olan askeri hamlelerin "nasıl" yapılacağına dair karar alma sorumluluğunun ise orduya ait

olduğunu yinelemiştir.[29] Üst düzey askeri komutanlar savaşın ilk dönemlerinde, astları konumundaki planlama kurmayları ise daha uzun bir süre boyunca, İngiliz anlayışı çerçevesinde etkin bir bakanlık yapısı içinde kadrolaşmış bir sivil-asker savaş kabinesi oluşturulması fikrini savunmuşlardır. Bu, elbette ki, aslen askerlerin yirmili ve otuzlu yıllar boyunca gündeme getirdikleri sivil kılavuzluğu sağlayacak güçlü bir ulusal politika organı oluşturulması yönündeki taleplerinin basit bir tekrarından ibaret olmuştur.

Askerlerin sivil denetime yönelik tutumu, savaş sırasında, tamamen değişmiştir. Ordunun 1944 ve 1945 yıllarında geliştirdiği savaş sonrası kurumsal örgütlenme planları, askerlerin kamu idaresindeki rolüne dair yeni bir kavramsallaştırmayı yansıtmıştır. 1930'ların adeta silik ve uysal adamları gitmiş, yerlerini muzaffer Amerikan ordularının mağrur ve güçlü komutanları almıştır. Sivil denetim artık gelecekte pek bir yeri bulunmayan geçmişin bir izi olarak görülmüştür. Oramiral Leahy 1945 yılında gayet açık ve dürüst bir şekilde "JCS bünyesindeki kuvvet komutanları günümüzde hiçbir sivil denetime tabi değillerdir," demiştir. Kuvvet Komutanları da bu durumu sürdürmek niyetinde olduklarını göstermişlerdir. Yine Oramiral Leahy'nin sözlerine atfen: "Bir noktada hepimiz mutabıktık. JCS'nin *sadece Başkan'a karşı sorumlu* daimi bir organ olması ve Başkan'a ulusal savunma bütçesi üzerinde danışmanlık hizmeti vermesi gerektiğine inamyorduk."[30] Oramiral King Başkan ile doğrudan temaslarına resmi ve daimi bir statü kazandırmaya çalışmıştır.[31] Kara Kuvvetleri hazırladığı McNarney planı ile savaş dönemi JCS sistemini resmen savaş sonrası döneme taşımayı önermiştir. Bu planda, askeri strateji, kuvvetlerin yapılanması, savaş

planları, askeri bütçenin hacmi, fonların kuvvet komutanlıklarına tahsisi ve diğer önemli tüm siyasi meselelerde doğrudan Başkan'a bağlı çalışacak bir Birleşik Devletler Müşterek Kuvvetler Komutanlığı oluşturulması öngörülmüştür. Plan ayrıca sivil bir Silahlı Kuvvetler Bakanlığı kurulması, ancak bu kurumun başındaki bakanın da Stimson'a benzer bir şekilde kati olarak dışarıda tutulması önerisi getirmiştir. Bir başka deyişle, sözkonusu bakanın Başkan'a "siyasi ve idari meselelerde" danışmanlık hizmeti vermesi, ancak askeri bütçenin geliştirilmesi sürecine katılmaması öngörülmüştür. Öncelikli sorumluluğu olarak "ekonomik yapıları ve gelişimi" yönlendirmesi düşünülmüştür.[32]

Kara Kuvvetleri'nin üst düzey komutanları, McNarney Plam'nın sağlam bir muhalefetle karşılaşması üzerine, ertesi yıl Collins Planı adıyla gözden geçirilmiş ikinci bir plan gündeme getirmişlerdir. Ancak bu ikinci plan da, McNarney Planı gibi, Kuvvet Komutanları'nın savaş sırasındaki işlevlerini, savaş sonrasında da sürdürmelerini öngörmüştür. Collins Plam'na göre, Kuvvet Komutanları, örgüt şemalarında, Silahlı Kuvvetler Bakam'mn altında konumlandırılmış olsalar da, Başkan ile doğrudan temaslarını sürdürebilecekler ve "askeri politika, strateji ve bütçe gereksinimleri" üzerinde tam yetkiye sahip olacaklardır. Komutanların bütçe üzerindeki önerileri, Başkan'a, Bakan eliyle gönderilecek ancak Bakan'ın bu öneriler üzerinde değişiklik yapma yetkisi bulunmayacaktır. Kuvvet komutanlarının onayından geçen diğer bir planda ise, Başkan'a Kurmay Başkanlığı hizmeti verecek ve merkezi olarak yapılandırılmış Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanlığı'nın liderliğini üstlenecek bir Silahlı Kuvvetler Komutanlığı makamı oluşturulması öngörülmüştür. Planda,

Kuvvet Komutanları'nın sivil Bakan altında konumlandırılması, ancak komutanların strateji ve harekatlara dair meselelerde doğrudan Başkan'a bağlı çalışması önerilmiştir. Plana göre Bakan, Başkan'a, askeri meselelerin siyasi, iktisadi ve sınai veçheleri üzerinde danışmanlık hizmeti verecek, idari konularda sorumlu olacak ve askeri bütçenin oluşturulmasında kuvvet komutanlarıyla beraber çalışacaktır.[33]

1941 öncesi askeri örgütlenme önerilerinde tekrar tekrar işlenen unsurlardan biri, ordu için amir siyaset rehberliği yapacak bir ulusal savunma konseyi kurulması olmuştur. Oramiral Leahy'nin 1944 ve 1945'te dile getirdiği fikirler ile Kara Kuvvetleri tarafından hazırlanan iki plan ve JCS planının çarpıcı özelliği ise kuvvet komutanlıkları ile Dışişleri Bakanlığı arasındaki siyasi-askeri koordinasyonu düzenleyen herhangi bir hükmün bulunmayışı olmuştur. Dışişleri Bakanlığı'nın savaş sırasındaki seyirci rolü ve JCS'nin ulusal politikanın belirlenmesinde üstlendiği kilit rol, bu tür düzenlemeleri arka plana itmiştir. Geleneksel askeri düşünceden bu denli keskin bir kopuş yaşanması neticesinde, 1947 yılında kurulan Ulusal Güvenlik Konseyi, kökleri 1890'lara dayanan asker anlayışı üzerine oturtulmamıştır. Konsey, kurumsal kaynağını, bu köklü anlayış yerine, Ferdinand Eberstadt'ın 1945 yılında Donanma Bakanı Forrestal için hazırladığı planda bulmuştur. Eberstadt'ın taslak planı ise böylesi bir organın oluşturulmasına sıcak bakan savaş öncesi donanma geleneğinden değil, Britanya İmparatorluk Savunma Komisyonu deneyiminden ilham almıştır. Eberstadt planı, asker kökenli planlara oranla, sivil denetime dair daha etkin düzenlemeler getirmişse de, Savunma Bakanlığı oluşturulmasıyla ilgili herhangi bir düzenlemeye sahip olmamasıyla önemli bir

zayıflık taşımıştır. Bu nedenle, kuvvet komutanları strateji ve askeri bütçe konularında doğrudan Başkan'a bağlı olarak çalışmaları sürecinde, dengeleyici nitelikte merkezi bir sivil bakanlık teşkilatlanmasının eksikliğinden dolayı, boşlukta kalmışlardır.[34]

İKTİSADİ SEFERBERLİKTE SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ

İktisadi seferberlik çerçevesindeki sivil-asker ilişkilerinin ayrıştırıcı veçhesi, ilgili tüm çıkar çevrelerinin ergeç bir şekilde örgütsel bir ifade kazanmış olmalarıdır. 1943 yılının ortalarına gelindiğinde, askeri teşkilatların taleplerinin diğer teşkilatların talepleri ile Başkan'm tam desteğini almış Savaş Seferberliği Dairesi'nin hakemliğinde koordine edildiği ve böylelikle bu alanda kaba hatlara sahip ancak etkin bir sivil-asker ilişkileri dengesinin sağlandığı görülmüştür. Bu nedenle siviller gibi askerler de kendilerine özgü çıkar ve gereksinimleri ifade etmede özgür bırakılmışlardır. Başkentte karşı karşıya gelen taleplerin çeşitliliği, sözkonusu çıkar mücadelesinin tarihçesinde görülebilir. Savaş sonrasında yayınlanan iktisadi seferberliğe dair hatıratların her biri, önemli olaylara dair yorumlarında genel olarak pek farklılaşmayan büyük stratejiye ilişkin hatırat ve anlatıların aksine, mücadelenin taraflarından birinin farklı ve sınırlı bakış açısını yansıtma eğiliminde olmuştur.[35]

İktisadi seferberlik alanındaki ilk teşkilat, Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin bağlı bulunduğu bakanlıkların bakan yardımcılarından oluşan Kara ve Deniz Kuvvetleri Mühimmat Kurulu (*Army and Navy Munitions Board*-ANMB) olmuştur. Bu teşkilat tarafından hazırlanan Sınai Seferberlik Planı'nın 1939 versiyonu askerlerin seferberlik

öncesi dönemde iktisadi seferberliğe dair düşüncelerini yansıtan nihai belge niteliğindedir. Belge, askerlerin dış politika-strateji alanında arzuladıklarına benzer bir örgütsel yapılanma önerisi getirmiştir. Bir başka deyişle, askerler, bu planla, iktisadi seferberlik alanında da silahlı kuvvetlerin kısıtlı bir role sahip olmasını ve etkin bir sivil denetim mekanizması oluşturulmasını öngörmüşlerdir. Plandaki kilit teşkilat, kalifiye sivillerin istihdam edildiği ve savaşın sürdürülmesi için gerekli tüm iktisadi tedbirleri Başkan adına belirleyip uygulamaktan sorumlu tutulan Savaş Kaynakları İdaresi (*War Resources Administration*-WRA) olmuştur. Farklı sivil teşkilatlar savaş dönemi maliyesi, ticareti, istihdamı ve fiyat politikası gibi özel sorunlarla ilgilenmekle birlikte bu teşkilatların hepsi WRA'ya bağlanmıştır. Savaş araç-gereçlerinin asli tedariki ise kuvvet komutanlıklarının yetkisinde bırakılmıştır.[36] Dolayısıyla sivillerle askerler arasında mantıklı bir yetki dağılımı oluşturulmuş ve Sınai Seferberlik Planı 1940 yılında gözardı edilmesine rağmen, 1943 yılında belirlenen örgütlenme sistemi bu planda önerilenden pek de farklı olmamıştır.

Planda ANMB'nin WRA'ya kuruluş sürecinde yardımda bulunması, daha sonra da lağvedilmesi öngörülmüştür. Gerçekte ise Kurul'un kariyeri planda öngörülenden biraz daha karmaşık olmuştur. Bunun öncelikli nedeni iktisadi seferberliğin üç yıla yayılması, diğer bir nedeni de bu dönemde Sınai Seferberlik Planı'nda oluşturulması önerilen etkin, merkezi bir sivil teşkilatın kurulmaması olmuştur. Bunun neticesinde seferberliğin sivil boyutu Ulusal Savunma Danışma Kurulu, Üretim İdaresi Dairesi, Malzeme Öncelikleri ve Tahsisat Kurulu gibi kısa ömürlü bir dizi teşkilat çerçevesinde gelişmiş, ANMB ise bilhassa öncelik-

lerle ilgili olarak, düşünülen içeriğinden daha geniş bir yetki birikimi sağlamıştır. Kurul, başkanlığına 1941 yılı sonunda Ferdinand Eberstadt'ın atanmasıyla birlikte daha da güçlenmiştir. Ancak Başkan Ocak 1942'de Donald Nelson başkanlığındaki Savaş Üretim Kurulu'nu (*War Production Board*- WPB) kurdurtmuş ve 1939 yılından beri Müşterek Kurul gibi doğrudan Başkan'a bağlı olarak çalışan ANMB'nin, WPB'ye bağlanması talimatım vermiştir. Bundan bir ay sonra da Orgeneral Somervell'e bağlı Kara Kuvvetleri Malzeme Hizmetleri kurulmuş, Kara Kuvvetleri'nin tüm tedarik faaliyetlerinin bu teşkilatın çatısı altında toplanması ve teşkilatın seferberliğe ilişkin meselelerde Kara Kuvvetleri görüşlerini ortaya koyan ana organ olması kararı alınmıştır. ANMB böylelikle iki yönden sıkıştırılmıştır. Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin tedarikle ilgili daireleri taleplerini doğrudan WPB'ye iletmeyi tercih etmiş, Savaş Üretim Kurulu ise öncelikler sisteminin çöküşü sonrasında geliştirilen Üretim Gereksinimleri Planı ile Kontrollü Malzemeler Planı'mn idaresini ele almıştır. Hatta Eberstadt 1942 sonrasında WPB'ye geçerek Kontrollü Malzemeler Plani'nı yürürlüğe koymuştur. ANMB, bu hamle neticesinde daha önemsiz bir teşkilat statüsüne düşmüştür.[37]

ANMB'nin statüsünde düşüş kaydedilmesi sonrasında, seferberlik cephesiyle ilgili sivil-asker ilişkilerinin kilit unsurunu, Savaş Üretim Kurulu ile Kara Kuvvetleri Hizmet Birimi ve Deniz Kuvvetleri Tedarik ve Malzeme Ofisi gibi askeri tedarik teşkilatları arasındaki ilişkiler oluşturmuştur. Ordunun bu alandaki rolü böylelikle açık hale gelmiş ve daha netleşmiştir. Askerler ihtiyaç duydukları savaş malzemelerini temin etmekle görevlendirilmişler ve sabit fikirli bir bağlılıkla bu amacın peşinden gitmişlerdir.

Sadece ve sadece askeri gereksinimlerle ilgilenmişlerdir. Ekonomideki diğer çıkar gruplarının gereksinimlerinin belirlenmesi işi "başkası"nın sorumluluğuna geçmiştir. Ama asıl sorun bu "başkası"nın kimliğinin tanımlanmasında yaşanmıştır. Başkan'ın, WPB örgütlenmesinin oluşturulmasıyla ilgili talimatında, Kurul Başkam'na sınai seferberlik faaliyetleriyle ilgili olarak geniş ancak bir o kadar da muğlak yetkiler tanınmıştır. Üretim İdaresi Dairesi ile Malzeme Öncelikleri ve Tahsisat Kurulu lağvedilmiş ve bu birimlerin yetkileri, diğer yetkilerle birlikte WPB'ye tahsis edilmiştir. WPB Başkanı'nın, "savaş tedarik ve üretim programı üzerinde genel bir idare yetkisine sahip olması" ve "Federal düzeydeki bakanlık, kurum ve teşkilatların savaş tedarik ve üretimine ilişkin politika, plan, yöntem ve metotlarını belirlemesi" kararlaştırılmıştır.[38] Bu talimatın en açık niyeti, WPB'yi ve kurumun başkanmı, savaş seferberlik programının nihai düzenleyicilerine dönüştürmek olmuştur. Ancak Nelson göreve gelir gelmez, kilit işlevlerini başka teşkilatlara aktarmaya başlamıştır. Ayrıca, 1942 yılında sivil ve askerlerin çatışan talepleri arasında hakemlik müessesinden ziyade, sivillerin iktisadi taleplerini temsil edecek bir teşkilata ihtiyaç duyulması olgusu, Nelson'un yetkilerine daha fazla zarar vermiştir. Sivillerin iktisadi taleplerini dile getirecek bir teşkilatlanma gereksinimi, yeni bir gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. 1942 baharına kadar WPB bünyesindeki sivil tedarik birimi ile seleflerinin öncelikli amacı, üretimin, savaş gereksinimlerime göre dönüştürülmesi sürecini hızlandırmak olmuştur. Ancak şartlar sıkıştırmaya başlayıp, askeri gereksinimlere dair beyanlar giderek artınca, birisinin de çıkıp sivillere dair öncelikli gereksinimleri müdafaa etmesi gerektiği belirgin hale gelmiştir. WBP ise zayıf idari stratejisi netice-

sinde, ne sivil tedarik birimlerini genişletmiş, ne de böylesi bir örgütlenmeyi farklı bir teşkilat olarak kurumlaştırmıştır. Dolayısıyla da bizzat WPB sivil gereksinimlerin en önemli sözcüsü haline gelmiştir. Bir hakem olmaktan ziyade, kıt kaynaklara yönelik mücadelenin talep sahibi taraflarından biri olarak algılanılmıştır. WPB Başkanı'nm emir ve talimatları kulak arkası edilmeye ve talepler giderek daha sıklıkla doğrudan Başkan'a iletilmeye başlamıştır. Nelson'a bağlı kadrolar, ordunun tüm ekonomiyi ele geçirmeye heveslendiğine inanırken, askerler de WPB'nin halen bir savaşın sürdürüldüğünden pek haberdar olmadığını düşünmüşlerdir.

Konu, Eberstadt'ın Eylül 1942'de ANMB'den WPB'ye geçmesiyle, daha da karmaşıklaşmıştır. Eberstadt aslen WPB yapılanmasında askeriyeyi temsil etmiştir. Bu anlamda, "şayet Nelson Eberstadt'ı diğer yardımcısı Charles E. Wilson'a karşı dengeleyebilmiş olsa, konumunu koruyabilirdi" diye düşünülebilir. Ancak ordu bu aşamaya gelinceye dek Nelson'a karşı tam bir cephe açmış ve kuvvet komutanlıklarının bağlı bulunduğu bakanlıklar 1943'ün başlarında Başkan'ı, Nelson'u görevden alınması ve kurulun Baruch ve Eberstadt önderliğinde yeniden yapılandırılması konularında uyarmıştır. Nelson ise bu hamleyi Eberstadt'ı görevden alarak karşılamış ve teşkilatı pahasına kendi konumunu kurtarmıştır. Zira Eberstadt'ın da gidişiyle, kuvvet komutanlıkları WPB'yi açık bir rakip olarak algılamaya başlamıştır. Öte yandan, "Nelson mücadeleyi kaybetseydi, Baruch ve Eberstadt WPB'nin savaş üretimi üzerindeki genel denetim yetkisini yeniden yapılandırabilirlerdi" diye de düşünülebilir. Ancak bugün açık olarak biliyoruz ki, WPB "Ocak 1942 tarihli Başkanlık talimatıyla kağıt üzerinde başat teşkilat olmasına . . . rağmen aslen bu alandaki bir dizi

teşkilattan sadece biridir."[39] WPB, ordu ve diğer sivil teşkilatlar arasında koordinasyonu sağlayacak daha üst düzey bir teşkilatın kurulması artık kaçınılmaz hale gelmiştir.

James F. Byrnes liderliğinde Mayıs 1943'te kurulan Savaş Seferberlik Dairesi (*Office of War Mobilization*- OWM), WPB'nin kağıt üzerinde sahip olduğu yetkileri fiilen kullanmıştır. Bu birim, bir önceki güz Byrnes'ın idaresi altında kurulan, İktisadi İstikrar Dairesi (*Office of Economic Stabilization*- OES) üzerinden geliştirilmiştir. OES'nin teorik olarak üretim üzerinde hiçbir sorumluluğu olmamakla birlikte, o da WPB'nin yetki alanına müdahale etmiş, zira üretim ile istikrar arasında keskin bir sınır çizilemediği gibi, Beyaz Saray ile çok sıkı ilişkiler kuran Byrnes'ın bu üst düzey bağlantıları, ona, WPB başkanının sahip olmadığı prestij ve nüfuzu sağlamıştır. OWM'nin kurulmasıyla, bu eğilim resmiyet kazanmış, WPB'nin statü kaybıyla birlikte de, Byrnes iktisadi seferberlikten sorumlu "Başkan Yardımcısı" gibi görülmüştür. Müteakiben, 1944 güzünde Kongre, OWM'yi, Savaş Seferberlik ve Yeniden Dönüştürme Dairesi olarak isimlendirmiş ve kurumu yasal bir zemine oturtmuştur. Bu teşkilat varlığını sürdürdüğü dönem boyunca esas olarak iki nedenden dolayı tam bir hakemlik müessesesi gibi hareket edebilmiştir. Teşkilatın kurulduğu tarihe gelinceye dek seferberlik programına dahil önemli tüm çıkar çevreleri bir şekilde teşkilat düzeyinde temsil şansı bulmuşlardır. Dolayısıyla, OWM'nin konumunu diğer talep sahipleriyle mücadele halindeki çıkar gruplarından birinin sözcüsü düzeyine indirgemek olanaksızlaşmıştır. Aksine asıl gereksinim, çatışan talep ve gereklilikler arasında uzlaşı ve koordinasyonun sağlanması olmuştur. İkincisi ise dar hacimli bir kadroyla çalışan Byrnes, tıpkı JCS gibi, kendisini yetki merkezine, yani

Başkan'a yakın bir mesafede konumlandırmak suretiyle, kendisinden gelen talimatların amaç ve niyeti her ne olursa olsun Başkan'ın talimatları olarak algılanılmasını sağlamıştır. Teşkilatlar ara sıra taleplerini OWM müdürünü es geçerek iletmeyi denemişseler de, bunda pek başarılı olamamışlardır. Kayıtlar, OWM'nin, savaşın son iki yılında çıkar çatışması yaşayan sivil ve askeri teşkilatlar arasında dengeleyici bir hakemlik rolü oynadığını göstermektedir. Ordu kendi alanına çekilmiş, ancak önemli talepleri daima dikkate alınarak karşılanmıştır.[40]

UYUM VE SÜRTÜŞMENİN FAYDALARI

Dış politika ve strateji çerçevesindeki sivil-asker ilişkileriyle iktisadi seferberlik çerçevesindeki sivil-asker ilişkilerinin farklılaşan kalıpları, üzerinde kafa yormaya müsait tartışma malzemesi vermektedir. Bir tarafta işbirliği ve uyum hüküm sürerken, diğer tarafta sürekli çatışma ve sürtüşme görülmüştür. Peki bu kalıplardan hangisi daha başarılı olmuştur? Şayet OWM'ye benzer bir teşkilat sürecin erken aşamalarında kurulmuş olabilseydi, ülke içindeki sert "Washington muharebeleri" muhakkak ki büyük ölçüde engellenebilirdi. Bununla birlikte, tüm bu kavga, itiş-kakış, küfürleşme ve manevralara rağmen, ülke içindeki sürtüşmelerle dolu sistemin, ülke dışındaki uyumlu sistemden çok daha başarılı olduğu sonucuna varmamak mümkün değildir. İster göreceli, ister mutlak, hangi standart ölçüsünde değerlendirilirse değerlendirilsin, Amerikan iktisadi seferberliği olağanüstü başarılı olmuştur. Savaşa katılan büyük güçlere oranla çok daha geç başlamış olmasına rağmen, kısa sürede onların düzeyine yetişmiş, hatta onları geçmiştir. Bu da sadece daha fazla kaynağın mevcudiyetine bağlana-

maz. İktisadi seferberlikteki bu başarı aynı zamanda daha üst düzeyde bir planlama ve örgütlenmenin yansıması olmuştur. Alman ve Japon iktisadi seferberlik modelleri ile karşılaştırıldığında, Amerikan modeli daha gerçekçi ve öngörülü bir yaklaşımla geliştirilmiş ve yürütülmüştür.[41]

Amerikan iç ve dış savaş politikalarının geliştirilmesi sürecindeki tezat, sivil ve askerlerin her iki alanda üstlendikleri farklı rollerle daha da artmıştır. Ordunun dış politikadaki rolü esas itibariyle araçsal olmuştur. WPD'nin 1940 yılında bildirdiği gibi, siyasi liderlerin işlevi "ne" sorusunun yanıtını belirlemek, ordunun işlevi ise bu belirlenen yanıtın "nasıl" yapılacağına karar vermek olmuştur. Ülke içindeki iktisadi seferberlik çabalarında ise bu yöntemin tersi uygulanmıştır. Ordunun işlevi askeri gerekllikleri belirlemek, bir başka deyişle "ne" sorusunu yanıtlayacak geniş boyutlu politikaları geliştirmek, sivil teşkilatların işlevi ise ordunun ihtiyaç duyduğu son mamullerin "nasıl" üretileceğine karar vermek olmuştur. Dolayısıyla ülke içi ve dışında, işbölümünün "nasıl" tarafında yeralan birimler kapasiteleri belirleme ve bu kapasitelerin sağlanması olasılığını sürdürme işlevlerini yerine getirmişlerdir. Bu anlamda araçsal nitelikli birimler, belli bir toprak parçasının savunmasından, belli sayıda tankın üretimine kadar değişen siyasi hedeflere erişilebilmesi için kapasitelerin seferber edilmesi sürecinde engelleyici veya itici rol oynayabilmişlerdir. II. Dünya Savaşı sırasında seferberlik sürecine dahil sivil teşkilatlar bu rolü hakkıyla yerine getirmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa katılması öncesinde, sözkonusu teşkilatlar orduyu üretim hedeflerinin yükseltilmesi konusunda uyarmışlardır. Hatta 1940 ve 1941 yıllarında üretim hedeflerini hala 1930'ların dar oranlarında tutan ordunun belirlediği rakamlardan iki veya üç kat

fazla bir üretim hedefinin benimsenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Ancak savaş başladıktan sonra ordu ve sivillerin siyasetleri tersine dönmüştür. Askeri teşkilatlar üretim hedeflerini oldukça yukarılara çekerlerken, sivil teşkilatlar ise bilhassa 1942-1942 dönemindeki şu meşhur "fizibilite tartışması" sırasında sivil halkın gereksinimlerini, önemli kaynakların korunmasının gerekliliğini ve ülkenin ekonomik kapasitesinin sınırlarını hatırlatmışlardır. Benzer biçimde, ordunun tüm kaynakların savaşa yönelik üretimde kullanılması taleplerinin gündemde olduğu bir sırada, Nelson, WPB bünyesinde üretimin sivil gereksinimlere göre yeniden dönüştürülmesi programına yönelik hazırlıkları başlatmıştır. Dolayısıyla, araçsal teşkilatlar –ki bu örnekte sivil teşkilatlardan bahsediyoruz- askeri politikayla ilgili teşkilatların kısa vadeli hedeflerinin geçici niteliğine dikkat etmeleri konusunda yardımcı olmuşlardır. Askerlerin kısa vadeli siyasi hedeflere dair endişeleri ile sivillerin iktisadi araçların geliştirilmesi ve korunması endişesi arasındaki etkileşim genelde akla yatkın bir seferberlik politikasının uygulanması sonucunu doğurmuştur.

Bunu dış politikadaki durumla bir karşılaştıralım. Burada siyasi teşkilatlar, bir başka deyişle Başkan ve Dışişleri Bakanlığı, kısa vadeli hedefleri, askerler ise bu hedeflere ulaşılmasında kullanılacak vasıtaları belirleme sorumluluğunu üstlenmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girişi öncesinde ordu üzerine düşen görevi yerine getirmiş, daha geniş hacimli bir askeri güç oluşturulması ve bu güç oluşturuluncaya dek çatışmanın geciktirilmesi konusunda uyarılarda bulunmuştur. Ancak savaşın başlamasıyla birlikte işlevleri gereği asıl ilgilenmeleri gereken sürekli askeri güvenlik sorununu bir kenara bırakmışlar, bunun yerine dönemsel siyasi hedeflere odaklanmışlardır. İstikba-

le bakacaklarına, kendilerini bugüne feda etmişlerdir. Siyasi erkin belirlediği iddialı hedefler o denli boğucu ve kuşatıcı olmuştur ki, diğer her şeyin gözardı edilmesi gerekmiştir. Ülke içinde böyle olmamıştır, zira askeri gerekliliklere dair hedefler her aşamada muhalefetle karşılaşmıştır. Öte yandan strateji cephesinde ise, askerler Amerikan güvenliğinin süregelen gereklilikleri doğrultusunda düşünme sorumluluklarını bir kenara bırakıp, tam zafer olarak belirlenen siyasi hedefin peşinde koşuşturmuşlardır.

Bu açıdan, II. Dünya Savaşı'nın yürütülmesindeki en önemli kusur, ulusal stratejinin belirlenmesinde askeri görüşlerin ağırlığının yetersizliği olmuştur. En önemli rolü oynaması gereken bu kilit grup gözardı edilmiş ve dikkate alınmamıştır. İktisadi cephede ise tüm bu tartışmaların içinde, çıkar gruplarının hepsi söz hakkına sahip olmuşlardır. Bu da, iktisadi seferberlik aşamasının parlak bir başarı elde etmesi, öte yandan savaşın stratejik idaresinin arzu edilenin gerisinde kalması sonuçunu yaratmıştır. "Savaşın büyük hataları" seferberlik alanında değil, strateji alanında yaşanmıştır. Daha az uyumun, daha iyi politika yaratabileceği ortaya çıkmıştır. Kuvvet komutanları, iktidar koltuklarına kurulup da, sivil hedefleri kucaklamasalar, askeri rollerini hakkıyla yerine getirerek, siyasi liderleri hiçbir savaşın son savaş olmadığı, askeri güvenlik sorununun Zafer-gününden sonra da yanı başımızda olacağı konusunda uyarabilirlerdi ve böylelikle de Amerika Birleşik Devletleri savaşı çok daha iyi bir stratejik konum elde ederek tamamlayabilirdi. Amerikan sivil-asker ilişkilerindeki bozulma aslında daha derin bir hastalığın kurumsal yansımasını ortaya koymuştur. Bu hastalık da Amerikan halkının askeri zaferi, askeri güvenliğe yeğlemesine yolaçan cehalet ve safça umutluluktur.

13

Savaş Sonrası On Yılda Sivil-Asker İlişkileri

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ ALTERNATİFLERİ

II. Dünya Savaşı sonrasındaki barış dönemi sivil-asker ilişkilerinin en sıradışı veçhesi, askeri zorunluluklar ile liberal Amerikan toplumu arasında sürekli tırmanan gerilim olmuştur. Bu gerilim, Amerikan zihniyetinde liberalizmin hakimiyetinin sürmesinin ve sivil-asker ilişkilerinin liberal bir yaklaşımla ele alınmasının bir sonucu olduğu gibi, askeri gereksinimlere yönelik yükümlülükleri ve askeri etikin ulusal politika açısından ağırlığını arttıran güvenlik tehditlerinin yoğunlaşmasının da bir ürünü olmuştur. Soğuk Savaş dış politikada ağırlığın diplomasi ve manevradan, yapılanma ve harekata kaymasına yolaçmıştır. Birkaç büyük gücün oluşturduğu eski uluslararası politika kalıbında, çeşitli devletlerin göreceli güçleri sistemin statik unsurunu oluşturmuştur. Devletlerarasındaki koalisyon ve çokuluslu ittifaklardaki kaymalar ise dinamik unsur olarak ele alınmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında, ülkeler Soğuk Savaş taraflarından biri ya da öteki yanında konumlandıkları için diplomasi unsuru statik bir görünüm kazanmış, dinamik unsur ise iki ittifak grubu arasındaki göreceli askeri ve iktisadi güç dağılımı olmuştur. Çin ve Yugoslavya'nın Soğuk Savaş sırasında bir taraftan diğerine doğru yaptıkları değişimler güç dengesinde

değişikliklere yolaçtıysa da, bu değişikliklerin etkileri, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'nin termonükleer kapasitelerini geliştirmede kaydettikleri göreceli ilerleme neticesinde önemini yitirmiştir. Dolayısıyla askeri mülahazalar dış politikanın temel bir parçası haline gelmiş, askeri kadrolar ve kurumlar Amerikan siyasetinde evvelce sahip oldukları etkinliğin çok ötesinde bir yetki ve nüfuz elde etmişlerdir.

Temel soru şu olmuştur: Esas itibariyle liberalizmle çatışma halindeki profesyonel askeri kadrolar ve kurumlar, askeri güvenlik gereksinimi yoğunlaşan liberal bir toplumda nasıl tutunabilirler? Teorik açıdan bu soruya muhtemelen üç yanıt verilebilirdi. Birincisi, liberal toplumla askeri zorunluluklar arasındaki bu gerilimi, 1940 öncesi sivil-asker ilişkilerine dönülerek; yani askeri güçlerin hacmini iliği-kemiğine kadar daraltarak, askerleri toplumdan tecrit ederek ve askeri etkinliği gözardı edilebilir ölçütlere indirgeyerek, yumuşatmak mümkündü. Böylelikle Amerikan toplumu liberalizme sadık kalmış olacak ve Amerikan askeri de mesleğinin muhafazakar kabuğuna çekilecekti. Ancak bu politikanın takibiyle liberal değerlere erişebilmek, askeri güvenlik pahasına mümkün olabilirdi. İkinci çözüm ise askerlerin yetki ve nüfuzunun artmasının kabullenilmesini, buna karşılık üst düzey komutanların mesleki anlayışlarını terk etmelerini ve askeri kurumların da liberal bir anlayışla yeniden yapılandırılmasını gerektirirdi. Bu politikayla köklü askeri muhafazakarlık feda edilirken, Amerikan toplumunda liberalizmin devamı teminat altına alınacak ve askerler açısından da ulusun güvenliği en azından belli bir süre için sağlanmış olacaktı. Ancak II. Dünya Savaşı tecrübelerinin de gösterdiği gibi, bu politika sadece uzun vadeli hedeflerden vazgeçilmesi ve askeri ve-

rimliliğin tümden kaybı pahasına sözkonusu amaçlara erişilmesini sağlayabiliyordu. Son olarak, asker ile toplum arasındaki gerilim, toplumun askeri bakış ve gereksinimlere karşı daha içten bir anlayış ve takdir duygusu benimsemesi halinde dindirilebilirdi. Bu Amerikan liberal etikinin temel bir değişim geçirmesini gerektirirdi. Üçüncü çözüm alternatifi en zoru, ama aynı zamanda sorun için en kalıcı çözümü teşkil etmekteydi. Gerçek uygulamada ise, II. Dünya Savaşı sonrası on yılda Amerikan sivil-asker ilişkileri bu yollardan hiçbirini tam olarak takip etmemiştir. Muhafazakar askeri anlayış, liberal toplum değerleri ve artan askeri güç arasındaki gerilim genel anlamda çözümsüz kalmıştır. Ancak politika ve uygulamadaki hakim eğilimler, "kökten çözüm" veya "dönüşüm"e dair geleneksel liberal yaklaşımları hatırlatan birinci ve ikinci çözümlere yakın bir duruş ortaya koymuştur.

SAVAŞ SONRASI SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİ PERSPEKTİFLERİ

KIŞLA-DEVLET HİPOTEZİ. Amerikan siyasetinde, Spencer, Sumner ve Carnegie'nin sermaye pasifizminden beri ilk bilinçli, sistematik ve incelikli sivil-asker ilişkileri teorisi, savaş sonrası on yılda ortaya çıkmıştır. Bu teori, kışla-devlet kavramıdır. Harold Lasswell tarafından, 1937 yılında, Çin-Japon Savaşı'nm bir yorumu olarak ortaya atılan kışla-devlet fikri, II. Dünya Savaşı ve sonrasına değin yaratıcısı tarafından tam olarak geliştirilip, tartışmaya açılmamıştır.[1] Daha sonra ise entelektüellerin sahiplendiği ve kitle medya araçlarında kullanılan hakim sivil-asker ilişkileri teorisine dönüşmüştür. Lasswell tarafından geliştirilen bu kavramın önemi, kavramın, Amerikan liberalizminin geleneksel varsayım ve değerlerini, süregelen askeri

krize dair bariz gerçekliğe uygulama çabasından kaynaklanmıştır. Kavram üç unsuru birleştirmiştir: 20. yüzyıl çatışmalarına dair bir tahlil; sürekli savaş neticesinde belli bir toplumsal örgütlenme türü olarak kışla-devletin ortaya çıkacağına dair bir öngörü ve kışla-devletin tek mümkün alternatifi olarak dünya devleti tercihine dair bir beyan.

Lasswell'in tahlili, Herbert Spencer'ın bıraktığı yerden başlamıştır. Buna göre tarihin doğal seyri ilerlemecidir ve bu seyir, savaş yanlısı, askeri kasta dayalı toplumdan, barış yanlısı, burjuva, demokratik topluma doğru yükselir. Savaş devleti veya kışla-devletin zıt kutbunda, 19. yüzyılda giderek hakim bir rol oynamaya başlayan tüccar-devlet yeralmaktadır. Sözkonusu dönemde toplumun hedefleri "esenlikli bir zenginlik arayışı" deyişinin de gösterdiği gibi iktisadi nitelikli olmuş ve karmaşık ticari ilişkilerdeki artışın "sınırlı bir dünya düzeni için gerekli maddi zemini oluşturacak bir dünya piyasası yarattığı" düşünülmüştür. Ancak I. Dünya Savaşı'nm başladığı bir sırada, tarih, rayından çıkarak doğal seyrini kaybetmiştir. Güzergah "hür insanların oluşturduğu dünya devletine doğru ilerlemeden, kışla-hapishane devletin, kasta dayalı toplumsal sistemleri yeniden kurumlaştırdığı bir dünya düzenine doğru" ters dönüş yapmıştır. Tarihteki bu kesinti veya yön değişimi sonucu, "günümüzde, tüccar hakimiyetinden, asker hakimiyetine doğru" bir yönelim oluşmuştur. Savaşlar bu yönelimi hızlandırmakta, hatta "savaş tehdidinin sürekli varlığı dahi tarihin seyrinde tersine dönüş ihtimalini arttırmaktadır." Lasswell savaşların, krizlerin, güven bunalımlarının nedenleri konusunda ise pek açık değildir. 20. yüzyıl ortalarında dünyaya bakarak, bunların varlığına dair olguyu kabul etmiştir. Ancak liberal ilerleme teorisinden başlayarak, neden varolduklarına dair gerçek bir açıklama

getirememiştir. Lasswell'e göre bunlar besbelli komünistlerin 1917 yılında Rusya'da iktidarı ele geçirmesiyle başlayan, "günümüz dünya devrimi hareketi"yle bağlantılı unsurlardır. Rusya'daki iktidar değişimi, komünizmin evrensel fikirleriyle, Rus devletinin kendine özgü gereksinim ve kurumları arasında gerilime yolaçmıştır. Kışla-devlet ya dünya devriminin mantıki bir ürünü, ya da bu devrime karşı bir tepkidir. Lasswell erken dönem yazılarında bu ihtimallerden birincisine, daha sonraki yazılarında ise ikincisine vurguda bulunmuştur. Devletlerden biri kışla-devlet türünde bir toplumsal örgütlenme modelini benimser benimsemez, bu kalıp genelleşme ve evrenselleşme eğilimi gösterir. Kışla-devlet, hem Amerika Birleşik Devletleri, hem de Sovyetler Birliği'nde, Soğuk Savaş'ın uzun süreli mevcudiyetinin kaçınılmaz bir ürünü olacaktır.

Lasswell'in kışla-devletin doğasına ilişkin öngörülerinde, askeri değerlerin içeriği, liberal toplumda militarizasyon olasılığı ve de sivil-asker ilişkileri kalıplarıyla devlet türleri arasındaki ilişkiye dair birçok kavram yanlışlığı mevcuttur. Lasswell'e göre kışla-devlette temel olarak tüm gaye ve faaliyetler savaşa ve savaş hazırlıklarına bağlıdır. Savaş yanlısı niyet ve değerlerin hakimiyeti ordunun devlette oynadığı hakim role de yansımıştır. Laswell bu noktada geleneksel bir liberal anlayış ışığında askerliği savaş ve şiddetle özdeşleştirmektedir. Askerlerin sivillerden daha savaş yanlısı olduğu yolundaki yanlış varsayıma bağlanarak, ordunun modern devletteki gücüne dair abartılı bir yorumda bulunmuş ve bu şekilde de inanç sistemlerinin militarizasyonunun savaş tehdidi altında daha da kolaylaşacağı sonucuna varmıştır. Lasswell, erken dönem düşüncelerinde, askeri beceriye sahip grupların kışla-devlet idaresindeki başat rollerini vurgulamıştır. Daha sonraki yazı-

larında ise yönetici elit anlayışını genişleterek orduya polis teşkilatını da dahil etmiş ve de yurtiçi ve yurtdışında şiddet uzmanlarının en üst düzey yönetici grupları teşkil ettiklerini öne sürmüştür. Bu bağlamda sadece kışla-devletten bahsetmek yerine "kışla-polis" devleti veya "kışla-hapishane" devleti terimlerini kullanmıştır. Lasswell orduyu düşmanla bağlantılı algılayan liberal geleneği sürdürmüş ve askeri kurumları totaliter devlet polis örgütlenmesiyle özdeşleştirmiştir. Bunun da ötesinde kışla-devleti en yakın tehdit olarak tanımlamıştır. 1937 itibariyle Japonya bu kavrama en yakın özellikler sergileyen ülke olmuş, Soğuk Savaş'ın başlangıcıyla birlikte de Sovyetler Birliği tam kışla-devlet eğilimleri göstermiştir.

Kışla-devlet gücün sınırlı bir grup dahilinde merkezileştirilmesini öngörür. Yönetim ve asker, yasama ve sivil politikacılar pahasına güç elde eder. Demokratik kurumlar lağvedilir veya törensel bir niteliğe bürünür. "Yetki yukarıdan aşağıya doğru iner; astların girişimde bulunma çabalarına pek hoşgörüyle bakılmaz." Lasswell, belli bir yönetim şeklini, bir sivil-asker ilişkileri türüyle özdeşleştirerek, asker kaynaklı denetim türlerinin demokrasi ile uyumsuz olduğunu öne sürmüştür. Kışla-devlet modelinde yönetimin kapsamı ergeç genişler ve uygulamada toplumu kapsayıcı bir nitelik kazanır. Teknoloji, sanayi, bilim ve işgücü savaş gayelerine göre düzenlenir. Toplum kaynaklarının bu şekilde askeri savunma gayeleri doğrultusunda kullanılması üretken değildir. Bu anlamda, kışla-devlet, üretimin kullanım amaçlı şekillendirildiği kapitalizm ve sosyalizmden farklılaşır. Hatta Lasswell "günümüzün en önemli krizi"ni " 'sosyalizm ve kapitalizm-kışla devlet' karşıtlığı" olarak tanımlamıştır. Kışla-devletin eşitlikçi bir veçhesi mevcuttur, ancak bu, azı paylaşmakta ve artan tehlikede

eşitliktir. Kısaca kışla-devlet kavramı, Luderndorff'un savaşan ulusu, Spencer'm militan toplumu, bir de modern teknolojiden ibarettir. En nihai şekline ulaşmış kışla-devleti, modern totaliter devletten ayırmak olanaksızdır.

Lasswell, kışla-devletin ortaya çıkış olasılığını çeşitli şekillerde, "olası", "büyük ihtimalle" veya "olacağı budur" gibi ifadelerle değerlendirmiştir. Ancak "kışla devletin kabul edilebilir tek alternatifi" olan ve "insan saadetinin zaferi"ni temsil eden "dünya devleti" ise "en azından olanaksız değildir." Modern bilim ve teknoloji dünyayı birleştirmektedir. İnsanlığın en köklü umut ve beklentileri, tüm dünyada aynıdır. Rus ve Amerikan kültürleri dahi birçok benzer unsur taşımaktadır. Yönetici elitlerin yaşam standardını ve bilimsel bilgi düzeyini yükseltmekteki kişisel çıkarları, onları savaş olasılığını azaltmaya sevkedecektir. Eğer savaş geciktirilebilirse, "ortak bilinç ve aydınlanma" faktörleri "işbirliğinin tutarlı biçimde sürdürülmesine" izin verecektir. Bu bir kez başladıktan sonra, "iki zıt kutupta barış yanlıları arasındaki zayıf temas damlaları geniş bir akıntıya kapılacak ve bu, dünya halklarının, hür insanların oluşturduğu daha güzel bir birliğe doğru ilerleyeceği yeni bir barışçıl ortaklık döneminin başlangıcı olacaktır." Netice olarak da "bilim ve demokrasiyi birleştiren türdeş bir dünya kültürü", "küresel bir güç bağlılaşımı" oluşturulacak ve "nihayet tüm insanlığın bütünleşmesi" sağlanacaktır. Lasswell bilimin, kültürün, aklın, psikiyatrinin, iktisadın ve teknolojinin yapıcı etkileri üzerine yaptığı vurgularla, çeşitli liberal yaklaşımları biraraya getirmiştir.

Lasswell'e göre, Amerikan politikasının nihai amacı dünya birliği olmalıdır. "Hedeflerimiz aslen pozitif ve tüm dünyayı kucaklayıcı hedeflerdir." Liberal kurumlarla askeri kurumları aynı toplumda sürdürmek nasıl mümkün de-

ğilse, çatışma halindeki iki toplumsal sistemi aynı dünyada devam ettirmek de mümkün değildir. Ya barış içinde bir birlik oluşturulacak, ya da ergeç ölümcül bir mücadele içine girecek olan kışla-devletlerin gelişimi sürecektir. Bu çatışma ise sadece, "insanlığın neredeyse tümden mahvı" anlamına gelecektir. Tek bir Roma değil, iki Kartaca yaratacaktır. Ancak bu aşamaya gelindiğinde, yıkım, militarize bir toplumda yaşamaya oranla daha tercih edilir bir son olacaktır. Hür kurumların savaş nedeniyle giderek sahneden çekilecek olması, "insanlığı ve eserlerini daha evvel görülmedik ölçülerde yıkıma uğratacak" bir üçüncü dünya savaşından "daha sinsi bir melanettir." "En nihayetinde savaş, ilelebet sürecek savaş hazırlıklarına oranla muhtemelen daha az dehşetlidir."

Lasswell ya bir dünya devleti bünyesinde tam bir barış ortamı oluşturulacağını, ya da topyekun savaş ve yıkımın kaçınılmaz bir hal alacağını savunmuştur. Çatışma ve uyumlaşmanın sürekliliğine dair ihtimalleri reddetmiştir. Böylelikle toplumsal birimler arasında sürekli sürtüşme ihtimaline müsamaha edilmesine karşı çıkan liberal anlayışı yansıtmıştır. Tarih bir şekilde bir durağa varmalıdır. Bu yaklaşımın kökünde farklılığa karşı psikolojik bir hoşgörüsüzlük, evrenselliğe ve uyuma dair psikolojik bir açlık yatmaktadır. Bu anlamda alternatifler, ya dünya birliği, ya dünya savaşı; ya erişilemeyen, ya da katlanılamayandan ibarettir. Lasswell'in teorisi II. Dünya Savaşı sonrası dünya sahnesi üzerine düşünen bir liberalin içine sürüklendiği karamsarlık, hatta umutsuzluğu gösteren bir ölçüdür. Lasswell, liberal hayallerin insanlık halinin inatçı kirliliğiyle paramparça olduğunu kabullenen bir çaresizlik ve umutsuzluğun ıstırap dolu sesidir.

SİYASİ-ASKERİ FÜZYON (KAYNAŞMA). Kışla-devlet teorisi, uzatmalı askeri kriz olgusuna uyumlaşma çabası olarak ortaya çıkmıştır. Siyasi-askeri kaynaşma teorisi ise artan askeri güç olgusuna uyumlaşma çabasının bir sonucu olmuştur. Kışla-devlet hipotezi, dünya geneline hakim şartlar karşısındaki çaresizliğin pasif bir ifadesi iken, kaynaşma talebi, işlevsel ihtisaslaşmayı reddetmek suretiyle sorunun bir yönünü pozitif bir çözüme kavuşturma arayışından kaynaklanmıştır. Füzyon teorisi, askeri politika ile siyasi politikanın savaş sonrası ortamda, öncesine oranla, daha da yakınlaştıklarına dair reddedilemez gerçek üzerine kurulmuştur. Ancak buradan hareketle, yönetimin en üst kademelerinde siyasi ve askeri işlevler arasındaki ayrımın sürdürülmesinin olanaksızlaştığı iddiasında bulunmuştur. Füzyon teorisinde, yeni gelişmelerin eski "siyasi" ve "askeri" kategorileri verimsiz, atıl ve anlamsız kıldığı tekrar tekrar öne sürülmüştür. Teori savaş sonrası dönemde sivil-asker ilişkilerinin idari boyutlarına dair sivil düşünce üzerinde tam bir hakimiyet kurmuştur.[2] Siyasi-askeri işlevlerin birbirleri içinde eritilmesi yönündeki bu talep, yönetim kurumlarının tahlili sürecine uygulandığı şekliyle, orduya yönelik Amerikan yaklaşımında başlı başına yeni bir unsur olarak ortaya çıkmıştır. Kısmen askeri sorumluklarla ilgili kati sınırlamalar oluşturulmasına dair anayasaya özgü zorlukları yansıtırken, kısmen de topyekun savaşlarla birlikte askeri konuların kapsamının da genişlemesi meselesine bir yanıt olarak geliştirilmiştir. Ancak, hepsinden ziyade, askeri kadroların artan gücünün, profesyonel askeri görüşlerin daha çok kabul görmesi sonucunu yaratacağı yolundaki liberal endişenin bir yansıması olmuştur. Dolayısıyla, üst düzey askeri kadroların kaçınılmaz dönüşümü prensibini getirmek suretiyle, pro-

fesyonel askeri yaklaşımı zayıflatıp, nispeten önemsizleştirmeye ve artan askeri gücü liberal değerlerle uzlaştırmaya gayret etmiştir. Füzyon teorisi, aslında, savaş sonrası sivil-asker ilişkileri sorununu, bu sorunun varlığını reddederek çözmeye çalışmıştır.

Füzyon teorisi kendisini iki şekilde göstermiştir. İlk olarak, üst düzey komuta kadrosunun düşünce tarzlarına siyasi, iktisadi ve toplumsal faktörleri de taşıması talebi ortaya konulmuştur. Defaten gündeme gelen "askerler, asker zihniyetine sahip olmalı mıdır?" sorusu, füzyon teorisi ekolünde "en azından hiyerarşinin en üst kademelerindeki askerler asker zihniyetinde olamaz, olmamalıdır" şeklinde cevaplanmıştır. Ekol, dar kafalı "makine askerler"i eleştirirken, bakış açıları askerliğin sınırlarını aşkın geniş görüşlü "asker devlet adamları"na övgüler yöneltmiştir. Füzyon teorisi ekolüne göre, JCS, Dışişleri Bakanlığı ve diğer teşkilatlar arasında idari koordinasyonu teminat altına almanın tek vasıtası, ortak bir ulusal anlayışın paylaşılmasıdır. Ulusal politikaya dair her kararın birbirinden ayrılamaz askeri ve askeri olmayan unsurlar içerdiği savunulmuştur. Kaynaşma yanlıları, koro halinde, "tamamen askeri nitelikli karar diye bir şey yoktur" görüşünü dile getirmişler, böylelikle de hangi düzenlemelerin sivil-asker ilişkilerinin idari boyutuna dahil olduğu konusunu tartışmaya açmışlardır. Elbette ki, JCS düzeyinde "tamamen askeri nitelikli karar" yoktur. JCS tam da bu yüzden, bir karar alma organından ziyade bir danışma organı olarak yasal zemine oturtulmuştur. Ancak ulusal politika açısından, askeri güvenlik mülahazalarına vurguda bulunan bir askeri yaklaşım mevcuttur. Ulusal politikayı ilgilendiren her karar, rekabet halindeki değerler arasından seçim yapılmasını gerektirir. Askerin görevi, askeri güvenliği azami düzeye

getirme arzusunu, diğer değerlerdeki kayıplara karşı dengelemek zorunda olan siyasi karar alıcının askeri güvenliği ihmal etmemesini sağlamaktır. Kaynaşma yanlılarının geniş-görüşlü asker devlet adamları arayışı, aslında, üst düzey komutanların daha yüksek bir rol uğruna kendilerini reddetmeleri talebidir. Bu haliyle de liberal militarizm karşıtlığının benimseyebileceği en incelikli ve ikna edici yolu oluşturmuştur. Füzyon teorisi, her askeri politika önerisinin bazı siyasi ve iktisadi varsayımlara dayandırılması gerektiği yolundaki reddedilemez gerçeği almış, bunun, askeri kurumların sözkonusu varsayımları düşünce tarzlarının bir parçası haline getirmeleri gerektiği anlamına geldiğini öne sürerek, kapsamını genişletmiştir. Bu anlayışın destekçileri, bakanlıklararası toplantılarda Dışişleri Bakanlığı temsilcilerinin kullandığı askeri argümanların ve JCS'nin siyasi mülahazalara atfettiği önemin altını çizmişlerdir. Ayrıca Milli Harp Akademisi gibi kurumların oluşturulmasına da destek vermişler, bu tip kurumların subaylara ulusal politikanın karmaşıklığını kavramada yardımcı olabileceği gibi, subayların siyasi ve iktisadi meselelere ilişkin kendi çıkarımlarını geliştirme idrakini kazandıracağını da düşünmüşlerdir. Füzyon teorisi taraftarlarının pek açık ifadeler kullanmadıkları tek husus subaylar tarafından benimsenmesini istedikleri siyasi düşüncenin özünde ne içerdiği ile ilgilidir. Subaylar hangi siyasi fikirlere veya daha da önemlisi kimin siyasi fikirlerine bağlanacaklardır? Kaynaşma yanlıları bu soruya asla tam bir yanıt vermemişlerdir. Şayet bununla uğraşsalardı, üst düzey komutanların düşünce tarzlarına askeri olmayan unsurları taşımaları gerektiği yolundaki neredeyse tüm sivillerin paylaştığı görüş nedeniyle, sivil grupların birbirleri arasında sert bir çekişme içine girmeleri kaçınılmaz olurdu.

Füzyon teorisinin ikinci tezahürü ise üst düzey komutanların askeri olmayan sorumluluklar üstlenmesi yönündeki taleple ilgili olmuştur. Üst düzey komutanların çok boyutlu bir düşünce tarzı benimsemeleri gerektiğine dair argüman, işlevsel ihtisaslaşmayı ve nesnel sivil denetimi dolaylı olarak reddetmiştir. Sorumluluklarla ilgili bu ikinci talep ise açık olarak öznel sivil denetim tercihini ortaya koymuştur. Argümana göre, üst düzey komutanların siyasi tarafsızlığına ve devlet kurumlarına karşı saf itaat beslediklerine güvenmek olanaksızdır. Bunun yerine, Lasswell'in de belirttiği gibi, askeri profesyonellik olasılığını asgari düzeye çekmek gereklidir. Zira böylelikle "sivillerin üstünlüğünün sürdürülmesi sadece belli yönetim kalıplarının benimsenmesine bağlı olmayacak, toplumun üniformalı veya üniformasız tüm mensuplarını kapsayıcı hür toplumsal değerlerin yaşamsal öneminin kavranmasıyla, sivil üstünlüğü ilelebet sürdürülebilecektir".[3] Füzyon teorisi, düşünce yapılarını askeri mülahazalarla sınırlayan "makine askerler"i dışladığı gibi, sorumluluk alanlarını dar bir kapsam çerçevesinde tanımlayan "teknisyen askerler"i de dışlamıştır. Füzyon teorisinin en kayda değer yansımalarından biri, Nazi rejiminin yurtiçi ve dışındaki uygulamalarına açıktan ve kuvvetle muhalefet etmeyen Alman generallerinin, Hitlerizm'in ahlaki ve siyasi suçlarına ortaklık ettiklerine dair argümanda görülmektedir. Bu eleştirinin bazı destekçileri, von Rundstedt'in 1945 yılında oynadığı role yönelik şiddetli eleştirilerinin bir benzerini, gayet mantıksız bir anlayışla ve hiç utanıp sıkılmadan, MacArthur'un 1951 yılında oynadığı rol için de kullanmışlardır. Telford Taylor gibi diğerleri ise bu noktadaki ikilemi kavramışlar ve eleştirilerinin Amerikan siyaseti açısından yaratacağı sonuçlarla başa çıkmaya çalışmışlardır.[4]

Savaş sonrasında, bizzat Amerikalı subaylar, Nuremberg'te şahit olduğumuz "yüksek itaat" felsefesinin kendi tutumlarıyla ilgisini sorgulamışlardır. Orgeneral MacArthur, "silahlı kuvvetler mensuplarının, savunmak üzere yemin ettikleri ülke ve ülkenin Anayasası'ndan ziyade, yönetimin yürütme yetkisini geçici bir süreliğine üstlenen hükümete sadakat ve itaat borçlu olduğuna dair yeni, bu nedenle de pek anlaşılmayan ve tehlikeli kavram"ı yerden yere vururken, pek çok sivilin eleştirisine de tercüman olmuştur.[5] Diğer bir Amerikan subayı da, 1949 yılındaki B-36 tartışması sırasında Yüzbaşı Crommelin'in "emre itaatsizliği"ni aşağıdaki gerekçelere dayanarak açıkça savunmuştur:

> Nuremberg Uluslararası Askeri Mahkemesi kararları, profesyonel asker olan davalıların, Hitler'in emirlerini değil, kendi vicdanlarını dinlemeleri gerektiği prensibini ön plana çıkarmıştır. Dolayısıyla bir askerin kimi zaman üstlerine karşı çıkması emre itaatsizlik değil, kesinlikle görev bilinci olarak değerlendirilmelidir.[6]

Nesnel sivil denetimin güvenli zincirlerini böylelikle salıveren kaynaşma yanlıları, her yöne çevrilebilecek, çeşitli şekillerde kullanılması mümkün bir silah yaratmışlardır.

AMERİKAN TOPLUMUNDA ASKERİN NÜFUZU

Profesyonel askerlerin Amerikan toplumundaki nüfuzları, 1946-1955 yılları arasında, II. Dünya Savaşı dönemine oranla azalmıştır. Bununla birlikte, topyekun savaşın yaşanmadığı bir ortamdan bahsettiğimiz göz önüne alınırsa, bu dönemde de evvelce görülmedik bir nüfuza sahip oldukları söylenebilir. Profesyonel subayların ülke yö-

netiminde ve sanayi alanında askeri nitelikli olmayan görevler üstlenmeleri ve askeri olmayan gruplarla bağlar geliştirmeleri Amerikan tarihinde yeni bir fenomen olarak ortaya çıkmıştır. Amerikan subayları bu dönemde ülkelerinde, diğer ülke subaylarının kendi topraklarında erişemedikleri bir güce ulaşmışlardır. Bu artan nüfuzun en önemli yansımaları üç alanda görülmüştür: (1) kamu idaresinde normal şartlarda sivil görevlilerin işgal ettiği makamlara yoğun biçimde subayların atanması; (2) üst düzey komutanlarla iş çevrelerindeki önemli şahsiyetler arasında yakın bağlar kurulması ve (3) belli askeri şahsiyetlerin yaygın popülarite kazanması.

Savaş sonrası dönemde askerlerin üstlendiği bu yeni rolleri tahlil ederken, bilhassa iki sorunun öne çıktığı görülmektedir. İlkin, acaba askerlerin artan nüfuzu temelde II. Dünya Savaşı'na bağlı faktörlerin bir sonucu olarak geçici bir fenomen midir; yoksa Soğuk Savaş ile ilgili şartlar neticesinde oluşmuş ve ilelebet sürecek yeni bir durum mudur? Amerika'nın dünya siyasetine artan ilgi ve müdahalesinden kaynaklanan askeri zorunluluklar şüphesiz ki 1940 öncesinde varolandan çok daha yüksek düzeyde bir askeri nüfuzun oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte II. Dünya Savaşı sonrası ilk on yıl birçok açıdan I. Dünya Savaşı'nm hemen sonrası dönemle benzeşmiş, askerler son savaş sonrasında da, tıpkı ilki sonrasında olduğu gibi, savaş yıllarında elde ettikleri prestij ve nüfuzu barış dönemine taşırken, savaş sırasında zayıflayan sivil kurumlar ile lider kadrolarının zaafları da barış döneminin ilk yıllarına yansımıştır.

İkinci soru ise şudur: askerlerin nüfuzundaki artış beraberinde profesyonel askeri görüşler açısından daha yaygın bir kabul sağlamış mıdır? Evvelce Amerikan toplu-

munda bu faktörler arasında görülen ters ilişki, genel olarak 1946-1955 yılları arasındaki dönemde de sürmüştür. Askeri nüfuzdaki hızlı ve yoğun artış ile askeri talep ve gerekliliklerin kabulündeki azalma arasında önemli bir makas açılması gözlemlenmiştir. En geniş siyasi nüfuz elde eden askeri unsurlar mesleki etiki en geniş anlamda terk eden grupları oluşturmuş, bu grupların çeşitli roller üstlenmiş olması da, sivillerin profesyonel askeri düşünce ilkelerini reddetmelerini kolaylaştırmıştır. Zorunlu askerlik hizmeti ve askeri bütçenin hacmi gibi profesyonel askeri görüşlerle Amerika'nın geleneksel sivil görüşleri arasında açık bir farklılığın bulunduğu konularda ise genellikle sivil görüşleri rağbet görmüştür. Bu yıllar boyunca Amerikan askeri politikası, askeri güvenliğin sağlanmasının geniş hacimli bir silahlı kuvvetler yapısının sürdürülmesine bağlı olduğu yolundaki profesyonel askeri görüşü gözardı etmek amaçlı bir dizi çabadan ibaret olmuştur.

SİVİL İDAREYE KATILIM. Profesyonel subayların sadece askeri beceriler gerektirmeyen idari mercilere nüfuzu iki şekilde gerçekleşmiştir: askeri ve sivil işlevlerin kesiştiği görevlere askerlerin atanması ve hiçbir şekilde askeri nitelik taşımayan sivil görevlere askerlerin atanması.

Askeri ve sivil işlevlerin kesiştiği görevlere dair en çarpıcı örnekler şunlar olmuştur: (1) Benzerlerini 1949'a kadar Almanya, 1952'ye kadar da Japonya'da gördüğümüz türden, işgal altına alınmış ülkelerdeki askeri valilikler; (2) Kuzey Atlantik Paktı'na (NATO) ait SHAPE ile Birleşmiş Milletler (BM) Kore Komutası gibi uluslararası askeri komuta birimleri ve (3) Amerikan yardımı alan ülkelerdeki askeri danışmanlık ve eğitim grupları. Askeri ve sivil işlevlerin kesiştiği bu görevlerin mevcudiyeti, kamu idare

örgütlenmesinin artan işlevsel ihtisaslaşma olgusuna uyum göstermekteki zayıflığını yansıtmıştır. Sözkonusu görevler, füzyon teorisinin gerçek dışavurumlarını teşkil etmiştir. Bu tür makamlara atananlar, askeri ve siyasi sorumlulukların ayrı şekilde yürütülmesini sağlayacak uygun kurumsal mekanizmaların yokluğunda, her iki görevi de yerine getirmişlerdir. İşgal valilikleri, II. Dünya Savaşı şartlarında gelişen geçici bir fenomen olmuştur. Çatışmaların halen sürdüğü bir dönemde veya sona ermesinin hemen ardından, işgal valiliklerindeki siyasi ve askeri işlevleri birbirlerinden ayırmak fiilen olanaksız bulunmuştur. Askeri idare meseleleri ile sivil meseleler de, doğal olarak, askeri komuta örgütlenmesi tarafından ele alınmıştır. Ancak savaş sonrasında işgal altındaki topraklarda askeri güvenlik işlevinin önemi azalmış, en acil çözüm bekleyen sorunların iktisadi, toplumsal ve anayasal nitelikli sorunlar olduğu görülmüştür. Teorik olarak, bu aşamada askeri denetimin yerini sivil idareye bırakması gerekirdi. Nitekim Almanya'nın Fransız, İngiliz ve Rus işgal alanlarında sivil denetim, askeri denetimi ikame etmiştir. Ancak Orgeneral MacArthur'un ulusal popülaritesi ve ardındaki siyasal destek, generalin, sivil bir işgal valisine bağlı görev yapan bir statüye indirgenmesini engellemiştir. Dolayısıyla da, Dışişleri Bakanhğı'nm Almanya'da işgal idaresi sorumluluğunu üstlenmekteki çekingenliği, askeri denetimin 1949 yılına dek uzamasına yolaçmıştır. Üstlendiği siyasal sorumlulukları yerine getirmede askeri valiye yardımcı olmak üzere, Uzak Doğu ve Almanya'da, siyasi ve sivil meselelerle ilgilenecek geniş hacimli personel kadroları oluşturulmuştur. Daha ziyade sivillerin oluşturduğu bu kadrolar şu veya bu şekilde askeri komuta örgütlenmesine bağlanmış veya eklemlenmiştir.

Uluslararası askeri komuta birimleri, Soğuk Savaş kaynaklı askeri güvenlik tehditlerine bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, bu birimler, askeri ve sivil işlevlerin kesiştiği görevler arasında daha kalıcı bir nitelik arzetmiştir. SHAPE Kuvvet Komutanı ile Birleşmiş Milletler Uzak Doğu Komutanlığı Kuvvet Komutanı zamanlarının önemli bir bölümünü siyasi ve diplomatik görevlere ayırmak durumunda kalmışlardır. BM Komuta görevinin ad hoc yapısı, siyasi ve askeri sorumlulukları birbirlerinden ayırma gayretlerinden sonuç alınmasını olanaksızlaştırmıştır. Öte yandan Avrupa'da ise SHAPE askeri örgütlenmesinin kuruluş aşaması ve ilk sınavlarında yönlendirilmesine ilişkin yükümlülükler, askeri, siyasi ve diplomatik becerilerin özgün bir bileşimini gerektirmiştir. Ancak yapının oturması sonrasında işlevler arasında bir nebze ayrım yapılması mümkün hale gelmiştir. Hem Ridgway ve Gruenther'in görevlerine yönelik daha ziyade askeri bir yaklaşımda bulunmaları, hem de Lord Ismay idaresinde sivil örgütlenme yapısının ortaya çıkışı, NATO'nun askeri ve sivil faaliyetlerini birbirlerinden ayırma gayretlerine işaret etmiştir. Ancak bu işlevlerin tam olarak birbirlerinden ayrılması işi, uygulamada büyük olasılıkla başarısız sonuçlar verecek yeni uluslararası siyasi örgütlenme modelleri gerektirmiştir. Dolayısıyla, NATO komutan ve kadroları, siyasi işlevler yerine getirmeleri gerektiğinde, bunu askeri bir maske altında gerçekleştirmiş ve askeri mekanizmaları kullanmışlardır. Zira siyasetin incelikleri, NATO kadrolarının siyasi işlevlerini açık bir şekilde yerine getirmelerini engelleyici bir rol oynamıştır.[7]

Amerikan askeri yardımı alan ülkelerdeki askeri danışmanlık grupları, görevleri doğrultusunda, diplomatik ve askeri sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu tür grupların

başkanları ve emrindekiler, en önemli Amerikan yardım türü üzerindeki denetim güçleri sayesinde, kimi zamanlar, aslen büyükelçilerle Dışişleri Bakanlığı'nın sahip olduğu görev sahası ve nüfuz gücü elde etmişlerdir. Her ne kadar dış topraklarda bu ölçekte bir sivil ve askeri temsil örgütlenme yapısı oluşturulması, Amerika Birleşik Devletleri açısından yeni bir olgu ise de, geçmişte başka ülkelerin bunu etkin bir verimlilikle başardıkları görülmüştür. Amerikan askeri yardım ve danışma gruplarının, Amerikan dış politikasının yürütülmesi sürecinde nispeten kalıcı bir unsur olacakları şüphesizdir. Bu bağlamda, sorumluluk ve görevlerin, yurtdışındaki askeri ve sivil misyon arasında ergeç dağıtılacak olması, çözümsüz bazı sorunlar yaratmamalıdır.

II. Dünya Savaşı öncesinde profesyonel subaylar, federal hükümette bazen sivil nitelikli görevler üstlenmişlerdir. Ancak askerlerin II. Dünya Savaşı sonrasında sivil hiyerarşiye nüfuz kapsamı, Amerikan tarihinde görülmemiş bir düzeyde olmuştur. Bir tahmine göre, 1948 yılı itibariyle 150 asker, sivil idare içinde önemli karar-alma görevleri üstlenmiştir.[8] Atama ile görevlendirme yapılan makamların en önemlileri arasında yeralan birçok makama, herhangi bir dönemde mutlaka bir subay atanmıştır. Sivil görevlere yönelik bu subay akımının ardındaki nedenler karmaşıktır: bu nedenlerden bazıları Amerikan siyasetinde uzun zamandır varolan bazı faktörlere dayanmış, bir bölümü II. Dünya Savaşı ile birlikte gündeme gelmiş, diğerleri ise Soğuk Savaş'ın yeni ve süregelen zorunluluklarından kaynaklanmıştır.

(1) Geleneksel atamalar, Amerikan sivil-asker ilişkilerinin süreklilik arzeden bir özelliğidir. Federal hükümetin bazı birimlerine askeri atamalar yapılması geleneği, II.

Dünya Savaşı öncesine dayanan bir gelenektir. Subaylar, bu görevlere bağlı bulundukları kuvvet komutanlılarından muvazzaf statüsünde ayrılmak suretiyle veya emekliliğe ayrılmaları sonrasında atanmışlardır. Geleneksel atamaların sıklıkla gerçekleştirildiği en önemli alanlar, Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları'nm teknik ihtisas konuları ile ilgili alanlar olmuştur. Deniz subayları, çoğunlukla, denizcilikle ilgili federal görevlere atanmışlardır. Örneğin, 1937-1939 yılları arasında, Birleşik Devletler Denizcilik Komisyonu'nun beş üyesinden üçünü subaylar oluşturmuş ve faal olduğu yıllar boyunca komisyonun başkanlığını çoğunlukla bir amiral üstlenmiştir. Daha önceki dönemlerde Kara Kuvvetleri kadrolarındaki mühendis subaylar sıklıkla kamu hizmetleri ile ilgili sivil alanlarda görevlendirilmişlerdir. 1930'lu yıllarda birçok subay Yeni Üslup programı dahilinde WPA ve benzeri teşkilatlarda hizmet vermiş, Truman ve Eisenhower yönetimleri dönemlerinde de benzer görevlendirmeler sürdürülmüştür.* Başka bir alanda ise 1945 yılında General Bradley'in atandığı savaş gazileri işleri yöneticiliği görevi, 1923 yılından bu yana bir generale verilmektedir. Her ne kadar Bradley'den görevi bir sivil devraldıysa da, bu makamda da genelde bir askerin görevlendirildiği sonucunu çıkarmak yanlış olmaz. Geleneksel atamalar, sivillerin, bazı profesyonel subay sınıflarında mevcut durumdaki askeri nitelik-

* Örneğin Tümgeneral Philip Fleming 1933-1935 yılları arasında, P.W.A.'nın başyardımcılık ve başkan vekilliği görevlerini üstlenmiş, 1941-1949 yılları arasında da Federal Hizmetler İdarecisi olarak hizmet vermiştir. Tümgeneral Edmond H. Leavy, W.P.A. New York City şubesinin müdür vekilliği, 1940 yılında W.P.A. şube müdür yardımcılığı görevlerini yürütmüştür. Eisenhower Yönetimi Tuğgeneral Herbert D. Vogel'i T.V.A. Başkanlığı'na ve Tuğgeneral John S. Bragdon'u da kamu hizmetleri koordinatörlüğüne atamıştır.

li olmayan uzmanlıklardan faydalanma arzusuna işaret etmektedir. Bunun Amerikan kamu idaresinin süregelen ve nispeten sabit bir fenomeni olduğu göze çarpmaktadır.

(2) Fahri ve siyasi nitelikli atamalar, II. Dünya Savaşı'nm hemen sonrası yıllara özgü bir özellik olarak ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında yapılan askeri nitelikli birçok atama, savaşta üstün hizmet gösteren komutanları onurlandırmak veya ödüllendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Amerikan Savaş Anıtları Komisyonu'nda görev yapmak üzere önde gelen general ve amirallerin seçilmesi, bazı asker şahsiyetlerin çeşitli ad hoc komisyonlarda görevlendirilmeleri, bazı askerlerin de büyükelçi olarak atanmaları bu kategoride değerlendirilebilir. Fahri atamalar Truman döneminde Eisenhower dönemine oranla daha sık görülmüştür. 1945 ve 1953 yılları arasındaki askeri nitelikli atamaların birçoğu da, şüphesiz, Truman Yönetimi'nin, dış politika yükünü üstlenmek üzere, II. Dünya Savaşı'nda üstün hizmet vermiş komutanların siyasi popülaritelerinden faydalanma arzusunu yansıtmıştır. Bu saikle yapılan atamalar arasında muhtemelen en kayda değer örnek, Orgeneral Marshall'ın önce Başkan tarafından Çin'e temsilci olarak gönderilmesi, daha sonra da Dışişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı görevlerine getirilmesidir. Fahri ve siyasi nitelikli atamalar geçici bir fenomen olarak gözükmüştür. Takip eden hiçbir hükümetin siyasi destek ihtiyacı, muhtemelen Truman Yönetimi kadar, bu tür atamaları gerekçelendirecek ölçüde kendine özgü koşullar taşımayacak; topyekun savaş dışında da muhtemelen hiçbir olay, bu desteği sağlayabilecek veya fahri görevler için uygun olacak çapta itibara sahip, popüler savaş kahramanları yaratmayacaktır.

(3) İdari atamalar, Soğuk Savaş'ın ortaya çıkardığı ye-

ni fakat sürekli bir ihtiyacı yansıtmıştır. Savaş sonrası on yılda sivil makamlara yapılan askeri atamaların önemli bir bölümü, dışişleri ve savunma ile ilgili teşkilatlarda gerçekleşmiş olup, bu görevlendirmeler yapıları itibariyle "idari" olarak nitelendirilmiştir. Muhtemelen sonu belli olmayan bir dönem boyunca varlığını sürdürecek yeni yükümlülüklerden kaynaklanmıştır. 1933 öncesinde federal yönetim nispeten dar hacimli bir personel gereksinimi içinde olmuştur. Yeni Üslup döneminde yerel teşkilatların genişlemesi, program-yönelimli profesyonel görevlilerin, akademisyenlerin, hukukçuların ve benzer nitelikli diğer kadroların Washington'da istihdam edilmesini gerektirmiştir. Hükümet, savaş dönemi faaliyetlerini yerine getirebilmek amacıyla, yurtsever bir anlayış doğrultusunda geçici bir süreliğine kamu hizmetinde bulunmanın cazibesini kullanarak, işadamları ve profesyonelleri istihdam etmiştir. Ancak önemli dış politika ve savunma faaliyetlerinin sürdürülmesine yönelik personel gereksiniminin 1945'ten sonra da devam etmesi zorlu bir sorun yaratmıştır. Savaş sırasında istihdam edilen geçici personel ülke sathına dağılmış; bunun yanında Yeni Üslup yanlılarının genelde dış politikaya ilgisiz kalmaları ve işadamlarının da Demokrat Parti yönetimlerinde görev almak istememeleri sorunu derinleştirmiştir. İstihdama hazır durumda olan, idari ve diplomatik becerilere sahip profesyonel sivillerin bulunması zorlaşmıştır. Dolayısıyla, oluşan boşluğu doldurmak üzere askerler göreve çağrılmışlardır. Kamu hizmetine alışkın, düşük maaşları sorun etmeyen, solcu eğilimlerle lekelenmemiş ve özel çıkar grupları ile bağlarını koparmış subaylar kamu hizmetine sıcak bakmışlardır. Atandıkları görevler askeri nitelikli beceriler gerektirmese de, askerlik geçmişleri bu subaylara, diğer önemli yurttaş gruplarının

sahip olmadığı deneyim ve eğitim birikimi sağlamıştır. Sivil teşkilatlar arasında bilhassa savaş sonrası ilk yıllarda deneyimli ve yetkin personel ihtiyacı artan Dışişleri Bakanlığı, profesyonel subayların hizmetinden faydalanmayı seçmiştir.* Sivil nitelikli dış politika ve savunma görevlerine yapılan subay atamalarının oranı, 1946 ve 1947 yıllarından sonra düşme eğilimi göstermiş ve Eisenhower Yönetimi profesyonel subaylar yerine iş çevrelerinden ata-

* Bu askerler arasında şu isimler yeralmıştır: *Orgeneral George C. Marshall* (Kara Kuvvetleri Komutanı): Çin Özel Temsilcisi, 1946; Dışişleri Bakanı, 1947-49; *Tuğgeneral Henry C. Byroade* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): Dışişleri Bakanlığı Almanya Masası Müdürü, 1949-52; Dışişleri Bakan Yardımcısı, 1952-55; Mısır Büyükelçisi, 1955--; *Tümgeneral John H. Hilldring* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): Dışişleri Bakan Yardımcısı, 1946-47; *Korgeneral Walter Bedell Smith* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): S.S.C.B. Büyükelçisi, 1946-49; Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, 1953-55; *Tuğamiral John W. Bays* (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı): Dış Görevler İdaresi Bölüm Başkanlığı, 1947-49; *Albay Lee W. Park* (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı): USN, Harita Dairesi Başkanı, 1944--; *Tümgeneral Thomas Holcomb* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): USMC, Güney Afrika Sorumlusu, 1944-48; *Korgeneral Albert C. Wedemeyer* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): Çin ve Kore Özel Temsilcisi, 1947; *Koramiral Alan G. Kirk* (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı): Belçika Büyükelçisi, 1946-49; S.S.C.B. Büyükelçisi, 1949-1952; *Tümgeneral Philip Fleming* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): Costa Rica Büyükelçisi, 1951-53; *Koramiral Raymond A. Spruance* (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı), Filipinler Büyükelçisi, 1952-53; *Tuğgeneral Frank T. Hines* (Kara Kuvvetleri Komutanlığı): Panama Büyükelçisi, 1945-1948; *Tuğamiral Arthur A. Ageton* (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı): Paraguay Büyükelçisi, 1955--. Diğer önemli asker atamaları arasında şunları göstermek mümkündür: *Tümgeneral Kenneth D. Nichols*, A.E.C. Genel Başkanı, 1953--; *Tümgeneral Edmund B. Gregory*, Savaş Varlıkları İdaresi Yöneticisi, 1946; *Tümgeneral Robert M. Littlejohn*, Savaş Varlıkları İdaresi Yöneticisi, 1946-47; *Korgeneral William E. Riley*, FOA Bölüm Başkanı, USMC, 1953--; *Tümamiral Walter S. DeLaney*, FOA Bölüm Başkanı, USMC, 1953--; *Tümgeneral Glen E. Edgerton*, Eximbank yöneticisi ve Yönetim Kurulu Bşk., 1953--.

malar yapmaya başlamıştır. Ancak askerlerin idari makamlara atanması uygulamasının tam olarak terkedilmesi, bu alanda askerlere oranla daha üstün bir eğitim ve deneyim birikimine sahip üst düzey sivil idarecilerin yetiştirilmesini sağlayacak sürekli bir kaynağın geliştirilmesine bağlı olmuştur.

Askerlerin sivil görevlere atanmasındaki yoğunluk, bilhassa 1946 ila 1948 yılları arasında şiddetli eleştirilere yolaçmıştır. Askeri nitelikli atamalar, kamu idaresinin militarizasyonunun, sivil denetimin ihmali ve terkinin ve de kışla-devlet oluşumunun işaretleri olarak gösterilmiştir. Kongre, Başkan Truman tarafından teklif edilen üç asker atamasını onaylamayı reddetmiştir.* Orgeneral Marshall'ın 1950 yılında Savunma Bakanlığı'na getirilmesi, konu üzerindeki tartışmaları yeniden hararetlendirmiştir. Atamaları Eisenhower Yönetimi tarafından yapılan askerlerden bazıları, Kongre'de sert bir muhalefetle karşılaşmışlardır.[9] İdari kadrolara yapılan asker atamalarına yönelik eleştirilerin neredeyse tümü, soyut anayasal ve siyasi ilkeler öne sürmüş, sivil idarenin bir tehditle karşı karşıya olduğuna dair genellemelere dayanmıştır. Birkaç istisna dışında, herhangi bir subayın görev başındaki faaliyetlerinin, asker zihniyetinin tehlikeli içsel özelliklerini yansıttığını söylemek mümkün olmamıştır. Askerlerin idari görevlere yönelik akınım, kışla-devletin oluşum ema-

* Tümgeneral Lawrence S. Kuter'in C.A.B. Başkanlığı; Orgeneral Mark Clark'ın Vatikan Büyükelçiliği; Oramiral Chester W. Nimitz'in İç Güvenlik ve Bireysel Haklar Başkanlık Komisyonu Başkanlığı atamaları. Bu üç vaka da, adayların askeri geçmişlerinin ötesinde tartışmalı bazı noktalar içermiştir. İddialara göre, Truman, CAB Başkanlığı için General Kuter'i seçmeden önce, altı sivil adaya teklif götürmüş, ancak bu adayların tümü teklifleri reddetmişlerdir.

resi olarak göstermek iyidir, hoştur, ancak biri çıkıp da, Bradley'in Savaş Gazileri İşleri Yöneticiliği, Marshall'm da Dışişleri Bakanlığı görevlerindeki icraatlarına bakarsa, militarizasyon tehdidi iddiasının yokolup gideceği görülür. Profesyonel subaylar yeni sivil çevreleriyle kaynaşmışlar, askeri olmayan amaçlara hizmet etmişler, askeri olmayan mülahazalarla hareket etmişler ve görevlerinde sivil halef-seleflerinden sadece azıcık farklı bir idari yaklaşım göstermişlerdir. 1946 ve 1947 yıllarında Dışişleri Bakanlığı'nda görevlendirilen subaylar, Bakanlığın bu dönemde muhafazakar bir anlayış benimsemiş olmasına şüphesiz katkıda bulunmuşlardır. Ancak anlayıştaki bu değişim dahi sivil ortama uyum neticesinde gerçekleşmiştir, zira 1947 ve 1948 yıllarında Bakanlıkta hakim bir konum kazanan muhafazakar dış politika yaklaşımı, kurumun kendi profesyonel kadrosunda köklü bir temele sahip olmuştur. Subayların yeni sivil rolleri ile sivil anlayışlara uyumdaki rahatlıkları, eleştirilerin farklı bir argümana dayandırılmasını gerektirmiştir. Eleştiri sahipleri, bu kez de, sivil rolleri rahatlıkla üstlenen uyumlu subayları, kuralın zararsız istisnaları olarak nitelendirmişler, ancak geleçek açısından tehlikeli olabilecek bir örnek oluşturduklarını öne sürmüşlerdir. Bu da pek ikna edici olmamıştır. Subayların "sivilleşmesi" bir istisna değildir. Aksine Amerikan liberalizminin izin verebileceği tek kural budur.

ASKER-SERMAYE UZLAŞMASI. Askerlerin savaş sonrası on yılda kazandıkları yeni statüyü, Amerikan toplumunun sermaye eliti ile ordu arasında geliştirilen yakın bağlar kadar iyi sembolize eden başka bir unsur yoktur. Profesyonel subaylar ile kapitalistler, II. Dünya Savaşı öncesinde, hem ruh, hem de olgular açısından zıt kutuplarda yeralmışlar-

dır. Amerikan iş çevreleri askerlerle iş yapmaya pek gereksinim duymamış, askeri anlayışı pek takdir etmemiş, askerlere pek saygı duymamıştır. Askerler de aynı şekilde mukabele etmişlerdir. II. Dünya Savaşı sonrasında, bu ilişkide ani bir değişim yaşanmıştır. Profesyonel subaylar ve işadamları, ilişkilerinde, karşılıklı saygıyı ön plana çıkarmaya başlamışlardır. Emekli general ve amiraller evvelce görülmedik bir oranda Amerikan firmalarının yönetim kurullarına alınmaya başlamış, firma yönetimleri ile üst düzey askeri kadrolar arasındaki makası kapatmak üzere yeni örgütler oluşturulmuştur. Subaylar açısından girişimcilik Amerikan yaşam tarzının ta kendisidir. İş çevreleriyle bağlar kurulmasının, böylelikle, subaylar açısından, dışlanmış konumlarının sona erdiğinin ve Amerikan toplumunun saygın mensupları olduklarının kanıtı ve güvencesini teşkil edeceği düşünülmüştür. Subay kadrolarından özel sektör kadrolarına geçiş yapan askerler mali ve psikolojik açıdan güven ve refah düzeylerini arttırmışlar, toplumda yaygın kabul görmüşlerdir. Firmalar ise tanınmış komutanların prestijlerinden, subayların askeri olmayan teknik sahalardaki özel yetenek ve uzmanlıklarından, genel idari ve örgütsel becerilerinden ve Savunma Bakanlığı ile yaptıkları işlerde yardımlarından faydalanmışlardır. İki grubu savaş sonrası on yılda birbirleriyle yakınlaştıran birçok güçlü bağ bulunmuştur. Aslında bu bağlar birbirinden çok farklı iki kaynağa dayanmıştır. Bu kaynaklardan biri kapsamca geniş, ancak geçici nitelikte, diğeri ise kapsamca daha sınırlı, ancak kalıcı nitelikte olmuştur.

Ordu-sermaye ittifakının kısa ömürlü temelini, ordunun II. Dünya Savaşı ile birlikte kazandığı prestij oluşturmuştur. Büyük işletmeler, ünlü savaş komutanların istihdamında oldukça istekli davranmışlardır: MacArthur, Re-

mington Band'e; Bedell Smith, American Machine and Foundry'e; Bradley, Bulova'ya; Halsey ise International Standard Electric firmasına gitmiştir. Bu tür görevlendirmeler ister istemez geçici bir fenomen olarak ortaya çıkmış, Soğuk Savaş, sermaye çevrelerinin ilgisini çekecek çapta prestije sahip sınırlı sayıda askeri şahsiyet yetiştirmiştir. Subayları istihdam eden işletmeler, genellikle, geniş hacimli savunma taahhütlerine sahip, ancak büyüklükleri ve girişim çeşitlilikleri nedeniyle öncelikli ihtisas alanları kamu taahhütleri olmayan büyük imalat gruplarından oluşmuştur. Savaş kahramanları, şirket hiyerarşilerinin başlarına geçmişler; başkan, başkan yardımcısı, yönetim kurulu başkanı veya müdürü gibi görevler üstlenmişlerdir. Buna benzer bir yaklaşım I. Dünya Savaşı'ndan sonra da görülmüştür, ancak sözkonusu dönemdeki prestije dayalı atamalar birkaç kişiyle sınırlı kalmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Amerikan tarihinde görülmedik ölçüde artan bu tür atamalar, başarılı generallerin unvanla ödüllendirilmesini öngören İngiliz sisteminin bir muadili olarak değerlendirilebilir. Tüccar toplumda, kontluk ve vikontluk unvanlarının yerini firma başkanlıkları ve yönetim kurulu başkanlıkları almıştır. Savaş kahramanları ise işletmelere çekicilik ve kamuoyu ilgisi kazandırmıştır.* Firmalar da,

* Orgeneral Marshall'ın General Motors firmasına geçişinin olumlu ve olumsuz yanları 1945 yılında firma yetkilileri arasında tartışılmıştır. Firma başkanı Sloan bu konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir: "Orgeneral Marshall'ın, mevcut görevini müteakiben, emekliye ayrıldıktan sonra Washington'da oturmaya devam edeceğini varsayarsak ve toplumda sahip olduğu itibarla hükümet düzeyindeki bağlantılarını gözönüne alırsak, [şayet] o da bizim düşünce tarzımızı benimseyip, yapmak istediklerimize sıcak bakarsa, bize bazı faydalar sağlayabileceğini; sembolü olduğumuz büyük ve aynı zamanda karlı işletmelere yönelik olumsuz tavrı bertaraf edebileceğini söyleyebiliriz."Lammot du

generaller de onurlandırılmışlardır. Ancak askerleri istihdam eden büyük sınai çevreler, geniş çaplı bir askeri yapılanmaya yönelik muhalefetin de merkezi olmuştur. Bu çevreler sermaye liberalizminin en önemli kurumsal temelini oluşturmuş ve sürekli olarak askeri harcamalarda kesinti taleplerini gündeme getiren Ulusal İmalatçılar Birliği'ndeki *(National Association of Manufacturers)* hakim unsuru temsil etmişlerdir. Bu grupların, subayları istih-

---

Pont ise Marshall'a aşağıdaki gerekçelerle karşı çıkarak, bu teklifin reddedilmesini sağlamıştır: "Önce, yaşı; ikincisi, hissedar olmaması; üçüncüsü de sınai işletmelerle ilgili meselelerde deneyim eksikliği." *New York Times*, 7 Ocak 1953, s. 33, 35. I. Dünya Savaşı sonrasında Owen D. Young, Radio Corporation of America kuruluşunun başkanlığını üstlenecek kişide görmek istediği nitelikleri aşağıdaki şekilde sıralarken, bu görevi en iyi şekilde Fransa'da Pershing'in kurmay başkanlığını yapan Orgeneral James B. Harbord'un yürüteceğini düşündüğünü söylemiştir.

"Birincisi. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanınırlığa sahip olması ve yabancı Hükümetlerle de, kendi Hükümetimizle de belli bir yetkinlikle irtibat kurmasını sağlayabilecek bir yer edinmiş olması.

"İkincisi. Parti yandaşlığı ve partizan eleştirilerden uzak kalabilmek için geçmişinde siyasetle herhangi bir şekilde bağ kurmamış olması.

"Üçüncüsü. Amerikan halkının Radio Corporation kuruluşunu öncelikli olarak Wall Street çıkarları için çalışan, kar amaçlı bir örgütten ziyade hem yurtiçinde, hem de yurtdışında Amerikan çıkarlarına hizmet eden bir kurum olarak kabul etmesi için, Wall Street veya diğer mali çevrelerin adamı olarak algılanılmaması.

"Dördüncüsü. İdari tecrübeye ve mümkünse iş tecrübesine sahip olması.

"Beşincisi. Washington'da tanınması, Kongre Komisyonları ve Bakanlıklar tarafından görüşlerine başvurulacak konumda olması ve görüşlerinin şüphe duyulmaksızın kabul edilmesi. Bu bağlamda, kimi zamanlar uluslararası bankacılarımızın başına geldiği gibi Amerikan taraftarlığından şüphe duyulmaması.

"Altıncısı. Kişiliğini ve icraatlarını eleştirmenin iyi değil kötü siyaset anlamına geleceği bir kamuoyu desteğine sahip olması."

Atfen Gleason L. Archer, *The History of Radio to 1926* (New York, 1938), s. 246-247.

dam etmeleri, Walter H. McLaughlin, Jr.'ın askeri meselelere yönelik "kayıtsız tavır" şeklinde tanımladığı yaklaşımlarında, köklü bir değişiklik yaşandığı anlamına gelmemiştir. Subaylar da sermayenin siyasi anlayışında bir değişiklik yaratamamıştır. Firmalar subayları kabul edip, yetenek ve şöhretlerinden faydalanmış, ancak profesyonel askeri anlayışı kabul etmeye yanaşmamışlardır. Şayet savaş kahramanları ile şirketlerdeki mesai arkadaşları arasında düşünce noktasında bir uzlaşmadan bahsediyorsak, bu uzlaşmada tavizlerde bulunan kesim, yeni ortamlarına uyum sağlarken mesleki anlayışlarını terkeden subaylar olmuştur.

Silahlı kuvvetlerdeki lider kadrolarıyla Savunma Bakanlığı'na mal temin eden sermaye çevreleri arasında daha sınırlı ancak daha kalıcı bir bağ gelişmiştir. 1940 öncesinde Amerikan Kara ve Deniz Kuvvetleri, Amerikan sanayisine pazar açısından pek bir fırsat sunmamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında sanayi grupları geniş hacimli savunma taahhütlerine girişmiş, ancak çatışmaların sona ermesiyle taahhütlerin aniden iptali üzerine zararlara ve zorluklara maruz kalmışlardır. Bu nedenle de, sermaye çevreleri, 1939 ve 1940 yıllarında yeniden askeri siparişler alma konusunda çekingen davranmışlardır. Elbette ki Amerika Birleşik Devletleri resmen savaşa katıldıktan sonra sanayiciler samimi bir işbirliğine girişerek, askeri malzeme ve teçhizat imalatına başlamış ve yüzlerce işadamı Washington'a gidip, Savaş ve Donanma Bakanlıkları'nda görüşmelerde bulunmuştur. 1945 ve 1946 yıllarında hızlı terhis politikasının devreye girmesi, I. Dünya Savaşı sonrası kalıbı hatırlatmış, bu kalıbın tekrarlanacağı düşünülmüştür. Zamanla ve bilhassa da Kore Savaşı'nın başlamasıyla, Soğuk Savaş dönemi asker taleplerinin hacimli ve nispeten istik-

rarlı olacağı anlaşılmıştır. Askeri siparişlerin mali hacmi ve modern silahlı kuvvetlerin karmaşık teknolojik gereksinimleri, Amerika Birleşik Devletleri tarihinde ilk kez kayda değer ve kalıcı bir savunma sanayinin oluşumuna yolaçmıştır. Savunma tedarikçilerinden bir bölümü, otomobil endüstrisinde olduğu gibi, askeri malzemelerin yamsıra sivil pazarların taleplerine de cevap veren büyük imalat şirketlerinden oluşmuştur.* Öte yandan, uçak imalatçıları ve elektronik endüstrisinin kimi bölümleri gibi diğer bazı sanayi kolları neredeyse tamamen askeri siparişlere bağımlı olmuşlardır.

Savunma imalatçılarını silahlı kuvvetlerle birleştiren iktisadi bağın yansımaları, hem bu şirketlerin yönetimine giren eski subayların sayısındaki artışta, hem de silahlı kuvvetler-sermaye bağını güçlendirmek üzere geliştirilen çeşitli örgütlenmelerde görülmüştür. Savunma imalatçıları tarafından istihdam edilen subaylar, kamuoyunun pek tanımadığı isimler arasından seçilmiş, nispeten genç subaylar alınarak onursal pozisyonlardan ziyade işlevsel pozisyonlarda görevlendirilmiştir. Bu subaylardan birçoğunun, herhangi bir bilimsel uzmanlık alanında teknik yetkinliği bulunmuş ve yine çoğu Kara Kuvvetleri'nin teknik hizmetler birimleri ile Deniz Kuvvetleri bürolarında üst düzey görevler yürütmüşlerdir. Bazıları, bağlı bulundukları kuvvet komutanlıklarından istifa ederek, kariyerlerini iş dünyasında sürdürmeyi tercih etmişlerdir. Savunma sanayisinde istihdam edilen askeri geçmişe sahip teknik uzmanlar, savaş sonrası on yılda silahlı kuvvetlerden özel

* General Motors en büyük savunma malzemesi imalatçısı olmakla birlikte, 1951 satışlarının sadece % 19.3'lük bölümü silahlı kuvvetlere yapılmıştır. *New York Times*, 11 Mart 1952, s. 42.

sektöre geçiş yapan general ve amiraller arasındaki en kalabalık grubu oluşturmuşlardır. Bunlardan büyük bölümü uçak firmalarında ve havacılığa bağlı sanayi kollarında görevlendirilmişlerdir. Sermaye-ordu ilişkisinin bu boyutu, prestij amaçlı atamaların aksine, savaş sonrası on yıl boyunca azalma yerine artma eğilimi göstermiştir.[10]

Silahlı kuvvetlerin 1880'li ve 1890'h yıllar boyunca profesyonelleşmesi ve subayların toplumdan çekilmesi, sadece subaylar için tasarlanmış askeri dernek ve birlik örgütlenmelerinin sayısındaki hızlı ve yüksek artışa yansımıştır. Askerlerin topluma dönüşü ve Soğuk Savaş dönemi savunma sanayisi ile yakın bağlar kurmuş olması ise hem subaylara, hem de sivillerle işletmelere açık yeni bir örgütlenme türünün oluşumuna yolaçmıştır. Bu tür örgütlenmeler arasında muhtemelen en önemlisi, "Amerikan iş çevrelerinin kuvvet komutanlıklarına yakınlığını korumak" amacıyla, 1944 yılında James Forrestal tarafından kurulan, Ulusal Güvenlik Sınai Birliği *(National Security Industrial Association)* olmuştur. 1954 yılı itibariyle, Birlik üyesi firma sayısı 600'e ulaşmış olup, bunların neredeyse tümü önemli savunma taahhütleri üstlenmişlerdir. Birlik mensubu subayların çoğu, eski general ve amiralerdir. Birlik, üye firmalarla Savunma Bakanlığı'na, özellikle üretim teknikleri, tedarikler ve patent konularında çıkan problemlerin çözülmesiyle ilgili yardımlarda bulunmuştur. Silahlı Kuvvetler Kimyasal Maddeler Birliği *(Armed Forces Chemical Association)* ve Silahlı Kuvvetler İletişim Araçları Birliği *(Armed Forces Communications Association)*, savaşın hemen sonrası yıllarda, ordu ve iş çevrelerinin ilgili kesimlerini biraraya getirmek amacıyla oluşturulmuştur. 1920 yılında sadece subaylara açık olarak kurulmuş bulunan Levazım Birliği *(Quartermaster Associ-*

ation), sivilleri faal üyeliğe kabul etmek ve firmaların üyelik başvurularını değerlendirmeye almak üzere genişletilmiştir. 1919 yılında kurulmuş bulunan Kara Kuvvetleri Savaş Gereçleri Birliği *(Army Ordnance Association),* Amerikan Savaş Gereçleri Birliği *(American Ordnance Association*-AOA) olarak yeniden örgütlenmiş ve üç kuvvet komutanlığını da kapsayıcı bir nitelik kazanmıştır. AOA personel kadrosu daha ziyade emekli subaylardan oluşturulmuş, sayıları 35,000'i bulan üyeleri ise Birlik dahilinde savaş malzemeleri imalatçılarını temsil etmişledir.[11] Hem Uçak Endüstrisi Birliği *(Aircraft Industries Association),* hem de Hava Kuvvetleri Birliği *(Air Force Association),* havacılık endüstrisi ile silahlı kuvvetler arasında bağ oluşturulmasına yardımcı olmuştur.*

Subayların mesleki nedenlerle destekledikleri askeri politikaları, genellikle savunma alanındaki işletmeler de bu kez iktisadi nedenlerle desteklemişlerdir. Bunun istisnaları elbette ki olmuş, firmalar, subayların pek gerekli bulmadıkları silah ve teçhizatı üretmek veya bunlarla ilgili mevcut üretimi sürdürmek istediklerinde, iki grup arasında görüş ayrılıkları çıkmıştır. Ama bütün olarak bakıldığında, iki grubun bakış açıları arasında bir uyum sağlanmış, bu da geniş bir müşteri yelpazesine sahip sermaye

---

* Ordu-sermaye arasındaki yeni ilişki tarzını şu subayların kariyer özetleri örneklemektedir: *Tümgeneral Harry C. Ingles*—II. Dünya Savaşı sırasında Baş Sinyal Subayı, 1946 ve 1947 yıllarında Silahlı Kuvvetler İletişim Araçları Birliği'nin örgütleyicisi, R.C.A. Communications firmasının başkanı ve *Korgeneral Levin H. Campbell*, II. Dünya Savaşı sırasında Savaş Gereçleri başsorumluluğu, daha sonra International Harvester firmasının başkan vekilliği ve Amerikan Savaş Gereçleri Birliği'nin başkanı, *The Industry-Ordnance Team* [Endüstri-Savaş Gereçleri Ekibi, (New York, 1946)] adlı kitabın yazarı. Bu kariyerler ordu-sermaye işbirliğinin felsefesini ortaya koymaktadır.

gruplarıyla birlik oluşturmada zorlanan subayların, ağırlıklı olarak savunma alanında üretim yapan işletmelerle birlik oluşturmasını kolaylaştırmıştır. Firma yetkilileri ile askeri yetkililer, teknolojik gelişmenin iki grubun da çıkarma olduğunu düşünmüş ve savunma sanayi Amerikan tarihinde ilk kez askeri programa geniş bir iktisadi destek zemini sağlamıştır. Ancak diğer unsurlar açısından bakıldığında, savunma sanayi ile kurulan birlik, profesyonel askerliği olumsuz etkilemiştir. İşletmeler, kaçınılmaz olarak, öncelikle kendi çıkarlarını düşünmüş ve ülkelerine uzun yıllar boyu faydalı hizmetler verebilecek genç subayları kendi personel kadrolarına çekmiştir. 1950'li yılların ortalarında her yıl 2,000'den fazla subay bağlı bulundukları kuvvet komutanlıklarından ayrılıp, özel sektörde karlı görevler üstlenmişlerdir. Ayrıca, silahlı kuvvetlerin teknik branşlarından iyi maaşlı bir özel sektör işine geçiş yapabilme olasılığı, askerlikteki teknik personelin popülarite ve cazibesini, namlu başındaki görevlilere oranla, arttırmıştır. Savaş sonrası on yıl içinde özel sektörde görevlendirilen askeri komuta geçmişine sahip sıradan subayların sayısı, teknik uzmanlar ve kamuoyunda üne sahip subaylara oranla bir hayli kısıtlı olmuştur. Bu subayları istihdam eden firmalar, bir general veya amiralin mutlaka iyi bir idareci özelliklerini taşıyacağını düşünmüş olmalıdır. Ancak bu alanda istihdam edilen general ve amirallerin sayısının azlığı, savunma alanındaki işletmelerin dahi, kuvvet komutanlıklarındaki tam anlamıyla profesyonel askeri unsurlardan ne denli kopuk olduğunu göstermiştir. Demek ki, alay ve birliklere komuta etmekle görevli bir tümgeneralin, imalat firmalarına verebilecek pek bir hizmeti olmadığı düşünülmüştür.

MAC'LER VE IKE'LAR: SAMURAYIN DÖNÜŞÜ. T. Harry Williams, oldukça ilginç bir makalesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde iki askeri geleneğin mevcut olduğunu öne sürmüştür.[12] Bu geleneklerden birini, yani "Ike" geleneğini, demokrasi ve sanayi medeniyetini özümsemiş, sivil üstleriyle kolaylıkla çalışabilen, sıcak, yakın ve rahat askerler temsil etmektedir. Zachary Taylor, U. S. Grant ve Dwight D. Eisenhower işte bu Ike geleneğini örnekleyen askeri şahsiyetlerdir. Bunun karşısında ise, Winfield Scott, George B. Clellan ve Douglas MacArthur'un örneklediği, değer ve tarzlarını daha eskilerden, aristokratik bir mirastan devralmış ve sivillere bağlanmakta zorlanan, zeki, buyurgan, soğuk, heyecanlı subayların temsil ettiği "Mac" geleneği yeralmaktadır. Williams'm ikili bölümlemesinin önemli ve gerçek olduğu aşikardır, bununla birlikte bölümleme, Amerikan askeri geleneğindeki ne "Ike", ne de "Mike" kategorilerine girmeyen bazı önemli unsurları içermemekte, bu nedenle de kapsam açısından sınırlı kalmaktadır. Aslen Ike'lar ve Mac'ler Amerikan militarizmi içindeki bir kolun farklı iki veçhesini yansıtmaktadır. Bu kol, siyasetle ilişkili olma geleneğidir. Gerçek karşıtlık, Taylor-Grant-Eisenhower anlayışı ile Scott-McClellan-MacArthur anlayışı arasında değil, daha ziyade bu iki anlayış tarzı ile Amerikan militarizminin (Sherman-Pershing-Ridgway anlayışı diye tanımlayabileceğimiz) profesyonelleşme kolu arasındadır. Temel ayrım, Ike'lar ve Mac'ler arasında değil, "Ike-Mac" ile "Billy Amcalar" veya "Kara Jack'ler" arasındadır. Ike tipi ile Mac tipi arasındaki farklar, iki siyasetçi tipi arasındaki farklardan ibarettir: takipçilerinden daha üstün olduğu için önderlik görevi üstlenmiş, karizmatik, ilham veren, boyun eğmez siyasi lider tipi ile takipçilerini temsil etmek için önderlik görevi üstlenmiş, esnek,

alçakgönüllü, samimi siyasi lider tipi. Siyasi çabalarında Ike'ların, Mac'lere oranla daha başarılı olmasının işaret ettiği tek husus, sivil veya asker olduklarına bakılmaksızın Ike'ların Amerika'da daha fazla teveccüh gördükleridir. Ike'lar ve Mac'ler arasındaki fark, aslında Jackson ve Calhoun, Theodore Roosevelt ve LaFollette, Wendell Willkie ve Robert A. Taft arasındaki farkın aynısıdır.

Daha da önemlisi, Williams, İç Savaş kahramanları ve II. Dünya Savaşı sonrası şahsiyetler arasından ne Ike, ne de Mac geleneğine uygun temsili bir isimden bahsetmemiştir. İç Savaş ile II. Dünya Savaşı yılları arası dönem boyunca, Amerikan askeri geleneğinin siyasi kolunun her iki unsuru da, hakim profesyonelleşme eğilimlerine boyun eğmiştir. Askerin II. Dünya Savaşı sonrasında topluma yeniden katılmasıyla birliktedir ki, 1870'ler ve 1880'lerde boynunu büken siyasi gelenek, Amerikan militarizminde hakim tema olarak yeniden ortaya çıkmıştır. Subaylar, savaş sonrası on yılda, Amerikan tarihinde ilk kez kamuoyunda popülarite kazandıkları gibi, siyasi adaylık ve seçim çalışmaları, siyasi hareketler ve siyasi partiler gibi iç politika unsurlarıyla içli dışlı olmuşlardır. Bu subaylar arasında en belli başlı isimler elbette ki Eisenhower ve MacArthur olmuştur. Ancak sayıları az da olsa başka subaylar da kitlesel siyasette dikkat çekici roller oynamışlardır. Bu siyasi hareketliliğin süregelen Soğuk Savaş konuları ve politikaları ile pek bir ilgisi olmamıştır. Subaylar ulusal politikanın birçok noktasını tartışmışsalar da, partiler kanalıyla siyasi arenaya girişleri öncelikle ideolojik ve siyasi mülahazalara dayanmamıştır. Siyasete, temelde Eisenhower ve MacArthur'un popülaritelerinin ve bu iki büyük asker arasındaki rekabetin bir sonucu olarak katılmışlardır. Savaş sonrası on yılda Mac'ler ve Ike'lar arasında

yaşanan çatışma gerçektir, fakat bu farklı geleneklerin değil, farklı kişiliklerin bir çatışması olmuştur. Bu çatışma, I. Dünya Savaşı'nın, kamuoyundan gizlenen iç gerilim ve tartışmaların ve de 1920'lerle 1930'lardaki Düzenli Ordu tartışmalarının karmaşıklığında kökleşmiştir. MacArthur ve George C. Marshall çok önceden Kara Kuvvetleri içindeki karşıt gruplarla özdeşleştirilmişlerdir. I. Dünya Savaşı sırası ve sonrasında, bu iki asker arasında, bir dizi olay ve yanlış anlamayla beslenen bir rekabet gelişmiştir. Eisenhower, 1930-1935 yılları arasında Kara Kuvvetleri Komutanlığı görevini üstlenen, daha sonra da Filipin hükümetine askeri danışmanlık hizmeti veren MacArthur'un bu dönemlerde yardımcılığını yürütmüştür. Ancak, 1939'da Amerika Birleşik Devletleri'ne geri dönen MacArthur'un arası zamanla Eisenhower'la da açılmıştır. Eisenhower, Kara Kuvvetleri komutanlığına getirilen Marshall'ın zaman içinde dikkatini çekmiş, böylelikle kariyerinde hızla yükselerek en nihayet Avrupa işgal harekatının Başkomutanlığı'na atanmıştır. Eisenhower bu süreçte tam olarak Marshall grubuyla özdeşleştirilmiştir. Eisenhower'ın hızlı yükselişi ve savaşın Pasifik aşaması karşısında Avrupa ayağına öncelik verilmesi, ister istemez, MacArthur yandaşlarının öfkesini çekmiştir. Eisenhower ve MacArthur'un iki popüler savaş kahramanı olarak ortaya çıkmaları, esas itibariyle ordu içi nitelikli bir kavganın, ulusal politikanın geniş çerçevesine yerleşmesine yolaçmıştır. Kişisel rekabet, mücadelenin Avrupa yönelimli ve Asya yönelimli stratejiler arasındaki karşıtlıkla özdeşleştirilmesi neticesinde daha da artmıştır. Savaş sonrasında parti mücadelesine katılan önemli subayların neredeyse tümü, bu iki kişilik arasındaki çekişmenin bir boyutuna taraf olmaları neticesinde aktif siyasete girmişlerdir. Bir tarafta,

Marshall-Eisenhower, Avrupa, SHAEF-SHAPE, Pentagon grubu; diğer tarafta da MacArthur, Asya, SCAP, "Bataan" grubu yeralmıştır. Emekli generaller tarafların biri veya öteki lehine aktif roller üstlenmişlerdir: MacArthur, Wedemeyer ve Bonner Fellers ile, Eisenhower ise Clay ve Bedell Smith ile çalışmıştır. Diğer subaylar ise tarafsız kalmaya çalışmış veya iki general arasında zorlu bir seçim yapmışlardır.[13] Bu mücadelenin etkisi savaş sonrasında da bir süre devam etmiştir. Ancak II. Dünya Savaşı dönemi generaller kuşağının sahneden çekilmesi ve bu düşmanlıklardan arınmış yeni bir generaller kuşağının devreye girmesiyle askerlerin siyasi katılımı şüphesiz azalacaktır.

Eisenhower ve MacArthur'un siyasi hayatları sadece subay kadrosunu değil, bizzat kendilerini de etkilemiştir. İkisi de profesyonel askeri etikin esaslarına bağlılıklarını sürdürememişlerdir. Her ikisi de zamanla profesyonel standartlardan sapmış ve milyonlarca Amerikalının gözünde kahramanlığın sembolü olmuş ve aslında sözde askerlere dönüşmüşlerdir. MacArthur'un siyasete ilgisi de, profesyonel askeri etikten kopuşu da Eisenhower'dan çok öncelere dayanır. MacArthur en başından beri parlak bir asker olmakla birlikte, daima askerliğin ötesinde bir şeylerin peşine düşmüştür. Tartışmalı, hırslı, aşkın, fazla yetkin, fazla güvenli, fazla yetenekli bir kişilik sergilemiş ve mesleki işlev ve sorumluluk çerçevesiyle sınırlanmakta zorlanmıştır. 1929 yılında dahi Başkanlıkla ilgili olarak adı geçmiş ve 1944, 1948 ve 1952 yıllarında tekrar tekrar başkanlık adaylığı eşiğine gelmiştir. 1920'lerde gelişen MacArthur ideolojisi özünde dindar, mistik ve heyecanlı bir ideolojidir ve bu anlamda profesyonel askerliğin normalde pratik, gerçekçi ve materyalist yaklaşımıyla tezat arzetmiş-

tir. MacArthur'un tavırları, Mahan'ın dahi ötesinde, derinden hissedilen ve içselleştirilmiş bir Hıristiyanlık anlayışı yansıtmıştır. Dönemin silahlı kuvvetlerinin profesyonellik üzerindeki vurgusuna karşın, MacArthur savaşın ahlaki ve ruhani veçheleriyle yurttaş-askerliğin öneminin altını çizmiştir. Subay kadrosunun çoğunluğunun aksine, Amerika Birleşik Devletleri'ne yönelik tehditlerin, eşit veya daha üstün maddi güce sahip diğer ulus-devletlerden değil, hain ve hilekar siyaset felsefelerinden kaynaklandığına inanmıştır. Askerlik mesleği normalde karamsar bir anlayışı yerleştirirken, görev ve adanmışlık anlayışı, MacArthur'da, azimli ve dizgin vurulamayacak bir iyimserliği ortaya çıkarmıştır. Profesyonel subay gri tonların hakim olduğu bir dünyada yaşar. MacArthur'un evreni ise siyah ile beyazların, bas bas bağıran ve çarpışan renklerin evrenidir. Berrak ve farklı görüşleri, kendi ideolojik eğilimlerini tatmin edecek ve aynı zamanda kamuoyunda olumlu bir tepki yaratacak düşünce ve politikaların peşindeki bir arayışı ortaya koymuştur.

Eisenhower, MacArthur'un aksine, ülke II. Dünya Savaşı'na girmeye hazırlandığı sıralarda, halen pek tanınmayan bir yarbaydır. MacArthur farklı olma konusunda ihtisaslaşırken, Eisenhower ortamına uyum sağlamada ve ortamını yansıtmada uzmanlık kazanmış ve etrafındakilerin tutum ve davranış kalıplarını kişiliğine nüfuz ettirmiştir. Profesyonelliğin hakimiyeti altındaki 1920'li ve 30'lu yıllar boyunca, tipik bir profesyonel subay özellikleri yansıtmıştır. Eisenhower, rütbe ve şöhret kazandığı dönemlerde de, hızla müteakip ortamlarına uyum sağlamış ve tamamen "sivil zihniyetli" bir subay olarak kabul görmüştür. MacArthur'dan daha az konuşup, daha fazla gülümsemiş, böylelikle çekişmenin değil uzlaşmanın somutlaşmış hali

olarak algılamlmıştır. MacArthur bir fener, Eisenhower ise bir ayna işlevi görmüşlerdir. MacArthur, Amerikan bilincine çeşitli köprüler kurmaya çalışmışken, Eisenhower köprülerin kurulmasını beklemiştir. Eisenhower kendisini kamuoyunda tartışılan konularla bağlama veya yaygın kabul gören Amerikan değerleri dışındaki değerlerle özdeşleştirme gereksinimi duymamıştır. Eisenhower ideolojisi, geçici bir ideoloji olmuştur zira çok tanıdık ve kabul edilebilir özellikler taşımıştır. Bu ideolojinin yerini ise sıcak, anlayışlı fakat kendini hiçbir değerle bağlamayan bir yaklaşım almıştır.

Eisenhower ve MacArthur'un farklı yollarının, askerlik mesleğinin düsturundan ne derecede ayrılmış olduğu 1950'lerin başında çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Mac Arthur savaşın yasaklanması fikrinin önde gelen savunucusu olmuştur. Eisenhower ise silahlı kuvvetlerin hacminin daraltılmasının en etkin vasıtası olarak ortaya çıkmıştır. İki eski askerin üstlendikleri bu roller, ordunun ne ölçüde sivil ortama batmış olduğunu göstermiştir. 1956 yılına gelindiğinde Henry Wallace dahi Eisenhower ve Mac Arthur'un savaş ve barışa dair görüşlerini onaylamıştır.

MacArthur'un savaşa yönelik tutumu en başından beri Amerikan liberal geleneğindeki hakim fikirlere yakın bir duruş taşımıştır. 1920'ler ve 30'lar boyunca ahlaki ve dini temellere dayalı savaşları haklı bulmuş, savaşçının sanatını duygusal bir romantisizmle tanımlamıştır. Dennis Hart Mahan'ın aksine ve Mahan'm Jacksonist karşıtlarıyla benzer biçimde, savaşçı ruhunu asker ruhuna tercih etmiştir.[14] Seneler sonra, 1951 ve 1952'de, MacArthur "asker zihniyeti"nin tehlikelerinden bahsettiğinde, bazı gözlemciler bu noktadaki hicvi tespit etmişlerdir. Halbuki general sağlam bir temel üzerinde hareket etmiştir zira onun dü-

şüncesiyle, profesyonel subayın düşüncesi arasında daima derin bir uçurum mevcut olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında, 1920'ler ve 30'larda kınamış olduğu barış yanlısı fikirleri benimsemiş ve Kellogg-Briand ruhuyla, savaşın "dünya üzerinde yasadışı hale getirilmesi" konusunda uyarılarda bulunmuştur. Mesleki eğitimden geçmiş bir askerin, askeri doktrinin en temel ilkesinden, yani savaşın en nihayet kaçınılmaz olduğu, insan kudretinin savaşı önlemeye yetmeyeceği yolundaki ilkeden, bu denli sapması nadiren görülen bir şeydir. MacArthur daimi silahlı kuvvetler yapılanmasını yasaklayan bir düzenlemeyi Japonya Anayasası'na taşımıştır. Kendi ulusuna ise "savaşı diğer büyük güçlerle uyum içinde yasaklama azmimizin tüm dünyaya duyurulmasını" önermiştir. MacArthur'un savaşın tamamen yasaklanması talebi, sürekli uluslararası çekişmenin hayalkırıklığı, utanç ve yükünü taşıma konusundaki gönülsüzlüğünü ortaya koymuştur. Lasswellgil bir ifadeyle, "savaş hazırlıklarının tırmanan maliyeti son tahlilde birçok açıdan bizzat savaş kadar madden yıkıcıdır" demiştir. Savaşın yasaklanmasını insanlığın tüm hastalıklarının devası olarak görmüş, savaşı "öyle bir sorundur ki, şayet o çözümlenirse diğer tüm sorunlar çözümlenir" ifadeleriyle tanımlamıştır.[15] MacArthur'un savaş üzerine önceki ve sonraki düşünceleri arasında, çeşitli farklılıklara rağmen, genel bir tutarlılık mevcuttur. MacArthur, savaşın daima kuşatıcı ve felaket getirici bir faaliyet olduğunu düşünmüştür. Önceki yıllarda bu faaliyetin içerdiği kahramanca fedakarlık, şan ve şeref unsurlarının altını çizmiştir. Sonraki yıllarda ise getirdiği yıkım ve sefaleti görmüştür. Ancak savaşa yönelik tepkileri, daima uçta olmuştur. Güç kullandığınızda, bu gücü sınırlayabilirsiniz" yolundaki kavramı şiddetle reddetmiş, "savaşı kontrol altına ala-

mazsmız, sadece yasaklayabilirsiniz" demiştir. Topyekun savaş-topyekun barış arasındaki ikili bölümlenmeye sadık kalarak, Clausewitz'den ziyade Ludendorff'a yakın bir sivil-asker ilişkileri kuramı benimsemiştir: Savaş siyasetin devamını değil, nihai iflasını temsil etmektedir. Dolayısıyla savaş sırasında "siyasi, iktisadi, askeri" tüm güç unsurları komutanların emrine verilmeli ve ulus tam güvenini askeri önderlik üzerinde yoğunlaştırmalıdır.[16]

MacArthur savaşın yasaklanmasını en etkili şekilde savunan hatip olarak ortaya çıkarken, Eisenhower da Amerikan askeri gücünün azaltılması talebinin en etkili aracı olmuştur. Eisenhower, bu noktada, bir kez daha çevresindeki unsurlara karşı duyarlılığını göstermiş ve Cumhuriyetçi Parti için iki boyutlu bir hizmet vermiştir. Popüler bir savaş kahramanı olarak azınlık partisini son yirmi yıl içinde ilk kez iktidara taşımıştır. Başkanlık makamına gelir gelmez de, partideki hakim unsurlar, Eisenhower'ın ordu içindeki prestijinden faydalanarak, harcamaları azaltma, vergileri düşürme ve bütçeyi dengeleme hedeflerini gerçekleştirmeye koyulmuşlardır. Eisenhower Yönetimi'nin hazırladığı ilk üç silahlı kuvvetler bütçesinde, kuvvetlerin hacmi daraltılmış, Kongre bu üç bütçeyi de reddetmiş ve üç bütçe de Başkanın ulusal savunmaya yeterli kaynakların ayrılacağı yolundaki şahsi teminatı sayesinde onaylanmıştır. Örneğin, 1953 yılında, Kongre'deki hava kuvvetleri destekçileri, yönetimin Hava Kuvvetleri tahsisatlarında 5 Milyar dolarlık bir kesintiye gitme planını bozmaya çalıştıkları bir sırada, Başkan devreye girmiş ve Kongre'ye, kesintilerin "tüm önemli başlıklarının kendi onayından geçtiği" konusunda teminat vermek suretiyle, bütçeyi kazasız belasız geçirmiştir. Sonuç, Senatör Ferguson'un isabetli öngörüsündeki tahmininden farklı olma-

mıştır: "İnanıyorum ki, tüm Senatörler bu konuda Başkan ile hemfikir olacaklardır, zira Başkan askeri konularda bir uzmandır, dolayısıyla yargısına güvenmek gerekir."[17] Eisenhower silah indirimlerinin de vazgeçilemez bir vasıtası olmuştur. Adlai Stevenson da, Robert A. Taft da, Eisenhower olmaksızın indirimleri bu denli az direnişle geçiremezlerdi. Muhalefetin tüm silahları daha işin başında ellerinden alınmıştır. Bir Demokrat'm da üzüntüyle belirttiği gibi: "Nasıl olur da basit bir Senatör askeri meselelerle ilgili olarak koskoca General Ike Eisenhower ile tartışabilir?" Eisenhower'm bu tutumu, Başkan ile eski silah arkadaşları arasında bir çatlak oluşmasına ve Amerika'nın en popüler subayının, Amerika'nın en askerlik karşıtı sermaye liberalizmi felsefesiyle özdeşleştirilmesine yolaçmıştır.

14

Kuvvet Komutanlarının Siyasi Rolleri

SİYASİ ROLLER: TARAFSIZLIK VE SAVUNMACILIK

JCS gibi üst düzey komuta kadrosunun yeraldığı bir kurum, iki tür tutum benimseyebilir. Komutanlar, askeri kaynaklı olmayan ve profesyonel askeri anlayışla ilişkisi bulunmayan, hatta tezat arzeden politikaları destekleyebilir veya önerebilirler. Bu halde komutanların tarafsız bir siyasi rol üstlendikleri söylenebilir. Buna alternatif olarak, üst düzey komuta kadrosu politikaların (içerikleri nasıl olursa olsun) Kongre önünde veya kamuoyunda savunulmasında veya kamuoyuna pazarlanmasında faal rol oynayabilir. Bu durumda komuta kadrosunun siyasetteki rolü, komutanların belli politikalar karşısında ortaya koydukları tarafsız tutumla değil, daha ziyade bu tutumun ortaya konulduğu yer, şekil, zamanlama ve sözkonusu tutumun yarattığı etki ile belirleniyor demektir. Bu yanlı, bir başka ifadeyle, savunmacı bir roldür. Savunmacı rol, esas itibariyle dışa açık bir roldür. Buna karşın tarafsız rol ise içe kapanıktır. Zira komuta kadrosunun politikalara dair görüşlerini, yürütme kanadında yeralan belirli bir küçük grup dışında kimse bilemez. Bu iki rol elbette ki birbirlerini dışlayıcı değildir: üst düzey komuta kadrosu aynı anda her iki rolü de üstlenebilir. Örneğin askeri olmayan bir politika hakkında kamuoyuna karşı uyarılarda bulunabilir.

Kuvvet komutanları savaş sonrası yıllarda her ne ka-

dar II. Dünya Savaşı sırasında eriştikleri güç ve ihtişamı kaybetmişlerse de, siyasetle yoğun biçimde içli dışlı olmaya devam etmişlerdir. Ancak bu dönemin en çarpıcı özelliği, askerlerin siyasetle zaten yoğun olması beklenen ilişki düzeyi değil, bu ilişkinin aldığı farklı şekillerdir. Truman Yönetimi boyunca kuvvet komutanlarının görüşleri, profesyonel askeri etikle şaşırtıcı düzeyde çakışmıştır. Üst düzey komuta kadrosunun tutumu, birçok açıdan, profesyonelliğinin altın çağını yaşadığı dönemdeki Alman Genelkurmayı ile benzeşmiştir. Kuvvet komutanlarının, II. Dünya Savaşı sırasında profesyonel askeri etikten ne denli saptığı göz önüne alınırsa, geleneksel askeri anlayışa yönelik bu dönüş, daha da şaşırtıcı olmuştur. Öte yandan, Truman'a bağlı bu kuvvet komutanları çoğu kez savunmacı bir siyasi rol de üstlenmişler, Kongre ve kamuoyu önünde kimi askeri politikaları hararetle savunmuşlardır. Eisenhower Yönetiminin ilk iki yılı içinde ise bunun tersi olmuştur. Önemli birçok olayda, Eisenhower'a bağlı kuvvet komutanlarının görüşleri, basına yansıdıkları haliyle, profesyonel askeri etikten önemli sapmalar göstermiştir. Eisenhower'e bağlı komutanlar böylelikle tarafsız bir rol üstlenmişler, ancak görüşlerinin kamuoyuna yansımasıyla ilgili olarak seleflerinden daha sıkı ağızlı bir tutum sergilemişlerdir. Truman ve Eisenhower'e bağlı üst düzey komuta kadrolarının farklılıklarını abartmak yanlış olur, zira her iki ekip de her iki tür siyasi rolü üstlenmiştir. Ancak iki ekibin arasındaki farklılıkları ihmal etmek daha da büyük bir talihsizlik olur. Her iki ekip de farklı davranış kalıpları üzerinden, aslında ortak bir hedefin peşinde olmuş; profesyonel subay kadrosu ile kadronun bağlı olduğu siyasi ortam arasındaki gerginliği kendince yatıştırmaya çabalamıştır.

Peki, bu iki değişik kuvvet komutanlığı ekibinde farklı eğilimlere yolaçan unsurlar neler olmuştur? Bu sorunun yanıtı örgütlenme yapısında bulunamaz. Savunma Bakanlığı 1953 yılında yeniden yapılandırılmış olmakla birlikte, asıl büyük örgütlenme girişimi 1949 yılında gerçekleşmiştir. Ancak bu girişimlerin hiçbirisi JCS'nin kamu idaresindeki konumunda köklü bir değişim yaratamamıştır. Örgütlenmedeki farklılık, davranışlardaki farklılığa katkıda bulunan faktörlerden biri olarak düşünülebilir, ancak bunun belirleyici bir unsur olduğu söylenemez. Silahlı kuvvetlere yönelik ulusal tavır değişimlerinin de farklılığı açıkladığını iddia edemeyiz. Zira bu dönem boyunca ulusal tavır, temel olarak liberal niteliğini korumuştur. Dolayısıyla yukarıdaki sorunun yanıtı, iki iktidarın farklı siyasi liderlik tarzlarının, hakim çıkar anlayışlarının ve politika bakış açılarının JCS etrafında yarattığı farklı ortamlarda aranmalıdır. JCS, öncelikle doğrudan hükümete bağlı olarak faaliyet gösteren bir kurumdur. Dolayısıyla JCS bünyesindeki kuvvet komutanları sürekli temas halinde oldukları politika belirleyici devlet adamlarının tutum ve davranışlarından kaçınılmaz olarak etkilenmektedirler. Kendilerini doğrudan çevreleyen bu "hükümet ortamı"nm, kuvvet komutanları üzerinde, temel ancak uzak konumdaki ulusal ortama oranla daha büyük bir etkisi vardır. Uzun vadede elbette ki ulusal ortam daha belirleyicidir, ancak kısa vadede bu iki ortam farklılaşabilir. Truman ve Eisenhower'ın kuvvet komutanları ekiplerinin arasındaki fark, Truman ve Eisenhower Yönetimlerinin hükümet ortamları arasındaki farklardan kaynaklanmıştır.

TRUMAN YÖNETİMİNDEKİ KUVVET KOMUTANLARI

İKİ PARÇALILIK. Truman Yönetimine bağlı kuvvet komutanları ekibinin benimsediği tutumların nedenleri, Yönetimin en çarpıcı özelliklerinden birinde aranmalıdır: bir yanda dış politika ve savunma, öte yanda da iç meseleler arasında bölünmüş karakteri. Truman Yönetimi, birçok açıdan, bir idare bünyesindeki iki farklı idareden oluşmuştur. İç meselelerle ilgili olarak, Yönetim, liberal bir reform politikası takip etmiş ve bu politika belli bir ekip tarafından geliştirilip uygulanmıştır. Dış meselelerle ilgili olarak ise Yönetimin politikası muhafazakar bir caydırıcılık üzerine kurulmuş, bu politikayı da farklı bir ekip geliştirip uygulamıştır. Bir bütünün bu iki yarısı arasında asgari bir temas düzeyi mevcut olmuştur. Hatta, birbirleriyle bir tek Başkanlık düzeyinde bağlantı kurabildiklerini söylemek mümkündür.

Truman Yönetiminin bu iki parçalılığım, belki de en iyi, iktidarın iç politika ile dış politika ve savunma alanlarında istihdam ettiği personelden anlayabiliriz. Truman içerde Yeni Üslup'tan beri mevcut olan bürokrat tipine bel bağlamıştır. Yeni Üslup dönemi eski kuşak bürokratlarının büyük bir bölümü, 1945 ve 1946 yıllarında Washington'dan ayrılmışsalar da, onları ikame eden genç bürokrat kuşağı esas itibariyle pek farklılık arzetmemiştir. Bu yeni grup, ideoloji eğilimli reformculardan, oy peşindeki politikacılardan ve devlet kademelerinde hizmet vermek isteyen program yönelimli kariyer meraklılarından oluşmuştur. Hannegan ve Clifford, McGrath ve McGranery, Wyatt ve Lilienthal, Tobin ve Steelman, Olds ve Clapp : bu isimlerden hiçbirisi 1930'lardaki Yeni Üslup döneminde kendilerini pek yabancı hissetmezlerdi. Hatta bu isimlerin Tru-

man Yönetimindeki işlevleri de Yeni Üslup politikalarının Adil Üslup boyutunu devreye sokmak olmuştur. Bu genç bürokratlar kendilerini reform liberalizminin Adil Üslup programına adamışlardır: toplu konutlar, geniş tabanlı sosyal güvenlik, tarım destekleri, vadi idareleri oluşumları, kamu enerji kaynakları programı, yüksek asgari ücret, eğitime devlet desteği, siyahlar için medeni haklar gibi politikalar. Hepsi, Adil Üslup-Yeni Üslup koalisyonunun ardındaki siyasi güçlerden biri veya daha fazlası ile bağlantılı olmuşlardır: çiftçiler, emekçiler, kamu enerji kaynakları programı yanlısı çıkar grupları, şehirciler ve etnik azınlıklar. Ve yine bu isimlerin neredeyse tümü Demokrat Parti yandaşı isimlerdir.

Truman Yönetiminin dış politika-savunma tarafında ise durum bir hayli farklı olmuştur. Sözkonusu alanda değişik bir bürokrat tipi egemen olmuştur. Burada az sayıda Yeni Üslupçu, ondan daha az siyaset makinesi, ondan daha da az liberal bulunmuştur. Yerel politikadaki isimler, Demokrat koalisyonun çeşitli çıkarlarım yansıtan farklı kaynaklardan yükselmişlerdir. Buna karşın dış politikadaki isimler bankacı ve hukukçu, asker ve diplomatların oluşturduğu birbirlerine sıkı sıkıya bağlı çıkar çevrelerini temsil etmişlerdir. Forrestal, Lovett, Acheson, Patterson, Harriman, Nitze, Finletter, Draper ve McCloy bankacı ve hukukçu grubuna; Marshall, Bradley, Eisenhower, Bruce, Kennan ve Peurifoy ise asker ve diplomatlar grubuna örnek teşkil etmiştir. Hoffman, Symington ve Foster gibi sıradışı bazı işadamları da bu gruba destek vermiştir. Bu dış politika yönetimi grubunun merkezini, Forrestal, Marshall, Lovett ve Acheson dörtlüsü oluşturmuştur. Bu dörtlüden biri Truman'ın iki hükümetinin 18 ayı hariç tümünde Savunma Bakanlığı ve iki yılı hariç tümünde de Dışişle-

ri Bakanlığı görevlerini yürütmüştür. Ayrıca Byrnes'ın Dışişleri Bakanı olduğu iki yıl boyunca müsteşarlığını Acheson üstlenmiş, Byrnes sıkılıkla yurtdışında toplantılara katıldığından Acheson Bakanlığın idaresinde etkin bir rol oynamıştır. Lovett ise, Marshall'ın Dışişleri Bakanı olduğu dönemde müsteşarlığını, Savunma Bakanı olduğu dönemde de yardımcılığını yürütmüştür. Bu dörtlü, dış yardımlar alanında Hoffman ve Harriman'm da desteğiyle Truman Yönetiminin dış politika-savunma idaresinin çekirdeğini oluşturmuştur.

Dış politika patronları ve yardımcıları, parti politikalarından kopukluklarıyla iç politika patronlarından farklılaşmışlardır. Dış politikadaki isimler, parti anlayışına pek bakılmaksızın seçilmişlerdir. Hatta Lovett, McCloy, Foster, Hoffman, Patterson ve Draper gibi bazı önemli isimler, Cumhuriyetçi kökenden gelmişlerdir. Dış politika yönetiminde etkin role sahip bu Cumhuriyetçi grubu destekleyen yardımcı düzeyde Cumhuriyetçiler de bulunmuştur: Savunma Bakan Yardımcıları McNeil ve Coolidge; Savaş Bakan Yardımcısı Petersen (ki müteakiben Eisenhower ekibinde ulusal finans başkanlığını da üstlenmiştir); Siyaset Planlama Dairesi Başkanı Paul Nitze; CIA Başkan Yardımcısı Allen Dulles. Profesyonel diplomat ve askerler elbette ki parti eğilimleri göstermemişlerdir. Dış politika yönetiminde yeralan Demokratlar dahi, iç politikadaki muadillerinden farklı bir tutum sergilemişlerdir. Acheson tam bir Demokrat olmakla birlikte, kumaşı, yurtiçindeki Adil Üslup idarecilerine benzememiş ve parti yanlısı davranmaya bir ölçüde mecbur edilmiştir. Forrestal'ın parti bağı pek kuvvetli olmamış; yerel idaredeki kilit Demokrat gruplar tarafından istenmeyen adam ilan edilen Forrestal ile 1944 seçim kampanyasında tanıştığı "açık gri şapkalı,

pardösülerinin yakalarını kaldırmış siyasi karakterler" arasında geniş bir uçurum bulunmuştur. Reston'un, Truman iktidarının sonuna doğru Times gazetesinde yayınlanan bir araştırmasına göre, Cumhuriyetçi kökenliler arasından yapılan 39 önemli atamadan 22'si Dışileri Bakanlığı'nda, 10'u Savunma Bakanlığı'nda, beşi diğer ulusal güvenlik teşkilatlarında ve sadece ikisi yerel meselelerle ilgili bakanlıklarda gerçekleşmiştir. Bizzat Eisenhower'ın yanısıra, Eisenhower'a önemli destek veren Hoffman, Lewis, Douglas, Dulles ve Clay, Demokrat Parti iktidarı sırasında kilit görevler üstlenmişlerdir.[1]

İç meselelerle ilgili bir politikacı veya liberal reformist, Truman döneminde, dış politika-savunma teşkilatlarında nadiren görülmüştür. Bu istisnai örneklerden birini Louis Johnson teşkil etmiştir. Johnson, yönetimin dış politika idaresiyle ilişkili bazı unsurlarının da dahil olduğu, çok çeşitli güç ve çıkar gruplarını temsil etmiştir. Geniş destekli bütçe kesintisi davasının sembolüne dönüşmüş ve kamuoyundaki şöhretini siyasi emelleri bulunan Demokrat Parti yanlısı biri olarak kazanmıştır. Johnson'un, Savunma Bakanlığı'nı üstlenerek, dış politika-savunma alanına dahil olması kavgalar yaratmıştır. Johnson yüzünden Donanma Bakanı istifa etmiş, Deniz Harekatları Komutanı (bir başka deyişle Deniz Kuvvetleri Komutanı) görevden alınmıştır. Hava Kuvvetleri Bakanı, Johnson'la kamuoyu önünde sert bir münakaşaya girişmiş, diğer üst düzey komutanlarla kuvvet komutanlıklarının bağlı bulunduğu bakanlıklardaki yetkililer ise onunla idari bir soğuk savaş içine girmişlerdir. Savunma Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı arasındaki irtibat da Johnson döneminde asgari düzeyde tutulmuştur. En nihayet Johnson'un, Dışişleri Bakanı Acheson ile de ilişkisi bozulmuş ve bu bozulma ikisinden bi-

rinin gitmesini gerektirecek ölçüde derin bir sorun yaratmıştır. Truman da bunun üzerinde Johnson'u uzaklaştırıp, Dışişleri Bakanlığı'na Acheson'un halefi olduğu Marshall-Lovett ekibini tekrar atamış, Acheson'u da Savunma Bakanlığı'na getirmiştir. Bu görev değişiklikleri, dış politika ekibinde kaybolan uyum ve birliği yeniden tesis etmiş ve Savunma ile Dışişleri arasındaki ilişkiler, Marshall ve Forrestal'un sorumlu olduğu dönemlerdeki karşılıklı güven ve samimiyet çizgisini tekrar kazanmıştır.

MUHAFAZAKAR SAVUNMA ANLAYIŞI. Truman Yönetiminin iç ve dış politika personel kadrosundaki bölünmüşlüğünün önemi, bu kadroların geliştirdikleri farklı siyaset anlayış ve uygulamalarında yatmaktadır. Yönetim ülke içinde pragmatik bir liberal reform politikası takip ederken, dış politikada sağlam bir muhafazakar rota çizmiştir. Savaş yılları liberalizmi terkedilmiştir. Tecrit, evrenselcilik, yasallık ve kutsal savaş anlayışı geri dönmüştür. Politikaların başlıca özelliği sadakat, tedbirlilik, sağlam duruş, sabırlılık ve gerçekçilik olmuştur. Bu politika tasarımı, yaratıcıları tarafından tek bir kelimeyle gayet güzel özetlenmiş ve bu isim politikayı eleştiren çevreler tarafından alaya alınmıştır: politikanın ismi caydırıcılık politikası olmuştur. Bu politikada devrim niteliğinde bir değişiklik de, liberal bir boyut da bulunmamıştır. Politika, Amerika Birleşik Devletleri'nin varlığını sürdürmesi merkezi etrafında, sınırlı çıkarlar temeline oturtulmuştur. "Kuvvet oluşumları", yani askeri ittifaklar kurmayı ve komünist olmayan zayıf devletleri güçlendirmeyi hedeflemiştir. Edgar Ansel Mowrer'm da belirttiği gibi, caydırıcılık politikası, esas itibariyle Müşterek Kurul'un Eylül 1941 tarihli memorandumunda ortaya konulan güç dengesi politikasına geri

dönüşten ibarettir. Zaten Dışişleri Bakanı Marshall da 7 Kasım 1947 tarihinde bu güç dengesi politikasını ilan etmiş, "politikamızın amacı bu aşamadan itibaren Avrupa ve Asya'da güç dengesinin yeniden tesisidir ve tüm faaliyetlerimiz bu amaç ışığında yönlendirilecektir" ifadelerini kullanmıştır.[2] Savaş sırasında tam ve kesin zafer hedefi peşinde koşan Marshall, böylelikle, 1941 yılında kendisinin tanımladığı hedeflere geri dönüş yapmıştır.

Bu muhafazakar dış politika dört kaynaktan serpilmiştir. Bunlardan en önemlisi bizzat Başkan ile ilgili olmuştur. Yurtiçi politikalarında liberal bir tutum sergileyen Harry Truman, dış politika konularında ise tam bir muhafazakar gibi davranmıştır. Politikanın bu iki yönünü de kişiliğinde barındırabilmek, Truman'ın kendine özgü siyasi dehasının bir sonucu olmuştur. Muhafazakar bir bankacıyla da, Yeni Üslup reformistiyle de, koğuş onbaşısıyla da, profesyonel askerle de kolaylıkla iletişim kurabilmiştir. Forrestal, Truman'ın bu özelliğinin esaslarını hemen kavramış ve 1948 seçimlerinden kısa bir süre sonra kullandığı "Bay Truman başımızda olduğu için çok şanslıyız, zira o bir yandan hem kendi ülkesi, hem de tüm dünyadaki güçlü liberal unsurları kişiliğinde toplarken, öte yandan da kelimenin tam anlamıyla muhafazakardır, yani korumak istediğimiz şeyleri korur" ifadeleriyle, bu konudaki gözlemlerini ortaya koymuştur.[3] Truman'ın muhafazakarlığı, benimsediği siyaset felsefesinin bir yansıması değildir. Ruslarla başa çıkabilmenin tek yolunun onlara karşı sert bir tutum takınmaktan geçtiği yolundaki inancından kaynaklanmıştır. Savaş dönemi Büyük İttifak politikası ile hiçbir ilgisi bulunmadığından, geçmişe sadakat borcu olmaksızın kendi yolunda gitme konusunda birçok Amerikalı lidere oranla daha avantajlı bir konumda olmuştur.

Ruslarla sertleşme konusunda önce Byrnes, müteakiben de Wallace'ın çıkardığı zorluklar da bu görüşünün pekişmesine şüphesiz katkıda bulunmuştur.[4]

Truman Yönetiminin muhafazakar dış politikasının ikinci kaynağı, yönetimdeki üst düzey sivil kadrolardır. Bu kadrolarda yeralan bankacı ve hukukçuların geçmişleri, kendilerine, Amerikalı sanayicilerin sahip olduğu anlayıştan farklı bir perspektif kazandırmıştır. Amerikalı sanayici en kısa sürede, en az masrafla, en çok üretimi yapmak suretiyle bir sermaye imparatorluğu kurma peşindeki tipik bir işbitiricidir. Bu işbitiricilik özelliği, Amerikalı sanayicinin iyimser, bireyci ve ilerlemeci bir değerler sistemini benimsemesine yol açar. Bu tipler devlet yönetimi kademelerine geldiklerinde ise, sözkonusu özelliği, yani "en az harcamayla en büyük kazancı elde etme" idealini, üstlendikleri görevlere yansıtmışlardır. Truman ekibi ise yatırım bankacısı özellikleri sergilemiş, somut üretimden ziyade yüksek finans tekniklerinin ince entrikaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Benliğinde, bankacılığın özündeki içsel ve gerçek muhafazakarlığı taşımıştır. Devlet kademelerinde ise, tedbirli bir realist gibi, insan meselelerinin karmaşıklıklarının, insan sezgisi ve denetiminin sınırlılıklarının ve kaynakların ötesinde vaatlerde bulunmanın tehlikelerinin bilincinde olmuştur. Bu ekip, bir ölçüde de, Theodore Roosevelt'in 1933 sonrasındaki tüm Demokrat Parti iktidarlarının atası olmasını sağlayan o tuhaf anlayışın bir başka uzantısını teşkil etmiştir. Ickes gibi eski İlerlemecilerin Yeni Üslup üzerinde birçok katkısı bulunmuştur. Savaş sırası ve sonrası dönemlerde ise Yeni-Hamiltonculuğun muhafazakar kanadı kendine bir alan bulmuştur. Root'tan Stimson'a, oradan da Marshall, Lovett ve McCloy'a uzanan düz bir çizgi mevcuttur. Savaş sonrasında hükümetin tüm

birimlerine yayılan Forrestal ekibinin etkisi de, benzer bir anlayışın ulusal politikaya yansımasına katkıda bulunmuştur.

Dışişleri Bakanlığı ve Dış Görevler bünyesindeki meslek memurluğu kadroları, Truman Yönetimi dış politikasının üçüncü kaynağını oluşturmuştur. İktisadi mülahazalar 1930'lar boyunca Dışişleri Bakanlığı'nın yaklaşımları üzerinde etkili olmuştur. Müteakiben savaş sırasında Bakanlık, Birleşmiş Milletler'in kuruluş planlamasına ilişkin yasal ve örgütsel sorunlarla boğuşmuştur. Bu iki aşamada da Bakanlığın yaklaşımı temelde liberal özellikler taşımıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Soğuk Savaş'ın başlamasıyla, Bakanlık kadrolarına hakim tutum ve görüşler değişmiştir. Uzun zamandan beri Sovyetler Birliği'nin planları hakkında şüpheleri bulunan, ancak ast konumda oldukları için dış politikada pek etkinliğe sahip olmayan bir grup Dış Görevler memuru öne çıkmış ve bu grubun görüşleri 1947 ila 1948 yıllarından itibaren Bakanlıkta belirleyici bir rol oynamaya başlamıştır.[5] Bu grup klasik ifadesini elbetle ki George Kennan'ın 1947 baharında yayınlanan *"The Sources of Soviet Conduct"* adlı makalesinde bulmuş ve Marshall döneminde Bakanlığın Siyaset Planlama Dairesi'nde kurumsal hüviyet kazanmıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın Marshall ve Acheson dönemindeki politika yaklaşımları, silahlı kuvvetlere oranla dahi, daha katı, güç yönelimli ve gerçekçi olmuştur. Kennan gibi isimler askeri gücün önemine yoğun vurguda bulunmuşlar ve tahlillerinde güç faktörünü, ideolojik faktör karşısında öne çıkarmışlardır. Dışişleri Bakanlığı bu dönemde askerlerin baskısına boyun eğdiği için kimi zamanlar eleştirilmişse de, kurumun askeri güç ağırlıklı bakış açısı dışardan zorlamaların değil, kendi dış politika düşüncesinin bir eseri ol-

muştur. Bakanlıktaki bu yeni anlayışın genel doğasına ait değerlendirmelere, anlayışın destekçilerinin Bakanlıktaki görevlerinden ayrıldıktan sonra yayınladıkları çalışmalarda rastlamak mümkündür.[6] Bu *weltanschauung*, yani dünya görüşünün ortak unsurları, gücün gerekliliğine dair vurgu, Amerikan gücünün sınırlarına dair bir tespit ve ulusal güvenlik ile ulusal çıkarlar için güç kullanımının ahlakiliğine dair bir savunma olmuştur.

Truman Yönetiminin dış politikadaki muhafazakarlığının son kaynağını ise elbette ki bizzat ordu teşkil etmiştir. Marshall ile birlikte kuvvet komutanları da profesyonel askeri etike dönüş yapmışlardır. Ancak bu dönüş, savaş sırasında dış politika ve iç politikada uygulanan liberal yaklaşımlar arasındaki birliğin parça parça dağılmasıyla mümkün olabilmiştir. Truman ve yönetimdeki üst düzey görevlilerin siyasi yaklaşımları ile Dışişleri Bakanlığı'nın yeni muhafazakar gerçekçiliği, yeni dış politika anlayışı açısından yandaş bir ortam yaratmıştır. Siviller yurtiçinde orduyu yönlendirmeye başlamıştır. Truman dönemi kuvvet komutanları, silahlı kuvvetlerin hacmi ve askeri bütçe konularında, ulusal güvenliğe dair askeri gereksinimleri tutarlılıkla ortaya koymuşlardır. Sonuç olarak da stratejik anlayışları, siyasi ve iktisadi gerçeklikten kopuk olmuştur. Dolayısıyla bütçeye ilişkin talepleri genelde büyük ölçüde kesintiye uğramıştır. Gerçekçi olmak gerekirse, ilk başlarda tahlillerine "ülkenin neyi karşılayabileceği"ne dair bazı öngörüler eklemişlerdir. Ancak, daha sonra, en azından Orgeneral Bradley, böyle yaparak kendilerinden beklenen role uygun hareket etmediklerini kabullenmiştir.[7] Truman dönemi kuvvet komutanları, silahlı kuvvetlerin kullanımına ilişkin konularda, yine benzer tedbirli, muhafazakar anlayışı yansıtmışlardır. Yugoslavlar 1946 yılında Ameri-

kan uçaklarını vurduğunda, Dışişleri Bakanlığı bir ültimatom çekmek ve bunu bir güç gösterisi ile desteklemek istemiş; JCS ise ülkenin askeri kaynaklarındaki sınırlamaların altını çizerek sükunet tavsiye etmiştir. Kore ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı yine müdahale önerisinde bulunmuş, kuvvet komutanları da yine pasif bir tavır benimsemişlerdir.[8] Kuvvet komutanlarının, Kore Savaşı'nın genişletilmesi, İsrail sorunu, Japon barış antlaşması, Almanya'nın yeniden silahlandırılması ile NATO'nun örgütlenmesi ve silahlandırılmasına ilişkin önerilerinde, önceliği askeri güvenliğe verdikleri ve Amerika Birleşik Devletleri savunmasını güçlendirinceye dek maceraperest davranışlardan kaçınma arzusuyla hareket ettikleri görülmüştür. General Bradley'in hızlı ve kolay çözümlerin olanaksızlığı, geniş hacimli ve çeşitli güç tiplerini birleştiren çoğulcu stratejinin arzu edilirliği ve siyasi hedeflerin askeri hedeflere oranla aşkınlığına dair vurgular içeren anlayışı, bir bütün olarak, profesyonel askeri etikin neredeyse mükemmel bir tanımını teşkil etmiştir. Truman dönemi kuvvet komutanlarının sivil denetime ilişkin görüşleriyse geleneksel askeri anlayışı destekler mahiyette olmuştur.[9]

UYGULAMA. Truman Yönetiminin muhafazakar dış politikasını uygulama kabiliyeti, kamuoyunun dış politikaya karşı kayıtsızlığına bağlı olmuştur. Zira böylesi bir kayıtsızlığın, dış politika kararlarının halk denetiminden uzaklaşmasını ve yönetimin dış politikadaki görüşlerinin halk tarafından benimsenmesini kolaylaştıracağı düşünülmüştür.

Burada Yönetim lehindeki kilit unsur, destekçilerinin dış politikaya karşı göreceli kayıtsızlığı olmuştur. Demokrat Parti koalisyonu etrafında birçok çıkar grubu birleş-

miş, bunların talepleri çeşitlilik arzetmiş, hatta bu talepler birbirleriyle çatışma halinde ve de esas itibariyle yerel nitelikli talepler olmuştur. Truman Yönetimi, iktidarı, daha ziyade yerel iktisadi konular etrafında şekillenen 1948 seçimleri sonrasında, etrafında birleşen çıkar çevrelerinin programına rağbet göstermesi sonucu tekrar devralabilmiştir. Dolayısıyla da siyasi açıdan kendisini sadece bu konuları çözüme kavuşturmakla bağlamıştır. Daha da önemlisi, koalisyonu oluşturan unsurların çıkarları arasındaki siyasi çıkmaz, hem iç, hem de dış politikada kendi görüşlerini dikte ettirebilecek çapta hakim bir grubun oluşmasını engellemiştir. Yönetimin oy tabanındaki en geniş kesimi, dış politika konularına hayati önem atfetmeyen ve bu konulara nispeten kayıtsız kalan dar gelirli sınıflar oluşturmuştur.[10] Bu nedenle de Yönetim, halka değil de profesyonel kaynaklara dayalı bir dış politika takip etmede nispeten özgür davranabilmiştir. Elbette ki, Filistin gibi bazı dış politika konularıyla ilgili olarak muhafazakar çizgi ile yerel çıkarlar çatışmış ve böyle durumlarda muhafazakar çizgiden ödün verme zorunluluğu oluşmuştur. Ancak genelde Demokrat Parti etrafındaki çıkar grupları dış politikayla pek ilgili olmamış ve ülke dış politikası bu çıkar grupları adına bankacılar, diplomatlar ve askerler tarafından yürütülmüştür.

Yönetim ayrıca dış politika kararlarını kongre ve halk denetiminden mümkün mertebe uzak tutmaya çalışmıştır. Popüler bir iç politika ile liberal bir savaş dönemi dış politikası uygulanması amacıyla Franklin D. Roosevelt'in geliştirdiği yürütme liderliği ve karar alma geleneğinin, Truman Yönetimi tarafından halka dayanmayan muhafazakar bir dış politika sürecinde kullanılması ironik olmuştur. Roosevelt'te fazlasıyla var olan sağlam ve dinamik liderlik

özellikleri Truman'da bulunmamıştır; zira Truman, Başkanlık makamını, Jacksonist bir anlayış ışığında "halkın platformu" olarak değil, Burkegil bir anlayışla, halkın fiili temsil alanı olarak algılamıştır. Roosevelt halk iradesini temsil etmiş, Truman halk iradesinden kaçmıştır. Yasamaya dahil olmayan konularda takip edilen geleneksel karar alma yöntemi, öncelikle kararın alınması, daha sonra ilan edilmesi, bunu müteakiben de Kongre'de tartışılıp onaylanması veya değiştirilmesi üzerine kurulmuştur. Buna karşın Truman Yönetiminde ise dış politikaya dair tüm büyük kongre tartışmaları, yürütme mercii, devleti bağlayıcı taahhütlere girdikten sonra gerçekleşmiştir. Berlin hava köprüsü, hidrojen bombası, Formoza (Tayvan) politikası, Kore Savaşı, ulusal acil durum ilanı, Avrupa'ya asker gönderilmesi, MacArthur'un görevden alınması gibi kararların tümünde, Yönetim kendine özgü yöntemler takip etmiştir. Aslında Yönetim, mümkün mertebe, dış politika üzerindeki denetimin, bu denetim yetkisini kamu yararına en iyi şekilde kullanabilecek yeteneğe sahip kişilerin elinde bulunması gerektiğini öngören, Locke'a ait federatif yönetim teorisine bağlı kalmıştır. Hatta, neredeyse Platoncu bir anlayışla, dış politikanın, kitle görüşleriyle yönlendirilecek bir alan olmadığını, halkın, hukuk ve tıpta olduğu gibi bu alanda da profesyonel uzmanların kılavuzluğuna ihtiyacı bulunduğunu savunan Kennan, bu bağlamda, Locke teorisinin öneminin altını çizmiştir.[11]

Kimi zamanlar, dış politika teşkilatlarının uygulanmasını talep ettiği politikalarla, Yönetimin bu politikaların uygulanabilmesi açısından gereksinim duyduğu düzenlemeler arasında büyük bir uçurum mevcut olmuştur. Bu durumu belki de en iyi, Sovyetlerin başarılı atom bombası denemesine bir tepki olarak, 1949-1950 kışında geliştiri-

len ve Amerikan askeri gücünün büyük ölçüde genişletilmesini öngören "NSC 68" planının hikayesi örneklemektedir. NSC 68 planında varılan sonuçlar, genelde Dışişleri Bakanlığı ile Savunma Bakanlığı'nın askeri kademelerinde şiddetle desteklenmiştir. Öte yandan Savunma Bakanı Louis Johnson, genişleme programına pek sıcak bakmamış, Bütçe Dairesi ise programa kesinlikle karşı çıkmıştır. Başkan, Nisan 1950'de, NSC 68'in genel prensiplerini onaylamış, detaylı uygulama programının geliştirilmesi ve planda öngörülen maliyetlerin gözden geçirilmesi talimatlarını vermiştir. Böylelikle 1950 baharında Yönetimin esas itibariyle iki savunma politikası bulunmuştur: bir sonraki mali yıl için önerilen 13 milyar dolar bütçeli kamuya ilan edilmiş bir savunma politikası ve de prensipleri NSC 68'de belirlenmiş olan özel bir savunma politikası. Bu ikililik, Kore Savaşı'nın patlak vermesiyle sona ermiş ve Yönetim yeni durum doğrultusunda, bir önceki güz NSC 68 destekçilerinin savunduğu, güçlerin genişletilmesi planını 1950 yazında devreye geçirebilmiştir.

NSC 68 hikayesinin de ortaya koyduğu gibi, önem arzeden dış politika kararlarının çoğunda Kongre ve kamuoyunu karar alma sürecinin dışında bırakmak mümkün olmamıştır. Yasamanın sürekli katılım gösterdiği karar alma süreçleri şüphesiz savunma tahsisatları ve dış yardımlarla ilgili olmuştur. Yönetimin dışişleriyle ilgili teşkilatlarının bu alanlardaki politikaları, yurtiçi teşkilatların kendi özel programları için sundukları taleplerin yanısıra, sürekli gündeme getirdikleri dengeli bütçe ve vergi indirimleri gibi iktisadi nitelikli taleplerine ilişkin politikaları ile çarpışmıştır. Dolayısıyla muhafazakar dış politikanın yetersiz kaldığı alanlar da bu alanlar olmuştur.[12] Uzun vadede yasama ve kamuoyu desteğinden yoksun bir dış politikanın,

uygulanabilir bir dış politika olmadığı görülmüştür. Yönetimin uygulama konusundaki çabalarını, pazarlama teknikleriyle desteklemesi gerekmiştir.

Ancak, caydırma politikasının Amerikan halkına pazarlanması, kıt kaynaklara sahip Truman Yönetiminin gücünün bir hayli ötesinde zorluklar taşımıştır. Bizzat Başkan halk nezdinde, bu işin altından kalkabilecek prestij ve saygınlık uyandırmamıştır. Dışişleri Bakanlığı ise daima yerel tabana sahip olmayışının neden olduğu güçlüklerle karşılaşmıştır. Bakanlık, bu güçlüklerin yanısıra bir de, bu dönemde giderek artan Demokrat Parti kaynaklı eleştiri yağmuruna tutulmuştur. Bakanlık personeli ya yeteneksizlik, ya da sadakatsizlikle suçlanmış ve performansı, dış politikanın mevcut durumu nedeniyle hayalkırıklığı yaratmıştır. Ayrıca Bakan Acheson kamuoyunun hassasiyetlerine karşı genel bir ihmalkarlık içinde olmuş, bu nedenle Kongre'deki Demokratlar tarafından dahi görevden alınması istenmiştir. Cumhuriyetçilerle muhafazakar Demokratların, liberal Demokrat bir yönetim olarak nitelendirdikleri bu hükümetin dış politikadaki sivil kadrosu, aslında siyaseten renksiz bir kadro özelliği taşımıştır. Yeni Üslupçularla Cumhuriyetçi Parti'nin lider kadroları, bir Lovett veya Hoffman'a tereddütle bakmışlardır.

Truman Yönetimi de bu nedenle politikalarının Kongre ve kamuoyunda anlatılması ve savunulması için profesyonel askerlere gereksinim duymuştur. Bu gereksinim önemli bir ölçüde Marshall gibi sivil görevlere atanan eski generaller tarafından giderilmiştir. Ayrıca kuvvet komutanlarına da bel bağlanmıştır. Kuvvet komutanları, II. Dünya Savaşı'nda elde ettikleri prestiji bu dönemde de büyük ölçüde korumuşlar; profesyonel ve de çıkar gruplarından uzak bir grup olarak dikkat çekmişlerdir. 1940 öncesinde

kamuoyundaki tartışmalarla mesafeli olmaları sayesinde hiçbir radikal grupla özdeşleştirilmemişler ve kirli siyasetin bir parçası olarak görülmemişlerdir. Dolayısıyla, her ne kadar kendine has muhafazakar bir dış politika ortamının oluşması, komutanların profesyonel anlayışlarını yeniden benimsemelerini sağlamışsa da, aynı ortam komutanların hükümetin dış politikasını kamuoyu önünde savunmasına da yolaçmıştır. 75 yıl boyunca Amerikan sivil-asker ilişkilerini tanımlayan profesyonel asker-sivil devlet adamı gerginliği, Yönetimin dış politika platformlarında ortadan kalkmış, siviller ve askerler arasında anlayış itibariyle II. Dünya Savaşı'na benzer, ancak özünde bir hayli farklı bir uyum ve fikir birliği oluşturulmuştur. Ancak liberalizmin Amerikan zihniyetindeki hakimiyeti neticesinde, bu gerilim zaman içinde yeniden ortaya çıkmış, bu kez dış politika kadroları ile siyasi hayatın diğer unsurları arasında yaşanmıştır. Askerler, giderek dış politika kadrolarının, siyasi mekanizmalardaki temsilcilerine dönüşmüşlerdir. Dış yardım tahsisatları talep etmişler, antlaşmaların onaylanması konusunda uyarılarda bulunmuşlar, Orgeneral MacArthur'un görevden alınış kararını kamuoyu önünde savunmuşlar, Kore Savaşı'nın yürütülüş şeklini desteklemişler ve silahlı kuvvetlerin hacmi ve bütçesine dair Yönetim kararlarının gerekçelerini anlatmışlardır. Genelde bu role pek sıcak bakmamışlar, daha ziyade Yönetimin isteği üzerine tartışmaların içine çekilmişlerdir. Hem Kongre komitelerinde, hem de sivil toplum örgütleri önünde Yönetimin siyasi avukatları gibi hareket etmişlerdir. Orgeneral Bradley'in, Hoover ve Taft tarafından ortaya atılan "Cebelitarık savunma teorisi"ni "bencil" bir anlayış olarak eleştirdiği ve hava gücüne fazla ağırlık verilmeksizin dengeli bir silahlı kuvvetler yapılanması önerdiği 20 Mart 1952 tarihinde, Pasadena Ti-

caret Odası'ndaki meşhur konuşması, komutanların bu tür faaliyetlerine örnek teşkil etmiştir. Hanson Baldwin'in de bu dönemde sert bir ifadeyle belirttiği gibi, Bradley'in sözleri her ne kadar "askerlerin ortak görüşünü yansıtmışsa da", başkanlık seçimlerinin yükselen gerilimi içinde bu sözleri sarfetmenin ona düşmediği düşünülmüştür.[13]

Kuvvet komutanları, savaş kahramanı olmalarının ve teknik uzmanlıklarının kendilerine kazandırdığı itibardan bir süreliğine faydalanmak suretiyle bu savunmacı rollerinde başarılı olmuşlardır. Kongre Acheson'un sözlerine ilgisiz kalırken, Bradley'in sözlerine dikkat kesilmiştir. Ancak bu prestij zaman içinde kıymetinden kaybetmiştir. Savundukları politikaların halk desteği ve onayını kazanmamış politikalar olması, askerlerin şahsi ve kurumsal itibarını zedelemiştir. Kuvvet komutanları, Yönetimin politikalarının özüne dair profesyonel anlayışlarını her ne kadar korumuşlarsa da, bu politikaları, bir siyasi irade neticesinde benimseyen hükümet adına kamuoyunda müdafaa etmek suretiyle, muhalefetin bu alandaki eleştirilerinden kendilerinin de pay almalarına neden olmuşlardır. Sözkonusu eleştiriler özellikle de Kore Savaşı'nm patlak vermesi sonrasında giderek tırmanmış ve MacArthur'un görevden alınmasıyla iyice yoğunlaşmıştır. Senator Taft, 1951 baharında "bilhassa Orgeneral Bradley'in dış politika hakkında bir beyanat verdiğini görünce, bu işin, askerleri artık uzman olarak kabul edemeyeceğimiz raddeye geldiğini anladım. Kuvvet komutanlarının, Yönetimin mutlak kontrolü ve etkisi altında olduklarına inanıyorum. . ." demiştir. Cumhuriyetçi Parti dış politika sözcüsü John Foster Dulles da, daha ılımlı ifadeler kullanarak, askerlerin dış politikada üstlendikleri rolü eleştirmiştir.[14] 1952 yılı itibariyle askerlerin inandırıcılıkları artık kaybolmuş durumdadır.

Neredeyse altı yıl boyunca, temelde liberal bir toplum adına muhafazakar bir dış politika yürütülebilmesi, bir anlamda, Truman Yönetiminin kayda değer bir başarısı olarak değerlendirilebilir. Ancak bunun en nihayet sona ermesi kaçınılmazdır. Nasıl II. Dünya Savaşı sırasında askerlerin muhafazakarlıklarını sürdürmeleri mümkün olmamışsa, dış politikadaki birleşik asker-sivil cephesinin Soğuk Savaş sırasında muhafazakar bir politika takip etmesi de benzer biçimde mümkün olmamıştır. Muhafazakar dış politika tercihindeki ısrarın sonuç vermeyeceği, Kore Savaşı'nın idaresi meselesinde iyice belirginleşmiş ve bu ısrar, Demokratların 1952 yılında yaşadıkları seçim yenilgisinin ardındaki en önemli etkenlerden biri olmuştur. Biri çıkıp da, bu durumun, Lincoln'a ait "herkesi her zaman kandıramazsınız" deyişini hatırlattığını söyleyebilir. Ancak, muhafazakar dış politikanın en azından bir süre yürütülebilmiş olması, sadece ve sadece Yönetimin kıt kaynaklarını en verimli şekilde kullanabilme yeteneğinden kaynaklanmıştır. Bu politikanın nihayete ermesi ise Amerikan demokrasisinin dayanıklılık ve zindeliğinin bir sonucu olmuştur.

KORE SAVAŞI: KOMUTANLAR, ERLER VE KAMUOYU

Kore Savaşı, Truman dönemi sivil-asker ilişkileri kalıbını kırmıştır. Savaş, halkın takip edilen dış politikaya yönelik ilgi ve öfkesini uyandırmış, Kongre'deki partilerarası çekişmeyi canlandırmış ve kuvvet komutanlarının siyasi nüfuzunun tükenmesine yolaçmıştır. Kore Savaşı, Amerikan tarihindeki (Kızılderili çatışmaları hariç) kutsal nitelik taşımayan ilk savaş olmuştur. Aynı zamanda, bir parti, iktidarı, kamuoyunun uygulanan savaş idaresine yönelik tepkisi sonucu ilk kez kaybetmiştir.

Bu savaş birçok açıdan sıradışı nitelikler arzetmişse de, bu nitelikler içinde en özgününü, şüphesiz, savaşın Amerikan unsurları arasındaki ilişkiler oluşturmuştur: savaşın idaresinden sorumlu *Yönetim*, savaşın sahada yönlendirilmesinden sorumlu *üst düzey komutanlar*, cephede çarpışmakla görevli *askerler* ve askerlere yurtiçinden destek veren *kamuoyu* arasındaki ilişkiler. Truman Yönetiminin en temel kararı, savaşa, Güney Kore'nin bağımsızlığının sürdürülmesi gibi sınırlı bir siyasi hedef merkezinde girme kararı olmuştur. Bu karar elbette ki bir gecede alınmamıştır. Karar süreci, 1950-1951 yıllarının uzun ve zorlu kış aylarında yaşanan bir dizi karışık olay ve karmaşık karar ışığında gelişmiştir. Ancak Yönetim savaşın siyasi hedefine dair kararı belirledikten sonra bu karara inatçı bir ısrar ile bağlı kalmıştır. Yönetimde yeralan tüm kilit sivil ve askeri erkân (Başkan, Acheson, Marshall, Lovett, Bradley ve JCS bünyesindeki kuvvet komutanları) bu temel kavram üzerinde görüş birliği içinde olmuşlardır. Bu karar ve kararın yurtiçinde yarattığı sınırlı seferberlik uygulaması ve konvansiyonel silahlı güçlerin yeniden yapılandırılması gibi sonuçlar, esas itibariyle Yönetimin dış politikadaki muhafazakar anlayışını yansıtmıştır. Amerika Birleşik Devletleri kapsamlı hedefler takip etmemiştir; sadece savaş öncesi statükonun yeniden tesisini arzulamıştır. Bu ise silahlı kuvvetlerin dikkatlice değerlendirilmesini ve isabetlice kullanılmasını gerektirmiştir. Ancak Ludendorff'a özgü değil de, Clausewitz'e özgü bir savaş anlayışının benimsenmesi, Amerikalılar için yeni bir deneyim olmuş ve bu anlayış genelde pek sıcak karşılanmamıştır. Dolayısıyla Yönetimin en temel sorunu, erlerin, komutanlarının ve kamuoyunun bu yeni girişime dair desteklerini kazanmak veya en azından bu girişimi kabullenmelerini sağlamak olmuştur.

Yönetim bu konuda askeri birlikler düzeyinde başarılı olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Kara Kuvvetleri savaşın başlangıcında zayıf bir görüntü vermiştir. İşgal altındaki Japonya'nın yumuşak yaşamından koparılıp, kendisinden sayıca daha üstün bir düşmanın önüne atılan askeri birimler, ilk başlarda çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Disiplinsiz, eğitimsiz ve psikolojik açıdan savaşa hazırlıksız bir ordu görünümü taşımışlardır. Ancak Sekizinci Ordu'ya 1951 yılının bahar ayları itibariyle kuvvetli ve muharebe deneyimine sahip bir silahlı güç özellikleri kazandırılmıştır. Bununla birlikte, Yönetimin siyasi hedefleri Sekizinci Ordu'nun ne ilerleyip tam zaferi zorlamasına, ne de yarımadadan tamamen çekilmesine izin vermemiştir. Dolayısıyla sorun, dünyanın uzak bir ucunda sürdürülen bu süresiz ve belirsiz çatışmada askerlerin moralinin yüksek tutulması olmuştur. Bu amaçla hem maddi, hem de psikolojik araçlar devreye sokulmuştur. Maddi olarak, sınır istikrarı oluşturulur oluşturulmaz, askerlerin o topraklarda rahatının sağlanması için her türlü çaba gösterilmiştir: günde bir duş, günde iki posta ve günde üç sıcak yemek. Amerikan sivil yaşam standardının mümkün mertebe Ana Direniş Hattı'na taşınması için hiçbir fedakarlıktan kaçmılmamıştır. Çatışmanın sonlarına doğru Amerikan askerlerinin, savaşı, tarihte görülmedik ölçüde bir lüks ve konfor içinde sürdürdüğü görülmüştür.

Ancak askerlerin bu yeni savaş tarzını kabullenmesinde, maddi şartlar kadar, cephedeki güçlerin psikolojilerini şekillendiren rotasyon politikası da etkili olmuştur. Amerikan tarihinde önceleri de cephedeki askerlere maddi bazı hak ve imtiyazlar tanınmıştır, ancak rotasyon politikası gibi bir uygulama ilk kez bu savaşta gündeme gelmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında askerler cepheye süresiz gönderil-

mişlerdir. Bir başka deyişle, askerlerin eve dönmeleri, yönetimin askeri zafer merkezli siyasi hedefine ulaşabilmesine bağlı olmuştur. Ancak Kore'deki rotasyon uygulaması askerlerin kişisel hedefleriyle, yönetimin siyasi hedeflerini birbirinden ayırmıştır. Askerler sadece cephedeki dokuz aylık hizmete tahammül edip, sonra sağ salim eve dönmeyi hedeflemiştir. Savaşın kaçınılmaz bir kötülük olduğunu boyun eğip, kabullenmişlerdir. Askerlerin tavrım en iyi, cephe hatlarında ifadesini bulan Stoacı tevekkül anlayışı yansıtmıştır: "Her şey olacağına varır." Amerikan tarihinde ilk kez, sıradan bir askerin, uğruna savaşılan siyasi hedeflerle kendisini özdeşleştirdiği için değil de, sadece savaşması emredildiği için büyük bir savaşta yeraldığı görülmüştür. Hatta savaşın siyasi hedeflerine dair tam bir kayıtsızlık içinde olmuş, bir başka deyişle profesyonelliğin geleneksel tavrını ortaya koymuştur. Nitekim haberciler ve gözlemciler Kore Savaşı'nın II. Dünya Savaşı'ndan çok farklı, özgün psikolojisini tanımlamak için "profesyonel" terimine sıklıkla başvurmuşlardır.[15]

II. Dünya Savaşı ruhu, Kore Savaşı sırasında en az Komünistler kadar sorun yaratmıştır. Sahada savaşı yöneten generaller açısından, erlerin psikolojisinde mucizevi bir değişim sağlayan rotasyon politikasının bir karşılığı bulunmamıştır. Generaller için "savaşta görev bırakma" diye bir şey sözkonusu olmamış; generaller de savaş olgusunu II. Dünya Savaşı anlayışı çerçevesinde düşünmeyi sürdürmüşlerdir. Onlara göre savaş için en uygun netice askeri zafer olduğu için, neden bunun kendilerinden esirgendiğini bir türlü anlayamamışlardır. Şayet Kore Savaşı'na dair emir 1939 yılında verilmiş olsaydı, Kara Kuvvetleri, Kuvvet Komutam'ndan en alttaki düz erine kadar, itaat içinde ve Kore'de kendisini bekleyen şartları bir an düşünmeksi-

zin, şüphesiz oraya gidip çatışırdı. Nitekim Orgeneral Marshall, 1916 Meksika Seferi sırasında Wilson tarafından Pershing'e getirilen siyasi kısıtlamaları, Pershing'in itaatkar bir ruhla kabullenmesini destekleyen Orgeneral MacArthur'un tutumundan farklı bir tavır sergilemiştir.[16] Kuvvet Komutanları, Truman döneminin yandaş ortamında savaş öncesi mesleki sınırlarına geri dönebilmişlerdir. Ancak bu, Kore savaş meydanlarındaki komutanlar için pek mümkün olmamıştır. II. Dünya Savaşı psikolojisiyle aşılanmış bu komutanlar, yurtiçindeki siyasi çevrelerle kamuoyunun Yönetime yönelik eleştirilerden de cesaret alarak, bu dönüşe direnmişlerdir. Askeri etikten kayda değer şekilde kopmuşlar ve liberal bir ülkenin muhafazakar yönetimindeki ast konumları nedeniyle onlar da savunmacı bir rol üstlenmek durumunda kalmışlardır. Böylelikle sivillerin II. Dünya Savaşı sırasında askeri zaferi en nihai siyasi hedef olarak gönülden benimsemiş olmaları, on yıl sonra sorun yaratıcı bir unsur olarak karşılarına çıkmıştır. Bir zamanlar devredilmiş bir sorumluluğun tekrar ele geçirilmesi öyle kolay olmamıştır. Orgeneral MacArthur'un "Zaferin yerini hiçbir şey alamaz" deyişi, ilhamını, belki de Franklin D. Roosevelt'in ruhundan almıştır.

Sonuç olarak, askeri birliklerin tavrını "profesyonel", komuta kademesindeki generallerin tavrını da "hüsrana uğramış" olarak tanımlamak mümkündür. Askerler kaderi olduğu gibi kabullenmiş, komutanları ise bunu reddetmişlerdir. Komutanlar tepki göstermişler, eleştirmişler, sorumluluklarından kaçmışlardır. Kısacası komuta kademeleri fokur fokur kaynamıştır. Homer Bigort bu durumu şöyle anlatmıştır:

> Erlerin pek azı herhangi bir ulusal hedefi özümsemiştir. Acımasız, ilkel ve çoğunlukla sefil bir ortam içinde algıları zayıf-

lamış, sezgileri tek bir şahsi hedef üzerinde, yani rotasyon üzerinde odaklanmıştır. Subaylar düşünmeye daha çok fırsat bulmuşlar, ancak bu belirgin çıkmaz karşısında her şeyin abes olduğunu gördükçe rotasyonu arzulamışlardır. Generaller ise işlerinde uğradıkları hayalkırıklığı neticesinde neredeyse çıldıracak noktaya gelmişlerdir.[17]

Bir grup saha komutanı olarak generaller, Amerikan tarihinde pek örneği görülmemiş bir ölçüde hükümet politikalarına soğuk bakmışlardır. Komutanlar, İç Savaş sırasında dahi hükümetten Kore'dekine benzer bir ittifakla görüş ayrılığı içinde olmamışlardır. Orgeneral Ridgway dışındaki neredeyse tüm saha komutanları- MacArthur, Van Fleet, Stratemeyer, Almond, Clark, Joy- (MacArthur veya Uzak Doğu ile ilişkileri her ne düzeyde olursa olsun) Yönetimin Kore Savaşı politikasına karşı çıkmışlardır. Jenner Komisyonu raporu, saha komutanlarının hissiyatını "zaferin kendilerinden esirgenmiş olmasının yarattığı bir rahatsızlık, hayalkırıklığı ve siyasi mülahazaların askeri mülahazaları bastırdığına dair güçlü bir kanaat. . ." olarak tanımlamıştır. Orgeneral Clark, konuyu beraberce tartıştığı Uzak Doğu'daki tüm komutanların, hükümetten, kendilerinden zaferi esirgeyen siyasi sınırlamaları ortadan kaldırmasını beklediklerini bildirmiştir.[18]

Kore'deki saha komutanlarının yaygın memnuniyetsizliklerinin bir benzeri, atom bilimcilerin nükleer ve termonükleer silahlar yapılmasına dair hükümet politikasından duydukları rahatsızlık konusunda yaşanmıştır. Bu iki durumda da profesyonel görevlilerin oluşturduğu belli bir grup, hizmetinde olduğu yönetimin politikalarına karşı siyasi bir duruş ortaya koymuştur. Yine her iki durumda uzman grupların eleştirileri, Amerikan kamuoyu görüşlerine dayanmış ve de askeri etikin temel kabullerini benimseyen

esas itibariyle muhafazakar politikaları hedef almıştır. Fizikçiler, Rusya ile girişilen süresiz bir nükleer silah yarışının yükü ve hayalkırıklıklarım taşımayı reddetmişler ve bir silahsızlanma müzakeresinin başlatılması suretiyle bu yarışa son verilmesini talep etmişlerdir. Kore'deki generaller ise Komünist Çin ile girişilen süresiz bir sınırlı savaşın yükü ve hayalkırıklıklarını taşımayı reddetmişler ve Kore'de tam bir askeri zafere ulaşılması suretiyle bu savaşa son verilmesini talep etmişlerdir. Her iki durumda da eleştirilerin baş sözcülüğünü, neredeyse ilahi bir gizeme sahip, yoğun hissi bağlılıklar ve nefretleri harekete geçirebilen ve en nihayet hükümetteki görevlerinden nezaketsizce uzaklaştırılmış bulunan MacArthur ve Oppenheimer gibi karizmatik şahsiyetler üstlenmiştir.

Truman Yönetiminin politikasının varlığını sürdürmesi, son tahlilde, kamuoyunun bu politikayı kabullenmesine bağlı olmuştur. Kamuoyu ise bu politikaya bir süreliğine tahammül edebilmiş, ancak halkın bunun ilelebet sürdürülmesine rıza göstermesi mümkün olmamıştır. Amerikan halkı, akılcı olmayan, samimi ve duygusal bir anlayışla, Harold Lasswell'in kışla-devlet denemelerinde entelektüel bir ifade kazandırdığı tutumlara bağlılığını devam ettirmiştir. Geleneksel tepkilerini değiştirmeyi reddetmiştir. Erler, Yönetim tarafında yeralınca, halk da generallerle saf tutmuştur. Nitekim, Walter Millis'in de belirttiği gibi, moral sorunu aslen cephede değil yurtiçinde yaşanmıştır. Generallerin memnuniyetsizliği, kamuoyunun genel memnuniyetsizliğinin billurlaştığı odak noktasına dönüşmüştür. Kamuoyundaki öfke ve hayalkırıklığı birikimi, muhalefet partisinin gözardı edemeyeceği siyasal bir olgu haline gelmiştir. Eisenhower, Kore Savaşı olmadan da seçimleri kazanabilirdi. Ancak, Eisenhower'm bir

şahsiyet olarak Amerikan halkına hitap etmesinin ardında dahi büyük ölçüde başkanlığı halinde dış politikada "bir şeyler yapabileceğine" dair inanç yatmıştır. Seçimlerde hakim tartışma konusunun ne olduğu araştırılsa, bu konunun kesinlikle Kore olduğu görülecektir.[19] Van Fleet mektubu, Kore ziyareti taahhüdü, Asya'da Asyalıların savaşması gerektiği iddiası, gazete manşetlerindeki savaş zayiatı listeleri ve ölülerle yaralıların fotoğrafları gibi unsurların tümü Amerikan halkına Doğu Asya'nın hoş olmayan gerçeklerini hatırlatmış ve halkı, oylarım bu duruma acilen son verilmesi umuduyla kullanmak üzere harekete geçirmiştir.

EISENHOWER YÖNETİMİNİN İLK İKİ YILINDA KUVVET KOMUTANLARI

BİRLİK. Eisenhower Yönetiminin, selefi tarafından geliştirilen kamu idaresi kalıbında yaptığı en köklü değişikliklerden biri, şüphesiz, dış ve iç politikayı ortak bir anlayışa göre yeniden birleştirmek olmuştur. Bu, bir anlamda Amerikan seçmeninin 1952 seçimlerindeki oylarıyla belirlenmiş bir değişikliktir. Yeni birlik anlayışı en açık haliyle yönetimin liderlik uygulamasına yansımıştır. Cumhuriyetçi Yönetim kelimenin tam anlamıyla bir ekip halinde çalışmıştır. Yönetimin en kilit lider kadroları başta imalat sektörü olmak üzere sermaye saflarından veya sermaye felsefesini paylaşan çevrelerden seçilmiştir. İçişleri Bakanı açıkyüreklilikle, "biz burada sermaye ve sanayiyi temsil etmek üzere eyer kuşanmış durumdayız" ifadesini kullanmıştır. Eisenhower Yönetimi döneminde işletme idarecilerinin en üst düzey konumlarda görevlendirilme oranı Truman Yönetiminin neredeyse iki katına yükselmiştir.[20] Ei-

senhower kabinesine, "sekiz milyoner ve bir tesisatçıdan mütevellit bir kadro" diye atıfta bulunmak pek adil değilse de, "tesisatçı"nın daha işin başında tartışmalı biçimde Yönetimden ayrılması bu iğnelemenin ardındaki doğruluk payına işaret etmiştir. Kabine mensupları genel olarak bir anlayış türdeşliği sergilemekle kalmamışlar, makamlarında da sıradışı bir devamlılık ve istikrar ortaya koymuşlardır.

Eisenhower Yönetiminde, Truman Yönetiminin aksine, yönetimin hem yurtiçi teşkilatlarında, hem de dış politika-savunma birimlerinde aynı tip insanlar görevlendirilmiştir. Savunma Bakanlığı'nda görevlendirilen işadamlarının oranı, Ticaret Bakanlığı'nda görevlendirilen işadamlarının oranıyla hemen hemen aynı düzeyde olmuştur. Yönetimin görevdeki ilk yılı sonu itibariyle, Savunma Bakanlığı'nda kilit düzeylerde görevlendirilen 24 yetkiliden 17'si işletme yöneticisi geçmişine sahip isimler arasından seçilmiştir.[21] Truman Yönetimi mensuplarının özgeçmiş ve dünya görüşü özelliklerindeki keskin ayrım Eisenhower döneminde ortadan kaldırılmıştır. Örneğin Truman döneminde Forrestal; Hannegan veya Chapman ile aynı lisanı konuşmamıştır. Ancak Eisenhower döneminde Wilson'un Summerfield veya McCay ile iletişiminde bu sorun yaşanmamıştır, zira üçü de aynı sanayi kompleksinin mensubu insanlardır. Bunun da ötesinde Yönetimdeki tüm isimler Cumhuriyetçi Parti mensubu isimler arasından seçilmiştir. Truman döneminde kısmen Demokrat, kısmen de Cumhuriyetçi isimlerin oluşturduğu Dışişleri ve Savunma Bakanlığı'nın lider kadroları, Eisenhower döneminde tamamen Cumhuriyetçi isimlerle doldurulmuştur.

Eisenhower Yönetiminin birliği, siyasette ve kamuoyundaki gayet derin bir gelişmeyi yansıtmıştır. Amerikan

liberalizmi, geleneksel olarak, sanayi çevreleri ile toplumun iktisadi açıdan daha iyi durumdaki kesimlerinin çıkarlarını yansıtan Whig kanadı ile tabanı çiftçiler, esnaf ve emekçilere dayanan reform liberalizminin halkçı demokrat kanadı arasında bölünmüş durumdadır. Bu iki kesim arasında pek az köklü ideolojik görüş ayrılığı mevcut ise de, iktisadi çıkar anlayışları açısından derin farklılıklar bulunmuştur. İktisadi bunalım dönemlerinde liberalizmin reformist veya halkçı diye tanımladığımız kanadı seçimlerde rakibini genelde mağlup etmiştir. Demokratların 1932'den bu yana Başkanlığı elinde bulundurmalarının ardındaki neden de bu olmuştur. Dolayısıyla da Cumhuriyetçilerin, kamuoyuna hakim olan, sermaye çıkarları ile halkın çıkarları arasındaki çatışma çerçevesinde düşünme eğiliminin üstesinden gelmesi gerekmiştir. Eisenhower Yönetimi, tartışma odağını iç politikadan dış politikaya kaydırmak suretiyle sermaye liberalizmi ile halk liberalizminin bir anlamda örtüşmesini sağlamıştır. Halkın tutumu, dış politika alanında, sermaye çıkarlarını destekleyici bir rol oynamıştır. Sermaye, halk iradesinin karşıtı değil, bu iradenin en önde gelen temsilcisine dönüşmüştür. Sermayenin ve halkın yurtiçi çıkar ve anlayışları arasındaki ayrım, iktisadi konular siyasetteki hakimiyetini sürdürdüğü müddetçe, Demokrat Parti'yi çoğunlukta tutmuştur. Sermayenin ve halkın dışişleri-savunma politikasına dair çıkar ve anlayışlarındaki birlik ise, bu konular ön plana çıkınca, çoğunluğun Cumhuriyetçi Parti'ye geçmesini sağlamıştır.

SAVUNMA LİBERALİZMİ. Amerikan liberalizminin geleneksel eğilimi, kendisini, Eisenhower Yönetiminin savunma politikalarında çeşitli şekillerde göstermiştir. Yönetim

dış politikasına "açıklık, sadelik ve adalet" ilkelerinin kılavuzluk edeceğini belirtmiştir.[22] Savaş ve barışı mutlak ve ikili olarak düşünme yönündeki liberal eğilim, Yönetimin "sürekli sınırlı müdahale" uygulamasına yönelik karşıtlığına yansımıştır. Kore Savaşı sona erdirilmiş ve kapsamlı karşılık politikası benimsenerek gelecekte bu tür çatışmalara meydan verilmemesi ümit edilmiştir. Yönetim 1952 baharında Hindiçini'ne yönelik müdahale olasılığını ele almış, fakat Kongre ve İngiltere'nin muhalefeti nedeniyle bu müdahaleden vazgeçmiştir. Liberal iyimserlik, kendisini, Yönetimin bir düşman olarak Rusya'nın gücüne dair değerlendirmesinde göstermiştir. Savunma Bakanı Wilson ve Bakan Yardımcısı Kyes, öncelikle kuvvet komutanlıklarının kötümser öngörülerine güvensizliklerinin altını çizmişler ve sürekli olarak Amerikan silahlı kuvvetlerinin dünyanın en iyi ordusu olduğunu, Amerika Birleşik Devletleri'nin silah teknolojisinde Rusya'nın çok önünde yeraldığını öne sürmüşlerdir. Eisenhower Yönetimi, ayrıca, Amerikan politikalarının hedeflerini, selefinden çok daha kapsamlı ve evrensel bir anlayışla belirlemiştir. Doğu Avrupa'nın "özgürleştirilmesi" hedefi, 1952 seçim kampanyasına damgasını vurmuş ve Yönetim iktidara geldikten sonra dahi "daha dinamik bir anti-komünist" politikanın gerekliliğine dikkat çekmiştir. Savunma Bakanlığı'nm yönetici kadroları, yerel ve iktisadi çözümlerin askeri güvenlikle ilgili sorunlara da uygulanabileceğine dair liberal inanca bağlılıklarını sürdürmüştür. İşletme alanında başarı getiren yöntemler, politikalar ve örgütlenme modelinin, kamu idaresinde de başarılı sonuçlar vereceği düşünülmüştür. Liberallerin askeri güç ve askeri kurumlara karşı geleneksel husumeti, kendisini, Yönetimin geniş hacimli silahlı kuvvetleri ikame edecek bir sistem oluşturma

çabalarında göstermiştir. Yönetimin iktidardaki ilk yılında güçlü bir ekonominin ilk savunma hattını oluşturacağı ve mali istikrar ile ulusal likiditeyi tehdit edebilecek çapta bir silahlı kuvvetler yapılanmasının yersiz olduğu öne sürülmüştür. İktidardaki ikinci yılda, bu kez teknolojik çeşitlenmenin altı çizilmiş, Amerika'nın çeşitli nükleer ve termonükleer silahlara sahip olması halinde, konvansiyonel askeri güçlerde indirime gidilebileceği iddia edilmiştir. İktidardaki üçüncü yılda ise büyük düzenli orduya alternatif olarak geniş çaplı bir yurttaş-asker yedek gücü oluşturulması üzerinde durulmuştur. Yönetim bu dönem boyunca dengeli bütçe ve vergi indirimlerine, dolayısıyla da askeri harcamalarda indirim yapılmasına öncelik vermiştir. İşte tam da bu noktada Yönetimin sermaye liberalizmi ve halkın yaygın arzuları birbirleriyle örtüşmüştür.

Eisenhower Yönetimi kuvvet komutanlarından bu liberal felsefeyi benimsemelerini beklemiştir. Bu, Eisenhower Yönetiminin JCS mensupluğuna aday tespit yöntemlerinin selefine oranla çok daha farklı kriterler taşıdığı anlamına gelmiştir. Truman Yönetimi, Yönetimin politikalarını uygulayacak siyasi itibara sahip lider askerlere gereksinim duymuştur. Eisenhower Yönetimi ise komutanlarından savunmacılık değil, görüş birliği talep etmiştir. Bakan Wilson'un ifadesiyle, komutanlar ekibin sözcüleri değil, mensupları olarak düşünülmüştür. 1953 baharında JCS'ye yapılan ilk atamalar da, Yönetimin, Kongre ve kamuoyunda belli bir siyasi ağırlığa sahip kuvvet komutanlarından ziyade bu yeni anlayışı paylaşacak komutanlarla çalışma arzusunu yansıtmıştır. Bu eğilim iki yıl sonra Tuğamiral Burke'ün Deniz Harekatları Komutanlığı (yani Deniz Kuvvetleri Komutanlığı) görevine getirilmesiyle daha da uç bir noktaya taşınmıştır. Truman Yönetimi amirallik rütbesi-

nin henüz başındaki birini böylesi bir göreve atamayı siyasi nedenlerle muhtemelen göze alamazdı. Kuvvet komutanlarının belli bir görev süresi belirtilmeksizin atanmaları ve tüm atamaların iki yıl sonra gözden geçirileceği niyetinin beyan edilmesi, yeni yönetimin askeri lider kadrosunun statüsünü yükseltmekten çok, görüş birliğini muhafaza etmeyi amaçladığını göstermiştir. 1953 baharında Pentagon'un yeniden örgütlenme planını tasarlayan Rockefeller Komisyonu birleşik bir sivil-asker düşünce tarzının geliştirilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Komisyon, "(siyasi, iktisadi, sınai meseleler gibi) sivil meselelerle askeri meseleler arasında, sorumluluğun askeri ve sivil yetkililer arasında bölüştürülmesi veya birbirlerine paralel iki komuta hattı meydana getirilmesi açısından pratik bir temel oluşturacak, çerçevesi belli bir ayrım yapılması"nın imkansız olduğunu belirtmiştir.[23] Raporda ayrıca Savunma Bakanı'nın kuvvet komutanlarıyla toplantılara katılması gerektiği öne sürülmüştür. Truman dönemi kuvvet komutanları konulara tamamen "askeri bir açıdan" yaklaştıklarını öne sürmüş, buna karşılık, Eisenhower Yönetiminin Savunma Bakanı Wilson, 1954 yazında yayınladığı bir talimatla, kuvvet komutanlarından, yasal sorumluluklarını yerine getirirken, "askeri, ilmi, sınai ve iktisadi açılar da dahil olmak üzere ilgili tüm açıları yansıtan en yetkin ve kapsamlı görüşleri geliştirmek suretiyle faydalı olmaları"nı istemiştir.[24] Başkan Eisenhower'ın da kuvvet komutanlarından sadece ittifakla alınmış kararlar istediği öne sürülmüştür. Müteakiben, Orgeneral Ridgway, Yönetim görüşlerine muhalif bir konuma düşünce, Yönetimi, kendisini "peşin hükümlü bir askeri-politik 'parti anlayışı' ile uyumlu hareket etmesi" için ikna etmek üzere "sürekli baskı" altına tutmakla suçlamıştır. Ridgway, anlayışını Yönetimin

tarzıyla uyumlaştırmayı reddettiği zaman ise "bu görüş ayrılığını kamuoyuna açıklamaması" yönünde uyarılmıştır.[25]

Yönetimin uyumlu bir anlayış oluşturma yönündeki çeşitli çabalarına rağmen, kuvvet komutanlarının düşünce tarzlarını bu yeni felsefeyle uyumlaştırması zaman almıştır. Kuvvet komutanlarına, 1953 yazında görevlerine atanmaları sonrasında, hem askeri faktörleri, hem de yeni Yönetimin mali politikasını dikkate alan "yeni bir askeri strateji anlayışı" geliştirmeleri talimatı verilmiştir. Bu açık talimata rağmen kuvvet komutanlarının 1953 güzünde getirdikleri teklif, seleflerinin planı ile hemen hemen aynı güç hacim öngörüleri ortaya koymuştur. Ancak Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council -NSC) bu önerileri reddetmiş ve silahlı kuvvetlere daha düşük maliyetli bir stratejik plan geliştirilmesi talimatını vermiştir.[26] Bu sivil-askeri sorumluluklar ayrımının bir ihlali değildir. Ayrıca kuvvet komutanlarının da sadece talimata uygun hareket edip, NSC'nin bütçe sınırlamaları dahilinde bir teklif hazırlamalarının, askeri görevlerinden uzaklaşmaları anlamına gelmeyeceği söylenebilir. Ancak eldeki veriler bazı kuvvet komutanlarının bu görevle sınırlı kalmadıklarını göstermektedir. Başta JCS Başkanı (bir anlamda Genelkurmay Başkanı-ÇN) Oramiral Radford ve bir ölçüde de Oramiral Carney ve Orgeneral Twining olmak üzere bu komutanlar, siyasi yetki mercilerinin sınırlamalarını kabul etmekle kalmamışlar, siyasi liderlerin zihinlerindeki mülahazaları da düşünce tarzlarına taşımışlardır. Orgeneral Ridgway ise böyle davranmamış ve kendi bağımsız asker yargısına bağlı kalıp, bu yargının Başkan ve Başkan'ın sivil danışmanlarına tabi olduğunu kabullenerek, tam anlamıyla profesyonel bir asker rolü benimsemeye gayret etmiştir.

Radford, Bradley'in bir önceki yaz altını çizerek dile getirdiği askerlerin iktisadi ve siyasi yargılarda bulunmaması yönündeki uyarısına rağmen, kuvvet komutanlarının işe toplam ulusal gelir öngörüleri ile başlaması gerektiğini belirtmiş ve takiben de şu ifadeleri kullanmıştır:

. . . [Bu öngörü üzerinden de] ulusal gelirden savunmaya tahsis edilecek paya dair bir varsayımda bulunması [icap eder]. . .

Askerler olarak, uzun vadeli planlar üzerinde çalışırken iktisadi faktörleri gözönünde bulundurmamız gerektiğine dair teoriye kayıtsız şartsız katılıyorum . . .

Uzun vadeli ulusal gelir öngörülerinden elde ettiğimiz rakamlardan aşağı yukarı sabit giderleri çıkardık ve tahmini bakiye miktarı dahilinde münasip bir askeri program geliştirdiğimiz kanaatine vardık . . .[27]

Oramiral Radford, müteakiben, askeri stratejiye dair bu "Yeni Anlayış"taki bütçe indirimine tam destek vermiş ve aynı duruşu bir sonraki yıl, Yönetimin Kongre önüne getirdiği askeri harcama indirimlerinin ikinci aşamasında da sergilemiştir. Eisenhower dönemi kuvvet komutanları ayrıca Bakan Dulles'ın daha aktif bir anti-komünist politika gereksinimi yönündeki öngörülerini de benimsemişlerdir. Oramiral Radford, 1954 baharında, Hindiçini Savaşı'na müdahale edilmesini ve bu bağlamda Dienbienphu'ya saldırı halindeki düşman güçlerine uçak gemilerinden havalanacak uçaklarla hava saldırısında bulunulmasını önermiştir.[28] Kuvvet Komutanları (Ridgway'm karşıt görüşlerine rağmen), 1954 güzünde de Amerika Birleşik Devletleri'nin, Milliyetçilerin elindeki Quemoy adalarının Komünistlerin saldırısına karşı savunulması amacıyla, gerektiği takdirde, Çin anakarasını bombalayarak müdahale etmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Daha sonrasında ise, Uzak Do-

ğu ziyaretlerini tamamlayan Oramiral Radford'un önerileri, Yönetimin kısmi ve bir nebze müphem onayını kazanmıştır. Oramiral Radford, bu gelişmelerle aynı anda, Komünistlerin elindeki Amerikalıların serbest bırakılması açısından gerekli görüldüğü takdirde, Çin kıyı şeridinin abluka altına alınması kararını destekleyebileceğini belirtmiştir.[29]

Oramiral Radford'un anlayışının askeri etikten ne ölçüde saptığını, kendi desteği altında yayınlanan *Militant Liberty* adlı evrakta takip etmek mümkündür.[30] Radford'un makamınca hazırlanan bu 18 sayfalık kitapçıkta, Silahlı Kuvvetlere rehberlik etmek üzere "ulusumuzun kurucu ilkeleri" belirlenmeye çalışılmıştır. *Militant Liberty*, Batı bloku ile Sovyet bloku arasındaki çatışmayı ideolojik bir çerçevede tanımlamış ve böylelikle ikisi arasında açık bir bölünme çizmiştir. Buna göre Komünizmin gücü "Bireyin *Kuşatılmış* Bilinci"ne, Hür Dünyanın gücü ise "Bireyin *Hassas* Bilinci"ne dayanmaktadır. Kitapçıkta devletlerin altı insan faaliyeti alanında hak ve sorumlulukları dengeleme kabiliyeti çerçevesinde -100 ile +100 arasında bir ölçümle değerlendirilebileceği öne sürülmüştür. Şayet bu evrak Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti kaynaklı olmasa, bir eksantrik şahsiyetin saf, eğlendirici ve zararsız çalışması olarak algılanabilirdi. Ancak kitapçığı Pentagon'un yayınladığı gözönüne alındığında, evrak Amerikan sivil-asker ilişkilerindeki bir rahatsızlığın uyarıcı semptomu olarak değerlendirilebilir. Evrak, bir yandan sivillerin sorumluluklarını ne denli geniş ölçüde terkettiklerini gösterirken, öte yandan da general ve amirallerin füzyonist (kaynaşmacı) anlayış çerçevesinde askeri görevlerini bırakıp, siyaset felsefesine yelken açmaları halinde neler olabileceğini ortaya koymuştur.

UYGULAMA. Eisenhower Yönetiminin siyasi gücü, sivil lider kadrolarının popülaritesi, politikalarının halkta kabul görmesi, kuvvet komutanlarının hükümet politikalarını selefleri gibi kamuoyunda savunmalarını gereksizleştirmiştir. Truman Yönetimi askeri komuta kadrolarını politikalara ilişkin meseleler hakkında beyanat vermeleri konusunda teşvik ederken, Eisenhower Yönetimi sessiz kalınmasını tercih etmiştir. Yeni yönetim Oramiral Carney gibi üzerine vazife olmadığı halde beyanat veren komutanları uyarmış ve silahlı kuvvetler kaynaklı beyanat ve makaleler için kapsamlı izin prosedürleri geliştirmiştir. Yönetim, politikalarının kamuoyu önünde savunulması için askeri komuta kadrolarından faydalanma gereği ve arzusu pek hissetmemiştir. Orgeneral Bradley, Truman Yönetimi döneminde, JCS Başkanlığı'nm son iki yılında (Ocak 1951-Ocak 1953), Kongre toplantıları, sivil gruplarla görüşmeler ve televizyon-radyo konuşmaları olmak üzere toplam 57 kez kamuoyu önüne çıkmış ve önemli askeri politika konularıyla ilgili tartışmalarda yeralmıştır. Buna karşılık, Oramiral Radford, JCS Başkanlığı'nın ilk iki yılında (Ağustos 1953-Ağustos 1955) bu tip 39 toplantıya katılmıştır.* Orgeneral Bradley, Truman askeri politikasının klasik bir ifadesini "Cebelitarık" konuşmasında ortaya koymuş ve dış politika hakkında sıklıkla kapsamlı açıklamalarda bulunmuştur. Eisenhower Yönetiminin askeri politikası ise bir general veya hatta Savunma Bakanı tarafından değil de,

* Orgeneral Bradley ve Oramiral Radford'un kamuoyunda beyanat verdikleri toplantıların dökümü şöyledir: Kongre oturumları: Bradley 18 kez-Radford 16 kez; asker olmayan gruplarla toplantılar: Bradley 26 kez-Radford 23 kez; radyo ve televizyon konuşmaları: Bradley 13 kez-Radford katılmamıştır. Orgeneral Bradley ve Oramiral Radford tarafından kamuya sunulan evrak ve bilgilerden derlenmiştir.

Bakan Dulles'ın "kapsamlı karşılık" konuşmasında belirlenmiştir. Demokrat Parti'nin bu politikaya yönelik eleştirileri de yine Dulles tarafından bir basın toplantısı ve *Foreign Affairs* dergisinde yayınlanan bir makale ile yanıtlanmış, ayrıca Başkan Yardımcısı Nixon da radyodaki "ulusa sesleniş" demecinde bu konuya ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Kuvvet komutanlarının bu tartışmadaki tek önemli katkısı, Oramiral Radford'un, Nixon'un radyo konuşmasından iki gün sonra, Senato Tahsisat Komitesi'nin askeri bütçe oturumundaki sarfettiği sözlerden ve bundan önce de 9 Mart 1954 tarihli konuşmasında kullandığı sınırlı ifadelerden ibaret olmuştur. Hindiçini krizi esnasında da benzer bir kalıp izlenmiştir. Oramiral Radford Yönetimin bu konuya ilişkin politikasının geliştirilmesinde öncü bir rol oynamış, ancak politikanın kamuoyuna ilanı ve anlatılmasında pek etkili bir rol üstlenmemiştir. Bu konudaki öncülüğü, 24 Mart ve 7 Nisan tarihli demeçleriyle Başkan ve 29 Mart tarihli New York konuşmasıyla Bakan Dulles üstlenmiştir. Başkan Yardımcısı Nixon da 16 Nisan'da gazete editörlerine verdiği meşhur "kayıt dışı" demeciyle yine kilit bir rol oynamıştır. Müdahale planı en nihayet reddedildiğinde, Yönetimin niyetlerindeki değişikliğin işaretini veren de yine Dulles olmuştur. Radford'un kamuoyuna yansıyan en önemli demeci 15 Nisan 1954 tarihli konuşması olmuş, ancak Radford bu konuşmada sadece Başkan ve Dışişleri Bakanı'nın evvelce söylediklerini tekrarlamıştır. Zaten Radford'un sözleri de, Nixon'un bir sonraki gün sarfettiği daha sert ifadelerle gündemden düşmüştür.

Yönetimin, politikalarının kamuoyunda savunulması amacıyla, üst düzey komutanlardan faydalanamamış olması, bu kaynaktan siyasi desteğe gereksinim duy-

madığını göstermiştir. Bradley, Truman'ın önemli bir müttefiki olmuş, ancak Eisenhower ile Radford arasında böylesi bir ilişkiyi gerektirecek bir durum bulunmamıştır. Ayrıca, Yönetim, Hindiçini ve Formosa gibi savunma politikasına ilişkin konularda Kongre görüşlerine önem atfedip, özen göstermiş, dolayısıyla da kendi görüşlerine haklılık kazandırmak açısından Kongre'yi ikna etme gereksinimi içinde olmamıştır. Eisenhower dönemi kuvvet komutanları kimi zamanlar politika hakkında demeçler verip, Kongre'de Yönetim programları lehine görüş bildirmişlerdir. Ancak Eisenhower Yönetiminde komutanların bu tür faaliyetleri, seleflerine oranla daha az önem arzetmiştir.

SONUÇ

Eisenhower ve Truman Yönetimlerindeki sivil-asker ilişkileri kalıpları, profesyonel askerlik ile liberal siyaset arasındaki gerilimi azaltma yolundaki farklı çabalar olarak değerlendirilebilir. Savaş ve askerliğe karşı Amerikan tavırları geleneksel yapısını sürdürdüğü müddetçe, kuvvet komutanları savunmacı bir siyasi rol, tarafsız bir siyasi rol veya her ikisinin bir bileşimi üzerinden geliştirilen bir siyasi rol üstlenmek zorunda kalabilirler. Askerlerin II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki itibar ve popüleriteye erişmelerinin mümkün olmadığı düşünülürse, gelecekte hiçbir Yönetimin de, askerlerden, Truman Yönetiminin faydalandığı ölçüde bir siyasi destek kazanması beklenmeyebilir. Ancak gelecekte bir iktidar partisi halka dayalı olmayan muhafazakar bir anlayış izlemeye gayret ederse, askerlerin katkılarından biri de, kesinlikle, bu anlayışın halka pazarlanmasıyla ilgili olacaktır. Öte

yandan daha popüler bir politika izlenirse kuvvet komutanlarından hakim görüşlere bağlı kalmaları beklenecektir. Ancak kaçınılmaz olan kuvvet komutanlarının ya kamuoyu görüşünün temsilcisi ya da kamuoyu önünde yönetimin avukatları olmalarıdır.

15

Kuvvetler Ayrılığı ve Soğuk Savaş Savunması

KUVVETLER AYRILIĞININ ETKİSİ

Soğuk Savaş'm gerektirdiği üst düzey savunma faaliyetlerinin devam ediyor olması, kuvvetler ayrılığının sivil-asker ilişkileri üzerindeki etkisini üç şekilde yoğunlaştırmıştır. İlk olarak, Kongre'nin askeri politika ve silahlı kuvvetler idaresi üzerindeki rolünü arttırmıştır. İkincisi, kongre-silahlı kuvvetler ilişkisinin odağını tedarik birimlerinden, kuvvet komutanlıklarının profesyonel komuta kadrolarına kaydırmış, böylelikle de kuvvetler ayrılığı ile profesyonel askerlik arasındaki gerilimi yükseltmiştir. Üçüncüsü, çoğulcu veya dengeli bir ulusal askeri strateji geliştirilmesi eğilimi yaratmıştır.

KUVVETLER AYRILIĞI-İŞLEVLER AYRILIĞI KARŞITLIĞI

KONGRENİN İLGİSİNDEKİ DEĞİŞİM. Soğuk Savaş sırasında askeri meselelerin artan önemi, kaçınılmaz olarak, Kongre'nin askeri politikaya ve silahlı kuvvetlerin idaresine müdahale etmesine meşru bir zemin hazırlamıştır. Kongre, 1940 öncesinde, askeri politikaya fazla ilgi duymamıştır. Savaş ve Donanma Bakanlıklarının faaliyetlerini göreceli olarak dar ve sınırlı bir pencereden izlemiştir. Kongre'nin ilgisi bu dönemde Kara Kuvvetleri hizmet birimleri ve Donanma doklarının konumları, askeri yapılar,

askeri tedarik konuları ile genel anlamda askeri harcamaların ne amaçla yapıldığı değil, nereye ve kime gideceği üzerinde yoğunlaşmıştır. İktisadi ve yerel çıkarlar ile farklı toplumsal kesimlere ilişkin mülahazalar, Kongre'nin askeri meselelere ilgisinde yönlendirici bir rol oynamıştır. Askeri tahsisat tartışmalarına katılım düşük olmuş ve tartışmalar sıklıkla askeri harcamalarla pek ilgisi bulunmayan konulara kaymıştır.[1] Kongre'nin önemli askeri politikaları ele aldığı vakalar, 1916 ve 1920 yılındaki Milli Savunma Kanunu gibi Kara Kuvvetleri örgütlenmesine ilişkin olarak ara sıra gündeme gelen yasa tasarıları ve de örnekleri 1916, 1934 ve 1938 yılında görülen türden önemli donanma yapı işleri izinleri ile sınırlı olmuştur. Bu örnekler dışında Kongre askeri politikaya pek ilgi göstermemiş, zira Kongre'de askeri politikanın, ağırlık verilecek ölçüde önemli bir siyasi faktör olmadığı düşünülmüştür.

Ancak II. Dünya Savaşı'nı takip eden on yılda Kongre neredeyse tüm mesaisini esasa ilişkin önemli askeri politika konularına ayırmıştır: kura ile askerlik, genel askerlik eğitimi, faal güçlerin hacmi, yedek güçlerin oluşumu, savunma yapılanmasının örgütlenmesi, subay ve erlerin hizmet şartları vb. Ayrıca her yıl, silahlı kuvvetlerin yıllık tahsisatı, önemli askeri politika konularını gündeme getirmiş, Kara ve Deniz Kuvvetlerinin yıllık yapı işleri izinleriyle askeri yardım konuları önemli kararlar alınmasını gerektirmiştir. Askeri meselelerin kamuoyunda tartışma yaratan hayati öneme sahip konular haline gelmesi, Başkan'a (İngiltere'de kralın elinde bulunan) silahlı kuvvetlerin komutası ve idaresine ilişkin yetkiyi, Kongre'ye de (İngiltere'de Parlamento'ya ait olan) silahlı kuvvetlerin mevcudu, hacmi ve oluşumuna ilişkin yetkiyi veren anayasal işlev ayrılığının sürdürülmesini olanaksızlaştırmıştır.

İŞLEVLERİN TEKRARI. Amerikan kamu idaresinin özgün unsurlarından biri de anayasal kuvvetler ayrılığı ile anayasal işlevler ayrılığı arasındaki çatışmadır. Anayasa taslakçıları, Kongre ve Başkan'ı, yetkilerini Anayasa'mn ayrı düzenlemelerinden alan ve güç ve nüfuzlarını ayrı seçim sistemleri çerçevesinde ayrı tabanlardan elde eden, birbirlerinden bağımsız kurumlar olarak geliştirmiştir. Ayrı yetki kaynaklarının varlığı olgusu, çıkar grupları açısından Kongre ve Başkan'a "farklı ulaşabilme yolları"nın tesisiyle daha da güçlendirilmiştir: bazı çıkar grupları amaçlarına ulaşmada Kongre ile, bazıları da Başkan ile temas kurarak daha olumlu sonuçlar alabilmişlerdir. Kongre ve Başkan'm birbirlerinden ve herhangi bir üst kurumsal otoriteden bağımsız olmaları, bu iki kurumun hükümet etme yetkisini paylaştıkları anlamına gelmiştir. Bunun kaçınılmaz sonucu ise kurumlar arasında sürekli rekabet ve sürtüşme olmuştur. Ancak Anayasa tüm bunların yanısıra bir de işlevler ayrılığı geliştirmiştir. En geniş anlamıyla Kongre yasama, Başkan da yürütme yetkisine sahiptir; ancak Anayasa yasamaya ait bazı görevleri Başkan'a, yürütmeye ait bazı görevleri de Kongre'ye tahsis etmiştir. Bununla birlikte gerçek uygulamada anayasal kuvvetler ayrılığı, anayasal işlevler ayrılığını sekteye uğratmaktadır. Başkan ile Kongre arasındaki sürekli çatışma ve rekabet, esasa dair önemli kamu idaresi faaliyetlerinde her iki kurumun da birbirlerinin anayasal görev ve yetki alanına müdahale etmesine yolaçmaktadır. Başkan ile kongre liderleri, amaçlarını takip ederken, yasama ve yürütme işlevleri arasındaki kuramsal ve hukuki ayrımı gözardı etmektedir. Kongre soruşturmalar yapar, kamu idarecilerini hesap vermeye çağırır, sınırlı miktarlarda ve belli amaçlar için türlü zorlukla fon dağıtır ve farklı şekillerde Baş-

kan'dan çok daha fazla yönetim sürecine nüfuz eder. İcranın başı olarak Başkan ise önemli politikaları geliştirir, her dönem için yasama programını başlatır, başkanlık emirleri ve düzenlemeleri ile oldukça kapsamlı yetkiler dağıtır ve esas itibariyle hükümet politikasının genel idaresini belirler. Kuvvetler ayrılığı çerçevesinde hem Kongre, hem de Başkan yürütmeden ve yasamadan sorumludur. Kurumların varlıklarını sürdürmelerinin katı kuralı, yönetim yetkisinin sınırlanamaması ve bölünememesidir. Şayet bir kurumun kamu idare yetkisinde payı varsa, bu yetkiyi mümkün olan her fırsatta kullanmalıdır. Dolayısıyla kuvvetler ayrılığı kaçınılmaz olarak işlevlerin tekrarına yol açmaktadır.

İşlevler ayrılığının, kuvvetler ayrılığı önünde etkisini yitirmesi, Başkan'ı Kongre'nin siyaset belirleme işlevini gaspetmekle suçlayan gelenekselcilerle, Kongre'yi idari detaylar üzerinde vakit kaybetmesi yüzünden eleştiren akademisyenler tarafından üzüntü verici bir unsur olarak görülmektedir. Ancak Amerikan anayasal yapısının asıl temel değeri, işlevlerin verimli bir şekilde tahsisi değil, yetkinin yaygın dağıtımıdır. Bölünmüş yetki; eyaletler ve federal hükümet, yürütme daireleri ve teşkilatları ve de rekabet halindeki Kongre komisyonları arasında sürekli olarak birbiriyle kesişen ve çatışan yetki alanları yaratmaktadır. Birçok insan diğerlerine ait işleri yapmakta ve avukatlık mesleği ile mahkemeler, yetkilerin ve hak iddialarının sürekli çarpışması nedeniyle istisnai bir önem kazanmaktadır. Yetki dağılımının diğer sonuçları ise herhangi bir karar almadan önce mümkün mertebe tüm ilgili çevrelerin (yani Calhoun'un ifadesiyle uygun çoğunluğun) görüş birliğinin sağlanması, yönetime ulaşabilme açısından demokratik yolların arttırılması ve de tüm gruplarla hükü-

met organlarının birbirlerine karşı uyguladıkları, böylelikle de gücün diktatör bir anlayışla kullanılmasını engelleyen karşılıklı sınırlama gereksinimleridir. Kongre ve Başkan birbirlerinin işlevsel alanlarına müdahale ederken aslında Amerikan kamu idaresi anlayışının temel dehasını örneklemektedir.

KONGRE KOMİSYONLARININ SİYASİ VE İDARİ ROLLERİ. Kongre, idari ve siyasi sorumluluklarını bünyesindeki komisyonlarla yerine getirmektedir. Bu komisyonların birçoğu da bir şekilde askeri meselelerle ilgilidir.[2] Ancak savaş sonrası on yıl boyunca askeri politika ve silahlı kuvvetler idaresine ilişkin temel Kongre araçları, altı komisyon ile sınırlı olmuştur.* Bu altı oluşum içinde en etkinlerini, askeri meselelerin hem idari, hem de siyasi boyutlarına yoğun bir ilgi gösteren Temsilciler Meclisi ve Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonları oluşturmuştur. Temsilciler Meclisi bünyesindeki askeri tahsisat alt-komisyonu, bütçe sürecinden faydalanarak, silahlı kuvvetler idaresi üzerinde detaylı araştırmalar yürütmüştür. Senato bünyesindeki askeri tahsisat alt-komisyonu ise genel askeri politika üzerinde

* Kongre komisyonlarının askeri meselelerdeki rollerine dair tahmin, komisyonların 1947-1954 yılları arasındaki faaliyetlerine dayandırılmıştır. Senato Yönetim İcraatları Komisyonu (Senate Government Operations Committee), 1953 ve 1954 yıllarındaki Kara Kuvvetleri'ne ilişkin bir hayli yankı bulmuş bir dizi oturum dışında, sadece nadiren askeri meseleleri ele almış, bu alandaki diğer müdahaleleri, genelde, yönetimin tedarik politikasını etkileme gibi ana odağı farklı bir konu olan soruşturmalar çerçevesinde gerçekleşmiştir. Temsilciler Meclisi Dışişleri Komisyonu (House Committee on Foreign Affairs) yıllık askeri yardım tasarısını ele almış, bunun dışında askeri konularda derinlikli bir çalışma yapmamıştır. Müşterek Atom Enerjisi Komisyonu (Joint Committee on Atomic Energy) görevi gereği Savunma Bakanlığı'nın doğrudan ilgili olduğu konuları düzenli olarak ele almıştır.

durmuştur. Temsilciler Meclisi Yönetim İcraatları Komisyonu, silahlı kuvvetler idaresini kapsamlı olarak ele almıştır. Senato Dış İlişkiler Komisyonu ise, antlaşmalardan ve yıllık karşılıklı yardımlaşma kanunlarından kaynaklanan önemli askeri politika konuları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Askeri tahsisat ve yeniden yapılanma planları dışında, silahlı kuvvetleri doğrudan ilgilendiren neredeyse tüm tasarılar, Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu'nda ele alınmıştır. Bu komisyon, 80 ila 82. Kongrelerin görev süresi boyunca subay terfi politikası, genel askerlik hizmeti, kura ile askerlik hizmeti, Kara Kuvvetleri örgütlenmesi, askeri mahkemeler düsturu, Milli Güvenlik Kanunu'ndaki 1949 yılı değişiklikleri, askeri bordrolar, Hava Kuvvetleri örgütlenmesi ve silahlı kuvvetler yedek güçleri tasarısı ile ilgili olarak yoğun oturumlar düzenlemiştir. Ayrıca 1949 yılında yürüttüğü "Birleştirme ve Strateji" soruşturması, savaş sonrası askeri politika hakkında MacArthur oturumları öncesindeki en kapsamlı çalışmayı oluşturmuştur. Bu komisyonun başkanları ve üyeleri, tahsisat komisyonlarının silahlı kuvvetlerin hacmi ve oluşumuna ilişkin tasarrufları üzerinde sürekli bir takip yürütmüşlerdir. Temsilciler Meclisi Komisyonu, esas itibariyle idari nitelikli konuları da derinlemesine incelemiştir. Silahlı kuvvetler yapısının hiçbir veçhesi komisyonun meşru faaliyet alanı dışında kalmamıştır. Komisyon, soruşturmalarında, çeşitli askeri nokta ve üslerdeki şartlar, askeri tıp hizmetleri birimlerinin idaresi, Hava Kuvvetleri güvenlik prosedürleri ve asker kadroları, tedarik yöntemleri, askeri araçgereç tesislerinin işletilmesi gibi konuları ele almıştır. Her askeri birimin 25,000 dolar veya üzerinde bir taşınmaz alıp satarken, Temsilciler Meclisi ve Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu onayını alması gerektiği yönündeki kural,

komisyonun idari müdahale gücü ve yetkisinin bir ölçüsüdür. Temsilciler Meclisi Donanma İşleri Komisyonu, Donanma Bakanlığı nezdinde bu yetkiyi ilk kez 1944 yılında elde etmiştir. Kongre'nin 1949 yılındaki 81. Döneminin başlangıcında, Silahlı Kuvvetler Komisyonu'nun Demokrat Partili yeni, Temsilciler Meclisi Denizcilik İşleri Komisyonu'nun eski Başkanı olan Carl Vinson, komisyonun, Deniz Kuvvetleri'ne ait taşınmaz işlemlerine dair sorumluluklarını yerine getirecek bir alt-komisyonun kuruluşunu ilan etmiştir. Vinson, anayasadaki işlevler ayrılığı prensibinin geçersizleştiğini çarpıcı biçimde gösteren bir diyalogta şu ifadeleri kullanmıştır:

BAŞKAN. Şimdi, bu konuya gelmişken, personelimizden Kara ve Hava Kuvvetleri'ndeki tüm arazi alım-satımlarına ilişkin bir tasarı hazırlamalarını talep etmemiz gerektiğini ve bu iki komutanlığın yanısıra Deniz Kuvvetleri Komutanlığı üzerinde de aynı yetkiye sahip olmamızın büyük önem arzettiğini belirtmek isterim. . .

BAY KILDAY. Sayın Başkan, veto olasılığını ortadan kaldırmak üzere başka bir düzenleme düşünülmesini teklif ediyorum.

BAŞKAN. Pekala, bu iyi bir fikir olabilir. Ama bu tasarı bence kendi başına da yeterlidir. Kongre'nin satımlarda söz sahibi olma yetkisi gayet açıktır.

Alımlar hakkında söz sahibi olmamız anayasal açıdan tartışmalı bir durum arzedebilir, ancak satımlarda böyle bir durum yoktur. . . Şimdi, konumumuzdaki zayıflık Kongre'den değil, elbette ki komisyon niteliğimizden kaynaklanıyor. Bu durum bir sorun çıkarabilir. Ama bu işe zamanı gelince bakarız. Bay Smart, o halde siz bir tasarı hazırlayın da biz onu bir tartışalım . . .

Profesyonel kadromuzdan Bay Brown'u da, Bay Bates dönemindeki gibi, Deniz Kuvvetleri işlemleri ile ilgili olarak görevlendireceğiz. Bay Brown, çalışmalarınızı ne kadar takdir ettiğimi belirtmek isterim. Umarım elinizdeki tüm kayıtlar güncel du-

rumdadır. Ben bunu kontrol etmedim ama size bu konuda güveniyorum ve neler olup bittiğini çalışmanızda göreceğimize eminim . . .

İyi bir denetim mekanizması oluşturduğumuzu düşünüyorum. Ben, bakanlıkların komisyona gelip ne yapacaklarını anlatmalarım değil, komisyonun bakanlıkların idaresinde söz sahibi olmasını istiyorum.

Bir sonraki madde Deniz Kuvvetleri Komutanlığının özel mülk satımlarıyla ilgili özel bir komisyonun oluşturulması konusu.

Beyler, bu konuların büyük çoğunluğunun Deniz Kuvvetleriyle ilgili olduğu açıktır, zira Deniz Kuvvetlerimizin kaderini belirlerken, komisyonun bununla beraber birçok konuya da el atması gerektiğini gördük.

Bu sözlerim diğer kuvvet komutanlıklarıyla ilgili olarak da geçerlidir.3

Başkan Vilson, Bay Kilday'in uyarılarına rağmen, kendi yetkisini ayrı bir düzenlemeyle teminat altına almak istemiştir. Başkan bu düzenlemeyi veto etmiştir. Mr Vinson da bunun üzerine sözkonusu düzenlemeleri 1951 yılma ait Kara ve Deniz Kuvvetleri Yapı İşleri Kanunu'na eklemiş, böylelikle Başkan Truman'a onaylamaktan başka bir seçim bırakmamıştır. Komisyon, silahlı kuvvetlerin taşınmaz işlemlerini veto etme veya işlem şartlarında değişiklik yapılmasını talep etmeye ilişkin bu yetkisini kullanmaktan kaçınmamıştır.

Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu, çalışmalarının büyük bölümünü, Temsilciler Meclisi'ndeki muadilinin iş yüküne oranla daha önemli düzenlemeler üzerinde yoğunlaştırmıştır. Senato Komisyonu, Temsilciler Meclisi Komisyonu'nun aksine, dışişleri komisyonlarının askeri yardımlarla ilgili yasal düzenlemeleri ele aldığı oturumlara katılmış ve Senato askeri tahsisat alt-komisyonlarıyla ya-

kın ilişki içinde olmuştur. 1951 yılında Dış İlişkiler Komisyonu'nun Orgeneral MacArthur'un görevden alınması ve ilave Amerikan güçlerinin Avrupa'ya gönderilmesine ilişkin ulusal askeri politikayla ilgili iki büyük soruşturmasına müdahil olmuştur. Soruşturmalar normalde özel alt-komisyonlar tarafından yürütülmüştür. Bu dönemdeki en önemli alt-komisyon, Senatör Lyndon Johnson'un başkanlığını üstlendiği ve Kore Savaşı sırasında askeri örgütlenme şemaları, Hava Kuvvetleri'nin yapılanma hızı, tungsten açığı, Savaş Araç-Gereçleri Kurulu'nun idaresi, Kuzey Afrika hava üslerinin yapımı, askeri sevkıyat merkezlerinin faaliyetleri, Kara Kuvvetleri'nin boya tedarikleri ve Amerikan-Rus birliklerinin karşılaştırmalı silah gücü gibi askeri politika ve silahlı kuvvetlerin idaresine dair çeşitli konuları soruşturan, Savaş Hazırlığı Alt-Komisyonu olmuştur. 82. Kongre'de iki özel savaş hazırlığı komisyonu, Kore'deki mühimmat açığı ile savaş uçakları tedariklerini soruşturmuştur. Senato Komisyonu, ayrıca, kapsamlı askeri yapım işleri giderlerine izin verme ve ordunun taşınmaz işlemlerini onaylama sorumluluğunu, Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu ile paylaşmıştır. Komisyon, 83. Kongre'nin görev süresinin başlangıcında, askeri yapı işleri programı üzerinde kapsamlı bir çalışma sonuçlandırılıncaya dek denizaşırı hava üslerine yapımı için tahsis edilen 50 ila 60 milyon dolar tutarındaki harcamayı durdurmuştur. Senato Komisyonu, silahlı kuvvetlerdeki tüm terfiler ve kuvvet komutanları ile Savunma Bakanlığı'ndaki üst düzey sivil görevlilerin atamaları hakkında tasarruflarda bulunma gibi önemli bir yetkiyi de elinde bulundurmuştur. Komisyon, kimi durumlarda, görevlerindeki yetersizlik nedeniyle kamuoyunda eleştirilere maruz kalan subaylar hakkmdaki terfi kararlarını reddetmiştir. Öte

yandan, yürütme tarafından gözardı edilen veya ayrımcılığa tabi tutulup terfisi gerçekleştirilmeyen bazı subaylar da Komisyon tarafından desteklenerek terfi şansı bulmuştur.* 1947 yılında yürürlüğe geçen Milli Güvenlik Kanunu ile 1953 yılındaki Savunma Bakanlığı yeniden örgütlenme planı, Temsilciler Meclisi bünyesindeki Yönetim İcraatları Komisyonu (eski adıyla Yürütmeye Bağlı Bakanlıklardaki Giderler Komisyonu) tarafından incelenmiştir. Örgütlenme politikasını ilgilendiren bu önemli konular dışında, Yönetim İcraatları Komisyonu'nun ilgi alanı neredeyse tamamen idari konularla tedarik ve malzeme konuları üzerinde yoğunlaşmıştır. Porter Hardy'nin başkanlığındaki Yönetim İcraatları Alt-Komisyonu, 1951 ve 1952 yıllarında, Kara Kuvvetleri tedarik faaliyetlerinde ve de silahlı kuvvetlere ait inşaatların yöntem ve prosedürlerinde rastlanılan düzensizlikleri kapsamlı biçimde mercek altına almıştır. Temsilci Herbert C. Bonner'e bağlı Yönetim Birimleri Arası İlişkiler Komisyonu, aynı dönemde, askeri arazi satımları ve askeri malzeme yönetimi konularını soruşturmuştur. Diğer alt-komisyonlar, federal katalog programının askeri veçheleriyle Savaş Bakanlığı'nın genel askerlik hizmetine ilişkin olarak yürüttüğü halkla ilişkiler faaliyetleri-

* Komisyon, 1953 yılında, Deniz Kuvvetleri'nde görevli nükleer denizaltı uzmanı Albay Hyman Rickover'ın amiralliğe terfi edilmemesi halinde tüm terfileri durdurma tehdidinde bulunmuş ve Komisyonun bu tehdidi olumlu sonuç vermiştir. 1955 yılında ise Başkan'ın üst düzey subaylarla ilgili atamalardaki keyfiliğine son vermek üzere korgeneralllik ve orgenerallik rütbelerine yapılacak atamaların belli görevlerle sınırlandırılması talebini getirmiştir. Öte yandan yürütme kanadı atamaların müstakbel görevler düşünülmeksizin yapılması gerektiğini öne sürmüştür. Aslında Komisyonun görüşü, rütbeyi makamın bir ön şartı olarak değil de, makama bağlı olarak düşünen profesyonellik öncesi anlayışa bir geri dönüşü ifade etmiştir. Bkz. *Army Navy Air Force Journal*, XCII (19 Mart 1955), 848, (7 Mayıs 1955), 1053, 1064.

ni incelemiştir. Riehlman Askeri Harekatlar Alt-Komisyonu, 1953 ve 1954 yıllarında, Demokrat Parti kökenli selefl erinin izinden giderek, tedarik, malzeme yönetimi ve arazi satımları konusundaki çalışmaları sürdürmüştür. Riehlman Alt-Komisyonu, ayrıca, askeri araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin örgütlenme yapısı ve idaresi üzerinde de kapsamlı çalışmalar yürütmüştür. Bu tür çalışmalar, sıklıkla, alt-komisyonların silahlı kuvvetlere ilişkin detaylı idari sorunlarla ilgilenmeleri sonucunu yaratmıştır.[4]

ASKERİ TAHSİSATA İLİŞKİN SÜREÇ. Askeri bütçe, silahlı kuvvetler ile Kongre arasındaki en önemli yıllık temas vesilesidir. Bütçe, Kongre'ye, askeri politikanın geniş hatlarıyla ele alınıp incelenmesi ve de askeri prosedür ve idarenin kapsamlı biçimde gözden geçirilmesi fırsatını verir. Kongre'deki askeri bütçe sürecinin en farklı yanı, bütçeyi inceleyen askeri tahsisat alt-komisyonlarının sahip oldukları göreceli esnekliktir. Kamu idaresi faaliyetleriyle ilgili çoğu alanda, temel politika ve programlar, konuya ilişkin komisyonlarca önceden tartışılmış ve Kongre tarafından onaylanmış müstakil bir yasada ortaya konur. Bu müstakil yasanın uygulanması için ne kadar fona gereksinim duyulacağının belirlenmesi esnasında Tahsisat Komisyonları da aslen bu yolu takip eder. Ancak askeri nitelikli konular açısından uygulama oldukça farklıdır. Tahsisat Komisyonlarına kılavuzluk edecek bir müstakil yasanın önemi burada çok daha sınırlıdır. Silahlı kuvvetlerin personel ve örgütlenme hacmini belirleyen temel yasa, sadece, uygulamada nadiren ulaşılabilen bir tavan rakamı verir. Aynı yasa, 30 Milyar dolar ila 60 Milyar dolar arasında değişen bir bütçe için temel hareket noktasını da oluşturabilir. Ayrıca, Kore Savaşı'nın başlangıcı sonrası 1950 yılında, silahlı

kuvvetlerin hacimlerine ilişkin Kongre onayı gerekliliği önce devre dışı bırakılmış, sonra da tavan öyle bir rakama çekilmiştir ki (5 milyon), bu onayın pratik hiçbir etkinliği kalmamıştır. Dolayısıyla da askeri yapılanmanın hacmine ve farklı kuvvet komutanlıklarının birbirlerine karşı göreceli önemlerine ilişkin Kongre kararları, aslen tahsisat sürecine dahil olmuştur. Askeri programın kapsamlı onay gerektiren önemli veçheleri; askeri bordrolar, yabancı ülkelere yönelik askeri yardımlar ve silahlı kuvvetlerin yapım işleriyle sınırlandırılmıştır. Böylelikle, Silahlı Kuvvetler Komisyonları, askeri politikaya dair en önemli yıllık karar alma süreçlerinden dışlanmışlardır. Senato'da, Tahsisat Komisyonları ile Silahlı Kuvvetler Komisyonları üyeliklerinin çakıştırılması suretiyle, bu açık kapatılmaya çalışılmıştır. Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu ise çeşitli vasıtalar kullanarak askeri tahsisata nüfuz etmeye çalışmıştır. Örneğin, Komisyon, 1949 yılında geçirdiği bir önergeyle Hava Kuvvetleri hacminin her biri birkaç hava taburundan oluşan 70 hava alayına yükseltilmesi gerektiğini belirtmiş, bizzat Komisyon Başkanı tarafından Tahsisat Komisyonu'na sunulan kapsamlı bir askeri bütçe hazırlamıştır. Komisyon Başkanı, ayrıca, Hava Kuvvetleri tahsisatının arttırılması için Kongre onayının alınmasında ve Deniz Kuvvetleri bünyesindeki hava gücünün genişletilmesine yönelik süreçte kilit rol oynamıştır. Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu, 1955 yılında, kapsamlı bir gemi yapım programına izin veren bir yasayı Meclis'e sunarken, Tahsisat Komisyonu da aynı anda bu amaç için gerekli olan fonları tartışmıştır. Tahsisat Komisyonu liderlerinin daha fazla uçak gemisi yapımına karşı olduklarının iddia edildiği bir sırada düzenlenen Silahlı Kuvvetler Komisyonu oturumları, Deniz Kuvvetleri'ne, ge-

mi yapım programını, bilhassa da yeni bir Forrestal-sınıfı uçak gemisi yapım projesini kamuoyuna tanıtma fırsatı vermiştir. Ancak Tahsisat Komisyonları, genellikle, askeri tahsisatın belirlenmesi sürecinde sıradışı bir esnekliğe sahip olmuştur.

Kapsamlı bir müstakil yasanın yokluğu, askeri tahsisat alt-komisyonlarmın, önemli politika meselelerine, dikkat ve özenle yaklaşmasını gerektirmiştir. Ancak Tahsisat Komisyonları ise askeri politika konularına pek özen göstermediği, bunun yerine idari detaylara ilişkin konular üzerinde yoğunlaştığı yolunda şiddetli ve sağlam eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler iki hususun altını çizmektedir : (1) Kongre, askeri bütçe üzerinde çalışırken askeri komuta ve idareye ilişkin detaylarla ilgilenmemelidir; (2) Kongre kamu politikasına ilişkin önemli konulara gereken özeni göstermemektedir.5 Ancak bu eleştirilerin her ikisi de yanlıştır. Kuvvetler ayrılığı, Kongre'nin, her alanda olduğu gibi bütçe sürecinde de idari detaylarla ilgilenmesini gerektirir. Kongre, ayrıca, uygulamada da, bütçeye ilişkin önemli askeri politika konularına dikkatli ve etraflı bir yaklaşım göstermektedir. Askeri bütçe sürecinde oluşturulan bir işbölümü çerçevesinde, Temsilciler Meclisi askeri tahsisat alt-komisyonu idari verimlilik, israf ve tekrar gibi konuları gözden geçirirken, Senato askeri tahsisat alt-komisyonu, önemli askeri politika konuları üzerinde odaklanmaktadır. İki meclisin gizli rekabeti her iki alt-komisyonda birbirlerinin alanına müdahale eğilimi yaratsa da, bu işbölümü uygulamada yadsınamaz bir hakikattir.

İki meclisin askeri tahsisat sürecindeki işlevleri arasındaki farklılık, örgütlenmeleri ve prosedürleri arasındaki farklılıklara yansımaktadır. Temsilciler Meclisi tahsisat alt-komisyonu, normalde, işe askeri bütçeyi gözden geçi-

rerek başlar ve bütçeyi Senato'daki muadiline oranla daha etraflıca inceler. Dolayısıyla, Temsilciler Meclisi, gelecek mali yıl harcama öngörüleri ile önceki dönemlere ait harcamalar hakkında daha kapsamlı bir tahlil ve karşılaştırma yeteneğine sahip olur. Temsilciler Meclisi'nin askeri tahsisat tasarısı çalışmaları bahar aylarının sonlarına kadar sürdüğünden ve de düzenlemenin mali yılın bitiş tarihi olan 30 Haziran'dan önce tamamlanması arzu edildiğinden, Senato sıklıkla zaman baskısı altında kalır. Bu nedenle de önemli konular üzerinde yoğunlaşmak zorundadır. Senato'nun tasarısının Temsilciler Meclisi tasarısı ardından geliştiriliyor olması da, Senato'ya bir temyiz işlevi kazandırmaktadır. Kuvvet komutanlıkları genelde Temsilciler Meclisi'nin daha önemsiz maddelerde yaptığı kesintileri kabullenip, Senato'dan sadece en hayati gördüğü maddelerdeki indirimleri kaldırmasını talep eder. Öte yandan, Temsilciler Meclisi tahsisat alt-komisyonu farklı kuvvet komutanlıklarıyla ilgili çeşitli alt-komisyonlara bölünmüşken, Senato oturumları, tek bir askeri tahsisat alt-komisyonu veya Tahsisat Komisyonu'nun tümü önünde gerçekleşir. Temsilciler Meclisi komisyonlarına ifade veren yüzlerce görevli, daha ziyade, orta düzey sivil idarecilerle, bağlı bulundukları kuvvet komutanlığına ait programın mali ve idari detayları hakkında uzmanlığa sahip subaylardan oluşur. Senato Komisyonu'nda ise genelde idari konulardan ziyade siyasetle ilgili olan Bakanlar ve kuvvet komutanları ifade verir. Ayrıca Temsilciler Meclisi oturumları normalde gizli olup, kayıtlar müteakiben yayınlanır. Senato oturumları ise 1947'den beri genelde açık oturumlardır. Elbette ki gizlilik daha ziyade idari detayların araştırılmasıyla ilgili oturumlar için geçerlidir. Kamuya açık oturumlar ise, kamu politikasıyla ilgili geniş zeminli tartışma-

lar için uygundur. En nihayet, Temsilciler Meclisi bünyesindeki askeri tahsisat alt-komisyonu, Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu ile sıkı bir temas içinde değildir. Buna karşılık, Senato'daki askeri tahsisat alt-komisyonu ile Silahlı Kuvvetler Komisyonu arasında yakın bir bağ mevcuttur. Örneğin, 1953 yılında askeri tahsisat alt-komisyonu üyesi 15 senatörden dördü, aynı zamanda Silahlı Kuvvetler Komisyonu'nda görevlendirilmiştir. Ayrıca, Silahlı Kuvvetler Komisyonu üyesi üç senatör, bu görevleri doğrultusunda tahsisat alt-komisyonu oturumlarına katılmıştır. Senato'da standart bir uygulamaya dönüşen bu gelenek, yasama komisyonlarına faaliyetlerinin mali sonuçlarını daha iyi kavrama yeteneği kazandırmaktadır.

1953 Mali Yılı Savunma Bakanlığı Tahsisat Tasarısı, her iki meclisin bütçe süreci üzerinden askeri politika ve silahlı kuvvetler idaresini etkilemedeki rollerine dair mükemmel bir örnek teşkil etmektedir. Tasarı, 10 Ocak-3 Nisan 1952 tarihleri arasındaki üç ay boyunca, Temsilciler Meclisi askeri tahsisat alt-komisyonunda görüşülmüştür. Alt-komisyon; Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri ve Askeri Yapım İşleri ile ilgili dört alt-komisyona bölünmüştür. Alt-komisyonun tümü önündeki oturumlar 21 gün sürmüş; bir bütün olarak Savunma Bakanlığı'nı ilgilendiren genel politika konularına altı, her bir kuvvet komutanlığını ilgilendiren farklı politika konularına 12, Savunma Bakanlığı makamı için önerilen tahsisatın kapsamlı şekilde gözden geçirilmesi için ise sekiz gün ayrılmıştır. Tahsisat taleplerinin madde madde incelenmesi ve onaylanması ise Deniz Kuvvetleri alt-komisyonu'nda 23, Hava Kuvvetleri alt-komisyonunda 20, Kara Kuvvetleri alt-komisyonunda ise 22 gün sürmüştür. Deniz Kuvvetleri adına 23 sivil ve 93 su-

bay, Kara Kuvvetleri adına 43 sivil ve 132 subay, Hava Kuvvetleri adına ise 30 sivil ve 102 subay oturumlara katılmıştır. İfadesine başvurulan bu şahitlerden neredeyse hiçbiri bağlı bulundukları kuvvet komutanlığının tümünü ilgilendiren sorunlardan bahsetmemiş; ifadelerde daha ziyade nispeten önemsiz bazı konulara değinilmiştir. En nihayet, alt-komisyon, getirilen 50,921,000,000 dolarlık tahsisat talebinin 87 farklı maddesinde toplam 4,230,000,000 dolarlık kesintiye gitmiştir. Nisan 1952'nin ikinci haftasında alt-komisyondan Temsilciler Meclisi'ne gelen tasarı üzerindeki tartışmalarda, evvelce kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmamış durumdaki üç genel politika hususu ön plana çıkmıştır: (1) 143 hava tugayı gücünde bir Hava Kuvvetleri hacminin 1955 ortasında, 1956'da veya daha sonra oluşturulması konusuyla ilgili Hava Kuvvetleri tahsisatı meselesi; (2) yeni bir Forrestal-sınıfı uçak gemisi yapımıyla ilgili Deniz Kuvvetleri yapım işleri fonu meselesi; (3) Savunma Bakanlığı (tahsisatının değil) giderlerinin 1953 Mali Yılında 46 Milyar dolarla sınırlanması önerisi. Temsilciler Meclisi bu üç konuda da iktisadi mülahazalar lehinde oy kullanmıştır. Temsilciler Meclisi'nin bu icraatının önemi, bu konuları dikkatle incelemiş olmasında yatmamaktadır; zira ne komisyonlarda ne de Meclis'te bu tür etraflı bir inceleme yapılmamıştır. Ancak burada önemli olan, Temsilciler Meclisi'nin birçok önemsiz konu ve detay yığını arasından bu üçünü ayırması, bu konuları önemli kamu politikaları addetmiş olmasıdır. Senato askeri tahsisat alt-komisyonunun 10 Nisan-21 Haziran arası dönemde 20 gün süren oturumları tamamen bu konulara ve diğer önemli politika konularına ayrılmıştır. Bakanlar, bakan yardımcıları ve kuvvet komutanları komisyon önünde ifade vermişlerdir. Sovyet tehdi-

dinin niteliği, askeri bütçenin ulusal ekonomi üzerindeki etkisi, farklı askeri güç türlerinin nispeten tercih edilirliği, uçak gemilerinin stratejik rolü, istihdam politikası ve tedarikler, askeri genişlemede alternatif hazırlık tarihleri belirlenmesinin önemi gibi konuların tümü yoğun, anlamlı ve kapsamlı tartışmalar ışığında incelenmiştir. Komisyon, Temsilciler Meclisi'nde aceleyle alınan üç karardan ikisini iptal ederek, Savunma Bakanlığı harcamalarındaki sınırlamaları kaldırmış ve Forrestal-sınıfı uçak gemisi yapımını onaylamıştır. 28-30 Haziran arasında iki gün süren Senato görüşmelerinde, yine önemli politika konuları üzerinde durulmuştur. Senato, iki konuyla ilgili olarak Komisyon önerilerini onaylamış, ancak 1955 ortası itibariyle 143 hava tugayı gücünde bir Hava Kuvvetleri oluşturulması, bu bağlamda Hava Kuvvetleri'ne 600,000,000 dolarlık bir tedarik fonu sağlanması lehinde oy kullanmıştır. Böylelikle, üç önemli politika konusunda, Temsilciler Meclisi'nin tasarılarını iptal eden Senato kararları, konferans komisyonu tarafından benimsenerek yasalaşmıştır.

Bu bütçe sürecinin nasıl iyileştirilebileceği hakkında yorum getirmek oldukça güçtür. Tahsisata ilişkin detaylar öncelikle bütçenin farklı kısımlarını inceleyen küçük komisyonlar tarafından ele alınmıştır. Bu küçük komisyonların çalışmaları daha sonra biraraya getirilmiş ve Temsilciler Meclisi onayından geçmiştir. Bu süreç çerçevesinde önemli konular keşfedilmiş ve bu konular da Senato komisyonunda incelenerek Senato'da oylanmıştır. Senato, genellikle, bu konular üzerindeki kararlarını Temsilciler Meclisi'ne kabul ettirmede başarılı olmuştur. Son yıllarda, Senato askeri tahsisat alt-komisyonundaki askeri politika tartışmalarının anlamlı, mantıklı ve önemli güncel konular üzerinde odaklanmış tartışmalar olduğu görülmekte-

dir. Senato oturumlarına ilişkin yeşil ciltli kayıtlar, Amerikan askeri politikasının genel özelliklerine dair en iyi kaynaklardan birini teşkil etmektedir. Örneğin, Eisenhower Yönetimi'nin Hava ve Kara Kuvvetleri'ndeki 1953 ve 1954 tahsisat kesintilerinin sonuçları en detaylı şekilde bu kayıtlarda bulunabilir. Bu kaynaktan elde edilen mevcut bilgiler ışığında, 1953 yılındaki Hava Kuvvetleri tahsisat kesintilerinin, Senato komisyonunda, yürütmeye oranla daha detaylı biçimde incelendiği anlaşılmaktadır.

KUVVETLER AYRILIĞI-PROFESYONEL ASKERLİK KARŞITLIĞI

SAVAŞ ÖNCESİ ORDU-KONGRE İLİŞKİLERİ KALIBI. Amerikan tarihinin önemli bir bölümünde kuvvetler ayrılığı ile nesnel sivil denetim arasındaki içsel çatışma daha ziyade gizli, latan bir çatışma niteliği taşımıştır. Bir başka deyişle, kuvvetler ayrılığı profesyonel askerliği geciktirici ve sınırlayıcı bir etki yaratmıştır. Ancak sürekli olarak üst düzey savunma faaliyetleri gerektiren Soğuk Savaş, profesyonel askerlik ile kuvvetler ayrılığı arasındaki mevcut gerilimi giderek tırmandırmıştır. Askeri politikanın artan önemi, 1947 sonrası döneme hakim Kongre-silahlı kuvvetler ilişkisi kalıbını, 1940 öncesi döneme oranla bir hayli farklılaştırmıştır. 1940 öncesindeki ilişkiler, daha ziyade, Kongre ile silahlı kuvvetlerde çoğunlukla sivillerin istihdam edildiği tedarik ve lojistik birimler üzerinden gerçekleşmiştir. Kara Kuvvetleri'nin Mühendis Kıtası, Levazım Kıtası, Ordonat Bölümü ve İşaret Kıtası gibi teknik hizmet unsurları ile Deniz Kuvvetleri'ndeki Serenler ve Doklar, Ordonat, Tedarik ve Muhasebe, İmar ve Tamir, Buhar Mühendisliği daireleri gibi yapılanmalar, Kongre ile en yakın ve yoğun ilişki sürdüren askeri birimleri oluşturmuşlardır.

Öte yandan, silahlı kuvvetler komutanlarının Kongre ile temasları ise sınırlı ve soğuk bir nitelik taşımıştır. Teknik hizmet birimleri ve dairelerinin yöneticileri, Kongre ile münasebetlerinde, kısmen uzman teknik danışmanlık işlevi sergilemişler, çoğunlukla da askeri birimler çerçevesinde belli kurumsal çıkarları temsil etmekle yetinmişlerdir. Profesyonel askeri nitelikli bir rol ifa etmemişlerdir. Öyle ki bu yöneticileri sivil teşkilatların temsilcileri gibi düşünmek mümkündür. Sözkonusu yöneticilerin Kongre ile temasları sivil-asker ilişkilerine dair esaslı unsurlar taşımamıştır. Daireler ve hizmet birimleri belirli Kongre blok ve komisyonları ile karşılıklı ekonomik çıkar örtüşmesine dayalı yakın ilişkiler geliştirmiştir. Bunun en uç örneği elbette ki Kara Kuvvetleri Mühendisler Kıtası'nın, nehirler ve limanlar lobisi ve de Güney ve Orta-Batı eyaletleri Kongre temsilcileri ile kurduğu ilişkilerde görülmüştür. Mühendisler Kıtası'mn Kongre ile bağlantıları ile Kongre'nin Tarım ve İçişleri Bakanlığı idari daireleri ile bağlantıları temelde benzeşmiş, bu grupların tümü Kongre'nin yakın talep grupları arasında yeralmıştır.[6]

Askeri politika konularının nispeten önemsiz görülmesi ve Kongre'nin bu konulara nispeten ilgisiz kalması gibi faktörler de, üst düzey komutanların temelde yürütme sözcüleri gibi davranmalarına izin vermiştir. Kongre, askeri politika konularına kapsamlı bir ilgi göstermediği müddetçe profesyonel askerlerin önerilerine de gereksinim duymamıştır. Dolayısıyla komutanlar, bilhassa askeri bütçe ile ilgili Kongre temaslarında, askeri gereksinimlere dair kendi bağımsız öngörülerini sunmamışlar, bunun yerine Başkan'ın önerilerini büyük bir sadakatle savunmuşlardır. Bu tutum, kısmen, 1921 Bütçe ve Hesaplar Kanunu'na, "Kongre'deki iki meclisten biri veya her ikisinin bu

yönde bir talebi olmadığı müddetçe, herhangi bir tahsisat talep veya tahmini ve bu tür bir talep veya tahmin içindeki belirli bir kalemde artışa gidilmesi talebi, herhangi bir yetkili veya memur tarafından Kongre'ye veya Kongre'deki herhangi bir komisyona teslim edilemez" ibaresinin konulmasını açıklamaktadır.[7] Dolayısıyla, Kongre askeri politika ile ilgili kendi sonuçlarını çıkarsamakla ilgilenmediği ve subaylardan savunma harcamalarına dair kendi bağımsız görüşlerini talep etmediği sürece, askerlerin yapabildiği tek şey Başkan'ı desteklemek olmuştur. 1920'lerin başına dönersek, Orgeneral Marshall'ın konuyla ilgili şu yorumlarını görürüz:

> Samimi bir sohbet esnasında [Kara Kuvvetleri Komutanı] Orgeneral Pershing'in görüşlerine pek itibar edilmediğini fark ettim. Komutan, incelenmesi için hiçbir görüşünü öne süremiyordu. Bununla birlikte ülkede çok büyük bir prestije sahipti. Ancak, bu şahsi prestije rağmen, bütçede kesinti üstüne kesintiye gidildi. Kesintilerin ana nedeni Pershing'in sadakatsizliğe düşmeden görüşlerini açık biçimde kamuoyuna ifade edememesiydi. Sadakatsizlik suçlamasına ise asla tahammül edemezdi.[8]

Başkan'ın kararları genellikle subaylar üzerinde bağlayıcı olmuştur. Orgeneral MacArthur, 1935 yılında, "hazırladığımız bu Bütçe ile aslında sadece Başkan'ın temsilciliğini yapmış oluyoruz" ifadesini kullanmıştır.[9] Daha önce ise Kara Kuvvetleri Mali İşler Sorumlusu, Başkan'm politikasının, Savaş Bakanlığı'm, gereksinimleri hakkında Kongre'yi doğrudan bilgilendirmekten alıkoyucu bir unsur teşkil ettiğini Kongre'ye açık bir dille belirtmiştir: "Kanaatimce, bütçe, Başkan tarafından bir kez onaylanıp da Kongre'ye aktarıldıktan sonra, bu Başkan'm kendi bütçesi olur ve Savaş Bakanlığı'ndan hiçbir subay veya yetkili buraya

gelip bu bütçe öngörüsündeki rakamdan bir kuruş fazla talepte bulunmaya cüret edemez."[10] Bu anlayış, 1940 öncesi standart askeri yaklaşım ve uygulamayı yansıtmaktadır. Bu yaklaşım ve uygulamanın en belirgin istisnaları donanma yapım işlerine dair yasalarda görülmüştür. Deniz Kuvvetleri'nin ulusal güvenlik açısından daha büyük bir önem arzetmesi, Kongre ile Deniz Kuvvetleri komuta kadrosu arasında doğrudan bir ilişki kurulması sonucunu doğurmuş ve Deniz Kuvvetleri Genel Kurulu, Başkan'ın onayı alınmaksızın, görüşlerini kamuoyuna bildirmekten çekinmemiştir. Ancak, buna rağmen, Deniz Kuvvetleri-Kongre arası iletişim dahi sınırlı olmuştur. İki kurum arası doğrudan ilişki sadece ara sıra gündeme gelen önemli yasa tasarılarıyla mümkün olmuş ve 1913 öncesinde Deniz Kuvvetleri Genel Kurulu'nun görüşleri kamuoyuna yansıtılmamıştır. Bu ilişki kalıbının en şaşırtıcı tarafı, Kongre'nin, profesyonel askerleri Başkan'a tamamen tabi kılan bu anlayışa rıza göstermesi ve profesyonellerin tavsiyelerine doğrudan ulaşmayı reddetmesi olmuştur. Askeri politikanın genelde önemsiz addedilmesi ve Kongre'nin bu konuya genelde ilgisiz kalması böylesi bir tutuma zemin hazırlamıştır. Donanma Yasa Tasarıları ve 1916 ile 1920 Milli Savunma Yasaları gibi önemli konularda ise Kongre, komuta kadrolarının görüşlerini almada ısrarcı bir tutum sergilemiştir. Ancak bu örnekler hakim kalıbın istisnalarını oluşturmuştur.

KOMUTA KADROLARININ KONGRE İLE TEMASLARI. Askeri politikanın 1945'ten sonra da önemini koruması Kongre-silahlı kuvvetler ilişkilerinin ana odağını teknik hizmet birimleri ve dairelerden, komuta kadrolarına kaydırmıştır. Kuvvetler ayrılığı prensibinin sonuçlarından ka-

çınmak artık olanaksız hale gelmiş ve Kongre ile silahlı kuvvetler arasındaki ilişkiler, sivil-asker ilişkilerinin bir sorunsalına dönüşmüştür. Kongre'nin ulusal askeri politika belirlenmesi sürecinde üzerine düşeni yapması halinde aynı Başkan gibi bağımsız mesleki danışmanlığa gereksinim duyacağı anlaşılmıştır. Önceleri Kongre mensupları komuta kadrolarının doğrudan danışmanlığı konusunda pek nadir talepte bulunmuşlardır. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında komuta kadrolarının komisyonlar önünde görüşlerini özgürce açıklamalarında ısrarcı olmuşlardır. Bilhassa askeri bütçe konusunda, Kongre'nin anayasal sorumluluklarını yerine getirebilmesi açısından, Başkan'm "bazı askeri olmayan mülahazalarla beraber yoğrulmuş" bütçesinin, kuvvet komutanlarının tamamen "askeri" nitelikli önerileri ile karşılaştırılması gerektiği öne sürülmüştür.* Savaş öncesi ilişki kalıbında değişikliğe işaret eden mihenk taşı,

---

* Carl Vinson yukarıda tırnak içindeki ifadeleri kullandığı bu konuşmasında sözlerini şöyle sürdürmüştür:

"Kongre'nin görevi, Bütçe Dairesi'nin önerdiği yekunu kabul etmek ve bu yekunda kesintiye gitmekten daha büyüktür . . .

Bu ülkede makul bir milli savunma açısından en iyi değerlendirmeyi almak için nereye başvurmalıyız? Yürütme açısından nihai sorumluluk elbette ki Başkan'a aittir. Ancak Başkan'ın görüşü kesinlikle uzman askeri görüş değildir. Asla olamaz ve sistemimizin zihniyetinde de böyle bir niyet mevcut değildir. Askeri değerlendirme için en üst kaynağımız, birçok sorumluluğunun yanısıra, hukuken, ulusal stratejik ve lojistik planlamamızı üstlenen Müşterek Kuvvetler Komutanlığı'dır. Başkan'm da, diğer herkesin de, milli savunma gerekliliklerimizle ilgili en yetkin danışmanlığı elde etmek açısından başvurması gereken kişiler, askeri hayatta bir kuşak süren tecrübe ve gayret sonrasında, Ulusumuzun silahlı kuvvetlerinin en üst mertebelerine yükselen JCS mensubu komutanlardır.

Bu düşüncelerle, ben, Başkan'ın bazı askeri olmayan mülahazalarla yoğrulmuş bütçesini aldım ve bunu, JCS bünyesindeki kuvvet komutanlarının tamamen askeri bir nitelik taşıyan bütçe önerileri arasında en düşük yekuna sahip olanıyla karşılaştırdım. Zannederim ki,

1949 Milli Güvenlik Kanunu'nda, JCS mensuplarından birinin, "öncelikle Savunma Bakanı'm bilgilendirmek şartıyla, inisiyatif kullanarak, Kongre'ye Savunma Bakanlığı'yla ilgili uygun bulduğu herhangi bir öneri getirmesine" izin veren düzenleme olmuştur.[11] Amerikan tarihinde, profesyonel komuta kadrosuna görüşlerini doğrudan Kongre'ye iletme yetkisi veren ilk düzenleme bu olmuştur. Yasa, kuvvet komutanlarını Başkan, Ulusal Güvenlik Konseyi ve Savunma Bakanı'nın baş askeri danışmanları olarak tanımlarken, Kongre açısından bu tür bir düzenlemeye gitmemiş, bununla birlikte, kuvvet komutanlarını 1921 Bütçe ve Hesaplar Kanunu'nun hukuki sınırlamalarından armdırmıştır. Ancak bu hukuki yetkilendirme, komuta kadrosunu yürütme kanadından gelebilecek baskı ve misillemelere karşı koruyan siyasi araçlar olmaksızın işlevini kaybedebilmiştir. 1949 yılında Deniz Harekatları Komutanı (Deniz Kuvvetleri Komutanı) Oramiral Denfeld'in B-36 oturumlarına katılmasını müteakiben görevden alınması sonrasında Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu bu tür "yıldırma" girişimlerinin sürmesi halinde Kongre'den "Anayasal telafi yetkisini kullanmasını talep edeceğini" bildirmiştir.[12] Ancak sözkonusu "anayasal yetki"yi uygulamaya sokmak, uygulamaya sokma tehdidinde bulunmaktan çok daha güçtür. Subayları yürütmenin tasarruflarına karşı koyacak az sayıda etkin aygıt mevcuttur.

Komuta kadrosunun yürütme tasarrufları karşısındaki

Kongre de bu yolu takip etmek suretiyle, milli savunma gerekliliklerimize dair, sadece Başkan'ın bütçesini temel kriter alarak varacağı yargıdan çok daha sağlam bir yargıya varabilecektir."

Vinson, JCS'ye ait $17,439,000,000 ve Başkan'a ait $14,765,000,000 tutarındaki iki bütçe üzerinde yaptığı incelemeler neticesinde $16,364,000,000 tutarında bir tahsisat önerisi getirmiştir. *Cong. Record*, XCV (30 Mart 1949), 3540.

kırılganlığı, komutanlara konuşma veya sessiz kalma seçenekleri arasında zorlu bir yük bindirmektedir. Bir kongre komisyonuna çağrılıp da Başkan'ın önerilerini eleştirme yönünde davet alındığında izlenmesi gereken uygun mesleki tutum nedir? Bir kuvvet komutanının inisiyatif kullanıp, Kongre önünde, Başkan'ın politikalarını eleştirebilmesi için bu politikalar hakkındaki şüphe ve görüş ayrılıklarının ne derecede güçlü olması gerekmektedir? Kuvvet komutanlarının Kongre tahsisat komisyonlarındaki yıllık ruhi bunalımları, Amerikan kamu idaresinin yeni ancak kalıcı bir fenomeni olmaya başlamıştır. Şayet komutan, Başkan'm politikalarını kabullenip savunursa, o halde mesleki yargısını siyasi iradeye tabi kılmış, Kongre'yi anayasada tanınan mesleki görüşler hakkında bilgilendirilme yetkisinden alıkoymuş ve bir yönetim politikasının kamuoyundaki savunucusu haline gelmiş olacaktır. Şayet bir komutan Kongre'ye mesleki görüşlerini iletirse, bu kez de Başkomutanı'nı kamuoyunda eleştirmiş ve Başkan'm siyasi düşmanlarına gayet faydalı bir cephane sağlamış olacaktır. Bu ikilemden kolayca kurtulmanın bir yolu yoktur. Komuta kadrosunun savaş sonrası dönemdeki tutumları çeşitlilik arzetmiş; kimi zamanlar (birleştirme ve B-36 tartışmaları esnasında amirallerin yaptığı gibi) Başkanlık politikalarına karşı faal bir muhalefet yürüten komuta kadrosu, kimi zamanlarda da (Orgeneral Bradley'in 1951 Mali Yılı Bütçesi'ndeki tutumuyla benzer biçimde) Başkan'ın askerlik mesleğine ilişkin temel yargılara aykırı politikalarını savunmuştur. Ancak bu iki tutum arasındaki bir orta yol, mesleki açıdan en uygun seçenek olarak gözükmektedir. Kongre önünde tam bir ketumiyet veya Başkan'ın anlayışına katı bir sadakat artık bir askerden beklenen uygun davranış tarzı değildir. Komuta kadrosunun hem Başkan'a, hem de Kongre'ye

karşı dürüst ve açık biçimde görüşlerini iletmesi mesleki sorumluluğun gereği olarak kabul edilmektedir. Oramiral Radford'un 1920'lere ait askerlik anlayışına tezat arzeden sözleri de bu yeni tarzı ortaya koymaktadır:

> . . . şayet Kongre komisyonlarında ifadesine başvurulan kimseler, sorulara tam, açık ve dürüst yanıtlar vermezse, kamu idaresi sistemimiz işlevini yitirir. Ben, Kongre komisyonlarında ifadelerine başvurulan askerlerin, görüşleri sorulduğu takdirde, ellerinden gelen en dürüst ve açık şekilde bu görüşleri ortaya koymaları gerektiğine inanıyorum.[13]

Orgeneral Ridgway'in 1954 ve 1955 Senato oturumlarındaki tutumu, askerlerin bu konuda doğru yolu bulma gayretlerini yansıtmıştır. Orgeneral Ridgway, her iki vakada da Kara Kuvvetleri hacmine dair üst düzey yürütme kararlarını, bu kararlar kendi mesleki yargısıyla açık bir uyuşmazlık içinde olsa da kabullendiğinin altını çizmiştir. Ridgway 1954 yılında yürütme toplantısında şahsi görüşlerini dile getirmiş, 1955'te ise kuvvet komutanı sıfatıyla, Kara Kuvvetleri'nin arzu edilen güç düzeyine dair askeri görüşünü kamuoyuna sunmuştur.[14]

Bu davranış kalıbının sürdürülebilmesi askeriye, yasama ve yürütme arasında karşılıklı mesafeliliği ve bilinçli bir işbirliğini gerektirir. Şayet yönetim mesleki görüşlerini Kongre'ye ilettiği gerekçesiyle subaylarını cezalandırırsa, şayet Kongre mensupları yönetimi sıkıntıya sokmak için askerlerden faydalanmakta ısrar ederse, şayet askerler yollarını şaşırıp, uzmanlık alanlarından koparak siyasete ve diplomasiye heveslenirlerse profesyonel askerlik ve nesnel sivil denetim olanaksızlaşır.*

* Örneğin Kore Savaşı'nın idaresini soruşturan Jenner alt-komisyonu, Truman Yönetiminin orduyu kontrol altında tutma gayretlerini eleştir-

KUVVETLER AYRILIĞI-STRATEJİK TEKİLCİLİK KARŞITLIĞI

YÜRÜTME-YASAMA REKABETİ VE ULUSAL STRATEJİ.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yüksek düzeyde verimliliğe sahip bir sivil denetim sisteminin oluşturulması anayasal açıdan olanaksız olduğu gibi, normalde ancak sivil denetim ve profesyonel askerliğin varlığı ile engellenebilen özel bir durumdan etkilenmesi de anayasal açıdan olanaksızdır. Bu özel durum, askeri güvenliğe erişmek için stratejik tekilciliğe, yani tek bir stratejik kavramsallaştırmaya ve bu kavramsallaştırmayı temel alan silah sistemleri ve kuvvet oluşumu anlayışına dayalı bir ulusal askeri politikaya uzun süreli bağlılığın yarattığı bir sonuçtur. Stratejik tekilciliğin tam tersi olan stratejik çoğulculuk, geniş bir yelpazedeki potansiyel güvenlik tehditleri ile başa çıkabilmek için farklı türlerde askeri yapılanma ve silah sistemleri gerektirir. Stratejik tekilcilik, yüksek düzeyde profesyonel askerlikle uyumsuzdur, zira olası düşmanların eylemleri hakkında öngörülerde bulunma ve bu eylemleri kontrol altında tutma yeteneği, daha aktif ve mümkünse daha agresif bir dış politika takip etme iradesi, tüm olasılıkları hesaplayarak "işi sağlama alma" tercihine karşı hevessizlik ve genelde toplam askeri harcamaların düşük tutulmasının kabulünü varsayım olarak alır.[15] Sivil denetim ve profesyonel askerliği azami düzeye çeken bir sivil-asker ilişki-

---

miş ve "çatışmaların yürütülüş tarzına ve askeri ateşkesle ilgili müzakerelere yönelik siyasi müdahalelerin durdurulması" için gerekli adımların atılması konusunda uyarıda bulunmuştur. Jenner alt-komisyonu, ayrıca, Amerika'nın Birleşmiş Milletler'e katılımı ve Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkilerin gerilmesi konusunda Kore Savaşı'nda hizmet veren emekli komutanların görüşlerini talep etmiştir. Internal Security Subcommittee, Committee on the Judiciary, *The Korean War and Related Matters*, 84. Kongre, 1. Dönem (1955).

leri sistemi, normalde, çoğulcu strateji lehinde kararlar üretilmesi eğilimini güçlendirir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde çoğulcu eğilim, yüksek düzeyde bir profesyonellik anlayışı yoluyla değil, kuvvetler ayrılığının işlemesi yoluyla elde edilmiştir.

Kongre'nin geniş ve çeşitliliğe sahip kompozisyonu, farklı türlerde askeri kavramsallaştırma, askeri program ve askeri güç yapılanmasına sıcak bakan çeşitli destek gruplarının varlığına yolaçmıştır. Yürütme herhangi bir askeri anlayışı diğerleri pahasına desteklediği anda, gözardı edilen anlayışların destekçileri, normal olarak, Kongre'de yandaş arar ve bazen bu farklı görüşler, Kongre'deki yandaşları sayesinde, yürütmenin politikasını alt edip, politikayı değiştirebilir. Kongre'de yürütme tarafından reddedilmiş durumdaki askeri görüşlere destek amacıyla oluşturulan koalisyonlar, genelde birbirlerinden oldukça farklı motiflere sahip üç unsurdan oluşur. Desteğin ana unsuru, belirli bir program veya kuvvet oluşumunu korumayı amaçlayan Kongre mensuplarından sağlanır. Ancak bu destek, daha güçlü bir silahlı kuvvetler oluşumu isteyen ve yürütmenin herhangi bir savunma programında kesintiye gitmesine karşı çıkan ikinci bir grubun desteğiyle daha da sağlamlaştırılır. İkinci destek grubu, bu türdeki kongre koalisyonlarının en zayıf unsurunu oluşturmakla birlikte, çoğulcu strateji yönünde bilinçli bir iradeyle hareket eden tek gruptur. Bu grup, Temsilciler Meclisi'nde Silahlı Kuvvetler Komisyonu merkezinde ve bilhassa da bu komisyonun başkanı Temsilci Vinson etrafında oluşmuştur. Örneğin, komisyonun B-36 tartışmasıyla ilgili raporu açık bir dille stratejik çoğulculuğu desteklemiştir. "Güçlü savunma" bloku, Senato'da daha belirsiz bir görünüm arzetmiş, Stuart Symington, savaş sonrası on yıl bittiğinde,

bu grubun en sivri dilli üyesi olarak ortaya çıkmıştır. Belirli askeri programların destekçileri ile tüm askeri programların destekçileri, Başkan'm politikalarına partizan nedenlerle veya kuvvetler ayrılığı rekabetinde Kongre'nin konumunu güçlendirmek amacıyla karşı çıkan, daha dağınık ancak daha geniş üçüncü bir Kongre grubunun desteği olmaksızın Kongre'de ağırlık kazanamaz ve yürütme üzerinde etkinlik sağlayamazlardı. Yürütmenin gözardı ettiği askeri görüşlerin öncüleri, Kongre'nin yürütme liderliğine duyduğu husumet ve kıskançlıktan faydalanarak, Kongre mensupları arasında destek toplayabilirler. Kuvvetler ayrılığı, Kongre ve Başkan arasında bir işlev örtüşmesi yarattığı gibi, bir politika ayrışması da yaratmaktadır. İki kurum arasındaki rekabet, Kongre'nin de Başkan'm da ulusal politikaya özgün bir katkıda bulunmak suretiyle birbirlerinden farklılaşması sonucunu doğurur. Kimi zamanlar, erklerden biri, diğerinden, normalde pek de güçlü bir inançla bağlanmadığı farklı bir politika benimseyerek, kamu idaresinde tamamlayıcı ve eşit düzeydeki konumunu ortaya koymaya gayret eder. Birinin diğerinden gelen politikalara sürekli rıza göstermesi, bu politikaların içeriği her ne kadar makul olursa olsun, en nihayet, onaylayan erkin, politikayı geliştiren erke tabiiyeti sonucunu doğuracaktır.

Yürütme teşkilatlarının sıradışı ittifakı, Kongre'de sıklıkla bu ittifaka karşı şüphe ve husumet yaratmaktadır. Örneğin, Temsilciler Meclisi Yönetim İcraatları Komisyonu, 1947 yılındaki birleştirme tartışmaları sırasında soruşturmalar açıp, birleştirme karşıtı düşünceleri ortaya çıkarmaya çalışırken, bir nebze de, Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin bir önceki kış geliştirdikleri kuvvetler-arası anlaşma çerçevesinde oluşan birleşik cepheden etkilenerek hareket

etmiştir.[16] Carl Vinson ise birkaç yıl sonra, 1952'de, Temsilciler Meclisi'ni Deniz Piyadeleri Yasa Tasarısı için ikna etmeye çalışırken, yürütme bünyesindeki komutanların bu tasarıya neredeyse ittifakla karşı çıktıklarının altını çizmiştir:

> Belirtmek isterim ki bu tasarı her veçhesiyle Kongre'ye ait bir düzenlemedir. Yani Savunma Bakanlığı tarafından desteklenmiş bir tasarı değildir. Aslına bakarsanız, Savunma yetkililerimiz bu tasarının yürürlüğe geçirilmesine şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Savunma Bakan Yardımcısı komisyona tasarı aleyhinde görüş bildiren bir yazı göndermiş, Müşterek Kuvvetler Komutanlığı bünyesindeki kuvvet komutanları da Temsilciler Meclisi komisyonunda tasarı aleyhinde ifade vermişlerdir. Komutanlar tasarı aleyhinde verdikleri ifadeyi, Senato'da da tekrarlamışlardır, ancak Senato tasarının ilkelerini bu muhalefete rağmen ittifakla onaylamıştır. Önüne aynı muhalif ifadeler gelen Temsilciler Meclisi Komisyonu da, bir red oyu dışında, tasarıyı lehte görüşle beraber Meclis'e havale etmiştir.
>
> Dolayısıyla Temsilciler Meclisi'nden geçen her tasarı gibi bu tasarı da, şüphesiz, Kongre kaynaklı, Kongre'ye ait bir tasarıdır. Pentagon'da tasarımlanmış ve yürürlüğe geçirilmek üzere Kongre'ye gönderilmiş bir tasarı değildir.[17]

Bir başka ifadeyle, kuvvetler ayrılığının özgün diyalektiği çerçevesinde, yürütmenin bir tasarıya aşırı destek vermesi, tasarının geçmemesine sebep olabileceği gibi, yürütmenin aşırı muhalifliğe de tasarıya geçiş olanağı sağlayabilir.

Kongre'nin savaş sonrası askeri politikası, açıkçası, mantık ve tutarlılıktan yoksun kalmıştır. Kuvvet komutanlıklarının tümü ve önemli askeri programların büyük bir çoğunluğu, er veya geç, Kongre'den koruma ve destek kazanmıştır. Yürütmede etkinliğe sahip olmayan kuvvet ko-

mutanlıkları ve gruplar, sivil denetimi Kongre denetimi ile özdeşleştirmek suretiyle, Kongre'den destek talep etmişler, yürütme erkinde etkinliğe sahip kuvvet komutanlıkları ve gruplar da Kongre'nin askeri meselelere müdahalelerinden yakınmışlardır. 1944-1947 yılları arasında birleştirme tartışmaları ile ilgili olarak Başkan, Kara Kuvvetleri görüşlerini desteklerken, Kongre, Deniz Kuvvetleri'nin görüşlerine yakın durmuştur. Başkan, 1948 ve 1949 yıllarında Hava Kuvvetleri hacminin genişletilmesine karşı çıkarken, Kongre bu amaçla iki kez önüne getirilen ek fon taleplerini onaylamıştır. Yürütme erki, 1947 ve 1948 yıllarında, Milli Muhafızlık fonlarında kısıtlamaya giderken, Kongre, Muhafızlığa, Başkan'm talep ettiğinin üzerinde bir bütçe vermiştir. 1946-1948 yılları arasında yürütmenin, Deniz Piyade Kıtalarına karşı husumetine dair haberlerin ortaya atıldığı bir sırada ise Kongre, Deniz Piyade Kıtalarının işlevlerini Milli Güvenlik Kanunu'nda açık biçimde ortaya koymak ve sivil yürütme yetkililerinden, Deniz Piyadeleri'nin varlığı ve bütünlüğüne karşı saygılı bir tutum izleneceğinin teminatını talep etmek suretiyle, bu askeri birimi koruması altına almıştır. Müteakiben, yürütme erki, 1952 Deniz Piyade Kıtaları Yasa Tasarısı'm neredeyse ittifakla reddetmiş, Kongre ise buna rağmen tasarıyı geçirmiştir. Eisenhower Yönetimi 1953 yılında Hava Kuvvetleri tahsisatında kesintiye gidince, Kongre'de bu kesintilerin engellenmesi için güçlü ancak başarısız bir çaba sarfedilmiştir. 1954 yılında Yönetim bu kez aynı işlemi Kara Kuvvetleri tahsisatı için yapmış ve aynı kalıp tekrar etmiştir. 1955 yılında ise Yönetim'in Deniz Piyade Kıtaları fonlarında indirim kararı Kongre'de reddedilmiş ve Kongre, Deniz Piyade Kıtaları için ilave fon aktarılması lehinde oy kullanmıştır. 1956 yılında, Savunma Bakanı Wilson'a yönelik antipati ve

Sovyetlerden duyulan endişe nedeniyle, Kongre, Yönetim'in muhalefetine rağmen, Hava Kuvvetleri'ne ek tahsisat aktarılmasını onaylamıştır.

Gerçek şu ki, Kongre'nin, ulusal stratejiye dair sabit ve belirli bir görüşü yoktur. Kongre'nin bir bütün olarak Kara Kuvvetleri yanlısı, Deniz Kuvvetleri yanlısı, Hava Kuvvetleri yanlısı, hatta Deniz Piyade Kıtaları yanlısı olduğu söylenemez. Kurumsal yakınlığı ve politikaları dönemin gereksinimlerine göre, yürütme erkinin arzularına karşıt olarak değişir. Kongre icraatlarının tek tutarlı sonucu, stratejik çoğulculuğa yönelik güçlü bir eğilim yaratmış olması, bir başka ifadeyle, askeri program ve faaliyetlerin çoğalarak çeşitlenmesini ve kaynakların birbirleriyle rekabet halindeki askeri nitelikli talepler arasında dengeli biçimde bölüşülmesini sağlamasıdır. Kongre, küçük baskı ve çıkar gruplarının etkisi altında kalması, lobiler karşısındaki kırılganlığı ve bütüncül bir politika yaklaşımı geliştirme yeteneksizliği nedeniyle sıklıkla eleştirilmektedir. Ancak Kongre'nin bu dağınıklık ve açıklığı, askeri meseleler sözkonusu olduğunda, profesyonel askeri etikin gerektirdiği bir politika ortaya çıkmasına yolaçmaktadır. Kongre'deki parti yandaşlığı ve dar görüşlülüğün gücünün, tarife düzenlemeleri, vergi politikası ve zirai sübvansiyonlar açısından sonuçları ayrı bir tartışma konusudur, ancak bu unsurların Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri güvenliğini geliştirdiği açıktır.

ÖRGÜTSEL ÇOĞULCULUK. Kongre'nin çoğulcu bir strateji geliştirmek için faydalandığı ana araçlar, yürütme tarafından gözardı edilen askeri görüşlerin ifade olanağı bulduğu soruşturmalar, savunma yapılanması örgütlenmesine dair hukuki düzenleme yetkisi, çeşitli askeri bi-

rimlere işlev tahsisine dair yasal yetkisi ve en önemlisi de askeri bütçe üzerindeki denetim yetkisidir. Kongre'nin yürütme erkine yönelik muhalefeti, yetkinin yürütmede merkezileştirilmesine karşı çıkması ve de bağımsızlıklarını ve özerkliklerini korumaya çalışan askeri birimlere destek vermesi sonucunu doğurmuştur. Kongre, 1944-1947 yılları arasındaki birleştirme tartışmaları sırasında, sürekli olarak, Başkan'ın önerdiğinden çok daha yaygın bir örgütlenme modelini desteklemiştir. Başkan'ın Kongre'ye Aralık 1945'te sevkedilen ilk planında, tek bir kurmay başkanınm altında örgütlenmiş tek bir silahlı kuvvetler kurumsal yapılanması teklif edilmiştir. Kongre bu teklifin geri çekilmesini sağlamıştır. Haziran 1946'da hazırlanan ve Savaş Bakanı ile Donanma Bakanı tarafından aynı anda Kongre'ye teslim edilen ikinci planda da her üç kuvvet komutanlığını bir çatı altında toplayan tek bir idari yapılanma öngörülmüştür. Kongre muhalefeti bu planı da engellemiştir. Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları, en nihayet, 1946-47 güz ve kış aylarında önceki iki plana oranla çeşitli tavizler içeren üçüncü bir plan üzerinde mutabık kalmış, Kongre de bu planı 1947 yazında onaylamıştır. Bu süreç boyunca, birleştirme karşıtı denizci subaylar, yetkinin yürütmede toplanışının, Kongre nüfuzunu azaltacağının altını çizmişler, Kongre mensupları da Deniz Kuvvetleri ve Deniz Piyade Kıtaları'nı olası bir Kara Kuvvetleri hakimiyetine karşı korumak ve sivil denetim uygulamasında Kongre katılımını teminat altına almak üzere esnek bir örgütlenmede ısrar etmişlerdir. Kongre, 1949 yılında, Milli Güvenlik Kanunu'nda değişiklikler içeren tasarıyı ele aldığı ilk dönemlerde, Müşterek Kuvvetler Komutanlığı (JCS) Başkanlığı makamını ihdas etmekten çekinmiş, en nihayet katı kontrol mekanizmala-

rı oluşturulması ve yetkilerinin dar bir çerçevede tanımlanması kaydıyla böylesi bir makamın ihdasına onay vermiştir. Başkan Eisenhower'ın 1953 yılında gündeme gelen ve JCS Başkanı'nın yetkilerini arttıran Savunma Bakanlığı'nın yeniden örgütlenmesine dair planı, Temsilciler Meclisi Yönetim İcraatları Komisyonu tarafından reddedilmiş, ancak Meclis 108 red oyuna karşılık 234 kabul oyuyla planı onaylamıştır. Bu plana karşı muhalefetin gücü ve harareti, Kongre'nin, en azından o dönem için, yetkinin yürütmedeki savunma yapılanması kanadında merkezileştirilmesine rıza gösterebileceği sınıra işaret etmiştir. Kongre, kuvvet komutanlıklarının savaş sonrası örgütlenmesini tek tek ele alırken de, benzer biçimde, ademi merkeziyetçiliği (yerinden yönetim) ve yetkinin yaygınlaştırılmasını savunmuştur.[18] Yasama erkini elinde bulunduran Kongre, açıkça ve kapsamlı biçimde tanımlanmış hukuki düzenlemeleri, geniş ve muğlak yetkilere tercih temek suretiyle de çoğulculuk yönündeki eğilimi güçlendirmiştir. Örneğin, 1947 yılındaki birleştirme yasasında, yürütmenin husumetle yaklaştığına inandığı Deniz Kuvvetleri ve Deniz Piyadeleri Kıtaları'nı yürütmeye karşı dengelemek amacıyla, bu kuvvetlerin işlev ve görevlerini, Kara ve Hava Kuvvetleri'ne oranla çok daha somut şekilde tanımlamıştır.

Kongre, yetki yaygınlaştırılmasını, askeri yapılanma bünyesindeki önemli birimlerin bu alanda kendisine destek verip vermediğine bakmaksızın savunmuştur. 1944-1947 yılları arasındaki birleştirme tartışmaları esnasında, Kongre'nin çıkarları, Deniz Kuvvetleri'nin çıkarları ile örtüşmüştür. Ancak 1953'te, Kongre'deki önemli unsurlar, bizzat askeri yapılanma içinden açık bir muhalefet olmamasına rağmen, Eisenhower'ın yeniden örgütlenme planı-

na karşı çıkmışlardır. Kongre'nin "Prusya Genelkurmay Sistemi"nin arzettiği tehditler karşısındaki endişesi, askeri gücün arttırılması korkusundan ziyade yürütme gücünün arttırılması korkusundan kaynaklanmıştır.

BÜTÇE ÇOĞULCULUĞU: İDARİ İNDİRİMLER VE SİYASİ ARTTIRIMLAR. "Cep muhafızlığı" rolünün hayli bilincinde olan Kongre, kendisini, savaş krizi gibi durumlar haricinde, Başkan'ın askeri bütçesi üzerinde değişiklikler yapma mecburiyetinde hisseder. Kongre'nin bütçe üzerindeki değişiklikleri normalde iki şekilde gerçekleşir. Şayet Kongre Başkan'ın askeri bütçesiyle genel olarak mutabık ise ve şayet yürütmenin gözardı ettiği askeri gruplar değişiklik için Kongre'ye kuvvetle baskı yapmıyorlarsa, o halde Kongre, bütçeye, zihnindeki askeri değil iktisadi mülahazalarla yaklaşır. Burada güttüğü politikanın amacı, bütçenin öngördüğü askeri politikayı temelde değiştirmeden, askeri bütçeyi, mümkün mertebe değiştirebilmektir. Dolayısıyla, bu hallerde, öngörülen değerler üzerinde genel, geniş, ancak küçük kesintiler yapmayı tercih eder. Kongre, bu noktada, genel iktisadi ve verimliliğe ilişkin çıkarları gözetmektedir. İndirimleri, belirli bir programda kayda değer bir kesintiye gitmeden, her programın ciddi bir zayıflığa uğramaksızın bütçeden kendi payını alacağı umuduyla, bütçenin geneli üzerinde dağıtır. Örneğin 1953 bütçesinde, Temsilciler Meclisi'nin askeri tahsisatta yaptığı yüzde 8'lik toplam kesinti, 83 farklı madde arasında dağıtılmıştır. Kongre, bu tür değişiklik durumlarında, sıklıkla, yürütmenin talebini en yakın düşük yuvarlak rakama çeker. Bunun dışında, her madde üzerinde belirli bir yüzdede genel geçer bir indirim talebi getirebilir veya toplam askeri bütçe üzerinde bir milyar dolar gibi yuvarlak bir toplu indirim

isteyebilir. Kimi zamanlar da, Kongre, askeri harcamalarda indirim şartı getirip, kesintilerin nerelerde yapılacağı hususunu yürütmenin kararına bırakabilir. Kongre, bu indirimleri yaparak askeri politika değil ama askeri idare alanında Başkan'a karşı yetki iddiasını ortaya koymaktadır. Başkan'ın askeri planlamasının temel varsayımlarını kabul etmekte, ancak silahlı kuvvetleri aynı programları daha az kaynakla gerçekleştirme konusunda zorlamaktadır.

Kongre'nin bütçe sürecinde oynayabileceği bağımsız rolün ikinci yöntemi, Başkan'dan farklı bir askeri politika ve ulusal strateji geliştirip, ortaya koymasıdır. Başkan'ın teklifine karşı daha köklü bir meydan okumayı ifade eden bu yöntemin en normal uygulaması, Kongre'nin herhangi bir kuvvet komutanlığı veya askeri programa tahsis edilen fonlarda artış talebini desteklemesiyle tezahür eder. Kongre'nin askeri tahsisattaki indirimleri, genelde, tüm maddeler üzerinde, belirsiz ve düşük düzeyde olurken, artırımları ise daha ziyade belirli bir alanda yoğunlaşmış, hacimli ve belli bir amaca hitap eder nitelikte gerçekleşir. Kongre, birinci yöntemde iktisadi ve verimliliğe ilişkin çıkarlar adına hareket ederken, ikinci yöntemde belli bir askeri program veya kuvvet komutanlığının belirli çıkarları adına hareket etmektedir. Yasama erkini elinde bulunduran Kongre, 1940 öncesinde askeri politikaya pek de ilgi duymadığından, programlarda önemli artışlar talep etmemiştir. Bu dönemde bütçe sürecindeki rolünü, yürütmenin tekliflerinde yaptığı indirimlerle iddia etmiştir. Ancak II. Dünya Savaşı'ndan bu yana, Kongre'nin, askeri politikanın esaslarına yönelik artan müdahaleleri, aynı zamanda, Başkan'ın bütçesindeki belirli unsurlar üzerinde artış yapma iradesini de

güçlendirmiştir.* Artırımların çoğu küçük politika konularıyla ilgili olurken, bazen de geniş çaplı programlar ve temel politikalar artırımlara konu edilmiştir. Bu tür Kongre icraatlarının en çarpıcı örneğini, kurumun, 1948 ek bütçesinin Hava Kuvvetleri tahsisatı kaleminde ve de 1950 Mali Yılı'nm yine Hava Kuvvetleri düzenli tahsisat kalemindeki artırımlara verdiği onay teşkil etmiştir. Başkan'ın da, Kongre liderlerinin de belirttiği gibi, yürütme ve yasama arasındaki bu anlaşmazlıklarda "önemli bir politika ayrılığı" gündeme gelmiştir. Evvelce incelenen diğer durumlarda da, Kongre, Milli Muhafızlık ve Deniz Piyade Kıtaları'nın fonlarını arttırmış ve Kongre'deki bazı gruplar yürütmenin gözardı ettiği diğer askeri hizmet birimlerinin fonlarında artış kaydedilmesi amacıyla çaba göstermişlerdir. Bu örneklerin tümünde, bir bütün olarak Kongre veya Kongre'deki bazı unsurlar, askeri bütçenin kimi kalemlerindeki sınırlı artış taleplerini desteklemek suretiyle, Başkan'ın askeri politikasından duyulan rahatsızlığı seslendirmiştir.

Kongre'nin Yönetim'e galip geldiği ve belirli bir askeri birim veya programın fonlarında artış kaydedebildiği az sayıdaki örnek, kısmen, Kongre ve Başkan'ın savunma po-

* Kongre elbette ki idari indirimlerle siyasi artırımları aynı anda yapabilir. Temsilciler Meclisi Komisyonu, Hava Kuvvetleri'nin 1950 Mali Yılı'na ait bütçesinde sivil personel ödemeleri, harcırahlar, giyim malzemeleri, teçhizat ve ulaşım giderleri kalemlerinde 51 Milyon dolarlık bir indirim yaparken, 58 hava alaylık bir Hava Kuvvetleri yapılanmasının sürdürülebilmesi için 851 Milyon dolar tutarında bir uçak fonu eklemiştir. Huzar'ın da işaret ettiği gibi, indirimler Kongre'nin "Ulusal Askeri Yapılanmanın idaresinden duyduğu memnuniyetsizliği", artırımlar ise "Yönetim'in stratejik programından duyduğu memnuniyetsizliği" yansıtmıştır. Elias Huzar, The Purse and the Sword: Control of the Army by Congress through Military Appropriations, 1933-1950 (Ithaca, N.Y., 1950), s. 187.

litikası alanında ne derecede benzer görüşler taşıdıklarını ortaya koymuştur. Ancak bu olgu, bir ölçüde de, Başkan'm, bütçe tekliflerine karşı Kongre'den gelebilecek tepkileri ne denli dikkate aldığını da yansıtmıştır. Şüphesiz ki yürütme, programını sürdürebilmek için gerekli olan fondan fazlasını talep ederek, Kongre'nin idari indirimlerine karşı kendisini korumayı amaçlamaktadır. Yürütme, aynı mantıkla, Kongre'den gelebilecek siyasi artırımlara ilişkin olarak da, Carl J. Friedrich'in beklenen tepkiler yasasını takip etmekte ve belli bir birim veya programa ait fonlarda, Kongre'nin tepkisini çekebilecek ölçüde kapsamlı bir kesinti yapmaktan çekinmektedir. Örneğin, Hava Kuvvetleri'nin 95 hava tugaylık bir güçten 143 hava tugaylık bir güce yükseltilmesine yürütme erkinin verdiği onayda, kısmen, Kongre'nin bu artış için gerekli tahsisatı her nasılsa vereceğine dair kuvvetli olasılık etkili olmuştur. Eisenhower Yönetimi'nin 1956'nın başlarında B-52 tedariklerine ilişkin ek fon talebi de, benzer biçimde, Kongre'den gelebilecek daha geniş çaplı artırımların engellenmesi için yürütmenin açık ancak başarısız bir girişimini oluşturmuştur. Dolayısıyla, Kongre Başkan'ın askeri bütçe öngörülerinde neredeyse daima net bir indirim yaparken, yarattığı sinsi ve zorlayıcı etkiyle, aslında, askeri programların çeşitlenmesi ve çoğalmasına, böylelikle de daha yüksek bir askeri harcama düzeyine erişilmesine yolaçmaktadır.

Kongre'nin bütçe üzerindeki icraatlarının çoğulcu bir strateji oluşması üzerindeki etkisi, elbette ki, kurumun, yürütmeyi silahlı güçlerdeki artırımlar konusunda zorlama kabiliyetine bağlıdır. Kongre, daha yüksek harcama yönündeki taleplerinin yerine getirilmesi için yürütmeyi zorlayıcı yeteneğe sahip olmalıdır; aksi halde yasama, yürütmenin herhangi bir askeri alan veya birim üzerinde yo-

ğunlaşmasını engelleyebilecek kısıtlayıcı bir yetkiden mahrum kalacaktır. Bu tür bir yetkinin yokluğunda, Kongre'nin yürütmeyi eleştirerek, kamuoyunda tepki uyandırma gayretleri de nihai yaptırımın uygulanmasını sağlamayacaktır. Dolayısıyla, Kongre'nin tahsis ettiği kaynağın harcanması konusunda yürütmeyi zorlayıp zorlayamayacağı yönündeki anayasal tartışma büyük bir önem arzetmektedir. Bu konu en çarpıcı haliyle, yürütmenin 1946 yılında araştırma ve geliştirme fonlarına, 1949 yılında 58 hava alayı gücünde bir Hava Kuvvetleri oluşturulması için ayrılan ek fonlara ve 1955 yılında da Deniz Piyade Kıtaları için ayrılan tahsisata el koymasıyla ilgili olarak gündeme gelmiştir. Şayet Başkan programların evvelce düşünüldüğünden daha az fonla uygulamaya geçirilebileceği kanaatine varmışsa, Kongre'de kimse, Başkan'm öngörülenden daha az harcama yapma yetkisini tartışmaya açamaz. Kongre daima idari tasarruflar ve indirimlere taraftardır. Ancak bu konu ile Başkan'm Kongre'den çıkan siyasi kararları yerine getirmeyi reddetmesi arasında ince bir fark mevcuttur. Temsilci Mahon'un da Hava Kuvvetleri fonlarına el konulmasıyla ilgili olarak belirttiği gibi:

> Kongrenin siyasi konulardaki iradesinin kösteklenmesini uygun bulmuyorum. Benim de, diğer Temsilcilerin de kamu idaresinde mantıklı bir tasarrufa gidilmesine itirazımız yok. Ancak tasarruf yapmakla, Kongre'nin politikaları ve programlarını bir kenara atmak farklı şeylerdir.[19]

Kongre genelde Mahon ile aynı görüşleri paylaşmıştır. Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu, Başkan Truman'ı Hava Kuvvetleri fonlarına el koyarak, Kongre'ye ait bir işlevi gasp etmek, böylelikle de anayasayı ihlal etmekle suçlamıştır. Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu

ise Truman Yönetimi'nin bu icraatını, Kongre isteklerinin pervasızca reddi olarak tanımlamış ve yürütmenin, fonlara el koymadan önce Tahsisat Komisyonları'na danışmasını gerektiren bir yasa teklifi getirmiştir. Öte yandan Bakan Johnson ise Başkan'ın yürütme liderliği ve Başkomutanlığı'ndan kaynaklanan yetkilerine dayanarak bu icraatı savunmuştur.[20]

Bu tartışmanın haklı tarafı kesinlikle Kongre'dir. Şayet Başkan, bir tahsisat düzenlemesini yasaya dahil etme yetkisine sahip olup da, bu düzenlemede yeralan önemli bir politika unsurunu, tahsis edilen fonların kayda değer bir bölümünü vermeyi reddederek etkisiz hale getirebiliyorsa, bu, aslında Başkan'ın tahsisat düzenlemesinde "kısmi veto"ya gittiği anlamına gelir. Bunun da ötesinde, Başkan, Kongre'nin üçte iki oyuyla mağlup edilme tehlikesi olmaksızın, "mutlak veto" yetkisi kullanıyor demektir. Ne Başkomutanlık mevzuatı, ne de Anayasa'daki başka bir mevzuat, Başkan'a, tahsisat düzenlemeleriyle ilgili olarak kısmi veto veya mutlak veto yetkisi tanımamaktadır. Silahlı kuvvetlerin hacmi ve oluşumunu belirleyen nihai mercii Başkan değil, Kongre'dir. Kongre'nin "kara ordularını toplama ve bu güçleri destekleme" ve de "deniz orduları oluşturma ve bu güçleri idame ettirme" yetkileri, sözkonusu kuvvet komutanlıklarının hacmine dair bir tavan sayı oluşturmakla sınırlı olmayan, pozitif yetkilerdir. Kongre'nin, ordu ve diğer yürütme birimleri için fon tahsis etme yetkisi Anayasa'da tanımlanmış bir yetkidir. Bu yetki, kaçınılmaz olarak, Kongre'ye, yürütmeyi, tahsis edilen bu fonları harcamaya mecbur etmesi için de anayasal bir hak sağlar.

Kongre'nin harcama artırımlarının uygulanmasını sağlama yetkisi, komuta kadrolarının profesyonel görüşle-

rini doğrudan Kongre'ye sunma hak ve görevleri ile yakından ilişkilidir. Bütçe sözkonusu olduğunda, komuta kadroları kaçınılmaz olarak yürütmenin onaylamayı düşündüğü rakamdan daha yüksek bir fon ayrılmasını ister. Ancak, komuta kadrolarının Kongre'ye başvurma hakları, Kongre bu başvurular doğrultusunda harekete geçme hakkına sahip olmadığı müddetçe, gereksiz bir hak haline gelecektir. Bu iki yetki, ayrılmaz biçimde birbirlerine bağlıdır ve kuvvetler ayrılığının işleyişinin esasını oluşturur. Kuvvet komutanlarının görüşlerini Kongre'ye dürüstçe iletmeleri yasada tanımlanmış bir hak olduğu gibi, uygulamada da aşağı yukarı kabul görmüştür. Kongre'nin askeri harcamalar talep etme yetkisi de açık bir dille düzenlenmeli ve hem yasama, hem de yürütme tarafından kabullenilmelidir.

16

*Sivil-Asker İlişkilerinin Kurumsal Örgütlenme Yapısı**

SAVAŞ SONRASI ON YILDA ÖRGÜTLENME PROBLEMLERİ

Sivil-asker ilişkilerinin kurumsal örgütlenme yapısı, üç farklı işlevin yerine getirilebilmesine izin vermelidir. *Profesyonel askeri işlev*; ülkenin askeri gerekliliklerinin temsilini, teklif edilen hareket tarzlarının askeri sonuçları ile benimsenen politikaların uygulanması açısından gerekli olan askeri ihtiyaçlar hakkında danışmanlık hizmeti verilmesini ve ulusal politikanın uygulanmasında silahlı güçlerin yönlendirilmesini içerir. *İdari-mali işlev*; iktisadi ve verimliliğe ilişkin çıkarların temsilini, mali, bütçesel ve idari konularda danışmanlık hizmeti verilmesini ve de malzeme, tedarik, yapı işleri, askeri olmayan personel ve bütçeyle ilgili sivil faaliyetlerin idaresini içerir. *Politik-stratejik işlev* ise profesyonel askerliğe özgü bakış açısı ile

* Bölümün orijinal adı Türkçe'ye, aslen, "Sivil-Asker İlişkilerinin Bakanlık Yapısı" olarak çevrilmelidir. Zira, yazar bu bölümde, ABD sisteminde o dönemde varolan Kara Kuvvetleri, Donanma ve Hava Kuvvetleri Bakanlıkları'ndaki yetki dağılımı ile merkezi savunma örgütlenmesi olarak faaliyet gösteren JCS ve Savunma Bakanlığı'nı ve bu kurumlar arasındaki ilişkilerin, genel sivil-asker ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemektedir. Ancak, kavram karmaşası yaratmamak açısından çeviride "Bakanlık Yapısı" yerine "Kurumsal Örgütlenme Yapısı" ifadesi tercih edilmiştir. (Ç.N.)

idari-mali anlayış arasında denge oluşturulmasını, silahlı kuvvet hacimleri ve askeri bütçeye ilişkin kuvvet komutanlıkları tekliflerinin oluşturulmasını ve komutanlıkların görüşlerinin diğer gruplar önünde savunulmasını içerir. Dikey bir kurumsal örgütlenme modelinde, sivil yetkili ile baş askeri yetkili bu üç işlevden kaynaklanan sorumlulukları paylaşır. Koordineli örgütlenme modelinde, sivil yetkili, idari-mali işlevi; baş askeri yetkili ise profesyonel askeri işlevi üstlenir ve her ikisi politik-stratejik işlevin sorumluluğunu paylaşır. Dengeli bir sivil-asker ilişkileri kurumsal örgütlenme modelinde ise kapsamlı bir ihtisaslaşma sağlanmasıyla, nesnel sivil denetim ve profesyonel askerlik azami düzeye çekilir. Dengeli örgütlenme modelinde her üç işlev de komutanlıkların bünyesindeki farklı bir birim tarafından üstlenilir: sivil yetkili, politika stratejisinden; baş askeri yetkili, profesyonel askeri işlevden; sivil ve askerlerin oluşturduğu farklı bir bürokrat grubu da mali-idari meselelerden sorumludur.

Yürütme erki açısından II. Dünya Savaşı sonrası sivil-asker ilişkilerinin ana konusu, bu üç işlevi merkezi düzeyde [yani Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarının üstünde; Başkan ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nin (*National Security Council*-NSC) oluşturduğu en üst siyasi merciinin de altında konumlandırılmış bir düzeyde] dağıtmak olmuştur.* Bu gereksinimin ortaya çıkış nedeni,

* Kuvvet komutanlıkları düzeyinde incelendiğinde, Deniz Kuvvetleri'nin bu dönemde dengeli örgütlenme modelini sürdürdüğü görülür. Kara Kuvvetleri başlangıçta dikey kurmaylık sistemine geri dönüş yapmış, ancak Soğuk Savaş ve Kore Savaşı'nın etkisiyle profesyonel askeri işlev ile idari-mali işlev birbirlerinden köklü biçimde ayrıştırılmıştır. Kara Kuvvetleri Komutanı'nın ifadesiyle, "esas itibariyle askeri nitelikli faaliyetlerin, ... aslen askeri faaliyetleri destekler mahiyette olan, bununla birlikte sınai ve ticari nitelikler taşıyan faaliyetlerden ay-

Amerika Birleşik Devletleri'nin II. Dünya Savaşı sırasında, profesyonel askeri işlevin yanısıra, politik-stratejik işlev ile idari-mali işlevi de ifa eden örgütlü bir askeri birim sıfatıyla JCS'yi, merkezi düzeyde konumlandırmış olmasıdır. Bu düzeyde sivil bir kurumun yokluğu, JCS bünyesindeki kuvvet komutanlarının önünde herhangi bir etkin kısıtlayıcı mekanizmanın oluşturulamamasına yolaçmıştır. Kuvvet komutanları, bu nedenle, Oramiral Leahy'nin de belirttiği gibi, "sivil denetimin hiçbir türüne tabi olmamışlardır." Dolayısıyla, asıl gereksinimin, kuvvet komutanlarını "askerileştirmek", bir başka deyişle, komuta kadrosunu askeri olmayan işlevlerinden koparmak, bunun yanında da idari-mali ve politik-stratejik işlevleri yerine getirecek uygun organlar geliştirmek olduğu görülmüştür. JCS, 1945'teki yapısıyla, bir anlamda, 1941'de başlanan bir inşaatın tamamlanmış tek "oda"sım andırmıştır. Bu "oda", her ne kadar sınırlı bir amaç için tasarlandıysa da, dört yıl boyunca, bütün bir "ev"in karşılayabileceği hizmetlerden

---

rıştırılması" gereksinimi, yedi teknik hizmet birimi üzerinde yetkili bir Kuvvet Komutanlığı Yardımcılığı makamının ihdasına yolaçmıştır. Doğrudan Soğuk Savaş askeri harekatlarıyla pek ilgisi bulunmayan, buna karşılık topyekun savaş planlaması üzerinde odaklanan Hava Kuvvetleri ise dikey bir anlayış doğrultusunda örgütlenmiştir. Bkz. 1948 Deniz Kuvvetleri Örgütlenme Kanunu, 62 Stat. 66; Robert H. Connery, The Navy and the Industrial Mobilization in World War II (Princeton, 1951), 19 ve 20. bölüm; Dept. of the Navy, Office of the Management Engineer, The United States Navy: A Description of Its Functional Organization (Washington, 1952); Report of the Committee on Organization of the Dept. of the Navy, 16 Nisan 1954 (Washington, 1954); Organization of the Army, Report of the Advisory Committee on Army Organization, 18 Aralık 1953; Army-Navy-Air Force Journal, XCI (26 Haziran 1954), 1298, (3 Temmuz 1954), 1335; 1952 Hava Kuvvetleri Örgütlenme Kanunu, 65 Stat. 326; 9 sayılı Temsilciler Meclisi Raporu, 82. Kongre, 1. Dönem (1951); 426 Sayılı Senato Raporu, 82. Kongre, 1. Dönem (1951).

sorumlu tutulmuştur. Savaş sonrasında JCS'nin oluşturduğu "oda" etrafındaki evin tamamlanması ve JCS'ye yerleştirilen "möble" ve "doğramaların" çoğunun yeni "oda"lara aktarılması bir zorunluluk halini almıştır.

Üç faktörün varlığı, dengeli bir örgütlenme sisteminin geliştirilmesini karmaşıklaştırmıştır. İlkin, mevcut yetki ve işlevleri ile JCS'nin sadece varlığı dahi, Amerikan savunma yapılanmasında belirleyici bir etki yaratmıştır. Örgütlenme planlamacıları, işe, üzerinde ideal bir model tasarlayacakları bir *tabula rasa* ile başlamamışlardır. Yerleşik JCS olgusu önlerinde olmak kaydıyla işe koyulmuşlardır. 1944 ila 1947 yılları arasındaki savunma örgütlenmesi tartışmaları boyunca, JCS, hiçbir aşamada, Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri, sivil idareciler veya Kongre tarafından tartışma konusu edilmemiştir. Savaş döneminde oluşturulan ve merkezi nitelikli diğer savunma teşkilatlarından altı yıl daha fazla bir geçmişe sahip bulunan JCS, tamamen mesleki bir role uyum göstermede bir hayli zorluk çekmiştir. Siyasi işlevlerin askeri kurumlarca yerine getirilmesinin kabul gören bir uygulama olduğu bir ortamda gelişen sivil teşkilatlar, siyasi önderlik iddialarında çekingen davranmışlardır.

İkinci zorluk, sivil-asker ilişkilerinde kaynaşmacı (füzyonist) yaklaşımın yaygın kabul görmesinden kaynaklanmıştır. Öznel sivil denetim taraftarı liberal yaklaşımdan gelişen bu kuram, askeri ve siyasi sorumluluklarının ayrıştırılmasını içsel nedenlerle arzu edilmez ve olanaksız bulmuştur. Kuram, dengeli yapılanma karşıtlığı ve işlevlerin mevcut duruma uygun şekilde JCS'de toplanmaya devam edilmesi açısından entelektüel bir mantık geliştirmiştir.

Üçüncüsü, merkezi savunma düzeyinde, sivil-asker ilişkileri meselesi ile merkezi savunma örgütlenmesi ve

kuvvet komutanlıklarının göreceli yetkileri konusu, içinden çıkılmaz biçimde birbirine bağlıdır. İki birimden (Kara ve Deniz Kuvvetleri) oluşan bir askeri bölümlenme, denetim olmaksızın mevcudiyetini sürdürebilir. Ancak üçüncü bir birimin (Hava Kuvvetleri) oluşması, koordinasyonu sağlayacak dördüncü bir teşkilatın varlığını gerektirir. Bu dördüncü teşkilatın, diğer üç teşkilat karşısındaki yetkisi, sivil-asker ilişkilerinin bir sorunsalı olmamıştır. Bu, daha ziyade idari federalizmin, merkeziyet-yerinden yönetim karşıtlığının bir sorunsalı olmuş; birleştirme tartışmalarında bu karşıtlıkların her iki tarafı da yeni Alexander Hamilton'lar, yeni Luther Martin'ler çıkarmıştır. Ancak federalizm meselesi, tek başına, doğrudan sivil-asker ilişkileri sorunsalıyla ilişki içinde olmuştur. Merkezi örgütlenme ile kuvvet komutanlıkları arasındaki yetki dengesinde ortaya çıkan herhangi bir değişim, merkezi örgütlenmedeki sivil-asker dengesini etkilemiştir. Buna paralel olarak, merkezi örgütlenmedeki sivil-asker ittifakında ortaya çıkan değişimler de, merkezi örgütlenme ile kuvvet komutanlıkları arasındaki yetki dağılımını etkilemiştir. Örneğin, Milli Güvenlik Kanunu 1949 yılı değişiklikleri, esas olarak denetimi Savunma Bakanlığı'nda merkezileştirmek için tasarlanmıştır. Bu amaca yönelik vasıtalardan biri de Savunma Bakanlığı'nm bütçe üzerindeki yetkisini güçlendirmek olmuştur. Ancak bu icraat, Murakıp Dairesi bünyesinde JCS'yi dengeleyici bir unsur oluşturmuştur. Öte yandan, 1953 yılında gerçekleşen yeniden örgütlenme, merkezi örgütteki yetki ve işlevlerin dağılımının yeniden düzenlenmesi olarak tasarlanmıştır. Ancak, karşı fikir beyan edenlere rağmen, bu düzenlemeler, gayri ihtiyari, askeri birimlerin nüfuzunu daha da azaltıcı bir etki yaratmıştır. Federalizmle ilgili genel eğilim, gevşek bir örgütlenmeden, bir-

leşik bir örgütlenmeye doğru bir görünüm arzetmiştir. Kuvvetler ve işlevler ayrılığı, böylelikle, merkezi örgütlenme ile federal birimler arasındaki yetki dağılımı meselesinden daha büyük bir önem taşımaya başlamıştır.*

Merkezi örgütlenme, savaş sonrası on yıl zarfında, çeşitli engellere rağmen dengeli bir sivil-asker ilişkileri kalıbına doğru evrilme eğilimi göstermiştir. JCS savaş dönemindeki etkinliğini kaybetmiş, Murakıplık Dairesi idarimali işlevin odak noktası olarak ortaya çıkmış, Savunma Bakanları da politika stratejisti rolü üstlenmeye gayret etmişlerdir. Ancak resmi örgütlenme sistemi gene de tam dengeli kalıbın uzağında kalmıştır. Bu noktada temel eksiklik, Bakanlık makamının zayıflığı olmuştur.† Hem JCS, hem de Murakıplık Dairesi, aslen politika ve strateji alan-

* Kara Kuvvetleri, Donanma ve Hava Kuvvetleri Bakanları'nın üstlenecekleri makul rolün ne olduğuna dair konu, büyük bir sorun yaratmaktadır. Teorik olarak, bu bakanların Savunma Bakanı'ndan daha altdüzeyde konumlandırılmış politika stratejistleri olmaları gerekir. Ancak asli uygulamada bu tür bir işlev ifa etmeleri zordur, zira kuvvet komutanları JCS aracılığıyla merkezi savunma örgütlenmesinde bir yere sahipken, sözkonusu bakanların bu yapılanmada yerleri yoktur. En olası çözümler, (Forrestal ve Lovett'in önerdiği gibi) JCS bünyesindeki kuvvet komutanlarını, kuvvet komutanlığı görevinden almak veya bakanların merkezi örgütlenmeye katılabilecekleri vasıtalar düzenlemektir. Müşterek Bakanlar oluşumunun ihdasıyla ikinci çözümü uygulama gayretleri başarılı olmamıştır. Zira komuta kadrolarında mevcut bulunan birlik ve işlev belirginliği için gerekli zemin, sivillerde yoktur. Dolayısıyla bu sivil bakanlar için en tatminkar rol, muhtemelen, kendilerine bağlı kuvvet komutanlıklarının askeri ve sivil gereksinimlerinin sözcüsü olarak hizmet vermek suretiyle yerinden yönetim ilkesinin temsilciliğini üstlenmeleridir.

† Murakıplık Dairesi, JCS, Savunma Bakan Yardımcıları ve diğer bazı birimler kanunen Savunma Bakanlığı Makamı'na (Office of the Secretary of Defense-OSD) bağlıdır. Ancak önemli konular OSD birimleri arasındaki ilişkileri ilgilendirdiğinden, Savunma Bakanı veya Bakanlık makamı ifadelerini kullandığımda, bizzat Bakan'dan ve yakın çalışma kadrosundan bahsediyorum.

larındaki sorumlulukları gereği Bakan'a ait olan zemin üzerinde hareket etmeyi sürdürmüşlerdir. JCS, kısmen askeri, kısmen siyasi; Murakıplık, kısmen mali, kısmen siyasi hizmet vermiş; Bakan ise kısmen siyasi rolünün yanında, kısmen de tanımlanmaya muhtaç bir boşluk içinde faaliyet göstermiştir.

MÜŞTEREK KUVVETLER KOMUTANLIĞI (JCS): HUKUKİ YAPI VE SİYASİ GERÇEKLİK

Milli Güvenlik Kanunu'nun 1947 yılında yürürlüğe konuluşunu takip eden sekiz yıl boyunca, JCS bünyesindeki kuvvet komutanlarının düzenleme doğrultusundaki rolleriyle, uygulamada üstlendikleri rol arasında merak uyandıran bir fark bulunmuştur. Kanun uyarınca, kuvvet komutanlarından sadece profesyonel askeri rol ifa etmeleri beklenmiştir. Ancak komutanlar, gerçekte, çeşitli siyasi ve idari roller de üstlenmişlerdir. Yasal düzenlemelere uyumda görülen bu davranış kalıbı bozukluğunun nedenleri, askeri meselelere dair genel Amerikan fikriyatı, kuvvetler ayrılığının işleyişi ve kanun yapıcıların niyetlerine uygun örgütsel yapılar oluşturma zafiyetinden kaynaklanmıştır.

1944-1947 yılları arasında kuvvet komutanlıklarından gelen birleştirme önerilerinin çoğu, JCS'nin savaş dönemi statü ve rolünün hukuken sürdürülmesini tasavvur etmiştir. Bu durum, 1947 yılında yürürlüğe geçen Milli Güvenlik Kanunu'nun, II. Dünya Savaşı kalıbını yasalaştırmamasını, bunun yerine, kuvvet komutanlarına tam anlamıyla askeri bir rol tayin etmesini daha da çarpıcı kılmıştır. Bu şaşırtıcı sonuç, bilinçli bir planın ürünü olmaktan çok, Kara ve Deniz Kuvvetleri arasında, merkezi savunma örgütüne tahsis edilecek yetkiler hakkında çıkan görüş ayrılığının

bir ürünü olmuştur. Özetle, Kara Kuvvetleri yetkiyi merkezi örgütlenmenin askeri unsuru etrafında yoğunlaştırmak istemiştir. Deniz Kuvvetleri ise merkezi örgütlenmenin mümkün olan en az yetkiyle donatılmasını tercih etmiş, bu nedenle de Kara Kuvvetleri'nin katı bir askeri bütünleşme yönündeki teklifine, ulusal güvenlikle ilgili tüm bakanlık ve teşkilatlar arasında gevşek bir koordinasyon öngören bir planla karşılık vermiştir. Bu iki yaklaşım arasındaki çatışma, merkezi savunma teşkilatının Deniz Kuvvetleri'nin öngördüğünden daha güçlü olmasını sağlayan bir uzlaşma üretmiştir. Buna karşılık, merkezi örgütlenme içindeki sivil unsur (yani bakan) Kara Kuvvetleri'nin öngördüğünden daha fazla yetki ile donatılmıştır.

Kongre, JCS'nin tam anlamıyla askeri karakterini dört şekilde tanımlamıştır.[1] İlkin, JCS sadece askerlerden oluşmuştur. Kongre 1947'de, daha sonra da 1949'da, Savunma Bakanı'mn JCS üyeliğine getirilmesi veya JCS Başkanı'nın sivil olması tekliflerini reddetmiştir. Uygulamada, Savunma Bakanı zaman zaman JCS toplantılarına katılmıştır. Ancak sivil katılımı, toplantılarda sadece sivil meseleler ele alındığı zamanlarda uygun bulunmuştur.* İkincisi,

* İngiltere'de Başbakan, 1946 yılına kadar, makamı gereği, Kuvvet Komutanları Komisyonu'nun başkanlığını üstlenmiştir. 1946'dan bu yana ise Savunma Bakanı dilediği takdirde komisyona başkanlık edebilir. Ancak sistem, en iyi, siviller kuvvet komutanları arasındaki toplantılara katılmadığı zamanlar çalışmıştır. Churchill, kuvvet komutanlarını "genel denetimim, tekliflerim ve kılavuzluğum altında işlerini yapmak üzere yalnız bırakmayı tercih ederim" ifadesini kullanmıştır. Bu nedenle, kuvvet komutanlarının 1940 ve 1941 yıllarında düzenlediği 462 toplantıdan sadece 44'üne başkanlık etmiştir. Maurice Hankey, *Government Control in War* (Cambridge, 1945), s. 55-56; H.C. *Debates* (Avam Kamarası Münazaraları-5. dizi), CCCLXXVIII (24 Şubat 1942), 41-42; Central Organisation for Defence, Cmd. 6923, s. 6, 9 (1946).

Milli Güvenlik Kanunu, kuvvet komutanlarına tamamen askeri sorumluluklar yüklemiştir. Kanuna göre, kuvvet komutanları, yürütme erkinin başlıca organlarının "en önemli askeri danışmanları"dır.* Kuvvet komutanlarına Kanunda ve uygulamaya ilişkin İşlevler Belgesi'nde tahsis edilen daha somut görevler de tamamen askeri nitelikli görevler olmuştur. Üçüncüsü, JCS, bu Kanunla birlikte, Savunma Bakanı'mn Başkan'a "başdanışmanlık hizmeti" verdiği savunma yapılanması dahilinde konumlandırılmıştır. JCS, bu yapılanmada, diğer teşkilatlara oranla elbette ki daha özgün bir yere sahip olmuş, sadece Bakan'ın değil aynı zamanda Başkan'ın da doğrudan "yetki ve yönetimi" altında olduğu gibi sadece Bakan'a değil, aynı zamanda Başkan ve NSC'ye de danışmanlık hizmeti vermiştir. Ancak Kanun tam anlamıyla koordine bir sistem yerleştirmekten kaçınmıştır. Kuvvet komutanlarının, bu Kanun gereği, Kongre, Başkan, NSC ve Savunma Bakanı ile birçok kez aynı sahneyi paylaşmak zorunda kalacakları, bununla birlikte, rollerinin her seferinde tamamen askeri bir nitelik taşıyacağı düşünülmüştür. Bu varsayım, birçok açıdan gerçekçi bir varsayım olmamıştır. Ancak kaçınılmaz bir varsayım olduğu da açıktır, zira Başkan ve Kongre'nin kuvvet komutanlarıyla ilişkileri gözardı edilebilecek bir ilişki değildir.

Son olarak, Milli Güvenlik Kanunu ve diğer yasal düzenlemeler, JCS'yi savaş döneminde ifa ettiği askeri olma-

* "Askeri" sıfatının, danışmanların kişisel özelliklerine veya tavsiyelerinin niteliğine atfen kullanıldığı söylenebilir. Kanundaki lafız itibariyle, sıfatın genel kullanımında bu ikinci yorum kabul edilmektedir. Ancak kanunun diğer maddelerinde, JCS bünyesindeki kuvvet komutanlarının asker olmaları şartı getirilmiştir. Bunun da ötesinde, kanun yorumlama kurallarına göre, şayet kanundaki niyet anlaşılır biçimdeyse, Kongre'nin laf karmaşasından dolayı hatalı addedilmemesi gerektirir.

yan işlevlerinden koparmıştır. Sivil-asker ilişkilerinin bilindik bir fenomeni de, kuvvet komutanlıklarına savunma ile ilgili yeni faaliyetler tayin edildikten sonra, bu yeni faaliyetlerin kapsamı genişleyip, askeri nitelikli olmayan uygulamaları ve sonuçları daha önemli bir hal aldıkça, hakim askeri karakterlerini yitirmeleri ve er geç kuvvet komutanlıklarından alınarak uygun sivil teşkilatlara aktarılmalarıdır. Bu süreç, savaş sonrası dönemin ilk yıllarında altı önemli işlevle ilgili olarak gözlemlenmiştir: (1) Başkan'a genel *ulusal güvenlik politikasına* dair danışmanlık hizmeti verilmesi sorumluluğu savaş boyunca JCS tarafından ifa edilmiş, savaş sonrasında ise bu sorumluluk, üst düzey sivil yetkililerden oluşan NSC'ye aktarılmıştır. Bu teşkilatın ihdası, JCS'nin askeri faaliyetlerle sınırlanması sürecinde diğer örgütsel gelişmelerin tümünden daha önemli bir rol oynamıştır.[2] (2) Askeri *araştırma-geliştirme faaliyetlerinin* merkezi koordinasyonu, 1946 yılında Bakan Forrestal ve Bakan Patterson tarafından JCS'den alınmıştır. Milli Güvenlik Kanunu bu işlevi doğrudan Savunma Bakanı'na bağlı bir kurula tahsis etmiş, bu kurulun 1953 yılında lağvedilmesi sonrasında ise sözkonusu işlev, Bakan Yardımcısı'na bağlanmıştır. (3) Kuvvet komutanlıkları savaş sırasında "tam donanımlı iktisadi ve siyasi istihbarat kadroları" oluşturmuş ve JCS'ye bağlı Müşterek İstihbarat Komisyonu; kuvvet komutanları, OSS, Dışişleri Bakanlığı ve Dış Ekonomi Yönetimi tarafından üretilen *ulusal istihbaratın baş-koordinatörlüğünü* üstlenmiştir. 1946 ve 1947 yıllarında birbiri ardına yürürlüğe giren Başkanlık emri ve Milli Güvenlik Kanunu ile doğrudan NSC'ye bağlı bağımsız bir Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) oluşturulmuş ve koordinasyon işlevi bu teşkilat tarafından üstlenilmiştir.[3] (4) *Atom enerjisi* konusu savaş sırasında Kara

Kuvvetleri Manhattan Bölgesi Projesi'nin sorumluluğunda olmuştur. Bu konudaki denetim yetkisinin sivillerde mi, askerlerde mi olması gerektiğine dair uzun süreli tartışmalar sonunda, 1946 yılında McMahon Kanunu yürürlüğe konulmuş ve kanunla bu konudaki öncelikli sorumluluk sivil bir komisyona verilmiştir. (5) JCS, *işgal altındaki toprakların idaresine* dair savaşın hemen sonrasında üstlendiği sorumlulukları, yetkinin başka bir teşkilata aktarılması veya Almanya örneğindeki gibi işlevin ortadan kalkmasıyla ergeç yitirmiştir. (6) II. Dünya Savaşı öncesinde kuvvet komutanlarının yakından ilişkili bulunduğu bir teşkilat olan Kara ve Deniz Kuvvetleri Müşterek Mühimmat Kurulu, *ulusal iktisadi seferberliğin planlaması* sorumluluğunu üstlenmiştir. Ancak silahlı kuvvetler, savaştan sonra, Oramiral Sherman'm da belirttiği gibi, "Kara ve Deniz Kuvvetleri Mühimmat Kurulu tarafında hazırlanmış ulusal çaptaki her planın siyaseten ölü doğduğu"nun farkına varmıştır.[4] Milli Güvenlik Kanunu iktisadi seferberlik planlaması görevini Başkanlık İdaresi'ndeki bir birime vermiş; Mühimmat Kurulu'nun görev sahasını ise, sınai seferberliğin tamamen askeri veçheleri ve de askeri tedariklerin denetim ve koordinasyonuyla sınırlamıştır.

JCS'nin kanunla tayin edilen bu askeri rolünden uygulamada ne derecede saptığı evvelce incelenmiştir. JCS bünyesindeki kuvvet komutanları, savaş sonrasında, II. Dünya Savaşı yıllarında eriştikleri zafer ve güç merdivenlerinden inerken, yine de profesyonelliğin münzevi gölgelerini, siyaset meydanının sivri taşlı yollarından ayıran kirişin bir hayli dışında kalabilmişlerdir. Savunma yapılanması hakkında bilgi ve birikim sahibi gözlemciler, JCS'nin siyasi gücünün, savaş sonrası ilk on yıl boyunca, tamamen askeri bir organdan beklenen güç düzeyini ne derecede aç-

tığı hakkında yorumlarda bulunmuşlardır. Kuvvet komutanları askeri planlama sahası dışındaki faaliyetlerde boy gösterirken, küçük idari meselelere saplanıp kalmışlardır.* Kuvvet komutanlarının öncelikli faaliyet alanını oluşturan askeri işlevlerindeki performansları, bu tür alan dışı konulara harcadıkları zaman ve enerji nedeniyle sekteye uğramış, etkin bir nesnel sivil denetim mekanizmasının bulunmayışı da askeri güvenlik gayesini olumsuz etkilemiştir.5 JCS uygulamalarının yasal çerçeve dışına saptığını gösteren ilginç bir kurumsal tutumdan bahsetmek mümkündür: kuvvet komutanları veya JCS Başkam'mn sürekli olarak konulara tamamen "askeri bir bakış açısıyla" yaklaştıklarını tekrarlamaları. Kuvvet komutanları bu ifadeyi bir ayin duası gibi tekrarlayarak, Milli Güvenlik Kanunu'nun ruhuna bağlılıklarını göstermeye çalışmışlardır. Kuvvet komutanlarının ağzından, bu ifadenin hemen sonrasında askeri nitelikli olmayan konularda ne ölçüde siyasi öneriler çıktığının tespiti ise, yapısal durum ile siyasi gerçeklik arasındaki farka ilişkin bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Kuvvet komutanlarının kanuni çerçeveye uyum göstermekteki başarısızlıklarının kaynağı, Amerikan siyaseti ve kamuoyuna hakim akımlarda aranmalıdır. Ancak bu kaynakları besleyen kurumsal bir faktör de mevcuttur ki, o da, JCS Başkanı'nın konumudur. JCS Başkanlığı, 1949 yılında Forrestal'ın önerisiyle, kuvvet komutanlarına kendilerine bağlı kurumlar üzerinde düşünebilme yeteneği kazandırmak ve aralarında önemli askeri politika konularıy-

* Truman Yönetimi'nin son iki yılı boyunca kuvvet komutanlarının JCS bünyesinde stratejik planlama ile ilgili 600, idari meselelerle ilgili 500, idari ve askeri mülahazalar içeren konularda ise 500 karar aldığı belirlenmiştir. *New York Times*, 8 Şubat 1953, s. E5.

la ilgili olarak bir görüş birliği sağlanması için yardımcı olmak üzere ihdas edilmiştir. Bu makamın ihdası, taraftarları arasında, birleştirmeye yardımcı olacağı için gerekli bulunurken, muhalifler ise bu katkının gereğinden fazla olacağı iddiasıyla fikre karşı çıkmışlardır. Dolayısıyla, Kongre bu girişime dikkatlice yaklaşmış, kendi yetkilerini kısıtlarken tedbirli davranmıştır. Ancak JCS Başkanlığı makamının en önemli etkisi birleştirme üzerinde değil, sivil-asker ilişkilerinde hissedilmiştir. Topyekun savaşın yaşanmadığı bir ortamda askeri politika, Başkan'm nispeten daha az zamanını almış; dolayısıyla da Başkan bir kurum olarak JCS'ye düzenli şekilde danışma gereği görmemiştir. Buna karşılık, kuvvet komutanları ile Beyaz Saray arasındaki irtibat noktasını JCS Başkanı oluşturmuştur. Kanun gereği kuvvet komutanlarının toplu olarak Başkan ve NSC'ye askeri danışmanlık hizmeti vermesi gerekirken, Başkan'ı askeri meselelerle ilgili olarak bilgilendiren ve NSC toplantılarında kuvvet komutanlarını temsil eden kişi JSC Başkanı olmuştur.* Ancak JCS Başkanı aracılık görevini ifa ederken, askeri rolünün ötesine geçmiş, bir yandan yönetimin siyasi görüşlerini kuvvet komutanlarına, öte yandan da komutanların askeri görüşlerini yönetime aktarmıştır. Ayrıca JCS Başkanlığı'na atanan ilk iki komutan, Orgeneral Bradley ve Oramiral Radford, istisnai prestij, zeka ve cesarete sahip kişilikler sergilemişler ve hizmetinde oldukları yönetimin askeri politikasının sembollerine dönüşmüşlerdir. Bradley caydırıcılık, kara savaşı ve Av-

* Orgeneral Bradley, dört yıl süren JSC Başkanlığı sırasında Beyaz Saray'ı 272 kez ziyaret etmiş ve NSC toplantılarına 68 kez katılmıştır. Eisenhower Yönetimi'nin ilk yılında, JSC Başkanı, Başkan'a askeri durumla ilgili haftalık brifing vermiştir. *New York Times*, 14 Ağustos 1953, s. 2; Charles J. V. Murphy, "Eisenhower's White House," *Fortune*, XLVIII (Temmuz 1953), 176.

rupa ağırlıklı askeri politika; Radford ise daha dinamik bir siyasi yaklaşım, deniz-hava gücü ve Asya ağırlıklı askeri politika ile özdeşleştirilmiştir. Bu ikili, altı yıl gibi kısa bir sürede JSC Başkanlığı makamım ulusal yönetimin en etkin makamlarından biri haline getirmişlerdir. Gerçek samuraylığa uygun şekilde, uzman askerlerden ziyade asker devlet adamları olarak anılmışlar ve aslen Savunma Bakanı tarafından üstlenilmesi uygun olan birçok görev ve sorumluluk üstlenmişlerdir. Savunma Bakam'mn politika konularında kimi zamanlar inisiyatif kullanma konusundaki çekingenliği, Bakan'ın idari, JCS Başkanı'nın da siyasi meselelerle ilgileneceği koordine bir örgütlenme modeline yönelik eğilimin güçlenmesine yolaçmıştır. JCS Başkanı'nın sadece profesyonel askeri bakış açısının sözcüsü olarak hizmet vermesini sağlayacak tek şey, Savunma Bakanı'nın konumunun güçlendirilmesi ve böylelikle yönetimin politikasının temsilinde başat yetkili olmasının sağlanmasıdır.

MURAKIPLIK: SAVUNMA BAKANLIĞI'NIN ÜSTBENLİĞİ

JCS'nin merkezi savunma örgütlenmesi içindeki baş muhalifi Murakıplık olmuştur. Ancak Murakıplık da, tıpkı JCS gibi, resmi hukuki yapının aldatıcı niteliğinin mükemmel bir örneğini oluşturmuştur. Murakıplık, bakanlık örgütlenme şemalarında, dokuz bakan yardımcısının oluşturduğu kalabalıkta kendisini kaybettirmiştir. Ancak, Bakanlığın gerçek işleyişi itibariyle, sadece komuta kadrosunun rekabet edebileceği bir siyasi güç elde etmiştir. Askeri yapılanma bünyesinde, iktisat ve verimliliğe ilişkin sivil taleplerinin hakim temsilcisi olarak görülmüştür. Kuvvet komutanlarının yetkisi tamamen askerliğe özgü alanı aştı-

ğı gibi, Murakıbın yetkisi de tamamen idari ve mali nitelikli alanları aşmıştır. Murakıbın nüfuzunun dört dayanağı bulunmuştur: kuramsal, hukuki, işlevsel ve kişisel dayanaklar.

Murakıbın yetkisinin kuramsal dayanağı, sivil denetimin bütçe denetimi ile özdeşleştirilmesinden kaynaklanmıştır. Murakıplık makamı hem psikolojik temeli, hem de personel yapısı itibariyle tamamen sivil bir teşkilatlanma ortaya koymuştur. Örneğin, 1953 yılı sonu itibariyle, 160 kişiden oluşan toplam personel kadrosundan sadece altısı silahlı kuvvetlerden gelmiş, böylelikle Bakanlık bünyesindeki diğer önemli teşkilatların tümünden daha düşük bir askeri personel/sivil personel oranına sahip olmuştur. Murakıplık kadrosu ve bu kadro ile işbirliği içindeki Bütçe Dairesi yetkilileri, mali-idari işlevi, Bakan'm kendine bağlı kurumu denetim altına alabileceği temel vasıta olarak görmüşlerdir. Ferdinand Eberstadt'ın ifadesiyle, "Askeri Yapılanma üzerinde sivil denetimin uygulanabileceği en etkin, belki de en güçlü araç bütçedir."[6] Bu anlayış öyle yerleşik bir hal almıştır ki, sadece silahlı kuvvetlere sivillerin idari üstünlüğünü hatırlatacağı gerekçesine dayandırılarak, askeri bütçedeki kesintilere haklılık kazandırılmaya çalışılmıştır.[7] Sivil denetimin bütçe denetimi ile özdeşleştirilmesi, Murakıbın yetkisini arttırırken, Bakan'ın yetkisini zayıflatmıştır. Zira Bakan bu şekilde politikadan farklı bir alana yönlenmiş, makamı gereği faaliyet göstermesi gerektiği düzeyden daha alt düzeyde bir işlevi kabullenmiştir. Böylelikle hakemlikten katılımcılığa indirgenmiştir. Bunun da ötesinde, bir sivil denetim vasıtası olarak bütçe, kriz halinde, Bakan'ın mağlubiyet hanesine yazılıp, elinde kalmıştır. Etkin ve sorumlu bir sivil denetim anlayışı, bütçe denetimi değil, politika denetimi gerektirir.

Sivil denetimin mali denetimle özdeşleştirilmesi, Milli Güvenlik Kanunu'ndaki 1949 yılı Değişiklikleri'nin IV. Maddesi ile hukuki bir temel kazanmıştır. Bu değişiklik öncesinde Savunma Bakam'nın üç yardımcısından biri, Bakan'a, bütçe ve maliye alanlarında danışmanlık hizmeti vermiştir. Ancak merkezi örgütlenmenin bu alandaki yetkisi bir nebze muğlaklık taşımış, Hoover Komisyonu Çalışma Grubu, Pentagon bütçe prosedürlerinin baştan sona gözden geçirilmesini ve merkezi bütçe dairesinin yetkisinin güçlendirilmesini teklif etmiştir. IV. Madde, Savunma Bakan Yardımcısı'na (Murakıp), Bakan'ın mali ve bütçesel işlevlerinin ifasında danışmanlık ve yardımcılık görevi vermiştir. Maddede, Murakıbın, Savunma Bakanlığı'na ait bütçe öngörülerinin hazırlanmasında denetleme ve yönetme görevi üstleneceği ve de Bakanlığın muhasebeye ilişkin ve mali veçhelerinin genel denetiminden sorumlu olacağı belirtilmiştir. Ne Forrestal önerilerinde ne de Başkan'ın savunma örgütlenmesine ilişkin bildirilerinde yeralmayan bu düzenlemeler, Hoover Komisyonu'nun yönetsel yaklaşımını, bütçe danışmanının mali araçlara ilişkin süregelen endişesiyle birleştirmiştir. Müteakiben, kuvvet komutanlarının, ilk başta ele alınan güç hacimlerine ilişkin genel anlayışın belirlenmesi aşaması haricinde, bütçe sürecinden dışlanması kararlaştırılmış, bu gelişmede sözkonusu düzenlemeler kısmen etkili olmuştur.[8]

Savunma Bakanlığı Murakıplığı, IV. Madde'nin kabulü sonrasında, federal teşkilatlar arasında özgün bir konuma sahip olmuştur. Bölüm düzeyinde bir Murakıplığa sahip olan diğer tek idari birim Posta İdaresi olmuştur. Normalde, bir teşkilatın programıyla ilgili iktisadi endişeleri, Hazine, Bütçe Dairesi ve Tahsisat Komisyonları gibi teşkilat dışı birimler dile getirir. Ancak Savunma Bakanlığı, fe-

deral teşkilatlardaki bu genel uygulamadan farklı olarak, programlar hakkındaki iktisadi değerlendirme ve uygulama sürecini içselleştirmiştir. Bunun öncelikli nedeni, Bakanlığın hacmi olmuştur. Savunma Bakanlığı gerçekten de yönetim içinde farklı bir "savunma yönetimi" niteliği taşımış, personel ve fon açısından ulusal hükümetin diğer birimlerinin toplamını aşmıştır. Bu "savunma yönetimi" dışındaki teşkilatların, Bakanlığın geniş kapsamlı faaliyetleri üzerinde etkin bir denetim uygulaması hayli zor, hatta olanaksız addedilmiş, böylesi bir girişimin, pigmenin file binmesi gibi sonuç vereceği düşünülmüştür. İktisadi açıdan temel sorumluluğu üstlenen Bütçe Dairesi'nin, savunma yapılanmasını yetkinlikle denetleyecek çapta kadro, bilgi birikimi ve nüfuza sahip bir Askeri Bölüm'ü bulunmamıştır. Dolayısıyla, Bütçe Dairesi ile Murakıplığın faaliyetleri özgün bir şekilde kaynaştırılmış, bu iki teşkilatın kadroları yakın bir işbirliğine girmiştir. 1952-1955 mali yılları boyunca, Bütçe Dairesi ve Murakıplık bütçe öngörülerini beraberce gözden geçirmişlerdir. Bu, genelde, federal kamu idaresinde pek rastlanılan bir uygulama değildir.[9] Murakıplık Dairesi, böylelikle, Savunma Bakanlığı'nm "Freud"vari bir üst-benliği gibi hareket etmiş, bir başka deyişle, teşkilat dışı talep ve çıkarları yansıtan bir iç mekanizma oluşturmuştur. Murakıplık, esas itibariyle askeri olmayan, yabancı bir unsura Bakanlık bünyesinde güçlü bir temsil hakkı sağlayarak, "fethedilmiş şehirdeki garnizon" gibi işlev göstermiştir.

Murakıplığın yetkisini güçlendiren bir başka faktör de, bu görevi üstlenen Wilfred J. McNeil'in makamdaki sürekliliği olmuştur. McNeil, Forrestal döneminde, Deniz Kuvvetleri'nin Mali Direktörlüğü'nü yürütmüştür. 1947 yılında, dönemin Savunma Bakanı Forrestal'ın bütçe ve ma-

li işlerden sorumlu yardımcılığına getirilmiştir. 1949 yılında Savunma Bakanlığı Murakıbı olarak atanan McNeil, 1955 yılı itibariyle bu görevini sürdürmüştür. McNeil, ilk beş Savunma Bakam'mn hizmet dönemleri boyunca aynı görevi sürdürmesiyle Savunma Bakanlığı üst düzey yöneticileri arasında özel bir konuma sahip olmuştur. Bu nedenle "Pentagon'un vazgeçilmez adamı" olarak isimlendirilmesi şaşırtıcı değildir.[10] Murakıp McNeil, askerlerin bile rekabet edemeyeceği, dönemsel siyasi atamalarla göreve gelenlerin ise yanına dahi yaklaşamayacağı bir bilgi birikimi ve deneyime sahip olmuştur. Dolayısıyla da, Genel Danışmanlık Makamı, Müşterek Bakanlar Konseyi ve Orgeneral McNarney başkanlığındaki Savunma İdaresi Komisyonu gibi diğer sivil birimlerden ara sıra gelen muhalefete karşın, JCS'nin başlıca dengeleyicisi olarak konumunu sürdürmüştür.[11]

Bu kuramsal, hukuki, işlevsel ve kişisel faktörlerin bir terkibi, Murakıplık makamını strateji ve politikaya dair meselelerin içine çekmiştir. Burada da, tıpkı silahlı kuvvetlerde olduğu gibi, resmi yapı ile esas gerçeklik arasında bir tezat yaşanmıştır. Tıpkı kuvvet komutanlarının konulara sadece "askeri bakış açısıyla" yaklaşarak tavsiyelerde bulunduklarını söyledikleri gibi, McNeil de tavsiyelerinin sadece "maliye idaresiyle" ilgili olduğunu öne sürmüştür. Gerçekte ise, Murakıplık makamı, Amerikan askeri politikasının belirlenmesinde kilit bir rol oynamıştır. Murakıplık, 1950-1954 arası mali yıllar boyunca, kuvvet komutanlıklarından gelen toplam 273 milyar dolarlık bütçe talebinden 62 milyar dolarlık kesintiye gidilmesi sorumluluğunda önemli bir paya sahip olmuştur.12 Askeri öngörülerde yüzde beşlik bir kesinti katı bir maliye idaresinin sonucu olarak değerlendirilebilir, ama yüzde 22'lik bir indirim

mutlaka stratejiye ilişkin bazı temel kararlar içermelidir. McNeil, 1954 mali yılı bütçesi sürecinde, Hava Kuvvetleri'nin 16.7 milyar dolarlık talebinde 5 milyar dolarlık bir indirime gidilmesinde, böylelikle de Hava Kuvvetleri'nin 1955 yılındaki 143 hava tugaylık hedefinin, 1956 yılında 120 hava tugayına indirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Savunma Bakanı, askeri ve mali talepler arasında kendi bağımsız yargısını geliştiremediği sürece, askeri politikaya dair temel kararların Murakıp ile kuvvet komutanları arasındaki siyasi çatışmanın sonuçlarına göre belirlenmesi kaçınılmaz olmuştur.

BAKAN'IN ROLÜ

Bakan'ın en önemli görevi, yıllık güç hacim düzeyleri teklifini Başkan'a sunmaktır. Sözkonusu görev, şu alanlarda teklif ve tavsiyeler verilmesini gerektirir: (1) güçlerin hacmi: kaç birlik, kaç gemi, kaç uçak; (2) güçlerin düzeyi: birliklerin yüzdesel güçleri vb.; (3) güçlerin hazırlık tarihleri ve (4) güçlerin sevkıyatı. Bu teklif ve tavsiyelerin dolar bazında ifadesi, askeri bütçe tavsiyelerinin temelini oluşturur. Güç düzeyleri ve bütçeye ilişkin kararlar elbette ki Başkan tarafından alınır ve Kongre'de tahsisat kanalıyla onaylanır. Ancak tavsiyenin, bu soruna zaman ve enerji harcayan birinden gelmesi gerekir. Bu yetki sahibi "biri", Savunma Bakam'ndan başkası olamaz. Normalde Başkan'dan, Bakanlık tavsiyelerini kabul etmesi beklenir. Şayet Bakan ve Başkan arasında süreklilik arzeden ciddi bir görüş ayrılığı mevcutsa, Başkan'ın başka bir Bakan bulması gerekir.

Güç düzeylerine dair tavsiyede bulunma sorumluluğu, Bakan'm kaçınamayacağı bir sorumluluktur. Zira, bu tav-

siye, askeri politikanın temel unsurudur. Şayet Bakan bu konuda tavsiye vermekten kaçınıyorsa, bu yetkiyi başkasına devrediyor ve bu "başkasının" vardığı yargıyı itirazsız kabulleniyor demektir. Dolayısıyla, asıl konu Bakan'm bu sorumluluğu yerine getirip getirmediğiyle değil, nasıl getirdiğiyle ilgilidir. Bakan, geniş anlamda, üç şekilde hareket edebilir. Askeri danışmanlarının görüşlerini onaylayıp, iktisadi ve verimliliğe ilişkin taleplere pek kulak asmaz. Bu durumda, askeri sözcülük görevi üstlenmiştir. Mali uzmanları dinleyip, bu uzmanların tavsiyelerini, stratejik sonuçlarına bakmaksızın benimseyebilir. Bu durumda, işletme yöneticisi olarak işlev göstermektedir. Askeri ve iktisadi mülahazaları bütüncül bir anlayışla genel bir savunma politikası çerçevesinde birleştirmeye gayret edebilir. Bu durumda, politika stratejisti olarak faaliyet göstermektedir.

Milli Güvenlik Kanunu, Bakan'm bu rol olasılıklarından herhangi birine veya üçüne birden uygun faaliyet göstermesi açısından yeterince geniş ve muğlak bir düzenlemedir. Uygulamada ise, her Bakan, bu rollerin her birinden bir parça taşımıştır. Bununla birlikte, üç rol de, esas itibariyle birbirleriyle çatışan rollerdir. Her üç rol de farklı hukuki yetki, kadro yapısı ve anlayışın yamsıra Bakan'da da farklı yetenekler ister. Bundan daha da önemlisi, her birisi temelde farklı sivil-asker ilişkileri kalıpları gerektirir. Henüz herhangi bir hakim Bakan rolü veya hakim bir sivil-asker ilişkileri kalıbı ortaya çıkmamıştır. Savaş sırasında, askeri sözcü kavramsallaştırması hakimiyet kurmuş gibidir. Barış dönemlerindeki uygulama, diğer iki seçenek arasında gidip gelmektedir. Nihayetinde, Bakan'm ulusal düzeyde sivil-asker ilişkileri düzenindeki yerini, yasal düzenlemeler değil uygulama birikimi belirleyecektir.

ASKERİ SÖZCÜ. Bakan'ın bir sivil olması şartı, kamu idaresine liberal değerlerin nüfuz etmiş olması ve bu değerlerin bizzat askerler tarafından yaygın kabul görmesi gibi unsurların birleşimi, askeri sözcü nitelikli bir Bakan kavramını en zayıf seçenek haline getirmektedir. Bakan, ordunun Amerikan halkı nezdindeki temsilcisinden ziyade, Amerikan halkının ordu nezdindeki temsilcisi gibi hareket eder. Şayet herhangi bir profesyonel askeri organ varolmasa idi, o halde Savunma Bakanı da, tıpkı Donanma Bakanı'nın 19. yüzyılda yaptığı gibi, askeri sözcü rolü üstlenebilirdi. Ancak, JCS gibi bir kurum varken, Bakan bu role soyunursa, ya JCS'nin dediklerini onaylar-ki bu gereksiz olur; veya JCS'nin tavsiyeleriyle çatışan tavsiyeler verir- ki bu da kafa karıştırıcı olur. Elbette ki Bakan'ın, bir anlamda, Economist dergisindeki ifadeyle, "Savunmanın Savunmacısı" gibi hareket etmesi gerekir.[13] Ancak Bakan'ın yasama ve halk nezdinde savunması gereken çıkarlar, basit askeri çıkarların daha ötesinde olmalıdır.

Hiçbir Amerikalı Savunma Bakanı, tam anlamıyla askeri sözcülüğe uygun bir işlev göstermemiştir. Stimson ve Knox, Savaş ve Donanma Bakanları sıfatıyla, II. Dünya Savaşı sırasında bu tür bir rol oynamaya gayret etmişlerdir. Ancak, 1947'den beri, bir tek Bakan Marshall'ın Eylül 1950 ve Eylül 1951 arasında askeri sözcü modeline benzer bir rol sergilediği söylenebilir. Marshall'm bu farklılığı hem kişiliğinden, hem de şartlardan kaynaklanmıştır. Profesyonel bir subay olarak Marshall'ın tutumu, JCS bünyesindeki kuvvet komutanlarıyla benzeşmiştir. Bir Kara Kuvvetleri mensubu olarak ise, Kara Kuvvetleri örgütlenmesine 1903 yılından beri hakim olan dikey sivil-asker ilişkileri sistemine yakınlık hissetmiştir. Hizmet dönemi de, askeri gereksinimlerin yüksek öncelik kazandığı Kore'deki yeniden

silahlanma girişimleriyle çakışmıştır. Marshall'ın askeri sözcülük rolü doğrultusundaki eğilimi, görevleriyle ilgili esas itibariyle pasif tutumundan anlaşılmaktadır. Marshall, politika geliştirme sürecinde ve siyasi çatışmaların çözümlenmesinde yaratıcı bir inisiyatif kullanarak katkı sağlayan, pozitif bir girişimci olmaya gayret etmemiştir. Bu anlamda makamını da böylesi bir rol için örgütlememiştir. 1951 güzünde kendi yönetiminde geliştirilen ek bütçe öngörüleri, kuvvet komutanlıklarının belirlediği askeri gereksinimlere, "öncelikli bütçe kalemi" sıfatıyla hakimiyet kazandırmıştır. Marshall'a göre kuvvet komutanlarının talepleri ekonomik gereklilikler ve diğer taleplerle dengelenecek bir unsur değildir. Marshall, komuta kadrosunun taleplerini karşılamada başarısız olunması halinde, ülkenin ve silahlı kuvvetlerin güvenliğinin ciddi tehdit altına gireceğine inanmıştır.[14]

İŞLETME YÖNETİCİSİ. İşletme yöneticisi nitelikli bir Bakan, enerjisini, öncelikle, idare, örgütlenme, lojistik, tedarik, mali yönetim, yapım işleri, malzeme ve personel gibi Bakanlığın sivil faaliyetlerine yönlendirir. Bu tip bir Bakan, kendisini de, iktisadi alandaki sivil çıkarların temsilcisi olarak tasavvur eder. Kuvvet komutanlarına karşı mücadelesinde Murakıbın yanındadır. Hizmet anlayışları, işletme yöneticisi rolüyle en yakın benzerlik arzeden iki bakan, Louis Johnson ve Charles E. Wilson olmuştur. Johnson ve Wilson'un bu yöndeki eğilimleri, liberal değer ve güç unsurlarının genel yapısı ve yansımasının bir veçhesini teşkil etmiştir. Her iki Bakan da, ülkenin savunması açısından güçlü bir ekonominin önemine dikkat çekmişlerdir. Johnson; ekonomiyi birleştirme, birleştirmeyi de ekonomi adına gerekli görmüştür. Wilson ise "daha az paraya,

daha iyi savunma" anlayışı gütmüştür. Hem Johnson, hem de Wilson, öncelikle mali danışmanlarına güven duymuşlar ve makamlarını, kendilerine bağımsız politika stratejisti gibi işlev göstermeleri açısından yardımcı olan kurmay kadrolarını ön plana çıkaracak şekilde örgütlemişlerdir. Johnson, Forrestal'ın kurmak için çabalayıp durduğu John Ohly başkanlığındaki politika sekreteryasmı devre dışı bırakmış ve bu organ yerine, "Savunma Bakanlığı harcamalarını azaltacak sürekli bir program" gereksinimini gerekçe göstererek, Savunma İdaresi Komisyonu'nu kurmuştur.[15] Wilson da, benzer bir anlayışla, selefinin, sivil ve asker personelden oluşan bir kadroyla politika geliştirilmesi yönündeki tavsiyesine uymamıştır. Kamu idaresinin de işletme prensiplerine uygun şekilde örgütlenmesi gerektiğine inanan Wilson, Savunma Bakanlığı makamına altı işlevsel bakan yardımcısı eklemiştir.[16]

İşletme yöneticisi nitelikli Bakanların, strateji pahasına, görevlerinin sivil veçheleri üzerinde odaklandıklarını gösteren en iyi örnek, Wilson'un Washington'daki ilk yılında sergilediği performanstır. Wilson, Bakan olarak rolüne dair zihnindeki kavramsallaştırmayı şöyle özetlemiştir: "Askeri konuları askerlere, üretim konularını da bizlere bırakın." Bakan Lovett görevini, "Başkan'm kılavuzluğu altında politika oluşturulması" olarak tanımlamıştır. Wilson'un ise görevini "askeri politikanın geliştirilmesinden ziyade yönetilmesi" olarak tanımladığı söylenmiştir. Bir Washington muhabirinin, Wilson ile ilgili olarak, Bakanlık görevine başlayışından birkaç ay sonra söylediği gibi, "Wilson bir stratejist değildir, böyle bir niyeti de yoktur. Bu, askerlerin işidir. Wilson'a göre bir Bakan olarak yapması gereken, hem sahada, hem de Pentagon'da verimliliği sağlamak ve de israf ve tekrarı engellemek için satına-

lımlar, işgücü, yapım ve işleyiş örgütlenmelerini denetlemektir." Bu, beklenmedik bir yaklaşım değildir, zira Savunma Bakanlığı'ndaki çalışma arkadaşlarından birinin de belirttiği gibi, Wilson'un "yönetici dehası, adam seçme yeteneği ve üretimle ilgili özel becerisi" bu görev için başlıca özelliklerini oluşturmuştur.[17]

Hem Johnson, hem de Wilson, askeri bütçenin hacmi ve silahlı güç düzeylerinin belirlenmesinde, Murakıplığın içerden gelen tavsiye ve yardımlarıyla Bütçe Dairesi ve Hazine'nin dış destek ve baskılarından faydalanmışlardır. Askerlerin tavsiyeleri kararlarında pek az etkili olmuştur. Johnson, bu anlayışla, 1949 güzünün ilk aylarında, Savunma İdaresi Komisyonu'nun tavsiyesine uyarak, kuvvet komutanlıklarının 1950 Mali Yılı harcamalarında 929 milyon dolarlık bir indirime gitmiş, komuta kadrosunun, bu kesintinin kuvvet komutanlıkları programları açısından ne gibi sonuçlar doğuracağı hakkmdaki görüşlerini almayı ihmal etmiştir.[18] Wilson'un ilk savunma bütçe çalışması ise Bakan'm, ulusal bütçe açığında Bakanlığının payını azaltma yolundaki taahhüdüyle başlamıştır. Bu yöndeki ilk karar, önceki Truman-Lovett dönemi öngörülerinde yapılacak kesintinin hacmine ilişkin olmuştur. Bütçenin oluşturulması sonrasında ise, kesintiye uğramış öngörüleri destekleyecek silahlı kuvvetler oluşumunun hesaplanmasına geçilmiştir. Bu kesintinin güç düzeyleri ve ulusal strateji üzerindeki etkilerinin neler olacağı, bütçe sürecinin sonuna değin belirginleşmemiştir. Bütçede belirleyici rol oynayan isimler, Bakan Yardımcısı Roger Kyes ve Murakıp McNeil olmuştur. Kuvvet komutanları, bütçe öngörülerinde kesintiye gidileceğinden haberdar olmakla birlikte, her bir kuvvet komutanlığına tahsis edilecek gerçek rakamın ne olacağı hakkında son ana kadar bilgilendirilmemişlerdir. Bu kararı pro-

testo etmeye başladıklarında ise, artık iş işten geçmiştir. Orgeneral Vandenberg'in ifadesiyle "JCS bünyesindeki kuvvet komutanları, bu bütçenin geliştirilmesinde katılımcı bir rol oynamamışlardır." İşin garip tarafı, Hava Kuvvetleri Bakanı da kesinti kararının alınması sürecine katılmadığını beyan etmiş, bu konunun sivil bir bakana "ait olmayan bir alana" girdiğini belirtmiştir: "Bunun askeri bir karar olduğu görüşündeyim; dolayısıyla bu karar, böylesi bir kararı alabilecek yetkinlikte kişiler tarafından belirlenmelidir."[19] Wilson, Talbott gibi, strateji konularını ele almaktan kaçınabildiyse de, kararlarının strateji üzerindeki sonuçlarının sorumluluğundan ne o, ne de McNeil kaçınamamıştır. Hava Kuvvetleri hedeflerinin 1955'teki 143 tugaylık düzeyden, 1956'daki 120 tugaylık düzeye indirilmesi, Amerikan askeri politikası üzerinde önemli sonuçlar yaratmıştır.

POLİTİKA STRATEJİSTİ. İki Savunma Bakanı, James Forrestal ve Robert A. Lovett, kendilerini öncelikle politika stratejisti olarak görmüşlerdir. Her iki Bakan da, askeri gerekliliklerle iktisadi talepleri dengeleme sorumluluğunu kabullenmişlerdir. Her ikisi de, güç düzeylerinin ve bütçe öngörülerinin belirlenmesinde aktif ve yaratıcı bir aracılık rolü üstlenmişlerdir. Her ikisi de hukuki yetki noksanlığından ve daha da önemlisi uygun personel yardımı alamamış olmaktan sıkıntı çekmişler ve hayalkırıklıkları yaşamışlardır. Her ikisi de, Savunma Bakam'na, işlevlerini sorumlu ve etkin bir şekilde ifa etmesini sağlayacak personel oluşumları geliştirilmesi için çabalamışlardır. Bir tarafta bu ikili ile Marshall'ın faaliyet tarzları, diğer tarafta da Johnson ve Williams'ın faaliyet tarzları arasındaki tezat, 1950 ve 1953 askeri bütçe süreçlerinde Savunma Bakanları'nın oynadıkları rollerden anlaşılabilir.

Forrestal ve 1950 Bütçesi. Forrestal, daha işin başında Başkan tarafından belirlenen 15 milyar dolarlık askeri bütçe tavanı ile karşı karşıya kalmıştır. Başkan, bu tavam, Bütçe Dairesi'nin tavsiyesi üzerine ve muhtemelen de JSC veya NSC'nin görüşlerini almadan belirlemiştir. Üç kuvvet komutanlığının koordine edilmemiş ilk taleplerinin toplamı ise 30 milyar dolar mertebesinde olmuştur.[20] Bakan'ın görevi, bu iki uç arasında, güvenlik ve ekonomiyi dengeleyecek optimum düzeyi bulmak olmuştur. Forrestal, kuvvet komutanlarının, Başkan tarafından belirlenen tavan doğrultusundaki bir tahsisat paylaşımı üzerinde anlaşmalarına pek ihtimal vermeyince, ilk olarak bu sorun hakkında kendisine tavsiyelerde bulunacak yüksek rütbeli subayların oluşturduğu özel bir kurul görevlendirmeyi düşünmüştür. Ancak, daha sonra, bir kurul görevlendirmek yerine, kuvvet komutanlarından, komutanlıkların taleplerini gözden geçirip, bu talepleri kabul edilebilir düzeylere çekecek bir Bütçe Danışma Komisyonu (McNarney Kurulu) oluşturmalarını istemiştir. Ayrıca, NSC'nin bütçeye yön veren dış politika varsayımları hakkındaki görüşlerini almak üzere başarısız bir girişimde de bulunmuştur. Forrestal daima strateji ve mali kaynaklar arasındaki ilişkinin altını çizmiştir. Örneğin, McNarney Kurulu, kuvvet komutanlıkları taleplerini, 23.6 milyar dolar mertebesine çekmiş; bu rakamın, bir savaş durumu halinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin makul bir hazırlık seviyesine erişmesi için yeterli olacağı öne sürülmüştür. Öte yandan, Forrestal'ın JCS'den edindiği bilgiye göre, 15 milyar dolarlık bir bütçenin, Amerika Birleşik Devletleri'ne sadece İngiltere üzerinden bir stratejik bombalama harekatı başlatmasına izin vereceği anlaşılmıştır. Forrestal bu seçenekleri Başkan'ın dikkatine sunmuş, fakat Başkan'ın 15 milyar dolarlık ta-

vanda ısrarcı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Forrestal'm, biri 15 milyar dolarlık, diğeri ise sadece İngiltere üzerinden hava harekatına değil, Akdeniz'în kontrolüne de olanak sağlayan "ortalama" bir bütçe öngörüsünden oluşan iki bütçe rakamı arasında bir şeyler düşünmesine pek itiraz gelmemiştir. JCS bu "ortalama" bütçeli ikinci stratejinin 16.9 milyar dolar gerektireceğini öngörmüştür. Seçeneklerin dolar değeri ve politika açılımları çerçevesinde sağladığı olanaklar böylelikle belirlenmiştir. Bu iki bütçe seçeneği, yürütmenin bütçe teklifi Kongre'ye gitmeden birkaç hafta önce Başkan'a sunulmuş, Başkan ise 15 milyar dolarlık İngiltere üzerinden hava harekatına izin veren bütçe lehindeki görüşünü tekrarlamıştır. Forrestal, bunun üzerine, son bir gayretle, Başkan'dan silahlı kuvvetlere 770 milyon dolarlık ek bir fon tahsisini talep etmiş, bu ek fonla silahlı kuvvetlerin hava filosuna yarım düzine bombalama uçağı ekleyebileceğini düşünmüştür. Forrestal, kapasitesini stratejik hava harekatları ile sınırlayan Amerika Birleşik Devletleri'nin bu alanda başarılı olması için yeterli hava gücüne sahip olması gerektiği mantığıyla hareket etmiştir. Ancak Başkan bu teklifi dikkate dahi almamış, hatta Bütçe Dairesi bütçeyi 15 milyar dolarlık tavanın dahi biraz altına çekmiştir.

Dolayısıyla 1950 bütçe süreci, Başkan'ın bir tavan belirleyip, bu tavana sıkı sıkıya bağlı kaldığı bir süreç olmuştur. Ancak Başkan'ın bu ısrarlı tutumu, Forrestal'ın yaratıcı bir politika stratejisti gibi girişimlerde bulunmasını engellememiştir. Forrestal, madalyonun iki yüzünü daima göz önünde bulundurmuştur. Bütçedeki herhangi bir artış talebini, bu artışın sağlayacağı "işlevsel" stratejik kazanımlarla gerekçelendirmiştir. Bütçedeki bir indirim talebini ise, bu indirimin, savaş halinde, ülkenin askeri kabiliyetleri üzerinde yaratacа-

ğı etki itibariyle değerlendirmiştir. Bütçedeki her doların stratejik bir sonucu ve gerekçesi bulunduğunu düşünmüştür.

Lovett ve 1953 Bütçesi. 1953 bütçe süreci, 1950 sürecinden birçok anlamda farklılıklar içerdiyse de, Bakan Lovett, esas itibariyle, Bakan Forrestal'm oynadığı role benzer bir rol üstlenmiştir. 1953 bütçesinin başlangıç noktası, Bütçe Dairesi kaynaklı bir tavan rakam değil, JCS kaynaklı güç düzeyi öngörüsü olmuştur. Bu öngörünün kilit unsurunu ise mevcut 95 tugaylık gücü 1954 yılında 143 tugaya yükseltmeyi amaçlayan Hava Kuvvetleri hedefi oluşturmuştur. Sözkonusu güç düzeyi öngörüleri NSC tarafından Ekim 1951'de onaylanmıştır. Kuvvet komutanlıklarının bu güç öngörülerine bağlı koordine edilmemiş ham ve bağımsız talepleri, yeni yükümlülükler ışığında toplam 71 milyar dolar düzeyinde bir yekunu bulmuştur. Bu devasa bütçe talebi, Bakan Lovett ve NSC'yi, kuvvet komutanlıklarından, 45 milyar dolar düzeyindeki yeni tahsisata göre alternatif bir "başlangıç" bütçesi hazırlamalarını istemeye sevketmiştir. Her iki bütçe de, 1951'de olduğu gibi, aynı anda hazırlanmaya başlamıştır. En nihayet, Lovett, Başkan'a, 1953 ve 1954 güç düzeyi öngörülerine ulaşılabilmesi için 55 milyar dolarlık bir bütçe önerisi sunmuştur. Kuvvet komutanları ve Lovett'in protestolarına rağmen, Başkan bu teklifi 52 milyar dolara çekmiş, dolayısıyla da Hava Kuvvetleri'nin 143 tugaylık bir güç oluşturma hedefinin 1954 yılından 1955 yılına ertelenmesine yolaçmıştır. Bir taraftan, Lovett'in ifadesiyle, "bütçe, komuta kadrosunun uygun gördüğü süre zarfında, gerekli gördüğü gücü bize vermemiştir." Öte taraftan, Murakıplık-Bütçe Dairesi'nin görüşleri de kesin bir galibiyet kazanmamıştır.[21]

Hem Forrestal, hem de Lovett, genel politikaları geliştirecek uygun bir personel kadrosunun eksikliğinden ya-

kınmışlardır. Dolayısıyla da bu kusuru tespit edip, çözmeye çalışmışlardır. Forrestal, John Ohly'yi, makamı yasayla düzenlenmiş ilk özel yardımcısı olarak, ihdas ettiği Sekreteryanın başına getirmiştir. Ohly, Bakan'a, plan ve programların koordinasyonu hakkında danışmanlık yapmış, Savaş Konseyi ve diğer politika komisyonlarının genel sekreteri olarak hizmet vermiş ve önemli kararlarla ilgili olgu ve görüşleri toplayıp, tahlil etmiştir. Ayrıca, Savunma Bakanlığı'nın, Dışişleri Bakanlığı ve NSC nezdindeki irtibat amiri olmuştur. Ohly'nin makamı, hem ismi, hem de esasları itibariyle İngiliz Kabinesi Sekreteryası'ndan esinlenmiş ve bu makamın İngiliz Başbakanı'na verdiği hizmetin bir benzerini Forrestal'a vermek üzere örgütlenmiştir.[22] Forrestal, bu sivil politika kadrosunun yanısıra, Müşterek Kuvvetler Komutanlığı Direktörü Tümgeneral Alfred M. Gruenther'e bağlı, bağımsız bir askeri danışmanlık birimi geliştirmeye çalışmıştır. Forrestal, Gruenther'i "baş askeri danışmanı" olarak görmüş ve kuvvet komutanlarıyla ilişkisinde Gruenther'in aracılığından faydalanmıştır. Gruenther, tüm önemli toplantıların sürekli katılımcılarından biri olmuş, Bakan'a seyahatlerinde eşlik etmiş ve "farklılıkların çözümü" açısından "gerçek bir yetenek" sergilemiştir.[23] Forrestal, ayrıca, çeşitli dönemlerde de, başka askeri değerlendirme birimleri oluşturmayı amaçlamış, böylelikle kuvvet komutanlarının değerlendirmeleri hakkında bağımsız bir kontrol mekanizması oluşturulmasını hedeflemiştir.* Bakan'ın sürekli olarak önyargısız bir askeri da-

* Forrestal, kimi zamanlar, 1950'de olduğu gibi Danışma Komisyonu ve Spaatz-Towers Komisyonu gibi *ad hoc* askeri komitelere başvurmuştur. Ayrıca Orgeneral Eisenhower'ın aktif görevi bırakması sonrasında, Eisenhower'a sıklıkla danışmış ve emekli komutanı, 1949'da Washington'a getirerek, JCS'ye geçici başkan olarak atamıştır. Kara

nışmanlık birimi arayışı içinde olduğu görülmüştür. Ama yolu, normalde, er geç Gruenther'e düşmüştür.

Lovett, deneyimleri ışığında, sadece Savunma Bakanı'na sorumlu bir "birleşik asker-sivil personel kadrosu" kurulması gerektiği sonucuna varmıştır. Bu kadronun, Bakan'a, kuvvet komutanlıkları arasındaki görüş ayrılıklarının çözümünde, bütçe kesintilerinin komutanlıklar arasında paylaştırılmasında ve bütçe, tedarik, lojistik, işgücü, personel ve istihbarat konularında politikalar geliştirilmesinde yardımcı olacağını düşünmüştür. Bakan, böylesi bir kadronun yokluğunda, hem komuta kadrosunun öncelikli işlevleriyle ilişkili olmayan birçok idari-mali meselede, hem de tamamen askeri olgularla "tecrübeye dayalı askeri değerlendirmeler" hakkında, kuvvet komutanlarına başvurmak zorunda kalmıştır. Kuvvet komutanlarının, sadece asıl vazifeleri olan savaş planları üzerinde odaklanmalarını sağlayacak tek yol, Bakan'ın bu tür bir sivil-asker karışımı politika kadrosuna kavuşturulmasıdır.[24]

MAKAMIN GEREKSİNİMLERİ

Dengeli bir sivil-asker ilişkileri sistemi, Bakan'ın politika stratejisti olarak işlev göstermesini gerektirir. Dengeli sistemin önündeki en önemli engeller, yapı ve örgütlenme alanları dışındaki siyasi güçlerdir. Bununla birlikte, Bakan'ın mevcut siyasi çerçeve içinde bir politika stratejisti rolü oynamasını sağlayacak idari vasıtalar vardır. Savunma Bakanlığı makamı için gerekli üç önşart şunlardır:

Kuvvetleri, 1948 baharında Forrestal'ın, Orgeneral Bradley'i baş askeri danışmanlığına getirme girişimlerini engellemiştir. Forrestal'm bu görevde Gruenther'i kullanması, Gruenther'in, JCS Başkanı Oramiral Leahy ile ilişkilerini olumsuz etkilemiştir.

(1) Bakan için uygun bir kanuni yetki; (2) Bakanlık makamı için uygun personel kadrosu yardımı ve (3) politika geliştirme rolü için gerekli donanıma sahip kişileri Bakan olarak atanması.

KANUNİ YETKİ. 1947 Milli Güvenlik Kanunu, Savunma Bakam'na Ulusal Askeri Yapılanma üzerinde yetersiz bir denetim yetkisi tanımıştır. Kanundaki 1949 yılı değişiklikleri, bu yetkinin kapsamını dört şekilde genişletmiştir. Kuvvet komutanlıkları, icracı bakanlık statüsünden, bir Bakan'ın başkanlığı altındaki tek bir Savunma Bakanlığı bünyesinde yeralan askeri bölümler statüsüne indirgenmiştir. 1947 kanununda Bakan'a askeri yapılanma üzerinde "genel yönetim, yetki ve denetim" sağlayan düzenlemedeki kısıtlayıcı "genel" ifadesi, 1949 yılı değişiklikleriyle kaldırılmıştır. Bakan, "Savunma Bakanlığı'nı ilgilendiren tüm meselelerde Başkan'm baş yardımcısı" olarak tanımlanmıştır. Kuvvet komutanlıklarına, açık bir dille Bakan'a verilmemiş tüm yetkileri veren 1947 kanunundaki "Onuncu Madde"ye ilişkin düzenleme ise geçersizleştirilmiştir.

1949 sonrası olaylar, Bakan'm bilhassa Müşterek Kuvvetler Komutanlığı karşısındaki yetkisinin daha da açıklanması gerektiğini göstermiştir. Bakan Lovett, kendi ifadesiyle, bazı "kurt hukukçuların", JCS'yi "Başkan ile Bakan'm yetki ve denetimi" altında konumlandıran düzenlemeyi, lafzı itibariyle JSC'nin "doğrudan" Bakan'a bağlı olmadığını gösterir şekilde yorumlamalarından rahatsız olmuştur. Lovett, Bakan'm kuvvet komutanları ve askeri birimler üzerindeki yetkisinin ek bir düzenlemede açıkça belirtilmesini teklif etmiştir. Rockefeller Savunma Örgütlenmesi Komisyonu, 1953 yılında, Bakan'ın denetimi açısından uygun kapsam konusunda Lovett ile görüş birliği için-

de olmuş, ancak mevcut kanunun bu yetkiyi Bakan'a tanıdığını belirterek, bu yöndeki yetki ihlallerinin, Milli Güvenlik Kanunu'na yönelik yanlış yorumlamalardan kaynaklandığını öne dürmüştür. Bakan'ın yetkisi, Komisyonun tavsiyesi üzerine geliştirilen bir hukuki yorum çerçevesinde oldukça genel ve zorlama ifadelerle tanımlanmıştır. Bu yoruma göre, Bakan'ı, Savunma Bakanlığı'na ait meselelerde Başkan'ın "baş yardımcısı" olarak değerlendiren düzenleme, aynı zamanda Bakan'ı Başkomutan Yardımcısı ve "Bakanlıktaki en üst rütbeli askeri yetkili" haline getirmiştir. Kuvvet komutanlarının, Bakan'ın yetkisi dışında olduğu yönündeki argümanın hiçbir temeli yoktur ve komutanları Başkan'ın baş askeri danışmanları olarak niteleyen hukuki düzenleme de bu anlayış ışığında yorumlanmalıdır.[25] Rockefeller Komisyonu'nun hukuki görüşü, Bakan'ın yetkileri hakkındaki nihai tanım olarak kabul gördüğü müddetçe, Bakan'ın görevini layıkıyla ifa etmek için muhtaç olduğu tüm yetkilerle donatıldığı söylenebilir. Ancak konuyu nihai bir çözüme kavuşturmanın tek yolu, Komisyon'un öne sürdüğü bu yetki yorumunun Kongre tarafından kanuni bir düzenlemeyle doğrulanmasıdır.

PERSONEL KADROSU YARDIMI. Savunma Bakanlığı örgütlenmesinin en büyük kusuru, Bakan'a uygun bir personel kadrosu yardımı sağlayamamış olmasıdır. Yasal yetkiler, bu yetkilerin uygulanmasını sağlayacak örgütsel araçlar olmaksızın anlamsızdır. Forrestal, 1949 yılında, "uygun personel kadrolarının ihdası, yetki artırımından dahi daha öncelikli bir konudur," demiştir.[26] Bakan, muhaliflerce kuşatılmıştır. Bu muhalif kuşatması dairesinin bir ucunda, ulusal politikaya kılavuzluk etmesi gereken Dışişleri Bakanlığı ve NSC; diğerinde, sürekli bir ayak bağı gibi hare-

ket eden Hazine ve Bütçe Dairesi; iki karşıt yanında ise Bakan'ı sürekli olarak farklı yönlere doğru yoldan çıkarmak isteyen JSC ve Murakıplık bulunmuştur. Bakan ise kurumsal olarak çırılçıplak ve savunmasızdır. Dolayısıyla Bakan'ın işlevlerinin diğer teşkilatlarca tecavüze uğraması veya Bakanlığın kurumsal çıkarlarının ve rolünün bizzat Bakan tarafından başka teşkilatların çıkar ve rolleriyle özdeşleştirilmesi gereğinin hissedilmesi şaşırtıcı olmamıştır. Bakan'ın bağımsız bir duruş ortaya koyabilmek için gerekli dayanağı bulunmamıştır.

Bakan'a daha fazla kadro yardımı gereksinimine karşı gündeme getirilen argümanlardan biri, Savunma Bakanlığı makamının zaten bir hayli kalabalık durumdaki personel kadrosu olmuştur. Bu argümanda, Savunma Bakanlığı'nın küçük, politika yönelimli bir birim olarak tasarlandığı, ancak 2000 personeliyle devasa boyutlarda genişlediği söylenmiştir. Bakan, daha fazla personelle ne gibi bir fayda elde edebilir? Mevcut personel kadrosuyla zaten tıka basa dolu durumdadır. Bu argümanlara yanıt olarak, elbette ki, konunun Bakan'a bağlı kaç personel istihdam edildiğiyle değil, Bakan'ın ne tür personele sahip olduğu ve bu personel kadrosunun ne kadarının cidden Bakan'a ait olduğuyla ilgisi bulunduğu söylenmiştir. Bir personel kadrosu, bağlı bulunduğu idareciyle aynı anlayışı ve aynı endişeleri paylaştığı müddetçe idareciye gerçek bir yardım sunabilir. Bakan'a bağlı personel kadrolarının yeraldığı organlardan hiçbiri, Bakan'ın sahip olduğu ölçüde geniş bir faaliyet kapsamı ve ilgi alanına sahip olmamıştır. JCS, Bakan'a askeri tavsiyelerde bulunmuş; Murakıp, Bakan'a mali tavsiyeler vermenin yanısıra, Bakanlık bünyesinde ülkenin iktisadi çıkarlarını temsil etmiş; diğer sekiz bakan yardımcısı kısıtlı işlevsel sorumluluklar ve ilgi alanlarına

hitap ederken, kuvvet komutanlıklarını yöneten bakanlar ise kendi komutanlıklarının gereksinimleri için mücadele vermişlerdir. Bakan'm makamı, resmen tanımlandığı haliyle, aslında kendi makamı olmamıştır. Bakanlık, bünyesinde, Bakan'dan bağımsız durumda olan ve Bakan'ın dengelemek ve denetlemekle sorumlu olduğu güç gruplarını temsil eden teşkilatlar ve yetkililer bulundurmuştur. Bakan, birçok farklı alanda kendisine yardım edecek personel kadroları bulurken, sadece kendisine ait olan bir işlevin ifasında ise hiç yardım alamamıştır. Bu işlev de genel bir savunma politikasının geliştirilmesi ve uygulanmasıdır. Asıl gereksinim, bakanlık görüşünü kurumsallaştıracak küçük, yetkin ve kolektif bir organın, Bakan'ın çevresindeki farklı çıkar talepleri ve tavsiyeleri etraflı bir askeri program dahilinde bütünleştirmede kendisine yardımcı olmasıdır.

Sekreteryal bir anlayışa sahip personel kadrosu oluşumlarının eksikliği, Bakan'ın bağımsız bir rol oynamasını ve kendi bakış açısını geliştirmesini engellemiştir. Bakan, kendisine bağlı kurumdaki ikincil çıkarların üstünde konumlanacağına, kendisini indirgemek ve kendi çıkarlarını alt teşkilatlardan birinin çıkarlarıyla özdeşleştirmek zorunda kalmıştır. Etkin bir sekreteryal makamın eksikliği, Amerikan askeri politikasındaki "ziyafet" veya "kıtlık", "ya hep, ya hiç" mantığının kurumsal yansımasını oluşturmuştur. Barış dönemlerinin sakin yıllarında, iktisadi anlayış hakim olmuş ve Bakan bu anlayışın bir aracına dönüşmüştür. Savaş yıllarında ise askeri talepler itirazsız kabul edilmiş ve Bakan da ordunun avukatlığına soyunmuştur. Ancak ülkenin, bu iki uç arasında, Aristocu bir anlayış doğrultusunda sürekli ve istikrarlı bir askeri politika geliştirebilmesi için bu anlayışı Savunma Bakanlığı düzeyinde

temsil edip, yerleştirecek bir organa gereksinim duyulmuştur. Bu organ, askeri politikayı düz bir satıhta tutacak kurumsal bir jiroskop niteliği taşımalıdır. Böylesi bir organ, siyasi baskılar askeri harcamalarda kesintiyi zorlamaya başlayınca, siyasi liderlere ülkenin güvenlik gereksinimlerini hatırlatacaktır. Aksi olup da, askerler tepeye çıkınca da, öteki yönde karşı denge yaratacaktır. Ülke, yarı-savaş, yarı-barış halinde kaldığı sürece, böylesi bir teşkilatın varlığı kritik bir önem taşımaktadır. Milli Güvenlik Kanunu, NSC'yi ihdas edip, JSC'ye hukuki bir yapı kazandırarak, Soğuk Savaş'm bazı kurumsal gereksinimlerini karşılaşmıştır. Ancak kanun, Savunma Bakanlığı düzeyinde geniş bir gedik bırakmıştır. Hoover Komisyonu Çalışma Grubu'nun 1948 yılında belirttiği gibi, Savunma Bakanı, işini layıkıyla yapabilmesini sağlayacak "yetki açıklığı, kadro yardımı, örgütsel araçlar ve yeterli zamandan yoksundur." Komisyonun bu ifadelerinin dört yıl sonrasında, aynı kusurların yerli yerinde durdukları görülmüştür.[27] Bakan'a genel politika geliştirilmesinde yardım sağlanması gereksinimi, konuya yeterince kafa yormuş herkes tarafından teslim edilmiştir. Amerikalı Bakan'a hizmet eden kadronun zayıflığı, İngiliz muadilinin emrindeki kadroyla karşılaştırılmak suretiyle de gösterilmiştir. İngiltere'de, Savunma Bakanı, elli subay ve yüksek düzeyde sivil memurdan yardım almakta, bu kadroya bir Kurmay Başkanı ve bir de Daimi Sekreter başkanlık etmektedir.* Amerikan

* Kurmay Başkanı, Bakan'ın baş askeri yardımcısı olup, Kuvvet Komutanları Komisyonu ile irtibatını da sağlamaktadır. Bu makama çeşitli dönemlerde karacı korgeneral, havacı orgeneral ve emekli tümgeneral atanmıştır. Kurmay Başkanı'na bağlı kadro 12 ila 20 subaydan oluşmuştur. Sivil cenahta ise, Daimi Sekreter'in yanında bir sekreter vekili, iki müsteşar ve yedi sekreter yardımcısı görevlendirilmiştir. Bu

kamu idaresindeki diğer icracı bakanlıkların neredeyse tümünün, Bakan'a yardımcı olacak genel politikadan sorumlu bir kadrosu bulunmuştur. Hoover Komisyonu Bakanlık İdaresi Çalışma Grubu, 1948 yılında bu gerçeği tespit etmiş ve tüm bakanların "bakanlık genelindeki politika ve programların gözden geçirilmesi için gerekli mekanizmalara kavuşturulması"nı önermiştir.[28] Bu gereksinim, üç başlı bir yapıya sahip ve ülke içi sorumluluklar üstlenmiş diğer küçük bakanlıklara oranla çok daha geniş kapsamlı faaliyetler yürüten Savunma Bakanlığı açısından bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bir savunma politikası kadrosunun amacı, Savunma Bakanı'na, çatışma halindeki genel iktisadi ve güvenlik çıkarlarıyla, kuvvet komutanlıklarının yine çatışma halinde-

---

kadro, savunma politikası ve savunma bütçesinin geliştirilmesi sürecinde Bakan'ın bağımsız ve yapıcı bir rol oynamasına yardımcı olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise, Milli Güvenlik Kanunu'nu tasarlayanlardan biri olan Oramiral Sherman, Bakan'ın, her biri "yıllık 10.000 dolar maaşlı" 15 ila 25 asker ve sivil bir kadroyla çalışacağını düşünmüştür. *Hearings Before* Senate Committee on Armed Services [Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu İfade Tutanakları], S. 758, 80. Kongre, 1. Dönem, s. 155 (1947). Lovett ve Vannevar Bush asker ve sivillerin beraberce oluşturduğu bir kadro kurulması gereğini öne sürmüşlerdir. Orgeneral Bradley ve Collins ile 1949 Hoover Komisyonu Çalışma Grubu, Bakan'm askeri danışman gereksiniminin altını çizmişlerdir. New York Times, 10 Ocak 1953, s.4, 21 Nisan 1953, s.20; Commission on Organization, *Task Force Report on National Security Organization* (Appendix G, 1949), s. 12-14, 56-57. Eski Hava Kuvvetleri Bakanı Thomas Finletter daimi bir savunma müsteşarlığı makamının ihdasını teklif etmiştir. *Power and Policy* (New York, 1954), s. 281-283. Hoober Komisyonu 1955 yılında Savunma Bakanlığı bünyesinde, Bakan'a bağlı olarak çalışacak, "etkili bir planlama geliştirilmesi ve askeri gerekliliklerin gözden geçirilmesinden sorumlu, gerekli hukuki dayanak ve yetkiyle donatılmış sivil bir makam"ın ihdasını önermiştir. Commission on Organization, *Business Organization of the Department of Defense* (Haziran 1955), s.19.

ki çıkarlarını bir askeri program çerçevesinde bütünleştirmesine yardımcı olmaktır. Şayet bu kadro, Bakanlıktaki tüm çıkar gruplarının üstünde konumlandırılmayıp, sadece Bakan'a sorumlu tutulmazsa, ortaya hiçbir faydalı işlev koymayacaktır. Bakan, bu kadronun yardımıyla, kuvvet komutanlarına, ulusal ekonominin izin verebileceği azami askeri harcama sınırını verip, onlardan, bu iktisadi sınırlama dahilindeki en iyi askeri planı üretmelerini talep edebilir. Bakan, bu yardım yoluyla, ayrıca, Murakıba, ülkenin güvenliği için gerekli olan asgari silahlı güç hacimlerini verip, Murakıptan bu silahlı güçlerin en verimli ve ekonomik şekilde idamesini sağlayacak bir bütçe üretmesini talep edebilir. Böylelikle, JCS ekonomi ve politikadan kopartılmış, Murakıp da kilit strateji konularından uzaklaştırılmış olacaktır. Ekonomi ve strateji Bakan'm elinde biraraya getirilecek ve emrindeki politika kadrosu bu birleştirmede yardımcısı olacaktır. Bu grubun, sözkonusu işlevi yerine getirebilmesi için kısıtlı sayıda yetkiliden oluşan küçük bir kadro niteliği taşıması gerekir. Kadro mensupları, üç kaynaktan istihdam edilebilir. Yüksek düzeyde sivil memurlar deneyimleri ve süreklilikleri ile katkıda bulunacaklardır. Harp akademilerinin saha görevleri ve kurmaylık için yetiştirilmiş en parlak mezunları da, askeri uzmanlığın yanısıra, üç yıllık bir dönem için hizmet verecekleri varsayılırsa, süreklilik de getireceklerdir. Kamu dışından gelen sivil uzman ve danışmanlar taze bir yaklaşım, ihtisas ve birikime dayalı bilgi sunacaklar ve kadronun iş, bilim ve akademi çevreleriyle irtibatım sağlayacaklardır. Kadronun başkanı, Bakan'ın güvenini kazanmış, ancak mümkün mertebe siyasetten uzak bir sivil bürokrat olacaktır. Kadronun en üst rütbeli askeri yetkilisi bir tümgeneral, korgeneral veya muadili olacak ve kadronun başkan vekilliğini üstle-

necektir. Bu askeri yetkili, kadro ile JCS bünyesindeki kuvvet komutanları arasındaki irtibatı da sağlayacak ve normal şartlar altında JCS toplantılarına katılacaktır.

BAKANIN KALİBRESİ. Savunma Bakanlığı'nm düzgün işleyişi açısından önemli son gereklilik de, Bakanlık görevine, bu görev için gerekli niteliklere sahip kişilerin atanmasıdır. Bir Soğuk Savaş döneminde, Savunma Bakanı, her şartta kamu idaresindeki en önemli iki-üç kişiden biridir. Bir yönetim bünyesindeki savunma yönetiminin başı olarak, diğer bakanların sorumluluklarından çok daha farklı ve çok daha büyük sorumluluklara sahiptir. Ancak bu makam, ülkedeki diğer bakanlıklara oranla daha yeni bir makamdır. Makamın yetki ve imtiyazları yeterince tanımlanıp, sabit bir kalıba oturtulmuş değildir. Halen makam, sahibini değil; sahibi, makamını şekillendirmektedir. Dolayısıyla, kişilik özellikleri ve mevcut gelenekler, bugün için, hukuki düzenlemelerden daha büyük bir önem arzetmektedir. Dışişleri Bakam'mn kabine yetkilileri arasında bir üstünlük elde etmesinin ardında sadece hukuki yetkisi veya işlevlerinin önemi yatmamaktadır. Hatta 1815 ila 1917 yılları arasındaki yüz yıllık dönemde, bu unsurlar pek büyük bir önem taşımamıştır. Bu makamın itibarını arttıran, makamı işgal eden Bakanlar olmuştur: Jefferson, Madison, John Quincy Adams, Webster, Calhoun, Seward, Hay, Root, Hughes, Stimson, Hull. Savunma Bakanlığı görevi de bunlardan daha düşük kalibreli isimleri hakketmemektedir.

Peki, bir Savunma Bakanı'nda arzu edilen özellikler nelerdir? Öncelikle, Savunma Bakam'nın deneyimi bulunmalı, uğraşacağı problemlere aşina olmalıdır. Bunun için Bakan olacak kişinin, Savunma Bakanlığı kariyerinde yar-

dımcılık veya askeri bölüm başkanlığı düzeyinde hizmet vermiş olması muhtemelen faydalı sonuçlar verecektir. Marshall'ın 1939-1945 arası yıllarda Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 1947-1949 arasında da Dışişleri Bakanlığı görevlerini yürütmesi, pek belirttiğimiz türde bir deneyim olmasa da, yeterince kıymetli bir deneyimdir. Öte yandan, Forrestal, II. Dünya Savaşı sırasında Donanma Bakanlığı Müsteşarlığı ve 1944 ila 1947 arasında da Donanma Bakanlığı yapmıştır. Lovett, II. Dünya Savaşı sırasında Hava Kuvvetlerinden Sorumlu Savaş Bakanı Yardımcılığı, 1947-1948 arasında Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığı ve Savunma Bakanlığı'na atanmadan önceki bir yıl boyunca da Savunma Bakanı Vekilliği görevlerini üstlenmiştir. Louis Johnson, 1937 ila 1940 yılları arasında Savaş Bakan Yardımcısı olarak hizmet vermiştir. Savunma konularının karmaşıklığı, kuvvet komutanlıkları arası ilişkiler ve tedarik, malzeme ve istihbarat sorunları hakkında bilgi sahibi olunması ve de Bakanlık bünyesindeki birçok farklı faaliyet alanı ve işlevlerin kavranması, ancak böylesi bir ön hizmet ile mümkündür.

İkincisi, Savunma Bakanı olacak kişi, kamuoyunun ilgili kesimlerinin beğenisini toplamış, saygın bir kişilik sergilemelidir. Kamuoyunda, itibarlı, dürüst, sorumluluk sahibi ve saygıdeğer biri olarak tanınmalıdır. Becerisi ve dürüstlüğü, uzlaşı sağlamasa da, güven uyandırmalıdır. Kısacası, Savunma bakanı bir devlet adamında aranan bazı niteliklere sahip olmalıdır. Bu, Savunma Bakanlığı'nın kamuoyu nezdindeki yeri itibariyle oldukça önemlidir. Amerikan halkı Dışişleri Bakanı olmasını asla kabullenemeyeceği birçok farklı yapıda insanın, Başsavcı veya Posta İdaresi Başkanı olmasını kabullenebilir. Biz, Amerikalılar, Başsavcıların veya Posta İdaresi Başkanlarının, öyle tercih

etmesek de, politika makineleri, özel çıkar gruplarının temsilcileri veya yönetim çevresinden kişiler olmalarını kabullenebiliriz; ama Dışişleri Bakanları'nda devlet adamlığının izlerini görmek isteriz. Savunma Bakam'mn kamuoyu nezdindeki yeri de, Dışişleri Bakam'na benzer bir düzeyde olmalıdır.

Üçüncüsü, Savunma Bakanı, sadece makamının gereksinimleri ile yatıp kalkan, kendisini bu göreve adamış bir kişi olmalıdır. Sadece bu konular üzerinde odaklanmalı ve dış etkileri, çıkar grubu baskılarını ve kişisel hırslarını aşabilmelidir. Forrestal, bir defasında, Savuma Bakanı'nın parti siyaseti anlamında siyaset dışı bir kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Bir Savunma Bakam'mn bu göreve atandığı dönemdeki siyasi parti ilişkileri, saygınlığını bir nebze olumsuz etkileyebileceği için önemli olabilir. Ancak parti yandaşı birinin, partiler üstü saygınlığa sahip olması mümkündür. Burada önemli olan, makama atanması sonrasında partiler üstü düşünebilmesi ve hareket edebilmesidir. Savunma Bakanlığı görevi, bu göreve atanmış ilk dört bakanın kariyerlerindeki son nokta olmuştur. Forrestal, zorunluluk üzerine; Johnson şartları gereği; Marshall ve Lovett ise kendi tercihleriyle kariyerlerini sona erdirmişlerdir. Ancak bu, artık bir geleneğe dönüşmüştür. Savunma Bakanlığı görevi, bu göreve gelmiş birinin kamu kariyerindeki bir sıçrama tahtası değil, son nokta olmalıdır. Bakan'm şaşmaz bir kararlılıkla kendisini görevine adaması ve böylelikle başarıya ulaşması için tek yol, bu geleneğin sürdürülmesidir.

En nihayet, Bakan bir politika adamı olmalıdır. Bu konudaki en büyük gereksinimleri, vizyon, bilgelik, önsezi ve en önemlisi de yargı kabiliyetidir. Savunma Bakanı ne bir operatör, ne bir idareci, ne de bir komutandır. O, esasen

politika geliştirmekle sorumludur. Bu zorlu görevi hararetle kucaklamalı, göreve koşmalı ve sorumluluklarını devretmekten kaçınmalıdır. Savunma Bakanı, bir sivil veya asker idarecideki dinamik dürtü, örgütleyici içgüdü veya enerjik sertliğe gereksinim duymaz. O; tahlil, tasnif ve değerlendirme yeteneğine sahip olmalı, çatışan çıkar ve talepleri uzlaştırabilmelidir. Politikayla ilgili kendi özgün fikirleri olmalı ve girişimci bir kişilik sergilemelidir. Ancak, Savunma Bakanlığı görevi, aynı zamanda, sabır ve tevazu da ister. Bu özellikleri toplamış insanlar pek nadir bulunur ama tecrübemiz, bize, Amerika'da böyle insanların varolduğunu göstermektedir.

17

Yeni Bir Dengeye Doğru

GÜVENLİK GEREKLİLİĞİ

Askeri güvenlik gerekleri ile Amerikan liberalizminin değerleri arasındaki gerilim, ya güvenlik tehditlerinin, ya da liberalizmin uzun vadede zayıflaması ile hafifleyebilir. II. Dünya Savaşı'nı takip eden on yıl boyunca, Amerikan güvenliğine yönelik doğrudan tehditler yoğunluk açısından çeşitlilik arzetmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, kimi zamanlar, topyekun savaşın eşiğine gelmiş, sınırlı savaşlarda yeralmış ve tehlikeli bir silahlanma yarışının parçası olmuştur. Kimi zamanlarda da, tehditler hafifler gibi olmuş, Sovyetler ve müttefikleri barış içinde bir arada yaşamaya rıza göstermiş ve en azından bir süreliğine hükümranlıklarını genişletme hırsından uzaklaşmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri, Yalu'daki Aralık Ruhu ile Cenevre'deki Temmuz Ruhu arasında gelip gitmiştir. Ancak, uluslararası dengedeki dalgalanmalara rağmen Amerika'nın dünya siyasetindeki önemli rolü yadsınamaz bir olgu olarak kalmış ve Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyet bloku, uluslararası ilişkiler düzeninin nispeten kalıcı unsurları olarak ortaya çıkmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nin, bu şartlar altında, 1940 öncesinde alışık olduğundan çok daha geniş hacimli bir silahlı kuvvetler oluşumuna sahip olması kaçınılmaz hale gelmiştir. Askeri mülahazalar Amerikan dış politikasındaki önemini devam ettirmiştir. Askerler ve askeri kurumlar, önemli bir nüfuz ve

yetki merkezi olmayı sürdürmüşlerdir. Bu zorunluluklar, II. Dünya Savaşı'na değin hakimiyetini sürdüren eski sivil-asker ilişkileri dengesinin yeniden tesisini olanaksız kılmıştır. Öte yandan, ulusal güvenliğin sağlamlaştırılması ise, sivil denetim ve profesyonel askerliğin azami düzeye çekilmesini gerektirmiştir. Kurumsal ve ideolojik engeller, bu hedeflere ulaşılması gayesini sekteye uğratmıştır. Ancak kurumsal engellerin ikincil bir rol oynadığını belirtmek gerekir. Anayasa'daki kuvvetler ayrılığı, sivil denetim ve profesyonel askerliğe ulaşılmasını karmaşıklaştıran tek önemli kurumu oluşturmuştur. Bu kurum dışındaki profesyonel askeri kurumlar, aşırı bir zorluk yaratmaksızın, Amerikan siyasi, iktisadi ve toplumsal yapısına eklemlenebilmiştir. Sivil kurumlar, hakim liberal özelliklerini korumuş, ancak, her kurum kendine uygun alanda faaliyet gösterdiği müddetçe, sivil kurumlarla profesyonel askeri kurumlar arasında çatışma yaşanmamıştır. Gerçek sorun ideolojik nitelikli olmuş, Amerikan zihniyet yapısı, sivil yaşamda olduğu kadar askeri meselelerde de liberal çözümler geliştirme iddiasını sürdürmüştür. Bu eğilim, Amerikan askeri güvenliğine yönelik en ciddi iç tehdidi oluşturmuştur. Soğuk Savaş devam ettiği sürece, Amerika'da askeri güvenliğin sağlanması, profesyonel askerlik ve nesnel sivil denetimin varlığı açısından daha uygun bir entelektüel iklimin geliştirilmesine bağlı olacaktır.

İDEOLOJİK ORTAMDAKİ DEĞİŞİMLER

Liberalizm, savaş sonrası on yılda, sivil-asker ilişkilerine yönelik Amerikan yaklaşımındaki hakimiyetini sürdürürken, askeri kurumlar açısından daha uygun, sıcak ve yeni bir muhafazakar ortamın ortaya çıkışını haber veren

köklü bir değişim de bu dönemde başlamıştır. Bu yöndeki emareler, Amerikan entelektüel iklimindeki büyük bir devrimin başlangıcını kesinlikle oluşturmamıştır. Ancak bu başlangıç genişletilerek devam ettirilirse, Soğuk Savaş'ın güvenlik gereklerine uygun yeni bir sivil-asker ilişkileri dengesinin kurulması kolaylaşacaktır. Bu yeni eğilim, en nihayetinde, hiç beklenmedik bir gelişme olmamıştır. Amerika'nın 1930'lu yıllardan bu yana güvenlikle ilgili duruşu, çeşitli Amerikan düşünce kalıplarında iz bırakmadan gelip geçti denilemez.

Yeni Muhafazakarlık. "Yeni-muhafazakarlar" bazı açılardan, iddia ettiklerinden daha az muhafazakardırlar. Bu grubun yazılarında ifade ettiği görüşler, gerçek muhafazakarlıktan ziyade sermaye liberalizminin daha incelikli bir çeşidini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, açık sözlü bir Amerikan entelektüel grubunun ortaya çıkıp da, "muhafazakar" etiketini benimsemekte istekli davranması ve Burke ile Calhoun'un felsefelerindeki bilgeliği izaha koyulması, Amerikan düşünce tarihinde başlı başına kayda değer bir gelişmedir. Bu grubun bazı yazarları bilinçli bir muhafazakarlığın izlerini taşımışlar, böylelikle de yeni-muhafazakarlık hareketine modası geçmekte olan entelektüel bir hevesin birçok özelliğini kazandırmışlardır. Ancak Reinhold Niebuhr, T. S. Eliot ve Eric Voegelin gibi diğer yazar ve düşünürler ise, muhafazakarlık etiketini kucaklamaksızın, temelde muhafazakar nitelikli değerleri ifade etmişlerdir. Kimse çıkıp da T. S. Eliot'un savaş sonrası on yılda popüler edebiyattaki hakimiyetini sorgulayamaz. Niebuhr ise büyük olasılıkla gelecek kuşaklar tarafından 20. yüzyıl ortalarındaki en önemli Amerikan toplumsal düşünürü olarak görülecektir. Dolayısıyla, oldukça güç kazanan bu yeni muhafazakarlık akımı, liberal suları ortadan derin

bir yarıkla bölmediyse de, kültürel yüzeyin tümüne yayılabilmiştir. Eğitimde; John Dewey'in ilerlemeciliğine karşı giderek tırmanan bir tepki gelişmiştir. Dinde; kıvılcımını Niebuhr'un yaktığı yeni-gelenekselcilik, Amerikan Protestanlığı'ndaki en zinde unsuru oluşturmuş, Katolik mezhebi ile Musevilik içinde de önemli muhafazakar akımlar ortaya çıkmıştır. Halkın dine yönelik ilgisinin yeniden canlanması da, muhtemelen, değişen zamanların başlı başına bir işaretidir. Sosyal bilimlerde; iktisatçılar ve siyaset bilimciler, 1930'lar boyunca ve 1940'ların başında, Amerikan siyasi ve iktisadi kurumlarma oldukça eleştirel yaklaşmalarına yolaçan ruh halini terketmişlerdir. Amerikan kapitalizmi ve Amerikan Anayasası'na dair eski olgularda yeni hikmetler keşfedilmiştir. Mutlak bir ahlaki düstur gereğini öne süren Walter Lippmann, başıboş halka dayalı demokrasilerin, kamu görevlerini yönlendirebilme yeteneğiyle ilgili ciddi şüphelerini ifade etmiştir. Farklı alanlara yayılmış tüm bu gelişmelerin tutarlı bir entelektüel hareketi meydana getirdiğini söylemek zordur. Bununla birlikte, sözkonusu gelişmeler Amerikan toplumu ve Amerikan değerlerinin tekrar mercek altına alındığının bir işareti olarak görülebilir. Bu gelişmelerin sivil-asker ilişkileri açısından önemi ise, zaman içinde, askeri etike benzer değerlerin, Amerikan toplumu tarafından yaygın kabul görmesine zemin hazırlayabilecek olmalarıdır. Yeni muhafazakarlığa bağlı tüm düşünce akımlarında, insan kudreti ve karakterinin sınırlılığı, kurumları olduğu gibi kabullenme eğilimi, ütopyacılığın ve "çözümcülüğün" eleştirisi, ilerleme ve bireyden ziyade, tarih ve toplum için saygı mevcuttur. Nesnel sivil denetim ve profesyonel askerliğin tesisi açısından doğrudan etkileri kısıtlı olsa da, geniş tabanlı yeni-muhafazakarlık akımları, gelecekte bu hedeflere ta-

mamen erişilmesinin daha mümkün olduğu yönünde büyük bir umut vermiştir.[1]

Akademik Realizm. Savaş sonrası on yıl, uluslararası ilişkilere yönelik akademik yaklaşımda sarsıcı bir değişime sahne olmuştur. 1930'lar boyunca, bu alanda, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütlenme derslerinde neredeyse tamamen şekil ve yapı üzerinde durulmuştur. Temel önerme, bir dünya örgütlenmesi arzusu üzerine kurulmuştur. Ancak 1940'ların sonlarında, Amerikalı yazarların, ahlakçılık, yasallık, ütopyacılık, Wilsonculuk ve hissiyatçılığı yerden yere vurmada birbirleriyle yarıştıkları görülmüştür. Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Grubu, bilhassa da George Kennan, güç politikasının yeniden gündeme gelmesinde kısmen etkili olsa da, uluslararası ilişkiler alanındaki kitapları sözkonusu dönemde emsalsiz bir rağbet gören Hans J. Morgenthau'nun buradaki yeri tartışılamaz bir önem taşımıştır. Daha önceki dönemlere hakim Amerikan görüşlerine karşın, Morgenthau, "devlet adamları, her konuyu, güçler arasında bir güç olarak tasavvur edebileceğimiz ulusal çıkar açısından ele almalıdırlar", demiştir. Amerikan sivil düşüncesi, esas itibariyle, bu yeni realizm çerçevesinde, asker kökenli yazarların 1870'lerden beri vaaz ettiği uluslararası siyaset anlayışını kabullenmiştir.[2] Akademik değişimin bir başka veçhesi de, yüksek okul ve üniversitelerde ulusal güvenlik sorunlarına verilen önemin giderek artmış olmasıdır. Programlara, dış politika, askeri tarih ve savunma politikası konularında dersler eklenmiş ve bu alanlardaki araştırmaları ilerletmek için ardı ardına enstitüler açılmıştır. Askeri alanlarla ilgili ilk dönem çalışmalarının çoğunda, güvenlik programlarının, sivil haklar ve serbest girişim gibi diğer toplumsal değerler açısından arzettiği tehlike üzerinde durulmuştur. Savaşın

hemen sonrasındaki çalışmalarda da bu konu işlenmiştir. Ancak 1955'e gelindiğinde, güvenliği sağlama gayesi, başlı başına, askeri alanlarla ilgili akademik çalışmaları cesaretlendiren en önemli faktör olmuştur.

Kaynaşmacılığın İflası. Savaş sonrası on yıl biterken, profesyonel subay kadrolarını siyasete cesaretlendirmenin ve subaylara siyasi sorumluluklar yüklemenin avantajları hakkında bazı şüpheler dile getirilmeye başlamıştır. JSC'nin, "kötü siyaset" denilen parti yandaşlığının çamurları değmeden, "iyi siyaset" denilen politika geliştirme işini yapamayacağı artık iyice anlaşılmıştır. Güvenilir ve tarafsız profesyonel değerlendirme gereksinimi, herkesin paylaştığı bir arzu haline gelmiştir.[3] Askeri mülahazaların ülke için kritik bir önem taşıdığı bir dönemde, profesyonel askeri görüşleri generaller ve amirallerden alamazsak, kimden alabiliriz ki? Kuvvet komutanlarının MacArthur tartışmalarında oynadığı rol ve de Cumhuriyetçilerin Truman dönemi, Demokratların da Eisenhower dönemi kuvvet komutanlarına yönelttikleri şiddetli eleştiriler, ciddi bir rahatsızlık yaratmıştır. Walter Lippmann'ın da bu dönemde belirttiği gibi, Cumhuriyetçi Parti komuta kadrosuyla Demokrat Parti komuta kadrosu arasındaki bir hizipleşme, "Devlet"in kabul edemeyeceği, "hoş göremeyeceği" bir çatışmadır. Joseph R. McCarthy başkanlığındaki Senato Daimi Soruşturmalar Alt-Komisyonu ile Kara Kuvvetleri Bakanlığı arasındaki çatışma, askeri örgütlenmenin siyasi hedefler uğruna yozlaştırılmasının en çarpıcı sonuçlarını gözler önüne sermiştir. Bu olay, Amerikan tarihinde, kamuoyunun, kayda değer bir desteğe sahip sivil bir politikacının saldırıları altındaki askeri bir kurumun ardında toplandığı, nadir örneklerden biridir. Kara Kuvvetleri'ni destekleyen çıkar ve fikir grupları koalisyonu, bünyesinde,

evvelce "asker zihniyeti"ni yerden yere vuran aşırı soldan, *The Chicago Tribune* gazetesinin de yeraldığı aşırı sağa kadar geniş bir yelpazeyi barındırmıştır. Kara Kuvvetleri-McCarthy oturumları, hiçbir şey sağlamamışsa dahi, reform yanlısı liberallere, geleneksel muhafazakarlıkla nihilist tepki arasındaki temel farkı ilk kez öğreterek yeterince hizmet vermiştir.

Askeri Bütünlüğün Yeniden Tesisi. Savaşın hemen sonrasında, Doolittle Kurulu'nun sembolize ettiği, kuvvet komutanlıklarını sivilleştirme hareketi, Kore Savaşı yıllarında hızını bir nebze kaybetmiştir. Bunun yerini ise hem sivil, hem de askeri çevrelerde, askerlik kariyerinin düşüş kaydeden prestiji ve subay kadrosunun bozulan moraliyle ilgili hayli yaygın bir endişe almıştır. 1953 Womble Komisyonu raporu ve bilhassa da Hanson Baldwin ve diğer bazı isimlerin ısrarlı uyarlarıyla, kamuoyunun dikkati, ordunun kötü durumuna çekilmiş ve basın askerlerin taleplerine destek verirken, Kongre'den dahi bu çağrıya yandaş bir yaklaşım gösterilmiştir. Entelektüel ortamdaki bu değişim, aksi yöndeki eğilimleri tersine çevirmediyse de, 1953-1955 arası dönemde, subay kadrosunun bütünlüğünü yeniden tesis edici ve askeri kariyerin cazibesini arttırıcı birtakım tedbirlerin alınmasını sağlamıştır. Kongre emekli maaşlarını iyileştirmiş, terfi olanaklarının önündeki engelleri kaldırmış ve asker maaşlarını arttırmıştır. Kuvvet komutanlıkları bünyesinde, teknik uzmanlardan ziyade muharebe komutanları yetiştirilmesi üzerinde durulmuştur. Tek Tip Askeri Adalet Mevzuatı bir hayli eleştiriye uğramış ve komuta subaylarının küçük ihlalleri askeri mahkemelere gitmeksizin cezalandırma yetkilerinin yeniden tesisi önerilmiştir. Bu tür tedbirler ordunun prestij kaybını bir anda durdurmasa da, subay kadrosunun bütünlüğü

ile statüsünün daha da kötüleştirilmesinin ne tür nihai sonuçlar yaratacağı hakkında yaygın bir kavrayış geliştirildiğine işaret etmiştir.[4]

Edebiyatta Subay İmajı. Herhangi bir toplumsal şahsiyetin edebi tarifindeki değişimler, genelde kamuoyundaki daha geniş çaplı tutum değişikliklerini yansıtıp şekillendirirler. Savaş sonrası on yılın sonlarına doğru ortaya çıkan en önemli gelişmelerden biri de orduyu, daha takdir edici bir yorumla tanımlayan popüler roman ve hikayelerin ortaya çıkmasıdır. Bu eğilim, Amerikan edebiyatının savaş sonrası ilk yıllara dek uzanan yerleşik geleneğinde kapsamlı bir değişimi ortaya koymuştur. Savaş sonrası ilk sıradışı "savaş" hikayesi, Norman Mailer'm 1948 yılında yayınlanan *The Naked and the Dead* (Çıplak ve Ölü) adlı romanıdır. Roman kahramanlarından biri, liberal geleneğin Düzenli Ordu subayı stereotipi Tümgeneral Cummings'dir. Cummings; ifadesini, Nietzsche ve Spengler kaynaklı "güç için güç" anlayışında ve de Dostoyevski'nin "Büyük Engizisyon Yargıcı"na dönüşebilecek otoritenin temeli olarak korkuda bulan bir felsefeye bağlı, tam bir faşisttir. Cummings'in karşısında ise, kitabın baş kahramanı, Harvard eğitimli entelektüel bir liberal, Teğmen Robert Hearn bulunmaktadır. Ancak Hearn, liberal görüşlerine rağmen, güç ahlakının, geleceğin yükselen değeri olacağı konusunda Cummings ile hemfikirdir. Dolayısıyla, Hearn Lasswell'in kışla-devlet teorisindeki liberal karamsarlığı yansıtmaktadır. Bu karamsar yaklaşım, aslen, Hearn'in ilk gençlik yılları hatıralarını "Sersemin Dölü", Cummings'inkini ise "Amerikalılığın Özgün bir İfadesi" olarak isimlendiren Mailer tarafından da paylaşılmaktadır. *The Naked and the Dead,* Amerikan edebiyatındaki savaş ve asker karşıtı büyük geleneğe tam olarak oturmaktadır.

Ancak, Mailer'ın romanının yayınlanmasından üç yıl sonra, değişim emareleri artık kendisini göstermeye başlamıştır. İkinci büyük savaş romanı, James Jones'un *From Here to Eternity* (Buradan Sonsuza) adlı kitabı da basit bir liberal tema üzerine kurulmuştur: birey-kurum mücadelesi. Ancak Jones'un kitabında bu basit temadan fazlası vardır. Kitabın tümüne, yazarın, kendisini Ordu ve askeri yaşam tarzı ile bir anlamda özdeşleştirme çabası hakimdir. Kitap, "Amerika Birleşik Devletleri Ordusu'na" ithaf edilerek başlamış ve önsözünde Kipling'in şu ifadelerine atıfta bulunulmuştur: "Ekmeğinizi ve tuzunuzu paylaştım . . ." Ordu ve Orduya ait değerler, bireyin gereksinim duyduğu kurum ve değerlerdir. Kitabın kahramanı, Er Robert E. Lee Prewitt, Orduyu yuvası addeden, (adından da anlaşılabileceği gibi) ideal bir asker tipidir. Ancak, Orduya yönelik bu sıcak duygularının trajik bir şekilde sona ermesi kaçınılmazdır, zira tüm insan ürünü kurumlar gibi Ordu da idealinden uzakta kalmıştır. Prewitt, Militan Ordu ile Ruhani Ordu arasındaki girdapta yokolmuştur. Jones'un idealleri, Mailer'ın ideallerinin aksine, askeri idealler; kahramanları, Prewitt ve Çavuş Warden, gerçek askerlerdir. Bir tek Yüzbaşı Holmes, askeri düsturdan uzakta, hain ruhlu bir adamdır. Jones da, Mailer gibi, özgürlük ve otorite arasındaki çatışmanın psikolojik sonuçları üzerinde odaklanmaktadır. Ancak Hearn'in Cummings'e isyanı, temelde, bayağı, manasız ve yaralanmış bir benlik dışında hiçbir şey kanıtlamayan olumsuz bir isyanken, Prewitt'in Holmes'e isyanı, Ordu'nun gerçek ruhunun bir ispatı, kurumun, uygulamalarıyla bir köşeye atmış bulunduğu askeri bilinç ve vicdanına yönelik bir sesleniştir. From Here to Eternity, askeri yaşamın güzelliği, cazibesi ve anlamına yönelik bir hassasiyet taşımakta, bu yaşamın kazandırdıkları ve zen-

ginliklerini ortaya koymaktadır.

Üçüncü sıradışı savaş romanı, 1951 yılında yayınlanması sonrasında iki milyon adet satan, sahne ve beyazperdeye de başarıyla uyarlanan Herman Wouk'un *The Caine Mutiny* (Caine Ayaklanması) adlı kitabıdır. Wouk, kitabın büyük bölümünde, hikayesinin ahlaki boyutuyla ilgili olarak okuyucusunu aldatmaktadır. Bir Düzenli Deniz Kuvvetleri albayı olan Quegg; Cummings ve Holmes'un kusurlarını psikozlu soğuk kişiliğinde birleştirmektedir. Quegg'in rakipleri, liberal entelektüel Keefer ve Rousseau'daki sıradan insanın doğal iyiliğini temsil eden basit balıkçı Maryk'tir. Yazar, Maryk'in, Quegg'i komuta görevinden alıkoymakla suçlandığı askeri mahkeme tarafından aklandıktan sonradır ki, aniden yön değiştirir ve gerçek görüşlerini siyah-beyaz bir ifadeyle açıkça ifade etmeye başlar. Gerçek hain, Maryk'i ayaklanmaya iten Keefer'dir. Ve gerçek kahraman da bireyler değil, bizzat Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri'dir. Yazar, Caine mürettebatı içindeki orta rütbeli subayların, ses çıkarmadan Quegg'e hizmet etmiş olmaları gerektiğini, zira Quegg'in sistemin bir parçası olduğunu, sistemin sekteye uğratılmasının da, bireysel adaletin zarar görmesinden daha büyük bir sıkıntı yarattığını söyler. Askeri mahkeme Quegg'in talebini reddeder, zira Quegg, tıpkı Holmes gibi, askeri ideale uyum göstermede başarısız olmuştur. Ancak, Caine 'deki yurttaş subaylar, barış dönemlerindeki sivil yaşamları esnasında kendi zevklerinin izini sürerken, Quegg ve Düzenli Deniz Kuvvetleri subayları ulusun güvenliği için silah başında nöbet tutmaktadır. Quegg'in kusurları ne olursa olsun, düzenli ordu subayları daha üstün nitelikli insanlardır. Maryk'in avukatı Greenwald, sarhoşluktan dilinin dolandığı bir sırada, "Belki Proust'ta veya *Finnegan's Wake*'de o

denli düzgün insanlar olmanız gerekmez ama, dostum, Kara veya Deniz Kuvvetleri'nde cidden düzgün olmadıkça, düzgün insanlar olarak addedilmezsiniz" der. *Caine Mutiny* romanı ile *The Naked and the Dead* romanı arasındaki birkaç yıl zarfında, düzenli ordu subayı ile liberal entelektüel rollerini değişmişlerdir.

MUHAFAZAKARLIK VE GÜVENLİK

Sivil denetim ve profesyonel askerlik problemleri, Demir Perde'nin her iki tarafında da yaşanmaktadır. Amerikan ve Sovyet sivil-asker ilişkileri kalıpları, birçok açıdan benzerlik taşımaktadır. Her iki ülkede de asker karşıtı tek bir ideolojinin başatlığı, profesyonel askerlik yolunu engebelerle doldurmuştur. Yine her iki ülkede, profesyonel subay kadrosu, tedbirliliğin, aklm ve gerçekçiliğin zorlamasıyla ortaya çıkmıştır. Askerin sesi ne denli gür olursa, çatışma riski o denli azalır. İki ülke arasındaki barışçıl uyumun sürme olasılığı, Sovyetler Birliği'nde komünizmin ve Amerika Birleşik Devletleri'nde de liberalizmin, evrensel iddialardan arınmış, elindekileri korumak ve sürdürmekten mutlu, muhafazakar bir anlayışla desteklenmesine bağlıdır. Bu olasılık ne Sovyetler Birliği'nde, ne de Amerika Birleşik Devletleri'nde imkan sınırları dışında değildir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde muhafazakar bir anlayışın ortaya çıkması, Amerikan subaylığındaki bozulmanın ilerleyişini yavaşlatacaktır. Amerikan subay kadrosunun şu ana kadar ortaya koyduğu liderlik gerçekten de sıradışı bir başarı olarak nitelenebilir. Sadece yüz dolayında general ve amiral muharebe meydanlarında yetersizlik göstermiş, bunlar dışında, 20. yüzyılın üç büyük savaşında görev alan üst komuta kadroları, istisnai beceriye sahip insanlar ola-

rak hizmet vermişlerdir. Ancak bu başarı, büyük ölçüde, eski sivil-asker ilişkileri kalıbının bir ürünü olmuştur. Amerikan halkı, 1940 yılından bu yana, geçmişin başarılarından baş aşağı inmektedir. Yeni bir denge kurulmadığı takdirde, Amerikan sivil-asker ilişkilerinin sürekli sekteye uğraması, gelecekte profesyonel askerliğin çapını daha da bozacaktır. Hiziplere bölünmüş, gizli-saklı hedeflerin altında ezilmiş, itibardan yoksun, popülarite peşinde koşan siyasi nitelikli bir subay kadrosu, devletin güvenliğini tehdit altına sokar. Öte yandan, siyasetten arınmış ve askeri karakterinden ötürü saygınlık uyandıran yüksek düzeyde profesyonel bir subay kadrosu ise, politikanın idaresinde sabit bir denge ayağı işlevi görecektir. 1939 öncesindeki 20 yıl boyunca, Avrupalı liderler, kendi ülkelerini bir felaketten korumak için tedbirli ve sessizce hizmet veren profesyonel diplomatların uyarılarına kulak asmamışlardır. Şayet II. Dünya Savaşı'nı takip eden 20 yılda da, profesyonel askerlerin sesini kimse duymazsa, bizi daha büyük bir felaket karşılayacaktır. Liberal toplumda, ordunun gücü, askerlerin profesyonelliği önündeki en büyük tehdittir. Ancak, Amerikan askeri güvenliği tehdit altında oldukça, bu gücün geniş çapta azalması olasılığı zayıftır. Askeri güvenlik, temel Amerikan değerlerinde liberalizmden muhafazakarlığa doğru bir dönüşümü gerektirmektedir. Amerikan komuta kadrosunun, toplumun yüklediği siyasi gücü, yine toplumun, yokluğunda zora düşeceği profesyonel bir askerlik anlayışıyla birleştirmesine izin verecek tek şey, profesyonelliğe uygun muhafazakar bir ortamın geliştirilmesidir.

ASKERLİK İDEALİNİN DEĞERİ

West Point'teki Birleşik Devletler Harp Akademisi'nin hemen güneyinde Highland Falls kasabası bulunur. High-

land Falls'daki Ana Caddeyi herkes bilir: jaluzili First National Bank binası, emlak ve sigorta ofisleri, Viktorya tarzı fırfırlı sütun ve çatılarla süslü sarı evler, berber dükkanları ve ahşap kiliselerin ifade ettiği taşra tacirliğinin yorucu monotonluk, inanılmaz çeşitlilik ve uyumsuzluğu. Burada, binalar hiçbir bütünün parçası değillerdir. Sadece, ortak bir birlik anlayışı ve amaçtan yoksun, tesadüfen yan yana gelmiş birbirinden bağımsız çerçevelerden oluşan bir karışımın eseridir Highland Falls. Ancak South Gate'in hemen öte tarafında bambaşka bir dünya vardır. Burada düzenli bir sükunet hüküm sürer. Buranın hiçbir parçası kendi başına varolmaz, hepsi bütüne bağlılığını kabullenmiştir. Güzellik ve işlevsellik, gri mermerlerde iç içe geçmiştir. Tümü sahibinin ismi ve adıyla anılan sık ve temiz evlerin etrafında minicik bahçeler bulunur. Binalar birbirleriyle sabit bir etkileşim içinde, genel bir planın parçası olarak, konum ve özellikleri ait oldukları kuruma katkılarını gösterir şekilde sıralanmıştır: üst düzey subaylara kiremit ve mermer, düşük rütbeli subaylara ise ahşap evler. Bireysel heveslerin yerini kolektif irade alınca ortaya çıkan ritim ve uyum, tüm araziye yayılmıştır. West Point, kurgulanmış bir amacın yarattığı, mensubu olan insanların davranışlarını, kuşaklar boyu bir hizmetle üretilen bir düsturun belirlediği bir camiadır. Burada bireycilik ve küstahlığa yer yoktur. Camianın bütünlüğü, insanın olduğundan fazla gözükmesini, tevazudan uzaklaşmayı engellemektedir. Düzen anlayışında, huzur ve barış; disiplin anlayışında, tatmin; camia anlayışında ise güvenlik hissi vardır. Highland Falls'un ruhunu Ana Cadde oluşturur. West Point'in ruhu ise tepeden başlayıp, ovayı kaplayan ve akla, Henry Adams'm St. Michel kilisesinde askerlik ve dindarlık ruhunun birliği hakkındaki sözlerini getiren

büyük, gri, Gotik şapeldir. Ancak Şapel'in arzettiği bütünlük, temsil ettiği ruhtan daha büyüktür. Bu noktada toplumun dört büyük dayanağı biraraya gelir: Ordu, Hükümet, Üniversite ve Kilise. Din, insanı ilahi amaçlarla Tanrı'ya bağlar; Ordu ise insanı toplumsal amaçlarla göreve bağlar. Ordu; ciddiyeti, düzenliliği ve disipliniyle, dini bir düzenin özelliklerini paylaşır. Modern insan, Orduda, kendi manastırını bulur.

West Point en hakikatli askeri ideali meydana getirirken, Highland Falls en sıradan haliyle Amerikan ruhunu temsil eder. West Point birçok rengi içeren bir sudaki gri ada, Babil'in orta yerindeki Sparta gibidir. Ancak sadakat, görev, itidal ve adanmışlıktan oluşan askeri değerlerin, Amerika'nın bugün en çok gereksinim duyduğu değerler olduğunu reddetmek mümkün müdür? Veya West Point'in disiplinli düzeninin, Ana Cadde'deki çiğ bireycilikten çok daha fazla erdem sunduğunu? Tarihte, West Point'in erdemlerinin Amerika'nın eksiklikleri, Ordunun eksikliklerinin de Amerika'nın erdemleri olduğu görülmüştür. Fakat, bugün West Point'in Amerika'dan değil, Amerika'nın West Point'ten öğreneceği pek çok şey vardır. Düzenin bekçileri olarak askerlerin omuzlarına çok ağır bir yük binmektedir. Verebilecekleri en büyük hizmet, doğruluklarını muhafaza etmeleri, tam da askerliğe uygun şekilde görevlerini sükunet ve cesaretle idame ettirmeleridir. Şayet asker ruhunu inkar ederlerse, önce kendilerini, en nihayet de ülkelerini yıkıma götürmüş olacaklardır. Şayet siviller, askerlerin, mesleki standartlarını sıkı sıkıya benimsemeleri konusunda engelleyici olmazlarsa, bu askerlerin hizmet verdikleri uluslar da sözkonusu standartları er geç sahiplenerek, kurtuluş ve güvenliğe kavuşacaklardır.

Notlar

Bölüm 1 -- Bir Meslek Olarak Subaylık

1. Yazar subaylığı bir meslek olarak inceleyen tek bir çalışmaya ulaşmıştır: Michael Lewis, *England's Sea Officers: The Story of the Naval Profession* (Londra, 1939). Daha tipik olarak Büyük Britanya'daki mesleklerin standart tarihlerini anlatan ve "askerlerin eğitildikleri hizmetin, yerine getirilmesinin hiçbir zaman gerekmeyeceğinin umulduğu bir hizmet olmasından" dolayı silahlı kuvvetleri incelemenin dışında bırakan çalışmalar mevcuttur. A. M. Carr-Saunders ve P. A. Wilson, *The Professions* (Oxford, 1933), s. 3. Sosyolojik çalışmalar silahlı kuvvetleri genelde, Max Weber'den ilhamla, bürokratik bir yapı olarak incelemişlerdir. Bkz. H. H. Gerth ve C. Wright Mills (ed.), *From Max Weber* (New York, 1946), s. 221-223; C. D. Spindler, "The Military – A Systematic Analysis", *Social Forces*, XXVII (Ekim 1948), 83-88; C. H. Page, "Bureaucracy's Other Face", *Social Forces*, XXV (Ekim 1946), 88-94; H. Brotz ve E. K. Wilson, "Characteristics of Military Society", *Amer. Jour. of Sociology,* LI (Mart 1946), 371-375. Bürokrasi subay kadrosunun bir özelliği olmakla birlikte, bu önde gelen değil, ikincil bir özelliktir. Diğer bazı yazarlar, silahlı kuvvetleri liberalizm düşmanları ile özdeşleştiren liberal eğilimi takip etmişler ve militarizm dahilindeki feodal-aristokratik unsurların altını çizmişlerdir. Bkz. Alfred Vagts, *A History of Militarism* (New York, 1937) ve Arnold Rose, "The Social Structure of the Army", *Amer. Jour. Of Sociology*, LI (Mart 1946), 361-364. Profesyonelliğin tanımları için bkz. Carr-Saunders ve Wilson, *The Professions*, s. 284-285, 298, 303, 365, 372; A. M. Carr-Saunders, *Professions: Their Organization and Place in Society* (Oxford, 1928), s. 5; Talcott Parsons, "A Sociologist Looks at the Legal Profession", *Essays in Sociological Theory* (Glencoe, Ill., gözden geçirilmiş basım 1954), s. 372 ve *The Social System* (Glencoe, Ill., 1951), s. 454; Abraham Flexner, "Is Social Work a Profession?", *Proceedings*, National Conference of Charities and Correction (1915), s. 578-581; Carl F. Taeusch, *Professional and Business Ethics*, (New York, 1926), s. 13-18; Roy Lewis ve Angus Maude, *Professional People* (Londra, 1952), s. 55-56, 64-69, 210; Roscoe Pound, *The Lawyer From Antiquity to Modern Times* (St. Paul, 1953), s. 4-10; R. H. Tawney, *The Acquisitive Society* (New York, 1920), s. 92; Graham Wallas, *Our Social Heritage* (New Haven, 1921], s. 122-157; M.

L. Cogan, "The Problem of Defining a Profession", *Annals of the American Academy*, CCXCVII (Ocak 1955), 105-111. Mesleki eğitim konusu şu kaynaklarda ele alınmıştır: T. Parsons, "Remarks on Education and the Professions", *Intntl. Jour. of Ethics*, XLVII (Nisan 1937), 366-67 ve Robert M. Hutchins, *The Higher Learning in America* (New Haven, 1936), s. 51-57. Avukatlık mesleğinin iyi ve kötü yanları liberal eğitim şartı çerçevesinde görülebilir. Bkz. Pound, *The Lawyer From Antiquity to Modern Times*, s. 229; M. Louise Rutherford, *The Influence of the American Bar Association on Public Opinion and Legislation* (Philadelphia, 1937), s. 46 vd. Mesleki etik ile ilgili olarak bkz. Taeusch, *Professional and Business Ethics*; Benson Y. Landis, *Professional Codes* (New York, 1927); R. D. Kohn, "The Significance of the Professional Ideal: Professional Ethics and the Public Interest", *Annals of the American Academy*, CI (Mayıs 1922), 1-5; R. M. MacIver, "The Social Significance of Professional Ethics", ibid., s. 6-7; Oliver Garceau, *The Political Life of the American Medical Association* (Cambridge, 1941), s. 5-11; George Sharswood, An Essay on Professional Ethics (Philadelphia, 5. basım, 1907, ilk basım 1854); Samuel Warren, *The Moral, Social, and Professional Duties of Attornies and Solicitors* (Edinburgh ve Londra, 1848); Henry S. Drinker, *Legal Ethics* (New York, 1953); "Ethical Standards and Professional Conduct", *Annals of the Amer. Academy*, CCXCVII (Ocak 1955), 37-45. Mesleki değerlerin kökenleri üzerine genel bir bilgi için bkz. E. C. Hughes, " Personality Types and the Division of Labor", *Amer. Jour. of Sociology*, XXXIII (Mart 1928), 762.

Bölüm 2 - Batı Toplumunda Askerlik Mesleğinin Yükselişi

1. Bkz. John U. Nef, *War and Human Progress* (Cambridge, Mass., 1950), s. 93 vd.; Robert G. Albion, *Introduction to Military History* (New York, 1929), s. 98 vd.; John W. Fortescue, *A History of the British Army* (Londra, 13 cilt, 1899-1930), IV, 212-213, V, 223-225; Walter L. Dorn, *Competition for Empire*, 1740-1763 (New York, 1940), s. 82-83; Albert Duruy, *L'Armée Royale en 1789* (Paris, 1888), s. 26-34; Curt Jany, *Geschichte der Königlich Preussischen Armee* (Berlin, 4 cilt, 1928-1933), I, 679-699, III, 60-64, 435-449; Herbert Rosinski, *The German Army* (Londra, 1939), s. 17-19.

2. Fransız Kara Kuvvetleri'ne giriş konusunda bkz. Duruy, *L'Armée Royale*, s. 81, 87 vd.; Louis Tuetey, *Les Officiers sous L'Ancien*

Régime: Nobles et Routuriers (Paris, 1908), passim; Spenser Wilkinson, *The French Army Before Napoleon* (Oxford, 1915), s. 86 vd., 92-93, 101; R. Quarré de Verneuil, *L'Armée en France depuis Charles VII jusqu'à la Révolution* (Paris, 1880), s. 261; Edgard Boutaric, *Institutions Militaires de la France* (Paris, 1863), s. 413-451. Kara Kuvvetleri'nin asiller için sübvansiyon unsuru olarak kullanılmasının ardındaki mantık için bkz. Henry Guerlac, "Science and War in the Old Regime" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1941), s. 251-254. Fransız düzenli Deniz Kuvvetleri subay kadrosu, tıpkı Kara Kuvvetleri gibi, aristokratların tekeli altında olmuştur. Dorn, *Competition for Empire*, s. 117-118. Prusya Kara Kuvvetleri'ne giriş için bkz. Karl Demeter, *Das Deutsche Heer und seine Offiziere* (Berlin, 1935), s. 6-8, 11-13; Jany, *Preussischen Armee*, I, 724-728, II, 219-222, III, 34-37, 420; Feliz Priebatsch, *Geschichte des Preussischen Offizierkorps* (Breslau, 1919), s.13; Rozinski, *German Army*, s. 30-35; Hans Speier, "Militarism in the Eighteenth Century," *Social Research*, III (Ağustos 1936), 309-316. Satınalım sistemi hakkında bkz. Charles M. Clode, *The Military Forces of the Crown* (Londra, 2 cilt, 1869), I, Ek XVII; Clifford Walton, *History of the British Standing Army*, 1660-1700 (Londra, 1894), s. 447-456; Fortescue, *British Army*, II, 29-30, IV, 213; Robert Biddulph, *Lord Cardwell at the War Office* (Londra, 1904), s. 80-87; C.W.C. Oman, *Wellington's Army*, 1809-1814 (New York, 1912), s. 198-201. Britanya Deniz Kuvvetleri için bkz. Michael Lewis, *England's Sea Officers: The Story of the Naval Profession* (Londra, 1939), s. 81 vd.

3. Fransız terfi politikaları için bkz. C. A. Thomas, *Les Transformations de L'Armée Française* (Paris, 2 cilt, 1887), I, 409-410, 415-416; Duruy, *L'Armée Royale*, s. 73-76, 83-87, 99-102; Léon Mention, *L'Armée de L'Ancien Régime de Louis XIV à la Révolution* (Paris, 1900), s. 136-141; Wilkinson, *French Army*, s. 87-88, 93; Albert Babeau, *La Vie Militaire sous L'Ancien Régime* (Paris, 2 cilt, 1890), II, ch. ix; Louis Hartmann, *Les Officiers de L'Armée Royale et de la Révolution* (Paris, 1910), s. 5-22. Onsekizinci yüzyıl Fransası'nın en saygın askerlerinden birinin, ülkedeki personel politikaları hakkındaki yorumu için bkz. Maurice de Saxe, *Reveries on the Art of War* (Harrisburg, 1944), s. 28. Prusya sistemi üzerine bkz. Jany, *Preussischen Armee*, I, 541-543, 722-724, 740, II, 223-225; Priebatsch, *Preussischen Offizierkorps*, s. 7-9; Gerhard Ritter, *Staatskunt und Kriegshandswerk* (Münih, 1954), I, 211; Robert Ergang, *The Potsdam Führer* (New York, 1941), s. 78-80.

4. A.Stenzel, *The British Navy* (Londra, 1898), s. 114; Lewis, *England's Sea Officers*, s. 85-86; Clode, *Military Forces*, I, 192-194, II, 93-94, 336-339; J. S. Omond, *Parliament and the Army*, 1642-1904 (Cambridge, 1933), s. 45-49; Fortescue, *British Army*, IV, 296-298; Alfred Vagts, *A History of Militarism* (New York, 1937), s. 49, 67-68.

5. *Les Officiers*, s. 37-38. Fransız okulları için bkz. Mention, *L'Armée de L'Ancien Régime*, s. 78-84; Babeau, *La Vie Militaire*, II, 1-78; Jules Clère, *Histoire de L'Ecole de la Flèche* (La Flèche, 1853), passim; Guerlac, "Science and War in the Old Regime," blm. 9, 12, s. 228, 246 vd. Prusya eğitimi için bkz. Jany, *Preussischen Armee*, I, 727-728, III, 38-41, 423-426; Priebatsch, *Geschichte des Preussischen Offizierkorps*, s. 10-22; Henry Barnard, *Military Schools and Courses of Instruction in the Science and Art of War* (Philadelphia, 1862), s. 284-288; William O. Shanahan, *Prussian Military Reforms: 1786-1813* (New York, 1945) s. 29, 133-134. İngiliz okulları için bkz. Clode, *Military Forces*, I, 457-461; Lewis, *England's Sea Officers*, s. 87-88; F.G. Guggisberg, 'The Shop': *The Story of the Royal Military Academy* (Londra, 1900), passim.

6. J.D. Hittle, *The Military Staff* (Harrisburg, PA., 1949), s. 75-85; Jany, *Preussischen Armee*, III, 157-158; Ritter, *Staatskunt und Kriegshandswerk*, I, 207-209; D.D. Irvine, "The Origins of Capital Staffs," *Jour. of Modern History*, X (Haziran 1938), 166-170.

7. Gordon A. Craig, *The Politics of the Prussian Army*, 1640-1945 (Oxford, 1955), s. 24-26; Priebatsch, *Preussischen Offizierkorps*, s. 10-11, 15-17; Demeter, *Deutsche Heer*, s. 9-13, 80; Rozinski, *German Army*, s. 37-40; Shanahan, *Prussian Military Reforms* , s. 95-96; Duruy, *L'Armée Royale*, s. 211-212; Mention, *L'Armée de L'Ancien Régime*, s. 141-144; Louis Ducros, *French Society in the Eighteenth Century* (Londra, 1926), s. 299-300; Fortescue, *British Army*, I, 573-574, II, 26, VII, 424-426; IX, 96-98, X, 204-206.

8. Askeri tarihçiler onsekizinci yüzyıla belki de hakettiğinden daha fazla değer vermekteler. Bkz. Liddell Hart, *The Ghost of Napoleon* (New Haven, 1934), 1. bölüm; Max Jähns, *Geschichte der Kriegswissenschaften* (Münih ve Leipzig, 3 cilt, 1889-1891), III, 1769-1770; Henri Mordacq, *La Stratégie: Historique Evolution* (Paris, 3. basım, 1921), s. 19-29. Henry Lloyd'a ait *The History of the Late War in Germany* (Londra, 2 cilt, 1781) adlı kitap çok satan ve Napolyon'un sıklıkla başvurduğu bir askeri çalışmaydı. Bkz. Liddle Hart, ibid., s. 190; Jähns, ibid., s. 2102-2114; Lloyd'un Clausewitz üzerindeki etkisi için

ise bkz. Hans Rothfels, *Carl von Clausewitz: Politik und Krieg* (Berlin, 1920), s. 40-41. Guibert'in Essai General de Tactique adlı çalışması ilk olarak 1770 yılında Paris'te görülmüş, 1781'de İngilizce çevirisi yayınlanmıştır. Güibert'in etkisi için bkz. R.R.Palmer, "Frederick the Great, Guibert, Bülow: From Dynastic to National War," içinde Edward Mead Earle (ed.), *Makers of Modern Strategy* (Princeton, 1952), s. 62-68; Liddell Hart, *ibid.*, s. 69-100, Wilkinson, French Army, s. 84-84. Onsekizinci yüzyıl düşüncesinin "klasisizm"i üzerine bkz. Liddell Hart, ibid., s. 15-18, 187; Jähns, *ibid.*, III, 1774, 1823-1837. Pusegur, Guischardt, Mesnil-Durand, Maizeroy ve Zanthier'in yazıları bu klasisizm ilgisinin mükemmel örnekleridir. Genelde onsekizinci yüzyıl boyunca strateji terimi harp hilesi, harp manevrası anlamı taşıyan stratagem ile aynı anlamda kullanılmıştır. Bkz. J.J. Graham, *Elemental History of the Art of War* (Londra, 1858), s. 201-202. Flavius Vegetius Romanus'a ait *The Military Institutions of the Romans* (Harrisburg, Pa., 1944), T.R. Phillips'e göre "Roma döneminden 19. yüzyıla kadar batı dünyasında askerliğe ilişkin en etkili çalışma"dır.

9. *Reveries*, s. 17.

10. Lloyd, *History*, II, I, vi-x, xxx-xxxi, 69-97.

11. Lloyd, *History*, II, vii, xxi; Saxe, *Reveries*, s. 119-120; J. A. H. Guibert, *A General Essay on Tactics* (Londra, 2 cilt, 1781), I, xxvi, xlvi-xlvii, lvii, II, 184-185. Deha teorisinin temelde ilerlemeci bir teori olduğunu öne süren Vagts [*History of Militarism*, s. 81 vd.] ile karşılaştırınız.

12. Prusya Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayınlanan "Reglement über die Besetzung der Stellen der Portepee-Fähnriche, und über die Wahl zum Officier bei der Infanterie, Kavallerie und Artillerie, 6 Ağustos 1808," *Die Reorganisation der Preussischen Armee nach dem Tilsiter Frieden* (Berlin, 1857), cilt II, Kısım 3, s. 366-369. Genel bilgi için bkz., Jany, *Preussischen Armee*, III, 426-428, IV, 14-17; Max Lehmann, *Scharnhorst* (Leipzig, 2 cilt, 1886), II, böl. 1; Shanahan, *Prussian Military Reforms*, passim; Guy Stanton Ford, *Stein and the Era of Reform in Prussia*, 1807-1815 (Princeton, 1922), passim, ancak özellikle bkz. böl. 8; J. R. Seeley, *Life and Times of Stein* (Boston, 2 cilt, 1879), I, 397-423; Hans Delbriick, *Gneisenau* (Berlin, 2 cilt, 1882), I, 117-145; Ritter, *Staatskunst und Kriegshandwerk*, I, 97-101; Craig, *Prussian Army*, s. 37-75.

13. Almanya hakkında bkz. Ritter, *Staatkunst und Kriegshandwerk*, I, 100~ 101; Lehmann, *Scharnhorst*, II, 62-63; Vagts, *History of*

Militarism, s. 139-145; Demeter, *Deutsche Heer*, s. 12-14. Fransa üzerine en iyi kaynak Raoul Girardet, *La Société Militaire dans la France Contemporaine* (1815-1939) (Paris, 1953), böl. 1'dir.

14. *Democracy in America* (Cambridge, 2 cilt, 1863), II, 334-335. Almanya'da burjuvazi ile aristokratlar arasındaki mücadele askerlik mesleğinin ortaya çıkışını kolaylaştırmakla kalmamış, ayrıca iki sınıfın subay kadrosu içindeki rolüne dair incelemeleri içeren devasa bir yazının oluşmasını da sağlamıştır.

15. Thomas, *Transformations*, I, 420-422; Girardet, *Société Militaire*, s. 125-133; Jean Lucas-Dubreton, *The Restoration and the July Monarchy* (New York, 1929), s. 54-55; Eyre Crowe, *History of the Reigns of Louis XVIII and Charles X* (Londra, 2 cilt, 1854), I, 392 vd.,.II, 37-40; J. Monteillet, *Les Institutions Militaires de la France* (1814-1924) (Paris, 1926), s. 9-12; E. Guillon, *Les Complots Militaires sous la Restauration* (Paris, 1895), passim.

16. Shanahan, *Prussian Military Reforms*, s. 75-82, 150vd.; G. S. Ford, "Boyen's Military Law," *Amer. Hist. Rev.*, XX (Nisan 1915), 528-538; Max Jähns, *Das Franzosische Heer von der Grossen Revolution bis zur Gegenwart* (Leipzig, 1873), s. 291-293, 317-319, 380-383; Thomas James Thackery, *The Military Organization and Administration of France* (Londra, 2 cilt, 1857), I, 61-63; Biddulph, *Lord Cardwell*, p. 211; Omond, *Parliament and the Army*, s. 118-119; Fortescue, *British Army*, XIII, 560.

17. See Hoffman Nickerson, *The Armed Horde*, 1793-1939 (New York, 1940), passim ve Vagts, *History of Militarism*, s. 221-241.

18. General von Holleben, Great Britain, Military Education Commission, *Account of the Systems of Military Education in France, Prussia, Austria, Bavaria, and the United States* (Londra, 1870), s. 198'e atıf. Ayrıca bkz, Jany, *Preussischen Armee*, IV, 168-172; Demeter, *Deutsche Heer*, s. 73-86, 95, 260-265.

19. Bkz. Barnard, *Military Schools*, s.11-132, 225-240; C. J. East, *The Armed Strength of France* (Londra, 1877), s. 74 vd.; C. de Montzey, *Institutions d'Education Militaire* (Paris, 1886), passim; James R. Soley, *Report on Foreign Systems of Naval Education* (Washington, 1880), böl. 14. Fransız kuvvet komutanlıklarının toplumsal dağılımıyla ilgili olarak bkz. Girardet, *Société Militaire*, s. 50, 61-63, 79-84, 185vd.; Theodore Ropp, "The Development of a Modem Navy: French Naval Policy, 1871-1909" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1937), s. 95-97.

20. Kara Kuvvetleri'ne giriş ile ilgili olarak bkz. Fortescue, *British Army*, IV, 927, XIII, 558 vd.; Clode, *Military Forces*, II, 91-92. Deniz Kuvvetleri'ne giriş ve eğitimle ilgili olarak bkz. Lewis, *England's Sea Officers*, s. 87-111 ve "Report of the Committee on the Education of Naval Executive Officers," *Accounts and Papers* (Cmd. 4885, 1886), s. xxv, xxviii.

21. Theodore Schwan, *Report on the Organization of the German Army* (War Dept., Adjutant General's Office, Mil. Information Div., No.2, Washington, 1894), s. 17-18; D. D. Irvine, "The French and Prussian Staff Systems before 1870," *Jour. of the Amer. Mil. Hist. Foundation*, II (1938), 195-196; Christian W. Gässler, *Offizier und Offizierkorps der Alten Armee in Deutschland* (Wertheim a.M., 1930), s. 24-25, 38.

22. Thomas, *Transformations*, I, 422-423; East, *Armed Strength of France*, s. 157, 172-183, 200; Thackery, *Military Organization*, I, 73-87, 100-111; Louis Trochu, *L'Armee Française en 1867* (Paris, 1867), s. 108- 111; Ropp, "French Naval Policy," s. 87-94; J. L. de Lanesson, *La Marine Française au Printemps de 1890* (Paris, 1890), s. 273-296.

23. Biddulph, *Lord Cardwell*, s. 114-117 and 73-77; Fortescue, *British Army*, IV, 871-880, XIII, 20-21, 557-558; Omond, *Parliament and the Army*, s. 66-67, 120-121; Clode, *Military Forces*, II, 92, 161, 347-348, 352-353, 739.

24. Vagts, *History of Militarism*, s. 242.

25. Great Britain, *Military Education*, s. 333-334. See also Barnard, *Military Schools*, s. 331-336, 395-399; Spenser Wilkinson, *The Brain of an Army* (Londra, yeni basım, 1913), s. 147-191.

26. Hittle, *Military Staff*, s. 107'e atıf.

27. D. D. Irvine, "The French Discovery of Clausewitz and Napoleon," *Jour. of the Amer. Mil. Institute*, IV (1940), 149-153; East, *Armed Strength of France*, s. 79-80; L. Jablonski, *L'Armee Française à travers Les Ages* (Paris, 5 cilt, 1894), V, 319 vd.

28. Soley, *Foreign Systems of Naval Education*, s. 49 vd.; A. F. Mockler-Ferryman, *Annals of Sandhurst* (Londra, 1900), s. 86-87.

29. John W. Wheeler-Bennett, *The Nemesis of Power: The German Army in Politics*, 1918-1945 (Londra, 1953), s. 97'de atıf. Genelkurmay ile ilgili olarak ayrıca bkz. Walter Gorlitz, *History of the German General Staff* (Londra, 1953), s. 15-23, 57-58, 66-69; Rudolf Schmidt-Bilckeburg, *Das Militärkabinett der Preussischen Könige*

und Deutschen Kaiser (Berlin, 1933), s. 10-14, 57-96; Paul Bronsart von Schellendorff, *The Duties of the General Staff* (Londra, 3. basım, 1893), s. 15-22.

30. Bkz Col. E. B. Hamley, *The Operations of War* (Edinburgh, 3. basım, 1872), s. ix-x; Wilkinson, *Brain of an Army*, s. 102-107. Moltke'nin kuram üzerine açıklaması için F. E. Whitton, *Moltke* (Londra, 1921), s. 74-75'de atıf.

31. Bkz. Irvine, *Jour. Amer. Mil. Hist. Found.*, II, 198-203; Hittle, *Military Staff*, s. 89-107; Schellendorff, *Duties of the General Staff*, s. 80-83; Jablonski, *L'Armée Française*, V, 317 vd.

32. Hittle, *Military Staff*, s. 127-145; John K. Dunlop, *The Development of the British Army*, 1899-1914 (Londra, 1938), s. 23, 198-213; Schellendorff, *Duties of the General Staff*, s. 97-108.

33. Viscount Wolseley, "The Standing Army of Great Britain," *Harper's*, LXXX (Şubat 1890), 346-347.

34. Irvine, *Jour. of the Amer. Mil. Institute*, IV, 146-148; Girardet, *Société Militaire*, s. 94-95. Fransız ve Alman savaş planlama yöntemlerinin karşılaştırılması için bkz. Helmuth von Moltke, *The Franco-German War of 1870-* 71 (Londra, 2 cilt, 1891), I, 3-10.

35. Lascelles Wraxall, *The Armies of the Great Powers* (Londra, 1859), s. 99-100.

36. *Military Education*, s. 168.

37. Emory Upton, *The Armies of Europe and Asia* (New York, 1878), s. 319-320.

38. Clausewitz hakkındaki övgü dolu yorumların tipik bir örneği olarak bkz. Stewart L. Murray, *The Reality of War: A Companion to Clausewitz* (Londra, 1914), böl. ii; D. K. Palit, *The Essentials of Military Knowledge* (Aldershot, 1950), s. 78; Rosinski, *German Army*, s. 121-122. Kısa bir eleştirel inceleme için bkz. Hans Rothfels, "Clausewitz," içinde Earle (ed.), *Makers of Modern Strategy*, s. 93-113. Lloyd, Guibert, Behrenhorst ve Bülow'u bunu en çabuk farkedip öngören en önemli şahsiyetler olarak göstermek mümkündür. Lloyd ve Guibert, için bkz. *ibid.*, s. 29-30. Behrenhorst hakkında bkz. Jähns, *Kriegswissenschaften*, III, 2121-2128; Ernst Hagemann, *Die Deutsche Lehre vom Kriege: Von Behrenhorst zu Clausewitz* (Berlin, 1940), s. 6-20; Vagts, *History of Militarism*, s. 92-95. Billow'un *Der Geist des Neuren Kriegssystems* (1799, İngilizce terc.: The Spirit of Modern Warfare, Londra, 1806) adlı çalışması onsekizinci yüzyıla özgü stratejik fikirleri nedeniyle haklı eleştirilere maruz kaldıysa da savaş incelemelerine

ilişkin olarak hayli sistematik bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bkz. Palmer, içinde Earle (ed.), *Makers of Modern Strategy*, s. 68-74; von Caemmerer, *The Development of Strategical Science During the Nineteenth Century* (Londra, 1905), s. 1-10. Clausewitz'in en önemli çağdaşı, *Précis de L' Art de la Guerre* (Paris, 2 vols., 1838) adlı çalışması Clausewitz'e ait *On War* adlı çalışmadan sonra, askeri düşün üzerinde en önemli etkiye sahip olan İsviçreli Henri Jomini'dir. Bu bölümde ve kitabın diğer bölümlerinde *On War* adlı çalışmaya dair tüm atıflar New York'taki Random House yayınevinin haklarını elinde bulundurduğu ve 1943 yılında yayınladığı Modern Library basımındaki O. J. Matthijs Jolles tercümesi üzerinden yapılmıştır. Özellikle bkz. s. 34-39, 16-21, 45, 128 vd., 568-571, 594 vd.

39. *Ghost of Napoleon*, s. 120-122. Bkz. aynı yazarın *The British Way in Warfare* (Londra, 1932), böl. 1. Benzer bir yorum için bkz. A. Lauterbach, "Roots and Implications of the German Idea of Military Society," *Military Affairs*, V (Bahar 1941), s. 3 vd. Ancak kendi içinde bir amaç olarak şiddeti öven Erich Ludendorff, *On War* adlı çalışmanın daha idrak sahibi bir okuyucusu olmuş ve kendisi ile Clausewitz arasındaki temel farklılığı kavramıştır. Bkz. *The Nation at War* (Londra, 1936), s. 11-24. Liddell Hart'ın ise nispeten daha yakın bir zaman önce yayınlanan *Strategy* (New York, 1954) adlı çalışmasında Clausewitz'e yönelik tenkitlerini bir ölçüde yumuşattığı görülmektedir (bkz. s. 352-357).

Bölüm 3 - Asker Zihniyeti

1. Asker zihniyeti üzerine bir değerlendirme için bkz, Walter Bagehot, *Physics and Politics* (New York, 1948), s. 83; Alfred Vagts, *A History of Militarism* (New York, 1937), s. 11-21; Herbert Richmond, "The Service Mind," *Nineteenth Century and After*, CXIII (Haziran 1933), 90-97; R. P. Patterson, "The Military Mind," *Infantry Journal*, LXI (Temmuz 1947), 13; W. R. Kintner, "Sound Thinking in the Army," *ibid.*, LXIII (Ekim 1948), 17-22; "The U.S. Military Mind;" *Fortune*, XLV (Şubat 1952), 91 vd.; A. M. Schlesinger, Jr., "Generals in Politics," *Reporter*, VI (1 Nisan 1952), 33-36; Drew Middleton, "The Enigma Called 'The Military Mind,' " *New York Times Magazine*, 18 Nisan 1948, s. 13 vd.; J. P. Marquand, "Inquiry Into the Military Mind," *ibid.*, 30 Mart 1952, s. 9 vd.; L. B. Blair, "Dogs and Sailors Keep Off," U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXVI (Ekim 1950), 1095-

1103; Burton M. Sapin, Richard C. Snyder ve H. W. Bruck, *An Appropriate Role for the Military in American Foreign Policy-making: A Research Note* (Foreign Policy Analysis, Series No.4, Organizational Behavior Section, Princeton Üniv., Temmuz 1954), s. 24-33, 42-51. W. R. Schilling'in I. Dünya Savaşı sırasında sivillerle donanma mensuplarının düşünce tarzlarına ilişkin karşılaştırmalı çalışması neticesinde geliştirdiği kanaatler genel kalıplar şeklinde düşünülebilir. "Civil-Naval Politics in World War I," *World Politics*, VII (Temmuz 1955), 578-579. Asker zihniyetinin niteliğine yönelik sert eleştiriler için bkz., David Lloyd George, *War Memoirs* (Boston, 6 cilt, 1933-37), VI, 338-344; J. F. Dobie, "Samples of the Army Mind," *Harper's*, CXCIII (Aralık 1946), 529-536; karşıt görüşler için ise bkz., J. J. McCloy, "In Defense of the Army Mind," *ibid.*, CXCIV (Nisan 1947), 341-344. Askerlerin genel kişilik yapıları hakkında bkz., Hanson Baldwin içinde Lester Markel (ed.), *Public Opinion and Foreign Policy* (New York, 1949), s. 118-120; W. T. Colyer, "The Military Mind," *Independent*, LXXXIX (1 Ocak 1917), 22; Mareşal Earl Wavell, *The Good Soldier* (Londra, 1948), s. 27-28; Mareşal Viscount Montgomery, *Military Leadership* (Londra, 1946), s. 15-16; Deniz Kuvvetleri Yarbayı H. E. Smith, "What is the Military Mind?" U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXIX (Mayıs 1953), s. 509 vd.; *The Officer's Guide* (Harrisburg, Pa., 19. basım, 1952), s. 270. Asker zihniyetinin esaslarına ilişkin a priori tanımlamalar için bkz. W.O. Douglas, "Should We Fear the Military?" *Look*, XVI (11 Mart 1952), 34; Albert Salomon, "The Spirit of the Soldier and Nazi Militarism," *Social Research*, IX (Şubat 1942), 95; Quincy Wright, "The Military and Foreign Policy," içinde Jerome Kerwin (ed.), *Civil-Military Relationships in American Life* (Chicago; 1948), s. 116-120; Louis Smith, *American Democracy and Military Power* (Chicago, 1951), s. 111-113. Edebi tanımlamalar için bkz., Tolstoy, *War and Peace*; Stendhal, *Lucien Leuwen* ve Proust, *The Guermantes Way*. Bu konudaki çağdaş edebiyat çalışmaları örnekleri için ise Norman Mailer'in, *The Naked and the Dead*, James Gould Cozzens'ın, *Guard of Honor*; James Jones'un, *From Here to Eternity* ve özellikle de John P. Marquand'ın, *Melville Goodwin*, USA sayılabilir.

2. Friedrich von Bemhardi (Alman generali), *On War of To-Day* (Londra, 1912), s. vi. Çatışmaların genelliği hakkında bkz., Sir Reginald Bacon (İngiliz amirali) ve Francis E. McMurtrie, *Modern Naval Strategy* (Londra, 1940), s. 15-16; W. D. Bird (İngiliz generali), *The Direction of War: A Study of Strategy* (Cambridge, 1920), s. 1; Her-

mann Foertsch (Alman albayı), *The Art of Modern Warfare* (New York, 1940), s. 3; Stewart L. Murray (İngiliz binbaşısı), *The Peace of the Anglo-Saxons* (Londra, 1905), s. 9.

3. J. F. C. Fuller (İngiliz generali), *The Foundations of the Science of War* (Londra, 1926), s. 34-35; Ardant du Picq (Fransız albayı), *Battle Studies: Ancient and Modern Battle* (New York, 1921), s. 48-51, 96-97, 111, 118; U.S. Dept. of Defense, *The Armed Forces Officer* (Washington, 1950), s. 131.

4. *On War* (New York, 1943), s. 32-33, 53-55; Foertsch, *Modern Warfare*, s. 24; U.S. Dept. of Defense, *Armed Forces Officer*, s. 131; Ardant du Picq, *Battle Studies*, s. 39-40; U.S. Dept. of War, *Field Service Regulations: Operations* [Saha Hizmeti Nizamnamesi: Harekatlar- (FM 100-5, 15 Haziran 1944)], s. 27,

5. Colmar von der Goltz (Alman yarbayı), *The Nation in Arms* (Londra, 1887), s. 37.

6. Charles de Gaulle, (Fransız generali), *The Army of the Future* (Philadelphia, 1941), s. 115-116; Clausewitz, *On War*, s. 128-131; Auguste Frederic Marmont (Fransız mareşali), *The Spirit of Military Institutions* (Philadelphia, 1862), s. 243-256, 271.

7. B. H. Liddell Hart (İngiliz yüzbaşısı), *The Strategy of Indirect Approach* (Londra, 1941), böl. 1; Spenser Wilkinson, *The Brain of an Army* (Londra,göz. geç. basım, 1913), s. 164-165'de von Moltke'ye atıf; Sir H. W. Richmond (İngiliz amirali), *National Policy and Naval Strength and Other Essays* (Londra, 1928), s. 255-293; A. T. Mahan (ABD amirali), "Subordination in Historical Treatment," *Naval Administration and Warfare* (Boston, 1918), s. 245-272.

8. *Combat Forces Journal*, IV (Temmuz 1954), 14'de Mareşal Viscount Montgomery'e atıf.

9. J. F. C. Fuller, *Armament and History* (New York, 1945), s. 11-14, 20-21.

10. Klasik formülasyon elbette ki Clausewitz'e aittir [*On War*, s. 594- 601]. Ayrıca bkz. Jomini, *Summary of the Art of War* (New York, 1854), s. 25; Bernhardi, *On War of To-Day*, II, 182-202; Foertsch, *Modern Warfare*, s. 6-8; B. H. Liddell Hart, *Paris or the Future of War* (Londra, 1925), s. 91; von der Goltz, *Nation in Arms*, s. 117. Savaşın sınırları hakkında bkz. Fuller, *Armament and History*, s. 35 vd., 343 vd. ve Vagts, *A History of Militarism*, s. 397, 410.

11. Liddell Hart, Paris, s. 8; *Military Review*, XXIX (Ocak 1950), 83'de Lopez Valencia'ya (İspanyol generali) atıf; J. J. Graham (İngiliz

yarbayı), *Elementary History of the Progress of the Art of War* (Londra, 1858), s. 1; J. F. C. Fuller, *The Reformation of War* (Londra, 1923), s. 7; von der Goltz, *Nation in Arms*, s. 386.

12. Murray, *Peace of the Anglo-Saxons*, s. 13; Bacon and McMurtrie, *Naval Strategy*, s. 30; Vagts, *History of Militarism*, s. 427'de Moltke'ye atıf; von der Goltz, *Conduct of War*, s. 2; Liddell Hart, Paris, s. 7 vd.; Cecil Battine (İngiliz binbaşısı), "What is Militarism?" *Fortnightly*, CXI (Mart 1919), 378-379.

13. Bkz. U.S. Army, *Field Service Regulations: Operations* [Saha Hizmeti Nizamnamesi: Harekatlar- (FM 100-5, 15 Haziran 1944)], s. 36.

14. Sir Richard Gale (İngiliz generali), "The Impact of Political Factors on Military Judgment," *Journal of the Royal United Service Institution*, XCIX (Şubat 1954), 37.

15. Bkz. von Seeckt (Alman generali), *The Future of the German Empire* (New York, 1930), s. 151-153.

16. Bkz. Bird, *Direction of War*, s. 8; Walter H. James (İngiliz yarbayı), *Modern Strategy* (Edinburgh, 1907), s. 10. Askerlerin ve diğer şahsiyetlerin caydırıcı savaş üzerine tutumları hakkında bkz., see Alfred Vagts, *Defense and Diplomacy: The Soldier and the Conduct of Foreign Relations* (New York, 1956), böl. 8.

17. Sırasıyla Vagts, *History of Militarism*, s. 13 ve Carlos G. Calkins (Alman deniz yüzbaşısı), "How May the Sphere of Usefulness of Naval Officers Be Extended in Time of Peace with Advantage to the Country and the Naval Service?" U.S. Naval Institute *Proceedings*, IX (1883), 178'de atıfta bulunulmuştur. Ayrıca bkz. De Tocqueville'in, *Democracy in America* (Cambridge, 2 cilt 1863), II, 333-335'deki yorumları.

18. Bkz. Ashton, *Nineteenth Century and After*, CXXXVI, 633-634; Vagts, *History of Militarism*, s. 15; Ardant du Picq, *Battle Studies*, s. 14, 224; V. Derrecagaix (Fransız albayı), *Modern War* (Washington, 3 cilt, 1888), I, 81.

19. Wilkinson, *Brain of an Army*, s. 165'de Moltke'ye atıf. Ondokuzuncu yüzyıl öncesinde strateji sözcüğü genelde "stratagem" anlamında kullanılmıştır. Bu dönemden sonra ise askerlik ilminin daimi esaslarını ifade etmiştir. Bkz. Amiral Castex (Fransız), *Théories Stratégiques* (Paris, 5 cilt, 1929-1935), I, 3-27; A. R. Maxwell (ABD generali), "This Word 'Strategy'" *Air Univ. Quarterly Review*, VII (Bahar 1954), 66-74. Savaş ilkeleri hakkında bkz. Cyril Falls (İngiliz yüz-

başısı), *Ordeal by Battle* (Londra, 1943), böl. 5; Bernhardi, *On War of To-Day*, I, 30-43; Alfred Higgins Burne (İngiliz yarbayı), *The Art of War on Land* (Londra, 1944); C. R. Brown (Adm, US), "The Principles of War," U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXV (Haziran 1949),621-633; Marshal Foch, Precepts and Judgments (Londra, 1919), s. 215-218; Sir F. Maurice (Gen, GB), *British Strategy* (Londra, 1929), böl. 2; daha eleştirel bir değerlendirme için bkz., Bernard Brodie, "Strategy as a Science," *World Politics*, I (Temmuz 1944), 466-488.

20. Gale, *Jour. Royal United Service Inst.*, XCIX, 37.

21. Liddell Hart, *Strategy of Indirect Approach*, s. 185'de von Moltke'ye atıf; bu çalışmanın 184 ila 189. sayfaları arasında askeri komutanın devlet adamıyla ilişkilerindeki sorumluluklarına dair mükemmel bir kısa değerlendirme mevcuttur.

22. A. T. Mahan, "The Military Rule of Obedience," *Retrospect and Prospect* (Boston, 1902), s. 283; Derrecagaix, *Modern War*, I, 78. Bir sivil kalemden mükemmel bir değerlendirme için bkz. T. V. Smith, "Ethics for Soldiers of Freedom," Ethics, LX (Nisan 1950), 157-168.

23. Bkz. B. H. Liddell Hart, *The Ghost of Napoleon* (New Haven, 1934), s. 171-177; Richmond, *National Policy and Naval Strength*, s. 217-230.

Bölüm 4 -- Güç, Profesyonellik ve İdeoloji

1. Sivil-asker ilişkilerine dair diğer kuramsal incelemeler için bkz., Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, cilt. II.. 3. kitap, böl. 22-26; Gaetano Mosca, *The Ruling Class* (New York, 1939), böl. 9; Karl Mannheim, *Freedom, Power, and Democratic Planning* (New York, 1950), s. 127-131; Stanislaw Andrzejewski, *Military Organization and Society* (Londra, 1954); Morris Janowitz, "The Professional Soldier and Political Power: A Theoretical Orientation and Selected Hypotheses" (Bureau of Government, Institute of Public Administration, Univ. of Michigan, 1953; mimeo.); Burton Sapin, Richard C. Snyder, and H. W. Bruck, *An Appropriate Role tor the Military in American Foreign Policy-making: A Research Note* (Foreign Policy Analysis Series No.4, Organizational Behavior Section, Princeton Univ., 1954).

Friedrich'in kamu hizmetlerindeki nesnel işlevsel sorumluluk ile öznel siyasi sorumluluk ayrımı elinizdeki çalışmada sivil denetim çe-

şitleri arasındaki ayrımlarla ilişkilendirilmiştir. Carl J. Friedrich, *et al., Problems of the American Public Service* (New York, 1935), s. 36-37.

2. "Güç" kavramına ilişkin incelemelerin geçmişi elbette ki Machiavelli ve Aristo'ya kadar uzanır. Bu konuda son dönemde gündeme gelen ve kavramın anlaşılmasında yardımcı olabileceğini düşündüğüm değerlendirmelerden bazıları şunlardır: Harold D. Lasswell, Politics: *Who Gets What, When, How* (New York, 1936) ile *Power and Personality* (New York, 1948); Charles E. Merriam, *Political Power* (New York, 1934) ve *Systematic Politics* (Chicago, 1945); Bertrand Russell, Power: *A New Social Analysis* (New York, 1938); Gaetano Mosca, *The Ruling Class* (New York, 1939); Carl J. Friedrich, *Constitutional Government and Democracy* (Boston, 1950); Robert M. MacIver, *The Web of Government* (New York, 1947);' Bertrand de Jouvenel, *On Power* (New York, 1949); Karl Mannheim, *Freedom, Power, and Democratic Planning* (New York, 1950); Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan, *Power and Society* (New Haven, 1950); H. Goldhamer ve E. A. Shils, "Types of Power and Status," *Amer. Jour. of Sociology*, XLV (1939), 171-182; Reinhard Bendix, "Bureaucracy and the Problem of Power," *Public Administration Review*, V (1945), 194-209; H. A. Simon, "Notes on the Observation and Measurement of Political Power," *Journal of Politics*, XV (Kasım 1953), 500-516; Robert Bierstedt, "An Analysis of Social Power," *American Sociological Review*, XV (Aralık 1950), 730- 738; F. L. Neumann, "Approaches to the Study of Political Power," *Pol. Science Quarterly*, LXV (Haziran 1950), 161-180.

3. Liberal anlayışın klasik ifadelerine Locke, Fransız Aydınlanma düşünürleri, Bentham, Adam Smith, John Stuart Mill, Kant, T. H. Green ve Croce'un yazılarında rastlanabilir. Liberalizmin tarihsel içeriğinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak bkz., Harold J. Laski, *The Rise of Liberalism* (New York, 1936), Guido de Ruggiero, *The History of European Liberalism* (Londra, 1927) ve A. D. Lindsay, *The Modern Democratic State* (New York, cilt. I, 1947). Faşist ideolojiye dair en iyi kaynaklar ise Hitler'in *Mein Kampf*, Mussolini'nin *The Doctrine of Fascism* ve Alfred Rosenberg'in *Der Mythus des 20. Jahrhunderts* adlı çalışmalarıdır. Faşist fikirlerin değerlendirilmesi hakkında bkz., W. Y. Elliott, *The Pragmatic Revolt in Politics* (New York, 1928); Hermann Rauschning, *The Revolution of Nihilism* (New York, 1939); Franz L. Neumann, *Behemoth* (New York, 2. basım, 1944); William Ebenstein, *The Nazi State* (New York, 1943). Faşist fikriyata dair bu değerlendirmeyi hem İtalyan hem de Alman faşizmini içerecek şekil-

de oluşturabilmek amacıyla, aralarında belli başlı birçok farklılık bulunmasına rağmen yeterince soyut bir düzeye yerleştirmeye gayret ettim. Marksizmin siyaset teorisi üzerine en faydalı kaynaklar, Karl Marx ve Friedrich Engels'in *The Communist Manifesto* adlı çalışmasıyla V. I. Lenin'in *The State and Revolution* ve *Imperialism* adlı çalışmalarıdır. Emile Burns'ün *Handbook of Marxism* (New York, 1935) adlı çalışması faydalı bir özet sunmaktadır. Marksizm hakkında mükemmel bir kısa eleştirel analiz için bkz. R. N. Carew Hunt, *The Theory and Practice of Communism* (New York, 1951). Muhafazakarlığın klasik ifadesine elbette Edmund Burke'de, özellikle de Burke'ün *Reflections on the French Revolution* ve *Appeal from the New to the Old Whigs* adlı çalışmasında rastlanılmaktadır. Muhafazakarlığın bir ideoloji olarak incelenmesi hakkında bkz., Karl Mannheim, "Conservative Thought," *Essays on Sociology and Social Psychology* [New York, Paul Kecskemeti (ed.), 1953].

Bölüm 5 -- Almanya ve Japonya

1. Paul von Hindenburg, *Out of My Life* (Londra, 1920), s. 220'de atıf; Friedrich von Bernhardi, *On War of To-Day* (Londra, 2 cilt, 1912), II, 182-183; Hajo Holborn, "Moltke and Schlieffen: The Prussian-German School," içinde Edward Mead Earle (ed.), *Makers of Modern Strategy* (Princeton, 1952), s. 175-176. Gerhard Ritter, *Staatskunst und Kriegshandwerk* (Münih, 1954), I, 246-261 ile Gordon A. Craig, *The Politics ,of the Prussian Army*, 1640-1945 (Oxford, 1955), s. 195-196, 216'yı karşılaştırınız.

2. John W. Wheeler-Bennett, *The Nemesis of Power: The German Army in Politics*, 1918--1945 (Londra, 1953), s. 86, n. 3'de atıf. Ayrıca bkz. *Essays, Speeches, and Memoirs of Count Helmuth von Moltke* (Londra, 2 cilt, 1893), II, 50; Helmuth von Moltke, *The Franco-German War of 1870-1871* (Londra, 1891), s. 1. Moltke sıklıkla atıfta bulunulan bir mektubunda hakikaten de "ebedi barış bir rüyadır, hatta pek de güzel olmayan bir rüyadır" ifadelerini kullanmıştır. Ancak bu sözleri, kaçınılmaz savaşın yolaçtığı korkunç çilelere dair keder ifadeleri takip etmiştir.

3. Alfred Vagts, "Land and Sea Power in the Second German Reich," *Jour. of the Amer. Mil. Institute*, III (Kış 1939), 213'de atıf.

4. Herbert Rosinski, *The German Army* (Londra, 1939), s. 107-108; Walter Gorlitz, *The German General Staff: Its History and Struc-*

ture, 1657-1945 (Londra, 1953), s. 139; Christian W. Gässler, *Offizier und Offizierkorps der Alten Armee in Deutschland* (Wertheim a..M., 1930), Ek 4.

5. Rosinski, *German Army*, s. 96-98; Gorlitz, *General Staff*, s. 95; Friedrich Meinecke, *The German Catastrophe* (Cambridge, 1950), s. 12.

6. G. P. Gooch, *Germany* (New York, 1925), s. 962da atıf. Alman değerlerinde köklü sapmalar için ayrıca bkz., Meinecke, *German Catastrophe*, s. 1-24; Koppel S. Pinson, *Modern Germany: Its History and Civilization* (New York, 1954), s. 251-273, 291-312; Hans Kohn (ed.), *German History: Some New German Views* (Boston, 1954), *passim*; John H. Hallowell, *The Decline of Liberalism as an Ideology in Germany* (Berkeley, 1943), *passim*.

7. *German Army*, s. 100-104.

8. Alman sivil lifder kadrolarının başarısızlığı hakkında bkz., John W. Wheeler-Bennett, *Wooden Titan: Hindenburg in Twenty Years of German History*, 1914-1934 (New York, 1936), s. 137-140; Albrecht Mendelssohn-Bartholdy, *The War and German Society* (New Haven, 1937), s. 106-117; and R. H. Lutz (ed.), *The Causes of the German Collapse in 1918* (Stanford University, 1934), s. 22-24, 199- 201.

9. *The Nation at War* (Der Totale Krieg adlı çalışmanın İngilizce terc., Londra, 1936), s. 23-24, 175, 180.

10. Telford Taylor, *Sword and Swastika: Generals and Nazis in the Third Reich* (New York, 1952), s. 16'da atıf.

11. Seeckt, *Thoughts of a Soldier* (Londra, 1930), s. 5-6.

12. Wheeler-Bennett, *Nemesis of Power*, s. 116'da atıf.

13. Seeckt, *Thoughts of a Soldier*, s. 77-80.

14. Wheeler-Bennett, *Nemesis of Power*, s. 108-110.

15. Gorlitz, *General Staff*, s. 302; Hermann Foertsch, *The Art of Modern Warfare* (New York, 1940).

16. Gorlitz, *General Staff*, s. 294. Askeri değerler ile Nazi değerleri arasındaki genel tezat hakkında bkz., Hermann Rauschning, *The Revolution of Nihilism* (New York, 1939), s. 123-176.

17. B. H. Liddell Hart, *The Other Side of the Hill* (Londra, rev. ed., 1951), s. 59'da General Dittmar'a atıf.

18. Kasım toplantısı, Çek krizi ve Beck muhalefeti ile Halder tertibi hakkında bkz., Office of U.S. Chief of Counsel for Prosecution of Axis Criminality, *Nazi Conspiracy and Aggression* (Washington, 8 cilt ve 2 ek, 1946), I, 377-387; Gorlitz, *General Staff*, s. 324-339; Wheeler-

Bennett, *Nemesis of Power*, s. 395-424; Hans Rothfels, *The German Opposition to Hitler* (Hinsdale, Ill, 1948), s. 58-63.

19. Fabian von Schlabrendorff, *They Almost Killed Hitler* (New York, 1947), s. 34-35'de atıf.

20. Genel olarak bkz. Chester Wilmot, *The Struggle for Europe* (New York, 1952), s. 89-90, 162, 188, 332; Hans Speidel, *Invasion*: 1944 (Chicago, 1950), s. 27-30; E. A. Shils and Morris Janowitz, "Cohesion and Disintegration of the Wehrmacht in World War II," *Public Opinion Quarterly*, XII (Yaz 1948), 303-308; N. W. Caldwell, "Political Commissars in the Luftwaffe," *Jour. of Politics*, IX (Şubat 1947), 57-79; H. A. Sheen, "The Disintegration of the German Intelligence Services," Military Review, XXIX (Haziran 1949), 38-41.

21. Liddell Hart, *The Other Side of the Hill*, s. 59'da General Dittmar'a atıf.

22. Bkz. Schlabrendorff, *They Almost Killed Hitler*, s. 39-40; Gorlitz, *General Staff*, s. 329-330; Gen. Gunther Blumentritt, Yon Rundstedt: *The Soldier and the Man* (Londra, 1952), s. 34, 39-40; Rauschning, *Revolution of Nihilism*, s. 151-152, 169-170.

23. Wheeler-Bennett, *Nemesis of Power*, s. 381'de atıf. Ayrıca bkz., Hans Bernd Gisevius, T*o the Bitter End* (Boston, 1947), s. 223-267; Taylor, *Sword and Swastika*, s. 337-343.

24. Hans Speier, "German Rearmament and the Old Military Elite," *World Politics*, VI (Ocak 1954), 150, n. 4; H. A. DeWeerd, "The German Officer Corps versus Hitler," *Military Affairs*, XIII (Kış 1949), 200-207; Kurt Assmann, "Hitler and the German Officer Corps," U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXXII (Mayıs 1956), 520.

25. Ulrich von Hassell, *The Von Hassell Diaries*, 1938-1944 (New York, 1947), s. 6; Speidel, *Invasion:* 1944, s. 16. Blumentritt, von Rundstedt, s. 25 ile karşılaştırınız.

26. *New York Times*, 10 Kasım 1952, s. 7; Gordon A. Craig, "NATO and the New German Army," in William W. Kaufmann (ed.), *Military Policy and National Security* (Princeton, 1956), s. 203-204, 209.

27. D. C. Holtom, *Modern Japan and Shinto Nationalism* (Chicago, göz. geç. basım, 1947), s. 7 vd. Ayrıca bkz., Uichi Iwasaki, *The Working Forces in Japanese Politics* (New York, 1921), s. 12-13; E. E. N. Causton, *Militarism and Foreign Policy in Japan* (Londra, 1936), böl. 1; Ruth Benedict, *The Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture* (Boston, 1946), s. 43-75; J. F. Steiner, "Basic Traits of Japanese Character," *Proceedings*, Institute of World Affairs, V

(1944-45), 44; Inazo Nitobe, *Bushido: The Soul of Japan* (New York, 10. basım, 1905), *passim*.

28. J. C. Balet, *Military Japan: The Japanese Army and Navy in 1910* (Yokohama, 1910), s. 3; John M. Maki, *Japanese Militarism: Its Cause and Cure* (New York, 1945), s. 182.

29. Alfred Vagts, *A History of Militarism* (New York, 1937), s. 319.

30. Robert Leurquin, "The Japanese Punitive Expedition in China," *The Army Quarterly* (Nisan 1938), Paul W. Thompson, et al., *The Jap Army* (Army Orientation Course, Series I, No. I, 1942), s. 23-24'de atıf. Ayrıca bkz, Hillis Lory, *Japan's Military Masters* (New York, 1943), s. 94-95.

31. Nitobe, *Bushido*, s. 188.

32. Lory, *Japan's Military Masters*, s. 37'de atıf.

33. Benedict, *Chrysanthemum and the Sword*, s. 22-23'de atıf.

34. M. D. Kennedy, *Some Aspects of Japan and her Defence Forces* (Londra, 1928), s. 164 ve *The Military Side of Japanese Life* (Londra, 1924), s. 311-312, 355; Alexander Kiralfy, "Japanese Naval Strategy," içinde Earle (ed.), *Makers of Modern Strategy*, s. 457-462.

35. Lory, *Japan's Military Masters*, s. 81, 41-47, 79-95; Balet, *Military Japan*, s. 7; Kennedy, *Japan and her Defence Forces*, s. 153; Causton, *Militarism and Foreign Policy*, s. 83; Benedict, *Chrysanthemum and the Sword*, s. 38 vd.

36. Savaş Bakanlığı broşürü, 1934, Kenneth W. Colegrove, *Militarism in Japan* (Boston, 1936), s. 52-53'de atıf.

37. Hugh Byas, *Government by Assassination* (New York, 1942), s. 150'de General Mazaki'ye atıf.

38. K. W. Colegrove, "The Japanese Cabinet," *Amer. Pol. Sci. Rev.*, XXX (Ekim 1936), 916-917'de atıf. Ayrıca bkz., Chitoshi Yanaga, "The Military and the Government in Japan," *ibid.*, XXXV (Haziran 1941), 529- 530; Causton, *Militarism and Foreign Policy*, böl. 2; Lory, Japan's Military Masters, s. 239-245.

39. Lory, *Japan's Military Masters*, s. 139-140'da atıf.

40. *Ibid.*, s. 116, 122, 126-128; M. F. Gibbons, Jr., "The Japanese Needed Unification," *Military Review*, XXIX (Ağustos 1949), 20-27.

41. Lory, *Japan's Military Masters*, s. 114'de atıf.

42. O. Tanin ve E. Yohan, *Militarism and Fascism in Japan* (Londra, 1934), s. 186'da Korgeneral Tamon'a atıf. Ayrıca bkz., Tatsuji Takeuchi, *War and Diplomacy in the Japanese Empire* (Garden City,

N.Y., 1935), s. 349-357.

43. Tanin ve Yohan, *Militarism and Fascism*, s. 187'de atıf.

44. Kennedy, *Military Side*, s. 108-109.

Bölüm 6 --İdeolojik Sabit

1. *Journals of the Continental Congress 1774-1789*, XXVII (2 Haziran 1784), 518, 524; General Tasker H. Bliss'in memorandumu içinde Frederick Palmer, Newton D. Baker: *America at War* (New York, 2 cilt, 1931), I, 40-41.

2. Liberalizmin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hakim konumunun sonuçları Louis Hartz'ın, *The Liberal Tradition in America* (New York, 1955) adlı çalışmasında oldukça yetkin biçimde incelenmiştir. Ayrıca bkz. Daniel J. Boorstin, *The Genius of American Politics* (Chicago, 1953) ve Clinton Rossiter, *Conservatism in America* (New York, 1955).

3. Harold Steams, *Liberalism in America* (New York, 1919), s. 80'de atıf.

4. Bkz. Merle Curti, *Peace or War: The American Struggle*, 1636-1936 (New York, 1936) ve Arthux A. Ekirch, Jr., *The Civilian and the Military* (New York, 1956).

5. Carl J. Friedrich, et al., *Problems of the American Public Service* (New York, 1935), s. 12.

6. Dorothy Burne Goebel ve Julius Goebel, Jr., *Generals in the White House* (Garden City, N.Y., 1945), s. 147'de atıf.

7. Public Papers [New York, 6 cilt, Ray Stannard Baker ve William E. Dodd (ed.), 1925-1927], V, 83, 86.

8. Amerikan siyasetindeki asker kahramanlar hakkında bkz., Goebel ve Goebel, *Generals in the White House*; Albert Somit, "The Military Hero as Presidential Candidate," *Public Opinion Quarterly*, XII (Yaz 1948), 192- 200; L. B. Wheildon, "Military Leaders and the Presidency," *Editorial Research Reports* (5 Aralık 1947), s. 869-883; Frank Weitenkampf, "Generals in Politics," *American Scholar*, XIII (Yaz 1944), 375-378; Sidney Hyman, *The American President* (New York, 1954), s. 210-217; P. F. Boller, Jr., "Professional Soldiers in the White House," *Southwest Review*, XXXVII (Sonbahar 1952), 269-279.

9. *The Hero in America* (New York, 1941), s. 12.

10. Hyman, *American President*, s. 211'de atıf.

Bölüm 7-- Yapısal Sabit

1. William Blackstone, *Commentaries on the Laws of England* (Oxford, 3. basım, 4 cilt, 1768), I, 407, 413-414.

2. Bu mevzuat üzerine bir tartışma için bkz. Max Farrand (ed.), *The Records of the Federal Convention of 1787* (New Haven, 4 cilt, 1911- 1937), I, 380, II, 286-290; Jonathan Elliot (ed.), *The Debates in the Several Conventions* (Washington, 4 cilt, 1836), III 372-373. Uygulamada mevzuata müracaatın sözkonusu olduğu birkaç örnek için bkz., *Hind's Precedents of the House of Representatives* (Washington, 1907), böl. XVI ve Cannon's Precedents (Washington, 1935), böl. 16.

3. Farrand, *Records*, II, 326, 329-330, 563, 640, III, 207; Elliot, *Debates*, I, 326, 328, 335, II, 77-80, 136-137, III, 381, 660, IV, 244; Charles Warren, *The Making of the Constitution* (Cambridge, 1947), s. 474,483; James Madison, No. 41, The *Federalist* (Modern Library basımı), s. 262-263.

4. Farrand, *Records*, I, 465, II, 385; No.8, The *Federalist*, s. 42-43; Elliot, *Debates*, II, 520-521, III, 169, 378, 410-411. Patrick Henry ulusal hükümet yanlısı iddiaya ilişkin olarak şu yorumda bulunmuştur: "Bu argüman kendi kendini tüketmektedir. Bir yandan yetki talep ederken, öte yandan bu yetkinin uygulanma olasılığını reddetmektedir."

5. Farrand, *Records*, II, 136, 168, 182, 330, 385, II, 332; Elliot, *Debates*, III, 382, IV, 422-424.

6. Bkz. Emory Upton, *The Military Policy of the United States* (Washington, 1912), s. 100-103; F. B. Wiener, "The Militia Clause of the Constitution," Harvard Law Review, LIV (Aralık 1940), 192-193; Leonard D. White, *The Jeffersonians* (New York, 1951), s. 540-541.Washington'un devrim sırasında yüzyüze geldiği zorluklarla karşılaştırınız. James B. Scott, The Militia [Senato Dokümanı (bundan böyle S. Doc. Olarak geçecektir] 695, 64. Kongre, 2. Dönem, 1917), s. 25-26.

7. F. P. Todd, "Our National Guard: An Introduction to Its History," *Military Affairs*, V (Yaz-Sonbahar 1941), 73-86, 152-170, s. 162-163. Bu kısa makaleler ve hukuk dergisinde yayınlanmış çalışmalar dışında Milli Muhafızlık kurumunu ve bu kurumun birliğini inceleyen pek az akademik çalışma mevcuttur. Bu alanda girişimci ruha sahip bir Amerikan siyaseti öğrencisi açısından bir altın madeni mevcuttur.

8. *Official Proceedings of the Natl. Guard Assoc., 66th Annual*

Convention, 1944, s. 28-29, 44; 1948, s. 111, 242-244, 254-255; 1949, s. 202-210. Gray Kurulu tavsiyeleri hakkında bkz., *Committee on Civilian Components, Reserve Forces for National Security* (Washington, 1948), s. 9-24.

9. *Statement of Policy Adopted by the Natl. Guard Assn. and the Adjutants General Assn. in Joint Convention*, Baltimore, 4 Mayıs 1944, s. 1, 4; *Proceedings, NGA Convention*, 1944, s. 100; 1945, s. 65-66; 1946, s. 114-115; 1948, s. 65; Public Administration Clearing House, *Public Administration Organizations*, 1954 (Chicago, 1954), s. 102, 119.

10. *Proceedings, NGA Convention, 1943*, s. 89, 93-96; 1945, s. 50- 55.

11. *Proceedings, NGA Convention, 1945*, s. 47; 1946, s. 43; 1948, s. 34, 66, 80-81; 1950, s. 264-265; 1953, s. 288-290.

12. *Proceedings, NGA Convention*, 1943, s. 56, 67, 88; 1944, s. 44, 53, 55, 58, 65, 69, 73, 74; 1945, s. 56; 1946, s. 28-32; 1948, s. 47-49, 57,91-92; 1953, s. 28; *Time*, LXIII (1 Mart 1954), 18.

13. *Proceedings, NGA Convention*, 1948, s. 33-34; 1950, s. 245.

14. Kraliyet ve parlamento yetkileri üzerine bir tartışma için bkz., Blackstone, *Commentaries*, I, 257-258, 262, 412-413; J. S. Omond, *Parliament and the Army*, 1642-1904 (Cambridge, 1933), s. 7-8; John W. Fortescue, *A History of the British Army* (Londra, 13 cilt, 1899-1930), II, 568. Taslakçılar en başta temel İngiliz statüsünün [13 Car. II, c. 6 (1661)] lafzını tümden benimsemişler, ancak müteakiben Başkan'ın bir kral gibi hem savaş, hem de barış zamanlarında milis güçlerinin Başkomutanlığını üstlenemeyeceğini kavramışlardır. Bkz. Farrand, *Records*, I, 139-140, II, 185, 426-427; No. 69, *The Federalist*, s. 448. Savaş yetkisinin yasamaya mı, yürütmeye mi ait olduğuna dair süregelen tartışma hakkında bkz., Farrand, *Records*, I, 64-66; Alexander Hamilton, *Works* [New York, 12 cilt, H. C. Lodge (ed.), 1904), IV, 145-146; James Madison, *Writings* (New York, 9 cilt, 1900-1910), VI, 145; Clarence A. Berdahl, *War Powers of the Executive in the United States* (Urbana, Ill., 1921), s. 79. W. W. Crosskey, *Politics and the Constitution* (Chicago, 2 cilt, 1953), I, 422-428 ile karşılatırınız.

15. Fleming v. Page, 9 How. 603, 615, 618 (1850). İngiliz kralının kraliyet başkomutanlığı yetkileri birçok farklı alanı kapsayıcı bir sonuç yaratmıştır. Blackstone, *Commentaries*, I, 262 vd. Taslakçılarm Başkomutanlık yetkisi üzerine görüşleri için bkz., Farrand, *Records*, I, 244, 292, II, 145, 319, 426-427, III, 624; Elliot, *Debates*, IV, 114; *The*

Federalist, s. 448, 482.

16. Kongre ve Başkan'ın askeri yetkileri arasındaki sınırlar hakkında bkz., Edward S. Corwin, *The President: Office and Powers* (New York, 1948), böl. vi; Ex Parte Milligan, 4 Wall. 2 (1866); Berdahl, *War Powers, passim*; Howard White, *Executive Influence in Determining Military Policy in the United States* (Urbana, Ill, 1924), böl. iii. R. G. Albion'un bu konudaki ilginç, fakat pek de ikna edici olmayan görüşleri için bkz., "The Naval Affairs Committee, 1816-1947," U.S. Naval Institute *Proceedings*, LXXVIII (Kasım 1952), 1929.

17. T. H. Williams, "The Committee on the Conduct of the War: An Experiment in Civilian Control," *Jour. Amer. Mil. Institute,* III (Sonbahar 1939), 141'de atıf.

18. Lloyd M. Short, *The Development of National Administrative Organization in the United States* (Baltimore, 1923), s. 119; Berdahl, *War Powers*, s. 111-114; Upton, *Military Policy*, s. 250-251; Pendleton Herring, *The Impact of War* (New York, 1941), s. 141-142; Arthur A. Maass, Muddy Waters: *The Army Engineers and the Nation's Rivers* (Cambridge, Mass., 1951), *passim*; White, *Executive Influence*, s. 237-238, 263; Otto L. Nelson, Jr., *National Security and the General Staff* (Washington, 1946), s. 130-166; John Dickinson, *The Building of an Army* (New York, 1922), s. 320; Bradley A. Fiske, *From Midshipman to Rear Admiral* (New York, 1919), s. 563-571.

19. Donald W. Mitchell, *History of the Modern American Navy from 1883 through Pearl Harbor* (New York, 1946), s. 62-63.

20. Farrand, *Records*, I, 244, III, 217-218, 624, IV, 53; Elliot, *Debates*, II, 408, 412, 522-523, III, 59-60, 496-498; Leonard D. White, *The Jeffersonians*, s. 220 ve *The Jacksonians* (New York, 1954), s. 51-57 ile Herring, *Impact of War*, s. 146-147.

21. Denge kalıbının kuramsal mantığı şu çalışmalarda geliştirilmiştir: A. T. Mahan, "The Principles of Naval Administration," *Naval Administration and Warfare* (Boston, 1908), s. 3-48 ve Spenser Wilkinson, *The Brain of an Army* [2. basımına önsöz (Londra, 1913)]. Mahan'ın denemesi ve Wilkinson'un kitabındaki önsöz askeri örgütlenmenin parlak bir değerlendirmesini içermekte olup, konunun anlaşılması açısından esası teşkil etmektedir.

22. Secretary of Defense, *Semiannual Report, July 1 to December* 31, 1954, s. 58; *New York Times*, 13 Ocak 1956, s. 6; *New York Herald Tribune*, 22 Kasım 1953, s. 1, 20 Kasım 1955, Kısım 2, s. 3.

Bölüm 8 -- İç Savaş Öncesi Amerikan Askeri Geleneğinin Kökenleri

1. *The Writings of Thomas Jefferson* [New York, 10 cilt, Paul L. Ford (ed.), 1892-1899), X, 239; William A. Ganoe, *The History of the United States Army* (New York, 1932), s. 95.

2. Savaş Bakanı'ndan Kongre'ye, 13 Ocak 1800, *American State Papers: Military Affairs* (bundan böyle ASP:MA olarak geçecektir), I, 133-135. McHenry'nin bu ve bunu takip eden 31 Ocak 1800 tarihli yazışmaları (ASP:MA, I, 142), Hamilton'un kendisine yolladığı 23 Kasım 1799 tarihli mektuba dayanmaktadır. Alexander Hamilton, *Works* [New York, 12 cilt, H. C. Lodge (ed.), 1904], VII, 179 vd. Hamilton'un bu görüşleri hakkında daha fazla detay için bkz., Hamilton, *Works*, IV, 457, 464, VII, 11 ve *The Federalist* (Modem Library basımı), s. 42, 62-69, 206-207. Washington'un Veda Söylevi'ndeki sözleri Hamilton tarafından teklif edilmiştir. Bkz., Edward Mead Earle, "Adam Smith, Alexander Hamilton, Friedrich List: The Economic Foundations of Military Power," içinde Earle (ed.), *Makers of Modern Strategy* (Princeton, 1952), s. 128-138. Washington'un görüşleri için bkz. P. F. Boller, Jr., "Washington and Civilian Supremacy," *Southwest Review*, XXXIX (Kış 1954), 10-12; William R. Tansill, *The Concept of Civil Supremacy in the United States* (Library of Congress, Legislative Reference Service, Public Affairs Bulletin No. 94, 1951), s. 3-5.

3. *The Writings of Thomas Jefferson* (Washington, 20 cilt, Thomas Jefferson Memorial Association basımı, 1905), IV, 218, XIII, 261. Jefforsoncu askeri politika anlayışı üzerine daha fazla detay için bkz., ibid., II, 242, X, 365, XIV, 261; *The Works of Thomas Jefferson* [New York, 12 cilt, Paul L. Ford (ed.), 1905], V, 386, 426-428, IX, 18, X, 190-191, 206 vd., 222-223, XI, 68-69, 426, 436-437.

4. Samuel Tillman, "The Academic History of the Military Academy, 1802-1902," *The Centennial of the United States Military Academy at West Point, New York, 1802-1902* (Washington, 1904), s. 276; H. Wager Halleck, *Elements of Military Art and Science* (New York, 1846), s. 134; Sidney Forman, West Point (New York, 1950), s. 43-44, 51-58; R. Ernest Dupuy, *Men of West Point* (New York, 1951), s. 13. Akademi'nin kuruluş dönemlerinde kullanılan Fransızca kitaplar arasında şu çalışmalar yeralmıştır: Gay de Vernon, *Treatise on the Science of War and Fortification* (New York, 2 cilt, 1817); Louis de Tousard, *American Artillerist's Companion* (Philadelphia, 3 cilt, 1809); H. Lallemand, *A Treatise on Artillery* (New York, 1820).

5. Hamilton'dan McHenry'e, 23 Kasım 1799, *Works*, VII, 179 vd.; ASP:MA, I, 133 vd.

6. Jacob D. Cox, *Military Reminiscences of the Civil War* (New York, 2 cilt, 1900), I, 172, 177-179; Forman, *West Point*, s. 23, 74 vd., 82, 87-89; W. V. Judson, "The Services of Graduates," *Centennial*; s. 833- 835; Tillman, *ibid.*, s. 282-283, 374; Eben Swift, "Services of Graduates of West Point in Indian Wars," *ibid.*, s. 527; W. S. Chaplin, "The Services of Graduates in Civil Life, 1802-1902," *ibid.*, s. 876-877; William Baumer, Jr., *Not All Warriors* (New York, 1941), s. xi; *West Point: Moulder of Men* (New York, 1942), s. 241-242; R. Ernest Dupuy, *Where They Have Trod* (New York, 1940), s. 368-371, 399-402 ve Ek A; Report of Committee on the General Condition of the Military Academy [Harp Akademisi'nin Genel Durumu Hakkında Komisyon Raporu], 20 Haziran 1826, ASP:MA, III, 375; Report of the Board of Visitors to the Military Academy [Harp Akademisi Ziyaretçiler Kurulu'nun Raporu], 1830, ASP:MA, IV, 603; Ann. Report of the Secy. of War, 1828 [Savaş Bakam'nın Yıllık Raporu, 1828], ASP:MA, IV, 2 vd.

7. Exec. Doc. [Başkanlık Belgesi] No.2, 27. Kongre, 2. Dönem, s. 364 (1841); Amer. State Papers: *Naval Affairs*[bundan böyle ASP:NA olarak geçecektir], I, 320, II, 44, III, 350; James R. Soley, *Historical Sketch of the United States Naval Academy* (Washington, 1876), s. 7-61; W. D. Puleston, *Annapolis: Gangway to the Quarterdeck* (New York, 1942), s. 11-47.

8. Art. 63, Articles of War, 10 Nisan 1806 tarihli yasa (2 Stat. 367); 3 Mart 1813 tarihli yasa (2 Stat. 819); Leonard D. White, *The Jeffersonians* (New York, 1951), s. 236--240.

9. "Report of the secretary of the navy of a plan for reorganization of the navy department" [Donanma Bakanlığı'nın yeniden örgütlenmesine ilişkin Donanma Bakanı'nın raporu], *Niles' National Register*, 25 Ocak 1840, s. 343-345. Ondokuzuncu yüzyıl donanma örgütlenmesi hakkında bkz., S. B. Luce, "Naval Administration," U.S. Naval Institute *Proceedings* (bundan böyle USNIP olarak geçecektir), XIV (1888), 574-575, 582-583; "Naval Administration, II," USNIP, XXVIII (1902), 841-844; "The Board of Naval Commissioners," USNIP, XXXVII (Kasım 1911), 1123-1124; C. O. Paullin, "Naval Administration Under the Naval Commissioners, 1815-1842," USNIP, XXXIII (1907), 598-599, 606—611 ve "A Half Century of Naval Administration in America, 1861-1911," USNIP, XXXVIII (Aralık 1912),

1315 vd.; 7 Şubat 1815 tarihli yasa (3 Stat. 202); 31 Ağustos 1842 tarihli yasa (5 Stat. 579); Rept. of the Secy. of the Navy [Donanma Bakanı Raporu], 4 Aralık 1841, S. Doc. 1, 27. Kongre, 2. Dönem, s. 378 (1841); Rolf Haugen, "The Setting of Internal Administrative Communication in the United States Naval Establishments, 1775-1920" (Doktora tezi, Harvard Üniv., 1953), s. 133.

10. Emory Upton, *The Military Policy of the United States* (Washington, 1912), s. 225; James D. Richardson (ed.), *Messages and Papers of the Presidents*, 1789-1910 (New York, 11 cilt, 1908), II, 438; Joseph L. Blau (ed.), *Social Theories of Jacksonian Democracy* (New York, 1947), s. 64.

11. Rept., Com. on Mil. Affs. [Askeri Meseleler Komisyonu Raporu], H. of Reprs. [Temsilciler Meclisi], 17 Mayıs 1834, ASP:MA, V, 347; Rept. of Select Committee on the United States Military Academy[Birleşik Devletler Harp Akademisi Hakkında Seçilmiş Komisyon Raporu], 1 Mart 1837, ASP:MA, VII, 14. Jacksonist etki neticesinde hukuk mesleği ve diplomasi hizmetinde görülen düşüş hakkında bkz., Roscoe Pound, *The Lawyer from Antiquity to Modern Times* (St. Paul, Minn., 1953), s. 226-228, 232-233; J. Rives Childs, The American Foreign Service (New York, 1948), s. 4.

12. ASP:MA, IV, 285,683, V, 307, 347, VI, 988, VII, I vd., 89; Forman, *West Point*, s. 49-51.

13. 1 Mart 1843 tarihli yasa (5 Stat. 604); 3 Mart 1845 tarihli yasa (5 Stat. 794); 31 Ağustos 1852 tarihli yasa (10 Stat. 102); *Congressional Globe*, XI (13 Mayıs 1842), 499-500, XII (7 Şubat 1843), 224-225, XXIV (30 Ağustos 1852), 2442-2444; ASP:MA, III, 616; Temsilciler Meclisi Dokümanı [bundan böyle 'H.Doc.' olarak geçecektir] 167, 20. Kongre, 1. Dönem, s. 3-4 (1828).

14. Paullin, USNIP, XXXIII, 632; Halleck, *Military Art and Science*, s. 404-405; Swift, *Centennial*, s. 528 vd.; Upton, *Military Policy*, s. 212-213; Truman Seymour, *Military Education: A Vindication of West Point and the Regular Army* (1861), s. 6; J. F. C., "Hints on Manning the Navy, Etc.," *Naval Magazine*, I (Mart 1836), 185.

15. Halleck, *Military Art and Science*, s. 398; James Fenimore Cooper, *History of the Navy of the United States of America* (Londra, 2 cilt, 1839), I, xxix.

16. *Army and Navy Chronicle*, II (7 Ocak 1836), 13 (18 Şubat 1836),108-109, (2 Mart 1836),139-140, (19 Mayıs 1836),315-316.

17. ASP:MA, II, 450.

18. H. Rept. [Temsilciler Meclisi Raporu] 46, 23. Kongre, 2. Dönem, s. 4. Ayrıca Bakan Spenser'ın 1842 yılında ortaya koyduğu benzer görüşler için bkz., S. Rept. [Senato Raporu] 555, 45. Kongre, 3. Dönem, s. 408409 (1878).

19. Madde XXXIX, Kısım 1, Kara Kuvvetleri Nizamnamesi, 31 Aralık 1836. Bu mevzuatın müteakip kereler oratava çıkışıyla ilgili olarak bkz. 1841 ve 1847 Nizamnameleri'nde Madde X, Kısım 48 ve *Regulations for the Army of the United States* [Birleşik Devletler Kara Kuvvetleri Nizamnamesi, (Washington, 1889)] içindeki Kısım 186, 187 ve 813. Bu düzenlemenin gelişimi hakkında bkz., G. Norman Lieber, *Remarks on the Army Regulations* (Washington, 1898), s. 63-73.

20. S. Rept. [Senato Raporu] 555, 45. Kongre, 3. Dönem, s. 120 (1878). İç Savaş sonrası dikey örgütlenme oluşturulması çabaları hakkında bkz., *ibid.*, s. 7-8, 121; William H. Carter, *The American Army* (Indianapolis, 1915), s. 185-186; Report of the Commission Appointed by the President to Investigate the Conduct of the War Dept. in the War with Spain Başkan Tarafından [Savaş Bakanlığı'nın İspanya Savaşı Sırasındaki İdaresini Soruşturmak Üzere Atanan Komisyon'un Raporu], S. Doc. 221, 56. Kongre, 1. Dönem, s. 1.15-116 (1900).

21. Albay H. L. Scott, *Military Dictionary* (New York 1864), s. 17, 233, 548-549; Upton, *Military Policy*, s. 129; S. Rept. [Senato Raporu] 555, 45. Kongre, 3. Dönem, s. 398-399. Bürolar hakkında bkz., Carter, *American Army*, s. 188 vd. ve L. D. Ingersoll, *A History of the War Department of the United States* (Washington, 1879), s. 317'de Orgeneral S. V. Benet'in, "Historical Statement of the Rise and Progress of the Ordnance Department," (1876) adlı çalışmasına atıf.

22. S. Rept. [Senato Raporu] 555, 45. Kongre, 3. Dönem, s. 410-411; Leonard D. White, *The Jacksonians* (New York, 1954), s. 194-196; Upton, *Military Policy*, s. 365; John McA. Schofield, *Forty-Six Years in the Army* (New York, 1897), böl. 22, s. 468-475, 536-538; John McAuley Palmer, *Washington, Lincoln, Wilson: Three War Statesmen* (Garden City, N.Y., 1930), s. 157-158; William H. Carter, *Creation of the American General Staff* (S. Doc. 119, 68. Kongre, 2. Dönem, 1924), s. 19 ile *American Army*, s. 185-192; Otto L. Nelson, Jr., *National Security and the General Staff* (Washington, 1946), s. 25-28; Rachel Sherman Thorndike (ed.), *The Sherman Letters* (New York, 1894), s. 331-332, 339, 346; Elihu Root, *Five Years of the War Department* (Washington, 1900), s. 330; J. D. Hittle, *The Military Staff* (Harrisburg, Pa., 1949). s. 166.

23. Bkz., Rollin G. Osterweis, *Romanticism and Nationalism in the Old South* (New Haven, 1949), s. 90-94; W. J. Cash, *The Mind of the South* (New York, 1941), s. 43-44. Güney askeri geleneğinin kapsamlı bir tanımı için bkz., John Hope Franklin, *The Militant South*, 1800-1860 (Cambridge, Mass., 1956), özellikle Güney'deki askeri eğitimle ilgili olarak s.138-170. Maalesef bu kitap yayın tarihi itibariyle çalışmamın sözkonusu bölümünün yazımında kullanılmaya müsait olmamıştır.

24. Seymour, *Military Education*, s. 3 vd.; Alfred T. Mahan, *From Sail to Steam* (New York, 1907), s. 151.

25. United States Military Academy, Department of Economics, Government, and History, *Military Policy of the United States*, 1775-1944 (West Point, 1945), s. 15-16; Upton, *Military Policy*, s. 238-241; Oliver L. Spaulding, *The United States Army in War and Peace* (New York, 1937), s. 243-244; E. R. Humphreys, *Education of Officers: Preparatory and Professional* (Boston, 1862), s. 10; Seymour, *Military Education*, s. 5-6; Ellsworth Eliot, Jr., *West Point in the Confederacy* (New York, 1941), *passim*. Birlik yönetiminin Güneyli subayların istifalarını kabülünün önemi hakkında bkz., Joseph E. Johnston, *Narrative of Military Operations* (New York, 1874), s. 11.

26. John A. Logan, *The Volunteer Soldier of America* (Chicago, 1887), s. 243-246,431-435; Mahan, *Sail to Steam*, s. 85-87; Lloyd Lewis, Sherman: *Fighting Prophet* (New York, 1932), s. 54-55; William A. Gordon, *A Compilation of Registers of the Army of the United States from 1815 to 1837* (Washington, 1837), s. 575 vd.; *Congressional Globe*, XI (13 Mayıs 1842), 498-500; Puleston, *Annapolis*, s. 8-9, 14-19, 27-29, 68-69; A. Howard Meneely, *The War Department*, 1861 (New York, 1928), s. 26-28; Paullin, USNIP, XXXIII, 1437-1438; P. Melvin, "Stephen Russell Mallory, Southern Naval Statesman," *Jour. of Southern History*, X (Mayıs 1944), 37-160.

27. Calhoun'un idari reformları hakkında bkz., Ingersoll, *War Department*, s. 79-107 ve White, *The Jeffersonians*, s. 233-250. Calhoun'un askeri politikaya ilişkin görüşleri için bkz., ASP:MA, I, 780-781, 799, 834-835, II, 75-76, 188-191,699.

28. Paullin, USNIP, XXXIII, 637, 1473 vd.; "U.S. Naval Lyceum," *Naval Magazine*, I (Ocak 1836), 21-28.

29. Benjamin Blake Minor, *The Southern Literary Messenger, 1834-1864* (New York, 1905), s. 84-85, 90, 119; Prank L. Mott, *A History of American Magazines, 1741-1850* (New York, 1930), s. 643. İç

Savaş öncesi askeri süreli yayınlar hakkında bkz., Max L. Marshall, "A Survey of Military Periodicals" (Yüksek Lisans Tezi, Missouri Üniv., 1953), s. 10-17.

30. Bkz. Matthew Fontaine Maury, "Scraps from the Lucky Bag," Southern Literary Messenger, VI (Nisan 1840), 235-237, (Mayıs 1840), 312-317, (Aralık 1840), 793-795, VII (Ocak 1841), 5, 24.

31. Mahan, *Sail to Steam*, s. ix-xiv, 89, 151. Dennis Mahan'ın çalışmalarının konumuzla en ilişkili olan kısımları şunlardır: *Advanced Guard, Out Post, and Detachment Service of Troops* (New York, yeni basım, 1863), s. 7, 19-20, 26-28, 33, 169, 266; *Notes on the Composition of Armies and Strategy* (West Point, Lithographed), s. 2-3, 5, 11; *A Treatise on Field Fortifications* (New York, 1856), s. vi-vii. Mahan hakkında genel bilgi için bkz., Dupuy, *Where They Have Trod*, s. 272-274 ve *Men of West Point*, böl. 2.

32. *Military Art and Science*, s. 11-13, 15-21, 29, 142, 381-382, 398- 407; Report on the Means of National Defense, S. Doc. 85, 28. Kongre, 2. Dönem, s. 2, 7 (1845).

Bölüm 9 -- Amerika'da Askerlik Mesleğinin Oluşumu

1. Teşebbüs pasifizminin ifadeleri için bkz., Spencer, *The Principles of Sociology* (New York, 3 cilt, 1888), 1, 473-491, 568-667; Fiske, *Outlines of Cosmic Philosophy* (Boston, 2 cilt, 11. basım, 1890), II, 240 vd.; Sumner, *War and Other Essays* [New Haven, A. G. Keller (ed.), 1913], s. 28-29, 33, 35, 39-40, 323, 348; Sumner ve A. G. Keller, *The Science of Society* (New Haven, 4 cilt, 1927), I, 407-410; Carnegie, *Autobiography* (Garden City, N.Y., 1933), s. 271 vd., 321; *The Gospel of Wealth and Other Timely Essays* (Garden City, N.Y., 1933), s. 140, 159, 166- 167; *Miscellaneous Writings* [Garden City, N.Y., 2 cilt, B. J. Hen- drick (ed.), 1933], II, 221, 237, 254-255, 260-267, 275, 284; *New Republic*, I (Jan. 9, 1915), 9-10. Brooks Adams, *The Law of Civilization and Decay* (Londra, 1895), özellikle s. vii-viii ile karşılaştırınız. Sumner ve Carnegie ile ilgili genel olarak bkz., Robert G. McCloskey, *American Conservatism in the Age of Enterprise* (Cambridge, Mass., 1951), böl. 2, 3, 6. Spencer'ın Amerika Birleşik Devletleri'ndeki popülaritesi için bkz., Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, 1860-1915 (Philadelphia, 1945), s. 18-22. Carnegie ve Carnegie'nin Amerikan iş çevrelerindeki pasifist selefleri için bkz., Merle Curti, *Peace or War: The American Struggle*, 1636.- 1936

(New York, 1936), s. 37,43-44,59,78-79, 127,164-165,200-206, 212. Liberal düşündeki ekonomi-siyaset tezatı hakkında genel olarak bkz. Hans J. Morgenthau, *Scientific Man* vs. *Power Politics* (Chicago, 1946), s. 75-81.

2. 1908'e değin düzenli ordu mensupları Kansas, Missouri, Oregon ve Teksas'ta oy kullanamamışlardır. Frederic S. Stimson, *The Law of the Federal and State Constitutions of the United States* (Boston, 1908), s. 222.

3. T. Bentley Mott, *Twenty Years as a Military Attaché* (New York, 1937), s. 338; B. A. Fiske, "American Naval Policy," U.S. Naval Institute *Proceedings* (buradan sonra USNIP olarak geçecektir), XXXI (1905), 69-72; William Carter, "Army as a Career," *North American*, CLXXXIII (2 Kasım 1906), 873; Liggett Hunter, S. Doc. 621, 62. Kongre, 2. Dönem, s. 22-26 (1912); Sidney Forman, *West Point* (New York, 1950), s. 216-217. Teşebbüs pasifizminin teknolojik gelişme üzerindeki etkileri hakkında bkz., Harold and Margaret Sprout, *The Rise of American Naval Power*, 1776-1918 (Princeton, 1946), s. 167-171; William A. Ganoe, *The History of the United States Army* (New York, 1932), s. 348-349; C. Joseph Bernardo ve Eugene H. Bacon, *American Military Policy* (Harrisburg, Pa., 1955), s. 234-261.

4. Bkz. Lloyd Lewis, *Sherman: Fighting Prophet* (New York, 1932), s. 411, 531, 635-637. Sherman'ın görüşleri için bkz., *Ann. Rept. of the Commanding General*, 1880, [Kuvvet Komutanı'nın Yıllık Raporu, 1880] I, 6, 1883, s. 44-45; Rachel Sherman Thorndike (ed.), *The Sherman Letters* (New York, 1894), s. 340-342; W. T. Sherman, *Memoirs* (New York, 2 cilt, 1875), II, 385-386, 406; M. A. DeWolfe Howe (ed.), *Home Letters of General Sherman* (New York, 1909), s. 387.

5. B. A. Fiske, "Stephen B. Luce: An Appreciation," USNIP, XLII (Eylül 1917), 1935-1939. Luce'un fikirlerinin bir özeti için bkz., J. D. Hayes, "The Writings of Stephen B. Luce," *Military Affairs*, XIX (Kış 1955), 187-196. Upton hakkında bkz., Peter S. Michie, *The Life and Letters of Emory Upton* (New York, 1885), s. 454-457; W. H. Carter, "The Evolution of Army Reforms," *United Service*, III (Mayıs 1903, 3. seri), 1190 vd.; R. C. Brown, "General Emory Upton - The Army's Mahan," *Military Affairs*, XVII (Sonbahar 1953), 125:-131.

6. Sherman'ın Sheridan'a mektubu, 22 Kasım 1881, Ira L. Reeves, *Military Education in the United States* (Burlington, Vt., 1914), s. 205; *Ann. Repts. of the Commanding General*, 1880, 1, 6, 1883, s. 44-45.

7. *The Armies of Europe and Asia* (New York, 1878), s. 51-54, 319-320, 324, 354-358, 360-362.

8. Upton, *The Military Policy of the United States* (Washington, 1912), s. 258; Sherman, *Memoirs*, II, 388; Arthur L. Wagner, *The Campaign of Königgratz* (Fort Leavenworth, 1889), s. 9, 11, 15, 23; Major Theodore Schwan, *Report on the Organization of the German Army* (War Dept:, Adj. Gen'l.'s Office, Mil. Inf. Div., No.2, 1894); Yüzbaşı T. A. Bingham, "The Prussian Great General Staff," *Journal of the Military Service Institution* (buradan sonra JMSI olarak geçecektir), XIII (Temmuz 1892), 669; Mott, *Twenty Years as a Military Attaché*, s. 336; Yüzbaşı F. E. Chadwick, "Explanation of Course at the Naval War College," USNIP, XXVII (1901), 332; A. T. Mahan, *Naval Strategy* (Londra, 1912), s. 297-301; A. T. Mahan, "The Practical Character of the Naval War College," USNIP, XIX (1893), 163; W. E. Puleston, *Mahan* (New Haven, 1939), s. 75-80, 295-298; J. H. Russell, "A Fragment of Naval War College History," USNIP, LVIII (Ağustos 1932), 1164-1165.

9. Albert Gleaves, *Life and Letters of Rear Admiral Stephen B. Luce* (New York, 1925), s. 101.

10. Bkz. Luce'un William Conant Church'e mektubu, 1882, Rear Admiral John D. Hayes, *Military Affairs*, XVIII (Sonbahar 1954), 166; Gleaves, Luce, s. 168-171; Puleston, *Mahan*, s. 69; R. Ernest Dupuy, *Men of West Point* (New York, 1951), s. 116-118'de atıf.

11. Samuel E. Tillman, "The Academic History of the Military Academy, 1802-1902," *The Centennial of the United States Military Academy at West Point, 1802-1902* (Washington, 1904), s. 289-290'da atıf.

12. Akademi ders programına yönelik askerler arası tartışma ve eleştiriler için bkz., JMSI, XIV (1893), 1019-1026, XVI (1895), 1-24, XX (1897), 23; Info Jour., I (1 Ekim 1904), 7; USNIP, XXXVII (1911), 447-451, XXXVIII (1912), 187-194, 1397-1403, XXXIX (1913), 138; *United Serv.*, VIII (1883), 173. Ayrıca, W. D. Puleston, *Annapolis* (New York, 1942), s. 108, 114; Mott, *Twenty Years as a Military Attaché*, s. 41-42; Charles W. Lamed, "The Genius of West Point," *Centennial*, s. 467, 479; U.S. Military Academy, Board of Visitors, *Report*, 1889, s. 40.

13. Binbaşı Eben Swift, *Remarks*, Introductory to the Course in Military Art at the Infantry and Cavalry School, Fort Leavenworth, Kansas (Eylül 1904), s. 1-3. Leavenworth hakkında ayrıca bkz., Re-

port of the Secy. of War [Savaş Bakanı'nm Raporu], H. Ex. Doc. 1, 42. Kongre, 3. Dönem, s. 79 (1871); Report of the Cmdg. Genl., 1878 [Kuvvet Komutanı Raporu, 1878], s. 8; Ganoe, *United States Army*, s. 363, 422-423; Reeves, *Military Education*, s. 213-233; Binbaşı Eben Swift, "An American Pioneer in the Cause of Military Education," JMSI, XLIV (Ocak-Şubat 1909), 67-72. Deniz Kuvvetleri'nde lisansüstü eğitim hakkında bkz., Gleaves, *Luce*, s. 330-336; Puleston, *Annapolis*, s. 119-120; Ralph Earle, *Life at the U.S. Naval Academy* (New York, 1917), s. 259; Belknap, USNIP, XXXIX. 135-153; Paullin, USNIP, XL, 681-682; Ernest J. King and Walter Whitehill, *A Naval Record* (New York, .1952), s. 146-149.

14. Luce'un görüşleri için bkz., USNIP, IX (1883), 635, XII (1886), 528, XXXVI (1910), 560 vd. Harp Akademisi tarihinin diğer veçheleri hakkında bkz., USNIP, IX (1883), 155 vd., XXXVII (1911), 353-377, LIII (1927), 937- 947, LVIII (1932), 1157-1163.

15. Reeves, *Military Education*, s. 198. Askerlere özgü görüşlerin tipik örnekleri için bkz., JMSI XIV (1893), 452 vd., XX (1897), 1-54, 453-499. Root'un tutumu hakkında bkz., *Five Years of the War Department* (Washington, 1904), s. 62-65, 335-336 ve *The Military and Colonial Policy of the United States* (Cambridge, Mass., 1916), s. 121-129. Genel olarak bkz., *The Army War College: A Brief Narrative, 1901-1953* (Carlisle Barracks), s. 1-3.

16. JMSI, XVI, 19, XX, 1-54; "Memorandum for a General Order - Subject: Instruction of Officers," 27 Kasım 1901, Root, *Five Years of the War Department*, s. 414-418; "Report and Recommendations of a Board Appointed by the Bureau of Naviation Regarding the Instruction and Training of Line Officers," USNIP, XLVI (Ağustos 1920), 1265-1292.

17. Donanma Enstitüsü hakkında bkz., "Sixty Years of the Naval Institute," USNIP, LIX (Ekim 1933), 1417-1432; Askeri Hizmet Enstitüsü hakkında bkz., Colonel J. B. Fry, "Origin and Progress of the Military Service Institution of the United States," JMSI, I (1879), 20-32. Genel olarak askeri ayymlar ve dernekler hakkında bkz., Max L. Marshall, "A Survey of Military Periodicals" (M.A. Thesis, Univ. of Missouri, 1951), s. 18 vd.; "The Journal's First Half Century," *Combat Forces Journal*, V (Ekim 1954), 17-20; U.S. Dept. of the Army, *The Army Almanac* (Washington, 1950), s. 883-908. Yeni yeni ortaya çıkan ilminin diğer veçheleri hakkında bkz., Paullin, USNIP, XXXIX (September 1913), 1252, (Aralık 1913), 1499; Teğmen G. R. Catts, "Post

Professional Libraries for Officers," JMSI, XLIV (Ocak-Şubat 1909), 84-89.

18. Deniz Kuvvetleri hakkında bkz. 5 Ağustos 1882 tarihli yasa (22 Stat. 284); 3 Mart 1901 tarihli yasa (31 Stat. 1129); *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy, 1882* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu, 1882], H. Ex. Doc. 1, 47. Kongre, 2. Dönem, s. 8; Puleston, *Annapolis*, s. 223. Kara Kuvvetleri hakkında bkz., 11 Haziran 1878 tarihli yasa (20 Stat. 111); 18 Haziran 1878 tarihli yasa (20 Stat. 150); 30 Temmuz 1892 tarihli yasa (27 Stat. 336); 2 Mart 1899 tarihli yasa (30 Stat. 979); Larned, *Centennial*, s. 494-496; Herman Beukema, *The United States Military Academy and Its Foreign Contemporaries* (West Point, 1944), s. 33-34; Peyton C. March, *The Nation at War* (Garden City, N.Y., 1932), s. 53-56; *Inf. Jour.*, XV (Şubat 1919), 681-682; Richard C. Brown, "Social Attitudes of American Generals, 1898-1940" (Doktora Tezi, Wisconsin Üniv., 1951), s.17-19.

19. Deniz Kuvvetleri'ndeki şartlar hakkında bkz., Bakan Chandler, *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy, 1882* [Donanma Bakanı'mn Yıllık Raporu, 1882], s. 9, 41-42, 1883, s. 14, 1884, s. 41. Deniz Kuvvtleri'nde tercih uygulaması yanlısı ve karşıtı profesyonel görüşler için bkz., USNIP, XXII (1896), 85-86, XXVII (1901), 25-26, XXXI (1905), 401-454; XXXII (1906), 20 vd., 801-806, XXXIV (1908), 1129-1140. İlgili düzenlemeler şunlardır: 16 Temmuz 1862 tarihli yasa (12 Stat. 584); 21 Nisan 1864 tarihli yasa (13 Stat. 53); 3 Mart 1899 tarihli yasa (30 Stat. 1004); 29 Ağustos 1916 tarihli yasa (39 Stat. 578-579). Kara Kuvvetleri hakkında bkz., Root, *Five Years of the War Department*, s. 61-65; JMSI, XIV (1893), 954-955, XXXVII (1905), 1-7, 289-294, XL (1907), 167-183, LI (1912), 1-12; *Inf. Jour.*, XI (1914), 128-131; *United Serv.*, I (1902, 3. Seri), 373- 389; William H. Carter, *The American Army* (Indianapolis, 1915), s. 225-230; 1 Ekim 1890 tarihli yasa (26 Stat. 562).

20. 28 Şubat 1855 tarihli yasa (10 Stat. 616); 3 Ağustos 1861 tarihli yasa (12 Stat. 289). Deniz Kuvvetleri için: 12 Aralık 1861 tarihli yasa (12 Stat. 329); 16 Temmuz 1862 tarihli yasa (12 Stat. 587); 28 Temmuz 1866 tarihli yasa (14 Stat. 345); 15 Temmuz 1870 tarihli yasa (16 Stat. 333); 3 Mart 1873 tarihli yasa (17 Stat. 547, 556); 3 Mart 1899 tarihli yasa (30 Stat. 1004). Kara Kuvvetleri için: 17 Temmuz 1862 tarihli yasa (12 Stat. 596); 15 Temmuz 1870 tarihli yasa (16 Stat. 317, 320); 30 Temmuz 1882 tarihli yasa (22 Stat. 118); Emory Upton, "Facts in Favor of Compulsory Retirement," *United Service*, II (Mart

1880), 269-288, III (Aralık 1880), 649-666, IV (Ocak 1881), 19-32.

21. 15 Temmuz 1870 tarihli yasa (16 Stat. 319); 27 Şubat 1877 tarihli yasa (19 Stat. 243); 31 Temmuz 1894 tarihli yasa (28 Stat. 205); *Regulations for the Government of the United States Navy, 1876* [Birleşik Devletler Deniz Kuvvetleri Nizamnamesi, 1876] böl. vi, madde 33, 1896, Paragraf 219, 236, 1900, Paragraf 232; *Regulations for the Army of the United States, 1895*, [Birleşik Devletler Kara Kuvvetleri Nizamnamesi, 1895] Madde I, Paragraf 5. Bu yasanın yolaçtığı müteakip sorunlar hakkında bkz., *New York Times*, 22 Ekim 1951, s. 10; *Hearings before* House Committee on the Armed Services on H. R. 5946 [Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyon Tutanakları, 5946], 84. Kongre, 1. Dönem (1955).

22. 2 Şubat 1901 tarihli yasa (31 Stat. 755); Root, *Five Years of the War Department*, s. 64, 139; Carter, American Army, s. 235; USNIP, XXIV (1898), 4-6, XXVIII (1902), 231-242, XXXI (1905), 823-944, XL (1914), 676.

23. *Ann. Rept. Of the Secy. Of the Navy, Nov. 30, 1885* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu, 30 Kasım 1885], s. xxxviii-xl.

24. Donanma gelenekçilerinin görüşlerinin en önemli ifadeleri şunlardır: Luce, USNIP, XIV (1888), 561-588, XVIII (1902), 839-849, XXIX (1903), 809-821; Mahan, "The Principles of Naval Administration," *Naval Administration and Warfare* (Boston, 1908), s. 1-48 ve Certain Needs of the Navy, S. Doc. 740, 60. Kongre, 2. Dönem (1909). Ayrıca bkz., USNIP, XI (1885), 55 vd., XII (1886), 362-363, XIV (1888), 726 vd., XX (1894), 498 vd., XXVII (1901), 3-10, XXXI (1905), 318 vd., XXXIX (1913),443-444,965-974. Dikey sisteme yönelik ilk başlardaki destek hakkında bkz., Paullin, USNIP, XXXIX, 756-757, 1261-1262; *Ann. Rept. Of the Secy. Of the Navy, 1886* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu, 1886], s. 66-67. Mevcut düzene aykırı görüşlerin en iyi ifadesi için bkz., H. C. Taylor, "Memorandum on a General Staff for the U.S. Navy," USNIP, XXVI (1900),441-448. Bunun dışında ayrıca bkz., USNIP, XXVII (1901), 307-308, XXVIII (1902), 254-255, XXIX (1903), 805-807, XXXIII (1907), 574-576; *Bradley A. Fiske,* From Midshipman to Rear Admiral (New York, 1919), s. 558-559; Elting E. Morison, *Admiral Sims and the Modern American Navy* (Boston, 1942), s. 114-115.

25. 3 Mart 1915 tarihli yasa (38 Stat. 929); 29 Ağustos 1916 tarihli yasa (39 Stat. 558); U.S. Navy Dept., *Naval Administration: Selected Documents on Navy Department Organization, 1915-1940*, s. 1-

3; Paullin, USNIP, XXXIX, 737, XL, 118; J. A. Mudd, "The Reorganization of the Naval Establishment," USNIP, XXXV (1909), 37-44; *Ann. Rept. Of the Secy. Of the Navy, 1885* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu, 1885], s. xxx.ix-xl.

26. Bkz. Root, *Five Years of the War Department*, s. 297-298, 485; William H. Carter, *Creation of the American General Staff* (S. Doc. 119, 68. Kongre, 1. Dönem, 1924), s. 2, 8, 20-23 ve *American Army*, s. 197, 204.

27. *United Serv.*, IX (1883), 663, I (1902, 3. Seri), 604-631; *Inf. Jour.*, IX (1912), 117-137,255-261; USNIP, III (1877), 5 vd., IX (1883), 155-194, 661, XII (1886), 527-546, XIV (1888), 632-633, XXII (1896), 2-3, XXIV (1898),269, XXVII (1901),27, 255, XXIX (1903), 538-539, 801, XXXI (1905), 76 vd., XXXIII (1907), 485-487; Albay J. B. Wheeler, *The Elements of the Art and Science of War* (New'York, 1893), s. 7-8, 317-319; Captain James S. Pettit, *Elements of Military Science* (New Haven, göz. geç. basım, 1895), s. 150; Yarbay G. J. Fiebeger, *Elements of Strategy* (1906), s. 73, 105; Yüzbaşı Arthur L. Wagner, *Organization and Tactics* (New York, 1895), s. 2; Yüzbaşı A. T. Mahan, *Naval Strategy* (Londra, 1912), s. 2-5, 113-115.

28. *Inf. Jour.*, IX (1912), 296-297; *United Serv.*, IX, 663, III (1903, 3rd Series), 694-697; USNIP, XII (1886), 535, XXX (1904), 343, XXXI (1905), 323, XXXIII (1907), 127-130, 476, 527, 559; JMSI, X (1889), 624, XLII (1908), 26, 30, XLIX (1911), 2-4; Orgeneral Hugh L. Scott, *Some Memories of a Soldier* (New York, 1928), s. 145; Mott, *Twenty Years as a Military Attaché*, s. 340-341; Mahan, *Naval Strategy*, s. 121, 135-136, 149, 191.

29. JMSI, XVI(1895), 211-250, XXI (1897), 226-228, 544-587, XXII (1898), 269, XXXVIII (1904), 329, XLII (.1908), 22-23, XLVI (1910), 225-256; USNIP, XI (1885), 5, XII (1886), 530-543, XIII (1887), 178-180, XIV (1888),4, XXIV (1898), 8-10, XXVII (1901),5, 7, 16, XXIX (1903),323, XXX (1904), 615-618; H. M. Chittenden, *War or Peace: A Present Duty and A Future Hope* (Chicago, 1911), s. 238; Tümamiral Bradley A. Fiske, *The Navy as a Fighting Machine* (New York, 1916), s. 13-16, 19-21 ile *Midshipman to Rear Admiral*, s. 538; Richard Stockton, Jr., *Peace Insurance* (Chicago, 1915), s. 41-42, 75, 77; Wagner, *Organization and Tactics*, Giriş; Capt. Harrison S. Kerrick, *Military and Naval America* (Garden City, N.Y., 1917), s. 382; Albay James Mercur, *Elements of the Art of War* (New York, 3. basım, 1894), s. 11-15; Mahan, *Naval Administration and Warfare*, s.

245-272; Wheeler, *Elements of the Art and Science of War*, s. v.

30. JMSI, XII (1891), 225-231, XVII (1895),255, XXI (1897),277- 279, XXXVIII (1906), 38, XL (1907), 199-203; USNIP, V (1879), 126, IX (1883), 175-176, XIV (1888), 3-7, XXIV (1898), 8-9; *United Serv.*, V (1881), 620-630, VII (1905, 3. Seri), 654-660; Wheeler, *Elements Of the Art and Science of War*, s. 58; Mercur, *Elements of the Art of War*, s. 273; Scott, *Memories of a Soldier*, s. 469-471, 545; Mahan, *Naval Strategy*, s. 21; U.S. War Dept., General Staff, *Report on the Organization of the Land Forces of the United States* (Washington, 1912), s. 12; Truman Seymour, *Military Education* (New York, 1864), s. 4.

31. JMSI, XVII ,(1895), 239, XXI (1897), 276, XL (1906), 203; USNIP, XXIV (1898), 11, XXVII (1901), 257, XXXI (1905), 79, XXXII (1906), 127-130, XXXIII (1907), 32-33, XXXVIII (1912), 567; *Inf. Jour.*, X (1913), 473-485; Army War College, *Statement of a Proper Military Policy for the United States* (Supplementary War Dept. Doc. No. 526, September 1915), s. 6-10; Mercur, *Elements of the Art of War*, s. 11-15; Bradley A. Fiske, *The Art of Fighting* (New York, 1920), s. 365; Pettit, *Elements of Military Science*, s. 151; Yüzbaşı J. M. Caleff, *Notes on Military Science and the Art of War* (Washington, 1898), s. 61-62; Mahan, *Naval Administration and Warfare*, s. 137-138. Ulusal savunma konseyi oluşturulmasına yönelik asker kaynaklı teklifler hakkında bkz., USNIP, XXXVIII (1912), 563- 593, XXXIX (1913), 479-482, 1709-1710, XL (1914), 3-15, 636-638; Genl. Staff, *Organization of the Land Forces*, s. 63-64; Fiske, *Midshipman to Rear Admiral*, s. 537-538; A. T. Mahan, *Armaments and Arbitration* (New York, 1912), s. 57-77; Nelson, *National Security and the General Staff*, s. 237.

32. USNIP, V (1879), 160, XI (1885), 4, XVI (1890), 201, 368, XXIV (1898),41, XXVIII (1902), 266-267, 840, XXX (1904), 476-479, 493-494, 620-621, XL (1914), 1301; JMSI, XIV (1893), 238, XXI (1897), 239-240, XLII (1903), 336, XLIV (1909), 385, XLVI (1910), 193-194,213-214; *Inf. Jour.*, IX (1912), 151-160, X (1914),777; *United Serv.*, IX (1883), 658-666; Wagner, *Organization and Tactics*, s. v; Fiske, *Navy as a Fighting Machine*, s. 5-6, 21-29 ve böl. 4 ile *Midshipman to Rear Admiral*, s. 555-560; Chittenden, *War or Peace*, s. 201 vd., 230-231; Stockton, *Peace Insurance*, böl. 3, 4; Scott, *Memories of a Soldier*, s. 218; A. T. Mahan, *Some Neglected Aspects of War* (Boston, 1907), s. 45-52 ile *The Interest of America in Sea Po-*

wer (Boston, 1898), s. 193; Yarbay A. L. Wagner (Kara Kuvvetleri) ve Yarbay J. D. J. Kelley (Deniz Kuvvetleri), *The United States Army and Navy* (Akron, 1899), s. 100-103, Kerrick, *Military and Naval America*, böl. 46. White'ın ifadesi şu çalışmadan alınmıştır: Allen Westcott (ed.), *Mahan on Naval Warfare* (Boston, 1941), s. xix. Askerlerin bu konu üzerindeki görüşlerine dair diğer incelemeler için bkz., Morison, *Admiral Sims* and the *Modern American Navy*, böl. 23; Brown, "Social Attitudes," s. 266-268, 272-2.73; Puleston, *Mahan*, böl. 20. Sosyal Darwinizm'in savaş yanlısı uyarlamasına ilişkin nadir rastlanan asker taraftarlığına bir örnek için bkz., *United Serv.*, IV (1903, 3. Seri) 390-398.

33. Binbaşı R. L. Bullard, JMSI, XXVI (Ocak-Şubat 1905), 104-114. Ayrıca bkz., JMSI, XXIX (1906), 331, XXXVI (1910), 268, XXXVIII ' (1906),1-38,327,363, XXXIX (1907), 329-340, XL (1907), 384, XLII (1908),1-12,18,340, XLIV (1909),378,384, XLVI (1910),214-215; USNIP, V (1879), 162, VI (1880),382-383, XIV (1888),625-626, XX (1894), 796 vd., XXVII (1901),16, XXIX (1903),323, XXXIX (1913), 516-536, 546, XL (1914), 1073-1074; *Inf. Jour.*, IX (1912), 300-303; A, T. Mahan, *From Sail to Steam* (New York, 1907), s. 7; Carter, *American Army*, s. 26; Army War College, *Proper Military Policy*, s. 9; Homer Lea, *The Valor of Ignorance* (New York, 1909), s. 19-20, 24-28, 58-71; Orgeneral M. B. Stewart, "Soldiering - What Is There in It?" *Harper's Weekly*, LIII (11 Aralık 1909), 16, "Shame of the Uniform" *ibid.*, LVII (24 Mayıs 1913), 12-13; Albay C. W. Lamed, "Modern Education from a Military Viewpoint," *North American Review*, CLXXXVII (Nisan 1908), 506; Mott, Twenty *Years as a Military Attaché*, s. 30-31.

Bölüm 10 -- Neo-Hamiltoncu Uzlaşının Başarısızlığı

1. Neo-Hamiltoncu kişilikler ve fikirler üzerine geniş bir yazın mevcut bulunmakla birlikte, bu yazının sadece küçük bir kısmı askeri meselelere ilişkin Neo-Hamiltoncu yaklaşımı ele almıştır. Theodore Roosevelt'in uluslararası ilişkiler felsefesinin esaslı bir özeti için bkz., Robert E. Osgood, *Ideals and Self-Interest in America's Foreign Relations* (Chicago, 1953), s. 88-91 ve genel olarak Neo-Hamiltoncu yaklaşım hakkında bkz., s. 58-70. Gordon C. O'Gara'nın, *Theodore Roosevelt and the Rise of the Modern Navy* (Princeton, 1943) adlı çalışması Albay'ın Deniz Kuvvetleri üzerindeki etkisini incelemektedir.

Root'un görüşleri için bkz., *Five Years of the War Department* (Washington, 1904) ile *The Military and Colonial Policy of the United States* (Cambridge, Mass., 1916), Richard W. Leopold, *Elihu Root and the Conservative Tradition* (Boston, 1954), *passim* ve Philip C. Jessup, *Elihu Root* (New York, 2 cilt, 1938), I, 215-264. Brooks Adams'ın fikirleri Thornton Anderson'un, *Brooks Adams, Constructive Conservative* (Ithaca, N.Y., 1951) adlı çalışmasında ele alınmıştır. Croly'nin felsefesi, yazarın *The Promise of American Life* (New York, 1909) adlı çalışmasında ortaya konulmuştur. Croly, Lippmann ve çalışma arkadaşlarının Yeni Cumhuriyet üzerine düşünceleri hakkında bkz., *New Republic*, I (12 Aralık 1914), 6-7, (8 Ocak 1915), 9-10, II (20 Mart 1915), 166-167.

2. A. T. Mahan, *From Sail to Steam* (New York, 1907), s. xiv, 274. Mahan din üzerine felsefesini The Harvest Within: *Thoughts on the Life of the Christian* (Boston, 1909) adlı çalışmasında ortaya koymuştur. Mahan'un hayatının bu veçhesiyle ilgili olarak ayrıca bkz., W. D. Puleston, *Mahan* (New Haven, 1939), s. 15-17, 24, 37, 44, 63,72-73; C. C. Taylor, *The Life of Admiral Mahan* (Londra, 1920), s. ix.

3. Mahan, *Naval Strategy* (Londra, 1912), s. 20-2.1, 107-108, *The Interest of America in Sea Power* (Boston, 1897), s. 104, 121-122, 223, *Armaments and Arbitration* (New York, 1912), s. 15-35, 70-77, 100-120, *Naval Administration and Warfare* (Boston, 1908), s. 1-86, 175-242, *Retrospect and Prospect* (Boston, 1902), s. 17, 20-21, 39-53, *Lessons of the War with Spain and Other Articles* (Boston, 1899), s. 207-240; William E. Livezey, *Mahan on Sea Power* (Norman, Okla., 1947), s. 175-187, 263-270, 292-293.

4. Mahan, *From Sail to Steam*, s. 313; Mahan'dan Samuel Ashe'e, 24 Kasım 1893, Livezey, *Mahan*, s. 12-13 ve Puleston, *Mahan*, s. 148 içinde atıf.

5. Livezey, *Mahan*, s. 89-90, 254.

6. *Ibid.*, s. 272-273.

7. Mahan, *Retrospect and Prospect*, s. 24, *From Sail to Steam*, s. 7, 276, *Armaments and Arbitration*, s. 121-154, 211-212; Puleston, *Mahan*, s. 206, 274-275, 292, 323; Osgood, *Ideals and Self-Interest*, s. 39-40.

8. Wood'un askeri etike bağlılığı hakkında bkz., Leonard Wood, *Our Military History* (Chicago, 1916), s. 28, 31-54, 84-85 ve *The Military Obligation of Citizenship* (Princeton, 1915), s. 40-41, 62. Kara Kuvvetleri'ndeki reform hareketi çerçevesindeki faaliyetleri hakkında

bkz., Hermann Hagedorn, *Leonard Wood* (New York, 2 cilt, 1931), II, 109, 125-128; Eric F. Wood, *Leonard Wood: Conservator of Americanism* (New York, 1920), s. 268-270. Hagedorn'un çalışması Wood üzerine en iyi kaynak olmakla birlikte generalin en basit hatalarını dahi görmezden gelmektedir. Bu sıradışı insanın eleştirel bir biyografisinin hazırlanması gerekmektedir.

9. H. L. Stimson'dan W. G. Harding'e, 9 Ocak 1921, Hagedorn, *Wood*, II, 101'de atıf.

10. See Wood, *Military History*, s. 169, 177 vd., 188-190, 194-195, 206 ve *Military Obligation of Citizenship*, s. 69-76.

11. *Inf. Jour.*, XXV (1924), 520; *Ann. Rept. of the Secy. of War* [Savaş Bakanı'nın Yıllık Raporu], 1920, s. 8-9.

12. *Inf. Jour.*, XVI (1920), 623-29, 827-831, XXX (1927), 253; *Ann. Rept. of the Secy. of War* [Savaş Bakanı'nın Yıllık Raporu], 1924, s. 12-13, 27, 1928, s. 14-16.

13. Kara Kuvvetleri Nizamnamesi 600-10, 1. Değişiklik, 31 Aralık 1927, Kısım 6a-6d; *Inf. Jour.*, XXI (1922), 454-455, XXIV (1924), 36-39, XXV (1925), 41-43, 520, XXVI (1925), 618, 651-656.

14. *Ann. Rept. of the Superintendent of the United States Military Academy* [Birleşik Devletler Harp Akademisi Okul Komutanı'nın Yıllık Raporu], 1920, s. 4; *Inf. Jour.*, XXVIII (1926), 276--283, 324, XXIX (1926), 391-395.

15. *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu] , 1921, s. 6-7, 1923, s. 16-22; U.S. Office of Naval Intelligence, *The United States Navy in Peacetime: The Navy in Its Relation to the Industrial, Scientific, Economic, and Political Development of the Nation* (Washington, 1931); *Ann. Rept. of the Secy. of War* [Savaş Bakanı'nın Yıllık Raporu] , 1925, s. 3; *Inf. Jour.*, XXV (1924), 521, XXVI (1925), 288-289, XXX (1927), 2-7.

16. *Ann. Rept. of the Secy. of War* [Savaş Bakam'nın Yıllık Raporu] , 1920, s. 16--17,1926, s. 22-24; *Inf. Jour.*, XV (1918), 325-333, XVI (1920), 725-729, (1919-20), 70- 71, 593,725-729, XVIII (1921), 217-218, 325-328, XIX (1921), 7-11.

17. *Inf. Jour.*, XVIII (1921), 31-33, XXII (1923), 271-286, XXIV (1924), 25 vd., XXXIII (1928), 229-230. En etkili ROTC karşıtı kitapçık Winthrop D. Lane'ın, *Military Training in Schools and Colleges of the United States* (New York, 2. basım, 1926) adlı çalışması olmuştur. "Eğitimde militarism" karşıtlığının mükemmel bir analizi için bkz., Arthur A. Ekirch, Jr., *The Civilian and the Military* (New York, 1956),

böl. 14.

18. *Inf. Jour.*, XXVIII (1926), 485-489, XXI (1922), 214-216, XXVII (1925), 62-66, 242'--249, 432-436, XXVIII (1926), 196, XXXI (1927), 493, 611-615, XXXIV (1929), 618 vd.; U.S. Naval Institute *Proceedings*, LVII (1931), 604; *Ann. Rept. of the Secy. of War*, 1923, *passim*, 1930, s. 94-98; Sidney Forman, *West Point* (New York, 1950), s. 192-193; Harold ve Margaret Sprout, *Toward a New Order of Sea Power* (Princeton, 1946), özellikle s. 104-121.

Bölüm 11 -- İki Savaş Arası Sivil-Asker İlişkilerinin Durağanlığı

1. *Liberalism in America* (New York, 1919), s. viii, 17, 200-202. Bu kayda değer çalışma Wilson ile Yeni Üslup arasındaki döneme hakim olan reform düşüncesinin temelini oluşturmuştur. Stearn'ün etkisi hakkında bkz., John Chamberlain, *Farewell to Reform* (New York, 1932), s. 301-305 ve Eric F. Goldman, *Rendezvous with Destiny* (New York, 1952), s. 276-281.

2. *U.S. Foreign Policy: Shield of the Republic* (Boston, 1943), s. xi.

3. Stuart Chase, "The Tragedy of Waste," *New Republic*, XLIII (12 Ağustos 1925), 312-316; Lewis Mumford, *Technics and Civilization* (New York, 1934), s. 93.

4. Margery Bedinger, "The Goose Step at West Point," *New Republic*, LXIV (24 Eylül 1930), 146; F. B. Johnson, "Discipline," *ibid.*, XIX (2 Temmuz 1919), 280-283; T. M. Pease, "Does the Military Caste System Work in War?" *ibid.*, XX (6 Ağustos 1919), 27-28; "The Military Idea of Manliness," *Independent*, LIII (18 Nisan 1901), 874-875.

5. Makineli tüfek imalatçısı Maxim'in *Defenseless America* (New York, 1915) adlı kitabının bir noktasında "hızlı ateş silahı bugüne değin icat edilmiş en hayat kurtarıcı araçtır" argümanını ortaya koyması, reformist eleştirilerin neredeyse bir karikatürü olmuştur.

6. Simeon Strunsky, "Armaments and Caste," *Annals of the American Academy*, LXVI (Temmuz 1916), 237-246; C. E. Jefferson, "Military Preparedness a Peril to Democracy," *ibid.*, s. 232-233; Stearns, *Liberalism in America*, s. 84-85; H. C. Engelbrecht, *Merchants of Death* (New York, 1934), s. 113-114, 143-144; H. F. Ward, "Free Speech for the Army," *New Republic*, LI (13 Temmuz 1927), 194-196.

7. F. H. Giddings, "The Democracy of Universal Military Service," *Annals of the American Academy*, LXVI (Temmuz 1916), 175; Jo-

sephus Daniels, *The Wilson Era: Years of Peace--1910-1917* (Chapel Hill, N.C., 1944), s. 253-278, 386-403.

8. *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy* [Donanma Bakam'mn Yıllık Raporu], 1932, s. 190; U.S. Naval Institute *Proceedings* (Donanma Enstitüsü Tebliğleri-- buradan sonra USNIP olarak geçecektir), LI (1925),274-279, LVI (1930), 123-131, LVII (1931), 1364-1366, LVIII (1932), 1110-1115, LIX (1933), 1438-1441; *Inf. Jour.*, XXXIX (1932), 355-357, XLIV (1937), 254; Sidney Forman, *West Point* (New York, 1950), s. 200; William H. Baumer, Jr., *West Point: Moulder of Men* (New York, 1942), s.108-109.

9. Deniz Kuvvetleri terfi sistemi için bkz., 10 Temmuz 1926 tarihli yasa (44 Stat. 717); 22 Haziran 1926 tarihli yasa (44 Stat. 761); 3 Mart1931 tarihli yasa (46 Stat. 1482); 23 Haziran 1938 tarihli yasa (52 Stat. 944); *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy, 1926* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu, 1926], s. 138-39, 1930, s.177-178 ve terfinin sürekli olarak ele alındığı 1935 ve 1936 yıllarına ait USNIP dosyaları, özellikle de Admiral W. S. Sims, "Service Opinion upon Promotion and Selection," USNIP, LXI (Haziran 1935), 791-806. Kara Kuvvetleri için ise bkz., 4 Haziran 1920 tarihli yasa (41 Stat. 771-774) ve 31 Temmuz 1934 tarihli yasa (49 Stat. 505) ile *Ann. Rept. of the Secy. of War* [Savaş Bakanı'nın Yıllık Raporu], 1922, s. 20, 1924, s. 33-34, 1932, s. 73; *Ann. Rept. of the Chief of Staff* [Genelkurmay Başkanı'nın Yıllık Raporu] , 1927, s. 53, 1930. s. 141, 1931, s. 41, 1932, s. 64-66, 69-70, 1933, s. 35, 1938, s. 36; *Inf. Jour.*, XVI (1920), 591, XLII (1935), 119-125, XLIV (1937), 532-535.

10. Henry L. Stimson ve McGeorge Bundy, *On Active Service in Peace and War* (New York, 1947), s. 33; General Peyton C. March, *The Nation at War* (New York, 1932), s. 373; Charles G. Washburn, *The Life of John W. Weeks* (Boston, 1928), s. 288; Pendleton Herring, *The Impact of War* (New York, 1941), böl. 4.

11. Bu muharebeler hakkında bkz., Stimson ve Bundy, *On Active Service*, s. 36; Otto L. Nelson, Jr., *National Security and the General Staff* (Washington, 1946), s. 132-166, 187-210, 247-253; Tümgeneral Robert L. Bullard, *Personalities and Reminiscences of the War* (Garden City, N.Y., 1925), s. 26; Tümgeneral James G. Harbord, *The American Army in France, 1917-1919* (Boston, 1936), s. 22-23, 110-111; March, *The Nation at War,* s. 49- 50, 371; Orgeneral John J. Pershing, *My Experiences in the World War* (New York, 1931), s. 185-192.

12. William H. Carter, *The American Army* (Indianapolis, 1915),

s. 200; Nelson, *National Security and the General Staff*, s. 65.

13. Herring, Impact of War, s. 82; Frederick Palmer, Newton D. Baker: *America at War* (New York, 2 cilt, 1931), I, 11.

14. Savaş Bakanlığı'mn I. Dünya Savaşı'nda yaşadığı çöküş ile ilgili olarak bkz., Nelson, *National Security and the General Staff*, s. 220 vd.; Bullard, *Personalities and Reminiscences*, s. 21-23; Paul Y. Hammond, "The Secretaryships of War and the Navy: A Study of Civilian Control of the Military" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1953), s. 114-132.

15. Bkz. *Hearings* before House Committee on Military Affairs on H. R. 8287 [Temsilciler Meclisi Askeri Meseleler Komisyon Tutanakları, 8287], 66. Kongre, 1. Dönem, s. 1803-1804 (1919); Nelson, *National Security and the General Staff*, s. 282-287, 301-307; John Dickinson, *Tile Building of an Army* (New York, 1922), s. 307-322; Mark S. Watson, *Chief of Staff: Prewar Plans and Preparations* (Washington, 1950), s. 60- 64, 75-76; John D. Millett, T*he Organization and Role of the Army Service Forces* (Washington, 1954), s. 14-18. i

16. II. Dünya Savaşı dönemi yeniden örgütlenme faaliyetleri için bkz., Millett, *Army Service Forces*, böl. 2, s. 173-181, 429, 480, 514-516; Ray S. Cline, *Washington Command Post: The Operations Division* (Washington, 1951), s. 70, 91- 93, 99, 270-274, 352-361; Nelson, *National Security and the General Staff*, s. 328-334, 373-382; Stimson and Bundy, *On Active Service*, s. 449-452.

17. Bkz. U.S. Navy Dept., *Naval Administration: Selected Documents on Navy Department Organization, 1915-1940*, *passim*; R. E. Coontz, *From the Mississippi to the Sea* (Philadelphia, 1930), s. 400; Ernest J. King ve Walter Whitehill, *Fleet Admiral King: A Naval Record* (New York, 1952), s. 261 vd., 471-478; Hammond, "Secretaryships of War and the Navy," s. 223-246, 293-305. Dikey sisteme Deniz Kuvvetleri'nden gelen destek için bkz., USNIP, XLII (1916), 1137-1170, 1451-1452, LI (1925), 521-561, LXVI (1940), 52-57. CNO makamının II. Dünya Savaşı öncesinde evrimi hakkında H. P. Beers tarafından *Military Affairs* dergisinde [X-XI, 1946-47] kaleme alınan makaleleri inceleyiniz.

18. U.S. Navy Dept., *Naval Administration*, s. VI-202-203, VI-224; *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu] , 1920, s. 199-210, 348, 380.

19. *Ann. Rept. of the Secy. of the Navy* [Donanma Bakanı'nın Yıllık Raporu], 1920 , s. 207.

20. Stimson ve Bundy, *On Active Service*, s. 506. Deniz Kuvvetleri'nin kopukluğu ve dar görüşlülüğü hakkında "bir bilen"in, yani Franklin D. Roosevelt'in ağzından yorumları öğrenmek için bkz., Marriner S. Eccles, *Beckoning Frontiers* (New York, 1951), s. 335-336.

21. *Ann. Rept. of the Superintendent of the U.S. Military Academy* [Birleşik Devletler Harp Akademisi Okul Komutanı'nın Yıllık Raporu] , 1921, s. 245; *Inf. Jour.*, XV (1918), 159-160, XXXI (1927), 304-305, 633, XXXII (1928), 78, 323-324; USNIP, XLVII (1921), 877-882, LII (1926), 1-14, LVII (1931), 1157-1162, LXI (1935), 475, 1074, LXIV (1938), 1601-1606, LXVII (1941), 1437.

22. Bkz. *Inf. Jour.*, XXXIX (1926), 30-34, XLI (1934), 117-119; USNIP, XLVI (1920), 1609-1618, LII (1926), 484-491, LIV (1928), 257-264, LIX (1933), 1747-1758, LXII (1936),473-486, LXIII (1937), 1724-1731, LXVII (1941), 621-622; Command and General Staff School, *Military Intelligence* (1937), s. 7-10.

23. W. T. R. Fox, "Interwar International Relations Research: The American Experience," *World Politics*, II (Ekim 1949), 67-79.

24. USNIP, LIX (1933), 1747-1758, LX (1934), 774-783, 961-972; *Inf. Jour.*, XVIII (1921),384, XXXVIII (1930), 186.

25. Amerikan ordusunun klasik Clausewitzci yaklaşımı hakkında genel olarak bkz., USNIP, LX (1934), 1377 vd., LXV (1939), 945-948, LXVI (1940), 650; Oliver P. Robinson, *The Fundamentals of Military Science* (Washington, 1928), *passim*, ama özellikle s. viii-ix. Askerlerin bir savunma konseyi kurulması yönündeki talebiyle ilgili olarak bkz., *Inf. Jour.*, XIV (1918), 861-862, XXXV (1929), 476-479; USNIP, LX (1934), 465-467, 779, LXI (1935),842-844, LXV (1939), 1395, LXVII (1941), 619 vd.; Robinson, *Military Strategy*, s. 14, 56-58. Çeşitli asker tekliflerinin akibeti hakkında bkz., W. R. Schilling; "Civil-Naval Politics in World War I," *World Politics*, VII (Temmuz 1955), 572-575; E. R. May, "The Development of Political-Military Consultation in the United States," *Political Science Quarterly*, LXX (Haziran 1955), 167- 172; Lawrence J. Legere, Jr., "Unification of the Armed Forces" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1951), s. 75-77.

26. Command and General Staff School, *Principles of Strategy*, s. 19-20; USNIP, XLVI (1920), 1615-1616.

27. Bkz. Yüzbaşı Hoffman Nickerson, "U.S. Military Writing Today," *Inf. Jour.*, XLIX (Kasım 1941), 34-35.

28. *Inf. Jour.*, XXXI (1927), 4-6, XLIII (1936), 237-238, XLV

(1938), 504 vd., XLVII (1940), 12-17, 322, 536-538, XLVI (1939), 22 vd., XLVII (1940), 12-17, 172-175, 322, 536-538.

29. USNIP, LVII (1931), 1158, LXIV (1938), 1602 vd.; *Inf. Jour.*, XLV (1938), 504 vd., XLVI (1939), 312-313.

30. *Inf. Jour.*, XVIII (1921), 396-397, XIX (1921), 331- 332, XXI (1922), 219, XXII (1923), 378-379 ile *Inf. Jour.*, XXXIII (1928), 335, XLVI (1939), 309, 313, XLVII (1940), 536-537 ve USNIP, LXI (1935), 1478, 1497'yi karşılaştırınız.

31. Yüzbaşı J. H. Bums, *Inf. Jour.*, XLVII (Eylül-Ekim 1940), 419-423.

Bölüm 12 -- II. Dünya Savaşı: Gücün Simyası

1. Henry L. Stimson ve McGeorge Bundy, *On Active Service in Peace and War* (New York, 1947), s. 389, 409; Cordell Hull, *Memoirs* (New York, 2 cilt, 1948), II, 1109; *Cong. Record* [Kongre Kayıtları] , LXXXIX (19 Haziran 1943), 6155-6156, Elias Huzar, *The Purse and the Sword* (Ithaca, N.Y., 1950), s. 160'da atıf.

2. *Federal Register,* IV (7 Temmuz 1939), 2786; Başkanlık Emri (Executive Order- buradan sonra E.O. olarak geçecektir) 8984, 18 Aralık 1941; E. O. 9096, 12 Mart 1942; E. O. 9028, 28 Şubat 1942. Ayrıca bkz. Ernest J. King ve Walter Whitehill, *Fleet Admiral King: A Naval Record* (New York, 1952), s. 349-359.

3. Hull, *Memoirs*, II, 1111; William D. Leahy, *I Was There* (New York, 1950), s. 3-4, 98-101; Ray S. Cline, *Washington Command Post: The Operations Division* (Washington, 1951), s. 44; Maurice Matloff ve Edwin M. Snell, *Strategic Planning for Coalition Warfare*, 1941-1942 (Washington, 1953), s. 51-52; Robert E. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins* (New York, 1948), s. 11, 100-101.

4. Stimson ve Bundy, *On Active Service*, s. 414-415. Knox hakkında bkz., Paul Y. Hammond, "The Secretaryships of War and the Navy: A Study of Civilian Control of the Military" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1953), s. 306-311.

5. Lucius Clay, *Decision in Germany* (Garden City, N.Y., 1950), s. 3-6; Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 269-270, 661-662, 757; Hull, *Memoirs*, II, 1109-1110; John J. McCloy, *The Challenge to American Foreign Policy* (Cambridge, 1953), s. 36-37; H. Bradford Westerfield, *Foreign Policy and Party Politics: Pearl Harbor to Korea* (New Haven, 1955), s. 139-145, 184-186.

6. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 446, 615, 948; Leahy, *I Was There*, s. 213; King ve Whitehill, *Fleet Admiral King*, s. 525-526.

7. Albay H. D. Kehm, "Comparison Between British and American Joint Planning," Cline, *Washington Command Post*, s. 104-106 ve 314'de atıf; Otto L. Nelson, Jr., *National Security and the General Staff* (Washington, 1946), s. 399.

8. Bkz. Cline'ın Kara Kuvvetleri'nde planlamadan sorumlu kurmay kadrolarının değişen karakteri ve ordunun bu gelişme karşısındaki karmaşık hissiyatı üzerine parlak incelemesi [*Washington Command Post*, s. 189, 327-332].

9. George A. Lincoln, W. S. Stone ve T. H. Harvey, *Economics of National Security* (New York, 1950), s. 420-421; Huzat, *Purse and the Sword*, s. 55-56, 58, 162.

10. S. Rept. (Senato Raporu) 10, 78. Kongre, 1. Dönem, Part 9, s. 1 (1943), Louis Smith, *American Democracy and Military Power* (Chicago, 1951), s. 216'da atıf; Harry A. Toulmin, Jr., *Diary of Democracy: The Senate War Investigating Committee* (New York, 1947), passim.

11. Stimson ve Bundy, *On Active Service*, s. 414-415, 453; *Sherwood, Roosevelt and Hopkins*, s. 405, 739, 756-757; Hull, *Memoirs*, II, 922-923,1110.

12. Örneğin bkz., Wallace Carroll, *Persuade or Perish* (Boston, 1948), s. 74; Robert Payne, *The Marshall Story* (New York, 1951), s. 230; Chester Wilmot, *The Struggle for Europe* (New York, 1952), s. 714-716.

13. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 446; *I Was There*, s. 95.

14. King ve Whitehill, *Fleet Admiral King*, s. 525-526; Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 615; Matloff ve Snell, *Strategic Planning*, s. 282-306.

15. Bkz. Dwight D. Eisenhower, *Crusade in Europe* (New York, 1952), s. 19.

16. Bkz. Mark S. Watson, *Chief of Staff: Prewar Plans and Preparations* (Washington, 1950), s. 23-56, 110-119, 388-389, 406-407; Matloff ve Snell, *Strategic Planning*, s. 12-16, 51-52; William L. Langer and S. Everett Gleason, *The Undeclared War, 1940-1941* (New York, 1953), s. 35, 41-43, 649-651, 844-847, 894-901.

17. Matloff ve Snell, *Strategic Planning*, s. 28-31 ile Watson, *Chief of Staff*, s. 370-373'de atıf.

18. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 410 vd.; Langer ve Gle-

ason, *Undeclared War*, s. 739-740; Watson, *Chief of Staff*, s. 352-357.

19. *On Active Service*, s. 472, 565-566; Cline, *Washington Command Post*, s. 313.

20. Bu kararlar hakkında bkz., Hull, *Memoirs*, II, 1165 vd.; Sumner Welles, *Seven Decisions That Shaped History* (New York, 1950), böl. 5; Matloff ve Snell, *Strategic Planning*, s. 30, 380; Leahy, *I Was There*, s. 145; Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 695-696; Watson, *Chief of Staff*, s. 124-125.

21. Genelkurmaylık'taki Konferans Notları, Cline, *Washington Command Post*, s. 44.

22. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 164.

23. *ibid.*, s. 948'de atıf.

24. Payne, *Marshall Story*, s. 230; Cline, *Washington Command Post*, s. 313.

25. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 748; Hull, *Memoirs*, II, 1470, 1705-1706.

26. *I Was There*, s. 284-285; Welles, *Seven Decisions*, s. 134.

27. Örneğin bkz, "It Will Take Something More," *Inf. Jour.*, LII (Şubat 1943), 6-7; Deniz Kuvvetleri Binbaşısı E. M. Eller, "How Shall We Win," U.S. Naval Institute *Proceedings* (buradan sonra USNIP olarak geçecektir) , LXVIII (Nisan 1942), 465-472; Deniz Kuvvetleri Yarbayı Harley Cope, "When Peace Comes," USNIP, LXIX (Şubat 1943), 165-168; C. A. Weil, "An American Way of Peace or War," USNIP, LXIX (Mayıs 1943), 674-694; Deniz Kuvvetleri Yarbayı H. H. Smith-Hutton, "Post-War Problems and the Navy," USNIP, LXIX (Haziran 1943), 785-793; Kara Kuvvetleri Yarbayı H. N. Kenyon, USMC, "Executing the National Policy," USNIP, LXIX (Ağustos 1943), 1045-1051; Üsteğmen R. Sunderland, "The Soldier's Relation to Foreign Policy," USNIP, LXIX (Eylül 1943), 1170-1175; Deniz Kuvvetleri Yarbayı Isaiah Olch, "National and Naval Policy," USNIP, LXIX (Temmuz 1943), 925-932.

28. **Great Mistakes of the War** (New York, 1949), s. 44-45.

29. Genelkurmay Başkanı'na 23 Temmuz 1940 tarihli memorandum, Cline, *Washington Command Post*, s. 43-44, 105-106, 314 vd.

30. *Hearings* before Senate Committee on Military Affairs on S. 84 [Senato Askeri Meseleler Komisyon Tutanakları, 84. Senato], 79. Kongre, 1. Dönem, s. 521 (1945); *I Was There*, s. 239 (italikler Amirale aittir).

31. King ve Whitehill, *Fleet Admiral King*, s. 631-632; E. O.

9635, 29 Eylül 1945; 1948 Deniz Kuvvetleri Örgütlenme Yasası (62 Stat. 66- 5 Mart 1948).

32. *Hearings* before House Select Committee on Postwar Military Policy on a Single Department of the Armed Forces [Savaş Sonrası Tek bir Silahlı Kuvvetler Bakanlığına İlişkin Askeri Politikanın Belirlenmesine Dair Temsilciler Meclisi Komisyon Tutanakları], 78. Kongre, 2. Dönem, s. 34-38 (1944).

33. Hearings before Senate Military Affairs Committee on S. 84 [Senato Askeri Meseleler Komisyon Tutanakları, 84. Senato], s. 157, 411 vd.

34. *Ibid.*, s. 589 vd.; Ferdinand Eberstadt'ın Donanma Bakanı Forrestal'a Birleşme Üzerine Raporu, Senate Commitee on Naval Affairs, 79. Kongre, 1. Dönem (1945); Walter Millis (ed.), *The Forrestal Diaries* (New York, 1951), s. 19.

35. Hopkins-Nelson-WPB bakış açısı Donald M. Nelson'un, *Arsenal of Democracy* (New York, 1946), Bruce Catton'un, *The War Lords of Washington* (New York, 1948) ve Bütçe Tarihi Bürosu'nun (Bureau of the Budget History), *The United States at War* (Washington, t.y.) adlı çalışmalarında bulunabilir. Patterson-Somervell-Kara Kuvvetleri yaklaşımı hakkında bkz., John D. Millett, *The Organization and Role of the Army Service Forces* (Washington, 1954) ile Stimson ve Bundy, *Active Service*, böl. 19. Baruch-Eberstadt-Forrestal yorumları Eliot Janeway'ın, *The Struggle for Survival* (New Haven, 1951) ile Robert H. Connery'nin, *The Navy and Industrial Mobilization in World War II* (Princeton, 1951) adlı çalışmalarında yansıtılmıştır. Durumun James Byrnes ve OWMR açısından nasıl görüldüğü, H. M. Somers'm, *Presidential Agency: OWMR* (Cambridge, Mass., 1950) adlı çalışmasında anlatılmıştır. Somers'm bu çalışması ile Savaş Dönemi Üretim Kurulu'nun (War Production Board) resmi tarihi [Civilian Production Administration, *Industrial Mobilization for War*, cilt I, *Program and Administration* (Washington, 1947)] kapsam itibariyle ve nesnellik açısından muhtemelen en iyi kombinasyonu oluşturmaktadır.

36. Industrial Mobilization Plan, Revision of 1939. S. Doc. 134, 76. Kongre, 2. Dönem (1939).

37. Bkz. Connery, *Navy and Industrial Mobilization*, böl. 8; Millett, *Army Service Forces*, s. 201-212, 291-293.

38. E.O. 9024, 16 Ocak 1942, *Federal Register*, VII (17 Ocak 1942), 330.

39. Civilian Production Administration, *Industrial Mobilization for War*, I, 971. Ayrıca kısa bir özet için bkz., Somers, *Presidential Agency*, s. 28-31.

40. Bkz. Somers, *Presidential Agency*, s. 125-137.

41. Alman savaş dönemi üretiminin yetersiz yönetimi hakkında ikna edici nitelikte bir değerlendirme için bkz., United States Strategic Bombing Survey, *The Effects of Strategic Bombing on the German War Economy* (Washington, 1945) ve Wilmot, *Struggle for Europe*, böl. 3, 4, 7.

Bölüm 13 -- Savaş Sonrası On Yılda Sivil-Asker İlişkileri

1. "Sino-Japanese Crisis: The Garrison State versus the Civilian State," *China Quarterly*, II (Sonbahar 1937), 643-649; "The Garrison State and Specialists on Violence," *Amer. Jour of Sociology.* XLVI (Ocak 1941), 455-468 [*The Analysis of Political Behavior* (New York, 1947) içinde tekrar yayınlandı]; "The Interrelations of World Organization and Society," *Yale Law Journal.* LV (Ağustos 1946), 889-909; "The Prospects of Cooperation in a Bipolar World," *Univ. of Chicago Law Rev..* XV (Yaz 1948), 877- 901; " 'Inevitable' War: A Problem in the Control of Long-Range Expectations," *World Politics*, II (Ekim 1949), 1-39; "The Threat Inherent in the Garrison-Police State," içinde *National Security and Individual Freedom* (New York), 1950, s. 23-49; "The Universal Peril: Perpetual Crisis and the Garrison-Prison State," içinde Lyman Bryson, Louis Finkelstein ve R. M. MacIver (ed.), *Perspectives on a Troubled Decade: Science, Philosophy, and Religion, 1939-1949* (New York, 1950), s. 323-328; "Does the Garrison State Threaten Civil Rights?" *Annals* of the American Academy, CCLXXV (Mayıs 1951), 111-116; "The Threat to Privacy," içinde Robert M. MacIver (ed.), *Conflict of Loyalties* (New York, 1952), s. 121-140; "The World Revolutionary Situation," içinde Carl J. Friedrich (ed.), *Totalitarianism* (Cambridge, Mass., 1954), s. 360-380.

2. Örneğin bkz., Townsend Hoopes, "Civilian-Military Balance," *Yale Review*, XLIII (Kış 1954), 221-222; Savunma Bakanlığı Örgütlenmesi Hakkında Rockefeller Komisyon Raporu, 11 Nisan 1953, s. 3-4; H. Struve Hensel, "Changes Inside the Pentagon," *Harvard Business Review*, XXXII (Ocak-Şubat 1954), 102-103.

3. *National Security and Individual Freedom*, s. 186-187.

4. *Sword and Swastika* (New York, 1952), s. 368-370. Alman ge-

nerallerinin sorumlulukları hakkındaki en keskin eleştirilerden biri de bir Amerikalı akademisyen tarafından yapılmıştır: G. A. Craig, "Army and National Socialism 1933-1945: The Responsibility of the Generals," *World Politics*, II (Nisan 1950), 426-438.

5. Massachusetts yasama organındaki konuşma, 25 Temmuz 1951, *New York Times*, 26 Temmuz 1951, s. 12.

6. Lawrence J. Legere, Jr., "Unification of the Armed Forces" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1951), s. 406. Yazarın izniyle iktibas edilmiştir. Ayrıca bkz., Crommelin'in beyanı, *New York Times*, 9 Kasım 1949, s. 33.

7. Orgeneral Ridgway'in Soldier: *The Memoirs of Matthew B. Ridgway* (New York, 1956),s. 239-240 içindeki yorumları ile karşılaştırınız. Bu problem hakkında genel olarak bkz., William Yandell Elliott ve arkadaşları, *United States Foreign Policy: its Organization and Control* (New York, 1952), s. 168- 172 ile G. C. Reinhardt ve W. R. Kintner, "The Need for a National Staff," U.S. Naval Inst. *Proceedings*, LXXVII (Temmuz 1952), 721-727.

8. Richard C. Snyder ve H. Hubert Wilson, *The Roots of Political Behavior* (New York, 1949), s. 557.

9. Sivil eleştiriler için bkz., Hanson Baldwin, "The Military Move In," *Harper's*, CXCV (Aralık 1947), 481-489; J. F. Dobie, "Samples of the Army Mind," *ibid.*, CXCIII (Aralık 1946), 529-536; L. B. Wheildon, "Militarization," *Editorial Research Reports* (12 Mayıs 1948), s. 301-310; William R. Tansill, *The Concept of Civil Supremacy over the Military in the United States* (Library of Congress, Legislative Reference Service, Public Affairs Bulletin No. 94, Washington, 1951), s. 38-59; *Cong. Record* [Kongre Kayıtları], (Günlük basım), CI (17 Mayıs 1955), 5518 (14 Temmuz 1955), 9069-9071 (1 Ağustos 1955), 11024-11026, CII (20 Mart 1956),4595- 4597 (21 Mart 1956), 4691-4706. Askerlerin bu eleştirilere karşı savunmaları için bkz., *Inf. Jour.*, LX (Nisan 1947), 71, CXII (Ocak 1948), 76-77; J. W. Stryker, "Are the Military Moving In?", U.S. Naval Inst. *Proceedings*, LXXV (Mart 1949), 295-301; L. B. Blair, "Dogs and Sailors Keep Off," *ibid.*, LXXVI (Ekim 1950),1102.

10. Emekli subayların faaliyetleri "Retired Service Notes" [Emekli Hizmetli Notları] başlığı altında haftalık olarak *Army Navy Air Force Journal* adlı dergide yayınlanmıştır. Bazı kayda değer özel sektör atamaları için bkz., "The Military Businessmen," *Fortune*, XLVI (September 1952), 128 vd.; *Cong. Record* [Kongre Kayıtları] ,

CI (14 Temmuz 1955, günlük basım), 9070-9071; *U.S. News and World Report*, XL (27 Nisan 1956),55-56.

11. Walter H. McLaughlin, Jr., "Business Attitudes Towards Defense Policy During the Cold War" (Ödüllü Tez, Harvard Üniv., 1955), s. 36-59; U.S. Dept. of the Army, *The Army Almanac* (Washington, 1950), s.883-908.

12. "The Macs and the Ikes: America's Two Military Traditions," *American Mercury*, LXXV (Ekim 1952), 32-39.

13. MacArthur'un Marshall ve Eisenhower ile yaşadığı çekişmenin çeşitli veçheleri hakkında bkz., Clark Lee ve Richard Henschel, *Douglas MacArthur* (New York, 1952), s. 98-102, 115-131; Richard H. Rovere ve Arthur Schlesinger, Jr., *The General and the President* (New York, 1951), s. 70-71; Robert E. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins* (New York, 1948), s. 759 ile "The Feud between Ike and Mac," *Look*, XVI (1 Temmuz 1952), 17 vd.; Marquis Childs, "Soldiers and 1952 Politics," *Washington Post*, 8 Temmuz 1952, s. 12; Frazier Hunt, *The Untold Story of Douglas MacArthur* (New York, 1954), *passim*; Robert Payne, *The Marshall Story* (New York, 1951), s. 108-110; James K. Eyre, Jr., *The Roosevelt-MacArthur Conflict* (Chambersburg, Pa., 1950), passim.

14. "The Necessity for Military Forces," *Inf. Jour.*, XXX (Mart 1927), 330; Speech to the Rainbow Division [Rainbow Tümeni'nde yapılan Konuşma], 14 Temmuz 1935 içinde Frank C. Waldrop (ed.), *MacArthur on War* (New York, 1942), s. 31 vd.

15. Söylev, Los Angeles, 26 Ocak 1955, *U.S. News and World Report*, XXXVIII (4 Şubat 1955), 86-88; Douglas MacArthur, *Revitalizing a Nation* [Chicago, John M. Pratt (ed.), 1952], s. 16.

16. *New York Times*, 26 Temmuz 1951, s. 12; *Hearings* before the Senate Committee on the Armed Services and the Committee on Foreign Relations on the Military Situation in the Far East [Silahlı Kuvvetler Komisyon ve Uzak Doğu'daki Askeri Duruma İlişkin Senato Dış İlişkiler Komisyonu Tutanakları], 82. Kongre, 1. Dönem, s. 39-40, 44-45, 114-115 (1951).

17. *New York Times*, 24 Mayıs 1953, s. 34, 2 Temmuz 1953, s. 1.

18. Stewart Alsop tarafından, *New York Herald Tribune*, 24 Nisan 1955, Kısım 2, s. 1'de atıf.

Bölüm 14 -- Kuvvet Komutanlarının Siyasi Rolleri

1. Walter Millis (ed.), *The Forrestal Diaries* (New York, 1951), s. 13, 203; *New York Times*, 9 Aralık 1952, s. 26.

2. Millis, *Forrestal Diaries*, s. 341; Edgar A. Mowrer, *The Nightmare of American Foreign Policy* (New York, 1948), s. 249-250; *State Department Bulletin*, XVIII (16 Mayıs 1948), 623-625.

3. Millis, *Forrestal Diaries*, s. 529.

4. Bkz. Harry S. Truman, *Memoirs: Vol. I, Year of Decision* (Garden City, N.Y., 1955), s. 70-72, 79-82, 411-412, 550-552, 555-560.

5. Bkz. John C. Campbell (ed.), *The United States in World Affairs. 1947-1948* (New York, 1948), s. 8-9, n. 4; Mowrer, *Nightmare of American Foreign Policy*, s. 211-212.

6. Bkz. George Kennan, *Realities of American Foreign Policy* (Princeton, 1954) ve yine Kennan'a ait daha evvel yayınlanmış bulunan *American Diplomacy, 1900-1950* (Chicago, 1951); Louis Halle, *Civilization and Foreign Policy* (New York, 1955); Charles B. Marshall, *The Limits of Foreign Policy* (New York, 1954).

7. "A Soldier's Farewell," *Saturday Evening Post*, CCXXVI (22 Ağustos 1953), 63-64.

8. Millis, *Forrestal Diaries*, s. 195, 312, 315-316; *Hearings* before Senate Armed Services and Foreign Relations Committees on Military Situation in the Far East [Uzak Doğu'daki Askeri Duruma İlişkin Senato Dış İlişkiler Komistonu Tutanakları], 82. Kongre, 1. Dönem, s. 2572-2576 (1951); A. L. Warner, "How the Korea Decision was Made," Harper's, CCII (Haziran 1951), 99-106.

9. Sivil denetimin muhtemelen en klasik ifadesi Orgeneral Vandenberg tarafından yapılmıştır [*Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriation Bill for 1951 [Savunma Bakanlığı 1951 Tahsisat Tasarısı Hakkındaki Senato Tahsisat Komisyonu Tutanakları], 81. Kongre, 2. Dönem, s. 226 (1950)].

10. Gabriel A. Almond, *The American People and Foreign Policy* (New York, 1950), s. 122-126.

11. Kennan felsefesinin şiddetli bir eleştirisi için bkz., Joseph ve Stewart Alsop, "That Washington Security Curtain," *Saturday Evening Post*, CCXXVII (19 Şubat 1955), 128.

12. Bütçe politikası, dış politika ve strateji arasındaki ilişkiye dair daha fazla detay için bkz., Samuel P. Huntington, "Radicalism and Conservatism in National Defense Policy," *Journal of International*

Affairs, VIII (1954), 206-222.

13. Konuşmanın metni için bkz., *U.S. News and World Report*, XXXII (28 Mart 1952), 84-86. Baldwin'in yorumları için bkz., *New York Times*, 2 Nisan 1952, s. 20. Ayrıca bkz., Burton M. Sapin ve Richard C. Snyder, *The Role of the Military in American Foreign Policy* (Garden City, N.Y., 1954), s. 46-49.

14. *New York Times*, 27 Nisan 1951, s. 4; Dulles, *War or Peace* (New York, 1950), s. 233-238.

15. George Barrett, "That's the Way the Ball Bounces," *New York Times Magazine*, 23 Kasım 1952, s. 14; Peter Braestrup, "Korea: The New Professional," içinde Yale Daily News, *Seventy-Five - A Study of a Generation in Transition* (New Haven, 1953), s. 81; *Bill Mauldin, Bill Mauldin in Korea* (New York, 1952), s. 10-11; John Groth, *Studio: Asia* (Cleveland, 1952).

16. *Hearings* before Senate Committees on Foreign Relations and Armed Services on Military Situation in the Far East [Uzak Doğu'daki Askeri Duruma İlişkin Senato Dış İlişkiler Komisyonu ile Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], s. 380-381.

17. *New York Herald Tribune*, 20 Ocak 1953, s. 1.

18. *The Korean War and Related Matters*, Report of the Internal Security Subcommittee, Senate Committee on the Judiciary [Senato Adalet Komisyonu, İç Güvenlik Alt-Komisyonu Raporu]. 84. Kongre, 1. Dönem, s. 2 (1955); Mark W. Clark, *From the Danube to the Yalu* (New York, 1954), s. 81; Matthew B. Ridgway, *Soldier: The Memoirs of Matthew B. Ridgway* (New York, 1956), s. 219-220.

19. Bkz. Angus Campbell, Gerald Gurin ve Warren E. Miller, *The Voter Decides* (Evanston, ill., 1954), böl. 4, özellikle s. 65-67; Samuel Lubell, *Revolt of the Moderates* (New York, 1956), s. 39-45.

20. Bkz. John McDonald, "The Businessman in Government," *Fortune*, L (Temmuz 1954), 68-70.

21. Charles J. V. Murphy, "Strategy Overtakes Mr. Wilson," *Fortune*, XLIX (Ocak 1954), 80.

22. Merlo J. Pusey, *Eisenhower the President* (New York, 1956), s. 129.

23. *Report* of the Rockefeller Committee on Department of Defense Organization [Savunma Bakanlığı Örgütlenmesi Hakkında Rockefeller Komisyonu Raporu], s. 3 (1953). Bunun ardındaki felsefe hakkında daha fazla görüş için bkz., H. Struve Hensel, "Changes Inside the Pentagon," *Harvard Business Review*, XXXII (Ocak-Şubat 1954),

102-103; Paul L. Davies, "A Business Look at the Army," *Military Review*, XXXIV (Aralık 1954),41-42.

24. "Method of Operation of the Joint Chiefs of Staff and Their Relationships with Other Staff Agencies of the Office of the Secretary of Defense" [Birleşik Kuvvet Komutanlığı'mn Harekat Yöntemi ve Savunma Bakam'na bağlı Diğer Kurmay Teşkilatları ile İlişkileri] Department of Defense Directive [Savunma Bakanlığı Talimatı] No. 5158.1, 26 Temmuz 1954.

25. M. B. Ridgway, "My Battles in War and Peace," *Saturday Evening Post*, CCXXVIII (21 Ocak 1956), 46.

26. "Defense and Strategy," *Fortune*, XLVIII (September 1953), 75, (Aralık 1953), 77-78; *New York Times*, 14 Ekim 1953, s. 18, 15 Ekim 1953, s. 21.

27. *Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriation Bill for 1955 [Savunma Bakanlığı 1955 Tahsisat Tasarısı Hakkındaki Senato Tahsisat Komisyonu Tutanakları], 83. Kongre, 2. Dönem, s. 83 (1954); *New York Times*, 15 Aralık 1953, s. 31, 22 Ocak 1954, s. 12, 5 Nisan 1955, s. 1; *New York Herald Tribune*, 17 Mart 1954, s. 1; *Army Navy Air Force Journal*, XCII (29 Ocak 1955), 630. *Ridgway'in Soldier*, s. 271-272'deki görüşleri ile karşılaştırınız..

28. Bkz. Marquis Childs içinde *Washington Post*, 15 ve 16 Haziran 1954; Chalmers Roberts, "The Day We Didn't Go To War," *The Reporter*, XI (14 Eylül 1954), 31-35.

29. Bkz. Stewart Alsop, *New York Herald Tribune*, 26 Ocak 1955; Chalmers Roberts, "The Battle on 'The Rim of Hell': President vs. War Hawks," *The Reporter*, XI (16 Aralık 1954), 11-14. Radford'un daha önceki görüşlerine dair bir inceleme için bkz., Arthur Krock, *New York Times*, 14 Mayıs 1953, s. 28. Oramiral Carney'in görüşleri için bkz., National Security Industrial Association'daki Konuşması, 27 Mayıs 1954, *New York Times*, 28 Mayıs 1954, s. 2. Eisenhower Yönetimi'nin savunma politikası kararlarında sivil ve askerlerin oynadıkları role dair nihai bir yargı oluşturabilmek için elbette ki daha geniş ve daha belgeye dayalı verilerin sunulmasını beklemeliyiz.

30. *Militant Liberty: A Program of Evaluation and Assessment of Freedom* (Washington, 1955). Ayrıca bkz. W. H. Hale, "Militant Liberty and the Pentagon," *The Reporter*, XIV (9 Şubat 1956), 30-34.

1. Pendleton Herring, *The Impact of War* (New York, 1941), s. 115-117; Elias Huzar, *The Purse and the Sword: Control of the Army by Congress through Military Appropriations, 1933-1950* (Ithaca, N.Y., 1950), s. 46-52, 133-156; Lawrence H. Chamberlain, *The President, Congress, and Legislation* (New York, 1946), böl. 5.

2. Bkz. Carey Brewer, "An Analysis of Defense Legislation and Congressional Committee Jurisdiction," Report prepared for the Senate Committee on Expenditures in the Executive Departments [İcracı Bakanlıklar Tarafından Senato Giderler Komisyonu'na Sunulan Rapor], 82. Kongre, 1. Dönem, 24 Ağustos 1951; Francis Shackelford, "The Separation of Powers in Time of Crisis," içinde Harvard Law School, *Government Under Law* (Cambridge, Mass., 1955), s. 174-180.

3. Organization of the Armed Services Committee [Silahlı Kuvvetler Örgütlenme Komisyonu], 81. Kongre, 1. Dönem, s. 9-10 (1949); Başlık IV, 28 Eylül 1951 tarihli yasa (65 Stat. 365-366); 4 Nisan 1944 tarihli yasa (58 Stat. 189) Komisyon'un 82. Kongre dahilindeki soruşturma faaliyetlerine ilişkin iyi bir özet için bkz., *Report on Investigations by Armed Services Committee* [Silahlı Kuvvetler Komisyonu Soruşturmalarına İlişkin Rapor], H. Rept. [Temsilciler Meclisi Raporu] 2489, 82. Kongre, 2. Dönem (1952).

4. Örneğin bkz. H. Rept. [Temsilciler Meclisi Raporu] 307, 82. Kongre, 1. Dönem (1951); H. Rept. [Temsilciler Meclisi Raporu] 857, 83. Kongre, 1. Dönem (1953). Ayrıca bkz., Francis Shackelford's yorumları, Harvard Law School, *Government Under Law*, s. 166-167.

5. Bkz. Huzar, *The Purse and the Sword*, s. 398-407; Arthur Smithies, *The Budgetary Process in the United States* (New York, 1955), s. 139- 142, 163-164, 183 vd.; Edward L. Katzenbach, Jr., "How Congress Strains at Gnats, Then Swallows Military Budgets," *The Reporter*, XI (20 Temmuz 1954), 31-35.

6. Bkz. Arthur A. Maass, *Muddy Waters: The Army Engineers and The Nation's Rivers* (Cambridge, Mass., 1951).

7. Kısım 206, 10 Temmuz 1921 tarihli yasa (42 Stat. 21).

8. *Hearings* before House Committee on the Armed Services on Unification and Strategy [Temsilciler Meclisi Birleştirme ve Stratejiye İlişkin Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], 81. Kongre, 1. Dönem, s. 604 (1949).

9. *Hearings* before House Committee on Appropriations on War Appropriation Bill (Military Activities) for 1936 [Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu'nun 1936 Savaş (Askeri Faaliyetler) Tahsisat Tasarısı ile İlgili Tutanakları], 74. Kongre, 1. Dönem, s. 18 (1935), Huzar, *Purse and the Sword*, s. 147 içinde atıf.

10. Mark S. Watson, *Chief of Staff: Prewar Plan and Preparations* (Washington, 1950), s. 21-22 içinde atıf; Huzar, *Purse and the Sword*, s. 128.

11. Kısım 202(c)(6), Milli Güvenlik Kanunu, 10 Ağustos 1949 tarihli yasa (63 Stat. 578).

12. Committee on Armed Services, House of Representatives [Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu], *Unification and Strategy*, H. Doc. [Temsilciler Meclisi Evrakı] 600, 81. Kongre, 2. Dönem, s. 10-12, 45, 53 (1950).

13. *Hearings* before Senate Armed Services Committee on JCS Nominations [JCS Adaylıklarına İlişkin Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], 83. Kongre, 1. Dönem, s. 15-16 (1953).

14. *Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Dept. of Defense Appropriation Bill for 1955 [Senato Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1955 Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 83. Kongre, 2. Dönem, s. 43-44 (1954); *Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Dept. of Defense Appropriation Bill for 1956 [Senato Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1956 Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 84. Kongre, 1. Dönem, s. 211-212, 215-219 (1955). Bu sorunun kapsamlı bir şekilde irdelendiği bir çalışma için bkz. E. L. Katzenbach, Jr., "Should Our Military Leaders Speak Up?" *New Yqrk Times Magazine*, 15 Nisan 1956, s. 17 vd.

15. Bkz. Samuel P. Huntingtom, "Radicalism and Conservatism in National Defense Policy," *Journal of International Affairs*, VIII (1954), 206-222.

16. Bkz. Lawrence J. Legere, Jr., "Unification of the Armed Forces" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1951), s. 344.

17. *Cong. Record* [Kongre Kayıtları], XCVIII (16 Mayıs 1952), 5347.

18. *Hearings* before Senate Committee on Armed Services on S. 758 [Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları, S. 758], 80. Kongre, 1. Dönem, s. 100, 113, 209, 211 (1947); *Hearings* before House Committee on Armed Services on Army Organization Bill [Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu Kara Kuvvetleri Örgüt-

lenme Tasarısı Tutanakları], 81. Kongre, 2. Dönem, s. 6013, 6023, 6036, 6046 vd., 6125, 6128, 6202, 6208, 6235 (1950).

19. *Cong. Record*, XCV (18 Ekim 1949), 14922.

20. H. Rept. [Temsilciler Meclisi Raporu] 1797, 81. Kongre, 2. Dönem, s. 309-311 (1950); H. Doc. [Temsilciler Meclisi Evrakı] 600, 81. Kongre, 2. Dönem, s. 49-50 (1950); *Hearings* before House Armed Services Committee on Unification and Strategy [Temsilciler Meclisi Birleştirme ve Stratejiye İlişkin Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], s. 97-99, 300-301; *Hearings* before House Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriations for 1951 [Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1951 Tahsisatlarına İlişkin Tutanakları], 81. Kongre, 2. Dönem, s. 50-62 (1950); J. D. Williams, *The Impounding of Funds by the Bureau of the Budget* (Alabama Üniversitesi, ICP Case Series: No. 28, 1955).

Bölüm 16 -- Sivil-Asker İlişkilerinin Kurumsal Örgütlenme Yapısı

1. Amme Yasası (Public Law) 253, 80. Kongre (61 Stat. 495 - 26 Temmuz 1947); değişiklikler: Amme Yasası 216, 81. Kongre (63 Stat. 578 - 10 Ağustos 1949), Amme Yasası 416, 82. Kongre (66 Stat. 283 – 22 Temmuz 1952). 6 No'lu 1953 Yeniden Örgütlenme Planı bir önceki teoriyi bazı açılardan değiştirmiştir.

2. NSC'nin kökenleri ve arkaplanı hakkında bkz., *Hearings* before Senate Committee on Military Affairs on S. 84 [Senato Askeri Meseleler Komisyonu İfade Tutanakları], 79. Kongre, 1. Dönem, s. 588 (1945); *Report* by Ferdinand Eberstadt to Secretary of the Navy Forrestal on Unification [Ferdinand Eberstadt'ın Donanma Bakanı Forrestal'a Birleştirmeye İlişkin Raporu], Senate Committee on Naval Affairs [Senato Donanma Konuları Komisyonu], 79. Kongre, 1. Dönem; Walter Millis (ed.), *The Forrestal Diaries* (New York, 1951), s. 19, 61-63, 315-316; E. R. May, "The Development of Political-Military Consultation in the United States," *Political Science Quarterly*, LXX (Haziran 1955), 161-180. Karşılaştırılabilir İngiliz kurumları hakkında bkz., Maurice Hankey, *Government Control in War* (Cambridge, 1945), s. 22-31 ve *Diplomacy by Conference* (New York, 1946), s. 83-104; Franklyn A. Johnson, "Defense by Committee: The Origin and Early Development of the British Committee of Imperial Defense, 1885-1916" (Doktora Tezi, Harvard Üniv., 1952). NSC'nin işleyişi hakkında bkz.: J. ve S. Alsop, "How Our Foreign Policy Is

Made," *Saturday Evening Post*, CCXXI (30 Nisan 1949), 30 vd.; S. W. Souers, "Policy Formation for National Security," *Amer. Pol. Sci. Rev.*, XLIII (Haziran 1949), 534-543; H. P. Kirkpatrick, "The National Security Council," *American Perspective*, VII (Şubat 1949), 443-450; The Brookings Institution, *The Administration of Foreign Affairs and Overseas Operations* (Bütçe Bürosu'na Sunulan Rapor, Haziran 1951), *passim*, John Fischer, *Master Plan USA* (New York, 1951), böl. 2; W. Y. Elliott *et al.*, *United States Foreign Policy* (New York, 1952), s. 83-96; J. S. Lay, Jr., "National Security Council's Role in the U.S. Security and Peace Program," *World Affairs*, CXV (Yaz 1952), 37-39; Cabell Phillips, "The Super-Cabinet for our Security," *New York Times Magazine*, 4 Nisan 1954, s.14 vd.; G. A. Wyeth, Jr., "The National Security Council," *Jour. of International Affairs*, VIII (1954), 185-195; Anthony Leviero, "Untouchable, Unreachable, and Unquotable," *New York Times Magazine*, 30 Ocak 1955, s. 12 vd.; Dillon Anderson, "The President and National Security," *Atlantic Monthly*, CXCVII (Ocak 1956), 42-46; Robert Cutler, "The Development of the National Security Council," *Foreign Affairs*, XXXIV (Nisan 1956), 441-458. NSC'nin evrimine ilişkin diğer değerlendirmeler için bkz., *New York Times*, 22 Nisan 1949, s. 14; 2 Nisan 1951, s. 1; 12 Mart 1953, s. 22; 24 Mart 1953, s. 24; 4 Mayıs 1953, s. 9; 4 Eylül 1953, s. 1; 18 Mart 1955, s. 24.

3. *Hearings* before Senate Committee on Armed Services on S. 758 [Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], 80. Kongre, 1. Dönem, s. 491 vd. (1947); Sherman Kent, *Strategic Intelligence* (Princeton, 1949), p. 79; Amme Yasası 110, 81. Kongre, (63 Stat. 208 – 20 Haziran 1949).

4. *Hearings* before Senate Committee on Armed Services on S. 758 [Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], s. 215-216.

5. Örneğin bkz., Commission on Organization (Örgütlenme Komisyonu), *The National Security Organization* (Kongre'ye sunulan rapor, Şubat 1949), s. 11; Hanson Baldwin, *New York Times*, 15 Ağustos 1951, s. 10 ve 23 Nisan 1953, s. 16; Robert A. Lovett, Letter to the President (Başkan'a Mektup), 18 Kasım 1952, s. 5-6; Vannevar Bush, Address at the Mayo Clinic (Mayo Clinic'teki Konuşması) , Rochester, Minn., 26 Eylül 1952, s. 8; L. E. Denfeld, "Why I Was Fired," *Collier's*, CXXV (25 Mart 1950), 47.

6. *Hearings* before Senate Committee on Armed Services on National Security Act Amendments [Senato Silahlı Kuvvetler Komis-

yonu Milli Güvenlik Kanunu Değişikliklerine İlişkin Tutanaklar], 81. Kongre, 1. Dönem, s. 209 (1949).

7. Frederick C. Mosher, *Program Budgeting: Theory and Practice with Particular Reference to the U.S. Department of the Army* (Public Administration Service, 1954), s. 184, 216-217.

8. Bkz. *Hearings* before Senate Committee on Armed Services on National Security Act Amendments [Senato Silahlı Kuvvetler Komisyon Milli Güvenlik Kanunu Değişiklikleri Tutanakları], s. 195; S. Rept. [Senato Raporu] 366, 81. Kongre, 1. Dönem (1949); Secy. of Defense (Savunma Bakanı), *First Report, 1948* (İlk Rapor, 1948), s. 3-4, 40-42; Mosher, *Program Budgeting*, s. 31-42, 46, 220.

9. Mosher, *Program Budgeting*, s. 180-185, 192; Francis Shackelford, "The Separation of Powers in Time of Crisis," içinde Harvard Law School, *Government Under Law* (Cambridge, Mass., 1955), s. 146.

10. *New York Times*, 6 Kasım 1952, s. 15; Charlotte Knight, "Mystery Man of the Pentagon," *Collier's*, CXXXIII (22 Ocak 1954), 301 vd.

11. Denetçiye, İdari Komite karşısında kongre desteğinin bir örneği için bkz., *Unification and Strategy*, Report by House Committee on Armed Services[Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu Raporu], H. Doc. [Temsilciler Meclisi Evrakı] 600, 81. Kongre, 2. Dönem, s. 52-53 (1949).

12. Knight, *Collier's*, CXXXIII (22 Ocak 1954), 32-34.

13. CLXXII (28 Ağustos 1954), 639-640.

14. *Hearings* before House Committee on Appropriations on Second Supplemental Appropriation Bill for 1951, [Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu'nun 1951 İkinci Ek Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 81. Kongre, 2. Dönem, s. 17, 20, 53-54, 62-63 (1950); *Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Second Supplemental Appropriation Bill for 1951 [Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu'nun 1951 İkinci Ek Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 81. Kongre, 2. Dönem, s. 88 (1950); Secy. of Defense (Savunma Bakanı), *Semiannual Report*, Jan. 1-June 30, 1951 (Yarıyıl Raporu: 1 Ocak-30 Haziran 1951), s. 70.

15. *Hearings* before House Committee on Armed Services on Unification and Strategy [Temsilciler Meclisi Birleştirme ve Stratejiye İlişkin Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], 81. Kongre, 1. Dönem, s. 624 (1949).

16. Charles E. Wilson, Address, Secretaries' Conference (Bakanlar Toplantısı Konuşması), Quantico, Va., 23 Temmuz 1953, s. 14; P. R. Leach, *Boston Daily Globe*, 17 Nisan 1953, s. 18.

17. J. ve S. Alsop, *New York Herald Tribune*, 26 Ocak 1953, s. 17; Lovett, Letter to the President (Başkan'a Mektup), s. 5; Walter Millis, *New York Herald Tribune*, 24 Kasım 1952, s. 14; P. R. Leach, *Boston Daily Globe*, 17 Nisan 1953, s. 18; , D. Norton-Taylor, "The Wilson Pentagon," *Fortune*, L (Aralık 1954), 96 içinde Fred Seaton'a atıf; "Defense and Strategy," *Fortune*, XLVII (Haziran 1953), 89.

18. *Hearings* before House Committee on Armed Services on Unification and Strategy [Temsilciler Meclisi Birleştirme ve Stratejiye İlişkin Silahlı Kuvvetler Komisyonu Tutanakları], s. 305-306, 357-358, 608-609, 624.

19. *Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriation Bill for 1954 [Senato Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1954 Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 83. Kongre, 1. Dönem, s. 36, 38-39, 216, 230-231, 340-342, 355, 561-562 (1953); *New York Times*, 21 Mart 1953, s. 1.

20. Commission on Organization (Örgütlenme Komisyonu), *Task Force Report on National Security Organization* (Appendix G, 1949), s. 38; Millis, *Forrestal Diaries,* s. 435. Başka bir kaynak gösterilmedikçe 1950 bütçesinin formülasyonunun bu tarifi aşağıdaki kaynaklara dayanmaktadır: Millis, *Forrestal Diaries*, böl. 13 ve s. 435, 450, 500-506, 510, 535, 537 ile *Hearings* before House Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriation Bill for 1950 [Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1950 Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 81. Kongre, 1. Dönem, s. 12, 16. 205 vd. (1949).

21. *Hearings* before House Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriation Bill for 1953 [Temsilciler Meclisi Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1953 Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 82. Kongre, 2. Dönem, s. 1, 57,87-90,97, 110-111, 142-145 (1952); *Hearings* before Senate Committee on Appropriations on Department of Defense Appropriation Bill for 1953 [Senato Tahsisat Komisyonu'nun Savunma Bakanlığı 1953 Tahsisat Tasarısına İlişkin Tutanakları], 82d Kongre, 2d Dönem, s. 1, 5, 145-151 (1952).

22. Secretary of Defense (Savunma Bakanı), *First Report*, 1948 (İlk Rapor, 1948), s. 30-31; *Semiannual Report July 1-December 31,*

1949 (Yarıyıl Raporu: 1 Haziran-31 Aralık 1949), s. 31. Bakanların göreve geldiketn sonra güvenebilecekleri kalıcı ve eğitimli bir sivil personel kadrosunun gerekliliğine dair Forrestal'ın görüşleri hakkında bkz., James Forrestal, "Managing the Public's Business," içinde Joseph E. McLean, *The Public Service and University Education* (Princeton, 1949), s. 236-237.

23. Millis, *Forrestal Diaries*, s. 314, 317, 335, 352, 404, 415, 434, 497,500, 502, 519 vd.; *New York Times*, 12 Şubat 1949, s. 1.

24. Lovett, Letter to the President (Başkan'a Mektup), s. 2-8.

25. Lovett, Letter to the President (Başkan'a Mektup), s. 3-4; *Report* of the Rockefeller Committee on Department of Defense Organization [Savunma Bakanlığı Örgütlenmesi Hakkında Rockefeller Komisyonu Raporu, (11 Nisan 1953)], s. 2, Appendix A.

26. *Hearings* before Senate Committee on Armed Services on National Security Act Amendments [Senato Silahlı Kuvvetler Komisyonu Milli Güvenlik Kanunu Değişikliklerine İlişkin Tutanaklar], s. 20.

27. Commission on Organization (Örgütlenme Komisyonu), *Task Force Report on National Security Organization*, s. 37-38; Vannevar Bush, "What's Wrong at the Pentagon," Collier's, CX:XX (27 Aralık 1952), 32.

28. Commission on Organization (Örgütlenme Komisyonu), *Task Force Report on Departmental Management* (Appendix E, Ocak 1949), s. 16, 51-54.

Bölüm 17 -- Yeni Bir Dengeye Doğru

1. Amerikan muhafazakarlığının geçmişi ve bugününe dair en esaslı özet ve sınıflandırma Clinton Rossiter'in *Conservatism in America* (New York, 1955) adlı çalışmasında yeralmaktadır. Daha bilinçli bir muhafazakarlık hakkındaki nispeten güçlü ifadeler için bkz.: Peter Viereck, *Conservatism Revisited* (New York, 1949), Francis G. Wilson, *The Case for Conservatism* (Seattle, 1951), Russell Kirk, *The Conservative Mind* (Chicago, 1953) ve Gordon Harrison, *Road to the Right* (New York, 1954). Daha kökten bir muhafazakar anlayışın derin ifadelerine Reinhold Niebuhr'un yazılarında, özellikle de ustalıkla kaleme aldığı *The Nature and Destiny of Man* (New York, bir ciltlik basım, 1948) adlı çalışmasında, T. S. Eliot'un şiir, oyun ve denemelerinde [bilhassa *The Idea of a Christian Society* (New York,

1940) adlı çalışması konumuz açısından bunların en açık ve belirgin olanıdır] ve de Eric Voegelin'in *The New Science of Politics* (Chicago, 1952) adlı kitabında bulunabilir. Niebuhr'un *Christian Realism and Political Problems* (New York, 1953) adlı çalışması yeni-geleneksel-ciliği güncel konulara uygulamaktadır. Katolikliğe özgü siyasi analizler için Ross J. S. Hoffman'ın *The Spirit of Politics and the Future of Freedom* (Milwaukee, 1951), Martin Hillenbrand'ın, *Power and Morals* (New York, 1949) ve Thomas P. Neill'in *The Rise and Decline of Liberalism* (Milwaukee, 1953) adlı çalışmalarına bakılabilir. Will Herberg'in *Judaism and Modern Man* (New York, 1951) ile *Commentary* dergisinin sayıları Yahudi geleneğindeki muhafazakar unsurları oldukça yetkin biçimde ortaya koymaktadır. Gordon K. Chalmers'ın *The Republic and the Person* (Chicago, 1952) Dewey'in eğitim felsefesinin eleştiricileri arasında bir hayli saygın bir konuma sahiptir. Amerikan siyasi kurumları hakkında kapsamlı bir savunma için Arthur N. Holcombe'un *Our More Perfect Union* (Cambridge, Mass., 1950) ve Ernest S. Griffith'in *Congress: Its Contemporary Role* (New York, 1951) adlı çalışmaları ile Don K. Price'ın makalelerine başvurulabilir. Hans J. Morgenthau'ya ait *Scientific Man* vs. *Power Politics* (Chicago, 1946) ve John H. Hallowell'in *The Decline of Liberalism as an Ideology* (Berkeley, 1943) ile *Main Currents in Modern Political Thought* (New York, 1950) adlı çalışmaları muhafazakar siyaset bilimcilerin geliştirdiği siyaset kuramı analizleridir. Bir eleştirmenin "kendi kendini takdir etme ekonomisi" deyimiyle tanımladığı çalışmaları, John K. Galbraith'ın *American Capitalism: The Concept of Countervailing Power* (Boston, 1952), A. A. Berle'ün *The Twentieth Century Capitalist Revolution* (New York, 1954) ve David Lilienthal'ın *Big Business: A New Era* (New York, 1953) adlı kitapları temsil etmektedir. Amerikan deneyiminin biricikliğine ve Amerikan fikirleri ile kurumları arasındaki ikileme vurgu yapan Amerikan siyasi geleneğine dair derin analizler arasında Reinhold Niebuhr'un *The Irony of American History* (New York, 1952), Louis Hartz'ın *The Liberal Tradition in America* (New York, 1955) ve Daniel J. Boorstin'in *The Genius of American Politics* (Chicago, 1953) adlı çalışmalarını saymak mümkündür. Lippmann'ın görüşleri *The Public Philosophy* (Boston, 1955) adlı çalışmada yansıtılmıştır. Yeni muhafazakarlığın bir entelektüel akım olarak kalıcılığının tanınması *Dissent* adlı ilham verici süreli yayının bu akıma gösterdiği tepki ile mümkün olabilmiştir. Amerikan muhafazakarlığı yazınına daha detaylı bir başvuru için Ros-

siter'in kitabındaki kapsamlı kaynakçaya bakınız.

2. Morgenthau'nun görüşleri *Politics Among Nations* (New York, 1948), *In Defense of the National Interest* (New York, 1951) ve "Another 'Great Debate': The National Interest of the United States," [*American Political Science Review*, XLVI (Aralık 1952), 961-988] adlı çalışmalarında ifade edilmiştir. Karşıt görüşler için bkz., Frank Tannenbaum, "The Balance of Power versus the Coordinate State," *Political Science Quarterly*, LXVII. (Haziran 1952), 173- 197 ile T. I. Cook ve Malcolm Moos, "The American Idea of International Interest," *Amer. Pol. Sci. Review*, XLVII (Mart 1953), 28-44.

3. Örneğin bkz., Hanson Baldwin, "Military in Politics," *New York Times*, 1 Nisan 1952, s. 22, 2 Nisan 1952, s. 20; Senatör Mike Mansfield, "The Role of the Military in American Foreign Policy," *Cong. Record* [Kongre Kayıtları], CI (21 Şubat 1955, günlük basım), A-1091-A-1093.

4. Hanson Baldwin, "What's Wrong With the Regulars?" *Saturday Evening Post*, CCXXVI (31 Ekim 1953), 19 vd., "The Problem of Army Morale," *New York Times Magazine*, 5 Aralık 1954, s. 9 vd. ile Times gazetesindeki düzenli köşe yazıları; Department of Defense, Press Release [Savunma Bakanlığı, Basın Bülteni], 3 Aralık 1953, "Final Report - Ad Hoc Committee on the Future of Military Service as a Career that will Attract and Retain Capable Career Personnel" [(Womble Committee Report)—Mesleğe Yetenekli Personel Kazandıracak ve bu Personeli Muhafaza Edecek bir Kariyer Olarak Askerlik Hizmetinin Geleceği Hakkında *Ad Hoc Komite*, (Womble Komitesi Raporu)]; *New York Times*, 19 Nisan 1954, s. 22; H. W. Blakeley, "Esprit de What? Our Army and Morale," *The Reporter*, XI (23 Eylül 1954), 35-37; D. J. Carrison, "Our Vanishing Military Profession," *American Mercury*, LXXVII (Kasım 1953), 77-81.



Jean-Jacques Cavalier

MEDYA VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ

(ÇEV. METE ÇAMDERELI)

Bu başucu kitabı, medya ve iletişim tekniklerini bilmek isteyenlere yönelik olarak hazırlanmış bütüncül bir yapıttır; basımcılıktan sinemaya, fotoğraftan radyo ve televizyona, bilişimden medya-dışı tanıtıma dek çeşitli iletişim tekniklerini ayrıntısıyla derleyen eksiksiz bir panorama niteliğindedir. Basımcılar neler yapar? Ses kaydının incelikleri nelerdir? Çekim planları ne demektir? Reklam afişi için yeğlenmesi gereken karakterler hangileridir? Televizyon spotunun maliyeti nedir? Bu ve bunlar gibi bir dizi kafa kurcalayan sorunun yanıtını bu kitapta bulacaksınız. Medya ve İletişim tekniklerini kullanmayı öğrenmede kolaylık sağlayan "Medya ve İletişim Teknolojileri", gerek iletişim uzmanları gerekse iletişim dünyasında kendini yetiştirmek isteyenler için vazgeçilmez bir kaynak; dahası tüm iletişim çalışmalarında başat bir başvuru kaynağı...

(Yayın Tarihi: Mart 2004- ISBN: 975-6277-01-7)



Bernard Shaw

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN SIRRI- METHUSALAH'A DÖNÜŞ
(ÇEV. HIKMET KIRIK)

George Bernard Shaw dile hakimiyeti, akıcı ve etkili üslubu ile insana, topluma ve yaşama dair alışılmış düşünce kalıplarını zorlayan, hayal gücünü harekete geçiren, zihinleri tahrik eden yapıtlarıyla şüphesiz dünya edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük üstatlarından biridir. Ölümsüzlüğün Sırrı ya da orijinal adıyla "Back to Methusalah" Miami Üniversitesi'nden A. McIntire'ın, mutlaka okunması gereken 100 muhteşem kitap listesinde baş sıralardadır. Kitap, modernizmin latent rüyasına eleştirel bir yeniden bakışı yansıtır. Modern düşünce ideal yaşamın bu dünyada akıl ve bilim yoluyla kurulabileceğini tahayyül etmiştir. Böylelikle kendi kaderini ellerine alan insanoğlunun önünde, bilgeliğe ve yansıtmaya daha geniş bir alan yaratan açık uçlu bir gelecek yaratılmış olur. Hayatın sırlarını gizleyen kapılar insan aklının önünde bir bir açılmaktadır. Ancak bir süre sonra rüyasından uyanan modern insan cesaretinin bedeli ile yüz yüze gelir: ölüme çare bulamadığı gibi Tanrı'yı da küstürmüştür.

(Yayın Tarihi: Mart 2004- ISBN: 975-6277-00-9)

ASKER ve DEVLET

Sivil-Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyasası

Samuel P. Huntington'un bu çalışmada gündeme getirdiği birçok tespit, bugün ülkemizde yaşadığımız sivil-asker ilişkilerine dair çoğu sorunun 50 yıl önce farklı şekillerde ABD'de de yaşandığını göstermektedir. Askeri bütçe, askerlerin siyasi faaliyetleri, diplomasi ve iç siyasete etkileri, toplumla ve siyasi erkle ilişkileri, askeri kurum ve kuruluşların yapısı ve işlevleri gibi Huntington tarafından bu kitapta ABD bağlamında tartışılan sorunlar, günümüz Türkiyesi'nde de hararetle tartışılmaktadır.

Dolayısıyla, Asker ve Devlet, sivil-asker ilişkilerinin Türkiye gündemine oturduğu ve ülkenin geleceğini şekillendirecek unsurlardan biri haline geldiği bu dönemde, tartışmalara rehberlik edebilecek klasik bir referans kaynağı olarak düşünülebilir. Kitap, hem getirdiği teorik yaklaşım, hem işlediği konular, hem de sunduğu yöntemle Türkiye'de sivil-asker ilişkilerinin incelenmesi ve tartışılmasına farklı bir yaklaşım kazandırmaktadır. Huntington'un genel bir sivil-asker ilişkileri kuramı geliştirip, bu kuramı kapsamlı bir tarih analiyle test etti, Asker ve Devlet, modern bir devlette, profesyonel askerliğin anlamı, askerlik kurumunun kamu idaresindeki konumu ve silahlı kuvvetlerin denetimi konusunda ideal modeller ve uygulamadaki durumları göstererek, Türkiye'deki tartışmalara da ışık tutmaktadır.

ISBN 975-6277-03-3
SALYANGOZ
9 799756 277033